Notes du mont Royal

www.notesdumontroyal.com

Cette œuvre est hébergée sur « *Notes du mont Royal* » dans le cadre d'un exposé gratuit sur la littérature.

SOURCE DES IMAGES

Google Livres

47751

349512

IOSEPHI

DE ANTIQVI TATIBVS IVDAEO-RVM LIBRI X. POSTERIORES.

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE LYON 1897

LVGDVNI APVD SEB. GRYPHIVM. 1546.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber undecimus.

De reditu Iudæorum ad Hierosolymam licentia Cyri, & ædificatione templi. CAP. I.

PRIMO imperij anno regis Persarum Cyri, cui septuagesimus concurrebat, ex die quo nostrum populum contigit ex proprijs finibus ad Babyloniam migrare, miseratus est captiuitatis deus, & illius calamitatis infelicium Iudæorum: & sicut per Hieremiã prophetam antè prædixerat, quàm ciuitas euerteretur, postquàm seruierunt Nabuchodonosor eiusq; nepotibus, & hanc sustinuerunt seruitutem per annos ferè septuaginta, rursus eos ad propriam restituit terram, & templum reædificare, & præterita frui felicitate decreuit. Concitans ergo animum Cyri, fecit eum per omnem Asiam scribere: Cyrus rex hæc dicit: Quoniam me maximus orbis terrarum deus regem constituit, credo hunc esse quem gens Israëlitarum adorat. Is enim & meum prædixit nomen per prophetas, & quomodo templum eius ædificaturus essem in Hierosolymis in terra Iudæa. Hæc autem cognouerat Cyrus legens librum quem inter suas prædicationes Esaias reliquerat ante ducentesimum & decimum annum. Sic enim in arcano prædicauerat dixisse deum: Quoniam uolo Cyrum, quem multarum & magnarum gentium regem constitui, mittere populum meum ad propriam terram, & templum mihi reconstruere. Hæc Esaias prædicauerat, ante annos centum & quadraginta destructionis templi. Quem dum legeret Cyrus, & miraretur nomen suum, impetus 1. Esd. 1. 3. Esd. 3.

petus quidam eum accepit, ut munificam scripturam impleret. Conuocans autem clarissimos Iudæorum, qui Babylonem habitabant, dixit se concedere Iudæos ad propriam remeare prouinciam, & ciuitatem Hierosolymam, & templum dei reconstruere, se eos scilicet adiuuante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ uicinis, ut aurum conferrent & argentum ad templi renouationem, insuper & immolanda pecora. Hæc Cyrus cum Israëlitis dixisset, egressi duarum tribuum principes, Iudæ ac Beniamin, una cum Leuitis & sacerdotibus, ad Hierosolymam peruenerunt. Multi uerò resederunt Babyloniæ, minimè passi possessiones suas relinquere. Quò dum uenissent, omnes amici regis adiuuabant eos, & conferebant ad templi renouationem, alij aurum, alij argentum, quidam autem & equos ac iumentorum multitudinem, & uota deo reddebant, & constitutas secundum ueterem consuetudinem immolationes celebrabant, tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem rediuiuam. Transmisit etiam Cyrus uasa dei, quæ auferens à templo rex Nabuchodonosor, ad Babyloniam usque portauerat. Quæ reuehenda tradidit Mithridati suorum thesaurorum custodi, præcipiens ea dari seruanda Abassaro, donec templum reædificaretur: perfecto autem eo, traderet sacerdotibus & principibus uulgi reponenda in templo. Direxit etiam epistolam Cyrus ad Syriæ satrapas, hæc continentem: Rex Cyrus Sisinnio & Sarabasnæ salutem. Iudæos terram meam inhabitantes, qui uoluerunt ad suam patriam remeare permisi, & ciuitatem renouare, templumq; dei in Hierosolyma rursus ædificare, in eodem loco in quo prius fuerat constitutum. Misi autem & Mithridatem thesaurorum meorum custodem, & Zorobabelum principem Iudæorum, ut fundamenta restituant, templumq; recondant. Cuius altitudo sit sexaginta cubitorum, eorundem & latitudo, & faciant tres parietes lapideos ex lapide

pide polito, et unum parietem ligneum ex materijs ipsius prouinciæ: similiter & altare, super quod immolent Deo. Sumptus uerò de meo in his omnibus uolo fieri. Transmisi etiam uasa, quæ de templo rex Nabuchodonosor abstulerat, tradens ea Mithridati pecuniarum mearum custodi, & Zorobabel principi Iudæorum: quatenus ea ad Hierosolymam reportent, & templo Dei restituant. Quorum numerus est tantus: Refrigeratoria aurea quinquaginta, argētea quingenta: situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ: libatoria aurea triginta: pateræ aureæ triginta, argenteæ duo milia quadringentæ: & uasa alia maxima mille. Concedo etiam eis honorem, quo potiebantur parentes eorum. Præterea pro iumentis, & oleo & uino, drachmas ducentas quinq; milia quingentas: & ad similam tritici, uigintiquinq; milia, quadringentas artabas: quæ iubeo præberi de tributis Samariæ, faciantq; immolationes in Hierosolymis sacerdotes secundum leges Mosaicas, & offerentes supplicent Deo pro salute regis & generis eius, ut regnū Persarum permaneat. Eos uerò qui hæc contempserint uel infirmauerint, iubeo crucifigi, substantiasq; eorum esse regales. Et epistola quidem hæc habuit. Hi autem qui ex captiuitate ad Hierosolymam conuenerunt, fuerunt milia sexcentaduo, & quadringentisexagintaduo.

De prohibitione Iudæorum à templi ædificatione præsidum factione. CAP. II.

SEd cùm mitterent templi fundamenta, & nimis circa ædificia festinarent, omnes in circuitu gentes, præsertim Cuthæi, quos à Media & Persida terra Salmanasar rex Assyriorum migrans, habitare fecit Samariam, cùm exinde populum Israëlitarum tulisset, petabant satrapas, & eos qui ædificia curabant, ut impedirent Iudæos, ne instaurarent ciuitatem templumq; construerent: qui pecunijs corrupti, uendiderunt 1. Esd. 4. 3. Esd. 2.

Cuthæis negligentiam & socordiam ædificationum. Hæc Cyrus ad bella occupatus ignorabat, qui exercitum ducens contra Massagetas, uita priuatus est. Cambyse autem filio Cyri principatum suscipiente, qui in Assyria, & Phœnice, & Ammonitide, & Moabitide, & Samaria morabantur, epistolam mittunt hæc continentem: Domine, serui tui Rathimus omnia accidentia scribens, & Semelius scriba, & curatores Syriæ iudicesq; Phœnices. Cognoscere te oportet rex, Iudæos qui Babyloniam deducti fuerant, ad nos rediisse, & ciuitatem rebellem ac maliuolam & fores eius, ac muros ædificare, templumq; reconstruere. Scito autem, his perfectis neq; tributa eos pati reddere, neq; obaudire, sed etiam regibus resistere, & magis imperare quàm obsequi festinare. Dum autem ædificatur templum, & fieri festinatur, optimum nobis uisum est, rescribere tibi quatenus monumenta parentum tuorum inquiras, in quibus inuenies rebelles Iudæos & regibus inimicos, ideoq; ciuitatem eorum fuisse destructam. Propterea uisum est nobis & hoc uobis certum facere, quod fortasse nescitur: quoniam ciuitas sic renouata, & muris undique munita fuerit, uia tibi claudetur ad inferiorem Syriam & Phœnicen. Postquam uerò Cambyses hanc legit epistolã, natura maleuolus existens mouetur, & hæc scripsit dicens: Rex Cambyses Rathimo accidentia scribenti, & Belesemio, & Semelio scribæ, & reliquis constitutis, & habitantibus Phœnicen & Samariam, hæc dicit: Legens missos à uobis apices, iussi parentum meorum inquiri uolumina: & inueni ciuitatem hanc inimicam regibus semper existere, & seditiones ac bella habitatores eius commouisse, regesq; eorum cognouimus potenter & uiolenter tributa inferioris Syriæ ac Phœnices exegisse: Igitur præcipio, minimè concedi Iudæos ciuitatem ædificare, ne plus crescat eorum malitia, qua semper contra reges usi sunt. Cùm has literas legissent

sent Rathimus & Semelius scriba, & qui cum eis erant, statim equis deuecti, propere ad Hierosolymam ducentes secum multitudinem, aduenerunt: & ciuitatem & templum Iudæos ædificare uetabant. Quæ quidem opera per annos nouem impedita sunt, usq; ad secundum annum Darij regis Persarum. Nam Cambyses sex annis regnauerat. Qui cum subiectis Aegyptis reuerteretur, defunctus est in Damasco.

De propositæ quæstionis dissolutione, Iudæorũ reditu, et templi restauratione, impedimentoq; multiplici. CAP. III.

POst Magorum uerò interitum, qui defuncto Cambyse, principatum Persarum anno tenuerunt, hi qui septem domini nuncupabantur apud Persas, filium Hystaspis Darium regem ordinauerunt. Qui dum priuatus esset, deum orauit, & si fieret rex, omnia dei uasa quanta Babyloniæ inuenirentur, ad templum Hierosolymitanum mittere se promisit. Contigit autem eodem tempore proficisci Zorobabel ducem captiuorũ Iudæorum ab Hierosolymis ad Darium, qui regi quondã amicus extiterat. Vnde etiam corporis eius cultos cum alijs duobus dignus iudicatus, quem sperauerat honore potitus est. Primo uerò imperij sui anno, Darius summo apparatu cœnam exhibuit amicis, & uernaculis suis, & satrapis Persarũ, & præfectis Indiæ & Aethiopiæ magistratibusq; centumuigintiseptem prouinciarum. Cum autem completis dapibus unusquisq; ad dormiendum rediisset, rex Darius ad cubiculum ueniens, paucumq; noctis requiescens, & expergefactus, quod noctis restabat reliquum insomne protraxit: sermonemq; ad tres corporis sui custodes conuertit, promisitq; summo honore fulciendum, qui eius interrogationi sapienter & ucrè respondere ualuisset: & indui purpura, & in poculis aureis bibere, & super aurum dormire, curruq; frænis aureis ornatũ

3. Esd. 3. & 4.

nato uehi, & cidari byßina ac torque aurea uti, & poſt ſeipſum ſedere propter ſapientiam, affinemq; ſuum eſſe uocitandum. Cùm igitur hæc illis dona promiſiſſet, primum interrogauit utrum fortius ſit uinum, ſecũdo utrum rex, tertio utrũ mulieres, aut his omnibus magis fortior ſit ueritas. Has cùm illis propoſuiſſet quæſtiones requieuit. Luceſcente autem die conuocauit omnes magiſtratus, & ſatrapas, & præfectos Perſarum & Medorum: ſedensq; in ſolio quo ſolebat, ununquenq; corporis cuſtodem coram omnibus iußit pronunciare, quid eis de propoſitis quæſtionibus uideretur. Tunc primus excellentem uini fortitudinem oſtendens, ait: Cùm ego uerè uini fortitudinem conijcio, omnia id hoc modo uincens inuenio. Nam mutat & decipit bibentium mentes, & animas: reges etiam pupillo & infanti ſimiles facit: ſeruum quoque ad liberi audaciam concitat, & pauperes ſimiles diuitibus parat. Conuertit enim & reformat animas, & calamitatibus compreſſas reficit: mœſtitiam extinguit, alienæq; debitores pecuniæ ad obliuionem perducit, ita diſponens eos, ut ſe omnibus ditiores putent, nihilq; uile loquantur: ſed memores diuitiarum, felicibus utantur uocabulis, & reges magiſtratusq; contemnant. Amicorum quoq; ſolitam expellit memoriam. Nam ſcit homines etiam contra amiciſſimos armare, ſocietatesq; diſſoluere: & cùm ad ſobrietatem, per noctem uina relinquentes, perucnerint, excitantur, nihil penitus de his quæ in ebrietate commiſerant cogitantes. Hæc ergo conſiderans, omnibus fortitudinem uini comperio potiorem, & uiolenter omnia uincentem. Poſtquàm hæc primus de fortitudine uini quæ dicta ſunt diſſeruit, ſecundus dicere cœpit de regis fortitudine, oſtendens eum ſuperiorem ac potentiorem his quæ ualida iudicantur. Modum autem approbationis hinc aſſumpſit, & dixit: Dum omnia ſub hominum coercentur poteſtate, qui mare ac terras cogunt competenter

tenter sibi seruire, etiam ipsi homines sub manu regum, ac potestate degunt. Qui ergo super tam potens, & ualidum animal dominantur, cur non insuperabiles illi uirtute, ac fortitudine iudicentur? Vnde & bella, & pericula subiectis imponentes audiuntur, & eos contra inimicos dirigentes propter suam fortitudinem habent obedientes: montes quoque dirui, muros, ac turres deponi iubent, qui propterea occidere, ac interfici patiuntur, ne regum præcepta transcendere uideantur. Vincentes autem prædam, quam ab illis abstulerint bellis, regi reportant. Hi quoque qui non militant, sed terram colunt arantes, cùm laborauerint, & omnem operum miseriam tolerauerint, messem facientes, ac fructus colligentes, tributa regibus offerunt, & quod uel dixerint, uel iusserint sine dilatione completur. Qui cùm omni luxuria uel libidine saturati, dormierint, alijs uigilantibus custodiuntur, tanquam ipso timore uictis: minimè enim audent dormientem relinquere, uel discedere, & sibi prouidere: sed unum opus hoc existimant necessarium, ut permanentes custodiant regem. Cur itaque non uidetur rex cunctos fortitudine superare, cui tot populi obsecundare præcipiuntur? Isto quoque tacente, de mulieribus & ueritate tertius Zorobabel cœpit docere, dicens: Sic equidem forte uinum fortis & rex est, cui omnes obaudiunt, sed his potentior pulchritudo mulieris existit. Nam regem enixa mulier ad uitam edidit, & eos qui uites plantauerunt, unde profluit uinum, mulieres creauerunt, & aluerunt. Nihil autem est, quod non ab his habeamus. Nam & uestes nobis ab his texuntur, & domus nostræ per has curantur, atq; seruantur, & non possumus à mulieribus segregari. Sed etiam aurum multum, & argentum si possideamus, & quicquid aliud fuerit pretiosum et industria dignum, cùm uiderimus decoram mulierem, omnia relinquentes, speciem eius obstupescimus: patimur omnia conce-

dere, quæ poßidemus, ut deſiderata pulchritudine potiamur. Patres, & altricē terram, ſæpius & amicos obliuiſcimur propter uxores, & animas unà cum ipſis perdere non timemus. Non'ne laborantes, & omnem tolerantes miſeriam per mare, ac terram, cùm aliquid per laborē acquiremus, totum offerentes uxoribus, tanquam dominis credimus, uel tradimus? Regem quoque uidi aliquando tantorum dominum, à filia Rebazaci Themaſij, nomine Apama, concubina eius, alapis percuti: & diadema tollentem capiti eius & ſibimet imponentem, & hæc omnia tolerantem, ridebatq;, cùm illa riſiſſet: & cùm irata fuiſſet, mœſtitia confuſus, & blandimentis placauit mulierem, rogans eam, & ſe nimis humilians, ſi quando eam uidiſſet triſtem. Poſt hæc inuicem aſſicientibus ſatrapis & ducibus, idem Zorobabel diſputare de ueritate cœpit, euidenter quidē oſtendens, quantum mulieres fortes exiſtant: debiles tamen & iſtæ & rex ad comparationem ueritatis apparent. Nam ſi terra maxima eſt, & cœlum altum & uolex, hæc omnia uoluntate dei mouentur. Verus autem deus & iuſtus, & ex eadem cauſa oportet ueritatem fortißimam iudicari, quodq; nihil contra eam iniquitas ualet. Inſuper & cætera quidem quæ fortia uidentur, mortalia & citius deficientia probantur: ueritas autem & immortalis eſt, & ſempiterna: nobis autem non pulchritudinem tempore tabeſcentem accommodat, neq; ſubſtantiam caſibus auferendam, ſed iuſta & regalia diſcernit, ab his quæ iniuſta uel iniqua monſtrantur. Cùm ergo terminaſſet Zorobabel de ueritate ſermonem, laudante multitudine optimè eum dixiſſe, quomodo ueritas fortitudinem immutabilem & non ſeneſcentem ſola poßidet, imperauit ei rex petere præter promiſſa, quæ uellet: nam præſtaturum ſe ei dixit, eò quòd ſapientior, & prudentior alijs apparuiſſet. Iußitq; etiam ſecum eum ſedere, & affinem uocari. Tunc Zorobabel ammonuit eum,

ut uo

ut uotum quod deuouerat, si regnum perciperet, adimpleret. Votum autem quod deuouerat, hoc erat: reædificare Hierosolymam, templumq; dei construere, & uasa restituere, quæ auferens Nabuchodonosor rex ad Babyloniam deportauerat. Et dixit: Hæc mea est petitio, quam nunc iubes me poscere, eò quòd iudicatus sum sapiens, ac prudens. Rex autem in hoc lætatus surrexit, & eum osculatus, toparchis & satrapis scripsit, præcipiens, ut deducerent Zorobabel, necnon & eos quæ ad templi renouationem cum eo profecturi essent. Præterea mandauit Syriæ, ac Phœnices magistratibus, ligna cedrina à Libano decisa Hierosolymam transmittere, & cum eis recondere ciuitatem. Scripsit etiam liberos esse omnes Iudæos, qui à captiuitate redierunt ad terram Iudæam: prohibuitq; satrapas, ac procuratores suos imperare Iudæis opera regalia. Super hæc præcepit & omnem terram, quam colere uoluissent, sine tributis eos possidere: Iussitq; etiam Idumæos, & Samaritas, & eos quæ humilem Syriam habitabant, reddere uicos Iudæorum, quos tenebant. Insuper ad templi ædificationem quinquaginta dari talenta mandauit. Sacrificare quoque eos legitimas immolationes permisit: omnem autem impensam, & sacram uestem, qua seruiunt in templo principes sacerdotum & reliqui sacerdotes, & Leuitis instrumenta, quibus domino cantent, de suo fieri præcepit. Custodibus quoque ciuitatis & templi, iugera terræ per singulos annos, & pecunias constitutas ad necessaria uitæ dari decreuit. Transmisit etiam uasa, & omnia quæ Cyrus ante ipsum de Iudæorum restitutione facere uoluit, eadē Darius definiuit impleri. His omnibus à rege donatis, Zorobabel exiens de domo regia, respexit sursum ad cœlum, & cœpit agere gratias deo sapientiæ, per quem uictoriam Dario præsente perceperat, dicens: Nequaquam his dignus fuissem, nisi te domino propitio. Ita deo gratias agēs de-

præ

præsentibus, petebat, ut ei in futuris adiutor existeret. Peruenit autem ad Babyloniam, & contribulibus suis regis mandata patefecit. Audientes illi Deo gratias referebant, qui eos patriæ suæ restituebat: & ad potum, conuiuiáq; conuersi, per septem dies summa lætitia fruebantur, restaurationem & regressionẽ patriæ festiua gratulatione celebrabant. Postea omnes principes tribuum ad Hierosolymam profecturi, cum uxoribus, & filijs, ac subiugalibus, elegerunt homines Darij, quos cum eis rex usq; Hierosolymam destinauit, & cum lætitia, & iucunditate uel cantibus, tibijsq; ac sonantibus cymbalis ibant. Præcedebat autem eos & reliqua multitudo Iudæorum cum lu-
1.Esd.2.3. & 5. *dis. At illi ad Hierosolymam conscendebant ab unaquaque parte patrum, tribuumq; certus numerus existens. Sed mihi minimè uisum est nomina patrum recensere, ne legentium animos à rerum consequentia suspendens, obscuram eis facerem narrationem. Septem uerò cantores, & cantatrices ducentæquadragintaquinq;, cameli quadringentitriginta. Summa uerò multitudinis euntium, qui circa duodecimum annum ætatis habebant, ex tribu Iuda, & Beniamin, fuerunt quater mille milia, & sexcentauigintiocto milia, Leuitæ autem quatuor milia septuaginta. Mulierum autem, & infantium commixtim corpora fuerunt quadraginta milia, septingentiquadragintaduo. Præter hos uerò Leuitas fuerunt cantores centumuigintiocto, ianitores centumdecem, serui templi trecenti nonagintaduo: insuper & alij sexcentisexagintaduo, dicentes se quidem Israëlitas, nullo modo tamen ualentes suum ostendere genus. Repulsi uerò sunt quidam à sacerdotali honore, qui uxores sibi copulauerant. Hi nec suum genus dicere prævalebant, nec in generatione Leuitarum uel sacerdotum inuenti sunt, qui fuerunt quasi quingentiuigintiquinque. Mancipiorum uerò multitudo sequebatur eos, qui ad Hierosolymam pergebant,*

nume

numero septem milia trecentiuigintiquinque, subiugalia uerò quinq; milia quingentauigintiquinque. Dux uerò dinumeratæ multitudinis Zorobabel fuit, filius Salathiel, ex filijs Dauid genitus de tribu Iuda, & Iesus filius Iosedech, princeps sacerdotum, necnon & Mardochæus, & Serebæus, qui à populo principes fuerant constituti, & contulerunt auri quidem minas centum, argenti autem quinque milia. Sacerdotes autem & Leuitæ, parsq; totius populi Iudæorum, quanta in Babylone fuit, ita ad Hierosolymorum rediens ciuitatem ibidem habitauit, reliqua uerò multitudo ad suas patrias discessit. Cumq; septimus uenisset mensis, ex quo de Babylone egressi sunt, mittens Iesus princeps sacerdotum, & Zorobabel iudex, cunctos ex prouincia Hierosolymis congregauit. Qui sine dilatione construxerunt altare in loco, quo prius ædificatum fuerat, & legitimas super ipsum hostias obtulerunt secundum legem Mosi. Dumq; hæc facerent, gentes offendebantur uicinæ, quæ eis odiosæ erant. Celebrauerunt autem illo tempore dies tabernaculorum, quemadmodum legislator Moses præceperat. Præterea & oblationes, & quos dicunt Endelechismos, & hostias sabbatorum, & omnium sanctorum dierum sacrificabant uota reddentes, à primo die septimi mensis. Cœperunt etiam renouare templum, multas præstantes pecunias lapidum cæsoribus, & ædificatoribus insuper & alimenta operantibus ministrabant. Sidonijs uerò leue & suaue uidebatur à Libano ligna cedrina deponere: quæ ligantes in modum ratium, ad portum Ioppæ transferebant. Nam sic antè præceperat Cyrus, sed tunc iubente Dario fiebat. Quæ secundo anno profectionis Iudæorum ad Hierosolymam mense secundo deuecta sunt: cùm & templi renouatio urgeretur, & fundamentis restitutis superædificaretur, à prima die sequentis mensis anni secundi. Operibus uerò præposuerunt Leuitas, uicesimum iam

annum

annum ætatis agentes: & Iesum, & filios, & fratres, & Abdoëlum fratrem Iudæ, & Aminadab, & filios eius. Itaq; templum omni studio fabricantibus eis qui ædificationem curabant, properè quàm sperabatur consummatio euenit. Perfecto autem templo, sacerdotes cum tubis, ornati habitu solenni, & Leuitæ & filij Asaph surgentes, laudabant dominum laudibus, quas Dauid prius eis ostëderat. Cumq; sacerdotes, & Leuitæ, & seniores prouinciarum uetus recordarentur templum ingenti magnificentia conditum, & nouum uiderent per inopiam non ita constructum: arbitrati quantum à priori felicitate minores existerent, tristes ac dolorë minimè tenere ualentes, ad lachrymas lamentationesq; proruperunt. Populus uerò præsentibus contentus erat, & de templi ædificatione lætabatur, nullam prioris memoriam faciens, nec antiqui comparatione cruciabatur. Vincebant autem tubarum sonos, & populi lætitiam sacerdotum, & seniorum lamentationes, eò quòd eis uidebatur minor templi constructio institisse. Cumq; clangores tubarum audissent Samaritæ, odium erga tribum Iudæ, & Beniamin habentes, concurrebant, causam tubæ uolentes agnoscere: uidentesq; quòd captiui Iudæi à Babylone redeuntes, templum reædificassent, petierũt Zorobabelum, & Iesum principes tribuum, ut ipsis quoque permitteretur unà cum eis templum renouare, & in commune laborare. Nam non colimus dicebant minus ab illis deum, quoniam & religionis cupidi ex illo tempore sumus, ex quo nos hic Salamanasar Assirius rex ex Chutia & Media migrauit. Postquàm hæc locuti sunt, Zorobabel, & princeps sacerdotum Iesus, & duces tribuum Israëlitarum, respondérunt quidem impossibile esse eis communicare, quoniam ipsis permissa esset templi innouatio, prius quidem à Cyro, nunc autem à Dario: adorare uerò si uellent licere, & hoc solum illis esse commune, & omnibus hominë

minibus uenientibus in templum adorare deum. Postquam uerò hæc audierunt Cuthæi (nam hac appellatione Samaritæ uocantur) indignati persuaserunt gentibus Syriæ petere suos satrapas eodem modo quo prius sub Cyro, & Cambyse, ut cum illis templi renouationem prohiberent, & festinantibus Iudæis moram afferrent, ac tarditatem. Per idem tempus ascenderunt Hierosolymam Sisinnius Syriæ, ac Phœniciæ præfectus, & Sarobarzanes cum alijs, & interrogauerunt Iudæorum magistratum, quis eis concessisset templum sic ædificare, ut magis castrum uideretur esse, quàm templum, uel cur portas & ciuitatem tam munito circundedissent muro. Zorobabelus uerò & princeps sacerdotum Iesus, seruos quidem se esse maximi dei dixerunt: hoc uerò templum ipsi deo quondam à rege suo felicissimo, & qui omnes uirtute mortales uicerat, fuisse constructum, multisq; temporibus permansisse: sed cùm sui patres iniquitatem coram deo gessissent, Nabuchodonosor rex Chaldæorum, & Babyloniæ, sua potentia superans ciuitatem euertit, templumq; depopulatus incendit, & populum captiuum ad Babyloniam migrauit. Cyrus autem qui post eum Persarum, & Babyloniæ rexit imperium, scripsit, ut templum reædificaretur: & exinde omnia quæ Nabuchodonosor extulit ornamenti, & uasa, Zorobabelo, & Mithridati custodi pecuniarum tradidit, præcipiens, ut hæc iterum ad Hierosolymam reportarent, & in propria renouato restituerent templo. Hoc enim mandauerat festinanter fieri, ideoq; Sabassarum ascendere iussit ad Hierosolymam, ut operi faciendo omnimodis immineret. Qui postquam à Cyro literas accepit, ueniens studiosè fundamenta disposuit, & ex illo tempore hactenus hæc construxit, sed propter malorum inuidiam imperfectum adhuc remansit. Igitur si uultis, ac probatis, scribite Dario, ut inquirat imperatorum monumenta, & inueniet nihil penitus

nos fuisse mentitos. Hæc dicente Zorababelo, & principe sacerdotum, Sisinnius & qui cum eo erant, ædificationem quidem templi uetandam iudicauerunt, donec regi Dario suggererent. Statim uerò ei propter hæc conscripserunt. Tunc Iudæi timentes, & exterriti, ne aliud quàm prius iusserat, regi uideretur de templi constructione, fiduciam à duobus prophetis, qui per idem tempus apud eos erant, Aggeo, & Zacharia acceperunt, dicentibus nihil penitus à Persis durum esse metuendum, cùm deus positum templum prædixerit innouari. Qui cùm credidissent prophetarum sententiæ, ædificationem curabant nullum prætermittentes diem. Dario uerò scribentibus Samaritis, & accusantibus per epistolam Iudæos, qui ciuitatem munirent, & templum castello magis simile, quam templo construerent, & dicentibus non ea, quæ fiunt ei prodesse: insuper epistolas ostendentibus, per quas Cambyses templi ædificationem fieri uetuisset, cognoscens rempublicam suam non esse tutam Hierosolymis restitutis: cùm literas à Sisinnio & ab his, qui cum eo erant directas, legisset, iussit, in monumentis regalibus de his inquiri: & inuentus est in Egbatanis constructa turre in regione Mediæ codex, in quo hæc conscripta leguntur: Primo imperij sui anno rex Cyrus iussit templum in Hierosolymis renouari & altare, cuius altitudo esset cubitorum sexaginta, latitudo eorundem: ex tribus parietibus lapideis lapide polito, & ligneum parietem unum ex materijs ipsius regionis. Sumptus autem à rege fieri dispositi, & uasa, quæ abstulit Nabuchodonosor, & ad Babyloniam portauit, reddi Hierosolymitis. Quorum curam Sabbassaro, Syriæ, ac Phœnices præfecto, & magistratibus collegis eius iniunxit, ut ipsi quidem à locis illis recederent, seruis uerò Dei Iudæis, & magistratibus eorum, templum ædificare permitterent. Iussit quoque, ut adiuuarent eos ad opera, & ex tributis

Esdræ 5.

Esdræ 6.

butis prouinciæ quam curabant, darent Iudæis immolationis causa tauros, & arietes, agnos, ac hœdos, & similã, oleumq; & uinum, & alia quæcunq; peterent sacerdotes, ut orarent pro salute regis atq; Persarũ. Eos uerò qui eius mandata contemnerent, crucifigi præcepit, & eorum substantias regiæ domui deputari: deprecatus quoq; orationibus Deum, ut si quis auderet templi renouationẽ uetare, hunc talem percuti, eumq; à sua iniquitate suspendi. Hæc inueniens in commentarijs Cyri Darius, rescripsit Sisinnio, & collegis eius, dicens: Rex Darius Sisinnio equitum præfecto, & Sarabazeni, & collegis eius salutem: Exemplar epistolæ, quam in monumentis inuenimus, transmisi, & iubeo omnia fieri, quæ in ea continentur. Valete. Igitur epistolam cognoscentes Sisinnius, & qui cum eo erant, regis uoluntati de reliquo competentia faciebant: & instabant sacris operibus, adiuuãtes seniores, & magistratus Iudæorum, & procedebat summo studio templi cõstructio, prædicantibus Aggeo, & Zacharia secundum mandata Dei: & cum uolũtate Cyri, & Darij regum, ædificatum est septem annis. Nono autem imperij anno Darij, uicesimatertia die mensis undecimi, quem Hebræi uocant Adar, Macedones Distrum, sacerdotes, & Leuitæ, ac reliqua Israëlitarum multitudo, post captiuitatem pro renuntiatione ueterum bonorum, & dedicatione templi obtulerunt hostias, tauros centum, arietes ducẽtos, agnos quadringẽtos, & hircos duodecim pro duodecim tribubus (nam tantæ sunt tribus Israël) pro suis unaquæq; peccatis. Sacerdotes uerò, & Leuitæ secundum legem ordinauerunt ianitores per singulas ianuas. Nam ædificauerãt iam Iudæi templi porticus, in circuitu interioris sacrarij. Veniente autem die festo Azymorum primo mense, quem Macedones Xanticum, nos autem Nisan nominamus, omnis populus ab agris in ciuitatem confluxit: diesq;

festos sanctificati cum suis uxoribus, & filijs secundum patriam legem celebrauerunt. Sacrificium etiam quod Paschα dicitur, quartadecima die eiusdem mensis immolauerunt, & per septem dies nullis abstinuere delitijs. Holocaustum autem offerētes, Deo sacrificabāt, agentes gratias, quòd iterum eos terræ patriæ, legibusq; restituisset, mentemq; regis Persarum propitiam eis præbere dignatus est. Quibus rebus admoniti, Deo munificè nimis, & locupletabiliter immolabant. Habitabant autem in Hierosolymis, & optimatum gubernatione regebantur. Nam sacerdotes tractabant eorum negotia, usque quo regnare contigit nepotes Asamonei. Nam ante captiuitatem & transmigrationem, à Saul, & Dauid, qui primi imperium gentis Iudaicæ susceperūt, alia illis erat forma reipublicæ, per quingentos triginta duos annos, mēses sex, dies decem. Ante hos autem reges, præsules eos regebant, qui appellabantur iudices, & monarchæ. Et hac republica usi sunt annis plus quingentis, post mortem Mosi, & ducis Iesu. Hæc quidem reductis à captiuitate Iudæis temporibus Cyri, & Darij omnia contigerunt. Samaritæ uerò inuidi uel molesti aduersum eos erecti, multa in Iudæos operati sunt, diuitijs cōfidentes & cognationi Persarum, quoniam ex his fuerant progressi. Nam quanta iubebantur à rege immolationis causa de uectigalibus præberi, nullatenus dare uolebant: & ut præfectos equitum fauētes sibimet in hoc & cooperantes haberent, aliaq; multa, quibus nocere Iudæis per se aut per alios potuissent, nō eos pigebat efficere. Placuit igitur Hierosolymitis mittere legationem ad regem Darium, quo accusarent Samaritas. Legatus itaque missus est Zorobabel, & alij quatuor de senioribus. Cùm uerò crimina & causas, quas contra Samaritas ferebant, à legatis rex cognouisset, dedit eis epistolam deportandam ad præfectos equitum, & curiam Samariæ, quæ

quæ huiusmodi erat scripta: Rex Darius Tanganæ, & Sambalæ præfectis equitum, & Sadracæ, & Velueni Samaritis, & reliquis conseruis eorum in Samaria constitutis: Zorobabel, & Iamnias, & Mardochæus legati Iudæorum uos accusant tanquam molestos, & impedientes templi constructionem, & nullatenus uelle præstare ad hostias, quos uobis præcepimus sumptus. Volo igitur, ut legentes præsentem epistolam præbeatis his ex regalibus thesauris, & tributis Samariæ omnia, quæ illis ad immolationem sunt utilia, quemadmodum sacerdotes uobis indixerint: ut non prætermittant diurnis sacrificijs, & pro me, & pro Persis sacrificare Deo. Epistola quidem hæc continebat.

De redeuntibus Hierosolymam sub Esdra, & Neemia: de uxoribus abdicatis, & muro extructo opera Neemiæ.

CAPVT V.

DArio autem defuncto, filius eius Xerxes regnum susci- 1. Esdr. 7.
piens, uoluntatis paternæ colendi, & honorandi Deum hæres apparuit. Omnia nanq; faciebat, quæ religionis erant, patremq; secutus Iudæis liberaliter utebatur. Per illud tempus princeps fuit sacerdotũ filius Iesu, nomine Ioachim. Erat autem in Babylone uir iustus, & gloria magna potens apud multitudinem, primus populi sacerdos, nomine Esdras. Qui cùm legum Mosi integram haberet experientiam, Xerxi regi amicus factus est. Ad Hierosolymam autem ascendere deliberans, & ducere quosdam secum de Babylone Iudæos, à rege popoſcit epistolam sibi ad satrapas Syriæ dari, per quam notitiæ eorum, quis esset, intimaretur. Rex autem ad satrapas huiusmodi direxit epistolam: Rex regum Xerxes Esdræ sacerdoti, & lectori legis Dei, salutem. Opus esse meæ clementiæ putans, eos qui uolunt ex gente Iudaica, uel sacerdotes, uel Leuitas sub nostro regno constitutos, pergere ad Hiero-

ſolymam præcipio, ſi deſiderant, ut eant, quemadmodum & mihi, & ſeptem conſiliarijs meis uiſum eſt, quatenus uiſitent Iudæam, & ſecũdum ritus legũ Dei portẽt dona Deo Iſraël, quæ deuoui ego, & amici mei. Aurum & Argentum, quantum inuentum fuerit in terra Babyloniæ Deo dicatum, hoc omne ad Hieroſolymã deportetur pro ſacrificijs Dei: nec nõ & quodcũq; uolueris ex auro uel argento conſtruere, liceat tibi cum tuis fratribus facere. Vaſa etiam ſacra, quæ tibi tradita ſunt, diſpone: & quicquid mente cogitaueris, ut fiat, impendi à nobis iußimus, ut ex regalibus theſauris efficias. Scripſi etiam cuſtodibus pecuniarum Syriæ, & Phœnices, ut diligentiam habeant circa ea, quæ per Eſdram ſacerdotem uel lectorem legum Dei, mandata noſcuntur. Igitur ut nequaquam de me aut de nepotibus meis iram Deus aſſumat, omnino præcipio ad uſq; tritici modios centum Deo ſecundum legem dari. Vos autem ſacerdotibus, & Leuitis, ac ſacris cantoribus, & ianitoribus, ſacriſq; ſeruis templi ſcribis nullo modo aut tributa imponatis, aut aliquid captioſum, uel oneroſum. Sed etiam tu Eſdra ſecũdum Dei ſapientiam cenſores ordina, qui omni Syriæ, & Phœniciæ, tuam legem ſcientibus indicent, eamq; diſcendam ignorantibus trade. Et ſi quis ex gente tua, Dei ſui legẽ uel Imperatoris tranſgreſſus fuerit, puniatur: et non tanquam ignorans uideatur tranſgredi, ſed cognoſcens audacter negligere, cõprobetur. Ergo huiuſmodi contemptores aut morte, aut pecunijs condemnentur. Vale. Tunc Eſdras hanc epiſtolam accipiens, lætatus, Deum adorare cœpit: & regiæ beneuolentiæ ipſum confitebatur autorẽ. Ideoq; omnes ipſi gratias dicebant eſſe referendas. Legens autem epiſtolam Iudæis Babyloniæ conſtitutis, eam quidẽ ſignauit. Exemplum autem eius ad omnes Iſraëlitas, & Mediam habitantes tranſmiſit. Hi uerò cognoſcentes regis circa Deum pietatem, & fauorem,

uorem, quem in Esdram habere probabatur, eum dilexerunt omnes. Multi siquidem facultates suas deportantes, ad Babyloniam uenerunt, cupientes ad Hierosolymam descēdere. Totus autem populus Israël in illa prouincia permansit: ideoq; duæ tantum tribus consistunt per Asiam, & Europam obsequentes Romanis. Decem autē tribus hactenus trans Euphratem commorari probantur, quarum multitudines inæstimabiles minime possunt numero comprehendi. Venerunt etiam ad Esdram multi sacerdotes, & Leuitæ, & ianitores, cātoresq;, sacriq; serui: quos congregans de captiuitate, trans Euphratē tribus diebus moratus ieiunia eis imposuit, ut Deo uota persoluerent, ne quid in uia paterētur aduersum, aut per hostes, aut per aliam quandam difficultatem forsitan accidentē. Nam Esdras regi prædicens, quòd Deus eos perduceret, iam nō petijt, qui eos præcederent equites: & postquàm uota perfecerunt, ab Euphrate surgentes, die duodecimo primi mensis, septimo imperio anno Xerxis, ad Hierosolymam peruenerunt, quinto mense eiusdem anni. Et illico Esdras custodibus pecuniarum, ex sacerdotali genere existentibus, restituit sacras pecunias, argenti talenta sexcenta, quinquaginta uasa argentea talentorum centum, uasa aurea talentorum uiginti, & uasa ærea auro meliora, habentia pondo talenta duodecim. Hæc nanq; rex & cōsiliarij eius, & omnes Israëlitæ Babyloniam habitantes donauerunt. Cumq; Esdras tradidisset ea sacerdotibus, obtulit Deo legitimas hostias in holocaustū, tauros tredecim: pro communi uerò populi salute arietes nonaginta, agnos septuagintaduos, hœdos pro purgatione delictorū, duodecim. Regis quoq; dispensatoribus, & præfectis humilis Syriæ, & Phœnicis, regias literas obtulit, qui denuntiationem eius agere compellebantur, gentemq; honorabāt, & ad omne opus bonum cum eis elaborabant. Hæc igitur quemadmodum

1.Esdr 9. & 10. & ipse Esdras deliberauerat, processerunt: Deo eum, ut arbitror, dignum in his, quæ uoluit iudicante, propter iustitiam, ac benignitatem eius. Quem pauco tempore transcũte, aliqui adierunt, accusantes, quòd quidam sacerdotum, & Leuitarum transgressi sunt patrias leges, uxores alienigenas ducẽtes, & genus sacerdotale confundentes: Petebantq; ut legibus subueniret, ne communis super omnes ueniès ira calamitatibus iterum eos inuolueret. Quæ cùm audisset, mox præ mœrore uestem disrupit: & caput, barbamq; contumeliosè dilacerans, sese prostrauit in terram, quod tale facinus populi primates commisissent, existimans, quia si præciperet eis uxores cum earum filijs deserere, nemo eorum obediret: & ideo permanebat in terra iacens. Concurrebant autem omnes meliores eorum ad eum, & dolorũ eius in his, quæ facta sunt, participes erant. Cùm autem Esdras à terra surrexisset, & manus ad cælum tetendisset, dicebat: Cõfundor quidem à Deo propter populi delicta ueniam suscipere, qui etiam de sua memoria parentum nostrorũ iniquitates remisit. Rogabat uerò Deũ, qui semen aliquod & reliquias ab illa eorum calamitate, uel captiuitate seruauerat, & rursus ad Hierosolymam & propriã terram restituerat, qui & reges Persarum impendere eis miseri cordiam præparabat, ut ueniam solita pietate concederet: se uerò morte quidem digna cõmisisse, bonitatis autem Dei esse hos tales à tormentis eripere. Qui postquàm orãdo cõticuit, cunctis lugentibus qui cum uxoribus, & filijs ad eum conuenerãt, quidã Achanonius nomine primas Hierosolymitanus, accedens ad eum dicebat, ipsos quidem peccasse, cohabitantes cum alienigenis uxoribus: persuadebatq; ei omnes iurare, quatenus suas uxores cum earum filijs amouerent: & hos punirent, qui legi obedire contemnerent. Flexus igitur Esdras, fecit principes tribuũ, & sacerdotũ, & Leuitarũ, & Israelitarum

tarum iurare, quòd uxores suas, & filios secundũ Achanomij consilium incunctanter abijcerent. Suscipiens uerò sacramenta, statim egressus è templo, ingressus est habitaculum Ioannis filij Eliasib, & nihil penitus illo die propter mœrorem comedens, ibidem commoratus est. Facta autem prædicatione, iubet omnes qui ex captiuitate redierant, ad Hierosolymam colligi: & hos qui non ante biduũ aut tres dies occurrissent, alienari à multitudine, & substantias eorum auferri decernens, secundum iudicia seniorum. Conuenerunt itaq; intra tertium diem ex tribu Iuda, & Beniamin, in uicesimo die noni mensis, qui 2.Esdr.9. secundum Hebræos Kisleu, secundum Macedones Apellæos uocatur. Cumq; in superiori loco templi consedissent, præsentibus senioribus, & propter zelum uehementer afflictis, surgens Esdras criminabatur illos, qui propter legis cõsuetudines, alienigenas duxissent uxores: nunc ergo facturos eos rem Deo gratum, & sibi utilem dicebat, si uxores eijcerẽt. Cumq; omnes se id perfecturos clamarent, sed abundantem esse multitudinem, tempusq; hyemale, & hoc opus non unius aut duorum esse dierum, oportere dicebant, ut duces & alij, qui non cum alienigenis habitabant uxoribus, tempus acciperent dilationis: & seniores cohabitantes cum alienigenis uisitarẽt multitudinem. Cùm hæc decreuissent, cœperunt quærere à primo die mensis decimi, eos qui cum alienigenis habitabant, usq; ad primum diem secundi mensis: & inuenerunt multos ex nepotibus principis sacerdotum Iesu, & fratrum eius sacerdotum, & Leuitarum, ac Israëlitarum, qui uxoribus, filijsq; earũ dilectionem magis legum suarum præponentes, eas ilico refutarunt. Quo facto, hostias placantes Deum, immolatis arietibus, obtulerunt. Quorum nomina minimè uisum est nobis dicere necessarium. Igitur prædictum nuptiarum peccatum sic Esdras purgauit, ut de cætero hæc consuetudo nõ permaneret. 2.Esdr.8.

Septimo uerò menſe ſcenopegiam celebrantes, & toto penè populo congregato, aſcendentes ad ſuperiora tẽpli ad Orientalem portam, Eſdram rogabant, ut leges eis Moſaicas legeret. Qui ſtans in medio populi, à ſolis ortu legit uſque ad medium diem. Et cum audiſſent recenſitam legis iuſtitiã, ad præſens quidem & in poſterum docebantur: de præteritis autem gemebant, lacrymasq; fundebant: & recordati ſunt, quòd ſi legem cuſtodiſſent, nihil ex tot ſupradictis malis perpeſſi fuiſſent. Cumq; uideret Eſdras ſic eos afflictos, præcepit eos ad ſua diſcedere, & à lacrymis abſtinere propter feſtos dies, in quibus minimè liceret affligi: hortabaturq; magis ad epulationes eos conuerti, & facere quæ ſunt grata, & conueniẽtia celebrationi præſenti: pœnitentiã uerò & mœſtitiã de prioribus peccatis habendam, & obſeruandam, ne quid in poſterum eis ſimile eueniret. Poſtquàm uerò eos Eſdras hortatus eſt, cœperũt habere lætitiam. Cumq; hoc per dies octo in ſuis tabernaculis egiſſent, ad propria diſceſſerũt, laudantes Deum pro emundatione communium peccatorum: Eſdræq; gratias referebant. Quem cõtigit poſt gloriam, quam apud Deum habuerat, in ſenectute ueneranda finire uitam, & in Hieroſolymis cum multa ſepeliri liberalitate. Sub idem tempus & Ioachim defuncto principe ſacerdotum, filius eius Eliaſib in principatu ſacerdotali ſucceſſit. Quidam autẽ ex captiuis Iudæis Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, occurrẽs quibuſdã peregrinis ante metropolim Perſarum Suſa, ex longo itinere ad ciuitatem intrantibus, & audiens eos ad inuicem Hebraicè loquentes, conſulebat unde eſſent profecti. Illis autem reſpõdentibus, ſe à Iudæa uenisſe, rurſus interrogabat, qualiter ſe haberet eorũ multitudo, & metropolis Hieroſolyma. Cumq; ei dixiſſent, male habere ciuitatẽ, & depoſitis in ſõlum muris, multa mala gentes in circuitu poſitas inferre Iudæis, &

die tota

die tota percurrere deuastantes prouinciã, & nocte tanta mala cõficere, & multos à prouincia uel ab ipsis Hierosolymis captiuos abducere, & quod omnes uiæ singulis diebus inueniebantur plenæ cadaueribus occisorum: tunc Neemias propter suorum calamitatẽ fleuit: & attendens paululum ad cœlum, dixit: Domine usq; quò despicis, quæ nostra patitur generatio? Sic rapina, uel spolia omnibus sumus effecti? Remorante autem eo in porta, & hæc deflente, quidam nunciauit iam regem accumbere præparatũ. Qui statim sicut erat illotus, ad ministerium poculi regij festinauit. Vt uerò rex cœnauit, suauitate plenus ad iuuenem respexit mœstum: & quærebat, cur tristis esset. Tunc ille precatus deum, ut gratiam ei quandam postulanti præstaret: Quomodo, inquit, possum tibi rex non talis apparere, neq; animo non dolere, dum audierim patriæ meæ Hierosolymorum, in qua & monumenta, & sepulchra meorum sunt parentum, muros in terra iacentes, & portas eius incensas? Sed præsta mihi proficiscenti muros restituere, partemq; templi cadentem denuo reconstruere. Tunc rex annuit dare se donationem ei quancunq; supplicasset, & ad satrapas literas deportandas, quatenus eum honorarẽt, & omnia quæ opus haberet, præberent ei, dicens: Repelle tristitiam, & de reliquo gaudens nobis ministra. Igitur Neemias Deum adorans, & regi gratias agẽs, mœstitiam uultus, confusionemq; suam pollicitationis hilaritate mutauit. Postero autem die conuocans eum, præbuit Syriæ & Phœnices & Samariæ præfecto Addeo epistolã destrendam: in qua de honore iuuenis, & impendijs ædificationis mandauerat exhibendis. Veniens ergo ad Babyloniam, & multos gentis suæ sponte eum secutos adducens, ad Hierosolymam perucnit, uicesimoquinto anno regnante Xerxe: & demonstrans epistolas porrexit Addeo, & alijs præfectis equitũ: & cõgregans omnem

populum ad Hierosolymam, stetit in medio templi, talem ad
2. Esd. 2. & 3. eos effundens orationem: Vos scitis viri Iudæi, Deum quidem in memoria patrũ Abraham, & Isaac, & Iacob permanere: & per illorũ iustitiam nõ derelinquere prouidentiam nostri. Vnde & adiuuit me, ut acciperem à rege potestatem muros uestros refabricare, ac reliquam partem tẽpli perficere. Volo autem uos uicinarum gentium certe scire inimicitias: & quia si cognouerint magnificenter nos ædificia reparare, resistẽt: & multa molientur, ut nos impedire præualeant. Primũ ergo in Deum confidere debemus, qui illorum inimicitijs potest resistere: nec die uerò, nec nocte studium ædificandi relinquere, dum tempus opportunũ existit. Cumq; hæc dixisset, iussit & magistratibus murum metiri, & opera eius diuidere populo per uicos & ciuitates, secundum uniuscuiusq; possibilitatem: pollicitus & seipsum cum suis seruis ædificationem adiuuare. Solutáq; cõcione, Iudæi statim opus aggressi sunt. Iudæi uerò dicti sunt ex die, qua à Babylone profecti sunt ex tribu Iuda, quæ prior ad illa loca peruenerat. Vnde & ipsi, & prouincia à tali appellatione uocantur. Audientes uerò murorum ædificationem accelerari Ammonitæ, & Moabitæ, uel Samaritæ, & omnes qui inferiorem Syriam habitabant, molestè ferebant, & meditabantur insidias eis contexere, quatenus uoluntatem eorum impedirent: multosq; interficiebant Iudæos: ipsum etiam Neemiam dilacerare quærebant, quosdam alienigenas conducentes, qui eũ perimerent. Propterea in timore & turba dispersis rumoribus eos mittebant, tanquam multis gentibus præparatis cõtra eos arma proferre: quibus turbati rumoribus, constructionem penè reliquerant. Neemias autem nullo modo his permotus studium operis derelinquerat: sed custodiæ causa corporis sui agmine satellitum circumseptus, sine uulnere permanebat, operis desiderio tribulationem non sentiens.

sentiens. Ita siquidem intentus agebat, ac prouidebat suæ salu
ti, non timore mortis, sed cognoscens post suum interitum mi-
nime concedi suis ciuibus muros construere. Vnde præcepit
in posterũ, ut armis ædificatores præcincti fabricarẽt. Igitur
ædificatores, uel impensarum portatores, gladios habebant:
clypeos autem iuxta eos poni decreuit. Buccinatores autem à
quingentis pedibus statuit: præcipiens, ut si hostes apparue-
rint, significarent hoc populo, quatenus armati resisterent, ne
eos nudos inermesq; oppugnarẽt, ipse autem nocte circũiens
ciuitatem, minime aut operibus, aut somno, aut cibo fatigaba-
tur, nihil autem horum suauiter, sed sub necessitate utebatur.
Quos labores sustinuit per annos duodecim & menses qua-
tuor. Nam tanto tempore Hierosolymorum sunt muri perfe-
cti: octauo autem & uicesimo anno, & mense nono imperij
Xerxis, postquàm muri perfectionem acceperũt. Neemias &
reliqua multitudo sacrificauerũt Deo pro eorũ ædificatione,
ac per octo dies sunt epulati. Gentes autem quæ Syriam ha-
bitabant, audiẽtes perfectam cõstructionem murorum, grauí-
ter angebantur. Neemias autem in ciuitate uidens paucos ho
mines habitare, rogauit sacerdotes & Leuitas, ut nicos relin-
quentes ad ciuitatem migrarent, & in ea manerent: fabricans
eorum domicilia propriis expensis. Populum etiam agros co-
lentem decimas fructuum ad Hierosolymam iussit offerre: ut
habentes sacerdotes & Leuitæ alimenta, perpetua religionis
iura non derelinquerent. Et hi quidem libenter sequebantur
decreta Neemiæ. Ciuitatẽ uerò exinde contigit hominum mul
titudine compleri. Multa etiam alia bona & laudibus digna,
cùm summa feciſſet magnificentia Neemias, ad senectutẽ per-
ueniens, defunctus est, uir benignus & natura iustus, atq; mu
nificentißimus erga propriam gentem: qui in memoriã æter-
nam sui, muros Hierosolymitanos reliquit. Hæc ergo imperio

Xerxis

Xerxis sunt acta.

Historia Hester. CAP. VI.

Hester.1. DEfuncto uero Xerxe, regnũ ad eius filiũ Cyrum (quem Græci Artaxerxem uocant) contigit transferri. Quo regente Persarum imperium, periclitata est tota gens Iudæorum cum mulieribus & filijs deperire. Cuius uerò paulò pòst demonstrabo. Nam decet primum de rege disserere, quemadmodum Iudæam duxit uxorem de regio genere, quam nostram dicunt seruasse gentem. Nam cum regnum Artaxerxes accepisset, & ordinasset ab India usq; ad Aethiopiam centum & uiginti septẽ satrapas, tertio imperij sui anno, amicos suos & gentes Persis subiectas cum ducibus earum magnificè pauit: sicut regem oportuit, qui diuitiarum ostentationem per centum & octoginta dies parauerat. Postea gentes ac legatos earum in Susis per septem dies delitijs saginauit: quorũ conuiuium huiusmodi erat instructum. Tabernaculum enim fixerat ex aureis argenteisq; columnis, uela purpurea super eas extendens, ut multa millia discumbentiũ operirent. Ministrabatur uerò poculis aureis, & lapidibus pretiosis, ad delectationem simul & spectaculum præparatis. Præcepit itaq; ministris, ne cogerent bibere eos, potionem eis offerentes, quod apud Persas fieri solet, imò ut concederent unicuiq; discumbentium, ut quemadmodum uellet epularetur. Misit autẽ per omnem prouinciam, denuncians, ut opera relinquerent, multisq; diebus pro eius imperio lætarentur. Regina quoq; mulierum conuiuium in aula collegit. Quam rex prandentibus uolens ostendere, ad conuiuium iussit accedere, cunctas mulieres pulchritudine præcellentẽ. Quæ pro legum Persarum custodia, prohibentium ab extraneis alienas coniuges uideri, non accessit ad regem. Cumq; sæpius Eunuchos ad eam mitteret inuitantes, nihilominus suum denegans aduentum permansit.

manſit. Vnde rex ira cõmotus, ſoluit conuiuium: & ad ſe conuocans ſeptem Perſas, apud quos legum mandata ſeruantur, accuſabat uxorem, dicens, qualiter fuiſſet ab ea contemptus, cum ſæpius ad conuiuium uocaretur, nec ſemel paruiſſet. Præcepit ergo, ut pronunciarent contra eam, quandam legis definitionem. Tunc unus ex his, nomine Nocheus, locutus eſt, non ipſi ſoli hanc iniuriam factam fuiſſe, ſed omnibus Perſis, periculum uitæ patientibus, ut turpiter à ſuis contemnantur uxoribus. Nulla enim, inquit, iam pudore tenebitur, exemplũ reginæ ſuperbiam aduerſum te omnium rectorem habens: & ideo hortabatur, ut eam quæ ſic iniuriata fuerat regem, maximis damnis afficeret: & hoc facto cunctis gentibus denunciaret, quæ ſunt in reginam decreta. Placuit ergo, ut regina Vaſthis abijceretur, & honor eius aliæ mulieri præberetur. At ille amore coniugis detentus, grauiter diſiunctionem eius ferebat: & conciliari quidem propter legem non poterat: triſtis tamẽ in ſolicitudinibus permanebat. Quem uidentes amici nimio mœrore confectum, perſuadebant, ut memoriam quidem uxoris & amorem nihil profuturum deponeret: & quæreret per uniuerſam terram uirgines decoras, ex quibus pulchriorem haberet uxorem: extingui enim prioris ſic poſſe cupidinem aiebant, alia introducta, & deſiderium paulatim à muliere proiecta ſubtractum, ad cohabitantem poſſe cõuerti. Hoc flexus conſilio, ſtatim quibuſdam iuſſit de palatio eligere præcellentes pulchritudine uirgines, & ad ſe deducere. Cùm uerò congregatæ multæ fuiſſent, inuenta eſt quædam puella in Babylonia, ambobus orbata parentibus. quæ apud auunculum nomine Mardochæum nutriebatur. Is enim fuerat ex tribu Beniamin. Omnes q; primas Iudæorum Heſter (hoc enim nomen ei erat) pulchritudine ſuperabat, & gratia cultus ſui reſpicientium magis delectabat aſpectum. Quæ Heſter 2.

tradita cuidam eunucho pro diligentia, cuncta rerum prouidentia fruebatur, affluētia aromatum, odore & largitate unguentorū, quibus corpora utuntur, irrigabantur: & his fruebantur per menſes ſex, numero quadringentæ. Cumq; putaſſet uirgines per prædictum tempus diligentiæ ſatis habuiſſe, & dignas iam regio factas eſſe cubiculo, per ſingulos dies ad concubitum unam regi mittebat. Qui poſt concubitum ſtatim eas ad eunuchum remittebat. Veniente uerò ad eum Heſter, delectatus eſt: & in amorem incidēs puellæ, legitimè eam duxit uxorem, & nuptias celebrauit imperij ſui anno duodecimo, mēſe qui dicitur Adar. Deſtinauit autem per omnes gentes, eos qui Angari dicuntur, præcipiens eis, pro ſuis nuptijs feſta celebrare. Ipſe autem Perſas & primos gentium paſcebat per totum menſem pro nuptijs ſuis. Quam cum introduxiſſet ad aulam, corona eam induit. Habitauitq; cum eò Heſter, minime ei prodens, ex qua eſſet natione. Tranſiens autem & auunculus eius à Babylone ad Perſicam Suſim, & habitans illic, ſingulis diebus in palatio commorabatur: requirens qualiter puella conuerſaretur, quam tanquam filiam diligebat. Cumq; legem rex poſuiſſet, ut nemo familiarium ad eum non uocatus accederet, cum ſuper ſolium ſederet. Sedebat itaque etiam ipſe rex uirgam auream ferens. Quam cum aliquem liberare uoluiſſet horum qui non uocati uenirent, porrigebat ei: & cum tetigiſſet, uitabat periculum mortis. De his quidem ſufficienter nobis dictum eſt. Intericcto uerò tempore inſidiantibus regi Bagatheo & Theodeſto Vaſthianis eunuchis, ſeruus alterius eunuchorum genere Iudæus, cum intellexiſſet inſidias, reginæ auunculo indicauit. Mardochæus autē per Heſter manifeſtans, inſidiatores prodidit regi. Turbatus autem rex ueritatem inueniens, eunuchos quidem crucifixit: Mardochæo autem tunc nihil præſtitit, quamuis ſa-

lutis

lutis eius nuncius extitisset, nomen tantùm eius annalibus monumentis inseri præcepit, & in palatio eum permanere: ut amicus regis necessarius existeret. Quo tempore Aman Amadathi filium, genere Amalechitam, ad regem introëuntem, peregrini & Persæ adorabant. Nam hunc ei honorem Xerxes ab omnibus iusserat exhiberi. Mardochæũ uerò propter sapientiam & patrias leges nõ adorantem, Aman custodiri fecit: & interrogauit eum, ex quo genere esset. Audiens autem Iudæũ esse, indignatus dixit: Omnes liberi Persæ adorãt me: hic seruus existens hoc facere dedignatur? Et punire uolens Mardochæum, ipsum quidem à rege petere ad tormenta paruum putauit: gentem autẽ eius decreuit totam unà perimere. Nam Iudæos in odio satis habebat: quoniam Amalechitarum genus, è quibus ipse fuerat, ab ipsis omne perierat. Adiens ergo regem, accusabat Iudæos, dicens, gentem esse malignam, dispersam per uniuersum orbem, quæ eius non seruiret imperijs, nec mixtam, nec alij genti coadunatam, nec eandem cum cæteris religionem colentem: quæ nec legibus, inquit, similibus utitur, & inimica moribus & professionibus tui populi, & hominibus cunctis existit. Sed si uis aliquod subiectis beneficium commodare, iube radicitus eam perire, nec eius reliquias aliquas remanere, nec aliquis eorum ad seruitutem aut ad captiuitatem seructur. Veruntamen ut nullum patiaris damnum, tributa eorum de propria substantia ipse me præbere polliceor quadraginta millia pecuniarũ talenta, ubicunq; præceperis. Has autem pecunias libenter offero, si pacatum ab his malis tuum fuerit imperium. Postquàm Aman hæc intimauit, rex ei & pecunias, & homines donauit, quicquid de his uellet, efficeret. Desiderio autem adepto, Aman statim mandat, tanquam à rege per omnes gentes præcepta, hunc modum continentia: Rex maximus Artaxerxes ab India usque Hester 3. Hester 3.

Aethiop

Aethiopiam, centum uigintiſeptem prouinciarum principibus & iudicibus, qui eius imperio ſubiecti ſunt, ſalutem dicit. Cùm pluribus gentibus imperaſſem, & uniuerſum orbem meæ ditioni ſubiugaſſem: uolui nequaquam abuti potentiæ magnitudine, ſed clementia & lenitate gubernare ſubiectos: ut abſque ullo timore uitam quietè tranſigentes, optata cunctis mortalibus pace frucrentur. Quærente autem me à conſiliarijs meis, quomodo hoc poſſet impleri, unus qui ſapientia ac fide cæteros præcellebat, & erat poſt regem ſecundus, Aman nomine, indicauit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſperſum, qui non noſtris uteretur legibus: & contra omnium gentium faciens cõſuetudinem, regum iuſſa contemneret, & uniuerſarum concordiam nationum ſua diſſentione uiolaret. Quod cum didiciſſemus, uidentes unam gentem rebellem aduerſus omne genus hominum, peruerſis uti legibus, noſtrisq; iußionibus contraire, & turbare ſubiectarum nobis prouinciarum pacem atque concordiam, iußimus, ut quoſcunq; Aman, qui omnibus prouincijs præpoſitus eſt, & ſecundus meus eſt pater, monſtrauerit, cum coniugibus ac liberis deleantur ab inimicis ſuis, nullusq; eorum miſereatur, quartadecima die duodecimi menſis Ader, anni præſentis: ut nefarij homines uno die ad inferos deſcendentes, reddant pacem imperio noſtro, quam turbauerunt. Hoc per ciuitates & prouincias ueniente præcepto, omnes ad interitum Iudæorum conſtituta die parabantur: quod etiam in Suſis præ-
Heſter 4. parabatur. Rex ergo & Aman epulationibus uacabant: ciuitas uerò turbabatur. Quod Mardochæus cognoſcens, ueſtem rupit: & ſacco indutus, cinereq; perfuſus, ciuitatem circuibat, clamans interimi gentem quæ nihil peccauit. Et hoc dicens, ad aulam peruenit: & ante ipſam ſtetit. Nam minimè ei licebat ingredi, tali circumamicto habitu.

bitu. Idem & omnes fecerunt Iudæi, per ciuitates, quibus de hoc literæ proponebantur, lugẽtes & plangentes nunciatas sibi calamitates. Cum uerò quidam reginæ nunciasset Mardochæum in tam misero ante aulam habitu stantem, audito sermone turbata, misit qui eius uestitum mutarent. Quo nolente sacco exui, quia nõdum erat malum finitum, pro quo saccum induerat, uocans assistentem eunuchum Acratheon, ad Mardochæum destinauit: interrogans, quid ei tristitiæ cõtigisset, quòd hunc habitum nec ea petente deponeret. Tunc Mardochæus indicauit eunucho causam, & literas contra Iudæos per omnes prouincias sub rege constitutas, trãsmissas: & promissionem pecuniarum, per quam à rege perditionem gentis comparauerat Aman. Harum etiam exemplum ad Hester tradidit reportandum, quæ propositæ in Susis fuerant: mandans ei, quatenus de his regi supplicaret: nec recusaret pro salute gentis habitum humiliorem accipere, per quem regi ostenderet, Iudæis periculum imminere. Aman, inquit, qui secundum honorẽ post regem obtinet, accusando Iudæos, regem aduersum eos incendit. Hæc cùm regina cognouisset, rursus mittit ad Mardochæum, dicens, quòd non esset à rege uocata: & si quis ad eum non uocatus intraret, moreretur, nisi uolens quẽdam seruare, porrigeret ei uirgam auream. Nam inuocato & ad eum intranti, si hoc rex fecerit, hic solus nõ interimitur, sed ueniam accipiens liberatur. Mardochæus uerò hæc uerba deportanti sibi ab Hester eunucho, renunciare præcepit, nõ suæ saluti prouidere, sed totius gentis periculum amouere. Nam si nunc ipsa, inquit, contempserit, adiutorem quidem genti Deũ omnibus modis futurum: ipsam uerò & paternam eius domum ab illis quos contempserat, perituram. Hester autem denunciauit Mardochæo per eundem ministrum, ut pergens ad Susa, constitutos illic Iudæos ad concionem congregaret, &

ieiunare cunctos triduo pro ipsa præciperet: quod & ipsa cum suis agẽs ancillis, promisit se præter legem adire regem, & si mori oporteret, non recusaret. Mardochæus autem secundum Hester mandata, populum fecit ieiunare, deumq; suũ petere, ut nec eam, nec gentem eius perituram contemneret, sed ut sæpe antè prouidit, & peccanti ueniam concesit, & nunc à denunciato dudum interitu liberaret. Non enim propter aliquod peccatum ita cogebatur sine gloria deperire, cum & ipse dominus nosset causam furoris Aman, quòd eum non adorabat. Neque enim, inquit, honorem quem tibi domine offerebam, hunc illi quoque patiebar offerre: ideoq; iratus, contra eos qui tuas leges non transgrediuntur, talia machinatus est. Easdem etiam uoces uulgus emittebat, petens Deum prouidere suæ saluti, cunctosq; Israëlitas per omnẽ liberare terram à futura calamitate: nã iam præ oculis eam sperabant, & simul habebãt. Rogabat etiam Hester Deum, patria se lege prosternens in terram: lugubriq; ueste circumamicta. Cibum autem & potum, omniaq; suauia renuebat per tres dies, Deum petens, ut adiuuaret eam, quatenus regi uideretur supplicans suauis eloquio, specie uerò pulcherrima, ut ex utroque sustentata, & ipsa periculum euitaret, & gentis suæ salutem acquireret: Aman quoque regis odium concitaret. Sic Deum per tres dies deprecans, lugubrem uestẽ depo-
Hester 5. & 15.
suit. & habitu mutato ornata, sicut oportebat reginam, ibat cum duabus ancillis: quarum una leuiter eam incumbentem sustentabat, altera sequens longitudinem uestis utique ad terram profusam summis eam digitis deportabat. Quæ ita facie rubore plena, uerecundum ac modestum habens decorem, adibat regem etiam cum timore. Cum uerò ad faciem eius sedentis in solio deuenisset, & uidisset eum circundatum ornatu, quia ex uaria ueste uel auro, uel lapidibus pretiosis

ualde

ualde fulgebat, terribilioremq; magis eum propter hæc intuens, cumq; & ille asperius eam uultuq; iracundo aspiceret, membrorum eam debilitas comprehendit: & super ancillas quæ prope latera eius erant, repente collapsa est. Rex autem uolũtate arbitror Dei mentem mutauit, & timẽs ne quid mali uxor eius timore pateretur, surrexit à sella, suoq; eam gremio colligens fouebat, & osculabatur, blandeq; loquebatur: considere petens eam, nec aliquid mali metuere, quòd ad eum non uocata uenisset: nam legem istam propter subiectos esse positam, ipsam autem similiter cum eo regnantem omnem habere licentiam. Hæc dicens, sceptrumq; in manu eius ponens, uirgam super ceruicem eius tetendit propter legem, liberans eam à mortis discrimine. Illa uerò respirans: Domine, inquit, non habeo facultatem explanandi, quæ mihi subitò contigerunt. Nam ut te uidi maximum, & pulchrum atque terribilem, statim spiritus meus receßit, & à me anima sum relicta. Vix illa cum debilitate hæc loquente, etiam regem anxietas habuit: deinde considere, meliora'que sperare Hester inuitabat. Nam medium ei regnum se concedere, si hoc peteret, promittebat. Hester uerò ad conuiuium eum cum Aman amico ad se uenire supplicabat, parasse ei cœnam se dicens. Cumq; annuisset, & aduenisset, inter poculorum lætitiam iußit rex Hester aperire quid uellet: nihil enim se negaturum esse promiserat, etiam si partem regni poscere uoluisset. Tum illa in posterum diem explanaturam se suum consilium promisit, si rursus ad conuiuium cum Aman ueniret. Cumq; rex promisisset, Aman egressus est, gaudens quòd solus apud Hester cum rege meruit epulari, dum nullus alius talem honorem potuisset adipisci. Videns uerò in aula Mardochæum nimis indignatus est, quòd non aliquam ab eo uenerationem sibimet exhiberi sensisset. Tunc ingressus ad

ſemet ipſum, uxorem Zaraſſan cum amicis uocauit. Quibus præſentibus honorem expoſuit, quo frueretur nõ apud regẽ tantum, ſed & apud reginam: & qualiter illo die ad eam cum rege ſolus accitus eſſet, & in poſterum diem rurſus inuitaretur. Dicebat autem, non ei placuiſſe, quòd Mardochæum uideret in aula Iudæum. Cui reſpondit uxor ſua Zaraſſan: Iube lignum ſecari quinquaginta cubitorum, & manè pete Mardochæum à rege crucifigendum. Cuius conſilium laudans, præcepit famulis lignum paratum in atrio ſtatuere, quod ad pœnam Mardochæi ſeruarent. Deus autem ſpem malignã Aman deridebat: & accidentia præuidens, de futuris delectabatur.

Heſter. 6. Nam regi ſomnum per illam noctem abſtulit. Qui nolens in otio uigilias perdere, ſed ad gubernationem ſui principatus habere, ſcribam iußit ferentem prædeceſſorum ſuorũ & ſuorum factorũ monumenta relegere. Cumq; detuliſſet, & recenſeret, inuentus eſt quidam, qui pro uirtute ſua pretium agros acceperat, quorum & nomen ſignatum erat: alter uerò pro fide donationem impetrauerat. Poſt hæc legendo uenit ad Bagathæum & Theodeſtum eunuchos inſidiatores regis, quas Mardochæus indicauerat. Et cum hoc tantum ſcriba pronunciaſſet, & ad alterius tranſiſſet actus, rex eum detinuit conſulens, ſiquid ei pro remuneratione datum ſcriptum haberetur. Scriba reſpondit, nihil. Tunc rex iußit eum tacere, & interrogabat eos quibus hoc commiſſum fuerat, quæ eſſet hora noctis. Audiens autem iam diluceſcere, præcepit, ut quem inuenirent amicorum ante aulam præſentem, nunciarent. Euenit autem Aman inueniri. Nam præter ſolitam horam maturius proceſſerat, mortẽ Mardochæi petiturus. Cumq; ſerui renunciaſſent Aman ante ædem ſtare, præcepit eum uocari. Cũ ergo intraſſet: Amicum, inquit, te ſciens fidelem, peto ut conſilium mihi præbeas, quemadmodum debeam ſecundum meam munificen

munificentiam honorare quendam mihi ualde chariſsimum. Aman uerò putans conſilium quod dediſſet, hoc pro ſe futurũ; nam amari ſe ſolum à rege credebat: quàm exiſtimabat optimam eſſe ſententiam, regi declarauit, & dixit: Si uis quem dicis hominem dilectum gloriæ meritis honorari, fac eum ſuper equum procedere tua ueſte indutum, & torquem auream habere, & præcedere unum ex tuis neceſsarijs amicis, clamantem per totam ciuitatem, quòd tale beneficium merebitur, quẽ rex honorificari uoluerit. Igitur Aman huiuſmodi largitatem arbitratus ad ſe uenturam, talia perſuaſit. Rex uerò delectatus hac monitione: Vade, ait, habens equum & ſtolam & torquem, require Mardochæum Iudæum, & his illum induens, antecede equũ eius. Nam tu, inquit, amicus es mihi præcunctis. Ergo perfice cõſilium cuius utilis ſuaſor extitiſti: & hæc ei à nobis donentur, qui meam animam liberauit. Poſtquàm hæc præter ſpem omnem audiuit, mente confuſus, & mœſtitia perculſus, exijt, equum ducens cum purpura & auro: & Mardochæum reperiens, ante aulam ſacco indutũ iuſſit exutũ purpura circundari. Tum ille neſciens ueritatem, ſed deludi ſe putans: Peßime, inquit, omniũ hominum, ita calamitatem noſtram derides? Vt uerò certè cognouit, quòd ei rex hunc honorẽ donauerit pro ſalute quam illi præbuerat, inſidiatores eunuchos redarguẽs, purpura induitur, qua rex ſæpe ueſtitus degebat: & torque ceruicẽ circũdatus, & ſuper equũ ſedens, totam circuibat undiq; ciuitatem, præcedente Aman et prædicante, quòd huiuſmodi fruatur donis, quem rex amauerit, & dignum honore probauerit. Cumq; totam circuiſſet ciuitatem, Mardochæus ad regem ingreditur. Aman autem ex cõfuſione ad ſe recedens, cum lachrymis uxori & amicis quæ contigerant, indicauit. Illi nequaquam puniri poſſe Mordochæum dicebant: Deum enim eſſe cum ipſo credebant. Dumq;

hæc adinuicem loquerentur, uenerunt Hester eunuchi, Aman urgentes ad cœnam. Sabuchadar uerò unus ex eunuchis, uidens crucem fixam in domo Aman, quam Mardochæo para-
Hester 7. uerat, consuluit aliquem seruorum, cuius causa eam parasset: & audiens, quòd reginæ auunculo, quem Aman à rege petitus erat ad pœnam, tunc quidem tacuit. Cumq; rex unà cum Aman epulatus, interrogaret reginam ut diceret quam uellet ab eo donationem impetrare, completurum enim se eius desiderium promittebat: tũc regina pro populi deprecabatur periculo, eò quòd tradita fuisset ad perditionem cum sua gente: ideoq; sermones ad eum facere decreuisset. Neque enim molestum sibi dicebat, si amaram eis seruitutẽ imponeret, parum enim hoc esse malum, sed supplicabat hæc amoueri. Itaq; interrogante rege, à quo hæc sancita fuissent, accusabat iam manifestè Aman: & malcuolum contra eos existentẽ, has molitum insidias arguebat. Tunc rex ad hoc turbatus, à conuiuio ad hortos egreditur. Hester uerò reginam Aman petere cœpit, & ueniã pro peccatis expoſcere, nam intellexerat in quibus iam malis esset. Cumq; super lectum procidens reginã peteret, supuenit rex: & huiusmodi uisu magis incitatus dixit: Peßime omnium, uxori meæ etiam uiolentiam irrogare conaris? Ad quod Aman obstupuit, & nihil potuit respondere. Tunc Sabuchadar eunuchus cœpit accusare Aman, quemadmodum inuenisset in atrio eius paratam crucem ad mortem Mardochæi: nam hoc illi interrogãti seruus indicauerat, cum ad ipsum inuitaturus cum ad cœnam uenisset: crucem autem dicebat esse altitudine cubitorũ quinquaginta. Quod rex audiens, in illam eum pœnã tradere decreuit, quam contra Mardochæum ipse tractauerat: statimq; iußit cruci suspensum interimi. Vnde mihi cõtigit mirari nomen Dei, & sapiẽtiam, & iustitiam eius agnoscere, quòd nõ solùm maleuolentiã Aman

puniuit

puniuit, sed quòd ex cogitata contra aliũ tormenta in eum conuertit: & cæteros hoc sentire permisit, quoniam qui contra alium quædam molitus fuerit, hæc in se primum parata cognoscat. Itaq; Aman honore, quem à rege perceperat, supra modum abusus, huiusmodi cruci confixus est. Rex autem substantiam eius reginæ donauit: & Mardochæum aduocans, dedit ei annulum quem Aman ipse præstiterat. Nam iam Hester ad notitiam eius perduxerat cognationem quam ad illum habebat. Donauit ergo & regina Mardochæo Aman possessionẽ, & supplicauit regi liberari à mortis metu gentẽ Iudæorum: nota ei faciens, quæ per uniuersas prouincias scripsisset Aman filius Amadathi. Nam patria gente sua perempta, nullatenus se uitam posse tolerare dicebat. Cui rex promisit, nihil eam frustra petere, nec studio eius aliquid cõtrarium prouenire. Vnde præcepit, ut scriberet quæ uellet de Iudæis nomine regio, signaretq; eius sigillo, & transmitteret per omne eius imperium. Si quis enim legeret signatas epistolas sigillo regio, minimè sanctionibus obuiaret. Scribas ergo regales conuocans, iussit scribere gentibus, & primatibus, & magistratibus pro Iudæis, ab India usq; Aethiopiam centumuigintiseptem prouinciarum. Epistolæ autẽ hunc ordinem continebant: Rex magnus Artaxerxes, ab India usq; Aethiopiam, cẽtumuigintiseptem prouinciarũ ducibus ac principibus, qui nostræ obediunt ditioni, salutem dicit. Multi bonitate principum, & honore qui in eos collatus est, abusi sunt in superbiã: & nõ solùm subiectos regibus nituntur opprimere, sed datam sibi gloriam non ferentes, in ipsos qui dederunt, moliuntur insidias cogitare: nec contenti sunt gratias non agere beneficijs, & humanitatis in se iura uiolare, sed Dei quoq; cuncta cernẽtis arbitrãtur se fugere posse sententiã: & in tantum uesaniæ proruperunt, ut eos qui credita sibi officia diligenter obseruãt, & ita Hester 8. Hester 16.

cuncta agunt, ut omnium laude sint digni, mendaciorum funiculis conentur subuertere: dum aures principum simplices, & ex sua natura alios existimantes, callida fraude subuertunt. Quæ res & ex ueteribus probatur historijs, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam suggestionibus regum studia deprauantur. Vnde prouidendum est paci omnium prouinciarum: nec putare debetis, si diuersa iubeamus, ex animi nostri uenire leuitate: sed pro qualitate & necessitate temporum, ut reipublicæ poscit utilitas ferre sententiam. Et ut manifestius quod dicimus intelligatis: Aman filius Amadathi, & animo, & gẽte Maccedo, alienusq; à Persarum gente, & pietatem nostram sua crudelitate commaculans, peregrinus à nobis susceptus est: & tantam in se expertus humanitatẽ, ut pater noster uocaretur, & adoraretur ab omnibus post regem secũdus. Et in tantum arrogantiæ tumorem subleuatus est, ut regno nos priuare niteretur & spiritu. Nam Mardochæum, cuius fide & beneficijs uiuimus, & consortem nostri regni Hester, cum omni gente sua nouis quibusdam atq; inauditis machinis expetiuit ad mortem: hoc cogitans, ut illis interfectis insidiaretur nostræ solitudini, & regnum Persarum transferret in Macedonas. Nos autem à pessimo mortalium Iudæos neci destinatos, in nulla penitus culpa inuenimus, sed è contrario iustis utentes legibus, & filios altissimi & maximi semperq; uiuentis Dei: cuius beneficio & patribus nostris, & nobis regnum est traditum, & usque hodie custoditur. Vnde & eas literas, quas sub nomine nostro ille direxerat, sciatis esse irritas. Pro quo scelere ante portas huius urbis, id est, Susis, & ipse qui est machinatus, & omnis cognatio eius pendet in patibulis: non nobis, sed Deo ei reddente quod meruit. Hoc autem edictum quod nunc mittimus, in cunctis urbibus proponatur, ut liceat Iudæis uti

legibus

legibus suis. Quibus debetis esse adminiculum, ut eos qui se ad necem eorum parauerant, possint interficere decimotertio die mensis duodecimi, qui uocatur Adar. Hunc enim diem omnipotens Deus mœroris & luctus eis uertit in gaudium. Vnde & uos inter cæteros festos dies hanc habetote diem, & celebrate eam cum omni lætitia: ut & in posterum cognoscatur, omnes qui fideliter Persis obediunt, dignam pro fide recipere mercedem, qui autem insidiantur regno eorum, perire pro scelere. Omnis autem prouincia & ciuitas, quæ noluerit solennitatis huius esse particeps, gladio & igne depereat: & sic deleatur, ut non solùm hominibus, sed etiam bestijs inuia sit in sempiternum, pro exemplo contemptus & inobedientiæ. Igitur equites epistolas deportantes exierunt, & uiam propositam peragebant. Mardochæus uerò regia indutus stola, & corona aurea & torque processit ornatus. Quem uidentes ita honorificatum à rege Iudæi Susis inhabitantes, communem æstimauerunt felicitatem. Propterea gaudium & saluare lumen, propositis regalibus sanctionibus per ciuitates & prouincias, Iudæos circundedit, ita ut etiam multæ gẽtes propter timorem Iudæorum perterrerẽtur, libertatem ex periculo eis comparatam inspicientes. Nam duodecimi mensis tertiadecima die, qui apud Iudæos Adar, apud Macedones Distros uocatur, portatores regalium literarum nunciabant, quemadmodum deberent die, quo ipsis periculum imminebat, inimicos cõsumere. Tũc præsides & satrapæ, & tyranni, & reges, & scribæ summum Iudæis reddebant honorem, quoniã timor Mardochæi eos ad temperantiam coërcebat. Postquàm edictum regis per omnes prouincias lectum est, in Susis Iudæi inimicorum quingentos interemerunt. Cumq; rex peremptorum in ciuitate numerum Hester nunciasset, & in prouincia quid actum fuisset ambigeret, si quid amplius uellet

interrogauit eam. Illa petiuit eũ, ut præciperet Iudæis, & in posterum diem ita facere in reliquos inimicos suos, & ut decem Aman filij crucifigerentur. Quod quidem Iudæis rex cõcessit, nequaquam resistere uolens Hester. Iudæi uerò parati decimoquarto die Distri mensis, occiderunt rursus aduersariorum trecentos, nihil penitus possessionis eorum tangentes. Interfecti sunt etiam per prouinciam aliasq; ciuitates à Iudæis septuaginta sex millia inimicorum, quos strauerunt tertiodecimo die mensis, quem festum celebrauerũt. Similiter autem & Iudæi in Susis collecti, die decimaquarta & decimaquinta eiusdem mensis epulati sunt. Vnde hactenus omnes in orbe terrarum Iudæi hos celebrant dies, particulas de conuiuijs sibi inuicem mittentes. Scripsit etiam Mardochæus omnibus sub imperio. Artaxerxis de gentibus Iudæis, quatenus hos obseruarent dies, semper eos celebrantes, & nepotibus tradere rent per omnia tempora celebrandos, ne aliquando obliuioni traderentur, quòd in his fuerant ab Aman perituri: iustumq; esse, cum uitassent periculum, & inimicos punissent, honorare eos, gratias offerentes Deo. Vnde prædictos dies Iudæi celebrant, appellantes eos cõseruatores. Mardochæus autem magnus & clarissimus erat apud regem, principatumq; eius regebat, & potiebatur cõmuni cõuersatione cum regina. Tunc Iudæi super omnes libertatis licentia fruebantur. Hæc quidem sub imperio Artaxerxis sunt gesta.

Reliquas huius undecimi historias non habent Biblia.

De Vagose duce, & Manasse sacerdotium ambiente.

CAPVT VII.

DEfuncto autem Eliasibo principe sacerdotum, Iudas filius eius principatum sacerdotalẽ suscepit. Defuncto autem & hoc, Ioannes filius eius honorẽ suscepit. Porrò Vagoses dux alterius Artaxerxis templum uiolauit, & tributa Iudæis

dæis imposuit: nec prius dimisit quotidianas offerri hostias, quàm pro unoquoq; anno uectigal exigeret drachmas quinquaginta. Hoc autem ex huiusmodi causa cõtigit: Frater erat Ioannis Iesus, cui Vagoses amicus existẽs, promisit sacerdotij principatum dare. Qua confidentia Iesus altercatus in templo aduersus Ioannem, incitauit fratrẽ, ut eum interficeret, & tantum in templo facinus Ioannes in fratrem cõmitteret, quod nunquàm nec apud Græcos, nec apud Hebræos ita crudeliter uel scelerate factũ est. Vnde nec Deus hoc impune dimisit, sed populum propter hanc causam ad seruitutẽ redegit, & templum uiolari à Persis permisit, dicente Vagose: Ausi estis homicidium in uestro templo committere: ego perempto in templo mundior sum. Et hæc uerba faciens, in templum ingressus est. Hac igitur usus occasione Vagoses, annos septem eos pro nece Iesu puniuit. Finiente uerò Ioanne uitã, succedit in principatu sacerdotum filius eius Iaddus. Erat autem etiam huic frater Manasses nomine, cui Sanabalath missus à Dario ad Samariam satrapa, genere Cuthæus, ex quibus & Samaritæ descenderunt, audiens claram esse ciuitatem Hierosolymam, & reges eius multa Assyrijs, & habitatoribus humilis Syriæ pericula fecisse, libenter copulauit suam filiam nomine Ischam: arbitratus per affinitatem obsidem ei futuram ad fidem gentis Iudæorum. Per idem tempus & Philippus rex Macedonum in Aegis à Pausania filio Cerastæ, genus ab Oreste trahente, insidijs passus permittur. Succedens uerò filius eius Alexander imperio, transijt Hellespontum, & duces Darij deuicit, super Granicum flumen confligens cum eis. Cumq; percurrisset Lydiam, & Ioniam captiuasset, Syriamq; prædasset, ad loca Pamphyliæ peruenit, ut alibi explanatum est. Hierosolymorum uerò seniores indignabantur, quòd principis sacerdotum Iaddi frater, alienigenæ cohabitans uxori,

sacerdotij

ſacerdotij particeps exiſtebat. Arbitrabantur enim hoc cõnubium initiũ fieri occaſionis præſtandæ, uolẽtibus leges transgredi pro uxorũ copulationibus, quas ab alienigenis ſibi coniungere feſtinabant. Nam extitiſſe etiam priorem ciuitatis captiuitatem per hæc cõiugia mala putabãt, eò quòd multi peccaſſent, dum nõ uxores prouinciales ducerent. Iubebant ergo Manaſſen diſiungi ab uxore, aut non introire ſacrariũ. Principes quoque ſacerdotum cum populo hoc indigne ferebant. Manaſſes autem prohibitus à fratre ad altare accedere, ad ſocerum Sanabalath peruenit, amare ſe dicẽs filiã eius Iſachã: ſacerdotalem uerò honorem maximum eſſe apud gentem & ciuitatem, & genus Iudæorũ, nec uelle ſe propter huiuſmodi coniugium ſacerdotij iure priuari. Itaq; Sanabalath non ei ſolum ſacerdotium, ſed etiam principatum ſacerdotij & potentiam, ac honorem omnium locorum ſibi ſubiectorũ dare promiſit, uolens ſuam apud eum filiam permanere. Dicebat etiam templum ei ædificare ad inſtar Hieroſolymorum, ſuper montem Garizin, qui altior omnibus Samariæ montibus apparebat, ſed hoc facere cum regis Darij ſententia. His promiſſionibus eleuatus Manaſſes, permanſit apud Sanabalath, principatum ſacerdotij arbitratus ſe accepturum, Dario conferente. Nam iam Sanabalath uergebat in ſenium. Multis uerò ſacerdotibus & Iſraëlitis huiuſmodi iunctis uxoribus, non parua ſeditio Hieroſolymitas habebat: dum plures ad Manaſſen tranſirent. Quibus Sanabalath pecunias miniſtrabat, & terram colendam habitationemq; deputabat, omnibus modis genero ſuo concordans.

De geſtis Alexandri apud Hieroſolymam, pro Iudæis.

CAPVT. VIII.

EOdem tempore Darius audiens Alexandrum Helleſpontum tranſiſſe, ſatrapasq; ſuos ſuper Granicũ flumen pugna

gna uicisse, & ulterius accessisse: delectorum equitum & peditum colligens exercitum, occurrere statuit Macedonibus prius quàm omnem percurrentes Asiam deuastarent. Transiens ergo fluuium Euphratem, & montem Ciciliæ Taurum, hostes ipse in Cicilia sustinebat, illic eos sperãs expugnare. Tunc Sanabalath propter discessum Darij gauisus, ilico Manasse dicebat promissa complere, Dario post captionem hostium reuertente. Nam credebat non ipse tantum, sed etiam omnes Asiam habitantes, nec ad malum belli Macedonas cum Persis propter multitudinem esse uẽturos. Aliter uerò quàm sperabatur euenit. Nam congressus cũ Macedonibus rex, est uictus: multamq; partem exercitus perdens, & captis matre pariter & uxore, & filijs, ad Persas fugiens remeauit. Alexander autem ad Syriam ueniens, Damascum cepit: & subiugata Sidone, Tyrum obsidebat. Literas uerò ad principem sacerdotum Iudæorum misit, inuitans eum auxilium sibi mittere, & uenalia exercitui præparare: & quãta prius Dario cõferebant, ei præberet: eumq; inuitauit amicitiam Macedonum eligere, ne in posterum pœniteret. Cumq; princeps sacerdotum literarum portatoribus respondisset, sacramenta Dario se dedisse, ut nequaquam contra eum arma portaret, nec posse uiuente Dario constituta transcendere: Alexander incitatus, Tyrum quidem relinquere non decreuit, paulò pòst capiendam: qua uicta, minabatur contra principem sacerdotum gentis Iudæorum exercitum ducere, ut omnes per eum discerent, quibus deberent constituta seruare. Quapropter intentius in obsidione perseuerans, uastauit Tyrum. Cumq; eam cepisset, ad ciuitatẽ Gazam peruenit, eamq; cum duce suo nomine Bibimasin obsidebat. Arbitratus autem Sanabalath opportunum se inuenisse tempus, Dario iam desperato, eligens de suis subiectis octo milia, ad Alexãdrum proficiscebatur: quem reperit

perit inchoantem Tyri obsidionem. Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta, magisq; ipsum dominum libenter habere quàm Darium. Cumq; intellexisset grate susceptum, confisus iam, & de præsentibus fretus uerba Sanaballath offerebat, dicens se generum habere Manassen, fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudææ gentis, multosq; alios cum eo præsentes ex ea gente, quos uelle aiebat sub eo templum locis constitutis ædificare: hoc autem & ipsi profuturum uideretur, ut in duas partes esset Iudæorum potentia diuisa, ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius & Assyrijs contingebat. Concedente uerò Alexandro, omni studio adnisus Sanaballath, ædificauit templum, & sacerdotem Manassen cõstituit, maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus prosuturum. Septem autem mensibus in obsidione Tyri transactis, & duobus in Gaza, Sanaballath mortuus est. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hierosolymitarũ ascendere festinauit. Quod princeps sacerdotum Iaddus audiens, in pauore est constitutus, multisq; sacerdotibus in timore constitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus sistinus occurreret, rege indignante propter priorem contumaciam. Præcipiens igitur populo supplicationem & immolationem Deo offerre, ipse deprecabatur subuenire genti, uĕturusq; eã liberare periculis. Obdormienti uerò post sacrificium, Deus præcepit ut confideret, sertisq; ciuitatem ornaret, protinusq; portas aperiret, & alios quidem cum ueste alba, ipsum autem & reliquos sacerdotes cum legitimis stolis iussit occurre re, nihil sæuum sperantes pati. Deo prouidente. Cumq; à sopore surrexisset, ualde congaudens, nocturnũ oraculum omnibus indicauit: & quæ uidit in somno cunctis facere mandans, regis præsentiam expectabat. Quem audiens non longè esse

à ciuita

à ciuitate, processit cum sacerdotibus & ciuili multitudine, sacram & maiorem alijs gentibus ei præparans occursionem: ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen Latinè translatum scopulum significat, ex quo loco Hierosolyma templumq; potuisset uideri. Phœnices uerò & Chaldæi regem secuti, putabant quia quicquid potuisset furor imperialis permittere in ciuitatem, ipse committeret: & ut principem sacerdotum summis afficeret contumelijs. Quod è diuerso cõtigit euenire. Nam Alexander præuidens multitudinem uestibus albis indutam, antistites uerò cum byssinis stolis, & principem sacerdotũ hyacinthina & aurea stola, super caput habentem cidarim, & super laminam auream, in qua scriptum erat Dei nomẽ: adijt eum solus, & numen adorauit, & principẽ sacerdotum primus uenneratus est. Omnibus uerò Iudæis una uoce Alexandrum salutantibus & circunstantibus, Syriæ reges & reliqui hoc facientem stupuerunt, corruptamq; regis mentẽ putauerunt. Parmenio uerò solus eum interrogauit, cur omnibus eum adorantibus ipse adorasset principem sacerdotũ gentis Iudææ. Cui ille: Nõ hũc, inquit, adoraui, sed Deum, cuius principatu sacerdotij functus est. Nam per somnium in huiusmodi eum habitu conspexi, adhuc in Dio ciuitate Macedoniæ constitutus. Dumq; mecum cogitassem posse Asiam uincere, incitauit me ut nequaquam negligerem, sed confidenter transirem. Nam se perducturum meum dicebat exercitum, & Persarum traditurum potentiam: ideoq; neminem alium in tali stola uidens, cum hunc aduertissem, habens uisionis & probationis nocturnæ memoriam, salutaui. Exinde arbitror diuino iuuamine me directum, Dariumq; uicisse, uirtutemq; soluisse Persarum. Propterea & omnia quæ meo corde sperantur, prouentura confido. Postquàm Parmenioni locutus est principem sacerdotum honorans, occurrẽtibus reliquis

sacerd

ſacerdotibus, ad ciuitatem uſq; peruenit: & ad templum aſcẽdens, ſacrificauit Deo, ſecundum ſacerdotis oſtenſionem. Ipſe autem ſacerdotum principi, & reliquis ſacerdotibus munificẽter multa donauit. Allato uerò ei uolumine Danielis, in quo ſcriptum erat, quẽdam Græcorum deuicturum Perſarum potentiam, arbitratus ſeipſum eſſe quem ſcriptura ſignificabat, gauiſus eſt. Et tunc quidem multitudinem dimiſit. Poſtera autem die conuocans eos iußit petere, quas uellent donationes accipere. Principe uerò ſacerdotum petente, ut liceret patrijs uti legibus, & ſeptimum annum ſine tributis eſſe mandaret, omnia conceßit. Cumq; ab eo poſtulaſſet ut Iudæos in Babylone & Mediæ gente præciperet ſuis potiri legibus, promiſit libenter facere, quæ poſcebant. Dicente uerò ipſo ad multitudinem, ſi quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legibus, & ſecundũ eas uiuens, paratum ſe eos ducere, ſe pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita diſponẽs Hieroſolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus eum ad quos peruenit amabiliter ſuſcipiẽtibus: Samaritæ metropolim tunc Sichimam nomine habentes, poſitam iuxta Garizin montem, in quo tranſgreſſores habitabant Iudæi, uidentes ab Alexãdro ita magnificè Iudæos honoratos, coacti ſunt Iudæos ſe fateri. Nam huiuſmodi Samaritæ naturæ ſunt, ſicut prius alibi demõſtrauimus, in calamitatibus meriſis Iudæis negant ſe eſſe cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint clarum eis aliquid oblatum, tunc ſocios ſe Iudaico generi profitentur, originem ſuam à nepotibus Ioſeph, Ephraim, & Manaſſe recenſentes. Tunc ergo charitatem, & multũ animi ſui affectũ oſtendentes, occurrerunt regi, paulò minus, quàm Hieroſolymitæ. Cumq; laudaſſet eos Alexander, Sichimitæ adierunt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sanabalath tranſmiſerat, petẽtes ut ad ciuitatem peruenire, & templum

templum apud eos positum honoraret: qui reuertens ad ipsos se uenire promisit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionem (nam neque ipsi seminant) in eo consuluit, qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent Hebræos se quidem esse, Sichimitas autem à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi essent. Illis autem dicentibus nō esse: & ego, inquit, hæc Iudæis concessi: sed reuersus quidem, à uobis certius edoctus, quæ uisa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita postulationem negauit. Similiter uerò amicos Sanabalath sequi præcepit ad Aegyptum, ibi daturum se eis iugera terræ promittens: quod & postea fecit. Thebaidam custodire prouinciæ eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à successoribus eius constat diuisum: templumq; super Garizin montem permansit. Et si quis culpam habuisset apud Hierosolymitas, aut de cibo illicito, seu de transgressione sabbatorum, aut de huiusmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens se iniustè culpari. Defunctus est autē illo tempore princeps sacerdotum Iaddus, & Onias filius eius principatum sacerdotalē susceptit. Et in his constituti Hierosolymitæ degebant.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber duodecimus.

Historia huius duodecimi usque ad caput V. I. non habentur in Bibliis.

De statu Iudæorum post mortem Alexandri. CAP. I.

ALEXANDER rex Macedonum ubi regnum Persarum subegit & dissoluit, Iudæamq; dispoſuit, ut prædictum eſt, à nullo diſceſſit. Cumq; multos principatus ſui ſucceſſores reliquiſſet, Antigonus quidē Aſiam apprehendit, Seleucus autē Babyloniam, gentesq; uicinas obtinuit, Lyſimacho ceſſit Helleſpontus, Macedoniā rexit Caſſander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptum poſſedit. Qui dum aduerſum ſe ſeditiones haberent, ſuumq; dilatare cōtenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates cōeuſſæ, multis ſuis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiſcēbant. Tunc & omnis Syria ſub Ptolemæo filio Lagi, qui ſaluator nuncupabatur, contraria nominis eius eſt perpeſſa. Nanque hic etiam Hieroſolymam depugnauit, ſtraudibus & dolis ciuitatem die ſabbatorum ingreſſus, ſub ſpecie ſacrificij, nequaquam Iudæis reſiſtentibus, quādo hoſtile nihil exiſtimabant, & ideo otioſe uel inſuſpectē ſegnes erant. Qui cùm ſine labore ciuitatē apprehendiſſet, crudeliter eis dominabatur. Teſtis eſt orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui ſucceſſorum Alexādri facta conſcribens, ſuperſtitionem noſtram pro qua libertatem amiſimus exprobrauit, cùm hæc diceret: Eſt gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hieroſolymam habens, quæ cōtempſit ſub Ptolemæo conſtituta, dum arma capere deuitaſſet, & propter ſuperfluam ſuperſtitionem ſæuiſſimū dominum

minum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente nostra conscripsit. Ptolemæus uerò multos captiuos à montanis Iudææ, uel à uicinis locis Hierosolymitarum, id est, à Samaria, uel à Gargazo trahens, ad Aegyptum commigrauit. Sed cum cognouisset eos, quos ab Hierosolymis abstraxerat, firmos iurisiurandi ueri Dei cultores existere, cum Alexandra legationem ad eos mittenti sic respondissent: Dario uiuente cõtra eum arma nequaquam sumere: unde post Darij expugnationem multos ad castella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues statuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus suis societatem custodirent, cum & alij non pauci Iudæi sponte ad Aegyptum peruenissent, opulentia locorum, Ptolemæiq; munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones contra Samaritas, dum suæ gentis patriam oblationem seruare festinarent, excitabant. Nam Hierosolymitæ defendebant, dicentes suum templum sanctum existere, & immolationes illuc transmitti oportere. Samaritæ uerò ad Garizin montem destinari iubebant.

De Bibliorum translatione & septuaginta interpretibus, donisq; uicissim redditis à Ptolemæo rege Iudæis.

CAPVT II.

POst decimum uerò & secundum annum imperij Alexandri, & post quadragesimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos triginta nouem, qui & legem Iudæorum interpretatus est, & seruientes in Aegypto Hierosolymitas à seruitutis uinculo resoluit, usq; ad centum uiginti millia, ex huiusmodi causa: Demetrius Phalereus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia per uniuersam terram inuenta uolumina cõgregare, & acquirere si quid audisset dignũ industria uel uoluntate regia, quem erga collectionẽ codicum munificenter accendi cognoscit

uerat, interrogatus à Ptolemæo, quot millia codicum haberet, cum uiginti millia iam respondisset, sed pauco post tempore usq; ad quinquaginta millia posse peruenire: & nunciatum sibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum esse conscripta, studio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarū uel sermone eorū composita, laborem non paruum præberent, si in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis similes esse eorum figuræ, æqua pronunciatione uocis: Nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum sumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorū quoq; leges contineantur. Igitur res optima Demetrij sententia delectatus, postquàm studium suum multos colligendi codices demonstrasset, scripsit principi sacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Aristeus autē amicus regi necessarius, propter humilitatem morum ab eo dilectus, cum sæpius antè nisus esset Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudæos, qui sub imperio eius essent, tempus hoc petitionis prosperum arbitratus, antè loquitur primatibus custodum regis corporis, Sosibio Tarentino, & Andreæ, ut simul laborarent, de quibus petiturus regem accederet. Quorum sententia confirmata, cum huiusmodi sermonibus regem adiit, dicens: Minime rex oportet uana nos spe negligenter decipi, sed ueritatem intimare. Nam si legem Iudæorum non tantum transcribere, sed etiam interpretari pro tua gratia studemus: qua ratione positi hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo seruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentiæ decet à præsenti iugo seruitutis absoluere, ac Deo qui leges exposuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cùm multa sæpius indagassem, cognoui eos factorem omnium Deum colere, quem nos Ζῆνα, id est, Iouem nominamus, quòd omnibus indulget Ζῆν, id est, uiuere. Quapropter ad honorem Dei, quem eximia religione placant, liberos eos

patriæ

patriæ moribusq; suis restitue. cognosce tamen princeps mē nec affinem eis esse, nec ab eadem genitū natione; ut pro illis hæc suggeram: sed dum omnium hominū factorē Deū scirem suauiter suos benefactores amplecti, ad hanc petitionem perueni. Postquàm hæc Aristæus locutus est, & rex in eum hilari & ridēti ultu respexit: Quanta, inquit, millia arbitraris posse dimitti? Tūc Andreas respondit dum interfuisset & dixit, paulò plusquàm centū millia possunt existere. Non paruam, inquit, Aristæe donationē à nobis exposcis. Sosibio uerò cum præsentibus dicente, dignum esse munificentia sua, si Deo qui regnum ei donauit, has gratiarū uices offerret: propterea lætius iussit, ut de eis militibus merces annonæ præstaretur, pro singulo uidelicet captiuo apud eos constituto drachmæ centumuiginti darētur. De quibus etiam præcepta se proponere promisit, per quæ munificētiam suam & Aristæi petitionem confirmaret. Propterea uoluntas Dei affulsit, per quam non tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuissent, uerum etiam illos, qui sub regno eius extitissent, absolutioni donaret, uel si qui postea superuenissent, pro quorum redemptione plus quàm quadringenta talenta sunt à rege tributa. Vnde & exemplum sanctionis, ad manifestandam posteris regis munificentiā, custodiri decreuerūt, quod erat huiusmodi: Quicunq; sub nostri patris imperio militātes, Syriā & Phœnicen cum eo Iudæamq; uastauerūt, & captiuos adductos ad nostras ciuitates & prouincias uendiderunt, hos & qui olim sub meo regno existunt, & si quos nūc superduxerunt, dimittant, pro singulo corpore accipientes drachmas centumuiginti: & milites quidem cum annonis suis, reliqui uerò à regali mensa redemptionis pretium accipiant. Arbitror enim eos sine uoluntate mei patris contra iustitiā deprædatos, prouinciamq; eorum fuisse deuastatam. Vnde & multos milites præ-

feciſſe cognouimus, dum ad Aegyptũ eos traducerent, Iuſtũ ergo conſpiciens, miſereor eis: & iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummam, abſolui: nec quenquam in hac re fraudem agere, ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autẽ meas præcipio, ex quo miſſæ ſunt, per tres dies proponi, quatenus ad iudices domini cõueniant, corpora ſtatim oſtendentes, hoc enim meo credo profuturum imperio. Cõtumaces uerò liceat cuiq; uolenti nuntiare, quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cũ hæc ſanctio lecta regi fuiſſet, & uiſa eſſent omnia iuſte decreta eſſe, tantum uerò deeſſe de abſolutione priorum, & eorũ qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent, ipſe de eis ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens ſubitaneã diſtributionem difficilem exiſtere, iußit rerũ miniſtris & regijs ſacellarijs pecunias ſeponere. Quo facto, intra ſeptem dies omnia regis præcepta completa ſunt, & talenta quæ ſupra diximus quadringenta data, & ſuper hæc ſexaginta pro redemptione partita cognoſcuntur, dum & pro infantibus domini centumuiginti drachmas exigerent, ſicut rex pro his demandaſſet, ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummã exhiberi. Cum hæc ſecundũ regiam munificentiam laudabiliter diſpoſita fuiſſent, iuſtũ uiſum eſt Demetrio, de Iudaicis libris deſcribendis eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra à regibus diſpenſatur, ſed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, uel epiſtolarum exemplum deſignauimus, & ornamentorum tranſmiſſorum multitudinem, & quicquid in unoquoq; conſtructũ eſt: unde poteſt optime opificum ars proſpici, & uaſorũ omniũ excellentia cognoſci. Allegationis autem exemplũ huiuſmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Præcipiente te ò princeps, & de his quæ hactenus ad conſummationẽ bibliothecæ deſunt, quatenus colligantur,

gantur, & de his quæ corruerunt, ut debitam diligẽtiam impetrarent, omni studio usus in his ad notitiam uestrã perduco, legislationis Iudaicæ uolumina nobis cũ aliis deesse. Nam figuris Hebraicis, & uoce gentili conscripta, inexplanabilia nobis existunt. Contigit etiam minus diligẽter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minimè percepissent, necessariũ tamẽ est hæc apud te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatiõ, sicut à Deo data est uidetur existere. Quapropter inquit Agathius Abderita poëtas seu conscriptores historiarum, nullatenus meminisse eius, nec uirorum qui secundum eiusdẽ legislationis præcepta uixerunt, quod casta nimis existeret, ac nõ oporteret eam prophanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex, scribe principi sacerdotum gentis Iudææ, quatenus transmittat seniores ab unaquaq; tribu legum peritos, ut cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus, & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus, dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali suggestione facta, præcepit rex, ut scriberet de his Eleazaro principi sacerdotum gentis Iudææ, simul etiam de absolutione seruientium apud eos Iudæorum. præterea mandaret ei, quòd transmisisset ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta, lapidum uerò precioſorũ inæstimabilem multitudinem: denuncians etiam custodibus arcarũ, in quibus lapides seruabantur, ut electionem illorũ darent opificibus, quatenus quos uellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis causis centum talenta sacerdoti darentur. Narrabo igitur fabricas & modum constructionis eorũ, cum declarauero exemplũ epistolæ principi sacerdotum Eleazaro à rege conscriptæ, qui principatus honorem pro tali causa suscepit. Defuncto principe sacerdotum

perit inchoantem Tyri obsidionem. Cui etiam promisit dare loca sub sua potestate constituta, magisq; ipsum dominum libenter habere quàm Darium. Cumq; intellexisset grate susceptum, confisus iam, & de præsentibus fretus uerba Sanaballath offerebat, dicens se generum habere Manassen, fratrem Iaddi principis sacerdotum Iudææ gentis, multosq; alios cum eo præsentes ex ea gente, quos uelle aiebat sub eo templum locis constitutis ædificare: hoc autem & ipsi profuturum uideretur, ut in duas partes esset Iudæorum potentia diuisa, ne eadem concordia gens coniuncta rebellaret, aut in aliquo regibus obuiaret, quemadmodum prius & Assyrijs contingebat. Concedente uerò Alexandro, omni studio adnisus Sanaballath, ædificauit templum, & sacerdotem Manassen cõstituit, maximum arbitratus præmium ex filia nepotibus profuturum. Septem autem mensibus in obsidione Tyri transactis, & duobus in Gaza, Sanaballath mortuus est. Alexander autem capta Gaza, ad ciuitatem Hierosolymitarũ ascendere festinauit. Quod princeps sacerdotum Iaddus audiens, in pauore est constitutus, multisq; sacerdotibus in timore constitutis, moliebatur Iaddus quemadmodum Macedonibus festinus occurreret, rege indignante propter priorem contumaciam. Præcipiens igitur populo supplicationem & immolationem Deo offerre, ipse deprecabatur subuenire genti, ueturisq; eã liberare periculis. Obdormienti uerò post sacrificium, Deus præcepit ut confideret, sertisq; ciuitatem ornaret, protinusq; portas aperiret, & alios quidem cum uestc alba, ipsum autem & reliquos sacerdotes cum legitimis stolis iussit occurre re, nihil sæuum sperantes pati. Deo prouidente. Cunq; à sopore surrexisset, ualde congaudens, nocturnũ oraculum omnibus indicauit: & quæ uidit in somno cunctis facere mandans, regis præsentiam expectabat. Quem audiens non longè esse

à ciuitate, processit cum sacerdotibus & ciuili multitudine, sacram & maiorem alijs gentibus ei præparans occursionem: ad aliquem locum qui Saphin appellatur, quod nomen Latinè translatum scopulum significat, ex quo loco Hierosolyma templumq; potuisset uideri. Phœnices uerò & Chaldæi regem secuti, putabant quia quicquid potuisset furor imperialis permittere in ciuitatem, ipse committeret: & ut principem sacerdotum summis afficeret contumelijs. Quod è diuerso eõtigit euenire. Nam Alexander præuidens multitudinem uestibus albis indutam, antistites uerò cum byssinis stolis, & principem sacerdotũ hyacinthina & aurea stola, super caput habentem cidarim, & super laminam auream, in qua scriptum erat Dei nomẽ: adijt eum solus, & numen adorauit, & principẽ sacerdotum primus ueneratus est. Omnibus uerò Iudæis una uoce Alexandrum salutantibus & circunstantibus, Syriæ reges & reliqui hoc facientem stupuerunt, corruptamq; regis mentẽ putauerunt. Parmenio uerò solus eum interrogauit, cur omnibus cum adorantibus ipse adorasset principem sacerdotũ gentis Iudææ. Cui ille: Nõ hũc, inquit, adoraui, sed Deum, cuius principatu sacerdotij functus est. Nam per somnium in huiusmodi eum habitu conspexi, adhuc in Dio ciuitate Macedoniæ constitutus. Dumq; mecum cogitassem posse Asiam uincere, incitauit me ut nequaquam negligerem, sed confidenter transirem. Nam se perducturum meum dicebat exercitum, & Persarum traditurum potentiam: ideoq; neminem alium in tali stola uidens, cum hunc aduertissem, habens uisionis & probationis nocturnæ memoriam, salutaui. Exinde arbitror diuino iuuamine me directum, Dariumq; uicisse, uirtutemq; soluisse Persarum. Propterea & omnia quæ meo corde sperantur, prouentura confido. Postquàm Parmenioni locutus est principem sacerdotum honorans, occurrẽtibus reliquis

sacerd

sacerdotibus, ad ciuitatem usq; peruenit: & ad templum ascẽdens, sacrificauit Deo, secundum sacerdotis ostensionem. Ipse autem sacerdotum principi, & reliquis sacerdotibus munificẽter multa donauit. Allato uerò ei uolumine Danielis, in quo scriptum erat, quẽdam Græcorum deuicturum Persarum potentiam, arbitratus seipsum esse quem scriptura significabat, gauisus est. Et tunc quidem multitudinem dimisit. Postera autem die conuocans eos iussit petere, quas uellent donationes accipere. Principe uerò sacerdotum petente, ut liceret patrijs uti legibus, & septimum annum sine tributis esse mandaret, omnia concessit. Cumq; ab eo postulasset ut Iudæos in Babylone & Mediæ gente præciperet suis potiri legibus, promisit libenter facere, quæ poscebant. Dicente uerò ipso ad multitudinem, si quis eligeret ei militare, permanens in patrijs legibus, & secundũ eas uiuens, paratum se eos ducere, se pugnaturos cum eo dixerunt. Igitur Alexander ita disponẽs Hierosolymam, duxit ad reliquas exercitum ciuitates: & omnibus eum ad quos peruenit amabiliter suscipiẽtibus: Samaritæ metropolim tunc Sichimam nomine habentes, positam iuxta Garizin montem, in quo transgressores habitabant Iudæi, uidentes ab Alexãdro ita magnificè Iudæos honoratos, coacti sunt Iudæos se fateri. Nam huiusmodi Samaritæ naturæ sunt, sicut prius alibi demõstrauimus, in calamitatibus mersis Iudæis negant se esse cognatos, ueritatem confitentes: & cum uiderint clarum eis aliquid oblatum, tunc socios se Iudaico generi profitentur, originem suam à nepotibus Ioseph, Ephraim, & Manasse recensentes. Tunc ergo charitatem, & multũ animi sui affectũ ostendentes, occurrerunt regi, paulò minus, quàm Hierosolymitæ. Cumq; laudasset eos Alexander, Sichimitæ adierũt regem Alexandrum cum militibus, quos ad eum Sanabalath transmiserat, petẽtes ut ad ciuitatem peruenirent, & templum

templum apud eos positum honoraret: qui reuertens ad ipsos se uenire promisit. Petentes autem tributorum septimi anni concessionem (nam neque ipsi seminant) in eo consuluit, qui essent qui talia postularent. Cumq; respondissent Hebræos se quidem esse, Sichimitas autem à Sidonio nuncupari: iterum interrogauit eos, utrum Iudæi essent. Illis autem dicentibus nō esse: & ego, inquit, hæc Iudæis concessi: sed reuersus quidem, à uobis certius edoctus, quæ uisa fuerint agam. Et Sichimitis quidem ita postulationem negauit. Similiter uerò amicos Sanabalath sequi præcepit ad Aegyptum, ibi daturum se eis iugera terræ promittens: quod & postea fecit. Thebaidam custodire prouinciā eis iniungens. Igitur defuncto Alexandro, principatum à successoribus eius constat diuisum: templumq; super Garizin montem permansit. Et si quis culpam habuisset apud Hierosolymitas, aut de cibo illicito, seu de transgressione sabbatorum, aut de huiusmodi peccato, ad Sichimitas recedebat, dicens se iniustè culpari. Defunctus est autē illo tempore princeps sacerdotum Iaddus, & Onias filius eius principatum sacerdotalē susceptit. Et in his constituti Hierosolymitæ degebant.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber duodecimus.

Historiæ huius duodecimi usque ad caput V. non habentur in Bibliis.

De statu Iudæorum post mortem Alexandri. CAP. I.

ALEXANDER rex Macedonum ubi regnum Persarum subegit & dissoluit, Iudæamq; disposuit, ut prædictum est, à nullo discessit. Cumq; multos principatus sui successores reliquisset, Antigonus quidē Asiam apprehendit, Seleucus autē Babylonem, gentesq; ulcinus obtinuit, Lysimacho cessit Hellespontus, Macedoniā rexit Cassander, Ptolemæus filius Lagi Aegyptum possedit. Qui dum aduersum se seditiones haberent, suumq; dilatare cōtenderent principatum, diuturnis bellis ciuitates cōeussæ, multis suis ciuibus inter certamina pereuntibus, ingemiscebāt. Tunc & omnis Syria sub Ptolemæo filio Lagi, qui Saluator nuncupabatur, contraria nominis eius est perpessa. Nanque hic etiam Hierosolymam depugnauit, fraudibus & dolis ciuitatem die sabbatorum ingressus, sub specie sacrificij, nequaquam Iudæis resistentibus, quādo hostile nihil existimabant, & ideo otiosè uel insuspectè segnes erant. Qui cùm sine labore ciuitatē apprehendisset, crudeliter eis dominabatur. Testis est orationi meæ Gnidius Agatharchides, qui successorum Alexādri facta conscribens, superstitionem nostram pro qua libertatem amisimus exprobrauit, cùm hæc diceret: Est gens quæ Iudæa dicitur, ciuitatem munitam & magnam Hierosolymam habens, quæ cōtempsit sub Ptolemæo constituta, dum arma capere deuitasset, & propter superfluam superstitionem sæuissimū dominum

minum pertulit habere. Agatharchides quidem hæc de gente nostra conscripsit. Ptolemæus uerò multos captiuos à montanis Iudææ, uel à uicinis locis Hierosolymitarum, id est, à Samaria, uel à Gargaza trahens, ad Aegyptum commigrauit. Sed cum cognouisset eos, quos ab Hierosolymis abstraxerat, firmos iurisiurandi ueri Dei cultores existere, cum Alexandra legationem ad eos mittenti sic respondissent: Dario uiuente cõtra eum arma nequaquam sumere: unde post Darij expugnationem multos ad castella deputauit, & pares cum Macedonibus Alexandriæ ciues statuit: fidemq; ab eis recepit, ut nepotibus suis societatem custodirent, cum & alij non pauci Iudæi sponte ad Aegyptum peruenissent, opulentia locorum, Ptolemæiq; munificentia inuitati: quorum nepotes seditiones contra Samaritas, dum suæ gentis patriam oblationem seruare festinarent, excitabant. Nam Hierosolymitæ defendebant, dicentes suum templum sanctum existere, & immolationes illuc transmitti oportere. Samaritæ uerò ad Garizin montem destinari iubebant.

De Bibliorum translatione & septuaginta interpretibus, donisq; uicissim redditis à Ptolemæo rege Iudæis.

CAPVT II.

Post decimum uerò & secundum annum imperij Alexandri, & post quadragesimum Ptolemæi Soteris, regnum Aegyptiorum Philadelphus obtinuit, per annos triginta nouem, qui & legem Iudæorum interpretatus est, & seruientes in Aegypto Hierosolymitas à seruitutis uinculo resoluit, usq; ad centumuiginti millia, ex huiusmodi causa: Demetrius Phalereæus super bibliothecam regis constitutus dum studeret omnia, per uniuersam terram inuenta uolumina cõgregare, & aequirere si quid audisset dignũ industria uel uoluntate regis, quem erga collectionẽ codicum munificenter accendi cognouerat

perat, interrogatus à Ptolemæo, quot millia codicum haberet, cum uiginti millia iam respondisset, sed pauco pòst tẽpore usq; ad quinquaginta millia posse peruenire: & nunciatum sibi diceret, multa apud Iudæos legum eorum esse conscripta, studio uel bibliotheca regali digna: quæ figuris literarũ uel sermone eorũ composita, laborem non paruum præberent, si in Græcum mutarentur eloquium, cum uiderentur Syrorum literis similes esse eorum figuræ, æqua pronunciatione uocis; Nihil ergo, inquit, prohibet tuarum pecuniarum sumptu eas interpretari, dum in bibliotheca tua illorũ quoq; leges contineantur. Igitur res optima Demetrij sententia delectatus, postquàm studium suum multos colligendi codices demonstrasset, scripsit principi sacerdotum gentis Iudææ, hæc fieri demandans. Aristeus autẽ amicus regi necessarius, propter humilitatem morum ab eo dilectus, cum sæpius antè nisus esset Ptolemæum petere, quatenus dimitteret captiuos Iudæos, qui sub imperio eius essent, tempus hoc petitionis prosperum arbitratus, antè loquitur primatibus custodum regis corporis, Sosibio Tarentino, & Andreæ, ut simul laborarent, de quibus petiturus regem accederet. Quorum sententia confirmata, cum huiusmodi sermonibus regem adiit, dicens: Minime rex oportet uana nos spe negligenter decipi, sed ueritatem intimare. Nam si legem Iudæorum non tantum transferibere, sed etiam interpretari pro tua gratia studemus: qua ratione posit hoc fieri, tot Iudæis in regno tuo seruientibus? Quos benignitatem tuæ munificentiæ decet à præsenti iugo seruitutis absoluere, ac Deo qui leges exposuit, pro tui regni tutela remittere. Nam cùm multa sæpius indagassem, cognoui eos factorem omnium Deum colere, quem nos Ζῆνα, id est, Iouem nominamus, quòd omnibus indulgeat Ζῆν, id est, uiuere. Quapropter ad honorem Dei, quem eximia religione placant, liberos eos

patriæ

patriæ moribusq; suis restitue. cognosce tamen princeps me nec affinem eis esse, nec ab eadem genitū natione, ut pro illis hæc suggeram: sed dum omnium hominū factorē Deū scirem suauiter suos benefactores amplecti, ad hanc petitionem perueni. Postquàm hæc Aristæus locutus est, & rex in eum hilari & ridēti ultur respexit: Quanta, inquit, millia arbitraris posse dimitti? Tūc Andreas respondit dum interfuisset & dixit, paulò plusquàm centū millia possunt existere. Non paruam, inquit, Aristæe donationē à nobis exposcis. Sosibio uerò cum præsentibus dicente, dignum esse munificentia sua, si Deo qui regnum ei donauit, has gratiarū uices offerret: propterea lætus iussit, ut de eis militibus merces annonæ præstaretur, pro singulo uidelicet captiuo apud eos constituto drachmæ centumuiginti darētur. De quibus etiam præcepta se proponere promisit, per quæ munificētiam suam & Aristæi petitionem confirmaret. Propterea uoluntas Dei affulsit, per quam non tantum illos, qui à patre eius uel exercitu translati fuissent, uerum etiam illos, qui sub regno eius extitissent, absolutioni donaret, uel si qui postea superueniissent, pro quorum redemptione plus quàm quadringenta talenta sunt à rege tributa. Vnde & exemplum sanctionis, ad manifestandam posteris regis munificentiā, custodiri decreuerūt, quod erat huiusmodi: Quicunq; sub nostri patris imperio militātes, Syriā & Phœnicen cum eo Iudæamq; uastauerūt, & captiuos adductos ad nostras ciuitates & prouincias uendiderunt, hos & qui olim sub meo regno existunt, & si quos nūc superduxerunt, dimittant, pro singulo corpore accipientes drachmas centumuiginti: & milites quidem cum annonis suis, reliqui uerò à regali mensa redemptionis pretium accipiant. Arbitror enim eos sine uoluntate mei patris contra iustitiā deprædatos, prouinciamq; eorum fuisse deuastatam. Vnde & multos milites prō-

feciſſe cognouimus, dum ad Aegyptũ eos traducerent, Iuſtũ ergo conſpiciens, miſereor eis: & iubeo conſtitutos in ſeruitute Iudæos omnes dominis eorum antedictam accipientibus ſummam, abſolui: nec quenquam in hac re fraudem agere, ſed his potius conſtitutionibus obedire. Diſpoſitiones autẽ meas præcipio, ex quo miſſæ ſunt, per tres dies proponi, quatenus ad iudices domini cõueniant, corpora ſtatim oſtendentes, hoc enim meo credo profuturum imperio. Cõtumaces uerò liceat cuiq; uolenti nuntiare, quatenus eorum ſubſtantiæ regis poſſeſſionibus ſocientur. Cũ hæc ſanctio lecta regi fuiſſet, & uiſa eſſent omnia iuſte decreta eſſe, tantum uerò deeſſe de abſolutione priorum, & eorũ qui poſtea ducti Iudæi fuiſſent, ipſe de eis ſua liberalitate præcepit. Præterea ſciens ſubitaneã diſtributionem difficilem exiſtere, iuſſit rerũ miniſtris & regijs facellarijs pecunias ſeponere. Quo facto, intra ſeptem dies omnia regis præcepta completa ſunt, & talenta quæ ſupra diximus quadringenta data, & ſuper hæc ſexaginta pro redemptione partita cognoſcuntur, dum & pro infantibus domini centumuiginti drachmas exigerent, ſicut rex pro his demandaſſet, ſcribendo pro ſingulo corpore prædictam ſummã exhiberi. Cum hæc ſecundũ regiam munificentiam laudabiliter diſpoſita fuiſſent, iuſtũ uiſum eſt Demetrio, de Iudaicis libris deſcribendis eius allegare decretum. Nam nihil fruſtra à regibus diſpenſatur, ſed omnia cum multa diligentia geruntur. Quapropter allegationes, uel epiſtolarum exemplum deſignauimus, & ornamentorum tranſmiſſorum multitudinem, & quicquid in unoquoq; conſtructũ eſt: unde poteſt optime opificum ars proſpici, & uaſorũ omniũ excellentia cognoſci. Allegationis autem exemplũ huiuſmodi probatur: Maximo regi Demetrius. Præcipiente te ò princeps, & de his quæ hactenus ad conſummationẽ bibliothecæ deſunt, quatenus colligantur,

gantur, & de his quæ corruerunt, ut debitam diligẽtiam impetrarent, omni studio usus in his ad notitiam uestrã perduco, legislationis Iudaicæ uolumina nobis cũ aliis deesse. Nam figuris Hebraicis, & uoce gentili conscripta, inexplanabilia nobis existunt. Contigit etiam minus diligẽter eam quam habent transferri, dum regalem prouidentiam minimè percepissent, necessariũ tamẽ est hæc apud te cautius exposita reponi. Nam sapientissima & integra legislatiõ, sicut à Deo data est uidetur existere. Quapropter inquit Agathius Abderita poëtas seu conscriptores historiarum, nullatenus meminisse eius, nec uirorum qui secundum eiusdẽ legislationis præcepta uixerunt, quod esset nimis existeret, ac nõ oporteret eam prosanis linguis exponi. Si uidetur ergo tibi rex, scribe principi sacerdotum gentis Iudææ, quatenus transmittat seniores ab unaquaq; tribu legum peritos, ut cum ab eis codicum explanationem & consonantiam cognouerimus, & interpretationis rerum cautam expositionem acceperimus, dignos codices tua uoluntate reponamus. Igitur tali suggestione facta, præcepit rex, ut scriberet dẽ his Eleazaro principi sacerdotum gentis Iudææ, simul etiam de absolutione seruientium apud eos Iudæorum. præterea mandaret ei, quòd transmisisset ad faciendos crateras & libatoria, pondo auri talenta quinquaginta, lapidum uerò preciosorũ inæstimabilem multitudinem: denuncians etiam custodibus arcarũ, in quibus lapides seruabantur, ut electionem illorũ darent opificibus, quatenus quos uellent ad speciem operis tollerent: necnon imperauit, ut pecuniæ pro immolationibus & reliquis causis centum talenta sacerdoti darentur. Narrabo igitur fabricas & modum constructionis eorũ, cum declarauero exemplũ epistolæ principi sacerdotum Eleazaro à rege conscriptæ, qui principatus honorem pro tali causa susceperit. Defuncto principe sacerdotum

Onia filius eius Simon successor extitit, qui iustus est appellatus, propter pietatem quam in Deum, & fauorem quem erga regem habuisse uidebatur. Quo mortuo & filium infantulum relinquente nomine Oniam, frater eius Eleazarus, de quo sermonem fecimus, principatum sacerdotij suscepit, ad quem Ptolemæus huiusmodi literas destinauit: Rex Ptolemæus Eleazaro principi sacerdotum salutem. Multis habitantibus sub imperio meo Iudæis, quos Persæ cum potentes fuissent, in captiuitatem traxere: quorum aliquos pater meus ad militiam maioribus stipendijs deputans honestauit: alijs autem in Aegyptum cum eo ambulantibus, castella & eorum custodiam demandauit, ut sint Aegyptijs in terrorem: Cum uerò ego principatum suscepissem, omnes clementer tractaui, præsertim ciues tuos, quorum plus centum millia captiuos & seruientes remisi, possidentibus eos pro redemptione pecunias persoluens, ætatibus autem uigentes numeris militaribus designaui: multosq; qui mihi uel aulæ regiæ potuissent fidem seruare, in palatio constitui, arbitratus Deo iucundum pro mea prouidentia uotum hoc ei maximum deuouere. Porrò uolens & istis, & omnibus per uniuersam terram Iudæis præstare libertatẽ, leges uestras literis Hebraicis conscriptas, translatas literis Græcis, & de Græcis in nostras in mea bibliotheca decreui reponere. Bene ergo facies, eligendo uiros optimos, seniores, & ab unaquaque tribu dirigendo sex, qui per ætatem legum sint periti, ualeantq; interpretationem earum caute nobis exponere. Nam opinor his perfectis, maximam nobis gloriã præparari. Transmisi uerò qui debeant de his uobiscum disputare, Andream primatẽ custodum mei corporis, & Aristæum mihi dilectissimos, per quos etiam primitias uotorum ad templum, & pro immolationibus, & alijs rebus, transmisi talenta centũ. Tu autem manda nobis quæ uolueris

lueris fieri, quod gratius amplectemur. Cùm regis epistola Eleazaro fuisset porrecta, nimium liberaliter ad eum ita rescripsit: Princeps sacerdotũ Eleazarus Ptolemæo regi salutem. Valentibus uobis cum Arsinoë regina, uel filijs, bene nobis omnia constant. Cùm uerò epistolam tuam suscepimus, satis de tua uoluntate sumus gauisi. Congregantes autem multitudinem legimus eam, quatenus omnibus ostenderemus, quam pietatem erga Deum habes. Demõstrauimus etiam pateras, quas misisti aureas uiginti, argenteas triginta, crateras quinq;, mensam dedicandã, & quæ directa sunt pro immolatione uel renouatione eorum, quæ templo desunt, talẽta centum, deportata per Andream, & Aristæũ charissimos tibi amicos, uiros optimos, & doctrina præcellentes, tuáq; uirtute dignos. Cognosce uerò nos pro tuis utilitatibus, & præter naturam aliquid uelle pati, dum reddamus tuis beneficijs, quæ multipliciter in nostros ciues largiris. Statim ergo pro te, tuáq; uxore, uel filijs hostias obtulimus, & multitudo uota persoluit, ut uobis eueniant, quæ desideratis, & tuus principatus in pace custodiatur. Ad interpretandam uerò legem nostram, quam pro tuis commodis accipere postulas, elegi uiros seniores sex ab unaquaq; tribu, quos direximus legem ferentes. Erit autem tuæ pietatis uel iustitiæ, ut post legis transcriptionem ad nos eam cautè cum portatoribus remittas. Vale. Hæc quidem princeps sacerdotum rescripsit. Mihi uerò non est necessarium uisum, septuaginta seniorum ab Eleazaro missorum nomina declarare, licet intimata sub epistola fuissent. Vasorum tamen magnificentiam ad constructionem, quæ Deo rex direxit, non incongruum exponere putaui, quatenus omnibus munificentia regis erga Deum dilucidetur. Siquidem ipse largos sumptus in hæc præstitit, & semper opificibus opera transmittebat, nihil construi desidiosè concedens: quorum de singulis

qualis fuerit magnificentia narrabo, quamuis historia narrationem eorum minimè deposcat, regis enim diligentiam uel munificentiam ita legentibus arbitror aperiri. Prius autem de mensa disseremus. Igitur habebat rex in proposito suo ualde magnam mensam conficere. Præcepit autem dedicatæ in Hierosolymis mensæ quantitatem cognosci, si posit maior fieri. Cumq; percepisset, qualis esset illa constituta, & quia nihil prohiberet maiorem construi, dixit quintuplam magnitudinem se uelle facere, sed timere, ne ad ministerium pro magnitudinis quantitate inutilis fieret. Nam non eam tantum ad spectaculum deuouere, sed etiam ministerijs habilē uoluit dedicare. Quapropter arbitratus mediocrem priorem mensam auri inopia cōfectam, magnitudine quidem superare priorem noluit: uarietate uerò uel pulchritudine materiali clariorem confiere iudicauit. Sagax ergo ad discernendam rerum uariam naturam erat & inuenire nouas admirandasq; naturas, quæ sine descriptione fuissent. Horum ipse prudenter inueniebat effectum, & ostendens artificibus, ita perfici enuntiabat: quæ uerò descripta fuissent, ut eorum cautam similitudinem uidentes opifices imitarētur, hortabatur. Promissa ergo complentes, mēsam describere festinamus. Huius duorum semis cubitorum longitudinem, latitudinem uerò unius, altitudinem unius & semis construxerunt, totam de auro formantes eam. Coronam quidem in palmū conferunt, frontispicia uerò uersatilia sculpturam habentia ornatam, speciem restis ex tribus partibus mire simulantem. Triangulis enim existentibus frontispicijs, unusquisque angulus eandem formæ dispositionem habebat. Quæ dum uerterentur, unam & non diuersam speciem demonstrabant. Porrò coronæ pars quæ sub mensa erat inclusa, pulchre constructa fulgebat: pars autem quæ deforis apparebat, artificij decore plus culta splendebat, quia uisui

ſui uel ſpectaculo patebat. Vnde procerìtatem partium ambarum acutam fieri contigerat, ne ullus angulus trium, ut prædiximus, exiſtentiũ in tranſductione minor uideretur. Diſpoſiti uerò erant in modum ſunium torno factorum pretioſiſſimi lapides, aureis ſphærulis per foramina incluſi. Partes autem quæ per latera coronæ cernebantur, in ſpeciem ouorum optimo lapide factorum figuratæ nitebant, ſculpturæ uirgulas imitatæ: quæ ſpiſſæ circa menſam uoluebantur. Ob horum autẽ diſpoſitionem circunduxerunt opifices tornatam omniũ fructuum naturam, uuas pendentes, ariſtas ſurgentes, malogranata concluſa. Lapides autem ſecundum genus prædictorum fructuum, ad proprium uniuſcuiuſque colorem formatos, circa totam menſam ex auro ligabant. Sub corona quoq; ouorum ſimilis ordo, ſeu uirgarum conſtiterat, ut ex ambabus partibus eandem operis uarietatem, cauſamq; ſpecies menſæ conſtructa proferret: ne frontiſpiciorum uel coronæ poſitio in altera parte menſæ conuerſa, uideretur eſſe diuerſa: ſed eas uſq; ad pedes facies operis extenderet. Nam ductile aurum quatuor digitis latum, ſecundum totum menſæ latitudinem, ſuper quod pedes eius imponerent, fecerũt: deinde ſphærulis, & clauſuris eos cum corona menſæ conſtruxerunt, ut eundem artificij, uel magnificentiæ uiſum præberent, in quãcunq; partem menſa cõuerteretur. Super menſam autem Meandrum fluuium ſculpſerunt, lapides pretioſiſſimos in medio eius tanquam ſtellas uario colore ponẽtes. Nam carbunculum uel ſmaragdum iucundo aſpectu fulgentes miſerũt, aliorumq; genera lapidum, qui uel induſtria uel æmulatione digni, per excellentiam naturæ cunctis exiſtunt. Poſt Meandrum autem completum, in ſpeciem funis quiddam circunferebatur in medio figuram ſublongam & rotundam habẽs: ſuper quod cryſtallinus lapis erat uel electrius impoſiti, pari pene formarum

aſpectu

aſpectu, qui delectationem miram intuẽtibus præſtabant. Capita uerò pedum eius ſimilia lilijs fabricauerant, curuationem brachiorum habentia ſub menſa reflexam: intus uerò rectum inſtar lilij germen uidebatur: quod lapis carbunculus in palmum factus figuram crepidinis oſtendẽs, & latitudinem octo digitorum habens, ſuſtentabat. Nam ſuper eum pedum omne pondus innitebatur. Sculpſerunt etiam tenuiſſimo uel laboriſſimo torno unumquemq; pedum: in quibus hederæ uel uitis palmites cum uuis exiſtẽtibus eminebant, ut nihil à ueris diſcrepare putarentur: ſiquidem ad auræ flatum per tenuitatem & extenſionem ſummitatis ſuæ commotæ, imaginationem naturalium arte præbebant. Verum etiam figuram totius menſæ tribus tabulis conſtruxere: compagine partium inuicem ita colligata, ut inuiſibilis exiſteret: nec intelligeretur earum inſertio. Craſſitudo uerò menſæ non minus dimidio cubito fuiſſe cognoſcitur. Talis ergo uotiua menſa, multa regis munificentia, uel pretioſitate materiæ, ac uarietate pulchritudinis, & induſtria artificum ſtudioſè perfecta eſt: & licet magnitudine prioris Deo deuotæ menſæ non diſtaret, artificio tamẽ & nouitate, uel claritate facturæ, ualde melius, & ſplendidius elimata fulgebat. Crateres etiam aurei duo, ſculpturam uipeream ab inferiore parte uſq; ad cingulum habentes, lapidibus uarijs in ſquama concluſis. Dehinc ſuper eos fecerunt Meandrum altum cubito, compoſitione lapidum diuerſorum, ſpecie magna fulgentem: in quo uirgarum ordo inſtabat, de quibus complexionibus ſimilis uſque ad labrum protrahebatur. Per medium quoq; quatuor digitorum ſcuta pulchris lapidibus inſerta, decorem craterarum oſtendebant, quorum labra liliorum foliis, & uuarum floribus in orbem productis corona complectebatur. Et aureos quidem crateras duos, capientes utroſque amphoram, huiuſmodi conſtruxerunt. Argenteci uerò

uerò clariorem speculis splendorem emitteret, ut certius in his facies aspicientiũ uideretur. Insuper fecit rex patera triginta ex auro, necnon omni lapide pretioso, & circundatæ foliis hederæ, uel tracteolis, quasi uitis cælatura artificiosè obumbrabantur. Hæc autem ideo ita fiebant, quòd per scientiam opifices arte mira reliquos anteirent, & multò melius studio uel munificentia regis formabantur. Non enim tantum incessanter & largè opificibus impendia præstabat, quantum & publicorum negotiorum relictis regiminibus, ipse operantibus semper instabat, & frequenter artifices uisitabat. Quapropter opera opificum, diligentia regis, & industria feruente propensius imminebant. Cumq; ad Hierosolymam transmissa uoto Ptolemæi fuissent, & princeps sacerdotum Eleazarus ea dedicasset, portatores eorum honorans, donisq; regi deportanda præstans ad eum remisit. Ergo postquàm Alexandriam peruentum est, & Ptolemæus præsentiam eorum cum septuaginta senioribus audiuit, statim Andream, & Aristæum legatos euocari præcepit. Qui uenientes, epistolas quas à principe sacerdotum deportauerant, obtulerunt: & ea quæ uerbis eos dicere iusserat, edixerunt. Studens autẽ colloqui senioribus ab Hierosolymis pro interpretatione legum directis, diuersos quidem, qui pro suis causis aderant, detinuit dimitti, mirabilem hanc & præter consuetudinem faciens dimissionem: ut qui propter huiusmodi causas adducebantur, post quintum diem eum adirent. Legatis uerò post mensam à rege tunc dimissis, illos ab Eleazaro destinatos expectabat. Dumq; seniores cum donis, quæ regi deportanda princeps sacerdotum eis dederat, aduenissent, cum uoluminibus transierunt in quibus literis aureis conscripta leges continebantur. Tunc rex eos de eodibui percunctatur. Cum uero reuelarent, & ostenderent tenuitatẽ membranæ, uel in-

compreh

comprehensibilem eorum compaginem, rex miratus est, quòd ita fuissent cõpacti. Dumq; hoc diu fecissent, Gratias, inquit, ago uobis quidem, quòd uenistis; maiores uerò illi qui uos destinauit; sed ante omnes Deo, cuius hæ leges uenerandæ probantur. Cumq; clamassent seniores, uel hi qui præsentes aderant, orantes prospera regi diuinitus euenire, nimium delectatus, prorupit in lachrymas. Nam sæpius natura hoc summo gaudio patitur, quod etiam dolentibus solet accidere. Tunc iussit codices primatibus officij designari, uiros autẽ oscultatus, æquum dixit esse, primum ad eos fatere sermonẽ, pro quibus essent uocati: imò & diem quo ad eum deducti fuissent, clarum singulis annis per totum uitæ suæ tempus celebrare se promisit. Nam euenit eundem esse primum præsentiæ illorum, & uictoriæ diem, quo Antigonum nauali prælio uicerat. Epulari etiam secum eos præcepit, hospitiúq; in arce denunciauit eis omnia deputari. Nicanor autem super susceptionem peregrinorum cõstitutus, Dorotheum uocans, qui de his curam habebat, iussit singulis necessaria præbere. Nam ita dispositum à rege fuerat, ut alimenta quibus singulæ ciuitates utuntur, exhiberentur indulgẽdæ consuetudini peregrinorum ad eos uenientium, & eis omnia pararentur, quatenus cibis solitis magis delectarentur, ne forsan corrupti extraneis grauarentur, quod & circa eos effectum est. Dorotheo uerò quẽ pro synceritate uitæ super hæc rex cõstituerat, per quem & præparauerat omnia, quæ ad huiusmodi conuiuia conuenirent, hæc implente, in duas partes eos discumbere præcepit, partem quidem mediam eorum ad dexteram suam, reliquos autem post eius accubitum, nihil prætermittens, quod ad eorum honorificentiam pertineret. Postquàm autem ita discubuerũt, iussit Dorotheo solita ministrare, quibus omnes Iudæi ad eum uenientes utebantur. Tunc itaq; sacrorum præcones, & immol

& immolatores, & alios qui uota faciũt, recusauit: & unum ex senioribus nomine Heliseum sacerdotem existentem, rex petiuit facere orationẽ. Qui in medio stans regi bona & subiectis eius optauit, & post plausum cum gaudio, & clamore omniũ surrexerunt, & residentes ad epulationem & delicias paratas se contulerunt. Præterea autem rex quantum satis ei uisum est, cœpit philosophari, & unumquenq; eorum naturales percontari sermones, & ad contemplationem quæstionis accendere: cautéq; illis ad omnia respondentibus, quæ eis obiecta essent, & explanãtibus, gauisus, per duodecim dies hoc conuiuium instruxit. Et qui uult singula cognoscere, quæ in cõuiuio illo præparata sunt, legat uolumina Aristæi, quæ propter hoc conscripserat, & intelliget. Mirante uerò eos non tantum rege, sed etiam Menedemo philosopho, dicente omnia per prouidentiam dispensari, ideoq; uirtutem & pulchritudinem uideri, destitit rex quidem de his facere sermonem. Dicebat autem maxima sibi bona per præsentiã eorum fieri: nam profuisse ei, quòd didicisset ab illis, quemadmodũ deberet regnare: iussitq; dari singulis talenta tria, & deputari illis, qui eos perducere ad diuersoria deberẽt. Postquàm uerò tres excesserunt dies, congregans eos Demetrius, transijt ad studium maris, & transiens pontem, abijt ad partes Aquiloni coniunctas, concilioq; fecit in domũ prope littus stantem, & aptam secretis negotiorum. Vbi eos perducens, petebat omnia, quæ opus habebant ad legis interpretationem ipsis præsentibus, ut incessanter opus implerent. Cumq; illi munificenter & laboriose cautam interpretationem facerent, usq; ad horam nonam in hoc sedentes, ad curam corporis uertebantur, ita inuitante eos Dorotheo, uel opulẽter cõuersationis salubria præbente, multaq; etiam ex his quæ regi parabantur. Manè autẽ ad aulam uenientes, Ptolemæum salutabant, & rursus ad eundem

dem locum redibant: & manus in mari lauantes, & seipsos purificantes, ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcripta legt, & opere interpretationis ad effectum per septuagin ta duos dies transacto, congregans Demetrius Iudæos omnes ad locum, in quo translatæ leges fuerant, præsentibus etiam interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem, uel seniores eius interpretes, Demetrium, eò quòd magnarũ rerum inuentor esse uideretur, laudassent, rogauit etiam, ut præsidibus suis daretur legenda: & petierunt omnes sacerdo tes interpretes legis seniores, & præpositi gentis, ut bene interpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes sententiam laudassent, iusserunt, ut si quid aut superfluum, aut minus aliquid scriptum uiderent in lege, hoc respicerent, & manifestum facientes, emendarent, hoc castigantes, ut quod semel iudicatum fuerat bene se habere, sempiterna memoria permaneret. Gauisus ergo rex, & uidens uoluntatem suam ad utilem rẽ esse perfectam, & delectatus, relictis legibus omnibus uniuersarum nationum, & sensum diuinæ legis, & sapientiam, & legislatores obstupescens, ad Demetrium sermones facere cœpit, quòd ita mira existente legislatione, nemo neq; historiographus, neq; poëta meminisset eius. Cui Demetrius respondit: neminem fuisse ausum harum legum tangere conscriptionem: quòd diuina, & uenerabilis esset, & quia læsi sunt quidam à Deo hoc præsumẽtes. Significauit quidẽ, qualiter Theopompus uolens in historia aliquid de his conscribere, sit mente turbatus plus triginta diebus: & reuersus ad se, cum humilitate à Deo ueniam supplicarit, quum inde sibi dementiam factam suspicatus esset, necnon & in somnis uidisset, quòd ei hoc ideo accidisset, quia diuina scrutatus esset, & proferre ea ad homines impuros uellet: quumq; conscribere quieuisset, recepit sensum. Referebat autem & de Theodecte

tragœd

tragœdiarum poëta dici, quia cùm nisus fuisset in aliquo dramate eorum meminisse, quæ in diuino uolumine continentur, oculis obscuratis, causam suæ cæcitatis recognouit, & ita libe ratus est à passione, Deo uenia indulgente. Hæc ergo rex pure suscipiens, petiuit interpretes frequenter ad se de Iudæa proficisci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit. nunc uerò iustum esse eos dimitti dicebat: sponte autem ad eum uenientes, omnia quæ æquum esset sapientiam eorum impetrare, pollicebatur, & pro sua maiestate dignum largiri promisit. Et tunc quidem remisit eos, donans unicuique rex optimas stolas, & auri talenta duo, & calicem unius talenti totumq; cõuiatorium. Principi autẽ sacerdotum Eleazaro destinauit per eos lectos cum argẽteis pedibus decem, & conuenientem eis omnem supellectilem, & calicem talentorum triginta: insuper stolas decem, & purpuram, coronamq; decoram, & lineas de byssо centum: præterea & pateras, & trullã, & libatoria, & crateras aureos duos Deo uouendos. Petiuit autem eum & per epistolas, ut si quis ex his uiris uoluisset reuerti ad se, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis semper habere sermonem, & diuitias suas talibus libẽter impartiri. Huiusmodi quidem causa ad honorem, & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo uariis honoribus Iudæi affecti sunt à regibus.

CAPVT III.

IMpetrauerunt autem & à regibus Asiæ honorem, quoniam cum eis castrametati sunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Asiam ædificauerat, & in inferiore Syria, & in ipsa metropoli Antiochia, republica sua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus, & Græcis deputauit. Et hactenus in eadẽ con-

uersatione aliquando eos manſiſſe, ſignum eſt, quod Iudæi nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt definitam quandam à principibus Olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniam: populoq; Antiocheno in præſenti bello uolẽti ſoluere conſuetudinem, Mutianus præfectus tunc Syriæ, conſtituta ſeruauit. Et poſt hæc imperatoribus Veſpaſiano, & Tito orbis terrarum, ſupplicauerunt Alexandrini, & Antiocheni, ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet eſſe cõmune: nec impetrauerunt. Vnde poteſt conſiderari Romanorum modeſtia, & potius magnificentia Veſpaſiani, & Titi: qui cùm multa pericula bellando contra Iudæos ſuſtinuiſſent: acerbè ferentes, quòd ſe tradere noluiſſent, ſed uſq; ad finem pugnantes permanſiſſent, nihil penitus eis de hoc, quod dudum præſtitum fuerat, abſtulerũt, ſed ſimul & priorem iram, & petitionem magni populi Alexandrini, & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam iſtorum, neque pro inimicitijs deuictorum concederent, quatenus ſolueretur aliquid priſtinæ Iudæorum utilitatis, dicentes eos in pugna dediſſe pœnas, qui arma ceperunt: inſontes autem non eſſe iuſtum ſua poſſeſſione priuari. Similiter uerò & Marcum Agrippam erga Iudæos affectum cognouimus. Nam motis contra eum congreſſionibus, & petentibus Marcum Agrippam, ut conuerſationem, quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos Deus nũcupatur) dederat, ſoli poſſiderent: & dicentibus, ut ſi cognati eſſent eorũ Iudæi, colerent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt, ut ſuis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damaſceno. Nam Agrippa interloquutus eſt, nihil innouare eis licere. Si quis autem uult hæc certius noſſe, legat Nicolai centeſimam & uiceſimam tertiam, & quartam hiſtoriam. Et Agrippæ quidem iudicium non eſt forſitan admirandum. Non enim

pugnabat

pugnabat tunc gens nostra aduersus Romanos. Vespasiani autem, & Titi magnanimitatem quilibet audiens, obstupescit, qui post tot bella & tanta certamina, quæ contra nos habuerunt, tam pie dispositi sunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digressus. Iudæos igitur sub imperio magni Antiochi regentis Asiam constitutos, contigit multa tolerasse, dum terra eorum diuersis calamitatibus subiaceret, cum illis, qui humilem Syriã habitare uidebantur. Nam quũ Antiochus pugnaret contra Eupatorem Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares existerent naui turbatæ & tẽpestatibus fluctuanti, dum inter felicitatem, & calamitatem Antiochi fuissent pariter constituti. Quumq; uicisset Ptolemæũ Antiochus, Iudæam recepit. Defuncto nãq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum misit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo nostra gens expugnata, adiecta est ei. Et non post multum tempus Antiochus Scopam uicit, confligens contra eum iuxta frontẽ Iordanis, & multos de exercitu eius prostrauit. Postea uerò Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, sponte gens Iudæorum ad eum trãsiens, in ciuitatem omnem eius exercitum susceptit, & elephantis abundanter alimenta præbuerunt: & obsidenti eos, qui ab Scopa in arce Hierosolymorum relicti sunt custodes, prono animo auxilium præstiterunt. Igitur Antiochus iustum arbitratus Iudæorum erga se studium liberaliter remunerandum, scripsit magistratibus & amicis, testimonium perhibens, quòd ab eis benignè tractatus est: sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeste illis innotuit. Referam uerò epistolas, quas magistratibus de ipsis descripserat, proponens testimonium, quod nobis præbet Polybius

lybius Megalopolitanus in undecima historia sua, ita dicens: Ptolemæi dux Scopa ad superiora uadēs loca, superauit hyemis tempore gentem Iudæorum. Dicit nanq; in eodem uolumine, qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam, & Samariam, & Abela, & Gadera cepit. Paulò pòst uerò tradiderunt se ei Iudæi, qui circa templum habitabant. Factæ autē apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem hæc in historia conscripsit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes epistolas regis antiochi. Rex Antiochus Ptolemæo salutem: Iudæi mox ut prouinciam eorum sumus ingressi, liberalitatem circa nos suam ostenderunt, & uenientes nos ad ciuitatem clarè susceperunt, cum senioribus, & principibus occurrentes & abundè ministrauerunt militibus, & elephantis uictualia, & nobiscum ad arcem pugnauerunt contra custodes Aegyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, & reficere ciuitatē destructam, & rursus in eam habitatores congregare dispersos. Et primùm constituimus propter pietatem eis præstare ad immolationes uictimarum, & uini, & olei, & libaminis pretium, argenteorum uiginti millia: & ad similam secundum prouincialem legem, tritici modios mille quadringentos septuagintaquinq;, & salis modios trecentos septuagintaquinq;. Præberi autem hæc, inquit, eis uolo secundū mea mandata, & opus templi construi, & porticus, & quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipsa Iudæa, & ab alijs gentibus, & à libano, nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet, clarissimam templi geri uolumus ædificationem. Conuersetur etiam omne genus eorum secundum proprias leges: relaxentur sacerdotes, & scribæ templi, & cantores sacri, à tributis, quæ pro suo capite dabant, & à regio uectigali, uel ab alijs

cunctis

cunctis oneribus, ut pro opere eorũ, ciuitates habitationibus hominum aptæ reddantur. His quoq; qui uel nunc habitant, uel habitaturi conuenient, donamus tributa usque ad mensem Hyperuereteũ: & per tres annos liberamus eos à tertia parte fiscalium, quatenus eorum læsio releuetur. Et quicunq; ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt, ex ipsis genitos liberati donamus, & substantias eis reddi præcipimus. Epistola quidem hæc continebat. Ornato autem templo edictum per omne suum misit imperium, in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudæos, nisi quibus mos est purificatos secundũ patriam legem: neque inferre in ciuitatem equinas carnes, neque mularum, neq; ferarum mansuetarum, uulpium, aut leporum, aut pardorum: & generaliter omnium animalium, quæ Iudæis interdicta sunt: ut nec pelles eorum liceret afferri, neq; aliquid eorum intra ciuitatem liceret pasci: sed solitis parentum uictimis, ex quibus & Deo oportet sacrificari, uti permissum est. Qui autem aliquid horum transgressus fuisset, iussit, ut mulctatus sacerdotibus persolueret pecuniæ drachmas tria millia. Scripsit etiam, testimonia nostræ pietatis, & fidei præbens, cùm rebelles Phryges, & Lydos audisset, eo tẽpore, quo ad superiores Persarum ierat prouincias: iubens Zeusidi suo charissimo, ut mitteret quosdam à Babylone nostrorum ad Phrygiam, ita per epistolam suam mandans: Rex Antiochus Zeusidi fratri salutem. Si sani estis, bene est, sanus autem & ego sum. Audiens autẽ Phryges, & Lydos rebellare, magna cogitatione permotus, consilium animo percepi, quid oporteret fieri. Placuit autem ad castella uel necessaria loca Mesopotamiæ, & Babyloniæ, Iudæorum domos duo millia cum apparatu suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes futuros propter pietatem, quam circa Deum habent. Nam testi-

ficantur parentes nostri, fidem eius & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile esse credam migrari, ut permittas eos legibus proprijs uti: & cum eos ad propria loca migraueris, ad ædificandas sibi domos locum unicuiq; distribui, terramq; colendam dari, & uitiū plantationes, & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uerò, usq; quo fructus colligãt triticum ad cibum seruorum, quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clementiam, proniores seipsos erga nos præbeãt. Præterea prouidentiam facies eorum gentis secundum posßibilitatem, quatenus à nullo molestiam patiantur. De amicitia quidẽ magni antiochi, & Iudæorum, hæc à nobis pro testimonio dicta sint. Postea uerò ut amicitiam & fœdus Ptolemæus cum Antiocho composuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum: cõcedens ei humilem Syriam, & Samariam, & Iudæam, & Phœnicen dotis nomine. Diuisis autem in utrunq; regem tributis, unusquisq; sublimißimus patriæ suæ colligens uectigalia, summam statutam regibus offerebat. Eodem uerò tempore Samaritani feliciter agentes, multa contra Iudæos mala fecerunt, terrãq; eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebant, quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum sacerdotij patruus eius Manasses suscepit, cuius post uitæ finem Onias sine honore succeßit, filius existens Simonis cognomine Iusti, qui Simon frater Eleazari, sicut prædiximus, erat.

De quodam Iosepho, Oniæ sacerdotis ex sorore nepote, quomodo Ptolemæũ auunculo suo, quod tributa nolue rit soluere, conciliauerit. De Hyrcano filio Ioseph, egre giæ indolis, & ob id inuidiã fratrũ passo. CAP. IIII.

IS autem Onias paruulus mente, & pecunijs auarus existēs pro populo regibus uectigal, quod patres eius ex proprijs dabant

dabant, id est, uiginti talenta pecuniarũ, non reddens, ad iram regem Ptolemæum commouit, qui & legatum mittẽs ad Hierosolymam, culpauit Oniam nõ reddentem tributa: & interminatus est, ut si non acciperet tributa, terram eorũ ad iugera metiretur, & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uerò regis mandata, milites q; aduẽturos, Iudæi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat, propter auaritiã suam. Iosephus autem quidam, iuuenis ætate, sed propter castitatem, & prudentiam suam iustitiæ gloriam habẽs apud Hierosolymitas, à patre Tobia, & ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus, mandante matre legati præsentiã, dum ille esset ad Ficulam uicum, ubi natus erat, ueniens in ciuitatẽ, increpabat sacerdotem, non prouidentem innocentiæ ciuium, sed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarũ priuationem, dum per ipsum populum dignitatem accepisset, & principatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem propter cupiditatem pecuniarum periculum fieri patriæ, & ciues suos afflictos uidere pateretur, suadebat ei ad regẽ ire, & petere, ut aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum se gentis habere respondit: imò & sacerdotalem honorem, si esset poßibile, paratum se esse deponere, ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset, Iosephus interrogauit eum, si sibi concederet legationem ad Ptolemæum gerere pro gente. Cumq; concessisset Onias, ascendit ad templum Iosephus, & conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos, uel timere suadebat propter auunculi sui Oniæ circa eos negligentiam, sed rogabat, ut deponerent cordis mœstitiam, qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione se functurum ad regem promisit, ut flecteret eum, quò nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiens, Io-

sepho gratias egit: ipse à templo descendens, in hospitium suscepit regis Ptolemæi legatum, donauitq; ei munificentissima munera, & per multos dies munificentißimè eum pauit, & ad regem remisit, promittens ei, ut & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante eum, & concitante ad Aegyptum peruenire, & promittente omnia, quæ à Ptolemæo petierit, per se eum impetraturum, quia modestiam morum eius nimis amabat. Cumq; legatus ad Aegyptum peruenisset, & regi nuntiasset indeuotionem Oniæ, & utilitatem Iosephi, quem uenturum ad eum dicebat, & satisfacturum pro excesione Oniæ, qui etiam patronum regem esse confideret, qui tanta laudum magnitudine pro adulescente utebatur, ut & regem, & uxorem eius Cleopatram prius familiarem habere faceret Iosephum, quàm eum uiderent præsentem. Iosephus autem mandans amicis ad Samariam, & mutuam ab eis accipiens pecuniam, & parans conuenientia profectioni, uestes, & pocula, & subiugalia, quæ omnia ad uiginti millia drachmas erãt, Alexandriam usque peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primates, & magistratus ascendere ciuitates Syriæ, & Phœniciæ, ut uectigalium susciperent exactionem. Nam singulis annis potentibus per ciuitates eam rex committere cõsueuerat. Videntes autem hi per uiam Iosephum, deridebant eius paupertatem, & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisset, in Memphi Ptolemæum esse cognouit, cui & occurrere festinauit. Sedente autem super currum rege cum uxore, & amico Athenione, qui cum legatione ad Hierosolymam fuerat destinatus, & à Iosepho hospitio clementer exceptus: uidens Athenio mox regi innotuit, dicens hunc esse, quem à Hierosolymis uenturum esse nuntiauit. Quàm bonus, inquit, rex iuuenis, & liberalis? Ptolemæus uerò rex primus eum saluauit, &

uit, & ascendere super currum suum fecit. Postquàm uerò sedit, cœpit rex Oniam incusare. Tunc Iosephus ait: Veniam ei quæso præsta propter senectutem. Non enim uos latet, ait, quòd senes & infantes eandem mentem contingat habere. A nobis autem reddetur tibi ratio, ut ei penitus irasci non debeas. Gauisus autē rex de prudentia atq; benignitate iuuenis, plus eum quippe iam expertum diligere cœpit, iußitq; in aulam regiā suscipi, & quotidie suæ mēsæ esse conuiuā. Cumq; uenisset ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores consedentem cum rege Iosephum, ægrè ferebant. Instante uerò die quo suscipi habebant uectigalium solenniter exactiones, diuersarum ciuitatum nobiles data pecunia suæ patriæ exigenda fiscalia conducebant, quæ usq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnices, & Iudææ, & Samariæ uectigalia colligebantur. Audiens ergo Iosephus, culpabat eos qui conducebant, tanquam paruo munere exigēda regi uectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est, & fisci iuribus peccantiū substantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius ærarium spectaret augmentum: & petente Iosepho cōfirmari sibi uectigalium conductionem, interrogauit rex si secundum promißionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille uerò facilè respondit: Dabo, inquit, homines bonos & optimos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, Qui sunt isti uades, quos te dare promittis? Te, Iosephus inquit, ô rex & tuā uxorem, propter utranq; partem sp̄ōsores præbeo tibi. Cuius uerba libenter suscipiēs Ptolemæus, sine fideiussoribus uectigalium exactionem eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Aegyptum uenerant, quòd simili non fuerant benignitate tractati: unde cum magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere.

dem locum redibant: & manus in mari lauantes, & seipsos purificantes, ita legis interpretationi uacabant. Itaq; transcripta lege, & opere interpretationis ad effectum per septuagin ta duos dies transacto, congregans Demetrius Iudæos omnes ad locum, in quo translatæ leges fuerant, præsentibus etiam interpretibus, legit eas. Quumq; multitudo amplexa legem, uel seniores eius interpretes, Demetrium, eò quòd magnarũ rerum inuentor esse uideretur, laudassent, rogauit etiam, ut præsidibus suis daretur legenda: & petierunt omnes sacerdotes interpretes legis seniores, & præpositi gentis, ut bene interpretata, permaneret immobilis. Quumq; omnes sententiam laudassent, iusserunt, ut si quid aut superfluum, aut minus aliquid scriptum uiderent in lege, hoc respicerent, & manifestum facientes, emendarent, hoc castigantes, ut quod semel iudicatum fuerat bene se habere, sempiterna memoria permaneret. Gauisus ergo rex, & uidens uoluntatem suam ad utilem rẽ esse perfectam, & delectatus, relictis legibus omnibus uniuersarum nationum, & sensum diuinæ legis, & sapientiam, & legislatores obstupescens, ad Demetrium sermones facere cœpit, quòd ita mira existente legislatione, nemo neq; historiographus, neq; poëta meminisset eius. Cui Demetrius respondit: neminem fuisse ausum harum legum tangere conscriptionem: quòd diuina, & uenerabilis esset, & quia læsi sunt quidam à Deo hoc præsumẽtes. Significauit quidẽ, qualiter Theopompus uolens in historia aliquid de his conscribere, sit mente turbatus plus triginta diebus: & reuersus ad se, cum humilitate à Deo ueniam supplicarit, quum inde sibi dementiam factum suspicatus esset, necnon & in somnis uidisset, quòd ei hoc ideo accidisset, quia diuina scrutatus esset, & proferre ea ad homines impuros uellet: quumq; conscribere quieuisset, recepit sensum. Referebat autem & de Theodecte

tragœd

tragœdiarum poëta dici, quia cùm nisus fuisset in aliquo dramate eorum meminisse, quæ in diuino uolumine continentur, oculis obscuratis, causam suæ cæcitatis recognouit, & ita liberatus est à passione, Deo ueniã indulgente. Hæc ergo rex pure susci-piens, petiuit interpretes frequenter ad se de Iudæa proficisci: hoc enim eis ad honorem & ad donationem ab eo profuturum dixit. nunc uerò iustum esse eos dimitti dicebat: sponte autem ad eum uenientes, omnia quæ æquum esset sapientiam eorum impetrare, pollicebatur, & pro sua maiestate dignum largiri promisit. Et tunc quidem remisit eos, donans unicuique rex optimas stolas, & auri talenta duo, & calicem unius talenti totumq; cõuiatorium. Principi autẽ sacerdotum Eleazaro destinauit per eos lectos cum argẽteis pedibus decem, & conuenientem eis omnem supellectilem, & calicem talentorum triginta: insuper stolas decem, & purpuram, coronamq; decoram, & lineas de byssо centum: præterea & pateras, & trullã, & libatoria, & crateras aureos duos Deo uouendos. Petiuit autem eum & per epistolas, ut si quis ex his uiris uoluisset reuerti ad se, eum permitteret: dum nimium delectaretur cum eruditis semper habere sermonem, & diuitias suas talibus libẽter impartiri. Huiusmodi quidem causa ad honorem, & gloriam Iudæorum Ptolemæo nomine Philadelpho, fieri contigit.

Quomodo uariis honoribus Iudæi affecti sunt à regibus.

CAPVT III.

IMpetrauerunt autem & à regibus Asiæ honorem, quoniam cum eis castrametati sunt. Nam Seleucus nomine Nicanor, in ciuitatibus quas per Asiam ædificauerat, & in inferiore Syria, & in ipsa metropoli Antiochia, republica sua dignos eos effecit, & æquum eis honorem cum habitatoribus Macedonibus, & Græcis deputauit. Et hactenus in eadẽ con-

uersatione aliquando eos mansisse, signum est, quod Iudæi nolentes alienigenarum uti oleo, accipiunt definitam quandam à principibus Olympiaci certaminis pro pretio olei pecuniam: populoq; Antiocheno in præsenti bello uolẽti soluere consuetudinem, Mutianus præfectus tunc Syriæ, constituta seruauit. Et post hæc imperatoribus Vespasiano, & Tito orbis terrarum, supplicauerunt Alexandrini, & Antiocheni, ut eis ius reipublicæ de reliquo cum Iudæis non deberet esse cõmune: nec impetrauerunt. Vnde potest considerari Romanorum modestia, & potius magnificentia Vespasiani, & Titi: qui cùm multa pericula bellando contra Iudæos sustinuissent: acerbè ferentes, quòd se tradere noluissent; sed usq; ad finem pugnantes permansissent, nihil penitus eis de hoc, quod dudum præstitum fuerat, abstulerũt, sed simul & priorem iram, & petitionem magni populi Alexandrini, & Antiocheni uiuaciter expulerunt: dum nihil neq; pro amicitijs ad gratiam istorum, neque pro inimicitijs deuictorum concederent, quatenus solueretur aliquid pristinæ Iudæorum utilitatis, dicentes eos in pugna dedisse pœnas, qui arma ceperunt: insontes autem non esse iustum sua possessione priuari. Similiter uerò & Marcum Agrippam erga Iudæos affectum cognouimus. Nam motis contra eum congressionibus, & petentibus Marcum Agrippam, ut conuersationem, quam eis Antiochus Seleuci nepos (qui apud Græcos Deus nũcupatur) dederat, soli possiderent: & dicentibus, ut si cognati essent eorũ Iudæi, colerent proprios eorum deos: habito iudicio, Iudæi uicerunt, ut suis uterentur moribus, defendente eos Nicolao Damasceno. Nam Agrippa interloquutus est, nihil innouare eis licere. Si quis autem uult hæc certius nosse, legat Nicolai centesimam & uicesimam tertiam, & quartam historiam. Et Agrippæ quidem iudicium non est forsitan admirandum. Non enim

pugnabat

pugnabat tunc gens nostra aduersus Romanos. Vespasiani autem, & Titi magnanimitatem quilibet audiens, obstupescit, qui post tot bella & tanta certamina, quæ contra nos habuerunt, tam pie dispositi sunt. Repetam autem orationem, unde uideor ad hæc digressus. Iudæos igitur sub imperio magni Antiochi regentis Asiam constitutos, contigit multa tolerasse, dum terra eorum diuersis calamitatibus subiaceret, cum illis, qui humilem Syriã habitare uidebantur. Nam quũ Antiochus pugnaret contra Eupatorem Ptolemæum, & eius filium, cognomine Epiphanem, laborare eos contigit, illo uincente, & uictos eadem pati, ut pares existerent naui turbatæ & tẽpe statibus fluctuanti, dum inter felicitatem, & calamitatem Antiochi fuissent pariter constituti. Quumq; uicisset Ptolemæũ Antiochus, Iudæam recepit. Defuncto nãq; Ptolemæo Philopatore, filius eius magnam uirtutem militum misit, & ducem Scopam nomine, contra humilem Syriam, multasq; eorum ciuitates cepit. Ex quo nostra gens expugnata, adicta est ei. Et non post multum tempus Antiochus Scopam uicit, confligens contra eum iuxta frontẽ Iordanis, & multos de exercitu eius prostrauit. Postea uerò Antiocho capiente Syriæ ciuitates, quas Scopa tenuerat, & Samariam, sponte gens Iudæorum ad eum trãsiens, in ciuitatem omnem eius exercitum susceptit, & elephantis abundanter alimenta præbuerunt: & obsidenti eos, qui ab Scopa in arce Hierosolymorum relicti sunt custodes, prono animo auxilium præstiterunt. Igitur Antiochus iustum arbitratus Iudæorum erga se studium liberaliter remunerandum, scripsit magistratibus & amicis, testimonium perhibens, quòd ab eis benignè tractatus est: sed & donationes quas eis pro gratia retribuere cogitauit, manifeste illis innotuit. Referam uerò epistolas, quas magistratibus de ipsis descripserat, proponens testimonium, quod nobis præbet Polybius

lybius Megalopolitanus in undecima historia sua, ita dicens: Ptolemæi dux Scopa ad superiora uadēs loca, superauit hyemis tempore gentem Iudæorum. Dicit nanq; in eodem uolumine, qualiter Scopam Antiochus deuincens, Bithyniam, & Samariam, & Abela, & Gadera cepit. Paulò pòst uerò tradiderunt se ei Iudæi, qui circa templum habitabant. Factæ autē apparitionis in templo ad aliud tempus narrationem differamus. Polybius quidem hæc in historia conscripsit. Nos autem reducamus orationem ad narrationem priorem, intimantes epistolas regis antiochi. Rex Antiochus Ptolemæo salutem: Iudæi mox ut prouinciam eorum sumus ingressi, liberalitatem circa nos suam ostenderunt, & uenientes nos ad ciuitatem clarè susceperunt, cum senioribus, & principibus occurrentes & abundè ministrauerunt militibus, & elephantis uictualia, & nobiscum ad arcem pugnauerunt contra custodes Aegyptiorum. Et nos ergo dignum iudicamus eos remunerare, & reficere ciuitatē destructam, & rursus in eam habitatores congregare dispersos. Et primùm constituimus propter pietatem eis præstare ad immolationes uictimarum, & uini, & olei, & libaminis pretium, argenteorum uiginti millia: & ad similam secundum prouincialem legem, tritici modios mille quadringentos septuagintaquinq;, & salis modios trecentos septuagintaquinq;. Præberi autem hæc, inquit, eis uolo secundū mea mandata, & opus templi construi, & porticus, & quicquid aliud oportet refici. Materies autem lignorum deponatur ex ipsa Iudæa, & ab alijs gentibus, & à libano, nullo pro his exigente uectigal. Similiter & in alijs, in quibus oportet, clarissimam templi geri uolumus ædificationem. Conuersetur etiam omne genus eorum secundum proprias leges: relaxentur sacerdotes, & scribæ templi, & cantores sacri, à tributis, quæ pro suo capite dabant, & à regio uectigali, uel ab alijs

cunctis

cunctis oneribus, ut pro opere eorũ, ciuitates habitationibus hominum aptæ reddantur. His quoq; qui uel nunc habitant, uel habitaturi conuenient, donamus tributa usque ad mensem Hyperuereteũ: & per tres annos liberamus eos à tertia parte fiscalium, quatenus eorum læsio releuetur. Et quicunq; ab ipsa ciuitate ad iuga seruitutis abstracti sunt, ex ipsis genitos liberati donamus, & substantias eis reddi præcipimus. Epistola quidem hæc continebat. Ornato autem templo edictum per omne suum misit imperium, in quo continebatur, neminem alienigenarum intra muros templi ingrediendi habere licentiam: nec Iudæos, nisi quibus mos est purificatos secundũ patriam legem: neque inferre in ciuitatem equinas carnes, neque mularum, neq; ferarum mansuetarum, uulpium, aut leporum, aut pardorum: & generaliter omnium animalium, quæ Iudæis interdicta sunt: ut nec pelles eorum liceret afferri, neq; aliquid eorum intra ciuitatem liceret pasci: sed solitis parentum uictimis, ex quibus & Deo oportet sacrificari, uti permissum est. Qui autem aliquid horum transgressus fuisset, iussit, ut mulctatus sacerdotibus persolueret pecuniæ drachmas tria millia. Scripsit etiam, testimonia nostræ pietatis, & fidei præbens, cùm rebelles Phryges, & Lydos audisset, eo tẽpore, quo ad superiores Persarum ierat prouincias: iubens Zeusidi suo charissimo, ut mitteret quosdam à Babylone nostrorum ad Phrygiam, ita per epistolam suam mandans: Rex Antiochus Zeusidi fratri salutem. Si sani estis, bene est, sanus autem & ego sum. Audiens autẽ Phryges, & Lydos rebellare, magna cogitatione permotus, consilium animo percepi, quid oporteret fieri. Placuit autem ad castella uel necessaria loca Mesopotamiæ, & Babyloniæ, Iudæorum domos duo millia cum apparatu suo deducere: credo enim fideles nobis eos custodes futuros propter pietatem, quam circa Deum habent. Nam testi-

ficantur parentes nostri, fidem eius & pronum animum habere in his quæ petiti fuerint. Volo igitur, licet difficile esse credam migrari, ut permittas eos legibus proprijs uti: & cum eos ad propria loca migraueris, ad ædificandas sibi domos locum unicuiq; distribui, terramq; colendam dari, & uitiū plantationes, & tributa fructuum terræ concedere per annos decem. Accipiant uerò, usq; quo fructus colligāt triticum ad cibum seruorum, quod eis sufficiat: ut nostram impetrantes clementiam, proniores seipsos erga nos præbeāt. Præterea prouidentiam facies eorum gentis secundum possibilitatem, quatenus à nullo molestiam patiantur. De amicitia quidē magni antiochi, & Iudæorum, hæc à nobis pro testimonio dicta sint. Postea uerò ut amicitiam & fœdus Ptolemæus cum Antiocho composuit, dedit ei filiam Cleopatram nuptum: cōcedens ei humilem Syriam, & Samariam, & Iudæam, & Phœnicen dotis nomine. Diuisis autem in utrunq; regem tributis, unusquisq; sublimissimus patriæ suæ colligens uectigalia, summam statutam regibus offerebat. Eodem uerò tempore Samaritani feliciter agentes, multa contra Iudæos mala fecerunt, terrāq; eorum depopulantes, multos exinde captiuos trahebant, quæ facta sunt sub principe sacerdotum Onia. Nam defuncto Eleazaro, principatum sacerdotij patruus eius Manasses suscepit, cuius post uitæ finem Onias sine honore successit, filius existens Simonis cognomine Iusti, qui Simon frater Eleazari, sicut prædiximus, erat.

De quodam Iosepho, Oniæ sacerdotis ex sorore nepote, quomodo Ptolemæū auunculo suo, quod tributa noluerit soluere, conciliauerit. De Hyrcano filio Ioseph, egregiæ indolis, & ob id inuidiā fratrū passo. CAP. IIII.

IS autem Onias paruulus mente, & pecunijs auarus existēs pro populo regibus uectigal, quod patres eius ex proprijs dabant

dabant, id est, uiginti talenta pecuniarũ, non reddens, ad iram regem Ptolemæum commouit, qui & legatum mittẽs ad Hierosolymam, culpauit Oniam nõ reddentem tributa: & interminatus est, ut si non acciperet tributa, terram eorũ ad iugera metiretur, & mitteret ad habitandum illic milites. Audientes uerò regis mandata, milites q; aduẽturos, iudæi turbabantur. Hunc autem Oniam nihil horum flectebat, propter auaritiã suam. Iosephus autem quidam, iuuenis ætate, sed propter castitatem, & prudentiam suam iustitiæ gloriam habẽs apud Hierosolymitas, à patre Tobia, & ex sorore Oniæ principis sacerdotum progenitus, mandante matre legati præsentiã, dum ille esset ad Ficulam uicum, ubi natus erat, ueniens in ciuitatẽ, increpabat sacerdotem, non prouidentem innocentiæ ciuium, sed uolentem ad pericula mittere gentem propter pecuniarũ priuationem, dum per ipsum populum dignitatem accepisset, & principatum sacerdotalis honoris impetrasset. Si autem propter cupiditatem pecuniarum periculum fieri patriæ, & ciues suos afflictos uidere pateretur, suadebat ei ad regẽ ire, & petere, ut aut omnis aut pars ei pecuniæ concederetur. Tunc Onias nec uelle principatum se gentis habere respondit: imò & sacerdotalem honorem, si esset poßibile, paratum se esse deponere, ne tantum ad regem accederet. Et dum nihil ad se de his pertinere dixisset, Iosephus interrogauit eum, si sibi concederet legationem ad Ptolemæum gerere pro gente. Cum q; concessisset Onias, ascendit ad templum Iosephus, & conuocata multitudine ad concionem, nihil turbari eos, uel timere suadebat propter auunculi sui Oniæ circa eos negligentiam, sed rogabat, ut deponerent cordis mœstitiam, qua pro regis mandatis affligebantur. Nam legatione se functurum ad regem promisit, ut flecteret eum, quò nihil iniquitatis in eos efficeret. Multitudo quidem hæc audiens, Iosepho

sepho gratias egit: ipse à templo descendens, in hospitium suscepit regis Ptolemæi legatum, donauitq; ei munificentissima munera, & per multos dies munificentissimè eum pauit, & ad regem remisit, promittens ei, ut & ipse sequeretur. Nam pronior factus erat proficisci ad regem legato inuitante eum, & concitante ad Aegyptum peruenire, & promittente omnia, quæ à Ptolemæo petierit, per se eum impetraturum, quia modestiam morum eius nimis amabat. Cumq; legatus ad Aegyptum peruenisset, & regi nuntiasset indeuotionem Oniæ, & utilitatem Iosephi, quem uenturum ad eum dicebat, & satisfacturum pro excessione Oniæ, qui etiam patronum regem esse confideret, qui tanta laudum magnitudine pro adulescente utebatur, ut & regem, & uxorem eius Cleopatram prius familiarem habere faceret Iosephum, quàm eum uiderent præsentem. Iosephus autem mandans amicis ad Samariam, & mutuam ab eis accipiens pecuniam, & parans conuenientia profectioni, uestes, & pocula, & subiugalia, quæ omnia ad uiginti millia drachmas erat, Alexandriam usque peruenit. Contigit autem per illud tempus omnes primates, & magistratus ascendere ciuitates Syriæ, & Phœniciæ, ut uectigalium susciperent exactionem. Nam singulis annis potentibus per ciuitates eam rex committere cõsueuerat. Videntes autem hi per uiam Iosephum, deridebant eius paupertatem, & inopiam. Cumq; ad Alexandriam peruenisset, in Memphi Ptolemæum esse cognouit, cui & occurrere festinauit. Sedente autem super currum rege cum uxore, & amico Athenione, qui cum legatione ad Hierosolymam fuerat destinatus, & à Iosepho hospitio clementer exceptus: uidens Athenio mox regi innotuit, dicens hunc esse, quem à Hierosolymis uenturum esse nuntiauit. Quàm bonus, inquit, rex iuuenis, & liberalis? Ptolemæus uerò rex primus eum saluta-

uit, &

uit,& ascendere super currum suum fecit. Postquàm uerò sedit, cœpit rex Oniam incusare. Tunc Iosephus ait: Veniam ei quæso præsta propter senectutem. Non enim uos latet, ait, quòd senes & infantes eandem mentem contingat habere. A nobis autem reddetur tibi ratio, ut ei penitus irasci non debeas. Gauisus autẽ rex de prudentia atq; benignitate iuuenis, plus cum quippe iam expertum diligere cœpit, iussitq; in aulam regiã suscipi, & quotidie suæ mẽsæ esse conuiuã. Cumq; ueniisset ad Alexandriam rex, uidentes Syriæ priores consedentem cum rege Iosephum, ægrè ferebant. Instante uerò die quo suscipi habebant uectigalium solenniter exactiones, diuersarum ciuitatum nobiles data pecunia suæ patriæ exigenda fiscalia conducebant, quæ usq; ad octo milia talenta humilis Syriæ & Phœnices, & Iudææ, & Samariæ uectigalia colligebantur. Audiens ergo Iosephus, culpabat eos qui conducebant, tanquam paruo munere exigẽda regi uectigalia promisissent. Ipse autem duplum dare pollicitus est, & fisci iuribus peccantiũ substantias applicare. Nam & hoc cum uectigalibus tradebatur. Rex itaque libenter audiuit, quod ad eius ærarium spectaret augmentum: & petente Iosepho cõfirmari sibi uectigalium conductionem, interrogauit rex si secundum promissionem suam uades idoneos habere potuisset. Ille uerò facilè respondit: Dabo, inquit, homines bonos & optimos, de quibus confidas. Cumq; diceret rex, Qui sunt isti uades, quos te dare promittis? Te, Iosephus inquit, ô rex & tuã uxorem, propter utranq; partem sp̃ōsores præbeo tibi. Cuius uerba libenter suscipiẽs Ptolemæus, sine fideiussoribus uectigalium exactionem eum habere permisit. Quod factum nimis contristauit eos, qui de ciuitatibus Syriæ ad Aegyptum uenerant, quòd simili non fuerant benignitate tractati: unde cum magna confusione ad suas unusquisque prouincias recessere.

Ioſephus uerò accipiens à rege duo millia peditum: petiuerat enim à rege auxilium aliquod, ut ſi uires haberet, contumaces ac rebelles exigeret: tunc mutuans propter expenſas ſuas ab amicis regis quingẽta talenta, de Alexandria in Syriam cũ profectus: qui poſtquàm uenit in Aſcalonem, uectigalia exigens erat. Aſcalonitæ autẽ nihil dare uoluerunt, ſed etiã contumelijs grauibus eum afficiebant. qui capiens priores ipſorum uiginti trucidauit, & ſubſtantias eorũ uſq; ad mille collectas talenta, regis utilitatibus applicuit, intimans ei quæ cõtigerunt. Miratus autem Ptolemæus prudentiam eius, & laudans quæ facta fuerant, permiſit ei agere quæ uellet. Hæc audientes Syrij, obſtupuerunt Aſcalonitarum contumaciam & exempla, metuentes ciuitatibus ſuis, & ideo foribus ciuitatum reſeratis deuotis animis aduẽtum Ioſephi ſuſtinebant. Nitentibus uerò Scythopolitanis cõtumelijs eum afficere, & uectigalia denegare quæ prius ſine dilatione reddebant, horum quoq; priores interfecit, ſubſtantiasq; eorum fiſci iuribus applicuit. Colligens uerò pecunias multas, & maximum faciens lucrum ab exactione uectigalium, abutebatur collecta pecunia, ut ei potentia permaneret, occaſionem ſibi, & cauſam felicitatis ſeruare putans ex his quæ congregauerat: & multa large regi & Cleopatræ uel amicis eorũ dona dirigebat, patrocinia ſibi eorũ fauoremq; concilians. Potitus uerò hac felicitate per annos uiginti duos, & pater factus ab una quidem uxore ſeptem filiorum: habuit etiam de filia fratris ſui Solini unum nomine Hyrcanũ, quem accepit ex tali cauſa: Cum fratre quondam Alexandriam pergens, ducẽte etiam ſecũ filiam nuptijs iam maturam, ut eam coniungeret alicui ſublimi Iudæo: dumq; apud regem cœnaret, & intraſſet pantomima ad conuiuium pulcherrima, concupiuit eam: fratriq; nunciauit deſiderium ſuum, petens eum celare peccatũ. Nam lege apud

Iudæos

Iudæos prohibetur alienigenæ cõuenire mulieri: quapropter petebat, ut fideliter causam eius cupiditatis expleret. Frater autem eius libenter ministeriũ suscepit, ornansq; filiam suam, nocte adduxit ad eum, & collocauit. Ille ex ebrietate nesciens ueritatem, cum fratris filia concubuit: quo sæpius facto, ualde dilexit eam: dixitq; ad fratrem, quod uita eius periclitaretur, si rex ei minime concederet pantomimam. Fratre uerò petẽte nihil eum debere metuere, quoniam licebat eum frui muliere, uxoremq; habere: & uerum aperiẽs ei, ac dicens, quia libenter & suam haberet magis filiam iniuriam sustinere, quàm illum uidere ad confusionem detestabilem uenire: laudans eum Iosephus de cõcordia fraternitatis, filiam eius duxit uxorem, & filium ex ea genuit Hyrcanum, ut prædiximus. Qui tunc tertiumdecimum annum agens, demonstrauit naturalem fortitudinem & prudentiam, ut etiam acerbam æmulationem fratribus suis excitaret. Iosepho uerò uolente cognoscere quis de filijs suis uirtute melior existeret, unumquemq; eorum ad doctorum sublimium studia destinauit. Et cæteri quidem desidia disciplinarum indocti fatuiq; redierunt. post illos autẽ adulescentulum Hyrcanũ de se dimisit, dans ei trecenta iuga boum, misitq; uiam duorum dierum ad solitudinem seminare, celans lora quibus ligantur: quæ non habens Hyrcanus, aratorum quidem sententiã reprobauit, suadentium ut ad patrem mitteret quosdam qui lora deferrent. Tempus autẽ arbitratus non oportere se perdere, dum expectaret illos, qui transmitti deberent ad patrem, excogitauit uirile quiddam & maius ætate sua. Occidens enim decem iuga, carnes quidem operarijs distribuit, pelles uerò eorum incidens, retinacula fecit, per quæ iuga ligauit: & hoc modo seminans terram quã ei præceperat, reuersus est ad patrem: quem pater suscipiens, nimis dilexit propter prudentiam & argutiam mentis: & fiduciã eius laudans,

laudans, tanquam ſolum magis proprium filium diligebat, propter quod fratres eius contriſtabantur. Vt uerò nunciauit quidam Ioſepho, per illud tempus filium regi Ptolemæo genitum, & quòd omnes priores Syriæ, & ſubiectarum prouinciarum celebrarent natalem pueri diem, cum apparatu maximo ad Alexandriam ire ipſe quidē ſenio prohibebatur: filios autem interrogauit, quis illorum ad regem uellet ire: maioribus uerò recuſantibus, & ad tales conuentus indoctos ſe eſſe dicentibus, fratremq; Hyrcanum poſſe ad regem ire firmantibus, conſuluit eum. Qui cum ſe promiſiſſet iturum, dicens ſe in uia non multas pecunias opus habere, dum ſoleret bibere modeſte, & ei decem millia drachmæ abunde ſufficerent: gauiſus eſt de ſobrietate filij. Differēs autem parum puer, patri ſuadebat dona quidem exinde regi non mittere, daré uerò epiſtolam ad diſpenſatorem in Alexandria, quatenus ei daret pecunias ad comparationem eorū, quæ optima uel pretioſa poterat inuenire. Qui opinatus eſt decem talēta ſufficere ad ſumptum regij muneris: filiumq; collaudans ut bene admonentē, ſcripſit diſpenſatori Arioni, qui omnes per Alexādriam eius diſpenſabat pecunias, non minus tria milia talenta exiſtentes. Nam Ioſephus à Syria pecuniam ad Alexandriam mittebat. Et conſtituto die ueniente, in quo aßignari eas regi oportuiſſet, Arioni ſcribebat, ut eas redderet. Igitur Hyrcanus ſurgēs, patris accepit epiſtolas, & Alexandriam perrexit. Egreſſo autem eo, fratres eius ſcribunt omnibus regis amicis, ut eum occiderent. Qui ut peruenit Alexandriam, porrexit Arioni epiſtolam. Quo interrogante eum, quanta uellet accipere talenta, nam ſperabat eum quærere decem tantum, aut his paulò plus: cumq; dixiſſet, mille opus habere, iratus increpabat eum, quaſi uolentē luxurioſe uiuere, & dicebat ei: quemadmodum pater eius ſubſtātiā collegiſſet labore & abſtinētia, & imitatorem

tutorem fieri genitoris inuitabat. Dare autem non plus decem talẽta se dicebat, & hæc ad regiam donationem. Tunc furore cõmotus adulescens, in uincula Arionem misit: cuius uxor ad Cleopatram demandans petijt, quatenus puerum increparet, nam ualde Arion apud eã honoribus præcellebat: quod etiam ad regis notitiã Cleopatra perduxit. Itaq; Ptolemæus ad Hyrcanum mittens, admirari se dicebat, quòd à patre ad se transmissum non eum uideret, insuper & dispensatorem ligasset. Venire ergo eum, & causam sibi pro qua ueniret, indicare præcepit. Quem ferunt nuncio regis ita respondisse: Legẽ esse penes Iudæos, quæ prohibet communes epulas prius attingere, quàm in templo Deo immolare: & ideo distuliſſe ne sine donis à patre transmißis ad regẽ peruenisset: propter hanc uerò causam non ad eum uenisse: seruum autem punisse, non obsequutum iußionibus suis, dum nihil distaret inter magnum & minorem dominum. Sed si talium contumacia nõ emendatur, Et tu, inquit, spera similiter à subiectis contemni. Quæ Ptolæmæus audiens, ad risum conuersus, magnanimitatem adulescẽtis miratus est. Cumq; audisset Arion, quòd ita rex respõsum accipiens nullum ei auxilium præberet, dedit adulescẽti mille talenta, & à uinculis est absolutus. Tres uerò differẽs Hyrcanus dies, regem regnamq; salutauit: quem illi libenter suscipientes uiderũt, & amicabiliter pauerunt propter honorem patris. Qui latenter ad negotiatores accedens, cõparauit ab eis pueros centum, literas scientes, unumquenq; talento uno: & centum uirgines, singulas eodem pretio. Cumq; inuitatus ad regis cõuiuium discubuisset cum prioribus prouinciarum, & ultimus omnium, & tanquam puer ab his qui loca secundum dignitatem habebant contemneretur: cumq; omnes conuiuæ regis, ossa ciborum ante Hyrcanũ in mensa proijcerent, ipso tacente, Tryphon, qui ad conuicia & risus conuiuarum

erat

erat aptus, rogantibus se conuiuis, iuxta mensam assistens, regi ait: Vides domine anteposita ossa Hyrcano? Ex hoc cõijce, quòd & pater eius sic omnem Syriam denudauit, quẽadmodum hæc ossa iste carnibus expoliauit. Rege uerò ridente ad uerba Tryphonis, & interrogante Hyrcanum, cur tanta ante eum ossa iacerẽt: Apte, inquit, domine: nam canes semper ossa cum carnibus deuorant, sicut isti fecerunt (id de accumbentibus dicens, quoniam ista ante eos minime iacebant) homines uerò carnes comedunt, ossa autem iactant: quod & ego tanquam homo nunc feci. Rex autem miratus eius respõsum tam sapienter dictum, omnes plaudere iussit, uerbũ eius laudantes. Postera uerò die ad unumquemq; regis amicum accedens, & ad potentes aulæ, hos quidem salutauit, famulos autem interrogauit: quæ dona daturi sunt regi die natalis filij eius? Illis uerò dicentibus, quosdam daturos decem talenta, alios autem nobiles secundum magnitudinem substantiæ suæ: cõtristari se simulauit, quasi non ualẽs talem donationẽ offerre: nam plus quinq; talenta se non habere affirmabat. Quod serui audientes, dominis nunciauerunt: qui gauisi sunt, sperãtes Iosephum regem offendere propter munerum paucitatem. Instante uerò die, cæteri quidem offerebant talenta non plus uiginti, qui magnam uidebantur offerre munerum quantitatem: Hyrcanus, quos comparauerat pueros centum, & uirgines totidem, unicuiq; dans talentũ portare, obtulit pueros quidem regi, puellas uerò Cleopatræ reginæ: omnibus munerũ magnificẽtiam admirantibus, & ipsis regibus, & amicis eorum, insuper & regi seruientibus, quòd digna dona multis talentis obtulisset: unde etiam & mortis pericula declinauit Hyrcanus, quæ fratres eius Zelo ducti parauerunt ei. Tunc Ptolemæus magnanimitatẽ aduleścẽtis admiratus, imperabat ei donationẽ quam uellet accipere: ille nihil plus petiuit ab eo in se fieri, quàm ut

patri

patri eius scripta dirigeret. Honorans ergo eũ liberaliter, & donationes copiosas præstans patri, & fratribus, & omnibus magistratibus scripta transmisit. Audientes autem fratres eius Hyrcanũ à rege talia meruisse, magnoq; cũ honore redeuntẽ, in occursum eius se egredi simulantes, interficere illum etiam patre sciẽte omni modo decreuerunt. Irascebatur enim ei pater propter pecunias, quas regi obtulerat, & non curabat salutem eius: & iram quidem quam circa eum habebat, regẽ timens celabat. Cõmittentibus uerò aduersus eum fratribus pugnam, multos eorum qui eos sequebantur, occidit cum duobus fratribus suis. Cæteri autẽ ad patrem Hierosolymam confugerunt: qui postquàm ad ciuitatem uenit, nullo se suscipiẽte discessit trans Iordanem fluuium, ubi remoratus uectigalia ab Arabis exigebat. Per idem autẽ tempus regnabat in Asia Seleucus, qui Soter nominabatur, filius magni Antiochi. Tunc moritur & pater Hyrcani Iosephus, uir bonus & magnanimus, qui populum Iudæorum à paupertate & debilitate ad clarissimas rerum causas usque perduxit. Is etiam uiginti & duobus annis Syriæ & Phœnices, & Samariæ tributa dispensauit. Defunctus est uerò & auunculus eius Onias, principatum sacerdotij Simoni filio derelinquens.

De Lacedæmoniorum epistola, & ædificiis Hyrcani.

CAPVT V.

MOrtuo quoque & isto, filius eius Onias in honorem successit, ad quem rex Lacedæmoniorum Arius translegationem & epistolas direxit, quarum huiusmodi continebatur exemplar: Rex Lacedæmoniorum Arius Oniæ salutẽ. Legentes scripturam antiquam, inuenimus ex uno genere Iudæos & Lacedæmones extitisse, & familiaritatem cum Abraham socialiter habuisse. Iustum est ergo ut fratres existentes, transmittatis ad nos, & petatis quæ uobis necessaria iudic

iudicatis: facimus uerò & nos idem, & uestra propria simul, & nostra communia reputamus. Portitor literarum Dimoteles epistolas uobis defert, quadrangulo scriptas, signaculum habentes aquilam draconem unguibus deportantem. Epistola igitur à Lacedæmoniorum rege destinata, textum huiusmodi continebat. Defuncto autem Iosepho, populum contigit seditionem pati propter filios eius. Nam maioribus bellum gerentibus contra Hyrcanum ultimum filiorum Iosephi, dissensit ab inuicem multitudo: plures quidem maioribus auxilium ferebant cum principe sacerdotum Simone, qui cognatus eorum & affinis esse uidebatur. Hyrcanus autem redire quidem ad Hierosolymam minimè iudicauit. Sedens uerò trans Iordanem, frequenter Arabas debellabat. Aedificauit uerò turrim fortissimam, ex lapide albo construens eam, & totam usque ad terram sculpsit eam diuersis animalibus, & in circuitu fecit magnum & altum Euripum, id est, piscinam. Ex petra autem contrapositi montis, cuius incidens sinistram extensionem, spelunças multorum spatiorum in longitudinem ibi constituit. Deinde domos quasdam in ea ad conuiuia & somnum, & conuersationem fecit aptissimam multitudini, cameratas etiam currentium aquarum delectatione gratissimas, ad ornamentum totius aulæ. Ostia uerò speluncarum aperuit minora, ut unus & non multi per ea possent intrare: & hoc custodiæ gratia condidit, ut obsessus à fratribus minimè periculo subiaceret. Insuper ædificauit & atria magnitudine excellentia, & paradisis ornauit egregijs, & talem perficiens locum, Tyrum eum nominauit: qui locus est inter Arabiam & Iudæam positus trans Iordanē, non longe à Sebonitide regione. Præfuit ergo partibus illis per annos septem omni tempore, quo Seleucus Syriam tenuit. Hoc autem iam defuncto, post eum frater eius

Antioch

Antiochus, qui & Epiphanes uocabatur, regnum obtinuit. Moritur etiam Ptolemæus rex Aegyptiorum, qui similiter Epiphanes uocabatur, relinquens duos filios minores ætate: quorum unus qui & maior erat, Philometor dicebatur, minor autem Phiſcon. Hyrcanus autem uidens magnam Antiochum habere uirtutem, & timens ne tentus ab eo tormentis afficeretur, pro his quæ contra Arabas egerat, uitam propriæ manus internicione cõcluſit, cuius ſubſtantiam Antiochus ſuis commodis applicuit.

De malis multis Hieroſolymæ ſub Antiocho perpeſsis.

CAPVT VI.

PEr idem tempus defuncto Oniæ principe ſacerdotum, fratri eius Antiochus ſacerdotij contulit principatum. Nam filius quem Onias reliquerat, adhuc infans erat. Demõſtrabimus autẽ ſingula in loco proprio, quæ ad hunc puerum pertinere uidebuntur. Ieſu uerò, nam hic frater erat Oniæ, principatũ ſacerdotij rex abſtulit iratus, & dedit eum iuniori fratri eorum, nomine Oniæ: Simoni nanq; tres filij hi fuerunt, ad quos principatus ſacerdotij, ſicut prædiximus, peruênit. Et Ieſus quidem Iaſonem ſe nominauit, Onias autem Menelaus eſt nuncupatus. Seditionem itaque prius princeps ſacerdotum Ieſus aduerſus Menelaum concitauit: & diuiſa in utrunq; populi multitudine, pro parte Menelai filij Thobiæ conſiſtebãt: populi uerò pars plurima Iaſonem adiuuabant. Vnde laborãtes Menelaus & filij Thobiæ ad Antiochum diſceſſerunt, ad notitiam eius perducentes, quòd uellent patrias relinquere leges, & conuerſationem & mores obſeruare Græcorum. Rogauerunt ergo eum, ut permitteret eis ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumq; conceſſiſſet, circunciſionẽ ſuam uelauerunt, ut non apparerent in denudatione Græcis eſſe diſſimiles: cæteraq; omnia relinquentes, quæ illis mos patrius impo-

1. Mach. 1.

ff nebat,

nebat, aliarum factis gentium ritusq; sequebantur. Antiochus autem pro suo feliciter imperio exercitum ducere deliberauit ad Aegyptum, tractus desiderio eius, & cõtemnes filios Ptolemæi ut debiles, ac nequaquam tanta negotia regere præualentes. Perueniens igitur cum magna uirtute ad Pelusium, & dolo Philometorem Ptolemæum circumueniens, Aegyptum occupauit. Et cum adisset loca Memphiticæ ciuitatis, eam capiens, contra Alexandriam, ut obsidendo Ptolemæum caperet, ambulauit. Expulsus uerò est, non ab Alexandria tantum, sed etiam à tota Aegypto: Romanis sibi denuntiantibus, ut discederet à prouincia: sicut prius & alibi demonstrauimus. Exponam uerò per partes de hoc rege, quemadmodum Iudæam & templũ pariter occupauit. Nam in mea prima conscriptione capitulatim eorum memoriam feci, nunc necessariũ putaui ad certiorem eorum narrationem denuo remeare. Reuersus ergo propter Romanorum timorem ab Aegypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum ciuitatem ducit exercitum, quò perueniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, uicesimo & quinto die mensis Kisleu, quẽ Macedones Apellæon appellant, cepit eam sine conflictione, ciuibus iam aperientibus ei portas his qui uolantati eius cõsentiebant. Ingressusq; ciuitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: necnon etiam eos qui portas aperientes, ciuitatẽ ei tradiderũt, propter templi diuitias interfecit, multasq; ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reuersus est. Postquàm autẽ expoliauit templum, ita ut uasa Dei auferret, lucernas aureas, & arcam auream, & mensam, & sacrarium, neque uelis abstinuit, quæ ex bysso & cocco erant. Exhauriens autem omnia, & de thesauris nihil penitus relinquens, ad maximum Iudæos propter hæc luctũ usq; perduxit. Nam

& quot

& quotidianas immolationes, quas Deo secundum leges offerebant, celebrare prohibuit. Depræda̅s uerò totam ciuitatem, quosdam interfecit, alios captiuos cum uxoribus & filijs deduxit, ita ut numerus multitudinis captiuorum usq; ad decem millia existere uideretur. Incendit etiã optima ciuitatis loca, & deponens muros, arcem ædificauit in interiori parte ciuitatis. nam alta & eminẽtior pars erat templo: & propter hoc muniens eam muris altis & turribus, custodiam Macedonum ibi disposuit. Manebant etiã in arce nihilominus homines impij, & moribus maligni, à quibus ciues multa & acerba subinde patiebantur. Aedificans uerò & in sacrario aram, super eam porcos immolauit, hostias non legitimas, nec patriæ religioni Iudæorum congruas. Coëgit etiam eos relinquentes religionem patriã, idolum uenerari: ædificare etiã in unaquaq; ciuitate & uico templa deorum, & aras collocãtes immolare super eas porcos omni die præcepit: & ne quis circumcideretur, aut ne filij eorum. Insuper interminatus est tormenta grauissima, si quis præter hæc facere inueniretur.

De abnegatione legis & zelo Matathiæ pro lege Dei.

CAPVT VII.

CONstituit itaq; præpositos, qui cogerent eos imperialia mandata perficere. Et multi quidem Iudeorum sponte, alij uerò propter timorem imminentis regis, præcepta eius sequebantur. Probatissimi autem & generosi detestabile ficinus execrantes, patrijs legibus adhæserunt: propterea diebus singulis pœnis afflicti, & amara pasi tormenta, trucidabantur. Nam & uerberati, & diuersis cruciatibus fatigati, adhuc uiuentes, crucis patibulo figebatur. Vxores uerò & filios quos circumciderunt, præter uoluntatem regis, laqueis suffocabant, parentum eos ceruicibus illigantes. Nam & si apud aliquẽ uolumen inuentum fuisset sacrum, aut lex, & is 1.Mach.1.

quoque crudeli sorte moriebatur. Videntes Samaritæ Iudæos hæc pati, de reliquo se neque cognatos ipsorum, neque templum super Garizin in maximi Dei, ut prius, esse fatebantur, consuetudinem suæ facientes naturæ, de qua superius constat expressum: sed dicebat se Medorum Persarumq; colonos. Mittêtes ergo ad Antiochum legatos & epistolam, quæ subter sunt scripta, significarunt, Regi Anticho Epiphani relatio à Sichimitis Sidoniorum. Nostri maiores propter crebras prouinciæ pestilentias, sequuti priscam quandam superstitionem, consuetudinem fecerunt colendi, quæ dicitur apud Iudæos Sabbatorum dies: ædificantes sine nomine in Garizin monte templum, offerebant in eo deuotas immolationes. Vobis autem malignitatẽ Iudæorum dignè ulciscentibus, uenientes iudices uestri, arbitrati ob cognationem illorum nos eadem facere, similibus nos pœnis afficiunt, dum ab initio Sidones esse noscamur, quod manifestum esse publicis constat annalibus. Petimus ergo te beneficium & saluatorem denunciare Apollonio, nostrarum partium iudici, & Nicanori regalia tractanti negotia, ut nihil nos debeant molestare, quasi Iudæis aliqua superstitione coniunctos, quum genere & moribus ab eis probemur alieni. Templum uerò ædificatum, quod adhuc sine cuiusquam Dei nomine constat, Cretæi Iouis illud appellatione petimus dedicari. Quo facto, uitamus importunas molestias sustinere, operibusq; sedulò uacantes, tibi soluimus reddituum quantitatem. Hæc petentibus Samaritis, rex ista rescripsit: Antiochus rex Nicanori. Sichimitæ Sidonij porrexerunt mihi publicam relationem. Sed quia cogitantibus nobis cum amicis, docuerunt ab eis missi, quòd criminibus Iudæorum in nullo probantur esse participes, quando moribus Græcorum uiuere potius elegerunt, absoluimus eos à Iudæorum pœna nocentium, & templum

eorum

eorum, quemadmodum petierunt, Cretæi Iouis appellatione dedicetur. Eadem & Apollonio partium iudici scripsit, sexto & quadragesimo anno mẽse Hecato, octaua decima die.

Eodem tempore erat habitans aliquis in Modin uico Iudææ: 1.Mach.2.
nomine Matathias, filius Ioannis, filij Simeonis, filij Asomonei, sacerdos de uice Iobab Hierosolymitæ. Erant autem ei filij quinque, Ioannes, qui uocabatur Gaddis: & Simon, qui dictus est Matathias: & Iudas qui cognominabatur Machabæus: & Eleazarus, qui nuncupabatur Apphus: & Ionathan, qui appellabatur Abaron. Iste ergo Matathias plangebat apud filios statum rerum, & ciuitatis rapinam, & templi nuditatem, & calamitates plebis: dicebatq; melius illis esse pro patrijs mori legibus, quàm ita sine gloria uiuere. Venientibus autem ad Modin uillam à rege dictis, ut cogerent Iudæos facere quæ præcepta uidebantur à rege, & iubentibus illic constitutis idolis immolare, secũdum regis iussionem, & primum Matathiam, qui doctrina uel fama gloriæ reliquos anteibat, sacrificare compellentibus, Matathias recusabat hoc facinus dicens: Licet alij omnes iußionibus Antiochi præ timore obtemperent, mihi tamen & meis filijs tale scelus nullatenus imponitur. Quumq; tacuisset, accedens quidam ex Iudæis, immolauit in medio, sicut præcepit Antiochus: iratusq; Matathias, irruit super eum cum filijs suis habentibus gladios, eiusq; sanguinem super aram effudit, & iudicem regis Apollonium, qui eos ad talia cogebat, cum suis paucis militibus interemit, & arã deponens, clamauit: Si quis æmulatur patrias leges, & Dei religionem, sequatur me. Et hæc dicens, cum filijs ad solitudinem exijt, relinquens omnem suam possessionem. Idem multi facientes, cum filijs & uxoribus ad solitudinem confugerunt. Audientes uerò ista iudices regis, auxilia conuocantes quæ in arce Hierosolymorum pro

custodia permanebant, prius quidem conabantur uerbis eos flectere, ut ad pœnitentiam peruenirent, & eligerent potius illa quæ prosunt, ne aliqua necessitate cogente, eis tanquam hostibus uterentur. Quibus non accipientibus uerba, sed contra sapientibus, conflixerunt die Sabbatorum: & sicut erant in speluncis, ibi eos atroci incendio cremauerunt, cum repugnare propter diē Sabbatorum noluissent, ne in malis suis honorem Sabbati transgredi uiderentur. nam uacare in eo nobis legitimum est. Mortui ergo sunt cum uxoribus & filijs in speluncis, globis fumiferis suffocati, numero mille. Multi autē liberati adiuncti sunt Matathiæ, & illum sibi iudicem ordinarunt, qui & sabbatis eos docebat pugnare, dicens: Quod si hoc non fecerint obseruantes legem, sibimetipsis erunt hostes, in illo die contra eos uenientibus inimicis. Hoc dicens persuasit eis, & hactenus nobis permanet consuetudo pugnandi, etiam si tali die bella consurgant. Colligens ergo sibi Matthias armatam multitudinem, aras depositi idolorum: & peccantes in eis quantos manu capere potuit, interemit. Nā multi eius timore dispersi sunt ad gentes propinquas. Et pueros non circuncisos iussit circuncidi, expellens eos, qui, ut talia prohiberent, erant constituti.

Exhortatio Matathiæ morituri ad filios. CAP. VIII.

1.Mach.2. IGitur eo magistrante uno anno, dum morbo grauissimo premeretur, cōuocauit filios suos: & circunstantibus, Ego quidem, inquit, ô filij decretam proficiscar uiam. Commendo autem uobis patrias leges, obtestans, ne earum transgressores, sed potius custodes esse debeatis. Paternæ uerò uoluntatis memores, ritus patrios custodite, & periclitantem antiquam consuetudinem restaurate: nec seducti ab his qui sponte aut necessitate ea aut perdunt, aut produnt, sed digni meo instituto, omnem uiolentiam & necessitatem tolerando superate, ita

itis uos præparantes, ut si oporteat, pro legibus grata mente moriamini: scientes hoc, quia Deus tales non despicit: sed uestram uirtutem inspiciens, reddet uobis libertatem, & quandoque restituet, ut cum securitate uestris moribus perfruamini. Nam corpora nostra mortalia & temporalia sunt, factorum uerò monumenta immortalitatis ordinem consequentur. Quod considerantes uos decet appetere gloriam, quæ nullo sit fine elaudenda. Concordiam uerò uos habere commoneo, & in quo aliquis melior existit altero, cedētes uobis inuicem proprijs ministrare uirtutibus: & Simonem fratrem uestrum sapientia antecedentem, uobis patrem putate. Et quicquid ille persuaserit, custodite. Machabæum uerò propter uirtutē & fortitudinem habebitis militiæ ducē. Nam gentem defendens, hostes uiriliter expugnabit. Suscipientes uiros iustos & religiosos, ueritatem eorum fouete. Ista filijs loquutus est, Deum orans adiutorem eis fieri. Et ut populo leges propriæ conseruentur, fideli corde supplicans, uiuendi finem communi sorte suscepit. Et sepelitur in Modin, magnumq; luctum omni populo super eum agente, successit gubernationi rerū filius eius Iudas, qui & Machabæus, centesimo & quadragesimo sexto anno. Et adiuuantibus se prono animo fratribus, cæteriscq; religiosis finitimis, inimicos à prouincia expulit, & transgressores legum patriarum Iudæos occidit, et purificauit ab omni macula suam terram.

De Apollonio uicto à Iuda, successoreq; Lysia.

CAPVT IX.

HAec cum audisset Apollonius dux Samariæ, colligens exercitum, egressus est contra Iudam. Ille autem occurrit ei, & committens cum eo pugnam uicit, & multos eorum interfecit: inter quos & ducē Apollonium armis exuens, interemit, nullamq; prædam ab exercitu hostiū auferens discessit. 1. Mach. 3.

Seron autem dux inferioris Syriæ, audiēs quòd multi transirent ad Iudam, & magna iam uirtute circumseptus ad bellum accederet, statuit contra eum dimicare: & colligens milites sub se constitutos, uel transgressores Iudæos, contra Machabæum produxit exercitum. Peruenienſ autem usq; ad Bettoram, uicum Iudææ, ibi exercitum collocauit. Iudas autē occurrens ei, & confligere disponens, quia milites ad pugnam uidebat propter paucitatem & ieiunium desides, hortabatur eos, dicens: Non propter multitudinem uincēdos hos aut expugnandos esse credatis, sed pietate: & hoc euidētissimum habemus exemplum, maiores nostros, qui propter iustitiam propriasq; leges certantes, multa sæpius millia deuicerunt. Nam nullum læsisse maxima uirtus extitit. Hæc dicens suasit eis cōtemnere multitudinem, & confligens cum Syris, duce eorum interfecto uertit cunctos ad fugam. Sequutus autem eos usque ad campum, occidit octo millia: reliqui autem fugati, ad maritima loca discesserunt. Quæ audiens rex Antiochus, maximo furore commotus, omnem propriam uirtutem congregans, & multos ab insulis mercede conducens, parabat circa ueris initium dimicare contra Iudam. Vt uerò militibus stipendia distribuens, uidit thesauros deficere: non enim ei omnia uectigalia reddebantur propter seditiones gentium: nam cum magnificus esset, ei minimè sufficiebant quæ dudum collegerat: deliberabat primum ad Persidam ire, tributaq; prouinciæ cōgregare. Relinquens autem pro rerum gubernatione quēdam Lysiam, gloriam apud se maximam possidentem, ut regeret prouincias, à fluuio Euphrate usq; ad fines Aegypti, & inferioris Asiæ, & partem exercitus, & elephantos ei tradens, præcepit ei filium suum Antiochum diligenter nutrire, & uastare Iudæam, & habitantes in ea ducere captiuos, & euertere Hierosolymam, & genus Hebræorum omnino disperdere.

Hæc

Hæc quidem præcipiens Lysiæ rex Antiochus, abijt ad Persidam, centesimo & quadragesimo septimo anno, & transiens Euphratem, ad superiores prouincias ascendit.

De uictoriis Iudæ, & occupatione Hierosolymæ, restitutioneq; cultus diuini. CAP. X.

LYsias uerò eligens Ptolemæum Dorimenis, & Nicanorem, & Gorgiã, uiros potentes, & amicos regis: & tradens eis peditum quadraginta millia, equitum uerò septẽ millia, transiuit contra Iudæos. Qui usq; Emaus ciuitatẽ uenientes, in campo exercitum locauerunt. Superuenerunt uerò eis auxilia de Syria, uel à finitimis locis, & multi transfugæ Iudæi, necnon & negociatores quidam, sperantes se emere captiuos Iudæorum, argentum & aurum pro pretijs eorum secum deportantes. Exercitum autem & multitudinem aduersariorum Iudas intendens, suadebat suis militibus confidere, hortabaturq; spem uictoriæ in Deum habere, & ut saccis induti patria lege eum rogarent, solitumq; petitionis habitum ostendentes supplicarẽt, quatenus præberet eis contra inimicos auxilium. Quo facto, disponens eos secundum antiquũ & patrium modum per millenarios, & illos dimittẽs, qui paulò antè uxores duxerant, & eos qui possessiones paulò antè acquisierant, n/ pro earum desiderio minus audacter contra hostes pugnarent, residuos talibus hortabatur affatibus: Tempus quidem uobis non aliud necessarium est, ô socij, nisi ut fortiter periculacõtemnatis. Nunc enim licet uiriliter certando accipere libertatem, quam & propter seipsam uobis charam, & pro diligentia colendi Deum plus desiderabilem esse confido. Tanquam ergo in hoc solo uobis positis, ut accipientes eam, felicem & beatam renouetis uitam, quasi secundum leges & consuetudines conuersemur, agite, ne fortè per negligentiam nostram Iudaicæ gẽtis semen intereat. Ita ergo pugnate, mor- 1.Mach.3.

tem pro maximo lucro putantes, ut si uiceritis, cum libertate & patrijs legibus æternam gloriam cõquiratis. Parate ergo nos crastina die audacibus animis, ut bellum pro lege patria cõmittatis. Iudas quidem incitans socios, ita loquutus est. Hostibus uerò transmittentibus Gorgiam cum quingẽtis peditibus & mille equitibus, quatenus per noctem irruerent super Iudam, & ad hoc præuios eis dantibus aliquos de transfugis Iudæorum: sentiens filius Mathathiæ, statuit & ipse castra hostium latẽter inuadere. Cumq; cœnasset, focos plurimos derelinquens, tota nocte proficiscens, in aduersariorum castra ad locum Emaum peruenit. Gorgias autem exploratus est castra Iudæorum, nec eos inueniens, arbitratus eos in montes ascendisse, ubi essent quærere decreuit. Luæscente uerò die, apparuit hostibus in Emaus Iudas cum tribus milibus plus minus, armatis utcunque propter paupertatem. Qui respiciens aduersarios optime septos, & studio militari dispositos, intuitus Iudæos, dicens: Etiam nudis corporibus pugnare debemus, & Deum inuocare, qui sæpius nos inermes contra plures & armatos fecit habere uictoriam. Sermone uerò finito iussit tubicines clangore significare militibus suis, quatenus inopinatos hostes inuaderent. Quorum multos resistentes occidit, reliquos uerò persequutus est usque ad Gazara, campos Idumææ, & Azoti, & Iamniæ. Prostrata sunt autem tria milia eorum. Iudas ucrò iubebat militibus suis hostium prædam contemnere, dum adhuc certamen & pugna contra Gorgiam eis superesset, quibus expugnatis, esset prædæ licentia. Adhuc eo dicente hæc ad milites, respexerunt illi qui cum Gorgia erant: & exercitum quem in castris reliquerant, uiderunt esse deuictum, castraq; incensa. Nam fumus à longe eis quæ acciderant indicabat. Vt ergo hæc ita esse qui erant cum Gorgia cognouerunt, & eos qui cum Iuda erant paratos ad

aciem

ucitem attenderunt, mente ad fugam conuersi sunt. Iudas autem sine pugna deuictis Gorgiæ militibus, reuersus tulit hostium spolia: multumq; aurum & argẽtum, & purpuram, & hyacinctum auferens, ad propria remeauit cum lætitia, laudans Deum de his quæ potuit obtinere. Nam hæc uictoria desideratam eis contulit libertatem. Tunc Lysias de perditione exercitus quem perdiderat confusus, statim alia electorum peditum sexaginta millia, & quinque millia equitum congregans, uenit protinus ad Iudæam. Et ascendens super mõtana, in Bethsuris uilla Iudææ castrametatus est. Occurrit autem ei cum decem milibus Iudas. Et multitudinem hostium uidens, adiutorem Deum sibi fieri postulauit. Et confligens cum præcursoribus aduersariorum, sine aliqua dilatione superauit, prosternens quinque millia uirorum, & factus est reliquis in timorem. Attendens autem Lysias audaciam Iudæorum, quia parati sunt mori, nisi eis uiuere cum libertate licuisset: & timens eorum desperationem tanquam fortem, colligens residuum exercitũ redijt Antiochiam: & remorabatur ibi, præsidia congregans peregrinorum, ut cum maiori expeditionis apparatu contra Iudæos uenire posset. Toties igitur uictis Antiochi regis ducibus, Iudas concionem faciens, suadebat, ut post tantas sibi donatas uictorias à diuina dispensatione, ascenderent Hierosolymam, templumq; ab idolis expiarent, legitimasq; hostias immolarent. Qui dum cum tota multitudine ad Hierosolymam peruenissent, templum desertum inueniẽs, & incensas portas, & syluas in templo per longam solitudinem pullulasse, lugere cœpit cum proprijs socijs pro templi uisione. Eligens autẽ quosdam milites, iussit eis expugnare eos qui arcem custodiebant: dum ipse templum à ruinæ fœditate purgaret. Quod diligenter emundans, introduxit noua uasa, candelabrum, & mensam & aram ex auro factã. Recomposuit

compoſuit autẽ & uela in ingreſſu, & ianuas ipſas reconſtruxit. Deponẽs quoq; altare, de lapidibus nouis aliud ædificauit. Quinta uerò & uigeſima menſis Kisleu, quem Macedones Apellæon uocant, accenderũt lumina ſuper candelabrum, & adoleuerunt, & holocauſta in nouo altari obtulerũt. Hæc autem facta ſunt poſt tres annos, eodem die quo mutata eſt eorũ religio ad profanam idolorum conſuetudinem. Nam templum deſtructum ab Antiocho, ſic tribus annis permanſit. Quinto enim anno & quadrageſimo, & centeſimo, hæc in templo facta ſunt, quinto & uigeſimo die Apellæi menſis, Olympiade centeſima & quinquageſimatertia: renouatũ uerò eſt in eodẽ die, quinta & uigeſima Apellæi menſis, octauo & quadrageſimo, & centeſimo anno: Olympiade centeſima & quinquãgeſimaquarta. Deſolationem uerò templi contigit fieri ſecundum Danielis prædicationẽ, quã ante quadringentos & octo annos prædixerat, per quam ſignificauit, quòd Macedones illud deſtruerent. Celebrauit autẽ Iudas cum ciuibus ſuis pro renouatione templi ſacrificia per dies octo, nullũ genus delitiarũ relinquẽs, ſed pretioſiſſimis dapibus eos paſcens. Deum autẽ laudibus & pſalmis glorificabat, ſeſeq; mutuo cantibus delectabant. Pro renouatione uerò ſolennium, poſt multum tempus inſperata religione receptorum, legem poſuerunt, ut poſteri per octo dies hanc renouationem templi celebrarent. Vnde & ab illo tempore hactenus hanc feſtiuitatem celebramus, uocantes eam Lumina, eò quòd præter ſpem hoc nobis ſplendidum lumen colendæ religionis apparuit. Murum autẽ in circuitu ciuitatis conſtruxit, & aduerſus incurſiones hoſtiũ turres ædificauit altiſſimas, cuſtodes in eis deputans: ſed & Bethſuram nomine ciuitatẽ muniuit, quatenus pro caſtello ea aduerſus neceſſitates hoſtium uteretur.

De bellis Iudæ cõtra Idumæos & Ammonitas. CAP. XI.

His ita

HIs ita factis, gentes finitimæ reparationẽ templi & fortitudinem Iudæorum grauiter ferebant. Quapropter insurgentes, multos Iudeorũ per incursiones & insidias oppri mebant. Aduersus quos frequẽter bella Machabæus educens, ab incursionibus & à malis, quæ Iudæis inferebant, eos arcere tẽtabat. Et super filios Esau Idumæos aduenięs per summitates, in ea multos eorum incendit uicos, muros q; prostrauit. Deinde cõtra Ammonitas perrexit, exercitũ magnũ habẽtes, quorum dux erat Timotheus. Subijciẽs autem & istos, Azotorum cepit ciuitatem: & uxores & filios eorum ducens captiuos, & ciuitatem incendens, reuersus est ad Iudæam. 1. Mach. 5.

De bello Iudæorum contra Tyrios & Timotheum.

CAPVT. XII.

AVdiẽtes autem eum uicinæ gentes reuerti, congregãtur in Galaaditidem contra Iudæos sibi finitimos. Qui fugiẽtes ad Datheman castellum, transmiserunt ad Iudam, mandãtes ei quòd festinaret Timotheus capere locum, in quo confugerant. Cumq; legerentur epistolæ, à Galilæa quoq; alij nũcij superuenerunt, indicantes cõgregari eos qui in Ptolemaide, Tyro, & Sidone, & alijs erant ciuitatibus Galilææ. Ergo ex utraq; parte hostibus nunciatis, cogitans Iudas quid deberet fieri, Simonem quidem fratrem præcepit tria millia electorum accipere, & in solatium Galilæorũ exire: ipse uerò cum Ionatha fratre suo, & octo millibus militũ exiens in Galaaditidem, reliquit super cæterum exercitum Ioſephum Zachariæ & Azariam: præcipiens eis seruare diligenter Iudæam, & cum nullo hostium bellum committere, donec ipse reuerteretur. Igitur Simon perueniens ad Galilæam, & confligens cum inimicis, in fugam eos conuertit, & usq; ad portas Ptolemaidis perseqũs, occidit tria millia eorum, & spolia tollens peremptorũ, & captiuos ab eis Iudæos, & sarcinulas eorum auferens, 1. Mach. 5.

auferens, ad propria remeauit. Iudas uerò Machabæus & frater eius Ionathas transeuntes Iordanem fluuiũ, & uiam trium dierum ambulantes, Nabathæos cum pace occurrentes inueniunt. Quibus narrantes, quæ in Galaaditide contigissent, & quòd multi eorum tribularentur per castella & ciuitates Galaaditidis, suadentes ei properare contra alienigenas, ut possit à periculis Iudæos eruere, flexus reuertitur ad solitudinẽ & irruens primum super habitantes Bethsuram, cepit eam, & omnem masculum ætate ualidum trucidauit, & ciuitatem incendit. Facta autem nocte, nec sic abstinuit. Sed profectus ad castellum in quo Timotheus Iudæos obsidebat, manè ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduersarios, & quosdam scalas ut ascenderent, alios machinamenta ferentes, iussit tubicinẽ signum dare. Adhortatusq; milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum, & in tres partes diuidens exercitum, hostes à tergo inuadit. Sentientes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabæus est, experti iam prius eum per bella uirtutis & felicitatis, ad fugam conuersi sunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu, interfecit octo millia eorum. Deuians autem ad Mellam ciuitatem alienigenarum, cepit eam, & omnes masculos interfecit, ciuitatem uerò ipsam succendit exindeq; indè, Castomachi, & Bosor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. Interiecto uero tempore, Timotheus maximum præparans exercitum, aliosq; præsidia colligens, & Arabas mercede conducens, uenit trans torrentem prope Raphon ciuitatem, exhortatusq; est milites, dicens: Si pugnam cum Iudæis commiseritis, prono animo certate, neq; torrentem transeatis. Nam si transieritis, perditionem uobismetipsis cognoscite imminere. Iudas autem Machabæus Timotheum præparatum ad pugnam audiens, cum uniuersis suis militibus festinabat ad bellum.

lum. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, & quosdam eorum occurrentes occidit: alijs autem timorem incutiēs, arma sua proijcere coēgit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, speruerunt salutem. Iudas uerò ciuitatem capiens, eos interfecit, & locum incendit, uaria usus specie ad hostium necem. Cumq; hæc peregisset, colligens Iudæos qui in Galaaditide erāt, cum uxoribus & filijs, & omni eorum supellectile, decreuit ad Iudæam reuerti. Cumq; uenisset ad aliquam ciuitatem, quæ dicitur Enfron, in uia positam, dum nec aliud iter pergere potuisset, nec reuerti uellet, misit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerant, & exitus itineris occupauerant: quibus minimè acquiescentibus, Iudas adhortatus suos, circundedit obsidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cepit, & omne masculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorum multitudo, ut etiam super mortuos ambularent. Transeuntes uerò Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græcè dicitur Scythopolis. Inde ad Iudæam perrexerunt, cantantes & laudantes, & solitos pro uictorijs ludos agentes: ubi immolauerunt sacrificia, gratias agētes pro his quæ peregerūt, & pro salute exercitus. Nam nullus Iudæorum in his prælijs est defunctus. Iosephus uerò Zachariæ & Azarias, quos præsides reliquerat Iudas, tēpore quo Simon in Galilæa Ptolemaidem expugnabat, cum & ipse Iudas cum fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut, & ipsi gloriam acquirerent ducum fortissimorum, omne sub se constitutum auxilium colligentes, ad Iamniam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrētes: prælioq; facto, duo millia suorum militum amittentes, ad Iudæam

fuger

fugerunt. Euenit uerò eis hæc calamitas, eò quòd non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminẽ pugnam ante ſuum aduentum cõmitterent. Nam ſuper omnes alios bellicos tractatus in hoc mirãdus extitit, quòd Ioſephi & Azariæ cladem futuram prædixerat, ſi tranſgrederentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumæos non ceſſabant, ſed undiq; eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius depoſuerũt. Et turres incẽdentes, depræda bant terram omnem alienigenarum. Ad Mariſan uerò ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa ſpolia exinde ducentes, ad Iudæam reuerſi ſunt.

De cauſa mortis Antiochi. CAP. XIII.

1. Mach. 6. EOdem tempore & rex Antiochus ſuperiorem prouinciam percurrens, audiuit ciuitatem Perſarum diuitijs excellentem Elimaidam nomine, pretioſiſſimumq; templum in ea Dianæ, & omni ſpecie ornamentorum plenum: inſuper & arma, & loricas, quas reliquiſſe audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obſidebat eam. His uerò qui in ea erãt, minimè territis impetu eius, neq; obſeßione, ſed pertinaciter repugnantibus, ſpe deceptus diſceßit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerũt & perſequebantur eum uſq; ab Babyloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amißionem uenißet, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat, & creuiſſe fortitudinẽ Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc creſcẽte malo, incurrit in ægritudinem. Qua diu tenente, & creſcentibus paßionibus intellexit quòd moreretur, conuocansq; amicos, morbum ſuum eis atrocem eſſe indicauit: cõfeſſus hæc ideo ſe pati, quòd Iudæorum gentem affligens, templum expoliaſſet, deumq; contemſiſſet. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium

Megal

Megalopolitam, quod uir bonus existens, dicit ideo periſſe Antiochum, quia uoluit templum Dianæ in Perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum, ſed tantum cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe, multo plus ueriſimile creditur, propter tēpli Hieroſolymitani excidium ſacrilegum regem periſſe. Sed ob hoc non reſiſto Megalopolitæ, cùm noſtra opinio uera uideatur. Antiochus autem priuſquàm moreretur, conuocans Philippum, unum ex amicis ſuis, tutorem eum regni conſtituit, & dans ei diadema, & ſtolam, & annulū, filio ſuo Antiocho iuſſit deportare, & cenſuit ut prouideret eius educationem, & cuſtodiret eius imperium. Defunctus uerò eſt Antiochus nono & quadrageſimo & centeſimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudine, & incommodis Hieroſolymæ. CAP. XIIII.

LYſias autem mortem eius nunciāns multitudini, filium eius Antiochum, quem ipſe nutriebat, regem conſtituit, uocans Eupatorem. Eodem tempore hi, qui erant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonū, & transfugæ Iudæorum, multa in Iudæos aduerſa fecerunt. Eos enim qui aſcendebant in templum immolare, repentè inuadentes, hoſtiliter opprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem ſuperabat. His igitur accidentibus Iudas deuaſtare arcis cuſtodiam deliberauit, & colligens omnem populum, arcem inſtantius obſidebat, anno principatus Seleuci centeſimo & quinquageſimo. Conſtruens igitur machinamenta, & aggeres accumulans, arcem capere laborabat. Multi uerò ex transfugis ea nocte egreſſi ad prouinciam, & aliquos ſimiles & impios congregantes, ad Antiochum regem uſque uenerunt: petentes non debere ſe deſpici, dum à contribulibus ſuis atrocia paterentur: quæ ideo ſuſtinerent, quoniā religione ſua relicta, patris eius imperijs

obediſſent, & nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & uiros eius, necnon & cuſtodes à rege deputati, niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiēs aduleſcēs Antiochus, ualde iratus eſt: & conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum, ſiue peregrina ſolatia. Congregatuſq; eſt exercitus peditum quidē cētum millia, equitum uerò uiginti millia, & elephantos ducētos & triginta quinq;. Producensq; exercitus, egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius exercitus gubernationem: & perueniens ad Idumæam, exinde ad Bethſuram aſcendit, ciuitatem nimis fortiter munitam. Suſtinentibus uerò Bethſuræis, & præparationē machinamentorum eius incendentibus, multum tēporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uerò audiens regis aduentū, deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrens autem regi, caſtrametatus eſt in angusto quodam loco, qui dicitur Bedoſcaria, decem ſtadijs ab hoſtibus diſtante. Rex autē egreſſus à Bethſura, per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabæi: factoq; diluculo, milites ordinauit in acie: & elephantos quidē ſequi ſeipſos inuicem fecit, propter locorum anguſtiam non eos uadens in latitudinē collocare. in circuitu uerò uniuſcuiuſq; elephanti properabāt pedeſtres quidē mille, equites uerò quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas, & arcarios in eis: reliquamq; uirtutē ex utroq; latere montis fecit aſcendere, amicos exercitui præponens: & iubens clangorem fieri, ad hoſtes acceſſit, aureos enudans clypeos ſimul & æreos, ut nimium fulgorem ſuæ claritatis emitterent: monteſq; eis frementibus reſultabant. Hæc Iudas inſpiciens, territus non eſt, ſed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autē frāter eius, quem Mauronem uocabant, uidens ſublimiorem elephantum ornatū loricis eſſe regalibus, & putans in eo ſedere regem, acceſſit ad

eum

cum omni uirtute: & multos circa elephantem perimẽs, alios dispersos fugere cõpulit: & sub uentrem ingressus elephantis eum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens cecidit, & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum dispersos, uita priuatus est. Iudas autem fortitudinem hostium cõtemplatus, discessit ad Hierosolymã, & obsidioni necessaria præparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethsuram misit, ut eam deuastaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipse ad Hierosolymam profectus est. Bethsuritæ ergo territi fortitudine aduersariorum, & sua uidentes necessaria defecisse, seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & suos ibi custodes reliquit. Multò uerò tempore templum obsidẽs, in Hierosolymis sedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ cõtra eos statuerat rex machinamenta, illi è contrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus consumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia septimus annus instabat: in quo secundum legalia instituta, relinquebatur uacua terra. Multi uerò obsessorum refugiebant propter inopiæ necessitatem. Vnde relicti sunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur, tales res accidebant. Lysias uerò dux & rex Antiochus, quũ Philippus à Persida ueniens nunciatus est eis, commendatum sibi præsumpsisse imperium, & rempublicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem, ire aduersus Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerunt, sed iussit rex Lysiam ducibus dicere, diuturnam obsessionem nihil eis posse proficere: quando & locum aduersariorum constaret esse munitum, & sibi uictualium

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1897

ctualium neceßitas irrogaretur, & expediret pacem facere cum Iudæis, eosq; relinquere proprijs uti ceremonijs: unde à nobis hactenus prohibiti, existere uidetur aduersi. Hæc dicēs, de Philippi tyrannide tacendū esse decreuit, ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc Lysia dicente, exercitui & ducibus sententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promisit obseßis, & patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero suscipientes uerba, & confirmatis sacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans uerò Antiochus, & aspiciens munitum locum, impudenter sacramenta transgressus est, iußitq; omnem exercitum in circuitu stantem deponere muros usque ad solum. Postquàm hæc fecit, reuersus est ad Antiochiam, ducens Oniam principem sacerdotum, qui & Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere, si uellet Iudæos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum, qui flexit patrem suum cogere Iudæos religionē patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Beroeam Syriæ ciuitatem interfecit eum, post decimum annum principatus sacerdotij eius: qui ut ipse principatum obtineret, impulit Iudeos transgredi leges. Princeps uerò ordinatus est post Menelai interitum Alchimus, qui & Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellat eum. Quem sub sua faciens potestate, occidit. Filius autem principis sacerdotum Oniæ, de quo prædiximus, adhuc puerulus defuncto patre relictus, uidens quòd auunculum suum Menelaū rex interfecisset, & principatum sacerdotij Alchimo dedisset, non existenti de genere sacerdotū, sed à Lysia flexus, ut transponeret honorem ab ea familia ad aliā domum, fugit ad Ptolemæum regem Aegypti, & honorem meruit ab ipso & uxore eius Cleopatra: locumq; petijt, in regione Heliopolitana, ubi simile Hierosolymorū ædificaret

templum

templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

De gestis Demetrii contra Iudam. CAP. XV.

EOdem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Roma, & perueniens ad Tyrum, imposuit sibi diadema, & colligens quosdam mercede conductos satellites, ingressus est aulam, omnibus libenter eum suscipientibus. Comprehẽdentes uerò Antiochum regẽ cum Lysia, uiuẽtes perducunt ad eum. Qui statim iubente Demetrio interempti sunt, cum regnasset Antiochus annis duobus, sicut iam & alibi demonstratum est. Conuersi autem ad eum multi Iudæorum maligni uel transfugæ, cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum, accusabant uniuersam gentem, & Iudam, & fratres eius, dicentes quòd omnes amicos regis interfeciſſent, omnesq; eius fautores perdidiſſent, seipſos quoque à patria terra iactatos, extorres proprio solo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iudæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudæ renunciaret. Demetrius autem commotus, misit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, cui omnis Mesopotamia credita erat, dans ei exercitum, & principem sacerdotum Alchimũ commendans, præcepitq; perimi Iudam, & eos qui cum illo erãt. Egressus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam, direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia uel pace loquens, dolo uolens illum capere. Ille uerò minime credidit, uidens cum tanta multitudine exercitus, eum adesse, quanta ad bellum & non ad pacem uenisset. Sed quidam ex populo attendentes quæ Bacchides cõcionabatur, & existimãtes nihil se ab Alchimo sæuum pati consanguineo existente, ad eos transierunt, & sacramentũ ab utriſq; acceperunt, nihil pati, neque ipſi neq; hi qui eiusdem fuerant uoluntatis. Bacchides uero transgressus sacramentum, sexaginta ex eis interfecit, & alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit, prioribus 1.Mach.7.

fidem non custodiens. Descendens autẽ ab Hierosolymis, cum ad uillam quæ dicitur Birzito uenisset, multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens, denuntiauit prouincialibus cunctis, ut Ioachim obedirent. Cui aliquã militum partem relinquẽs ad prouinciam custodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuersus est. Ioachim uerò principatum suum confirmare uolens, & credens, quod si fidem præpararet multitudini, tutiorem sibi magistratum acquireret, omnes seducebat uerbis: & ad libitum unicuiq; loquens, nimis uelociter manu ualida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam, & quotquot in ea Iudæis, non consentientes sibi inuenisset, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnũ fieri, multosq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles, ipse quoque circumiens prouinciam, occidebat partiũ eius fautores. Quod cum uidisset Ioachim, & intellexisset minime se contra Iudam ualere, ad auxilia regis Demetrij conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiã ciuitatem, Iudam accusabat, quasi multa ab eo mala perpessus, & ampliora toleraturus, nisi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduersus Iudam destinatus periit.

CAPVT XVI.

TVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse, si negligeret tanta Iudæ facinora, Nicanorem fidelißimum amicum cum exercitu destinauit, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudæorum. Nicanor uerò perueniens ad Hierosolymam, pugnare aduersus Iudam minime decreuit. Dolo autẽ opprimere eum cupiens, mittit ei uerba pacifica, dicens nulla necessitate pugnandi se uenisse, sed sacramentum præstare, quòd nihil sauißimum à rege pateretur. Hæc dicente Nicanore, Iudas & fratres eius flexi, nullamq; fraudem suspicati, data fide uscispium

piunt Nicanorem cum exercitu. Qui ſalutans Iudam, dum ſermocinarentur, dedit ſignum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum inſidias intellexiſſet, exiluit & ad ſuos confugit. Patefacta uerò uoluntate ſua, & apertis inſidijs, bellare Nicanor contra Iudam decreuit, & pugnam præparans conflixit cum eo in uico Capharſamala. Quem victum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum: & immolationes oſtendebant, quas pro rege Deo ſe offerre dicebant. At ille interminatus eſt eis templum deponere, niſi redeunti ſibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hieroſolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius mœrorem, in lacrymas proruperunt, & Deo ſupplicabant, ut eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, peruenisſet, ibi caſtra conſtituit: ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero uico, ſtadijs diſtante triginta à Bethoro, caſtrametatus eſt, mille tantum ſocios habens: hortatuſq; ne pertimeſcerent multitudinem aduerſariorum, ſed qui ſint, & de quibus præmijs pericula paterentur, cogitantes, unanimiter hoſtes inuaderent, procedit in pugnam: & committens fortiſſimum prælium cum Nicanore, aduerſarios ualde contriuit. Deinde ipſe Nicanor dum atrociter decertaret, occiſus eſt. Quo cadente, ducem perdens exercitus terga conuertit ad fugam. Quos perſequens Iudas interficiebat, & ſono tubarum in circuitu poſitis ſignificat, quod hoſtes prælio ſuperati diſcederent. Qui audientes, armati exibant, & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euaſit, dum nouem millium numerus extitiſſet. Quæ victoria contigit quartadecima die

auſerens, ad propria remeauit. Iudas uerò Machabæus & frater eius Ionathas tranſeuntes Iordanem fluuiũ, & uiam trium dierum ambulantes, Nabathæos cum pace occurrentes inueniunt. Quibus narrantes, quæ in Galaaditide contigiſſent, & quòd multi eorum tribularentur per caſtella & ciuitates Galaaditidis, ſuadentes ei properare contra alienigenas, ut poſſit à periculis Iudæos eruere, flexus reuertitur ad ſolitudinẽ & irruens primum ſuper habitantes Bethſuram, cepit eam, & omnem maſculum ætate ualidum trucidauit, & ciuitatem incendit. Facto autem nocte, nec ſic abſtinuit. Sed profectus ad caſtellum in quo Timotheus Iudæos obſidebat, mane ad eum peruenit. Et inueniens iam ad muros accedentes aduerſarios, & quoſdam ſcalas ut aſcenderent, alios machinamenta ferentes, iuſſit tubicinẽ ſignum dare. Adhortatuſq; milites pro fratribus & propinquis prono animo laborandum, & in ãres partes diuidens exercitum, hoſtes à tergo inuadit. Sentientes autem hi qui cum Timotheo erant, quia Machabæus eſt, experti iam prius eum per bella uirtutis & feliciatis, ad fugam conuerſi ſunt. Sequutus autem eos Iudas cum exercitu, interfecit octo millia eorum. Deuians autem ad Mellam ciuitatem alienigenarum, cepit eam, & omnes maſculos interfecit, ciuitatem uerò ipſam ſuccendit: exinde, Caſtomachi, & Boſor, ac multas ciuitates Galaaditidis euertit. Interiecto uero tempore, Timotheus maximum præparans exercitum, aliúq; præſidia colligens, & Arabas mercede conducens, uenit trans torrentem prope Raphon ciuitatem, exhortatuſq; eſt milites, dicens: Si pugnam cum Iudæis commiſeritis, prono animo certate, neq; torrentem tranſeatis. Nam ſi tranſieritis, perditionem uobiſmetipſis cognoſcite imminere. Iudas autem Machabæus Timotheum præparatum ad pugnam audiens, cum uniuerſis ſuis militibus feſtinabat ad bellum.

lum. Et transiens torrentem, irruit super inimicos, & quosdam eorum occurrentes occidit: alijs autem timorem incutiēs, arma sua proijcere coēgit. Quorum quidam ad locum, qui dicitur Grana, fugientes, sperauerunt salutem. Iudas uerò ciuitatem capiens, eos interfecit, & locum incendit, uaria usus specie ad hostium necem. Cumq; hæc peregisset, colligens Iudæos qui in Galaaditide erāt, cum uxoribus & filijs, & omni eorum supellectile, decreuit ad Iudæam reuerti. Cumq; uenisset ad aliquam ciuitatem, quæ dicitur Enfron, in uia positam, dum nec aliud iter pergere potuisset, nec reuerti uellet, misit ad ciues in Enfron, rogans eos, quatenus licentiam darent ei per suam ciuitatem transire. Nam illi portas lapidibus obstruxerant, & exitus itineris occupauerant: quibus minimè acquiescentibus, Iudas adhortatus suos, circundedit obsidione ciuitatem. Quam una die uel nocte expugnans cepit, & omne masculinum in ea occidit, incendens totam. Quo facto per eam sibi uiam aperuit. Tanta autem erat peremptorum multitudo, ut etiam super mortuos ambularent. Transeuntes uerò Iordanem, uenerunt ad magnum campum, cuius in prospectu iacet ciuitas Bethsamis, quæ Græcè dicitur Scythopolis. Inde ad Iudæam perrexerunt, cantantes & laudantes, & solitos pro uictorijs ludos agentes: ubi immo & fecerunt sacrificia, gratias agētes pro his quæ peregerūt, & pro salute exercitus. Nam nullus Iudæorum in his prælijs est defunctus. Iosephus uerò Zachariæ & Azarias, quos præfides reliquerat Iudas, tempore quo Simon in Galilæa Ptolemaidem expugnabat, cum & ipse Iudas cum fratre suo Ionatha in Galaaditide debellaret, audientes, ut, & ipsi gloriam acquirerent ducum fortißimorum, omne sub se constitutum auxilium colligentes, ad Iamniam uenerunt, Gorgiæ duci Iamniæ occurrētes: prælioq; facto, duo millia suorum militum amittentes, ad Iudæam

fuger

fugerunt. Euenit uerò eis hæc calamitas, eò quòd non obedierunt præceptis Iudæ, dicentis ut contra neminẽ pugnam ante ſuum aduentum cõmitterent. Nam ſuper omnes alios bellicos tractatus in hoc mirãdus extitit, quòd Ioſephi & Azariæ cladem futuram prædixerat, ſi tranſgrederentur eius præcepta. Iudas autem & frater eius pugnare contra Idumæos non ceſſabant, ſed undiq; eis imminebant. Et Chebron ciuitatem capientes, munimina eius depoſuerũt. Et turres incẽdentes, deprædabant terram omnem alienigenarum. Ad Mariſan uerò ciuitatem & Azotum uenientes, tenuerunt eas: & multa ſpolia exinde ducentes, ad Iudæam reuerſi ſunt.

De cauſa mortis Antiochi. CAP. XIII.

1.Mach.6. EOdem tempore & rex Antiochus ſuperiorem prouinciam percurrens, audiuit ciuitatem Perſarum diuitijs excellentem Elimaidam nomine, pretioſiſſimumq; templum in ea Dianæ, & omni ſpecie ornamentorum plenum: inſuper & arma, & loricas, quas reliquiſſe audierat filium Philippi, regem Macedonum Alexandrum. Cõmotus ergo egreditur contra Elimaidam, & obſidebat eam. His uerò qui in ea erãt, minimè territis impetu eius, neq; obſeßione, ſed pertinaciter repugnantibus, ſpe deceptus diſceßit. Nam exeuntes à ciuitate, fugauerũt & perſequebantur eum uſq; ab Babyloniam. Vbi cum poſt multam ſuorum militum amißionem ueniſſet, quidam ei nunciauit & ducum perditionem, quos pugnare contra Iudæos reliquerat, & creuiſſe fortitudinẽ Iudæorum. Super priorem itaque curam hoc creſcẽte malo, incurrit in ægritudinem. Qua diu tenente, & creſcentibus paßionibus intellexit quòd moreretur, conuocansq; amicos, morbum ſuum eis atrocem eſſe indicauit: cõfeſſus hæc ideo ſe pati, quòd Iudæorum gentem affligens, templum expoliaſſet, deumq; contemſiſſet. Quo dicto, ilico expirauit. Vnde miror Polybium.

Megal

Megalopolitam, quod uir bonus existens, dicit ideo periſſe Antiochum, quia uoluit templum Dianæ in Perſida deuaſtare. Nam qui nullatenus egit peccatum, ſed tantum cogitauit, nullo reatu tenebatur. Si autē Polybio uidetur ideo Antiochum uitam finiſſe, multo plus ueriſimile creditur, propter tēpli Hieroſolymitani excidium ſacrilegum regem periſſe. Sed ob hoc non reſiſto Megalopolitæ, cùm noſtra opinio uera uideatur. Antiochus autem priuſquàm moreretur, conuocans Philippum, unum ex amicis ſuis, tutorem eum regni conſtituit, & dans ei diadema, & ſtolam, & annulū, filio ſuo Antiocho iuſſit deportare, & cenſuit ut prouideret eius educationem, & cuſtodiret eius imperium. Defunctus uerò eſt Antiochus nono & quadrageſimo & centeſimo anno.

De pugna Eupatoris contra Iudam, Eleazari fortitudine, & incommodis Hieroſolymæ. CAP. XIIII.

LYſias autem mortem eius nunciāns multitudini, filium eius Antiochum, quem ipſe nutriebat, regem conſtituit, uocans Eupatorem. Eodem tempore hi, qui erant in arce Hieroſolymorum cuſtodes Macedonū, & transfugæ Iudæorum, multa in Iudæos aduerſa fecerunt. Eos enim qui aſcendebant in templum immolare, repentè inuadentes, hoſtiliter opprimebant. Nam arcis culmen templi altitudinem ſuperabat. His igitur accidentibus Iudas deuaſtare arcis cuſtodiam deliberauit, & colligens omnem populum, arcem inſtantius obſidebat, anno principatus Seleuci centeſimo & quinquageſimo. Conſtruens igitur machinamenta, & aggeres accumulans, arcem capere laborabat. Multi uerò ex transfugis ea nocte egreſſi ad prouinciam, & aliquos ſimiles & impios congregantes, ad Antiochum regem uſque uenerunt: petentes non debere ſe deſpici, dum à contribulibus ſuis atrocia paterentur: quæ ideo ſuſtinerent, quoniā religione ſua relicta, patris eius imperijs

obediſſent,& nunc pericula ſuſtinerent per Iudam & uiros eius, necnon & cuſtodes à rege deputati, niſi aliquod ab eo præſidium mitteretur. Hæc audiēs aduleſcēs Antiochus, ualde iratus eſt: & conuocans duces & amicos, præcepit colligendum exercitum, ſiue peregrina ſolatia. Congregatusq; eſt exercitus peditum quidē cētum millia, equitum uerò uiginti millia, & elephantos ducētos & triginta quinq;. Producensq; exercitus, egreſſus eſt ab Antiochia cum Lyſia, habente totius exercitus gubernationem: & perueniens ad Idumæam, exinde ad Bethſuram aſcendit, ciuitatem nimis fortiter munitam. Suſtinentibus uerò Bethſuræis, & præparationē machinamentorum eius incendentibus, multum tēporis in obſidione conſumptum eſt. Iudas uerò audiens regis aduentū, deſtitit quidem ab obſidione arcis. Occurrens autem regi, caſtrametatus eſt in angusto quodam loco, qui dicitur Bedoſcaria, decem ſtadijs ab hoſtibus diſtante. Rex autē egreſſus à Bethſura, per anguſta duxit exercitum ad caſtra Machabæi: factoq; diluculo, milites ordinauit in acie: & elephantos quidē ſequi ſeipſos inuicem fecit, propter locorum anguſtiam non eos uadens in latitudinē collocare. in circuitu uerò uniuſcuiuſq; elephanti properabāt pedeſtres quidē mille, equites uerò quingenti. Geſtabant autem elephanti turres excelſas, & arcarios in eis: reliquamq; uirtutē ex utroq; latere montis fecit aſcendere, amicos exercitui præponens: & iubens clangorem fieri, ad hoſtes acceſſit, aureos enudans clypeos ſimul & æreos, ut nimium fulgerem ſuæ claritatis emitterent: monteſq; eis fremontibus reſultabant. Hæc Iudas inſpiciens, territus non eſt, ſed fortiter excipiens inimicos, ex eorum præcurſoribus uſq; ad ſexcentos occidit. Eleazarus autē frater eius, quem Mauronem uocabant, uidens ſublimiorem elephantum ornatū loricis eſſe regalibus, & putans in eo ſedere regem, acceſſit ad

eum

cum omni uirtute: & multos circa elephantem perimẽs, alios dispersos, fugere cõpulit: & sub uentrem ingressus elephantis eum percussit. Qui mortali plaga percussus, moriens cecidit, & Eleazarum suis compressum ponderibus interemit. Sic enim magnanimiter multos inimicorum dispersos, uita priuatus est. Iudas autem fortitudinem hostium cõtemplatus, discessit ad Hierosolymã, & obsidioni necessaria præparabat. Antiochus autem partem expeditionis in Bethsuram misit, ut eam deuastaret: cum reliqua autem multitudinis uirtute ipse ad Hierosolymam profectus est. Bethsuritæ ergo territi fortitudine aduersariorum, & sua uidentes necessaria defecisse, seipsos accepta fide tradiderunt. Antiochus autem capiens ciuitatem, omnes ciues nudatos eiecit, & suos ibi custodes reliquit. Multò uerò tempore templum obsidẽs, in Hierosolymis sedebat, pertinaciter intus repugnantibus ciuibus. Nam ad singula quæ cõtra eos statuerat rex machinamenta, illi è contrario ad suam defensionem instrumenta bellica requirebant. Quibus & alimenta defecerunt, fructibus prioribus omnibus consumptis. Et terra illo anno non erat culta, quia septimus annus instabat: in quo secundum legalia instituta, relinquebatur uacua terra. Multi uerò obsessorum refugiebant propter inopiæ necessitatem. Vnde relicti sunt in templo pauciſſimi. Et his quidem qui in templo obsidebantur, tales res accidebant. Lysias uerò dux & rex Antiochus, quũ Philippus à Persida ueniens nunciatus est eis, commendatum sibi præsumpsisse imperium, & rempublicam Antiochi sibi uelle defendere: prætermittentes obsidionem, ire aduersus Philippum decreuerunt. Quod consilium nequaquam manifestum cæteris ducibus facere uoluerunt, sed iussit rex Lysiam ducibus dicere, diuturnam obsessionem nihil eis posse proficere: quando & locum aduersariorum constaret esse munitum, & sibi uictualium

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1897

ctualium neceßitas irrogaretur, & expediret pacem facere cum Iudæis, eosq; relinquere proprijs uti ceremonijs: unde à nobis hactenus prohibiti, existere uidetur aduersi. Hæc dicēs, de Philippi tyrannide tacendū esse decreuit, ne exercitus sui dubia corda perciperet. Hæc Lysia dicente, exercitui & ducibus sententia placuit. Tunc mittens rex ad Iudam, pacem promisit obseßis, & patrijs legibus eos uiuere pollicetur. Hi uero suscipientes uerba, & confirmatis sacramentis & fide, exierunt à templo. Intrans uerò Antiochus, & aspiciens munitum locum, impudenter sacramenta transgressus est, iußitq; omnem exercitum in circuitu stantem deponere muros usque ad solum. Postquàm hæc fecit, reuersus est ad Antiochiam, ducens Oniam principem sacerdotum, qui & Menelaus dicebatur. Nam Lysias persuasit regi Menelaum occidere, si uellet Iudæos esse pacatos: dicens hunc fuisse initium malorum, qui flexit patrem suum cogere Iudæos religionē patriam relinquere. Mittens ergo rex Menelaum ad Berœam Syriæ ciuitatem interfecit eum, post decimum annum principatus sacerdotij eius: qui ut ipse principatum obtineret, impulit Iudeos transgredi leges. Princeps uerò ordinatus est post Menelai interitum Alchimus, qui & Ioachim uocatus est. Rex autem Antiochus inueniens Philippum iam rebus imperantem, debellat eum. Quem sub sua faciens potestate, occidit. Filius autem principis sacerdotum Oniæ, de quo prædiximus, adhuc puerulus defuncto patre reluctus, uidens quòd auunculum suum Menelaū rex interfecisset, & principatum sacerdotij Alchimo dedisset, non existenti de genere sacerdotū, sed à Lysia flexus, ut transponeret honorem ab ea familia ad aliā domum, fugit ad Ptolemæum regem Aegypti, & honorem meruit ab ipso & uxore eius Cleopatra: locumq; petijt, in regione Heliopolitana, ubi simile Hierosolymorū ædificaret templum

templum. De his quidem tempore opportuno exponemus.

De gestis Demetrii contra Iudam. CAP. XV.

EOdem tempore fugiens Demetrius Seleuci filius à Roma, & perueniens ad Tyrum, imposuit sibi diadema, & colligens quosdam mercede conductos satellites, ingressus est aulam, omnibus libenter eum suscipientibus. Comprehẽdentes uerò Antiochum regẽ cum Lysia, uiuẽtes perducunt ad eum. Qui statim iubente Demetrio interempti sunt, cum regnasset Antiochus annis duobus, sicut iam & alibi demonstratum est. 1.Mach.7.

Conuersi autem ad eum multi Iudæorum maligni uel transfugæ, cum quibus & Alchimus princeps sacerdotum, accusabant uniuersam gentem, & Iudam, & fratres eius, dicentes quòd omnes amicos regis interfecissent, omnesq; eius fautores perdidissent, seipsos quoque à patria terra iactatos, extorres proprio solo factos: & rogabant etiam mitti aliquem ex Iudæis amicis eius, qui certius de facinoribus Iudæ renunciaret. Demetrius autem commotus, misit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, cui omnis Mesopotamia credita erat, dans ei exercitum, & principem sacerdotum Alchimũ commendans, præcepitq; perimi Iudam, & eos qui cum illo erãt. Egressus ergo de Antiochia Bacchides, peruenit ad Iudæam, direxitq; ad Iudam & fratres eius, de amicitia uel pace loquens, dolo uolens illum capere. Ille uerò minime credidit, uidens cum tanta multitudine exercitus, eum adesse, quanta ad bellum & non ad pacem uenisset. Sed quidam ex populo attendentes quæ Bacchides cõcionabatur, & existimãtes nihil se ab Alchimo sæuum pati consanguineo existente, ad eos transierunt, & sacramentũ ab utriusq; acceperunt, nihil pati, neque ipsi neq; hi qui eiusdem fuerant uoluntatis. Bacchides uero transgressus sacramentum, sexaginta ex eis interfecit, & alios qui ad eum transire cogitabant remorari fecit, prioribus

fidem non custodiens. Descendens autẽ ab Hierosolymis, cum ad uillam quæ dicitur Birzito uenisset, multos cepit transfugas, & aliquos populi. Quos omnes occidens, denuntiauit prouincialibus cunctis, ut Ioachim obedirent. Cui aliquã militum partem relinquẽs ad prouinciam custodiendam, ad regem Demetrium Antiochiam reuersus est. Ioachim uerò principatum suum confirmare uolens, & credens, quod si fidem præpararet multitudini, tutiorem sibi magistratum acquireret, omnes seducebat uerbis: & ad libitum unicuiq; loquens, nimis uelociter manu ualida transfugarum circumseptus est. Cum quibus ministris circuibat prouinciam, & quotquot in ea Iudæis, non consentientes sibi inuenisset, interficiebat. Videns autem Iudas Ioachim magnũ fieri, multosq; interfeciſſe uiros bonos & uenerabiles, ipse quoque circumiens prouinciam, occidebat partiũ eius fautores. Quod cum uidisset Ioachim, & intellexisset minime se contra Iudam ualere, ad auxilia regis Demetrij conuertitur. Veniens igitur ad Antiochiã ciuitatem, Iudam accusabat, quasi multa ab eo mala perpessus, & ampliora toleraturus, nisi citius uindicaretur.

Quomodo Nicanor aduersus Iudam destinatus periit.

CAPVT XVI.

TVnc Demetrius hoc & suis rebus noxium putans esse, si negligeret tanta Iudæ facinora, Nicanorem fidelissimum amicum cum exercitu destinauit, qui cum eo à Romana ciuitate fugerat: præcipiens ei, nullatenus genti parcere Iudæorum. Nicanor uerò perueniens ad Hierosolymam, pugnare aduersus Iudam minime decreuit. Dolo autẽ opprimere eum cupiens, mittit ei uerba pacifica, dicens nulla necessitate pugnandi se uenisse, sed sacramentum præstare, quòd nihil sæuissimum à rege pateretur. Hæc dicente Nicanore, Iudas & fratres eius flexi, nullamq; fraudem suspicati, data fide susci-

pium

piunt Nicanorem cum exercitu. Qui ſalutans Iudam, dum ſermocinarentur, dedit ſignum proprijs militibus, quatenus Iudam comprehenderent. Qui cum inſidias intellexiſſet, exiliuit & ad ſuos confugit. Patefacta uerò uoluntate ſua, & apertis inſidijs, bellare Nicanor contra Iudam decreuit, & pugnam præparans conflixit cum eo in uico Capharſamala. Quem victum compulit ad arcem Hieroſolymorum confugere. Cui deſcendenti ab arce ad templum, occurrentes aliqui ſacerdotum & ſeniorum ſalutabant eum: & immolationes oſtendebant, quas pro rege Deo ſe offerre dicebant. At ille interminatus eſt eis templum deponere, niſi redeunti ſibi traderent Iudam. Et hæc quidem interminatus, exijt ab Hieroſolymis. Sacerdotes autem propter dictorum eius mœrorem, in lacrymas proruperunt, & Deo ſupplicabant, ut eos ab interminatis periculis liberaret. Cumq; Nicanor ab Hieroſolymis egreſſus, in aliquo uico, qui Bethoron dicitur, peruenisſet, ibi caſtra conſtituit: ubi & alia præſidia de Syria deſtinata ſuſcepit. Iudas autem in Adaſis altero uico, ſtadijs diſtante triginta à Bethoro, caſtrametatus eſt, mille tantum ſocios habens: hortatuſq; ne pertimeſcerent multitudinem aduerſariorum, ſed qui ſint, & de quibus præmijs pericula paterentur, cogitantes, unanimiter hoſtes inuaderent, procedit in pugnam: & committens fortiſſimum prælium cum Nicanore, aduerſarios ualde contriuit. Deinde ipſe Nicanor dum atrociter decertaret, occiſus eſt. Quo cadente, ducem perdens exercitus terga conuertit ad fugam. Quos perſequens Iudas interficiebat, & ſono tubarum in circuitu poſitis ſignificat, quod hoſtes prælio ſuperati diſcederent. Qui audientes, armati exibant, & fugientibus occurrentes occidebant eos. Ex quo prælio nullus euaſit, dum nouem millium numerus extitiſſet. Quæ victoria contigit quartadecima die

mensis, qui dicitur apud Iudæos Adar, apud Macedones Distrus. Hanc celebrant per omnem annũ, festum colentes diem. Et ex illo quidem tempore breui spatio gens Iudæorũ ab illis calamitatibus requieuit: sed poste a ad certamina rursus & pericula redierunt. Principem autẽ sacerdotum Ioachim uolentem deponere murum sanctuarij ueterem, & constructum ab antiquis prophetis, plaga quædam Dei repentina percußit, ex qua mutus in terrã cecidit, & tortus per multos dies detestabiliter expirauit, principatũ sacerdotij tenens annis quatuor. Quo defuncto, sacerdotium populus Iudæ contradidit.

Iudas auxilia Romanorum implorat. CAP. XVII.

1.Mach.8. *QVi audiens uirtutem Romanorum, quòd expugnassent Gallias, & Hispaniam, & Carthaginẽ Africæ, necnon & Græciam subegissent, & regem Perseum, & Philippum, & magnum Antiochum, deliberauit cum eis amicitias copulare, mittẽs Romam amicos suos, Eupolemium filiũ Ioannis, & Iasonem Eleazari: rogabatq; per eos, Romanos auxiliatores sibi & amicos esse, & Demetrio scribere, quatenus non conligeret cum Iudæis. Cumq; uenissent Romã legati Iudæ, senatus eos libenter excepit, & ea quæ petierunt, celeriter annuit. Faciensq; ob hoc senatusconsultum, exẽplum quidem ad Iudæam transmisit, ipsum autem tabulis æreis scriptum in Capitolio collocauit. Erat autem huiusmodi senatusconsultum, de auxilijs & de fide circa gentem Iudæorum: Neminem subiectorum Romanis, bellare contra gentem permittimus Iudæorum, nec alicui bellanti præbendum censemus triticum, aut naues, aut pecunias: & si quis contra Iudæos putauerit esse bellandum, sciat eis nos auxilia præstaturos: & rursus si Romanorum quilibet inuaserit terram, Iudæos eis modis omnibus obstaturos. Et si quid de hoc pacto gens Iudæorum uoluerit uel addere uel auferre, communi sententia*

populi

populi Romani faciendum esse conuenit. Scriptum est autem hoc senatusconsultū per Eupolemium Ioannis filium, & Iasonem Eleazari, sub principe sacerdotum Iuda, duce Simone fratre ipsius. Hæc quidem prima inter Romanos, & Iudæos amicitia cognoscitur contigisse.

De pugna Iudæ cum Bacchide, in qua & occubuit.

CAPVT XVIII.

DEmetrius autem nuntiata sibi morte Nicanoris, & perditione militiæ, rursus ad Iudæam Bacchidem cum exercitu destinauit. Qui ab Antiochia egressus, peruenit ad Iudæam, & in Arbellis ciuitate Galilææ castra cōstituit, & eos qui in speluncis habitabant, cùm multi ad eos confugissent, captos suis partibus aggregauit: exindeq; mouens, ad Hierosolymam properabat. Qui audiens Iudam in aliqua nulla, nomine Birziton, castra locantem, contra eum alacriter festinabat cum peditum uiginti milibus, & equitū duobus milibus. Iudæ uerò fuerint omnes duo millia. Qui multitudinem Bacchidis timentes, tentoria relinquentes, fugerunt omnes præter octingentos. Iudas uerò proprijs militibus destitutus, & hostibus imminentibus nec tempus habens congregandi exercitum, nō dubitabat cum octingentis pugnam contra Bacchidem committere: hortatusq; suos, ut hostes inuaderent, & pugnam uiriliter sustinerent: cùm illi dixissent, se non esse ad tantam magnitudinem exercitus idoneos, & suaderent nunc quidem discedere, & à periculis liberari: postea uerò inimicis, collectis uiribus, obuiare: Non hoc, inquit, uideat solis aspectus, ut terga mea hostibus nudem: sed licet omnimodo immineat perire pugnantem: fortiter stabo, omnia uiriliter perferens futura pericula. Bacchides uerò producens de castris exercitum, ad prælium parabatur: & equites in utroque cornu disponens, leuiores autem & arcarios ante omnem aciem, ipse in dextro 1.Mach.9.

cornu constitit. Qui cùm sic aciem ordinasset, iussit tubicinem signum dare. Hoc idem faciens & Iudas, committit cum hostibus pugnam, & constanter ambobus certantibus, prælium usq; ad occasum solis extensum est. Videns autem Bacchidem Iudas cum electis suis in dextro cornu ordinatum, cõgregans animosiores uiros, inuadit illam partem exercitus, & confligens ibi ordinem eorum disrupit, & medios ad fugam conuertit, sequutus eos usq; Gazara. Videntes ergo fugam dextræ partis, qui in sinistro cornu erant, circumuenerunt, & Iudam sequentes in medio eum obsederunt. Qui fugere minimè ualens, circunseptus ab hostibus, stans pugnabat cum suis: multosq; interficiës aduersariorum, percussus interijt. Iuda uerò interfecto, socij eius tali duce priuati terga uerterunt. Cuius corpus ab hostibus sub pacto Simon, & Ionathas fratres eius redimentes, perduxerunt ad Modin oppidum, ubi & pater eorum sepultus erat, lugente eum per multos dies populo Hebræorum, & honorante secundum communem & legitimam consuetudinem. Finis quidem talis Iudam inuenit, uirum fortem, & magnum, & bellicosum, & mandatorum patris sui memorem, & omnia pro libertate ciuium & facere, & pati paratum. Tali ergo uirtute plenus, magnam sibi gloriam & monumenta seruauit, liberans gentem à Macedonum seruitute. Qui cùm principatum sacerdotij tribus annis habuisset, hoc ordine defunctus est.

FLAV

FLAVII IOSE-PHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimustertius.

De bellis Ionathæ, & Bacchidis post occisum Ioannem.

CAPVT I.

QVIBVS modis gens Iudæorum, Macedonibus in seruitute eam tenentibus, libertatem recepit, & per quot & quanta certamina dux eorum Iudas transiens defunctus est, pro ipsis bellans, in uolumine anteriore monstrauimus. Post interitum uerò Iudæ iterum quicunque erant impij, & transgressores patriæ legis, uenerunt cõtra Iudæos, & undiq; eos pessimè uastabant. Adiuuabat etiam horum malitiam & fames, quæ tunc prouinciam omnem occupauit, ut multi propter inopiam necessariorum non tolerantes ambas calamitates, famis & inimicorum, transfugerent ad Macedones. Bacchides autem Iudæis, qui patria reliquerant solẽnia, & Communem uitam elegerant, congregatis eis custodiam prouinciæ tradidit. Qui tenentes amicos Iudæ Bacchidi prodebant, quos torquens crudeliter occidebat. Tantis ergo Iudæis calamitatibus oppressis, reliqui ex amicis Iudæ uidentes gentem miserabiliter pereuntem, adeuntes fratrem eius Ionathan, rogabant eum, ut imitaretur fratrem suum, & illius erga suam gentem prouidentiam adhiberet, hortabantur, & ne despiceret populum sine defensore pereuntem. Ionatha uerò promittente paratum se esse mori pro cunctis, & credentes eum suo fratri parem existere, ducem Iudæorũ ordinauerunt. Quod Bacchides audiens, & timens, ne regi uel Macedonibus pericula conciaret Ionathas, sicut olim Iudas, dolo eum interficere statuit. Cuius uoluntas non latuit Ionathan, neque fratrem 1.Mach.9.

fratrem eius Simonem. Qui colligentes socios omnes ad deserta confugerunt: & uenientes super aquam, quæ dicitur lacus Asphar, ibidem commorabantur. Bacchides autem sentiēs eos discessisse, & in illo loco conuersari, contra eos cum omni sua uirtute progressus est, & trans Iordanem castra ponens, refouebat exercitum. Ionathas cognoscens Bacchidem contra se uenisse, mittit fratrem suum Ioannem, qui Gaddis dicebatur, ad Nabathæos Arabas, ut apud ipsos deponerent supellectilem, usquequo pugnarent contra Bacchidem: erant enim amici. Ioannem ergo euntem ad Nabathæos, insidijs collocatis in Medaba ciuitate, filij Amarei capiunt unà cum suis: & rapientes omnia quæ portabāt, occidunt Ioannem, & omnes socios eius. Vindictam uerò, quam per hoc receperunt à fratribus eius, postea demonstrabo. Bacchides autem cognoscens Ionathan in nemoribus Iordanis castra posuisse, obseruans sabbatorum diem, contra eum uenit, tanquā non in ea pugnaturum propter legem. Ille uerò socios hortatus, & animæ eos pati pericula, dicens, in medio cōprehensos fluuij & hostium, & uiam qua fugerent non habentes, dum hostes ante faciem, fluuius à tergo prohiberent: orans autem ad Deum, ut uictoriam sibi præstaret, committit pugnam cum hostibus. Quorum multos occidens, cùm uideret temerarium se Bacchidem appetentem, dextramq; ad feriendum extendentem, præuidēs plagamq; deuitans, cum socijs in fluuium exiliuit, & pernatans trans Iordanem, periculum mortis euasit. Nam Bacchides fluuio relicto, ad Hierosolymorum arcem discessit, usq; ad duo millia suorum amittens. Qui etiam multas Iudææ ciuitates capiens, muniuit Hiericho, & Amathuntē, & Bethoron, & Bethullam, & Thamnam, & Pharatonem, & Oconam, & Gazara: & turres in unaquaque ciuitate constituens, & muros circundans eis ualidos, & magnitudine præcellentes,

custod

custodiam in eis statuit, ut exinde Iudæos affligeret. Arcem uero Hierosolymorum cautius muniuit, & tollens filios nobilium Iudæorum, obsides in arce concluſit. Eodem tempore ueniens quidam ad Ionathan, & fratrem eius Simonem, nuntiauit filios Amarei celebrare nuptias, & nouam nuptam nobilem duci à Medaba ciuitate, & Arabas cum pompa munificentiſſima. Ionathas tunc & Simon tempus putantes proſperum ſibi ad fratris Ioannis apparuiſſe uindictam, cum multa potentia ſociorum egrediuntur ad Medaba, & inimicos inter montes inſidijs collocatis præſtolabantur. Vt autẽ uirginem uiderũt & ſponſum, & multitudinem amicorum cum eis ſicut in nuptijs, exilientes ab inſidijs omnes occiderunt, & ornatum cum omni præda tollentes reuerſi ſunt, pœnam pro fratre Ioanne à filijs Amarei talem exigentes. Nam ipſi cũ ſequẽtibus amicis, & uxoribus uel filijs, nummero quadringenti perempti ſunt. Simon itaq; & Ionathas ad oram Iordanis reuerſi, ibidem permanebant. Bacchides autem omnem Iudæam muniens, ad regem reuerſus eſt. Iudæi uerò duobus annis à bellorum tumultu requieuerunt. Tunc transfugæ uel impij, uidentes Ionathan cum ſuis multam licentiam habere libertatis, direxerunt ad regẽ Demetrium, petentes mitti Bacchidem, ut Ionathan debellaret: quòd facilius euenire pollicebantur, ſi una nocte inopinabiliter eum inuaderet. A rege ergo Bacchides deſtinatus, perueniens ad Iudæam omnibus ſcripſit amicis, & Iudæis auxiliari ſibi, quatenus Ionathan comprehenderent. Feſtinantibus autem eis, & non ualẽtibus Ianathan tenere, quia nimis ſe cautè tractabat, Bacchides ira commotus, transfugarum primos quinquaginta, qui ſibi & regi mentiti ſunt, occidit. Ionathas uerò cum fratre uel ſocijs ad Bethalagam uillam timẽs Bacchidem abſceſſit: ædificans q; turres, & muro circundans, habebat eam ualde munitam.

Quod

Quod audiens Bacchides, milites suos cum Iudæorum auxiliatoribus perducens contra Ionathan peruenit, & ad eius munimina accedens, per dies multos obsidebat eum. Qui obsidioni fortiter resistens, Simonē quidē fratrem suū expugnatū Bacchidem in ciuitate dimisit: ipse uerò fiertim egreditur in prouinciam, & congregans manum multam, nocte Bacchidis inuadit exercitum: & multos occidens, Simonem fratrem fecit aduentum suum cognoscere. Qui sentiens hostes interimi, egreditur: & Macedonum machinamenta obsidioni præparata, suppositis flammis incendit, & multos eorum uiriliter interfecit. Videns autem Bacchides ab inimicis se circunseptum, alios quidem ante se, alios autem retrò conspiciens, turbatus hæc insperate sibi euenisse, in trāsfugas tanquam in deceptores suum furorem conuertit: uolebatq;, si posset, obsidione soluta sine dedecore ad propria remeare. Cuius uolūtatem cognoscens Ionathas, legatum ad eum pro amicitijs destinauit, quatenus redderent inuicem sibi quos ceperāt utriq; captiuos. Putans autem hanc honestiorem Bacchides discessionem, paciscitur cum Ionatha, & iurauerunt utriq; ut nunquā contra se arma præsumerent: & captiuos dantes, & recipientes, in Antiochiam Bacchides recessit. Qui post hanc discessionem, nequaquam ad Iudæam deinceps peruenit. Ionathas uerò hanc libertatem acquirens, in Macma ciuitate, populorum negotia disponebat: & maleuolis uel impijs cruciatis, Iudæorum gentem purgabat.

De Amicitia Ionathæ cum Demetrio, & transfugis Iudæis.

CAPVT II.

1. Mach. 11. ANno uerò sexagesimo & centesimo, Epiphanen Antiochi filium contigit Syriam ascendere, & Ptolemaiden capere ciuitatem per proditionem militum intus commorantium. Erant enim ingrati circa Demetrium propter superbiā suam:

suam: quia dum se clausisset in quadam turri regali, quam non longè ab Antiochia construxerat, à nemine uidebatur: sed & rempublicam ut desidiosus negligebat. Vnde ei odium à subiectis exortum est, sicut iam alibi demonstrauimus. Igitur in Ptolemaidem Alexandrum Demetrius audiens peruenisse, omnem contra eum produxit exercitum. Direxit autem & ad Ionathan legatos pro auxilijs: nam præuenire Alexandrum statuit, ueritus ne ille prius auxilium eius postularet, aut Ionathas memor malorum se cum inimicis coniungeret. Denuntiauit ergo eum multitudinem congregare, obsidesq; Iudæorum recipere, quos Bacchides in arce Hierosolymorum concluserat. Talibus inter hæc à Demetrio Ionathas ad se nuntijs uenientibus, ad Hierosolymam peruenit: & epistolas regis, audiente populo uel arcis custodibus hilaris intimauit: Quibus relectis, transfugæ uel impij trepidauerunt, præcipiēte rege, quatenus Ionathas exercitum congregaret & obsides reciperet. Quos cùm accepisset, unumquenq; suis parentibus reddidit. Et quidem Ionathas in Hierosolymis mansionem faciebat, renouans ciuitatem, suaq; uoluntate singula construens, & ædificans muros ciuitatis lapidibus quadratis, ut forent aduersus hostes munitissimi. Quæ uidentes custodes muniminum in Iudæa, relinquentes ea omnes ad Antiochiā fugerunt, præter illos qui in Bethsura ciuitate, & in arce Hierosolymorum erant, quorum plurima pars impiorum & transfugarum fuit Iudæorum. Quapropter castra non reliquerunt.

De sacerdotio Ionathæ, & occiso Demetrio. CAP. III.

COgnoscens autem Alexander promissiones, quas Demetrius fecerat Ionathæ, & fortitudinem eius, & quanta disposuerat bellans contra Macedones, & iterum qualia ipse pertulerat à Demetrio, & Bacchide duce Demetrij, & melius nihil inuenire, quàm Ionathæ præsidium, ad amicos dicebat: 1.Mach.10

In præs

In præsenti tempore Ionathas contra hostes fortis existit, & odium habet proprium in Demetrium, à quo multa mala perpessus est: igitur si uidetur, amicum eum facere contra Demetrium nunc debemus: non aliâs utilius est rogare eum ad auxilium conferendum. Cumq; ei & amicis placuisset, transmisit ad Ionathan, scribens talem epistolam: Rex Alexander Ionathæ fratri salutem. Fortitudinem quidem & fidem tuam iandudum audiuimus. Et ideo transmisimus ad te pro auxilijs, & ordinamus te hodie principem sacerdotum Iudæorum, & amicum nostrum uocari præcipimus. Idcirco etiam destinaui tibi pro munere purpuream stolam, & auream coronam, & peto honoratum te à nobis similem erga nos fieri. Suscipiens epistolam Ionathas, induitur quidem sacerdotali stola, celebratione tabernaculorum instante, post quartum annum mortis Iudæ fratris sui. Nam neque per ipsum tempus princeps sacerdotum aliquis cõstitutus est. Collegit uerò & multum exercitum, & armatorum copiam quam ipse construxerat. Quod factum, ut peruenit ad Demetrium, nimis eum multumq; contristauit, suamq; cœpit accusare tarditatem, quod non ante Alexandrum esset ipse demeritus Ionathan. Veruntamen nec sic distulit scribere ad Ionathan, & ad populum eius. Cuius exemplar taliter existebat: Rex Demetrius Ionathæ, gentiq; Iudæorum salutem. Quoniam nostram seruastis amicitiam, tentantibus'que uos inimicis non consensistis: hanc quidem uestram laudo fidem, & in his uos permanere quæsumus: recipientes à nobis uicem uel gratiam, per quam mereamini uectigalium uestrorum releuationem. Et quicquid prædecessoribus meis regibus uel mihi hactenus præbebatis, omnia noueritis nostra uobis largiate concessa. Super hæc etiam pretium salis uobis, & coronarum, quas nobis offerebatis, uel quod pro tertia parte frugum,

frugum, & medietate fructus lignorum, quod parti meæ competebat, uobis ab hodierno die remitto. Sed & censum singulorũ habitantium in Iudæa, quod nostro ærario proficiebat: Necnon & triũ finitimarum uobis prouinciarũ, Samariæ, & Galilææ, & trans Iordanem, uniuersa concedo, à nunc per omnia tempora. Ciuitatemq; Hierosolymorũ sacram & inuiolabilem priuilegia sua possidere, liberamq; eam suis cõfinibus à decima parte uectigalium esse præcipio. Arcem autem committo sacerdoti uestro Ionathæ, ut quos ipse probauerit fideles amicos, custodes in eam deputet nobis seruandam. Captiuosq; Iudæorum & seruientes apud nos, liberos eos esse concedo. Nec post hanc sanctionem Iudæorum iumenta uiolentiis angariarũ subiaceant. Sabbatũ autẽ uel omnes dies festos & tres ante eos dies, sine uectigalibus esse denuncio. Eodẽ modo Iudæos nostram terram habitantes, liberos ac sine læsione dimitto. Licẽtiamq; mihi militare uolẽtibus usq; ad triginta millia præstamus, eadẽ quibus & meus utitur exercitus, ubicunq; ierint accepturis. Ordinabo uerò quosdam eorum in castris, quosdam mei custodes corporis & duces in aula mea constituam. Præcipio uerò meis, uestris utilegibus, easq; custodire, & tribubus propositis in Iudæa legibus obedire. Principemq; sacerdotum diligentiam habere uolo, ne quis Iudæorum aliud templum præter Hierosolymitanũ solum ueneretur. Præbeo etiam ad sumptus immolationũ per singulos annos, centumquinquaginta millia drachmas: quæq; superfuerint pecuniæ, uestras esse uolo. Decẽ millia autẽ drachmas, quas reges à templo accipiunt, uobis cedo: quia sacerdotibus templo ministrantibus competunt. Quicunq; autem ad templum Hierosolymorum uel intra fines eius cõfugerint, debitores regalium pecuniarum, siue qualibet causa faciente, licentiam eis indemnitatis concedo, saluasq; eorum esse possessiones. Renouari uerò tem-

plum impendijs ex meo factis, murosq; ciuitatis spondeo fabrè cari, turresq; altas cõstruere. Et quicquid ad munimen uestrũ necesse fuerit, meis stipendijs restaurare polliceor. Tantum ut quas cœpistis amicitias nobiscum & fœdus, sine simulatione seruetis. Hæc quidẽ promittens & blandiens Demetrius Iudæis, scripsit. Rex uerò Alexander magnũ colligens conductũ exercitum, & milites qui de Syria transierunt ad eum, contra Demetrium duxit: pugnaq; commissa, cornu sinistro Demetrij aduersarij sunt fugati, & persecutione diutina multi eorũ occisi sunt, castraq; direpta: dextrum autẽ cornu, in quo Demetrius præliabatur, deuictũ est, & alij quidẽ omnes recesserũt. Demetrius autẽ fortiter pugnans, non paucos hostiũ prostrauit. Cumq; fugans alios equus eius cœni barathro inhæsisset, minimè fugere ualens, occiditur. Nam uidentes hostes quid ei cõtigisset, reuersi circundederunt eum: & omnibus in eum iacula destinantibus, cum ille pedestris fortiter resisteret, postea multis perfossus uulneribus, nec ualens sustẽtare, collapsus est. Demetrij quidem talis extitit finis, qui regnum per undecim annos rexit, sicut & alibi demonstrauimus.

De templo Dei ab Onia in Aegypto ædificato. CAP. IIII.

ONias uerò principis sacerdotum filius, eodem nomine quo pater nuncupatus, quem Alexandriam fugisse ad Ptolemæum regem cognomine Philometorem diximus, uidẽs Iudæam à regibus Macedonum mala pati, uolensq; memoriã & gloriam æternam sui relinquere, ad Ptolemæum regẽ & reginam Cleopatram transmisit, petens licentiam, quatenus templum ædificaret in Aegypto simile Hierosolymorum, leuitasq; uel sacerdotes de genere suo constitueret, quod desiderabat, confidens in prophetia Esaiæ, qui ante sexcẽtos annos prædixerat, quòd oporteret in Aegypto templum ædificari maximo Deo per uirum Iudæum. Idcirco elatus Onias, Ptole-

mæo

mæo uel Cleopatræ huiusmodi destinauit epistolã: Multa uel maxima uobis bellorum conficiens opera, & cum Dei auxilio perueniens ad humilem Syriam, & Phœnicem, & in Leonum ciuitatem Heliopolim, perq; alia loca multa uenies, præter constitutiones Iudæos templa cõstruxisse reperi, quapropter & perfidos extitisse, quod etiam Aegyptijs accidit, propter templorum multitudinem uariãq; religionem. Opportunum autem inueni locum, qui dicitur agrestis Bibaste castrum plenum uaria materia, uel sacris animalibus: & peto cõcedendũ mihi eum dominio segregatum, quatenus purgare templum ibi dirutum, & ædificare maximo Deo posim, mensura eadẽ & simili qua Hierosolymorũ, pro te tuaq; coniuge uel filijs: quatenus habeant Aegyptum habitantes Iudæi, quò conuenientes secundum concordiam quam adinuicem habent, possint tuis utilitatibus ministrare. Nam & Esaias propheta prædixerat esse in Aegypto domino Deo sacrarium: multaq; talia de ipso prædicauit. Hæc quidẽ Onias regi Ptolemæo scripta transmisit. Cõsiderent tamen aliqui pietatem eius, & Cleopatræ suæ sororis & coniugis, ex epistola quam scripserunt. Nam peccatum & legis transgressionem super caput Oniæ posuerunt, scribentes hæc: Rex Ptolemæus & regina Cleopatra Oniæ salutem. Legimus tuam petitionẽ, in qua suggerebas, permitti tibi in Leonum ciuitate templum Heliopolitanum dirutũ purgare, quod appellatur agrestis Bibaste. Quapropter miramur, si Deo gratum sit templum, quod ædificaturus sis in tam luxorioso loco, plenoq; sacris animalibus. Sed quoniã dixisti prophetam Esaiam iandudum hoc prædixisse, concedimus tibi, si contra legem uestram non est, ut nihil nos in Deum peccasse uideamur. Accipiens igitur locum Onias, ædificauit templum, aramq; Deo similem Hierosolymorũ, minus tamen & pauperrimũ. Mensuram uerò eius & uasa mi-

nime uisum est mihi nũc describere. Nam in septimo libro Iudaicæ antiquitatis inserta sunt. Inuenit enim & Onias quosdam sui similes Iudæos, sacerdotes & Leuitas, ibi religionem colentes. Sed de hoc templo late narrauimus. In Alexandria uerò Iudæos & Samaritas, qui templum temporibus Alexandri Macedonis super Garizim montem construxerunt, contigit contra se seditionem excitare, & propter templa coram ipso Ptolemæo certare. Iudæis quidem dicentibus, secundum legem Mosi templum se in Hierosolymis construxisse: Samaritanis autẽ in Garizim: & supplicauerunt ut cum amicis rex consideraret, audiens de his altercationẽ, uictosq; morte mulctaret. cumq; pro Samaritis Sabbæus & Theodosius intimassent, pro Iudæis uerò & Hierosolymitis Andronicus Messalanus, iurauerunt per Deũ coram rege secundum leges dicta sua probare: petiueruntq; Ptolemæum, quatenus iurisiurandi transgressorem perimeret. Rex uerò multos secum amicos in consilium congregans, sedit partes audire. Tunc Iudæi Alexandriæ cõstituti, nimis timebãt de uiris qui pro templi Hierosolymitani parte differebant: nam atrociter ferebant, si hoc tam antiquum & nobile per uniuersum mundum templum solueretur. Cumq; Sabbæus & Theodosius concessissent, ut primus Andronicus uerba faceret, idem Andronicus approbationem facere suam cœpit ex lege, uel prædecessoribus principum sacerdotum, quis ex quo genere honorem sacerdotij de patre suscepisset, & quomodo omnes Asiæ reges tẽplum uarijs oblationibus & clarissimis donis honorauerunt: de Garizi uerò templo neminem sermonem fecisse. Quæ dicens Andronicus, & his multa similia, regem flexit sententiã pronunciare decernentem, templum Hierosolymitarum secundum leges Mosi fabricatum fuisse: Sabbæum autem & Theodosium interficiendos. Hæc sunt quæ contigerunt Iudæis in Alexandria

dria temporibus Ptolemæi Philometoris.

De amicitia Alexandri cum Ionatha inita, & nuptiis Cleopatræ. CAP. V.

ITaq; Demetrio in pugna peremptο, sicut superius indicauimus, Alexander accipiens regnum Syriæ, scripsit Ptolemæo, ut acciperet matrimonio suo filiam eius Cleopatram: iuſtumq; hoc dicebat esse: cum paternum obtinuisset principatũ, & per Dei prouidentiã in eo perductus fuisset post perditionem Demetrij. Sed etiã per alia multa dignũ se eius familiaritate, uel cognatione dicebat. Ptolemæus uerò libenter ſpõſalia accipiens, rescripsit dicens, gauisum se esse quòd paternũ ſuscepisset principatũ, daturumq; ei ſuam filiam promisit, & occurrere iusit eum ad Ptolemaidem, quatenus ei filiam ſuam iure traderet nuptiali. Tunc ipse puellam ad Ptolemaidem ab Aegypto producendam, ibiq; cõiungendam esse cõstituit. Ptolemæus quidem hæc scribens, propere ad Ptolemaidem peruenit, filiam Cleopatram ſecum adducens: ubi ſecundum conſtitutum, Alexandrum reperit, filiamq; ſuam ei cõniunxit, dotẽ argento uel auro ſecundũ regiam qualitatem complens. Cũq; nuptiæ celebrarentur, ſcribens Alexander Ionathæ principi ſacerdotum, iußit eum ad Ptolemaidem feſtinare. Qui perueniens ad reges, munificenter eis offerens dona, dato apud eos honore potiebatur. Tunc Alexander compulit eum propria ueſte exutum purpura indui, ſimulq; ſuper tribunal ſecum ſedere: iußitq; duces cum eo procedere, perq; mediam ciuitatem clamare, nemini cõtra eum quicquam dicere, uel cauſas licere contexere. Quod cum duces feciſſent, regis erga Ionathan uidentes honorem hi qui parati fuerant eum accuſare, ſimul cũ inimicis eius profugerunt, ueriti ne quid peßimum paterẽtur. Tanto uero ſtudio rex Alexander Ionathan dilexit, ut primum eum ſuorum deſcriberet amicorum. 1.Mach.10.

De bello Ionathæ cum Ioppensibus & uictoria reliquarum urbium. CAPVT VI.

1.Mach.11. CEntesimo uerò & sexagesimoquinto anno Demetrius Demetrij filius, cum multis conductis quos ei Lasthenes Cretensis præstiterat, à Creta ad Ciciliam nauigauit. Quod Alexãder audiens, in pauore turbáq; cõstitutus, continuò de Phœnicia ad Antiochiã festinauit: ut prius quàm huc perueniret Demetrius, eam tutè disponeret. Reliquit uerò humilis Syriæ ducem Apollonium, cognomine Titum, qui cum multo exercitu profectus ad Iamniam, Ionathæ principi sacerdotũ mandauit, dicens: Iniustum esse eum solũ cum licentia uel potestate uiuere, nõ obedientem Regi: sibiq; dicebat hoc magnũ ob probriũ ab omnibus inferri, quòd eum nõ Regi subigeret: Non ergo te, inquit, in montibus abscõdas, arbitratus fortitudinem te habere, sed si confidis tuæ uirtuti descende, quatenus per campum nostri milites confligant, & fortißimi belli euẽtus demonstret uictoriam. Scito tamen optimos ab unaquaq; ciuitate mihi commilitones iunctos, qui semper tuos proauos euicerunt. Cõtra nos autem in tali terra certandum est, ubi nõ lapidibus, sed armis decet fortißime præliari, ne sit tibi locus quò ualeas deuictus effugere. His incitatus Ionathas, decem millia militum eligens, ab Hierosolymis egreditur cum fratre Simone: perueniensq; ad Ioppen, castra fòras ciuitatem disposuit. Nam Ioppenses portas concluserant, intus habentes custodias ab Apollonio cõstitutas. Cumq; Ionathas obsidere eos paræsset, timentes ne suam ciuitatẽ deuastaret, portas aperiũt. Apollonius uerò captam audiẽs Ioppen à Ionatha, tria millia equitum sumens, & octo millia peditum, ad Azotum peruenit, & exinde tacite paulatimq; uiam sibi perfecit. Cum ergo uenisset in Ioppen, tanquã recedens Ionathan trahit ad campum, confidens in equitibus, & spem in eis habens suæ uictoriæ.

riæ. Cumq; processisset Ionathas, persequebatur usq; ad Azotum Apollonium: qui cum ad campum uidisset hostem uenisse, conuersus pugnam cum eo cõmisit. Mille nanq; equites Apollonius ad insidias in aliquo torrente dispoſuerat, qui à retrò inimicis insisterẽt. Quod sentiens Ionathas, non est turbatus: sed ordinans in quadro exercitum, ut per ambas partes inimicos exciperent, hortatus est, ut fortiter antè uel retrò pugnantibus ubiq; resisterent. Prælio uerò usq; ad uesperã proceden te, dans fratri Simoni partem exercitus, iussit eum aduersario rũ aciẽ inuadere, suisq; præcepit, testudine facta sagittas equitum excipere. Qui cum præcepta fecissent, nihil lædebantur, quamuis hostes super eos frequẽtia tela uibrarent, usquequo suas euacuassent pharetras. Nam sagittæ corpora clypeis septa, minimè contingebant, cum cõstipatione testudinis tela uenientia refugarentur. Cum uerò à primo mane usq; ad uesperum iaculantes aduersarij defecissent, intelligens Simon lassos eos, inuadit aciem: fortiterq; cum suis militibus dimicans, fugat inimicos. Videntes autem pedites equites ad fugam conuersos, & spe eorum decepti, sine decore & turpiter abscesserunt, & per omnem campum dispersi fugerunt. Quos secutus Ionathas usque ad Azotum multos occidit eorum. Qui de sua salute desperantes, ad templũ Dagonis confugerunt, quod erat in Azoto. Capiens autem incursione sua ciuitatem Ionathas incendit eam, & omnes circa eam uicos, neque pepercit templo Dagonis, sed etiam id flammis consumpsit, & eos qui eò confugerant interfecit. Multitudo uerò quæ in illo concidit prælio unà cum illis qui in templum confugerant, octo millia fuerunt. Vincens ergo tantum Ionathas exercitum, ab Azoto discessit, & Ascalonem uenit: & foras ciuitatem castra constituenti, territi Ascalonitæ, in occursum ei exierunt dona portantes. Qui laudans eorum uoluntatem, reuersus est ad Hieroſolym

ſolymam multam prædam ferens, quam utdebatur à uictis hoſtibus abſtuliſſe. Alexãder autem deuictum audiens ducem ſuũ Apollonium, ſimulauit gaudium, quòd præter eius ſentẽtiam cum Ionatha conflixiſſet, qui eius amicus erat: mittitq; teſtimonium Ionathæ, præbens & prænuũ, & honorem, & torquem auream, ſicut ſolet affinibus regis dari: eiq; cõmiſit Accaronis prouinciæ magiſtratum.

De geſtu Ptolemæi cum Alexandro, Demetrio & Ionatha.

CAPVT VII.

EOdem tempore rex Ptolemæus Philometor dictus, nauale m ducens exercitum & pedites, ad Syriam ueniebat, Alexandro ſuo genero ſolatia præbiturus. Quem omnes ciuitates ſtudioſè Alexandro præcipiẽte ſuſcipiebant, & deducebant uſq; ad Azotum: ubi omnes proclamabãt, accuſantes Ionathan, quòd templũ incẽdiſſet & deſtruxiſſet, prouinciamq; deuaſtaſſet, multosq; eorũ interemiſſet. Quæ Ptolemæus audiens tacuit. Ionathas autẽ in Ioppen occurrit Ptolemæo, dona clariſſima uel honorem ab eo percipiens: & perducẽs eum uſq; ad fluuium qui Eleutheros appellatur, ad Hieroſolymam remeauit. Perueniens autem Ptolemaidem, præter omnẽ ſpem paulominus habuit interfici Ptolemæus inſidijs Alexandri, quas ei per Ammonium amicum parauerat. Manifeſtis autem factis inſidijs, Ptolemæus Alexandro ſcribit, ad pœnam Ammonium petens, & dicens inſidias ſe ab eo paſſum, & uindictam ſumere iuſtum eſſe. Alexandro uerò non cõcedente, Ptolemæus intellexit illum cauſam inſidiarum extitiſſe: quapropter ei factus eſt odioſus. Antiochenus autem etiam prius erat odibilis Alexander, propter Ammonium: multa nanque per eum paſſi fuerant: & pœnam quidem ab Ammonio pro delictis eius exegerunt, occidentes eum, qui tanquam mulier ſe properabat abſcõdere, habitu circũdatus fœmineo, ſicut alibi

dictum

dictum est. Ptolemæus itaq; accusans eum ut proditorem nuptiarum filiæ suæ, trãsgressoremq; auxilij, quòd ei cõtra Demetrium deduxisset, soluit affinitatem. Nam & auferens filiam suam, ad Demetrium legationem direxit, amicitiam cum eo componens, filiamq; daturum se illi uxorem, & restituere paterno eum principatui cõpromittens. Demetrius uerò gaudens suscepit legationem & nuptias. Tum nimius iam Ptolemæo labor restabat, flectere Antiochenos, ut Demetrium susciperent: nam inimici eius fuerunt, eò quòd à patre eius Demetrio multa mala perpessi fuissent: & Alexandro tamẽ Antiocheni propter Ammoniũ irascebãtur, ut prædiximus. Qui pulsus ab Antiochia, in Ciliciam usque peruenit. Ptolemæus ergo ad Antiochenos ueniens, rex ab illis & à militibus ordinatur, coactusq; duo sibi diademata superposuit, unum Asiæ, alterum Aegypti. Benignus autem, & iustus existẽs, nec concupiscens aliena, sed & futura præuidens, recusare regnum decreuit, ne Romanos offenderet: ideoq; Antiochenos in concionem congregans, flectit eos ut Demetrium susciperent, dicens eum nequaquam pro patre dolorem seruaturum, si bene mereretur ab eis: doctorem autem in bonis & ducem illis se esse, nec se fallacibus negotijs immiscere: sibi autem dicebat Aegypti regnum sufficere. quæ differens, flectit Antiochenos Demetrium suscipere. Alexãdro uerò cum magna militia uel apparatu ad Syriam à Cilicia profecto, terramq; Antiochenorum prædante, Ptolemæus cum genero contra eum duxit exercitum (nam iam filiam suam matrimoniali iure Demetrio contradiderat) & uincens Alexandrum, ad Arabiam fugauit eum. Cõtigit autem in prælio, ut æquus Ptolemæi, uocem elephantis audiẽs, Ptolemæum iactaret. Quod cum uidissent hostes, impetum super eum fecerunt: multisq; uulneribus caput eius perforantes, ad periculum mortis eum adduxerunt. Sed

custodes corporis eius rapientes eum liberauerunt, & ita per quatuor dies defectus iacuit, ut nec loqui nec intelligere potuisset. Alexandri uerò caput Arabum potentissimus Zabilus abscidens, Ptolemæo transmisit. Qui die quinto releuatus à uulnerum dolore, suauem sibi rem summumq; spectaculũ Alexandri mortem simul & caput uidit, qui tamen paulò pòst uitam finiuit, pro Alexandri morte gaudio summo completus. Regnauit uerò Asiæ Alexander, qui dictus est Balais, annis quinq;, sicut in alijs demonstratum est. Suscipiens uerò principatum Demetrius, qui Nicanor appellabatur, fraudibus corrumpere cœpit Ptolemæi militiam, oblitus & quòd socer eius & auxiliator fuisset, & affinis per connubium Cleopatræ. Quapropter milites Ptolemæi ad Alexandriam cõfugerunt: elephantes autem Demetrius comprehendit. Ionathas autem princeps sacerdotum, ex omni Iudæa milites sibi cõgregans, arcem Hierosolymorum obsidebat: ubi custodia Macedonum, & transgressorum multitudo locata uidebatur. Et hi quidem contemnebant Ionathan facientem machinamenta, confidentes loci munitionibus. Noctu uerò quidã maleuoli Iudæi exeuntes, uenerunt ad Demetrium, ei arcis obsidionem nunciantes. Qui nuncio incitatus, exercitum contra Ionathan ab Antiochia eduxit. Cumq; ad Ptolemaidẽ peruenisset, scripsit Ionathæ, præcipiẽs ad Ptolemaidam eum citius occurrere. Ionathas autem obsidionem quidem minimè soluere decreuit: seniores uerò populi & sacerdotes congregans, & aurum, & argentum, & uestem, cum multitudine dona portans, ad Demetrium usque peruenit. Quæ cum obtulisset, iram eius molliuit: & honoratus firmũ ab eo principatum sacerdotij suscepit, quem à regibus ante ipsum donatum poßidebat: accusantibusq; eum Iudæis transfugis, Demetrius eis non credidit: sed & petenti quatenus pro omni Iudæa, uel tribus prouincijs, Samaria,

Samaria,uel Ioppe,uel Galilæa,trecenta tantum daret talenta, pro omnibus his epistolam ei præstitit,quæ uerba huiusce modi cõtinebat:Rex Demetrius Ionathæ fratri,gentiq; Iudeorũ salutem.Exemplum epistolæ,quam Lastheni cognato nostro scripsimus,transumsimus uobis,ut eam noueritis. Rex Demetrius Lastheni fratri salutẽ.Iudæorum genti nobis amicæ,nostraq; iura seruãti,pro fide decreui dona præbere:& tres possessiones,Afferema,Belscelida,uel Ramathe:quæ additæ sunt Iudæis de Samaria,& his attinentia:nunc quantacũq; ab immolantibus Hierosolymorum reges accipiebant ante me,uel quæcunq; de fructu terræ,uel plantis, omniaq; alia quæ nostro competunt iuri,uel paludes salis,uel coronas,quæ nobis offerebãtur,eis concedo:ut nihil extorqueatur ab his à modo in posterum.Cura igitur ut huius epistolæ fiat exemplar,& detur Ionathæ,quatenus in nobili loco tẽpli reponatur.Hæc quidem scripta fuerant. Videns uerò Demetrius pacem,nullumq; supercresse periculum,nec belli timorem,soluit exercitũ stipendiaq; eorum imminuit:& solis illis sumptus præbebat, qui cum eo à Creta uel ab alijs insulis uenerant. Vnde odium uel inimicitiæ militum contra eum conflatæ sunt,quibus ipse quidem nihil præbebat: reges uerò ante ipsum eis annonas etiam in pace subministrabant,ut eos in certaminibus,si oporteret pro se fideles & pronos haberent.

De bello Tryphonis circa Antiochiã,deq; uictoriis Ionathæ & de tribus hæresibus Iudæorum. CAP. VIII.

INtelligens itaq; militum odium circa Demetriũ Alexãdri quidam dux, Apamenus genere, Diodotus nomine,qui & Tryphon dicebatur:uenit ad Malachum Arabum,qui filium Alexandri Antiochum nutrierat:manifestansq; ei inimicitias exercitus,quas contra Demetrium habebat,dari sibi petebat Antiochum:nam regem eum facere, uel paternum principatum 1.Mach.11.

patum ei restituere se dicebat. Qui primũ quidem resistebat, minime credens: pòst multo uerò tempore Tryphone petẽte, uincitur Malachus, flexusq; uoluntate sua est ad ea quæ Tryphon petebat. Princeps autem sacerdotũ Ionathas capere uolens arcẽ Hierosolymorum, & Iudæos trãsfugas uel impios, omnesq; qui per totam prouinciã custodes erant, transmittẽs ad Demetrium legatos cum donis, rogabat ut de castellis Iudææ custodes eiiceret. Cui rex, non hæc tantum se præbere, sed etiam his maiora promittebat, post finẽ belli quod præ manibus habebat: petebat uerò eum & auxilia transmittere, mãdans quòd exercitus suus ab eo receßisset. Tunc Ionathas tria millia militum eligẽs destinauit. Antiocheni uerò Demetrium propter hæc quæ paßi fuerant abhorrentes, & propter patrem eius, qui multa contra eos mala cõmiserat, tempus seruabant quo potuissent eum inuadere: uidentesq; auxilia uenisse Demetrio ab Ionatha, & arbitrati quòd multa cõgregaret auxilia, nisi præuenirent eum, arma cœperũt: & circũstantes ad lam obsidionis modo, cunctos exitus partiti, regem conabantur opprimere. Ille ergo uidens populũ hostiliter se cũ armis inuadere, colligens conductos & ab Ionatha transmissos Iudæos cum Antiochenis cõfligit, quorũ uim nõ ferens uincitur. Videntes autẽ sic Iudæi Antiochenos atrociter expugnãtes, super palatij culmen ascenderunt: unde illos uulnerantes, ipsi quidem propter altitudinem minime lædebantur, illos uerò telis prosternebant, quæ de superioribus ad inferiora iactabant, & sic eos de proximis domibus repulerũt. Deinde igne suppositο, flamma totam ciuitatem ex lignis constructam, tectorum spißitudine deuorauit. Antiocheni uerò nequaquam ualentes ignem extinguere, ad fugam conuersi sunt: & cum Iudæi de tecto ad tectum dißilirent, & ita eos persequerentur, admirabilem contigit fieri Antiochensium depulsionem.

Rex

Rex autem ut uidit Antiochenos filios ſuos & uxores ſuas uelle ſaluare, quapropter & pugnam reliquiſſe, per anguſtas uias inuadit eos, & cõfligens cum eis multos interfecit, ita ut cogerentur armis proiectis tradere ſe Demetrio: qui ueniam eis pro facinoribus conceßit, ſeditionemq; compeſcuit. Donauit etiam Iudeis partem prædæ. Cuſamq; uictoriæ ſuæ factos eos progreſſus, gratias agens Ionathæ ad Hieroſolymã tranſmiſit, laudans eum pro auxilijs deſtinatis. Poſt autem maleuolus contra eum extitit, promiſſioneſq; fraudauit: bellumq; minatus eſt, niſi cuncta redderet tributa, quæ gens Iudæorum prioribus regibus Syriæ perſoluebat. Et hæc feciſſet, niſi Tryphon impetum eius prohibuiſſet, & apparatum eius contra Ionathan, erga ſuas uertiſſet curas. Reuerſus enim ad Syriam ex Arabia cum puero Antiocho, imponit ei quamuis adoleſcenti diadema. Cumq; omnes milites tranſiſſent ad eum, Demetrium deſerentes, bellum contra Demetrium producit, & confligens cum eo, uictoriam obtinuit, & elephantos cum Antiochenſium ciuitate ſubiecit. Demetrius ergo uictus ad Ciliciam receßit. Antiochus autem legatos ad Ionathan deſtinans & literas, amicum eum ſibi parauit, & principatum ſacerdotij confirmauit: & quatuor prouincias, quæ terræ Iudæorum additæ fuerant, inſuper & aurea uaſa uel poculæ, & purpuream ueſtem ei tranſmiſit, hisq; omnibus ei uti permiſit, & fibulam auream ei donauit, primumq; amicũ ſuũ uocauit. Simonem autem fratrem eius ducem ſuper omnem militiam à regione Tyri uſque ad Aegyptum conſtituit, Ionathas autem de donationibus Antiochi gauiſus, mittens ad eum & ad Tryphonem legatos, amicum ſe eis profeſſus eſt, & pugnare cum eo contra Demetrium, inſinuans pro præmijs laborum non parua mala à Demetrio ſe eſſe perpeſſum. Concedente igitur Antiocho à Syria uel Phœnice ut congregaret exerc

exercitum, quatenus cum ducibus Demetrij consligeret, statim ad ciuitates exijt. Quæ cum eum splendidissime suscepissent, exercitum dare distulerunt. Veniens autem ad Ascalonam ciuitatem, & munificenter Ascalonitis cum donis sibi occurrentibus, hos ipsos petebat, & unamquamque humilis Syriæ ciuitatem à Demetrio desistentē ad partes Antiochi trāsire, ac secum bellum producere pro ultione Demetrij, & his quæ quondam in eis peccasset: esse autem dignas occasiones, per quas hæc cogitare deberent. Cumq; flexissent ciuitates auxilium Antiocho mittere, peruenit ad Gazam, sperans se & horum fidem ad Antiochum conuertere. Multum uerò præter quod sperauerat aliter Gazæos inuenit, qui durissima obiectione non eum suscipere, nec Demetrium relinquere decreuerunt. Quo dum Ionathas concitatus esset, ad obsessionem eorum & afflictionem prouinciæ parabatur. Nam partem militiæ circa Gazam disponens, cum reliqua ipse percurrens, cuncta prædabatur uel incendebat. Quæ cum uidissent Gazæi, nullumq; auxilium à Demetrio sibi uenisse conspicerent, & periculum præsens, adiutorium uerò longe, & incertum esse utrum ueniret: optimum esse decreuerunt, hunc dimittentes illi obedire. Facientes igitur cum Ionatha amicitias, auxilia promiserunt. Homines enim ante malorum peritiam utilitates non intelligunt suas: sed cum in malis fuerint constituti, tunc mente percipiunt, & agunt quæ nihil læsi facere debuerunt. Ionathas uerò consentiens eis de amicitijs, tollensq; obsides ad Hierosolymam transmisit: ipse uerò totam prouinciam percurrit usque ad Damascum, dum Demetrij duces audisset ad Cedessam cum multa manu uenisse. Cedessa inter Tyrum & Galilæam consistit. Nam hoc desiderabant duces Demetrij, ut de Syria cum ad Galilæam traherent, puantes minime cum pati Galilæos sibi subiectos affligi. Cumq;

Ionathas

Ionathas eis occurrisset, Simonem fratrem in Iudæa ducem reliquit. Qui multum exercitum de prouincia cõgregans, Bethsuram obsidebat, locum Iudææ munitissimum: nam tenebat eam Demetrij custodia, sicut & prius à nobis demonstratum est. Vt uerò aggerem composuisse Simonem uiderunt, & machinamenta constituisse, multaq; usum industria contra Bethsuræ obsidionem, timuerunt custodes, ne capto loco interirent, & mittentes ad Simonem, petebant fidem accipere, ne quid ab eo pessimum paterentur. Qui cum dedisset, illos quidem de ciuitate tulit, suamq; custodiam ibi cõstituit. Ionathas autẽ exiens à Galilæa, ab aquis quæ Gennisaron dicuntur, nã ibi sua castra posuerat, ad campum qui dicitur Asor peruenit, nescius illic hostes existere. Demetrij uerò duces cũ ante unũ diem cognouissent contra se Ionathan uenire, insidias ei per montẽ collocauerunt, ipsiq; cum electis militibus in campo ei occurrerunt. Quos cum uidisset Ionathas ad pugnam paratos, hortabatur suos. Illi uerò qui à Demetrij ducibus per insidias erant locati, à retrò Iudæos inuadunt. Qui cum timerent ne in medio capti perirent, ad fugam se dederunt. Et ibi quidem omnes reliquerunt Ionathan, pauci uerò cum eo numero quinquaginta remanserunt, & Matathias filius Absaloml, & Iudas Capsei, qui duces erant totius exercitus. Hi audaciter & desperatè super inimicos irruentes, atrociter eos fugauerunt. Tunc uerò milites Ionathæ, qui discesserant, ut uiderunt hostes ad fugam uersos, congregati persequebantur eos: & hoc fecerunt usque ad Cedessam, ubi castra hostium erant. Victor igitur Ionathas in illa pugna præfulsit, duo millia prosternens inimicorum: & ad Hierosolymam reuersus est. Qui cum uidisset omnia sibi Dei prouidentia secundum suam accidere uoluntatẽ, legatos Romam destinauit, renouare cupiens olim cum gente Iudæorum amicitias celebratas. Suis etiam legatis

præcepit

præcepit, ut redeuntes ab Italia, per Spartiatas transirent, quos deberent ad memoriam amicitiæ uel cognationis reducere. Qui cum Romam uenissent, & ingressi ad senatum, mandata principis sacerdotum Ionathæ dixissent, quòd eos mitteret amicitias renouare, quæ prius per senatum de Iudæorum amicitijs fuissent statutæ: senatus dedit eis reportandas epistolas ad omnes Asiæ reges, & magistratus ciuitatum, quatenus per eos illæsi ad propria remearent. Reuertentes autem ad Spartiatas uenerũt, & epistolam Ionathæ eis porrexerũt, cuius exemplar huiusmodi fuerat: Ionathas princeps sacerdotum gentis Iudæorum, uel curia & collegium sacerdotum, præsidibus & senatui, & populo Lacedæmoniorum salutem. Si saluis uobis publica uel priuata bene procedunt, sic sunt ut uolumus: salui autem sumus & nos. In prioribus autem temporibus, epistola nostro principi sacerdotum Oniæ à uestro rege Ario, & ab omni populo missa est de uestra simul & nostra cognatione, cuius exemplum subiacet epistolæ, quam quidem libenter suscepimus, & populo & Ario fautores facti sumus, non egentes huius rei approbatione, quia per sacras nostras literas hoc esse credidimus. Initia ergo recognitionis non credidimus nos primi facere, ne præripere uideremur uestram gloriam. Multo uerò tranſacto tempore, ex quo familiaritas communis extitit, in sacris & constitutis diebus Deum pro uestra salute uel uictoria sacrificijs deprecamur, & cum multa nos circũstitissent bella per auaritiã uicinorum, nec uobis nec alijs propinquis molestos nos esse decreuimus. Postquã autẽ hostes expugnauimus, legatos ad Romanos transmisimus, Numeniũ Antiochi, & Antipatrũ Iasonis, senatorio apud nos septos honore: quibus dedimus etiam ad uos epistolam, quatenus renouent uobiscum cognationem. Bene igitur facietis, si & uos rescripseritis, & mandaueritis si quid

ſi quid forſitã indigetis, minime dubitantes, nos erga ueſtrum affectum impigros exiſtere Lacedæmonij uerò libenter legatos ſuſcipiunt: & componentes pacta cum eis de amicitijs, dimiſerunt. Eodem tempore tres hæreſes Iudæorum fuerũt, quæ de rebus humanis diuerſa credebãt: quarum una Phariſæa docebatur, altera Sadducæa, tertia uerò Eſſenorũ. Igitur Phariſæi dicebant, fata non omnia, ſed aliqua gubernare, altera uerò, quæ accidunt per ſe conſiſtere. Genus autem Eſſenorum, omnia ſub fato eſſe cõfirmat: & nihil eſſe, quod hominibus nõ illius decreto proueniat. Sadducæi fatum quidem nihil eſſe exiſtimant, neq; per id humana concludi, ſed omnia noſtræ ſupponunt poteſtati, bonorumq; noſipſos autores fatentur, & peiora per noſtram eligi dementiam. Sed de his quidem certius in ſecundo libro hiſtoriæ Iudaicæ demõſtrauimus. Demetrij autem duces cùm uellent pugnam, in qua uicti ſunt reſtaurare, ampliores priori exercitu uires cõgregantes, contra Ionathan uenerũt. Qui cùm audiſſet hoc, citius eis ad Amathetidem occurrit: neq; enim tardare decreuit, uſquequo ingrederentur Iudæam: caſtraq; diſponens non longius ab hoſtibus quinquaginta ſtadijs, mittit ſpeculatores, qui caſtra deberent hoſtium perſcrutari. Cumq; omnia ei nuntiaſſent, & aliquos nocte cepiſſent, qui aduerſarios ſuperuenturos indicabant, cuſtodias extra caſtra diſpoſuit, & exercitum per totam noctem armatũ habebat, præcepitq; ut fortì animo eſſent: & ſi oporteret etiam nocte pugnare, ne repentino impetu turbarentur. Demetrij uerò duces cùm audiſſent Ionathan cognouiſſe ſuũ conſilium, perturbati, quòd inimici manifeſtati fuiſſent, nullo modo ualebant per inſidias eos inuadere. Nam ex eo quòd ſe credebant non eſſe pares Ionathæ militibus, fugam meditati ſunt, multaq; facientes incendia diſceſſerunt: ita ut hæc uidentes Iudæi, putarent eos eſſe manſuros. Ionathas autem cùm ad

castra eorum manè uenisset, inuenit ea deserta. Cumq; intellexisset eos fugisse, persequebatur, quos nullatenus ualuit comprehendere. Nam iam Eleutheron fluuium transierunt. Vnde reuersus ad Arabiam Nabathæos expugnabat: multumq; eorum prædam abigens, captiuosq; ducens peruenit ad Damascum, ubi omnia illa reposuit. Per idem tempus frater eius Simon, omnem peragrans Iudæam, & Palæstinã, usq; ad Ascalonam muniuit castella. Quæ cùm ædificijs, & custodijs tutasfecisset, ad Ioppen peruenit: & occupans eam, magnã introduxit ibi custodiam. Nam audierat Ioppenses uelle ducibus Demetrij tradere ciuitatem. Hæc ergo postquàm Ionathas & Simon tractauerũt, ad Hierosolymam sunt reuersi. Cumq; omnem populum ad templum congregassent, suadebãt muros Hierosolymorum refabricandos, & dirutam partẽ muri templi reconstruendam, aliisq; turribus muniendam. necnon & in media ciuitate alium ædificare murum, ut custodibus arcis alimentorũ copia negaretur. Insuper etiam castella, quæ sunt in prouincia, facerent tutiora uel fortiora. Cui dum & populus de bene propositis consensisset, ipse quidẽ mœnia ciuitatis ædificabat: Simonem uerò misit prouinciam communire. Demetrius autem transiens ad Mesopotamiam peruenit. Quam cùm uellet cum Babylone & superioribus prouincijs obtinere, ut exinde occasiones de toto acciperet imperio, tunc illic Græci uel Macedones habitantes, ut eis propemodum conueuirent, legationem ad eum miserunt, promittentes ei subuenire, si ad illos transiret, & tradere se, uel expugnare cum eo regẽ Parthorũ Arsacen. Qua spe sublatus subitò egreditur ad eos, ut si Parthos deuinceret, uiresq; resumeret, regem Tryphonẽ postea debellaret, longeq; eum à Syria pelleret. Quem cum prono suscepissent animo prouinciales, & multos congregasset uiros, bellumq; & omnem militiam aduersus Arsacen produxis

duxisset, ipse quidem uiuus capitur, sicut alibi iam retulimus.

De obitu Ionathæ, & successore fratre Simone. CAP. IX.

TRyphon uerò cùm mortem Demetrij cognouisset, perfidus Antiocho cœpit existere. Insidiabatur enim, qualiter eum interficiens, ipse regnum teneret. Impediebant uerò impetum eius & uoluntatem amicitiæ Ionathæ, quas cum Antiocho habebat. Vnde primum Ionathan statuit occidere, & tunc aduersus Antiochum accedere. Fraudibus ergo uel dolo cogitans Ionathan consumere, ad Bethsurã ab Antiochia uenit, quam Græci Scythopolim appellant, ubi cum electis quadraginta milibus ei Ionathas occurrit, putans ad bellum eum uenisse. Tryphon uerò cùm Ionathan uidisset ad pugnam paratum, donis eum placauit, suisq; ducibus ut Ionathæ obedirent præcepit: per hæc fidem suam uolens confirmare, cunctamq; suspicionem depellere, quatenus confidentem & incautum, nihilq; præuidentẽ caperet: & persuasit ei, ut exercitum dimitteret, quem frustra dicebat esse fatigatum ab eo, nequaquam bello existente, & undiq; pacem rebus habentibus: sed tenere paucos, & Ptolemaidem simul cum eo uenire supplicabat: nam tradere ei ciuitatem, et omnem prouinciæ moderationem, se uenisse profitebatur. Ionathas uerò nihil suspicans, sed uera fide uel uoluntate Tryphonem hæc suadere credens, exercitum dimisit, tria milia secum sola tenens. Ex quibus in Galilæa duo milia relinquens, cum mille tantum militibus ad Ptolemaida Tryphonem comitatus superuenit. Vt uerò intrauit Ptolemaida, portas statim ciues seruauerunt, secundũ quod eis à Tryphone erat præceptum, & Ionathan uiuum capientes, omnes qui cum eo erant interemerunt. Misit etiam Tryphon ilico ad Galilæam, qui relicta duo milia interficerent. Sed hi cùm fama præueniente captionem Ionathæ comperissent, antè quàm uenirent à Tryphone missi circundati à pro- 1.Mach.12.

uincia processerunt. Tunc satellites Tryphonis cùm uidissent eos pro anima decertare, nullam eis molestiam inferentes, ad Tryphonem reuertũtur. Hierosolymitæ tamen cùm audissent Ionathan captum, & cum eo milites periisse, flebant illius interitum: & summus de ipso questus apud omnes fiebat: magnus autem timor eos inuadens contristabat, ne eis uirtute uel prouidẽtia Ionathæ priuatis, uicinæ gentes inimicæ, & propter Ionathæ mortem inquietatæ, contra se bellum construerent, & ad mortis pericula peruenirent: quæ sicut suspicabantur euenerunt. Nam gentes mortem Ionathæ cùm audissent, contra Iudæos bellare cœperunt, tanquam indigentes duce. Tryphon uerò exercitum multum congregans, ad Iudæam ascendere statuit, ut Hierosolymam debellaret. Simon autẽ uidens Hierosolymitas metuentes, cœpit eos alloquio cõfortare, quatenus forti animo essent, nec pertimescerent Tryphone superueniente. Et conuocans in templo populum, alacriorẽ eum suis uerbis effecit: hinc allocutionis initium sumẽs: Pro uestra, inquit, libertate ò uiri Iudæi, me dudum cum patre uel fratribus mori paratum, quis ignoret? Siquidem exempla mihi plurima nõ desunt. Mori enim pro legibus uel patria religione, nostram familiã nullus timor inuadit, qui hanc uoluntatem ab anima nostra posit eijcere, sed introducat magis desiderium uitæ, uel gloriæ. Quapropter non ut indigentes duce, qui laborare, uel pati pro uobis recuset, sequimini prono animo ubicunq; perduxero: nec enim melior meis fratribus existo, ut meæ parcã animæ: neq; peior, ut quod illis usum est optimum pro patrijs interfici legibus, uel pro dei religione, deuitẽ: sed in quibus oportet me germanum illis fratrem ostendere, in his me demonstrabo consimilem. Confido enim in deo, ultionẽ ab inimicis expetere, uosq; omnes cum uxoribus uel filijs ab eorum uiolentia liberare: templumq; incolume cum dei auxilio

refer

reseruare. Nam uideo gentes contempsisse uos, tanquã ducem non habentes, bellaq; præparasse. Cùm hæc Simon uerba ad plebem fecisset, confestim depulso populus ab animis metu audaciam sumpsit, desperansq; ad spem bonam repente mutatus est, & unanimiter exclamauit, nutu dei esse Simonem ducem, & Iudææ uel Ionathæ fratrum principatum tenere dignum: se quoq; omnibus iussionibus eius obsecuturum promittens, ducis ei contulit dignitatem. Tunc Simon congregans omnes sui exercitus bellatores, festinauit ciuitatis muros reconstruere, turribusq; altis & fortibus eam munire. Destinauit etiam Ionathan quendam amicum, filium Absalomi cum militibus ad Ioppen, imperans habitatores eius ciꝰcere: nam timebat ne ciuitatem traderent Tryphoni: ipse uerò Hierosolymam tuebatur. Triphon autẽ exiens ab Ptolemaide cum multo exercitu ad Iudæam uenit, Ionathan ligatum ducens. Cui Simon cum suis occurrit ad Iadam ciuitatem, quæ super montes iacet, unde etiam Iudææ campi patescunt. Cùm uerò Tryphon à Iudæis audisset ducem Simonem constitutũ, direxit ad eum, fraudibus uel dolo cupiens hunc quoq; circunuenire: iubetq; ei, si uellet fratrẽ Ionathan redimere, mitteret argenti talenta centum, duosq; filios Ionathæ, quatenus fides illi haberetur post dimissionem, ne Iudæam in suam ditionem redigeret: quia & nũc non pro alia re, nisi pro debito uectigaliũ eum se ligasse cõfinxerat: Tum Simon intelligẽs artem Tryphonis, quia etsi argentum mitteret, ille tamen fratrem eius minime relaxaret, sed & filios eius hosti tradi frustra cognoscens, tamẽ territus, ne à populo accusaretur, se causam fraternæ necis extitisse, quòd non pecunias nec filios pro ipso contraderet: colligens exercitum, mandata Tryphonis indicauit, dicens, quòd hæc dolo uel insidijs plena sunt: tamẽ optabilius esse pecunias, & filios ei transmittere, quàm propositis à Tryphone non

1. Mach. 13.

obediens, putaretur non uelle fratrem absolui: initoq; cum suis Simon tractatu, filios Ionathæ, pecuniasq; transmisit. Quæ cùm Tryphon accepisset, nec fidem seruare, nec Ionathan absoluere uoluit: sed mox exercitum colligens, ad propria remeauit: ordinatoq; itinere per Idumæam, ad Hierosolyman ascendere cupiēs, uenit ad Doram ciuitatē Idumææ. Præcedebat uerò cum exercitu Simon, castra contra eum semper disponens. Quod cognoscētes hi, qui in arce Hierosolymitana erāt, ad Tryphonem dirigunt, rogantes eum ad se ocyus properare, quatenus alimenta eis præberet. Ille uerò per noctem illam equitatum parauit, quasi Hierosolymam ascensurus: sed niue uehementi ea nocte cadente, iter inuium reperit equis uel peditibus suis. Qua causa obstante, nequiuit ad Hierosolymam Tryphon ascendere: sed reuertens ad Syriam, & propè Galaaditidem ingressus, Ionathan ibi perimi, uel sepeliri iussit, & ita ad Antiochiam peruenit. Simon autem à Bascama ciuitate transferens ossa fratris, sepeliuit in patria sua, luctum maximum omni super eum populo faciente. Tunc Simon ingens Mausoleum fabricans, patri suo fratribusq; sepulturam ex albo & polito lapide construxit, opus mirabile conspicuumq; faciens: cuius & porticus undiq; columnis sustentantibus ex uno lapide uisu mirabiles statuit, insuper & pyramides septem parentibus, uel unicuiq; germanorum singulas superposuit, magnitudine uel decore lucētes, quæ hactenus seruantur. De sepultura quidem Ionathæ, & ædificatione monumentorum, hoc studium Simonis cognouimus. Defunctus uerò est Ionathas principatum possidens sacerdotij, per quē annos quatuor gentem continuit Iudæorum. Et de labore quidem mortis eius in mutuis documentis, publicisq; monumentis primi anni Simonis benefactoris, & Iudæorum principis scriptum est. Itaq; Iudæi feliciter aduersarios uicinos superauerūt, cum

Simon

Simon Gazara ciuitatẽ, uel Ioppen, uel Iamniam deuastaret, arcemq; Hierosolymorũ deponeret, ne forte inimicis refugium fieret, unde percurrentes eos lædere possent. Quòd cùm feciſſet, optimum & utile putauit, etiam montem ſuper quem arx conſtituta erat, deſtruere. Quo multitudo cunctiq; ingreſſi, montẽ deſtruebãt, & nec die, nec nocte ceſſantes per tres annos, depoſuerũt eũ ad ſolum, campumq; planiſſimum fecerunt, ita ut eminẽtius templum excelleret, arce uel monte depoſitis.

De Tryphonis malitia, & dolis. CAPVT X.

POſt captiuitatem Demetrij, non multò pòſt, Alexandri filium Antiochum, qui Theos nominabatur, Tryphon interemit tutor eius, quarto imperij eius anno: amicos autem & familiares ſuos ad milites tranſmiſit, & multas dare pecunias pollicitus, ſi eum regem ordinarent. Nam Demetrium à Parthis captum nuntiabat teneri, fratrem uerò eius Antiochum, ſi principatum obtineret, multa peßima eis facturum eſſe dicebat, dum proditionẽ eorum ulciſceretur. Qui cùm ſperaſſent affluentia pecuniarum ſub regno Tryphonis frui, principem eum conſtituunt. Tryphon autem ut regni inſignia ſuſcepit, continuo nequitiam ſuam pateſecit, & innotuit omnibus, quia quòd priuatus humiliter multitudini obſequebatur, non hoc uoluntate bona, ſed impoßibilitate faciebat. Poſtquàm uerò regnum adeptus eſt, exuens ſe ſimulatione uerus Tryphon apparuit, cœpitq; potius extraneos, quàm clientes diligere. Pro qua re exercitus eius recedens ab eo, ad Cleopatram Demetrij uxorẽ ſe contulit, quæ tunc in Seleucia cum filijs erat concluſa. Errãtem uerò fratrem Demetrij Antiochum, qui Soter dicebatur, nullaq; eum ciuitate admittẽte Tryphonis timore, accerſit Cleopatra, ad ſuas eum nuptias & ad imperium inuitans. Quem ad hoc uocauit ſuadentibus amicis, & timore nolentibus Tryphoni ciuitatem Seleuciam aperire.

De morte Tryphonis. CAP. XI.

1.Mach.15. CVmq; intrasset Seleuciã Antiochus, & fortitudo eius per singulos dies creſceret, exijt pugnaturus contra Tryphonem. Quem uincens à ſuperiore Syria repulit ad Phœnicen, & in Dora caſtello munito concluſum obſidebat, mittitq; ad Simonẽ principem ſacerdotũ Iudæorũ legatos pro amicitijs, uel auxilijs. Qui cùm libenter petitionem ſuſcepiſſet, pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obſidentibus largè præbuit, ut Antiochum inrer neceſſarios pauco tempore patere tur. Nam Tryphon dum à caſtello Dora ad Apameam fugeret, captus in ea cõcluſiõe, perẽptus eſt tertio ſui regni anno.

De uictoria Simonis contra Cendebeum. CAP. XII.

SEd Antiochus auaritia uel prauitate ſua, Simonis obliuionem unà cum miniſtratis pecunijs, & alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cendebeo amico tradẽs, ad depræda tionẽ Iudææ, captiuitatemq; Simonis miſit. Sed cùm Simon audiſſet Antiochi præuaricationem, licet ſenex eſſet, tamen quòd nihil ab Antiocho iuſtum fieri uidebat, concitatus ad audaciã ſuper ætatem ſuam, iuuenilem fortitudinem accepit, & diſpoſuit quidem filios cum bellicoſiſſima parte militum, ipſe uerò per aliam partem cum reliquis uiribus perrexit ad bellum: multosq; in uallibus montium ad inſidias locabat, nullusq; conatus eius euaſit, ſed omnem hoſtium uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam & ipſe cum Romanis de auxilijs compoſuerat.

De interfectione Simonis. CAP. XIII.

IGitur annis octo principatum ſacerdotij Iudæorum regẽs, moritur in conuiuio per inſidias Ptolemæi generi: qui uxorem eius cum duobus filijs capiẽs, & uinctos habens miſit tertium Ioannẽ, qui & Hyrcanus uocabatur, occidi. Quòd cùm ſenſiſſet iuuenis, euaſit periculum, & ad ciuitatem feſtinauit: conſi

confidens de populo propter patris sui beneficia, Ptolemæiq; odium. Properantẽ uerò per aliã portam Ptolemæum intrare, populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptolemæus ad quoddam castellũ, nomine Dago in Hierico discessit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum, deq; matris Hyrcani morte & passionibus. CAPVT XIIII.

Accipiens autem paternũ principatum Hyrcanus, deum hostijs placauit, & ita contra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum peruenisset, in alijs omnibus hostem circumueniens præualebat: uincebatur tamen matris & fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trahens, in prospectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, si nõ ab obsidione discederet. Hyrcanus autem quantum remitteret de obsidionis industria, tantum charissimis putabat offerre subsidia, ne dum male paterẽtur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat, ne propter cos differret, sed multò magis impetu castellum inuaderet: inimicoq; suæ potestati subacto, pro charissimorum tormentis redderet retributionem: sibi quoq; æstimans hoc esse utilissimum, si per suam mortem hostes atrocius deperirẽt. Hyrcanum uerò petitionibus matris incensum, castellum capiendi furor tenebat. Rursus uerò cum uidisset matrem cædi uel dissipari, soluebatur. & pro ingestis matri tormentis, impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus, annum expleuit in quo semper Iudæi uacant. Nam per septem hunc obseruant, sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolemæus à bello solutus, occidit matrem, & fratres Hyrcani, & fugit ad Zenonem, qui Cotylas apellabatur, in Philadelphia tyrãnidem exercentem.

De amicitiis initis inter Antiochum & Hyrcanum, deq; sepulchro Dauid. CAPVT XV.

ANtiochus autem infestus Simoni de interitu sui exercitus, cõtra Iudæam accessit, quarto anno sui imperij, primo uerò principatus Hyrcani, Olympiade centesima sexagesimasecunda. Cumq; deuastasset prouinciam, Hyrcanũ in ciuitate cõclusit, quam septem aciebus circundedit: nihil tamẽ penitus proficiebat propter murorum munimina, & propter obsessorum uirtutem, necnon & aquarum inopiam, qua propter siccitatẽ domabatur. In parte uerò planissima turres statuit celsiores, numero centum, tria tecta unaquaq; habẽte, super quas milites ordines disposuit: multosq; quotidie labores cõgressus inferebat, fossamq; altam et latissimã construẽs, muros ciuitatis deposuit. Iudæi uerò multas incursiones contrà moliebantur: & si quidem incautos aduersarios inuenissent, pessime eos conterebant: si uerò præsensisse cognoscerẽt, innocui redibant. Vt uerò noxiã multitudinẽ intra ciuitatem Hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs, nihilq; populo prodesse prospexit, inutilem eius partem secernens foras ciuitatẽ emisit: quæ uerò bellicosa & fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarẽt, sæuissimis tormẽtis miserabiliter animã exhalabant. Cum uerò festi dies tabernaculorum uenissent, miserati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens induciasseptẽ dierum, propter festiuitatem deiq; supplicationem. Qui cum audisset, respondit legatus: Immolate. Nec non etiam sacrificiũ magnificentissimum destinauit, taurũ cornibus inauratis, & pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea: quod sacrificium adductũ susceperunt qui ante portas stabant, & ad templum deduxerunt. Antiochus autẽ iste in exercitu melius Antiocho Epiphanc claruit: nam ille capiens ciuitatẽ. porcos super aram immolauerat, & ius carniũ per totum templũ sparserat:

ſerat: etiam leges Iudæorum, paternamq; religionem cõſuderat, propter quæ gens illa rebellauit, & minime reconciliari paſſa eſt: hunc uerò Antiochum propter pietatem religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modeſtiã eius. Hyrcanus etiam animaducrtens ſtudiũ ipſius erga deum, petiuit eum, ut patriam eis cõuerſationẽ reſtitueret. Qui cum reſuaſſet peßimum conſiliũ ſuadentiũ gentem capi legibus diſſonantem, ad omnem pietatẽ flexus, legatis reſpõdit: quòd ſi traderẽt arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudæam exiſtentiũ ſoluerent, & cuſtodiã in ciuitate ſuſciperent, confirmãs pactum, finiret bellum. Iudæi uerò omnia perferre præter cuſtodiam conſentiebant, quam non propter aliud, niſi pro diſſimili cõuerſatione recuſabant: pro cuſtodia tamẽ obſides dare profitebantur, & talenta argenti quingenta: ex quibus ſtatim trecenta cum obſidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus, & coronam ciuitatis dopoſuiſſet, obſidionẽ ſoluẽs diſceßit. Hyrcanus uerò ſepulchrũ Dauid aperiẽs, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talentã pecuniarũ exinde protulit: ex quibus primus Iudæorũ cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cum Antiocho amicitias, ſuſcipiensq; eum intra ciuitatem, munificenter abundéq; militibus omnia neceſſaria miniſtrabat. Cumq; exercitũ Antiochus cõtra Parthos duceret, cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his teſtis eſt Nicolaus Dãmaſcenus, ſic in hiſtoria dicens: Trophæum ſiſtens Antiochus iuxta fluuiũ Lycum, ubi uicerat Indathim Parthorũ ducem, ibi duobus diebus remoratus eſt, petente Hyrcano Iudæo propter Iudæorũ celebrationẽ, in qua non erat legitimum eos proficiſci. Et hæc quidem non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat, in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiam cõficere. Tunc etenim

Antio

Antiochus cum Arſace Parthorum rege conſligens, & multum perdens exercitum, interijt. In regno autẽ Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit, Arſace eum à captiuitate ſoluente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terrã ingreſſus eſt, ſicut prius demonſtratum eſt.

De Hyrcani uictoriis & amicitia cum Romanis.

CAPVT XVI.

HYrcanus uerò Antiochi morte cognita, ſtatim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multum exercitus eius laboraſſet, ſexto menſe capit: pòſt etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, necnon & Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templum ædificatum ad ſimilitudinem Hieroſolymitani poſſidebat, quod Alexãdri mandato Sanabalath dux condidit, propter Manaſſen generũ ſuum, fratrem Iaddi principis ſacerdotum, ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uerò templum hoc dirui poſt annos ducentos. Hyrcanus uerò ciuitates Idumææ Aboram, Mariſam, cunctoſq; cum domuiſſet Idumæos, permiſit eis prouinciam habitare, ſi circunciderentur, legibuſq; Iudaicis uterentur. Qui deſiderio patriæ terræ circunciſionem, & aliam conuerſationem Iudæorum prætulerunt, ideoq; ex illo tẽpore cœperunt eſſe Iudæi. Quo facto, Hyrcanus princeps ſacerdotum, ſocietatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipſos direxit. Cumq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet, cõpoſuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, conſul ſenatũ omnem octauo Idus Februarias, in campo iuſſit conuenire, præſente L. Manlio, L. Memmij filio, & C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudæorum petiuerant, Simon filius Doſithei, & Apollonius Alexandri, et Diodorus Iaſonis, uiri optimi à populo Iudæorum

rum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, insuper & uille, quæ Antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultum, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiantur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut et prouinciam æstiment uastatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illæsi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmißis, esse renouandas. De rebus autẽ ablatis responderunt consulares, cum à suis negotijs senatus uacuũ habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatẽ ab aliquo fieri: decernentes uerò dare consulem Fannium publicas iussserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cùm milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fiscoñ cognominatum, quatenus de genere Seleuci trãsmitteret eis, qui deberet accipere principatũ. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitũ mittens, pugna commissa, Demetrium superat. Qui dum fugeret ad Cleo patram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea non susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudæorum sub Hyrcano & eius bello contra Samariam. CAPVT XVII.

Alexan

ALexander autem regnum accipiens, & amicitiam cum Hyrcano principe ſacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrij Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syriæ tenuiſſet, contra Iudæam exercitum deſtinare timuit. Audiens uerò germanum ſuum, & ipſum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas uires contra ſe à Cyzico congregaſſe, eum intra prouinciam ſtatuit expectare, quatenus obuius incurſionibus fratris Antiochi reſiſteret, qui Cyzicenus dicebatur, quòd in illa ciuitate nutritus eſſet: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, & uitam bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrij Grypi patris. Contigit uerò ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxiſſe, quemadmodum & alibi retulimus. Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commiſit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam & ipſe poſtmortem Antiochi à Macedonibus deſtitit, dum neq; ut amicus, uel ſubiectus aliquid eis præbuiſſet. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei, & magis tunc, quando hi fratres contra ſe pugnabant. Nam dum bello occupati fuiſſent, Hyrcanus Iudæam cum licentia poſſidebat, multamq; pecuniarum ſummam collegit: amboſq; inter ſe dimicantes contemnens, expeditionem contra Samariam ciuitatem ualde munitam produxit: de qua ſuo loco referam, qualiter ab Herode ſit condita, & Sebaſtia nominata. Accedens igitur ad eam ſtudioſe obſidebat, memor malorũ quæ Samaritæ contra Mariſenos colonos, et auxiliatores Iudæorum commiſerunt, obedientes regibus Syrorum. Cum ergo mœnia undique circundediſſet, duplici muro cincta ſtadijs octoginta, filios ſuos obſidioni præpoſuit, Antigonum & Ari

[illegible]. Quibus imminentibus, in tantam neceſsitatem famis

Sama

Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui statim ueniēs ad defensionem, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usque ad Scythopolim currens, euasit periculum. Hi rursus ad Samaritas reuersi, concludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritæ adiutorem uocarēt Antiochum: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemæus inuita matre direxit (nam necdum à principatu eum expulerat) primū prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciam cum Aegyptijs, non audens aperte pugnam committere (nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circunuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellum Iudaicum committens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uerò obsidionem soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatem, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariam. Nam sic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum Hyrcano dicitur, quemadmodum ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret tura, audisse uocem, quòd filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestum fecit, quòd ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem uerò tempus, non solum Hierosolymorum Iudæi, sed & prouinciales, & Alexandriam habitantes, & Aegyptum, & Cyprum feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filium Ptolemæum

mæum Lathyrum seditionem mouens, ordinauit duces Chelchiam, & Ananiam filios Oniæ, quem superius templum ædificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacrarij Hierosolymorum. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitum, sine sentētia eorum nihil tractabat: sicut testatur & Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures & qui cum eo ascenderunt, & quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemæum transibant: soli uerò Iudæi qui Oniæ dicebantur, apud Cleopatram permansere reginam, propter Chelchiam & Ananiam. hæc Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudæos felicitas, magis autem Pharisæi. Nam male eum pati uolebant, qui tantum apud populum ualebant, ut si quid contra regem uel principem sacerdotum dixissent, facilè crederetur. Discipulus tamē eorum & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cōuiuium uocaret, & amicabiliter pasceret, nimisq; delectari uidisset, dicere cœpit: Scitis me uelle iuste uiuere, omniáq; agere, per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem, si quid me peccantem uideritis, & à recta uia deuiantem, reuocate atque corrigite. Qui dum ei testimonium præberent, omni uirtute ornatum, lætatus est. Tum unus ex accumbentibus, Eleazarus nomine, maleuolus & seditionibus gaudēs: Quoniam iustum, inquit, dixisti te uiuere uelle, & ueritatem cognoscere iustum est, depone principatum sacerdotij, & tantū sufficiat tibi populi regere magistratū. Hyrcano uerò causam rogante, quapropter deponeret principatum: Quoniam, inquit, audiuimus à senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Cōtra quem irritatus est Hyrcanus, omnesq; Pharisæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Sadducæorum hæresi, quæ contraria Pharisæis existit, ualde Hyrcano amicus, dicebat: sciētibus omnibus,

Phari

Phariſæis Eleazarum blaſphemiam feciſſe, & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe, ſi requireret illos, qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariſæos interrogaſſet, quam iudicarent eum pœnam meritum, Non enim credo, inquit, cum ueſtra ſentẽtia factam iniuriam. Tunc illi cum eum honorari uellent, dicebant, ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam non uidebatur digna contumelia quæ potuiſſet morte multari: & quia modeſti ſunt naturaliter ad tormẽta Phariſæi, ualde contriſtabatur. unde putabat illorum ſententia maledictiones Eleazarum ſibi feciſſe. Incitator uerò iræ eius Ionathas, flexit eum relictis Phariſæis ad Sadducæorum partem tranſire: ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret, cuſtodesq; earum puniret. Vnde ſummum ei & filijs odium à multitudine concitatũ eſt. Sed de his quidem iterum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare, quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent Phariſæi, quæ non ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ: idcoq; Sadducæorum gens has expulit, dicẽs illas debere teneri leges, quæ conſcriptæ ſunt: illas uerò quæ à patribus traditæ fuiſſent, minimè cuſtodiri. Et de his multa quæſtio uel altercationes maximæ fiebant, & Sadducæos copioſi uel diuites ſequebãtur, populares uerò non eis obſequebantur, ſed Phariſæos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus hæreſibus, atq; Eſſenorum, in ſecundo uolumine Iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam feliciter uixit, & principatum optimè rexit annis triginta uno: defunctusq; reliquit filios quinq;, qui maximè his tribus rebus dignus à Deo iudicatus eſt, magiſtratu populi, principatu ſacerdotij, & prædicatione prophetiæ. Nam Deus cum eo erat, & futurorũ præſcientiam ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prædicabat, ut etiam de duobus filijs prædiceret, quòd rerũ domini non diu-

De morte Tryphonis. CAP. XI.

1.Mach.15. CVmq; intrasset Seleuciã Antiochus, & fortitudo eius per singulos dies crescceret, exijt pugnaturus contra Tryphonem. Quem uincens à superiore Syria repulit ad Phœnicen, & in Dora castello munito conclusum obsidebat, mittitq; ad Simonẽ principem sacerdotũ Iudæorũ legatos pro amicitijs, uel auxilijs. Qui cùm libenter petitionem suscepissset: pecunias multas cum alimentis militaribus Doram obsidentibus largè præbuit, ut Antiochum inrer necessarios pauco tempore pateretur. Nam Tryphon dum à castello Dora ad Apameam fugeret, captus in ea cõclusiõe, perẽptus est tertio sui regni anno.

De uictoria Simonis contra Cendebeum. CAP. XII.

SEd Antiochus auaritia uel prauitate sua, Simonis obliuionem unà cum ministratis pecunijs, & alimentis concepit: uiresq; militares cuidam Cendebeo amico tradẽs, ad depredationẽ Iudææ, captiuitatemq; Simonis misit. Sed cùm Simon audisset Antiochi præuaricationem, licet senex esset, tamen quòd nihil ab Antiocho iustum fieri uidebat, concitatus ad audaciã super ætatem suam, iuuenilem fortitudinem accepit, & disposuit quidem filios cum bellicosissima parte militum, ipse uerò per aliam partem cum reliquis uiribus perrexit ad bellum: multosq; in uallibus montium ad insidias locabat, nullusq; conatus eius euasit, sed omnem hostium uincens exercitum, in pace reliquam uitam agebat. Nam & ipse cum Romanis de auxilijs composuerat.

De interfectione Simonis. CAP. XIII.

IGitur annis octo principatum sacerdotij Iudæorum regẽs, moritur in conuiuio per insidias Ptolemæi generi: qui uxorem eius cum duobus filijs capiẽs, & uinctos habens misit tertium Ioannẽ, qui & Hyrcanus uocabatur, occidi. Quòd cùm sensisset iuuenis, euasit periculum, & ad ciuitatem festinauit: consi

confidens de populo propter patris sui beneficia, Ptolemæiq; odium. Properantē uerò per aliā portam Ptolemæum intrare, populus expulit: nam iam Hyrcanum receperat. Hinc Ptolemæus ad quoddam castellū, nomine Dago in Hierico discessit.

De bello Hyrcani contra Ptolemæum, deq; matris Hyrcani morte & passionibus. CAPVT XIIII.

ACcipiens autem paternū principatum Hyrcanus, deum hostijs placauit, & ita contra Ptolemæi militiam produxit exercitum. Et cum ad locum peruenisset, in alijs omnibus hostem circumueniens præualebat: uincebatur tamen matris & fratrum amore, quos super murum Ptolemæus trahens, in prospectu eius torquebat, & præcipitare minabatur, si nō ab obsidione discederet. Hyrcanus autem quantum remitteret de obsidionis industria, tantum charissimis putabat offerre subsidia, ne dum male paterētur, eius crudelitati reputaretur. Mater autem protendens manus petebat, ne propter cos differret, sed multò magis impetu castellum inuaderet: inimicoq; suæ potestati subacto, pro charissimorum tormentis redderet retributionem: sibi quoq; æstimans hoc esse utilissimum, si per suam mortem hostes atrocius deperirēt. Hyrcanum uerò petitionibus matris incensum, castellum capiendi furor tenebat. Rursus uerò cum uidisset matrem cædi uel dissipari, soluebatur. & pro ingestis matri tormentis, impetum deponebat obsidionis: taliq; necessitate obsidendi protractus, annum expleuit in quo semper Iudæi uacant. Nam per septem hunc obseruant, sicut in septimis diebus. Quapropter Ptolemæus à bello solutus, occidit matrem, & fratres Hyrcani, & fugit ad Zenonem, qui Cotylas apellabatur, in Philadelphia tyrānidem exercentem.

De amicitiis initis inter Antiochum & Hyrcanum, deq; sepulchro Dauid. CAPVT XV.

ANtiochus autem infestus Simoni de interitu sui exercitus, cõtra Iudæam accessit, quarto anno sui imperij, primo uerò principatus Hyrcani, Olympiade centesima sexagesimasecunda. Cumq; deuastasset prouinciam, Hyrcanũ in ciuitate cõclusit, quam septem aciebus circundedit: nihil tamẽ penitus proficiebat propter murorum munimina, & propter obsessorum uirtutem, necnon & aquarum inopiam, qua propter siccitatẽ domabatur. In parte uerò planissima turres statuit celsiores, numero centum, tria tecta unaquaq; habẽte, super quas milites ordines disposuit: multosq; quotidie labores cõgressus inferebat, fossamq; altam et latissimã construẽs, muros ciuitatis deposuit. Iudæi uerò multas incursiones contrà moliebantur: & si quidem incautos aduersarios inuenissent, pessime eos conterebant: si uerò præsensisse cognoscerẽt, innocui redibant. Vt uerò noxiã multitudinẽ intra ciuitatem Hyrcanus attendit consumendis citius necessarijs, nihilq; populo prodesse prospexit, inutilem eius partem secernens foras ciuitatẽ emisit: quæ uerò bellicosa & fortis erat, hanc tantum tenuit. Antiochus autem proiectos egredi uetabat. Qui dum inter muros errarẽt, sæuissimis tormẽtis miserabiliter animã exhalabant. Cum uerò festi dies tabernaculorum uenissent, miserati eos intra ciuitatem denuo receperunt. Hyrcanus autem ad Antiochum legatos direxit, petens inducias septẽ dierum, propter festiuitatem deiq; supplicationem. Qui cum audisset, respondit legatus: Immolate. Nec non etiam sacrificiũ magnificentissimum destinauit, taurũ cornibus inauratis, & pocula plena omnibus aromatibus, aurea uel argentea: quod sacrificium adductũ susceperunt qui ante portas stabant, & ad templum deduxerunt. Antiochus autẽ iste in exercitu melius Antiocho Epiphane claruit: nam ille capiens ciuitatẽ, porcos super aram immolauerat, & ius carniũ per totum templũ sparserat:

ſerat: etiam leges Iudæorum, paternamq; religionem cõfuderat, propter quæ gens illa rebellauit, & minimè reconciliari paſſa eſt: hunc uerò Antiochum propter pietatem religionis, omnes Pium uocauerunt, laudantq; modeſtiã eius. Hyrcanus etiam animaduertens ſtudiũ ipſius erga deum, petiuit eum, ut patriam eis cõuerſationẽ reſtitueret. Qui cum refutaſſet peſſimum conſiliũ ſuadentiũ gentem capi legibus diſſonantem, ad omnem pietatẽ flexus, legatis reſpõdit: quòd ſi traderẽt arma, partemq; tributorum Ioppes, aliarumq; ciuitatum circa Iudæam exiſtentiũ ſoluerent, & cuſtodiã in ciuitate ſuſciperent, confirmãs pactum, finiret bellum. Iudæi uerò omnia perferre præter cuſtodiam conſentiebant, quam non propter aliud, niſi pro diſſimili cõuerſatione recuſabant: pro cuſtodia tamẽ obſides dare profitebantur, & talenta argenti quingenta: ex quibus ſtatim trecenta cum obſidibus obtulerunt, inter quos erat & frater Hyrcani. Quæ cum ſuſcepiſſet rex Antiochus, & coronam ciuitatis dopoſuiſſet, obſidionẽ ſoluẽs diſceſſit. Hyrcanus uerò ſepulchrũ Dauid aperiẽs, qui multo ditior quondam regibus fuit, tria milia talenta pecuniarũ exinde protulit: ex quibus primus Iudæorũ cœpit peregrinos alere. Compoſuit etiam cum Antiocho amicitias, ſuſcipiensq; eum intra ciuitatem, munificenter abundeq; militibus omnia neceſſaria miniſtrabat. Cumq; exercitũ Antiochus cõtra Parthos duceret, cum eo Hyrcanus egreſſus eſt. De his teſtis eſt Nicolaus Dãmaſcenus, ſic in hiſtoria dicens: Trophæum ſiſtens Antiochus iuxta fluuiũ Lycum, ubi uicerat Indathim Parthorũ ducem, ibi duobus diebus remoratus eſt, petente Hyrcano Iudæo propter Iudæorũ celebrationẽ, in qua non erat legitimum eos proficiſci. Et hæc quidem non eſt mentitus. Nam quinquageſima feſtiuitas poſt ſabbatum inſtabat, in qua minime licet nobis uel in ſabbatis uel in feſto die uiam cõficere. Tunc etenim

Antio

Antiochus cum Arſace Parthorum rege confligens, & multum perdens exercitum, interijt. In regno autẽ Syriæ frater eius Demetrius ſuccedit, Arſace eum à captiuitate ſoluente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terrã ingreſſus eſt, ſicut prius demonſtratum eſt.

De Hyrcani uictoriis & amicitia cum Romanis.

CAPVT XVI.

HYrcanus uerò Antiochi morte cognita, ſtatim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatas & deſertas pugnatoribus defenſoribuſq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multum exercitus eius laboraſſet, ſexto menſe capit: pòſt etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, necnon & Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templum ædificatum ad ſimilitudinem Hieroſolymitani poſsidebat, quod Alexãdri mandato Sanabalath dux condidit, propter Manaſſen generũ ſuum, fratrem Iaddi principis ſacerdotum, ſicut ſuperius intimauimus. Contigit uerò templum hoc dirui poſt annos ducentos. Hyrcanus uerò ciuitates Idumææ Aboram, Mariſam, cunctoſq; cum domuiſſet Idumæos, permiſit eis prouinciam habitare, ſi circuncideréntur, legibuſq; Iudaicis uterentur. Qui deſiderio patriæ terræ cicunciſionem, & aliam conuerſationem Iudæorum prætulerunt, ideoq; ex illo tẽpore cœperunt eſſe Iudæi. Quo facto, Hyrcanus princeps ſacerdotum, ſocietatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipſos direxit. Cumq; ſenatus ſcripta eius ſuſcepiſſet, cõpoſuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, conſul ſenatũ omnem octauo Idus Februarias, in campo iuſsit conuenire, præſente L. Manlio, L. Memmij filio, & C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudæorum petiuerant, Simon filius Doſithei, & Apollonius Alexandri, & Diodorus Iaſonis, uiri optimi à populo Iudæorum

rum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, insuper & uillæ, quas Antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultum, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiantur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut et prouinciam æstiment uastatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illæsi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmißis, esse renouandas. De rebus autē ablatis responderunt consulares, cum à suis negotijs senatus uacuū habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatē ab aliquo fieri: decernentes uerò dare consulem Fannium publicas iusserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cùm milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fiscon̄ cognominatum, quatenus de genere Seleuci trāsmitteret eis, qui deberet accipere principatū. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitū mittens, pugna commissa, Demetrium superat. Qui dum fugeret ad Cleopatram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea non susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudæorum sub Hyrcano & eius bello contra Samariam. CAPVT XVII.

Alexan

ALexander autem regnum accipiens, & amicitiam cum Hyrcano principe sacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrij Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syriæ tenuisset, contra Iudæam exercitum destinare timuit. Audiens uerò germanum suum, & ipsum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas uires contra se à Cyzico congregasse, eum intra prouinciam statuit expectare, quatenus obuius incursionibus fratris Antiochi resisteret, qui Cyzicenus dicebatur, quòd in illa ciuitate nutritus esset: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, & uitam bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrij Grypi patris. Contigit uerò ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxisse, quemadmodum & alibi retulimus. Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commisit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam & ipse post mortem Antiochi à Macedonibus destitit, dum neq; ut amicus, uel subiectus aliquid eis præbuisset. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei, & magis tunc, quando hi fratres contra se pugnabant. Nam dum bello occupati fuissent, Hyrcanus Iudæam cum licentia possidebat, multamq; pecuniarum summam collegit: amboscq; inter se dimicantes contemnens, expeditionem contra Samariam ciuitatem ualde munitam produxit: de qua suo loco referam, qualiter ab Herode sit condita, & Sebastia nominata. Accedens igitur ad eam studiose obsidebat, memor malorũ quæ Samaritæ contra Marisenos colonos, et auxiliatores Iudæorum commiserunt, obedientes regibus Syrorum. Cum ergo mœnia undique circundedisset, duplici muro cincta stadijs octoginta, filios suos obsidioni præposuit, Antigonum & Aristobulum. Quibus imminentibus, in tantam necessitatem famis

Sama

Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui statim ueniēs ad defensionem, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usque ad Scythopolim currens, euasit periculum. Hi rursus ad Samaritas reuersi, concludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritæ adiutorem uocarēt Antiochum: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemæus inuita matre direxit (nam necdum à principatu eum expulerat) primū prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciam cum Aegyptijs, non audens aperte pugnam committere (nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circunuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellum Iudaicum committens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uerò obsidionem soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatem, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariam. Nam sic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum Hyrcano dicitur, quemadmodum ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret tura, audisse uocem, quòd filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestum fecit, quòd ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem uerò tempus, non solum Hierosolymorum Iudæi, sed & prouinciales, & Alexandriam habitantes, & Aegyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filium Ptolemæum

mæum Lathyrum seditionem mouens, ordinauit duces Chelchiam, & Ananiam filios Oniæ, quem superius templum ædificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacrarij Hierosolymorum. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitum, sine sentētia eorum nihil tractabat: sicut testatur & Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures & qui cum eo ascenderunt, & quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemæum transibant: soli uerò Iudæi qui Oniæ dicebantur, apud Cleopatram permansere reginam, propter Chelchiam & Ananiam. hæc Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudæos felicitas, magis autem Pharisæi. Nam male eum pati uolebant, qui tantum apud populum ualebant, ut si quid contra regem uel principem sacerdotum dixissent, facilè crederetur. Discipulus tamē eorum & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cōuiuium uocaret, & amicabiliter pasceret, nimisq; delectari uidisset, dicere cœpit: Scitis me uelle iustè uiuere, omniáq; agere, per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem, si quid me peccantem uideritis, & à recta uia deuiantem, reuocate atque corrigite. Qui dum ei testimonium præberent, omni uirtute ornatum, lætatus est. Tum unus ex accumbentibus, Eleazarus nomine, maleuolus & seditionibus gaudēs: Quoniam iustum, inquit, dixisti te uiuere uelle, & ueritatem cognoscere iustum est, depone principatum sacerdotij, & tantū sufficiat tibi populi regere magistratū. Hyrcano uerò causam rogante, quapropter deponeret principatum: Quoniam, inquit, audiuimus à senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Cōtra quem irritatus est Hyrcanus, omnesq; Pharisæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Sadducæorum hæresi, quæ contraria Pharisæis existit, ualde Hyrcano amicus, dicebat: sciētibus omnibus,

Phari

Phariſæis Eleazarum blaſphemiam feciſſe, & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe, ſi requireret illos, qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariſæos interrogaſſet, quam iudicarent eum pœnam meritum, Non enim credo, inquit, cum ueſtra ſentẽtia factam iniuriam. Tunc illi cum eum honorari uellent, dicebant, ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam non uidebatur digna contumelia quæ potuiſſet morte multari: & quia modeſti ſunt naturaliter ad tormẽta Phariſæi, ualde contriſtabatur. unde putabat illorum ſententia maledictiones Eleazarum ſibi feciſſe. Incitator uerò iræ eius Ionathas, flexit eum relictis Phariſæis ad Sadducæorum partem tranſire: ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret, cuſtodesq; earum puniret. Vnde ſummum ei & filijs odium à multitudine concitatũ eſt. Sed de his quidem iterum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare, quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent Phariſæi, quæ non ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ: idcoq; Sadducæorum gens has expulit, dicẽs illas debere teneri leges, quæ conſcriptæ ſunt: illas uerò quæ à patribus traditæ fuiſſent, minimè cuſtodiri. Et de his multa quæſtio uel altercationes maximæ fiebant, & Sadducæos copioſi uel diuites ſequebãtur, populares uerò non eis obſequebantur, ſed Phariſæos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus hæreſibus, atq; Eſſenorum, in ſecundo uolumine Iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam feliciter uixit, & principatum optimè rexit annis triginta uno: defunctuſq; reliquit filios quinq;, qui maximè his tribus rebus dignus à Deo iudicatus eſt, magiſtratu populi, principatu ſacerdotij, & prædicatione prophetiæ. Nam Deus cum eo erat, & futurorũ præſcientiam ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prædicabat, ut etiam de duobus filijs prædiceret, quòd rerũ domini non diu-

tium permanerent. Quorum interitum operæpretium est narrare, quatenus sentiamus, quantum indigni felicitate patris fuissent.

De Aristobuli impietate & morte. CAP. XVIII.

DEfuncto enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignitatẽ transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit, post quadringentos octoginta & unum annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus, ad propria remeauit. Amans autem fratrẽ suum secundum Antigonũ, simili dignitate eum ornauit: alios uerò uinculis tenebat astrictos. Incluſit etiam matrẽ de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominã esse reliquerat: qui ad tantam crudelitatẽ perductus est, ut uinculis eam penuriáq; consumeret. Insuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, & cõmunis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem nõ credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uerò per inuidiã arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione rediſſet, tempore quo ſeſtiuitatem tabernaculorũ Deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies ſeſtos, ad templũ aſcendit, nalde ſplendidiſſimè ornatus cum ſuis armatis, & multum pro ſalute fratris orauit. Malevoli uerò capientes eorum ſeparare concordiam . . . ſionem ſe cepiſſe, pompam Antigoni putauerũt: . . . eius coram rege, pompamq; maleuole dilata . . . celebratione tabernaculor . . . ys . . . priuato fieri uideret . . . deretur: eumq; cu . . . interitum nunci . . . nibus inuitus . . . cideret, ſim . . .

corporis, in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat autē ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur: & præcepit, ut inermem occiderent nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uerò cum insidiatoribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: Quia frater tuus, inquit, audiens cōstruxisse te arma, ornatumq; bellicum, petit, ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum facturam. Quo nuntio Antigonus nihil arbitratus dolosum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingreditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrim, quæ Stratonis dicitur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius mors ostendit, nihil inuidia, nihil calumnia ualidius: neq; magis aliud secernit fidem, seu naturalem familiaritatem, quàm istæ passiones. Ammirari potest quilibet & Iudam Essæum genere, qui nunquàm in his quæ prædixit, mentitus est. Nam hic cum uidisset Antigonum per templum transire, clamauit socijs suis & notis, qui gratiā prædicendi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, quàm si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie uideo [illegible] rum in turri Stratonis. Locus uerò stadijs sexcenti[illegible] ubi eum prædixit interfici. Dici qu[illegible] urima[illegible] t, ut etiam dubitare de uaticinat[illegible] et[illegible] dixisset, tristisq; esset, num-tiat[illegible] um in subterraneo. Nam & ip[illegible] , eodem nomine quo maritim[illegible] uatem hoc perturbauit. Ari[illegible] pœnitentia, fletusq; posse-[illegible] eius celeri dolore per-[illegible] ruptis uisceribus susti-[illegible] . Quem dum puer anxi-

cus portaret, lapsus est in loco, quo maculæ sanguinis adhuc Antigoni permanebant, ut arbitror, Dei prouidẽtia disponente. Quo facto, clamor uidentiũ fusum sanguinem eleuatus est, dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamorem uerò cum Aristobulus audisset, causámq; requisisset, tacentibus amplius minabatur, discere uolẽs clamoris causam: homines enim suspicantur mala in his, quæ tacentur, & semper esse peiora putant. Vt uerò cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt, confunditur eius mens, percussa cõscientia sua, gemẽsq; cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Nũquid latere Deũ potui in tam impijs & crudelibus factis, ut non pro scelere fraternæ necis ueloci pœna consumerer? Vsquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, sed paulatim meum libo sanguinem interemptis? Quæ cum dixisset, moritur, regni sui anno primo: qui etiam dictus est φιλέλλην, id est amator Græcorum. Multum uerò patriæ profuit. Nam subegit Ituræos, plurimamq; eorum prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea, ut si uellent in prouincia permanere, circumciderentur secundum leges Iudaicas. Erat autẽ naturæ ualde modestæ, & pudoris ingenui, sicut testimoniũ præstat Strabo, nomine Timagenes, ita dicẽs: Modestus fuerat hic uir, & nimiũ Iudæis utilis. Nam prouinciam eis acquisiuit, & partem gentis Ituræorum sibi circunciſionis uinculo coniunxit.

De gestis Alexandri, Ptolemæi, Cleopatræ, Theodori & uariis præliis. CAP. XIX.

DEfuncto tamen Aristobulo, Salome uxor eius, quæ apud Græcos Alexandra nominatur, soluẽs fratres eius, quos ligatos Aristobulus tenebat, ut prædictum est, Iamneum qui & Alexander dicebatur, regem ordinauit, ætate maiorem, qui nunquam ad faciem patris uenit. Causa uerò huius odij, talis fuisse

fuiſſe dicitur: Cum diligeret priores filios ſuos Hyrcanus, Antigonum & Ariſtobulum, & apparuiſſet ei Deus in ſomnis, & interrogaſſet eum, quis filiorum ſucceſſor eius exiſteret, Deo demonſtrāte ultum iſtius, cōtriſtatus quòd omnium bonorum ſuorum hic hæres exiſteret, genitum in Galilæa nutriri dimiſit. Deus uerò nequaquam mentitus eſt Hyrcano. Nāq; regnum poſt Ariſtobuli finem, iſte ſuſcepit. Qui unum è fratribus ſuis, nitentem regnum præſumere, interfecit: alterum uerò uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum ſuum, ſicut ei uidebatur utile, diſpoſuiſſet, expeditionem contra Ptolemaidem egit: pugnaq; commiſſa, uictor in ciuitate hoſtes concludens, obſidebat eos. Nā ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza ſolæ ut ſubijcerentur, reſtabant: necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis, & Dora. Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, ſuaſq; uires perdentibus, nequaquam Ptolemaitæ ſperabant ab illis auxilium. Quibus obſidione exhauſtis, Zoilus qui turrim Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriens, tyrannidem meditatus eſt, dum reges contra ſe bellarent: & paululum Ptolemaitis ſubueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut confiderent ab eis mereri ſolatia. Vterque enim durabat, quod ſæpe athletis contingit: qui cum uiribus diffidunt, erubeſcentes cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaitis ſpes erat in rege Aegyptiorum Ptolemæo Lathyro, qui cùm à matre depulſus è regno fuiſſet, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaitæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt, dicentes, ſi tranſiret ad Syriam, haberet Gazæos & Zoilum, inſuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaitæ

secum pugnarent. Quibus incitatus, nauigare festinauit. Per idem tempus Demenetus orator eloquentissimus, persuasit eis sententiam permutare, melius esse dicens, incertum iudæorum sustinere periculum, quàm manifestam suscipere seruitutem, dum se traderent domino: quo facto, non solum præsens haberent bellum, sed multò magis ab Aegypto sperarent. Nam & Cleopatram nequaquam pati filium uicinum exercitum aggregare dicebat, sed uenturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat & à Cypro filium eijcere: & cum Ptolemæus nihil proficeret, rursus Cyprum fugeret, ipsos uerò nouissimum habere periculum. Ptolemæus uerò, quamuis per uiam cognouisset Ptolemaitarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, & applicuit in Sycamina: ibiq; uires suas deposuit. Omnis uerò exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta millia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxisset, & applicuisset, ualde cogitabat, quomodo neque legatos eius susciperent, neq; uerba audirent. Sed cum uenissent ad eum Zoilus, & Gazæi, ac peterent auxilium sibi præberi, quòd terra eorum à Iudæis & Alexandro depopularetur, soluit obsidionem Alexander Ptolemæi timore: reuersusq; ad propriam terram, deinceps bella disposuit, latenter quidem Cleopatram contra Ptolemæum inuitans, aperte uerò amicitias & auxilia cum eo componere simulans: & quatuor millia talentorum argenti se dare promisit, si Zoilum tyrannum depelleret, terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias suscepit, & Zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad Cleopatram matrem eius mandasse, soluit pacta, quæ cum eo fecerat, atque fidem: & ad Ptolemaidem quidem accedens, obsidebat, quod eum non susceptisset; ibiq; relinquens duces, & partem sui exercitus, ut obsessos custodirent, cum reliqua parte Iudæam populaturus

populaturus

pulaturus inuadit. Alexander uerò cum Ptolemæi prævaricationem audiſſet, congregauit prouincialium quinquaginta millia, ut autem alij hiſtoriarum ſcriptores dixerunt, octoginta millia. Cum uerò collegiſſet exercitum, occurrit Ptolemæo. Ptolemæus itaque ſubitò inuadens Aſochiton, ciuitatem Galilææ, die ſabbatorum uiriliter cepit eam: indeq; decem millia corporum, & aliam multam prædam abſtulit. Cumq; tentaſſet Sephoram ciuitatem, pauco diſtantem ſpatio à ciuitate capta, multos amiſit. Poſt autem cum Alexandro bellaturus, perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem fluuium occurriſſet, in loco qui Aſaphon dicitur, non longe à Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit, habens octo millia pugnatorum, quos Hecatontamachos uocabat, id eſt, contra centum pugnantes, quoniam æreis ſcutis utebantur. Verum etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum æreis clypeis, ſed minus Iudæis ornati: ideoq; milites Ptolemæi timide ad prælium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis immittebat Philoſtephanus, qui ſtratagematorum peritus, eos fluuium tranſire prohibebat, ſupra quem caſtra ſua poſuerant. Alexandro uerò minimè uiſum eſt, tranſitum eorum uetare, dum putaret, quia ſi poſt dorſum fluuium haberent, nequaquam poſſent à pugna recedere. At in principio prælij ex utraque parte fortiter pugnatum eſt, pari animoſitate uel ſtudio, ut ab utroque exercitu multi proſternerentur. Sed cum Alexandri exercitum ſuperiorem Philoſtephanus uidiſſet, milites diuiſit: & defectus ſuos fortiter adiuuans, nulloq; ſubueniente Iudæis, partem illam cum eis qui propè ſtabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidiſſent milites Ptolemæi, ſecuti Iudæos interficiebant. Poſt autem reuerſi, reliquos in fugam uerterunt: & tandiu proſtrauerunt eos, uſquequo & ferrum, & manus eorum defeciſſent.

Antiochus cum Arsace Parthorum rege consligens, & multum perdens exercitum, interijt. In regno autẽ Syriæ frater eius Demetrius succedit, Arsace eum à captiuitate soluente, eo tempore, quo Antiochus Parthorum terrã ingressus est, sicut prius demonstratum est.

De Hyrcani uictoriis & amicitia cum Romanis.

CAPVT XVI.

HYrcanus uerò Antiochi morte cognita, statim ad Syriæ ciuitates expeditionem parauit: arbitratus eas imparatas & desertas pugnatoribus defensoribusq; inuenire, quod etiam euenit. Nam Medabam, cum multum exercitus eius laborasset, sexto mense capit: pòst etiam Samogam, uel illas quæ uicinæ fuerunt, necnon & Sychimam, ac Garizim, gentemq; Cuthæorum, quæ templum ædificatum ad similitudinem Hierosolymitani posßidebat, quod Alexãdri mandato Sanabalath dux condidit, propter Manassen generũ suum, fratrem Iaddi principis sacerdotum, sicut superius intimauimus. Contigit uerò templum hoc dirui post annos ducentos. Hyrcanus uerò ciuitates Idumææ Aboram, Marisam, cunctosq; cum domuisset Idumæos, permisit eis prouinciam habitare, si circunciderentur, legibusq; Iudaicis uterentur. Qui desiderio patriæ terræ circuncisionem, & aliam conuersationem Iudæorum prætulerunt, ideoq; ex illo tẽpore cœperunt esse Iudæi. Quo facto, Hyrcanus princeps sacerdotum, societatem Romanorum renouare cupiens, legationem ad ipsos direxit. Cumq; senatus scripta eius suscepisset, cõposuit amicitias hoc modo. Fannius M. filius, consul senatũ omnem octauo Idus Februarias, in campo iußit conuenire, præsente L. Manlio, L. Memmij filio, & C. Sempronio, Falernæ filio: propter hoc, quod legati Iudæorum petiuerant, Simon filius Dosithei, & Apollonius Alexandri, et Diodorus Iasonis, uiri optimi à populo Iudæorum

rum destinati, de societate uel auxilijs exhibendis, quam cum Romanis de publicis rebus habuerunt, ut Ioppe, & portus, & Zora, uel fontes, & ciuitates, insuper & uillæ, quas Antiochus pugnans contra senatusconsultum tenuit, restituantur: quatenus nec regij milites per terram eorum cum subiecti sint, transeant: ut etiam illa quæ per Antiochum gesta sunt contra senatusconsultum, cassentur: ut & legatos mittant, quatenus recipiantur, quæ ab Antiocho ablata sunt: ut et prouinciam æstiment uastatam: utq; eis ad reges & populos liberos literæ darentur, quatenus ad propriam domum illæsi reuerterentur. Placuit igitur amicitias & auxilia cum hominibus bonis, & à bono populo uel amico transmißis, esse renouandas. De rebus autē ablatis responderunt consulares, cum à suis negotijs senatus uacuū habuerit, festinabitur in posterum nullam in eos iniquitatē ab aliquo fieri: decernentes uerò dare consulem Fannium publicas iusserunt pecunias expendendas, dum ad patriam remearent. Et Fannius quidem legatos Iudæorum remittit, pecunias publicas eis præstans, & senatusconsultum per quod debuissent cum tutela ad suam redire patriam. In his quidem princeps sacerdotum Hyrcanus erat. Interea rex Demetrius cum exercitum aduersus Hyrcanum colligeret, nec tempus ei, nec occasio data est: cùm milites & Syri malitiam eius abhorrerent, & per legationem peterent Ptolemæum Fiscon̄ cognominatum, quatenus de genere Seleuci trāsmitteret eis, qui deberet accipere principatū. Ptolemæus autem cum Alexandro Zebenna exercitū mittens, pugna commißa, Demetrium superat. Qui dum fugeret ad Cleopatram suam uxorem in Ptolemaida, ab ea non susceptus, Tyrum recedens, multaq; passus ab inimicis, interijt.

De felicitate Iudæorum sub Hyrcano & eius bello contra Samariam. CAPVT XVII.

Alexan

ALexander autem regnum accipiens, & amicitiam cum Hyrcano principe ſacerdotum componens, interiecto tandem tempore, expugnatus ab Antiocho filio Demetrij Grypi nomine, occiditur. Cumq; Antiochus imperium Syriæ tenuiſſet, contra Iudæam exercitum deſtinare timuit. Audiens uerò germanum ſuum, & ipſum nomine Antiochum, ex eadem matre progenitum, multas uires contra ſe à Cyzico congregaſſe, eum intra prouinciam ſtatuit expectare, quatenus obuius incurſionibus fratris Antiochi reſiſteret, qui Cyzicenus dicebatur, quòd in illa ciuitate nutritus eſſet: filius autem fuerat Antiochi, qui Soter nuncupatur, & uitam bello Parthico terminarat. Hic etiam frater fuerat Demetrij Grypi patris. Contigit uerò ambos fratres unam uxorem Cleopatram duxiſſe, quemadmodum & alibi retulimus. Cyzicenus autem Antiochus ad Syriam perueniens, diu cum fratre bella commiſit. Interim Hyrcanus omni tempore illo, pace fruebatur. Nam & ipſe poſt mortem Antiochi à Macedonibus deſtitit, dum neq; ut amicus, uel ſubiectus aliquid eis præbuiſſet. Cuius res abunde creuerunt, temporibus Alexandri Zebennei, & magis tunc, quando hi fratres contra ſe pugnabant. Nam dum bello occupati fuiſſent, Hyrcanus Iudæam cum licentia poſſidebat, multamq; pecuniarum ſummam collegit: amboſq; inter ſe dimicantes contemnens, expeditionem contra Samariam ciuitatem ualde munitam produxit: de qua ſuo loco referam, qualiter ab Herode ſit condita, & Sebaſtia nominata. Accedens igitur ad eam ſtudioſe obſidebat, memor malorũ quæ Samaritæ contra Mariſenos colonos, et auxiliatores Iudæorum commiſerunt, obedientes regibus Syrorum. Cum ergo mœnia undique circundediſſet, duplici muro cincta ſtadijs octoginta, filios ſuos obſidioni præpoſuit, Antigonum & Ariſtobulum. Quibus imminentibus, in tantam neceſsitatem famis

Sama

Samaritæ inciderunt, ut etiam illicita tangerent, & uocarent adiutorem Antiochum Cyzicenum. Qui statim ueniēs ad defensionem, uincitur ab Aristobulo: fugatusq; à fratribus usque ad Scythopolim currens, euasit periculum. Hi rursus ad Samaritas reuersi, concludunt eos intra murum, ut secundo necessitatis Samaritæ adiutorem uocarēt Antiochum: qui cum à Ptolemæo Lathyro sex milia uiros petisset, quos Ptolemæus inuita matre direxit (nam necdum à principatu eum expulerat) primū prædatorio modo inuadit Hyrcani prouinciam cum Aegyptijs, non audens aperte pugnam committere (nam uires suas sciebat impares) sed sperans populatione terræ cogere Hyrcanum à Samariæ obsidione recedere. Cumq; multos milites perderet insidijs circunuentus, discessit ad Tripolim, Callimandro & Epicrati bellum Iudaicum committens. Callimander ergo aduersarijs fugam simulantibus, & post reuersis, statim consumitur. Epicrates autem manifeste pecunijs seductus, Scythopolim cum uicinis locis prodidit Iudæis: Samariæ uerò obsidionem soluere non potuit. Igitur Hyrcanus sub anni conclusione capiens ciuitatem, non hoc solo contentus est, sed totam deleuit Samariam. Nam sic eam euertit, ut uallum magis quàm ciuitatem fuisse illic quisquam iudicaret. Mirabile tamen aliquid de principe sacerdotum Hyrcano dicitur, quemadmodum ei deus locutus est. Nam referunt illo die, quo filij eius cum Cyziceno conflixerant, dum ipse in templo solus sacerdos adoleret tura, audisse uocem, quòd filij eius uincerent Antiochum. Qui cum à templo processisset, hoc omni populo manifestum fecit, quòd ita cōstat euenisse. Hyrcanus quidem in his degebat. Per idem uerò tempus, non solum Hierosolymorum Iudæi, sed & prouinciales, & Alexandriam habitantes, & Aegyptum, & Cyprum, feliciter agebant. Nam Cleopatra regina contra filium Ptolemæum

mæum Lathyrum seditionem mouens, ordinauit duces Chelchiam, & Ananiam filios Oniæ, quem superius templum ædificasse constat in terra Heliopolitana, ad similitudinem sacrarij Hierosolymorum. Cleopatra tamen cum tradidisset istis exercitum, sine sentētia eorum nihil tractabat: sicut testatur & Strabo Cappadox, ita dicens: Nam plures & qui cum eo ascenderunt, & quos postea Cleopatra mittebat, in Cypro statim ad Ptolemæum transibant: soli uerò Iudæi qui Oniæ dicebantur, apud Cleopatram permansere reginam, propter Chelchiam & Ananiam. hæc Strabo disseruit. Hyrcano autem inuidiam mouit apud Iudæos felicitas, magis autem Pharisæi. Nam male eum pati uolebant, qui tantum apud populum ualebant, ut si quid contra regem uel principem sacerdotum dixissent, facilè crederetur. Discipulus tamē eorum & Hyrcanus fuerat, & nimis ab eis diligebatur. Sed cum eos ad cōuiuium uocaret, & amicabiliter pasceret, nimisq; delectari uidisset, dicere cœpit: Scitis me uelle iuste uiuere, omniáq; agere, per quæ deo & uobis placeam. Rogo autem, si quid me peccantem uideritis, & à recta uia deuiantem, reuocate atque corrigite. Qui dum ei testimonium præberent, omni uirtute ornatum, lætatus est. Tum unus ex accumbentibus, Eleazarus nomine, maleuolus & seditionibus gaudēs: Quoniam iustum, inquit, dixisti te uiuere uelle, & ueritatem cognoscere iustum est, depone principatum sacerdotij, & tantū sufficiat tibi populi regere magistratū. Hyrcano uerò causam rogante, quapropter deponeret principatum: Quoniam, inquit, audiuimus à senioribus captiuam fuisse matrem tuam sub Antiocho Epiphane: quod falsum fuerat. Cōtra quem irritatus est Hyrcanus, omnesq; Pharisæi ualde indignabantur. Tunc Ionathas quidam de Sadducæorum hæresi, quæ contraria Pharisæis existit, ualde Hyrcano amicus, dicebat: sciētibus omnibus,

Phari

Phariſæis Eleazarum blaſphemiam feciſſe, & hoc manifeſtũ illi fieri poſſe, ſi requireret illos, qua dignus eſſet pœna pro uerborum qualitate multari. Cumq; Hyrcanus Phariſæos interrogaſſet, quam iudicarent eum pœnam meritum, Non enim credo, inquit, cum ueſtra ſentẽtia factam iniuriam. Tunc illi cum eum honorari uellent, dicebant, ad menſuram pœnæ plagas & uincula ſufficere: nam non uidebatur digna contumelia quæ potuiſſet morte multari: & quia modeſti ſunt naturaliter ad tormẽta Phariſæi, ualde contriſtabatur. unde putabat illorum ſententia maledictiones Eleazarum ſibi feciſſe. Incitator uerò iræ eius Ionathas, flexit eum relictis Phariſæis ad Sadducæorum partem tranſire: ut & leges ab eis populo diſpoſitas ſolueret, cuſtodesq; earum puniret. Vnde ſummum ei & filijs odium à multitudine concitatũ eſt. Sed de his quidem itcrum diſſeremus. Nunc autem uolo demonſtrare, quas leges populo patrum ſucceſſione tradidiſſent Phariſæi, quæ non ſunt inter Moſaicas leges conſcriptæ: ideoq; Sadducæorum gens has expulit, dicẽs illas debere teneri leges, quæ conſcriptæ ſunt: illas uerò quæ à patribus traditæ fuiſſent, minimè cuſtodiri. Et de his multa quæſtio uel altercationes maximæ fiebant, & Sadducæos copioſi uel diuites ſequebãtur, populares uerò non eis obſequebantur, ſed Phariſæos unanimiter adiuuabant. De his tamen duabus hæreſibus, atq; Eſſenorum, in ſecundo uolumine Iudaicæ hiſtoriæ diſſeruimus. Hyrcanus autem poſt ſeditionem ſedatam feliciter uixit, & principatum optimè rexit annis triginta uno: defunctusq; reliquit filios quinq;, qui maximè his tribus rebus dignus à Deo iudicatus eſt, magiſtratu populi, principatu ſacerdotij, & prædicatione prophetiæ. Nam Deus cum eo erat, & futurorũ præſcientiam ei donauit. Ita enim cognoſcebat & prædicabat, ut etiam de duobus filijs prædiceret, quòd rerũ domini non diu-

tius permanerent. Quorum interitum operæpretium est narrare, quatenus sentiamus, quantum indigni felicitate patris fuissent.

De Aristobuli impietate & morte. CAP. XVIII.

DEfuncto enim patre, maior Aristobulus magistratum ad regiam dignitatẽ transferre decreuit: primusq; sibi diadema imposuit, post quadringentos octoginta & unum annos, & menses tres, ex quo de captiuitate Babylonica populus liberatus, ad propria remeauit. Amans autem fratrẽ suum secundum Antigonũ, simili dignitate eum ornauit: alios uerò uinculis tenebat astrictos. Incluſit etiam matrẽ de magistratu altercantem: nam illam Hyrcanus dominã esse reliquerat: qui ad tantam crudelitatẽ perductus est, ut uinculis eam penuriaq; consumeret. Insuper addidit matri etiam Antigonum, quem amare uidebatur, & cõmunis regni habere consortem: accusationibus alienatus ab eo, quibus primum quidem nõ credebat, aliqua amore non admittens, aliqua uerò per inuidiã arbitratus dicta. Sed Antigonus, cum clarus ab expeditione rediſſet, tempore quo festiuitatem tabernaculorũ Deo celebrant, contigit Aristobulum quidem morbo teneri. Tum Antigonus agens dies festos, ad templũ ascendit, ualde splendidißimè ornatus cum suis armatis, & multum pro salute fratris orauit. Maleuoli uerò cupientes eorum separare concordiam, occasionem se cepisse, pompam Antigoni putauerũt: & uictoriam eius coram rege, pompamq; maleuole dilatabant, quomodo in celebratione tabernaculorum sublimis apparuit, ut non hæc à priuato fieri uiderẽtur, sed regiæ munificẽtiæ ostentatio crederetur: eumq; cum multitudine militum uenturum ad fratris interitum nunciabant. Aristobulus autem, cum his accusationibus inuitus credidisset, timens ne in fratris suspicionem incideret, simulq; suam custodiam curans, dispoſuit custodes ſui corporis,

corporis, in subterraneo uel tenebroso loco. Iacebat autẽ ipse in turri, quæ Antoniana dicebatur: & præcepit, ut inermem occiderent nullum: fratrem autem Antigonum, si armatus intraret, interficerent: mandauitq; Antigono, ut sine armis ueniret. Regina uerò cum insidiatoribus Antigoni, persuasit mandata portanti contraria dicere: Quia frater tuus, inquit, audiens cõstruxisse te arma, ornatumq; bellicum, petit, ut ingrediaris cum armis: quatenus uideat eorum fabricam. Quo nuntio Antigonus nihil arbitratus dolosum, sed confidens de fratris affectu, sicut erat armatus, ad Aristobulum ingreditur, ut ei armorum demonstraret ornatum. Dumq; ad turrim, quæ Stratonis dicitur, peruenisset, ab eis qui in tenebroso loco fuerant collocati, prosternitur. Cuius mors ostendit, nihil inuidia, nihil calumnia ualidius: neq; magis aliud secernit fidem, seu naturalem familiaritatem, quàm istæ passiones. Ammirari potest quilibet & Iudam Essæum genere, qui nunquàm in his quæ prædixit, mentitus est. Nam hic cum uidisset Antigonum per templum transire, clamauit socijs suis & notis, qui gratiã prædicendi futura doctrinæ eius obseruabant: Melius est mihi mori, quàm si mortem fuero mentitus Antigoni, quem hodie uideo periturum in turri Stratonis. Locus uerò stadijs sexcentis distabat, ubi eum prædixit interfici. Diei quàm plurima pars trãsierat, ut etiam dubitare de uaticinatione uideretur. Cumq; hæc dixisset, tristisq; esset, nuntiatur ei Antigonum esse defunctum in subterraneo. Nam & ipsa turris, Stratonis dicebatur, eodem nomine quo maritima Cæsarea nuncupatur. Igitur uatem hoc perturbauit. Aristobulum autem fraternæ cædis pœnitentia, fletusq; possedit, necnon etiam ægritudo mentem eius celeri dolore peruasit: & intolerabilem passionem corruptis uisceribus sustinebat, copiamq; sanguinis euomebat. Quem dum puer auli-

cus portaret, lapsus est in loco, quo maculæ sanguinis adhuc Antigoni permanebant, ut arbitror, Dei prouidẽtia disponente. Quo facto, clamor uidentiũ fusum sanguinem eleuatus est, dum existimarent hoc puerum sponte fecisse. Clamorem uerò cum Aristobulus audisset, causámq; requisisset, tacentibus amplius minabatur, discere uolẽs clamoris causam: homines enim suspicantur mala in his, quæ tacentur, & semper esse peiora putant. Vt uerò cogenti & interminanti ueritatem aperuerunt, confunditur eius mens, percussa cõscientia sua, gemẽsq; cum lachrymis ex alto pectore, dixit: Nũquid latere Deũ potui in tam impijs & crudelibus factis, ut non pro scelere fraternæ necis ulcisci pœna consumerer? Vsquequo improbum corpus prohibes animam ad umbras fratris & matris accedere? Cur non eam celeriter reddis, sed paulatim meum libo sanguinem interemptis? Quæ cum dixisset, moritur, regni sui anno primo: qui etiam dictus est φιλέλλην, id est amator Græcorum. Multum uerò patriæ profuit. Nam subegit Ituræos, plurimamq; eorum prouinciam Iudæis adiecit: & compulit habitantes in ea, ut si uellent in prouincia permanere, circumciderentur secundum leges Iudaicas. Erat autẽ naturæ ualde modestæ, & pudoris ingenui, sicut testimoniũ præstat Strabo, nostræ Timagenes, ita dicẽs: Modestus fuerat hic uir, & nimiũ Iudæis utilis. Nam prouinciam eis acquisiuit, & partem gentis Ituræorum sibi circunciſionis uinculo coniunxit.

De gestis Alexandri, Ptolemæi, Cleopatræ, Theodori & uariis præliis. CAP. XIX.

DEfuncto tamen Aristobulo, Salome uxor eius, quæ apud Græcos Alexandra nominatur, soluẽs fratres eius, quos ligatos Aristobulus tenebat, ut prædictum est, Iamneum qui & Alexander dicebatur, regem ordinauit, ætate maiorem, qui nunquam ad faciem patris uenit. Causa uerò huius odij, talis fuisse

fuisse dicitur: Cum diligeret priores filios suos Hyrcanus, Antigonum & Aristobulum, & apparuisset ei Deus in somnis, & interrogasset eum, quis filiorum successor eius existeret, Deo demonstrãte ultum istius, cõtristatus quòd omnium bonorum suorum hic hæres existeret, genitum in Galilæa nutriri dimisit. Deus uerò nequaquam mentitus est Hyrcano. Nãq; regnum post Aristobuli finem, iste suscepit. Qui unum è fratribus suis, nitentem regnum præsumere, interfecit: alterum uerò uolentem innocenter uiuere, honorabiliter tractabat. Is enim dum principatum suum, sicut ei uidebatur utile, dispositisset, expeditionem contra Ptolemaidem egit: pugnaq; commissa, uictor in ciuitate hostes concludens, obsidebat eos. Nã ex ciuitatibus maritimis, Ptolemais & Gaza solæ ut subijcerentur, restabant: necnon etiam Zoili tyranni turris Stratonis, & Dora. Sed Philometore Antiocho, fratreq; eius Antiocho Cyziceno, inuicem decertantibus, suasq; uires perdentibus, nequaquam Ptolemaitæ sperabant ab illis auxilium. Quibus obsidione exhaustis, Zoilus qui turrim Stratonis, Doramq; tenebat, agmen militare nutriens, tyrannidem meditatus est, dum reges contra se bellarent: & paululum Ptolemaitis subueniebat, quia nec reges talem familiaritatem circa eos habebant, ut considerent ab eis mereri solatia. Vterque enim durabat, quod sæpe athletis contingit: qui cum uiribus diffidunt, erubescentes cedere, otio uel quiete certamina differunt. Reliqua Ptolemaitis spes erat in rege Aegyptiorum Ptolemæo Lathyro, qui cùm à matre depulsus è regno fuisset, Cyprum habitabat. Igitur mittentes ad eum Ptolemaitæ, petebant auxilio uenire, quatenus eos à manibus Alexandri periclitantes eriperet. Spem etiam non minimam ei legati excitauerunt, dicentes, si transiret ad Syriam, haberet Gazæos & Zoilum, insuper & Sidonios ac multos alios: & Ptolemaitæ

secum pugnarent. Quibus incitatus, nauigare festinauit. Per idem tempus Demenetus orator eloquentissimus, persuasit eis sententiam permutare, melius esse dicens, incertum iudæorum sustinere periculum, quàm manifestam suscipere seruitutem, dum se traderent domino: quo facto, non solum præsens haberent bellum, sed multò magis ab Aegypto sperarent. Nam & Cleopatram nequaquam pati filium uicinum exercitum aggregare dicebat, sed uenturam cum maximo contra eum exercitu, quæ properabat & à Cypro filium eijcere: & cum Ptolemæus nihil proficeret, rursus Cyprum fugeret, ipsos uerò nouissimum habere periculum. Ptolemæus uerò, quamuis per uiam cognouisset Ptolemaitarum uoluntatem mutatam, non minus tamen nauigauit, & applicuit in Sycamina: ibiq; uires suas deposuit. Omnis uerò exercitus eius erat cum equitibus & peditibus triginta millia. Quos cum iuxta Ptolemaidem produxisset, & applicuisset, ualde cogitabat, quomodo neque legatos eius susciperent, neq; uerba audirent. Sed cum uenissent ad eum Zoilus, & Gazæi, ac peterent auxilium sibi præberi, quòd terra eorum à Iudæis & Alexandro depopularetur, soluit obsidionem Alexander Ptolemæi timore: reuersusq; ad propriam terram, deinceps bella disposuit, latenter quidem Cleopatram contra Ptolemæum inuitans, aperte uerò amicitias & auxilia cum eo componere simulans: & quatuor millia talentorum argenti se dare promisit, si Zoilum tyrannum depelleret, terramq; eius Iudæis traderet. Tunc ergo Ptolemæus Alexandri amicitias suscepit, & Zoilum subegit. Deinceps cum audisset latenter ad Cleopatram matrem eius mandasse, soluit pacta, quæ cum eo fecerat, atque fidem: & ad Ptolemaidem quidem accedens, obsidebat, quod eum non susceptisset: ibiq; relinquens duces, & partem sui exercitus, ut obsessos custodirent, cum reliqua parte Iudæam populaturus

pulaturus inuadit. Alexander uerò cum Ptolemæi prævaricationem audiſſet, congregauit prouincialium quinquaginta millia, ut autem alij hiſtoriarum ſcriptores dixerunt, octoginta millia. Cum uerò collegiſſet exercitum, ocurrit Ptolemæo. Ptolemæus itaque ſubitò inuadens Aſochiton, ciuitatem Galilææ, die ſabbatorum uiriliter cepit eam: indeq; decem millia corporum, & aliam multam prædam abſtulit. Cumq; tentaſſet Sephoram ciuitatem, pauco diſtantem ſpatio à ciuitate capta, multos amiſit. Poſt autem cum Alexandro bellaturus, perrexit. Cui cum Alexander iuxta Iordanem fluuium occurriſſet, in loco qui Aſaphon dicitur, non longe à Iordane fluuio caſtra ſua diſpoſuit, habens octo millia pugnatorum, quos Hecatontamachos uocabat, id eſt, contra centum pugnantes, quoniam æreis ſcutis utebantur. Verum etiam fuerunt & Ptolemæo propugnatores, cum æreis clypeis, ſed minus Iudæis ornati: ideoq; milites Ptolemæi timide ad prælium acceſſere. Sed non paruam audaciam eis immittebat Philoſtephanus, qui ſtratagematorum peritus, eos fluuium tranſire prohibebat, ſupra quem caſtra ſua poſuerant. Alexandro uerò minimè uiſum eſt, tranſitum eorum uetare, dum putaret, quia ſi poſt dorſum fluuium haberent, nequaquam poſſent à pugna recedere. At in principio prælij ex utraque parte fortiter pugnatum eſt, pari animoſitate uel ſtudio, ut ab utroque exercitu multi proſternerentur. Sed cum Alexandri exercitum ſuperiorem Philoſtephanus uidiſſet, milites diuiſit: & defectus ſuos fortiter adiuuans, nulloq; ſubueniente Iudæis, partem illam cum eis qui propè ſtabant, ad fugam conuertit. Quod cum uidiſſent milites Ptolemæi, ſecuti Iudæos interficiebant. Poſt autem reuerſi, reliquos in fugam uerterunt: & tandiu proſtrauerunt eos, uſquequo & ferrum, & manus eorum defeciſſent.

Triginta uerò millia uirorum occisa fuisse dicuntur. Timagenes uerò quinquaginta millia retulit: reliquos autem captos, paucos uerò ad suam fugisse prouinciam. Tunc Ptolemæus post uictoriam, prouinciam peragrans, uespere facto, in quasdam Iudææ uillas ingressus est: quas plenas mulieribus & infantibus inueniens, iussit militibus suis, ut occiderent, & laniarent, membraq; eorum in cacabos mitterent ad coquendum. Hoc autem simulauit, ut hi qui fugerant à pugna, putarent hostes suos carnibus humanis uesci, & exinde eos ualde metuerent. Cepit uerò & Ptolemaidem, sicut alibi retulimus. Sed Cleopatra cum respiceret filium suũ crescere, & Iudæam licenter deuastare, ciuitatemq; Gazæorum subiectam habere, negligere recusauit, dum iam in portis suis cum præsentem speraret esse futurum, & amari ab Aegyptijs propter uirtutem eius putaret eum: statim cum nauali & pedestri exercitu cõtra eum egreditur, duces totius militiæ Celchiam & Ananiam Iudæos præponens: pecunias uerò multas, nepotesq; suos, & testamẽta apud Cõ insulam commendans. Cumq; iussisset filium suum Alexandrum, cum maxima classe nauiũ ad Phœnicen nauigare, propter refugia omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaide deposuit. Cumq; eam non susceperint Ptolemaitæ, ciuitatem obsedit. Ptolemæus tamen à Syria contra Aegyptum festinauit, putans subitò eam sine militibus existentem occupare, sed spe sua deceptus est. Per idem tempus Celchias unus ex ducibus Cleopatræ, circa inferiorem Syriam Ptolemæum persequens, moritur. Cleopatra uerò, cum audisset filij constum, & quòd nullatenus Aegyptij eum sicut sperabat, susceperint, transmisit militẽ partẽ, quæ de prouincia Ptolemæum depelleret. Qui reuersus ab Aegypto, iterum in Gaza hyemabat. Interiecto uerò tempore, Cleopatra custodiam Ptolemaidis cum ciui-

tatis

tatis obſidione cepit: ad quã cùm Alexander ſumma dona deportans ueniſſet, dixiſſetq; mala à Ptolemæo ſe paſſum, refugiumq; nõ alibi niſi apud eam habiturum, quidam amicorum perſuadebant ei, ut prouinciam Iudæorũ percurreret, & obtineret: neq; contemneret tam optimam multitudinem Iudæorum ſibi ſubijcere. Cumq; Ananias contradicens, ſuaderet iniuſtum eſſe, ſi hominem auxiliatorem priuaret propria poteſtate, uerumetiam & cognatos ſuos eſſe: Nam te minimè uolo, inquit, ignorare regina, quoniam propter hanc iniquitatẽ inimicos omnes Iudæos habebis. Hæc ergo Anania perſuadẽte, Cleopatra flectitur, nihil penitus Alexandrum lædere, ſed de ſocietate cum eo compoſuit in Scythopoli Syriæ. Qui cùm à Ptolemæi timore liberatus eſſet, exercitum ſtatim cõtra humilem Syriam produxit, & expugnauit Gadara decem menſibus obſeſſam, & Amathunta, magnum propugnaculum habitantiũm ſuper Iordanem, ubi optimus uel induſtria dignus Theodorus Zenonis poſsidebat: qui inſperate Iudæos inuaſit, & decem millia interfecit, ſarcinaſq; Alexandri diripuit. Quo facto, nequaquam perturbatur Alexander, ſed mox iuxta maritima loca ducit exercitum, & Raphiam, & Anthedonem expugnauit, quam poſtea Herodes Agrippiadam nominauit. Cumq; uideret Ptolemæum à Gaza ad Cyprum rediſſe, matremq; eius Cleopatram ad Aegyptum, Gazæis iratus, quoniam Ptolemæum auxiliatorem conuocaſſent, ciuitatem obſedit: prouinciamq; ipſorum deprædauit. Sed Apollodotus dux Gazæorum, cum duobus millibus peregrinis, & decem milibus ciuium, in exercitum irruit Iudæorum: & quandiu nox erat, Gazæi uincebant, arbitrantibus Iudæis rurſum Ptolemæum ſuperueniſſe. Poſtero autem die facto, cognoſcentes Iudæi ueritatem, reuerſi Gazæos inuadunt, & proſternunt mille. Quibus adhuc reſiſtentibus, neque

multitudine perterritis, gerere prælium, & quicquid aduersi accidiſſet, tolerare paßi ſunt, ne hoſti ſubij cerentur. Exhortabatur autẽ eos rex Arabum Aretas, magnanimus uir, qui ſperabatur in auxilium eorum uenturus. Sed contigit antè quàm ueniret, Apollodoto perempto, ciuitatem capi. Nam Lyſimachus frater eius inuidens, quòd ei tam magna gloria à ciuibus præbebatur, interfecit eum: militaremq; congregans phalangem, ciuitatem Alexandro prodidit, qui ſtatim cum ingreſſus fuiſſet, quicuit. Poſt autem milites Gazæis immiſit, ut eos cruciarent, & per diuerſa loca proſternerent: nec tamen Gazæi animas debiles, ſed pronas habentes, uenientibus Iudæis reſiſtebant, nec paucos dilaniabant: alij uerò deſolati domus ſuas incendebant, ne aliqua ſpolia aduerſarij poſſent inuenire: alij quippe & liberos cum uxoribus ſuis manibus interficiebant, quatenus ſeruitutem inimicorum uel taliter euitarent. Cumq; quingenti ex primatibus eorum in templum Apollinis confugiſſent, quorum conſenſu proditio facta erat, hos abſtrahens Alexander occîdit: ciuitatemq; poſt anni obſidionẽ deponens, ad Hieroſolymam remeauit. Eodem tempore & Antiochus, qui Grypus dicebatur, moritur inſidijs Herodiani, anno uitæ ſuæ quadrageſimoquinto, imperij uerò uiceſimonono. Cuius principatum cum filius eius Seleucus ſuſcepiſſet, bellauit etiam contra fratrem patris Antiochum, qui Cyzicenus nominabatur: quem cùm uiciſſet, & cepiſſet, occîdit. Non multò uerò pòſt, Cyziceni filius Antiochus, & Antonius Pius, cùm peruenìſſent in Arabum, coronamq; ſibi impoſuiſſent, conſligunt cum Seleuco, quem poſt uictoriam ex omni Syria depulerunt. Qui cùm fugeret in Ciliciam, & peruenìſſet Mopſueſtiam, iterum ab eis pecunias exigebat. Tum populus Mopſueſtenus indignatus, palatium eius incendit, cumq; cum amicis extinxit. Antiocho uerò Cyziceno adhuc Syriæ regnante, Seleu

te, Seleuci frater Antiochus bellum contra eum produxit, uictumq; cum suo prostrauit exercitu. Post ipsum uerò & frater eius Philippus, cum imposuisset sibi diadema, in parte aliqua Syriæ regnabat. Ptolemæus uerò Lathyrus quartum fratrem eorum Demetrium, qui Eucerus dicebatur, à Gnido deducens, in Damasco regem constituit. His autem duobus fratribus pertinaciter Antiochus resistens, citius occiditur. Nam Laudociæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti, cum socius aduenisset, uiriliter pugnans occubuit. Syriã uerò duo fratres tenuerunt, Demetrius, & Philippus, sicut alibi demõstratum est. Alexander autem dum contra eum sui seditionem mouissent, in die qua festiuitas tabernaculorum agebatur, & super aram staret immolaturus, uirgis cedrinis iaculabantur eum. Nam legitimum est apud Iudæos in scenopegijs, unumquemq; portare uirgas ex palmis, & cedris. Demonstrauimus autem hæc etiam in alijs. Verumetiam contumelioſè cum aggreßi sunt, cùm ingreßi fuissent, dicentes de captiua genitum, & honore sacrificij indignum. Iratus ergo sex millia eorum occidit: parietem uerò ligneum circa aram & sacrarium construens usq; ad altare, in quod solis sacerdotibus licet ingredi, multitudinis introitum prohibebat: simul & peregrinos Persas, & Cilicas conduxit: nam Syrijs inimicus existens, nõ eis utebatur. Cumq; Arabes, Moabitas, & Galaaditas uicisset, tributorum incrementum eis imposuit: & Amathunta expugnauit, non audente Theodoro cum eo confligere. Cumq; conseruisset pugnam contra Obodam regem Arabum, & incidisset in insidias altißimæ uallis iuxta Galaaditidem, indeq; cùm fugeret ad Hierosolymam, super infelicitatem suam habuit etiam gentem Iudæorum inimicam: contra quam annis sex pugnans, interfecit quinquaginta millia. Rogante uerò eos, ut odium quod in eo haberent, soluerẽt, magis horrebant

cum

eum propter hæc quæ acciderunt. Cumq; interrogaret eos, quid uellent fieri: omnes clamauerunt, mori eum.

De Alexandri uictoria, & Iudæorum calamitate.

CAPVT. XX.

TVnc ad Demetrium Eucerũ destinauerũt, ut eum auxiliatorem rogarent: qui maximo cum exercitu dum peruenisset ad eos, qui eum inuitauerant, circa Sichimam castrametatus est. Alexander autem cum conductis militibus sex millibus ducentis, & Iudæis uiginti millibus, qui ei fauebant, contra Demetrium perrexit: cui equites fuerunt tria millia, pedites uerò quadraginta millia. Multa ex utraque parte gerebantur, Demetrio quidem uolente seducere conductos milites Alexandri tanquam Græcos: Alexandro autem tentante Iudæos Demetrio sociatos auellere. Cumq; neuter ualuisset persuadere, uicit Demetrius, & omnes Alexandri conducti milites occiduntur, fidei simul & uirtutis probationem ostendentes. Multi etiam à parte Demetrij milites conciderunt. Cùm uerò per montana fugisset Alexãder, misericordia ruinæ eius flexi, colligũtur ad eum sex millia Iudæorum: & tunc quidem recedit timore Demetrius. Post autem iterũ Iudæi contra Alexandrum bella mouentes, superantur ab eo, multiq; eorum in pugna extincti sunt. Quorum etiam potentißimos in Bethomis ciuitate cõclusos obsedit. Cumq; cepisset ciuitatem, & tenuisset eos, duxit ad Hierosolymam. & crudelißimam in eos pœnam exercuit. Nam dum cœnaret cum concubinis suis in excellenti loco, crucifigi ex ipsis octingentos præcepit: liberos uerò & uxores eorum coram ipsis adhuc uiuentibus occidi. Et hæc quidem ad ultionem fecerat pro his, quæ malè passus erat: sed tamen humanã uindictam exceßit, quamuis multum sudasset, & laborasset in bello cõtra eos, & in nouißimũ periculum animæ, regniq; uenisset. Non enim eis sufficerat

contra

contra se inuicem certare, nisi etiam aduersus eum alienigenas prouocassent: & ad talem necessitatem perduxissent, ut terrã Moabitidis, & Galaaditidis, & uicos regi Arabum traderet, quatenus non auxiliaretur cõtra se Iudæis: sed & alia multa cõferret: quapropter uidetur hæc iustè fecisse: ideoq; propter hanc crudelitatis exaggerationem, uocatus est à Iudæis crudeli. Aduersarij tamen eius octo millia noctu fugerunt, & quãdiu uixit Alexander exulabant. Et iste quidem liberatus à seditione eorum, cum omni quiete in posterũ regnauit. Demetrius autem cum à Iudæa in Beroeã discessisset, obsidebat fratrem suũ Philippum, cui decem millia peditum erant, & mille equites. Straton autem Beroeæ tyrannus, Philippo auxilium præbebat, & Zizum principem Arabum cõuocabat, necnon etiam Mithridatẽ Synacem præfectum Parthorum. Qui cùm uenissent cum multa expeditione, & obsedissent Demetrium intra castra, sagittisq; & siti eum angustassent, compulerunt milites eius, ut eum traderent. Cumq; depopulassent prouinciam, & Demetrium cepissent, hunc quidem Mithridati Parthorum regi transmiserũt, captiuos uero gratis Antiochenis reddiderunt. Mithridates itaq; Parthorũ rex, Demetriũ maximè honorabat, usquequo terminus ei uitæ uenisset. Philippus uerò à pugna statim ad Antiochiam perrexit: eamq; tenens, Syriæ regno potitus est.

De gestis circa Damascenos, & Iudæorum potentia, & obitu Alexandri. CAP. XXI.

POst uerò Antiochus, frater eius, qui nuncupatur Liber pater, uendicans sibi principatum, ad Damascum peruenit, ibiq; regnauit. Cumq; contra Arabas exercitum duceret, Philippus frater eius ad Damascum perrexit. Tunc Milesius, qui custos arcis relictus erat, simul cum Damascenis ciuitatem Philippo tradidit. Ingratus Milesio Philippus extitit,

tit,cùm nihil omnino pro traditione ciuitatis ei donaret:nam timore putabat Mileſium prodidiſſe. Quapropter in ſuſpicione eum habebat,qui rurſus à Damaſco repellitur. Nam cùm Philippus ad circum exijſſet, Mileſius clauſit Damaſcum,& Antiocho ſeruauit. Quod factum cùm audiſſet de Philippo Antiochus,reuerſus ad Arabiam,expeditionem ſtatim contra Iudæam parauit, pedites quidem octo millia,equites autem octingentos.Cuius Alexander cõgreßionẽ timens,foſſam altißimam fodit,circa Capharſaba,quæ nunc Antipatris uocatur,initium eius faciens,& uſque ad Ioppen. Cumq; murum ædificaſſet & turres ligneas erexiſſet per ſtadia cẽtumquinquaginta,Antiochum expectabat.Ille autẽ hæc incendio cremans,exercitum ſuum ad Arabiã exinde tranſduxit. Cuirex Arabum cedens primum,deinde ex improuiſo cùm decem millibus equitum adueniens,occurſione Antiochi fortiter debellatur.Cumq; uinceret,Antiochus occiditur auxilium partiloboranti ferẽdo. Poſtquàm uerò cecidit Antiochus,milites eius ad Chanam uillam confugiunt,ubi plurima pars eorum fame conſumitur.Poſt hũc imperat inferiori Syriæ Aretas,receptus in principatũ à Damaſcenis,propter Ptolemæi iuuenis odiũ. Qui cùm militiã congregaſſet contra Iudæam,& circa Adidam uicum prælio uiciſſet Alexandrum,cum pactis à Iudæa diſceßit.Alexander autem iterum cùm inuaſiſſet Dion ciuitatem,contra Eſſemon produxit exercitum,ubi plurimæ uel mirandæ res Zenonis fuerant: quam tribus aggeribus circundans,pugnando inuaſit.Exinde contra Galilæam,& Seleuciam pergit,& has cùm cepiſſet, ſubegit etiam uallem, quæ Antiochi dicitur,Caſtellũ quoq; Gamala.Sed cùm multi Demetrium ducem illorum locorum accuſarent,nimis indignatus eum damnis affecit:& tertium annum complens,ſoluta expeditione ad ſua reuerſus eſt:quẽ Iudæi,& Græci omnino propter

pter felicitatem eius accipiũt. Per idem tempus iam Syrorum, & Idumæorum, & Phœnicum ciuitatis Iudæi poſſidebant: iuxta mare quidem Stratonis turrem, Apolloniã, Ioppen, Iamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram, in mediterraneis uerò per Idumæam, Aboram, Mariſam, omnemq; Idumæam, Samariam, Carmelum montem, & Thaburium montem, Scythopolim, Gadaram, Gaulanitiden, Seleuciam, Gabalam, Moabitidem, Sebon, Medabam, Lembaoronem, Mega, & Onzoram, Cilicum, Aulonem, Pellentem. Poſt hæc rex Alexander crapulæ multum indulgens, in ualetudinem incidit, & tribus annis quartana febre laborans, nec ſic tamen ab expeditione quicuit, donec in laboribus expiraret. Mortuus eſt autem in monte Geraſenorum, Ragaba caſtellum trans Iordanem obſidens. Quem cùm uidiſſet regina propinquantem leto, nullamq; ſalutis ſpem habentem, deplorans futuram deſolationem ſuam & filiorum, ait: Cui me ita relinquis cum filijs, alterius auxilijs egentem, dum ſic ſcias aduerſariam tibi gentem exiſtere? Tunc ille perſuaſit ei mandata ſua cuſtodire, quatenus certum cum filijs regnum tutaretur, & ut mortem eius militibus celaret, uſquequo caſtellum caperet: deinceps ut ad Hieroſolymam uictrix & ſplendidiſſima rediret, & Phariſæis poteſtatem daret, quæ uellent agere, eoſq; honore præferret: quatenus illi laudantes eam propter honorem ſibi illatum, fidam ei gentem conſtituerent. Nam poſſe hos multum apud Iudæos dicebat, & lædere ſi quem abominarentur, & prodeſſe cui fideles exiſterent: cùm nimium eis à populo crederetur, quicquid uellent de aliquo fœuiſſimum referre: ſeq; ideo offendiſſe multitudinem aiebat, quòd Phariſæos aliquando contriſtaſſet. Tu igitur, inquit, cùm ad Hieroſolymam perueneris, conuocatis militibus, eis meum corpus oſtende, & permitte eis qualiter uelint, uti meo

cadau

cadauere: siue contumelioſè uelint, & inſepultum relinquere, quòd à me iniqua perpeſi ſunt: ſeu aliquid in corpus meum deſæuire, concede: neque ſine illorum conſilio uelis aliquid in tuo regno decernere. Quòd ſi hæc ad eos dixeris, ego quidem clariore dignior ab eis funere, quàm à te habebor: cùm ira poſt mortem in aliquo non ſeruetur: tu uerò firmum tibi conficies principatum. Hæc cùm ſuæ perſuaſiſſet uxori, deceſſit imperij ſui uiceſimoſeptimo anno, ætatis uerò quadrageſimonono. Alexandra autem cùm caſtellum cepiſſet, ſecundum mariti mandata Phariſæos alloquitur, & illorum poteſtati mariti corpus & regni gubernationem commendat: & ita quidem iram eorum, quam in Alexandrum habebant, extinxit: fideles uerò eos amicos ſibi parauit. Qui ſecundo populum ad concionem conuocantes, res geſtas Alexandri explanauerũt: regem ſe dicentes iuſtum, & magnum perdidiſſe: & tantum populo luctum, & mœſtitiam laudibus regijs intulerunt, ut exequias ei meliores, quàm cæteris regibus exhiberent.

De regno Iudæorum ſub Alexandra regente, & Phariſæis.

CAPVT XXII.

Alexander autem liberos relinquens, Hyrcanum, & Ariſtobulum, uxori Alexandræ regnũ tradidit. Ex filijs tamen eius alter, Hyrcanus rerum gubernationes ignorans, uitam otioſam elegerat: nouiſſimus uerò Ariſtobulus, efficax & audax erat. Igitur à populo mulier diligebatur, eò quòd uidebatur cõtriſtari, de quibus maritus eius peccaſſet. Quæ principem quidem ſacerdotum Hyrcanum propter ætatem, magis autem propter innocentiam ordinauit: Phariſæis tamen omnia facere permittens, quibus obedire multitudinem præcepit: & ſi quid legum Hyrcanus ſocer eius ſoluiſſet, quas Phariſæi ſecundum patriam traditionem introduxerant, hoc iterum reſtituit. Nomen ergo regium tantum ipſa ferebat, omnem uerò poteſta-

poteſtatem Phariſei poſsidebant. Nam & transfugas reducebant, & ligatos ſoluebant, & nihil à dominis penitus diſſe rebant. Verumetiam regina prouidentiam ſui faciebat, dum multos conductos milites contineret, ſuasq; uires duplas oſtẽderet, ut iam in cirtuitu reges terreret, & caperet ab eis obſides tranſmiſſos. Pacem uerò omnis habebat prouincia, præter Phariſæos. Nam hi rempublicam perturbabant, reginam flectere molientes, quatenus occideret conſiliarios Alexãdri, qui eum hortati eſſent octingentos interficere: ex quibus ipſi unum occiderunt Diogenem, & poſt ipſum alios multos, uſquequo potẽtiſſimi eorum in aulam intraſſent cum Ariſtobulo, cui uidebantur moleſta facta Phariſæorum. Apparebat autem, quòd uellet occaſione accepta, matrem à regno deponere. Qui cùm ingreſſi fuiſſent, admonebant eam, quanta feciſſent, per quæ firmã fidem ſuo domino conſeruaſſent, pro quibus etiam multa ab eo merita cepiſſent: & petebant, ne omnino ſpem eorum euerteret. Nam cur fugerint aduerſariorum pericula, ſi domi ab inimicis ultionem tanquam pecora tolerarent. Dicebant etiam, ſi contenti eſſent aduerſarij mortuorum interitu, propter dominorum fidem ſe patienter ea, quæ contigerunt perferre: ſi uerò in eiſdem Phariſæi permanſerint, petebant dari ſibi licentiam recedendi. Nam præter iuſſionem eius nullatenus aiunt pati ſaluti ſuæ prouidere, ſed libenter in aula eius morari, ne perfidos eos poſt diſceſſum putaret: opprobrium uerò reginæ eſſe, ſi neglecti ſocij mariti eius aduerſarijs traderẽtur. Nam gaudium Aretæ Arabo erit, tot & tales uiros à te alienari, quorum prius terribile fuerat nomen auditum. Si uerò Phariſæos præponere iudicas, unumquemq; noſtrorum in caſtellis diſpone, & ſi ita aduerſarios uis erigere, nos ſine in humilitate conſiſtere. Multa talia cùm ei dicerent, & ad miſericordiam mortuorũ & periclitantium

manes Alexandri inuocarent: omnes qui aßistebant lacrymis completi sunt, sed amplius Aristobulus, qui dum suam ostenderet uoluntatem, multa contra matrem locutus est. Sed illi quidē suæ calamitatis causa fuerunt, dum ambitiosè furenti mulieri, præter constituta regni committerēt moderamina. Quæ dum nihil sciret, quod ageret, ad postulationem eorum custodiam castellorum illis tradidit, præter Hyrcaniam, & Alexandriam, & Machcruntem, quò plurimæ, & pretiosißimæ res eius repositæ uidebantur. Non multò post tamen filium suum Aristobulum cum exercitu destinauit ad Damascum contra Ptolemæum, qui Minæus dicebatur: qui nihil studio dignum agentes, ad Hierosolymam reuertuntur. Eodem tempore nuntiatur Tigranes cum trecentis millibus armatorum contra Iudæam uenturus, quod nimis reginam, & gentem perterruit, ut dona multa nobilißima per legatos ei destinaret, quem obsidentem Ptolemaidem inueniunt. Nam regina Selene quæ & Cleopatra, Syriæ regnans, suasit habitatoribus Ptolemaidis, ut Tigranem excluderent. Qui cùm peterent eum pro sua regina, proq; sua gente, laudat eam Tigranes, quod ex longinquo legationem ei cum donis transmißisset, spem etiam eis bonā promisit. Capta uerò Ptolemaide nuntiatur Tigrani, quòd Mithridatem dum sequeretur Lucullus, illum quidem fugiētem ad Iberos, minimè potuisset comprehendere, Armeniam uerò depopulans obsedisset. Quæ cùm cognouisset Tigranes, domum reuertitur. Interiecto uerò tempore, Alexandra regina cùm in ualetudinē sæuißimam incidisset, placuit Aristobulo rempublicam inuadere: & per noctem cum uno famulo egressus ad castella perrexit, ubi paterni sui amici degebāt. Nam olim de actibus matris suæ conquerebatur. Tunc uerò magis ueritus est, ne matre defuncta, & Pharisæis rem tenentibus, omne genus suū deperiret. Præuidebat

uidebat enim futura, quòd non posset principatui succedere, dum frater ei maior extaret. Conscia uerò facti uxor eius tantum fuerat, quam illic cum sua generatione dimisit. Cumque primum peruenisset in Gabatha, ubi potentissimus Galestis eius amicus erat, à quo etiam suscipitur, post diem regina cum Aristobuli fugam sensisset, diuq; putasset discessionē eius non pro rebellione fieri, uenerunt, qui nuntiarent iam tenuisse illum primum castellum & secundum, & reliqua omnia. Nam uno comprehenso, simul ad illius uoluntatem omnia festinabant. Tunc cuncta gens Iudæorum cum regina in maximis cœpit esse terroribus. Nam sciebat non longè abesse Aristobulum, quatenus sibi principatum defenderet: timebat etiam, ne ultionem exigeret de illatis sibimet contumelijs. Placuit igitur uxorem eius cum genere in superiori custodia templi constitui. Aristobulum autem cum multi frequenter nunciassent regio circūdatum ornatu, & intra quindecim penè dies loca uiginti duo occupasse, unde etiam militiam congregaret à Libano, uel Trachonitide, uel monarchis: tunc seniores Iudæorum, & Hyrcanus ad reginam intrantes petebant, ut sententiam de rebus ferret instantibus. Nam Aristobulus iam penè cuncta possederat, tantis locis occupatis. Inhonestum enim putabant, quamuis ægritudine laboraret, sine ea aliquod consilium capere: imminere uerò sibi non longe periculum clamitabant. Cumq; illa præcepisset eis agere, quæ existimarent prodesse, multas quoq; causas eis utiles adesse demonstrabat, id est, gentem ualidam, exercitum potentissimum, pecuniarum copiam: sibiq; deficiente iam corpore, uanum esse pro talibus laborem impendere. Hæc cùm dixisset, non multò pòst decessit, anno sui regni nono, ætatis uerò septuagesimotertio, mulier quæ debilitati sui sexus nunquā succubuit, callida circa regni detentionem, quod ex ipsis operibus euidēter ostenll 2 sum

sum est: & quæ præponeret futuris præsentia, & omni post ponere potentiæ principali: & cum nec bonum aut iustum attenderet, ad summam calamitatem negotia domus suæ ita perduxit, ut post multa pericula & labores, potestatem quam possedit non multo tempore, tracta cupiditate perderet. Inimicis enim generis sui quam habuit, tradidit potestatem, & principatum potentium amicorum gubernatione priuauit, & miserijs regnum post suam mortem compleuit propter malam dispositionem. Sed quamuis ita regnasset, gentem tamen in pace custodiuit. Alexandra ergo finem inuenit huiusmodi.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimusquartus.

De regno Aristobuli, & Hyrcano priuatim degente. CAPVT I.

ALEXANDRAE *reginæ morte in superiori uolumine demonstrata, sequentia referamus: nihil aliud festinantes, nisi minime quicquam de gestis rebus memoriæ prodendum præterire. Nam qui conscribunt historias, & res ueteres indicant, oportet eos propter antiquitatē narrationi decus imponere, uel explanationi rerum studere propter legentes, quatenus cum aliqua gratia uel delectatione experientiam possint rerum concipere. Super omnia uerò certius conscriptores debent & ueritatem dicere, ut rerum ignari possint credere lectioni. Centesima octogesimatertia Olympiade, Quint. Hortensio, & Quinto Metello Cretico*

COSS.

coss. bellum contra Hyrcanum Aristobulus præparauit: pugnaq; facta prope Hierichuntem, multi milites Hyrcani ad fratrem eius transfugerunt. Quo facto Hyrcanus ad arcem, ubi Aristobuli uxor & filia à matre eius erant conclusæ, confugit. Cui Aristobulus de reconciliatione uerba faciens; inimicitias depositi: ut ipse quidem regnum teneret, frater autem priuatus uiueret, sua possessione contentus. Cumq; hæc disposuissent in templo, & iusiurandum & dextras dedissent omni populo uidente, discesserunt: ille quidem in aulam regiam, Hyrcanus uerò ut priuatus in Aristobuli domum.

De Antipatro, qui iuuabat partem Hyrcani aduersus Aristobulum. CAP. II.

AMicus igitur quidam Hyrcani, genere Idumæus, Antipater dictus, multas possidens pecunias, & uir efficax, Aristobulo suspectus habebatur propter Hyrcanũ. Nicolaus tamen Damascenus ait hunc genere nobilissimũ Iudæum fuisse, ex illis qui ad Iudæam à Babylone reuersi sunt. Hæc autem refert ad gratiam Herodis filij eius, quem regem Iudæorum contigit postea fieri, de quo apto tempore dicemus. Hic ergo Antipater, qui prius Antipas appellabatur, & eodem quo pater nomine uocabatur, cùm eum Alexander rex, & uxor eius ducem totius Idumææ ordinassent, amicitias iniisse cum finitimis Arabis, & Gazæis, & Ascalonitis perhibetur, multis & maximis donis illos sibi coniungens. at cùm Aristobuli potentiam iunior Antipater formidaret, timens, ne quid ab eo pateretur propter inimicitias latentes, excitat contra eum Iudæorum ualidissimos uiros, iniustum esse dicẽs negligere, dum uiderent Aristobulum iniquè principatum habere: fratremq; eius priorem eiectum, cui magis propter ætatem imperium debebatur. Et cùm hæc ad Hyrcanum uerba

frequenter iacêret, & diceret periclitari uitam ſuam, niſi prouideret, fecit eum diſcedere. Nam indicabat Ariſtobuli amicos nullum tempus prætermittere, in quo non ſuaderent eum interfici, quatenus firmum ſibi gereret principatum. His Hyrcanus uerbis minime credebat, dum natura bonus eſſet, & accuſationem facilè non admitteret: faciebat autem eius innocentia & mentis remiſſio, ut debilis & inualidus putaretur, cùm contrariæ naturæ Ariſtobulus eſſet: nam facinoroſus, & arrogans erat. Sed cùm Antipater uidiſſet Hyrcanum nõ attendere uerba ſua, nullatenus parcebat ſingulis diebus accuſationes fictas de Ariſtobulo illi inſerere, tanquam eum interficere feſtinaret: quem uix impulit ad Aretam Arabum regem confugere: nam promittebat ei auxiliatorem illum quoque futurum. Igitur cum hæc audiſſet Hyrcanus, arbitratus prodeſſe ſibi, ad finitimam Iudææ Arabiam diſcedere, præmittit Antipatrum ad Arabum regem, fidem ab eo acceptu rum, quod non refugientem ad ſe traderet inimicis. Cumq; accepiſſet fidem Antipater, ad Hyrcanum in Hieroſolymam remeauit. Cum paucis ergo de ciuitate egreditur. cumque multam feciſſent uiam, ad Petram ciuitatem perueniunt, ubi palatium Aretæ erat.

De pugna contra Ariſtobulum, & iuſto Onia interfecto.

CAPVT III.

ANtipater autem dum multum amicus regi eſſet, & rogaret cum, ut Hyrcanum ad Iudæam deduceret, & hoc ſingulis diebus ſine ulla intermiſſione faceret, ſed etiã dona promitteret, flectit Aretam. Necnõ etiam Hyrcanus pollicitus eſt, ſi reſtitueretur patriæ, regnumq; reciperet, omnẽ terram, & decem ciuitates, quas ſuus pater Alexãder ab Arabis ceperat, reddere: Fuerunt autem Medaba, Libyas, Nabalota, Arabata, Galata, Zoara, Monslingon, Adiſſa, Ribdaluſa, Oriblo. Cum

hæc

has promißiones audiſſet, contra Ariſtobulum exercitũ quinquaginta millium equitum & peditum produxit. Sed cùm in prælio uicisſet, & multi poſt victoriam ad Hyrcanũ refugiſſent, deſolatus Ariſtobulus ad Hieroſolymã receßit. Arabum autem rex omnem agens exercitum, & applicans ad templũ, Ariſtobulum obſidebat: adiectoq; populo Iudæorum Hyrcano, & pariter obſidente, ſoli ſacerdotes cum Ariſtobulo permanſere. Igitur Aretas cum exercitu Arabum uel Iudæorum circundans eos, fortiter obſidioni imminebat. Quæ cùm fierent, tempore celebrationis azymorum, quæ Paſcha dicitur, probatißimi Iudæorum prouinciam relinquentes, in Aegyptum receſſerunt. Onias uerò quidam uir iuſtus, deoq; amabilis, qui dum nõ plueret, orauit Deũ, quatenus ſolueret ſiccitatem, & audiens Deus pluit: dum tunc celatum eum haberent, propter ſeditionem abſtraxerunt, & in exercitum Iudæorum produxerunt: petentes, ut ſimiliter oraret contra Ariſtobuli milites, ut ſoluerentur, ſicut ſoluta eſt pluuia. Cumq; diu reſiſteret recuſans, à multitudine compulſus, in medio ſtetit, ita orando, dicens: Deus omnium rex, quoniam & hi qui mecum conſiſtunt, tuus exiſtit populus, & qui obſidẽtur, tui ſacerdotes ſunt, peto, ut neque iſtos exaudias contra illos petentes, neque illos contra hos orantes. Cumq; hæc oraſſet, maleuoli Iudæi adorti interfecerunt eum. Deus autem ſtatim ab eis ultionem crudelitatis & pœnam exegit poſt mortem Oniæ, hoc modo: Obſeßis ſacerdotibus & Ariſtobulo, celebratio Paſchæ prouenit, in qua ſolemus multas immolationes offerre. Cumq; indigerent uictimis Ariſtobuli ſocij, & petiſſent Iudæos, ut pro uictimis acciperẽt quantas uellent pecunias, tunc illi mille drachmas dari pro ſingulo capite dixerunt. Cumq; libenter Ariſtobulus & ſacerdotes promiſiſſent, per muros pecunias depoſuerunt: quas illi cùm accepiſſent, nequaquam uictimas

reddiderunt: sed maleuolentia tracti fidei transgressores & impij coram Deo pro defraudatione hostiarum extiterunt. Sacerdotes autem orauerunt Deum, quatenus hoc illis impune non cederet. Qui non remoratus pœnam, procellam uehementem, acerrimamq; in fructus totius prouinciæ mittens, cõsumpsit eos ita, ut modius tritici drachmis undecim emeretur.

De fortunis Aristobuli, & aurea uite. CAP. IIII.

INterea Scaurũ Pompeius, dum in Armenia adhuc Tigranem ipse debellaret, ad Syriam destinauit. Qui cùm ad Damascum uenisset, & Lollium, & Metellum nuper cepisse ciuitatem inuenisset Teostam, in Iudæam perrexit. Vbi dum uenissent ad eum legati Aristobuli, uel Hyrcani, ingrediuntur, petentes auxilia. Sed dum Aristobulus promitteret quadraginta se dare talenta, & nihilominus hæc etiam eadem Hyrcanus offerret, Scaurus magis Aristobuli promissa suscepit. Nã & diues, & magnanimus Aristobulus erat: & omnino paruũ erat, quod dari postulabat. Alter uerò & pauper, & tenax, & de maioribus perfidam promissionem prætendebat. Nam & simile non erat, quod petebat idem uirtute ciuitatem munitissimam capere, & transfugas cum multitudine Nabatheorum bello depellere. Prædictus ergo causis flexus Scaurus, cùm pecunias accepisset, soluit obsidionem, præcipiens Arctam recedere, ne Romanis hostis appareret. Igitur Scaurus iterum discessit. Aristobulus autem cum multis uiribus cõtra Aretam, & Hyrcanum parauit exercitũ. Quibus confligens circa locum qui Capiron dicitur, uicit eos sex millia hostium prosternens: inter quos Cephalon etiam frater Antipatri cecidit. Sed non multò post cùm Pompeius in Damascum peruenisset, & inferiorem Syriam percurrisset, uenerunt legati ab Aegypto, & ab omni Syria, uel Iudæa: per quos miserat ei donũ maximum Aristobulus, uitem auream quingentorũ talentorũ, cuius

mentio

mentionem fecit etiam Strabo Cappadox ita referens: Venerunt uerò ex Aegypto legati cum corona aurea quatuor millium solidorum: & à Iudæa uitis uel hortus aureus: quem nominabant Terpnon, id est, delectabile. Hoc uerò donum nos quoq; uidimus in templo Romæ Capitolini Iouis sacratum fuisse, titulum habẽs Aristobuli, filij Alexandri regis Iudæorum: quod æstimatum est quingentis talentis. Igitur Aristobulus Iudæorum potentissimus, hoc donum dicitur misisse. Interiecto uerò tẽpore, rursus legati ad eum ueniunt, idem Antipater pro Hyrcano, Nicomedes pro Aristobulo, qui etiam accusabant Gabinium & Scaurũ, quòd pecunias accepissent: ille trecenta talenta, alter quadringenta.

Altercatio Aristobuli & Hyrcani apud Pompeium.

CAPVT V.

CVmq; iussisset Pompeius certantes ad Damascum uenire instanti tempore ueris, congregans Apamenum exercitum, de locis hyemalibus ad Damascum properauit, qui in transitu suo mox Apamenam arcem euertit, quam Antiochus munierat Cyzicenus: & Ptolemæi Minæi prouinciam considerauit, uiri maleuoli, & penè Dionysio Tripolitano deterioris, qui securi fuerat percussus. Et dum eum morte dignum inuenisset, acceptis ab eo mille talentis, ex quibus stipendium militibus suis donauit, absoluit eum: necnõn & Lysiadem oppidum cepit, ubi tyrannus Silas Iudæus erat. Cumq; ciuitates Heliopolim & Chalcidem transisset, in medio positum montem ascendit, & ad inferiorẽ Syriam Damascumq; peruenit. Vbi & comperit, quòd Iudæi cum suis principibus Hyrcano & Aristobulo haberent discordiam: totamq; audiuit gentem contra utrosq; dicẽtem, non debere sub regali ditione esse, sed patrio ritu sacerdotibus obedire, quos Deus uenerari præcepit. Hi nanq; dum nepotes existerent sacerdotibus, non con-

tenti eo honore, ad alium magistratum cupiebant gentem transducere, & seruitutis uinculis obligare. Hyrcanus autem accusabat, quòd maior frater esset, & ab Aristobulo partem paruam prouinciæ datam teneret, aliam uerò Aristobulũ uiolentia cepisse confirmans, necnon etiam incursiones contra finitimos & latrocinia illum perpetrare criminabatur, neque gentem Iudæorum à se, nisi per illius uiolentiam ad seditionem descendisse. Cui etiam hæc alleganti, testimonium plus mille optimates Iudæi præbebant, Antipatre suadẽte. Aristobulus autem à principatu dicebat eum decidisse propter suam naturalem & inefficacem segniciem, pro qua & contemptibilis uidebatur: se quoq; aiebat, non tantum pro regni ambitione susceptisse principatum, quantum metu, ne forte ad alios migraret. Appellari autem se regem patris sui nuncupatione, & testes conuocabat iuuenes promptißimos: quorum cultus purpuræ, uel comæ, necnõ & phaleræ, aliusq; ornatus sic stupebatur, ut non ad iudiciũ intrare, sed ad pompam procedere putarentur. Pompeius tamẽ cum hæc audisset, Aristobulum de uiolentia culpans, dimisit eos, leniter alloeutus. Nam dixerat ad prouinciam eorum se uenturum, quò certius singula posset cognoscere, cum Nabathæorum primum prouinciam prouideret: & interim pacẽ eos habere præcepit. Aristobulo autem blandiebatur, ne prouinciam faceret rebellare, aditusq; uiæ concluderent, quod euenit.

De gestis Pompeii cum Aristobulo. CAP. VI.

ARistobulus autẽ à Pompeio egressus, nec aliquid eorum quæ ille monuerat curans, in Delon ciuitatem peruenit, & exinde Iudæam perrexit. Quapropter iratus Pompeius, expeditionem quam contra Nabathæos parauerat in Damasco & à Syria, legionesq; Romanorum contra Aristobulum produxit. Cumq; Pellam & Scythopolim transisset, in Coriã peruenit,

peruenit, quæ initium est Iudææ Mediterranææ: unde munitissimum oppidum super montem positum uidetur, Alexandrium nomine, quò Aristobulus confugerat. Tunc Pompeius destinans ad eum, iussit descendere: multisq; suadentibus Romanis non rebellare, descendit. Cumq; disputasset contra fratrem suum de principatu, rursus in oppidum Pompeio concedente discessit: & hoc bis aut tertiò fecit, sperans regnū obtinere, ad omnia quæ Pōpeius præceperat, obedire se simulans, donec rediret ad munimina sua, timens ne regno spoliaretur, & Hyrcano principatus traderetur. Pompeius autē cum iussisset ei ut castella traderet: & custodibus propria manu scriberet, quatenus eum susciperent, obediuit hæc scribere.

De dolo & perfidia Aristobuli. CAPVT VII.

DIscedēs autem ad Hierosolymā, bellum parauit. Interiecto uerò tempore Pompeio contra eum exercitum ducente, quidam ex Ponto ueniens, nuntiauit Mithridatem hausto ueneno defunctum, quod illi filius suus Pharnaces confecerat. Cumq; in Hiericho castra posuisset, ubi maxime nascitur opobalsamum, unguentum optimum, cuius cum flos acuto lapide incisus fuerit distillat: manè Hierosolymā ascendit. Tunc Aristobulus pœnitens ad Pompeium descendit, pecunias offerens, & in Hierosolymis eum susciens: rogabatq; bello desineret. & quæ uellet cum pace disponeret. Pompeius autē ueniam ei petenti præstitit: & mittit Gabiniū cum militibus ad ciuitatem ut pecunias obtineret. Sed cum nihil horum penitus egisset, Gabinius rediit, negatisq; pecuniis, de ciuitate exclusus est. Nam Aristobuli milites pactis minime consenserunt.

Quomodo irritatus Pompeius Hierosolymā cepit, Aristobulum uinctum Romam duxit. CAP. VIII.

QVapropter Pompeius iratus, Aristobulum reclusit in carcerem: & ad ciuitatem peruenit undiq; munitissimam,

mam, præter Septẽtrionalem partem. Circuit enim eam uallis latißima, intus templum concludens, lapideo muro fortißime constructum. Seditio tamen hominum intus de præsentibus rebus erat, quibusdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Aristobuli uerò socij, excludere eum & repugnare persuadebãt, & illum habere uinctum. Qui cum in templo confugerent, pontem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem parabant: Alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire, & domos uel templũ obseruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo conclusis offerebat, sed hi dum non obedissent, loca iuxta templum posita muris circundedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius autem manè circa templum à parte Aquilonis, unde expugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanque & per illam partem turres altißimæ, & fossæ altißimæ, quæ uallo circundabantur. Ponte nanque deciso munitior extiterat. In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam incidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam coæquatam, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro deportata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit. Sed si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidẽtibus resistere lex concedit, si quid uerò aliud aduersarij uclint facere, nulla nobis datur licẽtia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres exigere uel machinamẽta Romanis licuit fabricare, quibus postero die utebãtur. Vnde potest nostra erga Deum pietas legisq; custodia cognosci, quòd nihil ob timorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed secundo die manè & circa nonam horam super aram immolabant,

labant,& neq; cõflictione belli ſacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio menſe Ieiuniorum, centeſima ſeptuageſimanona Olympiade, Caio Antonio & Marco Tullio Cicerone COSS. hoſtes templum ingreſſi cunctos peremerunt: qui ſacrificijs occupati, nullatenus ſacra ruperunt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientiũ ſunt expulſi: ſed omnia uoluerunt circa ipſas aras pati, dum putarent melius eſſe mori, quàm ſacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non eſſe laudem mendacem, per quam pietas noſtra apparet, ſed ueram extitiſſe cuncti teſtantur qui Pompeij geſta conſcripſerunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec nõ & T. Liuius Romanæ conſcriptor hiſtoriæ. At cum machinamentum primum illatum fuiſſet, turris maxima commota cecidit, & aperuit partem templi, per quam hoſtes irruperunt. Quorum primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius, cum ſuis militibus ſuper murum aſcendit: poſt eum etiam per alterã partem Furius centurio cum ſuis: in medio uerò Fabius, & ipſe centurio cum turba fortiſſima. Tunc omnia cæde Iudæorum complebantur. Quidam enim à Romanis, alij uerò ſemetipſos occidebant. Erant etiam qui præcipites ſeſe flammis inter domos inijcerent, minime ualentes uiolentiam ſuſtinere. Cumq; proſtrata uigintiduo millia Iudæorum, Romanorũ uerò pauci defuncti fuiſſent, capitur etiam Abſalom, patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli. Non parua uerò in templo cõmiſſa ſunt, dũ ea quæ priori tẽpore inuiſibilia uel inacceſsibilia erant, adiſſet Pompeius, & cum eo non pauci uidiſſent, quæ non liceret niſi ſacerdotibus intueri. Inuenerunt autem menſam auream, & circa eam candelabra uel libatoria non pauca: necnon & aromatum multitudinem, & in theſauris ſacras pecunias duo millia talenta: quas Pompeius penitus contingere noluit, propter pietatem: etiamq; hoc dignũ ſua uirtute perfecit. Cumq;

in poſterum

in posterum ministris templi præcepisset illud purgare, & legitima offerre Deo, Hyrcano principatũ sacerdotij donauit: quòd ei utilis apparuisset, & prouinciales prohibuisset Aristobulo auxilium præstare: autores quoq; belli securi percussit. Faustum uerò cum alijs qui propensius murum ascenderant, præmijs dignis honorauit, & Hierosolymam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas subegerant, sub suo principatu esse constituit: & omnem gentem prius nimis extensam, suos intra fines astrinxit: necnon & Gadaram paulò antè dirutam ædificauit, Demetrio donans Gadarenos, suo liberto: reliquas autẽ, Hippon & Scythopolim, & Pellam, uel Dion, & Samariã, insuper & Marisam, & Azotum, & Iamniam, & Arethusam habitatoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam uerò dirutam maritimam, & Ioppen, & Doram, & Stratonis turrim, quam postea Herodes magnifice condidit, & cùm porticibus uel templis eam ornasset, Cæsaream cognominauit, Pompeius liberas reliquit: & à prouincia discessit. Horum malorum Hierosolymis autores Hyrcanus & Aristobulus extiterunt, cum inuicẽ inter se bella gessissent. Nam tunc & libertatem deposuimus, & subiecti Romanis sumus: & prouinciam quam armis possedimus à Syrijs ablatam, Syrijs compulsi sumus denuo restituere. Insuper decem millia talẽta pauco tempore Romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur, populare factum est. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usque ad Euphratem fluuium & Aegyptum Scauro tradidisset, & duas legiones Romanas, per Ciciliam Romam perrexit. Ducebat etiam cũ sua generatione Aristobulum uinctum, cui duæ filiæ uel totidẽ filij fuerunt, quorum

Alexand

Alexander euasit: nouissimus autem Antigonus cum patre uel fororibus Romam deportatus est.

De bello Scauri contra Petram. CAP. IX.

SCaurus autem contra Petram Arabiæ cum exercitu produxisset, propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram uastauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obediens præceptis Hyrcani, à Iudæa triticum uel quæcunque erant necessaria, destinabat. Cumq; missus ab Scauro legatus Antipater ad Aretam perrexisset, per amicitias quas cum eo habuerat, flexit eum pecunijs, ne prouincia prædaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talentis extitit: & in his bellum Scaurus sedauit. Siquidem non minus & ipse, quàm Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinii gestis contra Alexandrum. CAP. X.

INterecto uerò tempore, cum Alexander Aristobuli filius Iudæam inuasisset, dux exercitus Gabinius de Roma ad Syriam usq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit, contra Alexandrum produxit exercitū, nullatenus ualente Hyrcano uiribus illius resistere: cum etiam erigere Hierosolymorum muros festinaret, quos Pompeius depositerat: hoc ne faceret, prohibuerunt eum Romani inibi cōstituti. Circumiens autem prouinciam, multos Iudæorum armauit: & maturius quàm sperabatur, collegit decem millia pedites, & mille quingentos equites: Alexandriū etiam castellum ualde munitum, & Macherunta iuxta montes Arabiæ cepit. Igitur Gabinius contra eum ueniebat, cum iam M. Antonium, aliosq; duces præmisisset. Qui cum Romanis militibus, & subiectis Iudæis, quos Pitholaus & Malachus ducebant, adunantes sibi & Antipatri societatem, Alexandro obuiam uenerunt, quos sequebatur etiam Gabinius cum legione. Alexander autem prope Hierosolymam accessit, ubi cum hostibus prælio facto, peremerunt Romani

Romani tria millia Iudæorum: capiunt etiam non minus tria millia. Interim Gabinius cum ad Alexãdrium peruenisset castrum, inuitabat concluſos ad pacem, ueniamq; de prioribus ſuis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostiũ foras uallum ſtarent, M. Antonius fortiter decertans, in congreßione multos proſtrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquisſet, ut caſtellum uaſtaret, & ipſe reliquam Iudæam circuibat, quãtasq; inuenisſet dirutas ciuitates, renouari præcepit: & recõſtructæ ſunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, uel Dora, Mariſa, & Gaba, & aliæ non paucæ. Cumq; omnes Gabinij præceptis obediſſent, ciuitates multo tempore deſertæ ſuos habitatores acquiſierunt.

Gabinius quàm manſuete prudenterq; ſe geſſerit. CAP. XI.

HAec cum per prouinciam egisſet, rediit in Alexandrium caſtellum. Vbi dum obſidionem ſtatueret, & legationem ad eum Alexander deſtinauit, ueniam ſibi de prioribus commißis poſtulans, & tradere caſtella, Hyrcaniam uel Macherunta, poſt etiam Alexandrium pollicetur: quæ Gabinius accepta euertit. Mater uerò Alexandri cum ad eum peruenisſet (nam fauebat Romanis) marito eius & aliis filijs Romam abductis, conceßit ei Gabinius quæ poſtulauit. Cumq; diſpoſuisſet pacem cum ea, Hyrcanum ad Hieroſolymam reduxit, habiturum templi diligentiã. Quinq; tamen curias conſtituens, æqualibus turmis gentem diuiſit, quarũ una in Hieroſolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uerò in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ: qui regia poteſtate liberati, ſub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinii contra Ariſtobulum & alios. CAP. XII.

SEd cum Ariſtobulus à Roma ad Iudæam confugisſet, & Alexandrium quod nuper dirutum fuerat, renouare deſideraret, Gabinius milites cũ ducibus Siſinnio & Antonio & Seruilio

Seruilio mittit, ut id oppidum reconstrui prohiberent, simul & caperent. Multi tamen Iudæi ad Aristobulum transibant, propter ueterem eius gloriam nouis rebus studentes, necnõ et Pitholaus dux Hierosolymorum cum mille ad eum refugit: sed multi qui ad eum conuenerunt, inermes erant, quos decreuit in Macherũte ponere. Aristobulus ergo eos qui armis inopes erant dimisit, armatos autem octo milia existentes cum collegisset, perrexit ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes, prælio facto uicerunt. Et licet Iudæi propensius decertarẽt, tamen atrocitate hostium ad fugam conuertuntur, quorũ quinq; milia prosternũtur, reliqui uerò dispersi ut unusquisq; ualuit, per fugam sibi salutem quæsiuit: tamen plus mille Aristobulus habens, in Macheruntẽ munitissimum oppidũ receßit. Cumq; male perdidisset, nihilominus spem sibi bonã promittebat. Per duos tamen dies obsidioni resistens multis perfossus uulneribus, captiuus cum Antigono filio, qui de Roma cum eo fugerat, ad Gabinium trahitur. Aristobulus quidẽ his casibus usus, rursus ad Romanam ciuitatẽ trãsmittitur, quo ligatus teneba tur, cum regnum & principatũ sacerdotij, tribus annis et sex mensibus geßisset, uir clarus & magnanimus. filios autem eius senatus matri remisit, Gabinio scribente hoc ei promissum fuisse pro castellorum proditione, sed hi quidem in Iudæam remearunt. Gabinius autem cum contra Parthos exercitum duxisset, & Euphratem fluuium transisset, placuit ei ad Aegyptum reuerti, quatenus Ptolemæum ibi restitueret. Hæc uerò & per alios historiarum scriptores monstrata sunt. Gabinij deinde militibus Antipater ministrauit triticum, & arma, & pecunias, & Iudæos prope Pelusium auxiliatores effecit, qui custodes Aegyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Aegypto remeasset, & ad Syriã peruenisset, seditionibus et turbis eam inualescentem inuenit. Siquidem Alexander Aristobuli filius,

recipiens rursus per uiolentiam principatum, multos Iudæorum subtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadẽs, omnes Romanos, quantos inuenire poterat, occidebat, refugientes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant, ut eorum sedaret amentiam, quatenus ad meliorem sensum redirent. Qui cum perrexisset, multos quidem castigauit, & ad competentia restituit. Veruntamen Alexandrum comprehendere non potuit, dum exercitũ haberet triginta milia Iudæorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus suis prope Taburium montem prostratis. Gabinius autem cum disposuisset Hierosolymorum ciuitatem, Antipatri uoluntati obediens, contra Nabathæos expeditionem produxit: quos cum in pugna uicisset, Parthorũ transfugas Mithridatem & Orsanem dimisit: qui fide nõ seruata, ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum opcram maximam uel clarissimam expeditionem fecisset, Romam redijt, Crasso tradens ducatum. De Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditione conscribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, nihil unus altero amplius exponens.

De Crassi gestis apud Parthos & Iudæos, & de Iudæorum dispersione. CAP. XIII.

CRassus autem cùm cõtra Parthos militiã produceret, ad Iudæam peruenit: & pecunias tẽpli, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abstulit, necnon & totum reliquum aurum usq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam trabem auream ucrsatilem, trecentas minas pensantem. Mina uerò apud nos duæ & semis libræ existimantur. Tradidit uerò ei hanc trabem custos pecuniarum, Eleazarus nomine sacerdos, non maleuolo animo, nam iustus et bonus fuerat: sed dum cõmissa fuisset ei custodia uelorum templi, quæ mira pulchri-

tudine

tudine uel constructione pretiosissima resplendebant, in hac trabe pendentia, & Crassum uidisset templi cunctam aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret, auream ei trabem pro redemptione omniū præstitit: dum & iusiurandum ab eo accepisset, nihil aliud à templo tollendum, sed solo contentum esse auro ab eo tradito, quo multa milia pondo posset inuenire. Hanc uerò trabem alia ligneacircundabat, ideoq; latebat. Crassus uerò licet iurasset, nihil aliud in templo tangere, post acceptam tamē trabem trāsgressus, omne templi aurum depositit. Nemo tamen miretur, si tantæ diuitiæ in nostro templo fuissent, dum has omnes per diuersam terram Iudæi deum colentes, ibi ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo prædictarū pecuniarum testimonio caret, nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit, sed multi alij conscriptores nobis testimonium ferunt: necnon & Strabo Cappadox ita dicens: Transmittens autem Mithridates in Coum tulit pecunias, quas ibi Cleopatra regina depositerat: uerumetiam & Iudæorum octingenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non sunt, nisi dei tantum. Vnde manifestum est, Iudæos per Asiam constitutos, ueritos Mithridatem has pecunias in Coum transmisisse. Non enim ex Iudæa fuerunt in Coo pecuniæ, dum ciuitatē & templum munitissimum haberent: sed neque Alexandriæ habitantes Iudæos, ueri simile est hoc fecisse, dum nihil omnino Mithridatem timerent. Testis nobis est idem Strabo & in alio loco, quia tempore quo transijt Sylla in Græciam pugnaturus Mithridati, Lucullum transmisisse fertur in Cyrenen ciuitatem, propter nostræ gentis seditionem, quæ totum orbem compleuit, ita dicens: Quatuor in ciuitate Cyrenæorum partes existunt, ciuium & agricolarū, tertia uerò colonorum, & quarta Iudæorū. Hæc per omnes ciuitates iam dispersa est, & nullus

mundi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentem uideamus. Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum sub uno regno fuissent, omnem conuersationem horum æmulatæ sunt, ita ut scripturis eorum uterentur: & præsertim pecunias secundum patrias leges Iudæorum congregarent. In Aegypto ergo summam partem Iudæorũ habitasse demonstratur, et Alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatus uerò etiam princeps, qui causas eorum & instrumenta publica debeat curare, et præcepta dare, tãquã princeps perfectæ Reip. In Aegypto tamen hæc generatio conualuit, eò quòd initio Iudæi Aegyptij fuissent, & quia iuxta prouinciam Iudæam Aegyptus iacet: necnon & propter illos, qui exinde ad Aegyptum peruenerũt. Ad Cyrenæam autem ideo transijt, quòd et ipsa finitima Aegypto existeret, quemadmodum & Iudæa, quòd sub uno regno prius fuissent. Strabo quidem hæc retulit. Crassus autem, cum omnia disposuisset, quemadmodum uellet, contra Parthos egreditur, ubi cum toto suo defecit exercitu: sicut & alibi demonstratum est. Sed Cassius, dum ad Syriam fugisset, & uindicasset eam ab incursionibus Parthorum, qui nimis per Crassi perditionem audaciores fuerant, rursus ad Tyrum peruenit: & exinde ad Iudæam ascendit. Tarichenam uerò ciuitatem inuadens, statim prædauit, & triginta milia uirorum captiuauit: Pitholaum etiam seditiosis Aristobuli successorẽ cepit, Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisset, Idumæis amicus erat, de quibus & uxorem nobilissimam nomine Cyprin sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit, Phaselũ, & Herodem qui postea rex fuit, & Iosippum, & Pheroram, filiam quoq; Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potẽtissimis amicitias, & hospitium copulasset, Arabo potius se sociauit: cui etiam filios suos dum bellaret, cõmendauit. Igitur Cassius, cum expeditionem super

Euphra

Euphratem duxiſſet, prohibuit illam deuaſtari prouinciam, ſicut & alibi relatum eſt.

De Ariſtobulo interfecto. CAP. XIIII.

INterfecto uerò tempore, cum Cæſar Romam teneret, poſt Pompeij uel ſenatus fugam, ſoluens à uinculis Ariſtobulum, ad Syriam tranſmiſit: duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudæam. Ariſtobulus autem potentia à Cæſare donata, minime potitus eſt. Nam Pompeiani præoccupantes ueneno eum corruperunt, & ſepelierunt cum Cæſaris ſocijs: quo multo tempore iacuit, uſquequo Antonius eum ad Iudæam remitteret, & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Ariſtobuli filii. CAP. XV.

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrũ Ariſtobuli filium occidendũ, dum culparet eum de his, quæ prius contra Romanos egiſſet: & ſecuri eum percußit. Quo in Antiochia defuncto, fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrannus Chalcidis prope Libanum montem conſtitutæ, detinuit. Qui cum filium ſuum Philippionem in Aſcalona ad Ariſtobuli uxorem deſtinaſſet, iußit eam mittere filium Antigonum cum eius ſororibus: è quibus alteram Philippion cum dilexiſſet, uxorem eam habuit. Quem poſtea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit uxorem, & prouidentiam fratribus eius impendebat.

De profectu Cæſaris in Syria & Aegypto. CAP. XVI.

POſt mortem uerò Pompeij, dum Cæſar cõtra Aegyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potentiſſimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum tranſiret, & minime potuiſſet per Peluſium uiam conficere, ſed in Aſcalone moraretur, Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit, necnõ

& Arabum nobilißimos auxiliatores illi parauit: & propter eum omnes Syri propensius Cæsaris partes adiuuabant. Verum & Iamblicus potentißimus, & Ptolemæus filius eius, Libanũ montem habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandẽ pro Cæsare mentem habebant. Mithridates autem surgens è Syria, cum ad Pelusium peruenisset, & eum non suscepissent, ciuitatẽ obsidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus partem muri deiecit, & reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit. Et Pelusium quidem ita deuastatur. Antipatrũ autem & Mithridatem euntes ad Cæsarem, cum Aegyptij Iudæi transire prouinciam uetarent, quæ Oniæ dicitur, Antipater eos flexit ad Cæsaris amicitiam, principis sacerdotum literas eis ostendens. Quod cum audissent Memphitidem habitantes, simili modo Mithridatem ad se inuitarunt. Ad quos cum profectus fuisset, & ad locum qui dicitur Delta, peruenisset, confligit cum hostibus, circa locum qui dicitur Iudæorum castra. Habebat autem dextrum cornu Mithridates, læuum uerò Antipater. Sed commisso prælio, inclinatur cornu, quo Mithridates pugnabat: qui periclitatus esset, nisi per ripam fluuij cum suis militibus Antipater currens, deuictis iam aduersarijs, mortis eum periculo liberasset. Nam uictores Aegyptios ad fugam conuertens, & persecutus, castra eorum deuastauit: Mithridatemq; fugientem retinuit. Cuius ceciderũt milites octingenti, Antipatri uerò quadraginta. Sed cũ Mithridates Cæsari demandasset uictoriam, simul & salutem, quam per Antipatrum obtinuit, Cæsar Antipatrum quidem tantum dilexit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Quapropter & uulnerari Antipatrum sæuißime contigit. Ergo bello finito, Cæsar cum in Syriam nauigasset, Hyrcano quidem principatum sacerdotij firmum indulsit. Antipatrum uerò ciuitate Romana & immunitate donauit. Dicitur tamen

Hyrca

Hyrcanum huic quoque militiæ in Aegypto socium extitisse, sicut testatur Strabo Cappadox, ex autoritate Asinij ita referens: Post Mithridatis & Hyrcani principis sacerdotum in Aegypto profectionem. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypsicratis, rursus ita retulit: Mithridatem solum exisse, uocatum autem secundo: cui Antipater Iudææ tutor in Ascalone tria milia militum præparauit, & alios potentissimos inuitauit: sociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo exposuit. Sed cum uenisset Antigonus Aristobuli filius tunc ad Cæsarem, & patris sui calamitatem deflcuisset, qualiter propter ipsum ueneno fuerit interemptus, fraterq; suus securi à Scipione percussus; petebat miserari se à regno depulsum: prætcrea Hyrcanũ & Antipatrũ accusabat, quòd male gentem regerent, & in se crudeliter egissent. Antipater autem eũ affuisset, satisfaciebat de obiectis sibi criminibus, rebellem Antigonũ cum suis socijs dissercns: & narrabat, quantum ipse laborasset in expeditione coram ipso Cæsare: & docebat iuste Aristobulum Romam tractum, quòd semper Romanis hostis extitisset: fratrem uerò eius latrocinij causa pœnam à Scipione meritam sumpsisse. Cum hæc Antipater uerba fecisset, Cæsar Hyrcanũ quidem principem sacerdotum ordinauit, Antipatro uerò potestatem donauit, quam ipse elegerat, tutorem eũ totius Iudææ constituens. Hyrcano quoq; concessit patriæ muros restituere, cũ hanc ille gratiam ab eo petisset: nam adhuc diruti iacebant, ex quo Pompeius eos deposuerat, unde à cõsulibus in Capitolio senatusconsultũ hoc modo prolatũ est: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Cõueniente senatu idibus Decemb. in tẽplo Cõcordiæ, præsente L. Copinio, L. Collinæ filio, et Cepario filio Quirini, de his quæ Alexãder Dorothei, et Numenius Antiochi, et Alexãder Iasonis, Iudæorũ legati, optimi uiri & auxiliatores locuti sunt, renouantes

mam, præter Septẽtrionalem partem. Circuit enim eam uallis latißima, intus templum concludens, lapideo muro fortißime constructum. Seditio tamen hominum intus de præsentibus rebus erat, quibusdam iubentibus, Pompeio tradi ciuitatem: Aristobuli uerò socij, excludere eum & repugnare persuadebãt, & illum habere uinctum. Qui cum in templo confugerent, pontem ab eo in ciuitatem transpositum, ad obsidionem parabant: Alij autem exercitum Pompeij susceperunt, & aulam ei tradiderunt. Pompeius autem Pisonem legatum cum exercitu destinauit palatium custodire, & domos uel templũ obseruare. Qui prius quidem uerba pacifica in templo concluſis offerebat, sed hi dum non obedissent, loca iuxta templum posita muris circundedit, ad omnia Hyrcano ministrante. Pompeius autem manè circa templum à parte Aquilonis, unde expugnare eos potuisset, collocauit milites. Fuerunt nanque & per illam partem turres altißimæ, & fossæ altißimæ, quæ uallo circundabantur. Ponte nanque decisò munitior extiterat. In qua ualle Pompeius cum aggerem in circuitu syluam incidentibus Romanis imponeret, & uideret satis fossam coæquatam, machinamenta uel instrumenta bellica à Tyro deportata superimposuit: per quæ etiam templum deposuit. Sed si nobis patrium non fuisset, septimo die uacare, nullatenus aggerem construere Iudæis repugnantibus potuissent. Nam bellantibus & occidẽtibus resistere lex concedit, si quid uerò aliud aduersarij uolint facere, nulla nobis datur licẽtia sabbatis eos prohibere. Quapropter non certantibus Iudæis, nec manus armantibus, turres exigere uel machinamẽta Romanis licuit fabricare, quibus postero die utebãtur. Vnde potest nostra erga Deum pietas legisq; custodia cognosci, quòd nihil ob timorem obsidionis ad immolandum impediti fuissent, sed secundo die manè & circa nonam horam super aram immolabant,

labant,& neq; cõflictione belli ſacrificium remittebant. Nam cum capta ciuitas fuiſſet tertio menſe Ieiuniorum, centeſima ſeptuageſimanona Olympiade, Caio Antonio & Marco Tullio Cicerone COSS. hoſtes templum ingreſſi cunctos peremerunt: qui ſacrificijs occupati, nullatenus ſacra ruperunt, aut timore animæ conturbati, aut dolore morientiũ ſunt expulſi: ſed omnia uoluerunt circa ipſas aras pati, dum putarent melius eſſe mori, quàm ſacrificia imperfecta relinqui. Et hanc non eſſe laudem mendacem, per quam pietas noſtra apparet, ſed ueram extitiſſe cuncti teſtantur qui Pompeij geſta conſcripſerunt, inter quos & Strabo, & Nicolaus, nec nõ & T. Liuius Romanæ conſcriptor hiſtoriæ. At cum machinamentum primum illatum fuiſſet, turris maxima commota cecidit, & aperuit partem templi, per quam hoſtes irruperunt. Quorum primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius, cum ſuis militibus ſuper murum aſcendit: poſt eum etiam per alterã partem Furius centurio cum ſuis: in medio uerò Fabius, & ipſe centurio cum turba fortiſſima. Tunc omnia cæde Iudæorum complebantur. Quidam enim à Romanis, alij uerò ſemetipſos occidebant. Erant etiam qui præcipites ſeſe flammis inter domos iniicerent, minime ualentes uiolentiam ſuſtinere. Cumq; proſtrata uigintiduo millia Iudæorum, Romanorũ uerò pauci defuncti fuiſſent, capitur etiam Abſalom, patruus ſimul & ſocer Ariſtobuli. Non parua uerò in templo cõmiſſa ſunt, dũ ea quæ priori tẽpore inuiſibilia uel inacceſſibilia erant, adiſſet Pompeius, & cum eo non pauci uidiſſent, quæ non liceret niſi ſacerdotibus intueri. Inuenerunt autem menſam auream, & circa eam candelabra uel libatoria non pauca: necnon & aromatum multitudinem, & in theſauris ſacras pecunias duo millia talenta: quas Pompeius penitus contingere noluit, propter pietatem: etiamq; hoc dignũ ſua uirtute perfecit. Cumq;

in poſterum

in posterum ministris templi præcepisset illud purgare, & legitima offerre Deo, Hyrcano principatũ sacerdotij donauit: quòd ei utilis apparuisset, & prouinciales prohibuisset Aristobulo auxilium præstare: autores quoq; belli securi percussit. Faustum uerò cum alijs qui propensius murum ascenderant, præmijs dignis honorauit, & Hierosolymam sub conditione fiscalium Romanis exposuit. Ciuitates etiam quas prius Iudæi de inferiori Syria ablatas subegerant, sub suo principatu esse constituit: & omnem gentem prius nimis extensam, suos intra fines astrinxit: necnon & Gadaram paulò antè dirutam ædificauit, Demetrio donans Gadarenos, suo liberto: reliquas autẽ, Hippon & Scythopolim, & Pellam, uel Dion, & Samariã, insuper & Marisam, & Azotum, & Iamniam, & Arethusam habitatoribus reddidit, quæ mediterraneæ fuerant, præter alias dirutas. Gazam uerò dirutam maritimam, & Ioppen, & Doram, & Stratonis turrim, quam postea Herodes magnifice condidit, & cùm porticibus uel templis eam ornasset, Cæsaream cognominauit, Pompeius liberas reliquit: & à prouincia discessit. Horum malorum Hierosolymis autores Hyrcanus & Aristobulus extiterunt, cum inuicẽ inter se bella gessissent. Nam tunc & libertatem deposuimus, & subiecti Romanis sumus: & prouinciam quam armis possedimus à Syrijs ablatam, Syrijs compulsi sumus denuo restituere. Insuper decem millia talẽta pauco tempore Romani nos exegerunt: & regnum quod antiquitus secundum generationem principibus sacerdotum dabatur, populare factum est. De his quidem competenti loco dicemus. Pompeius autem cum inferiorem Syriam usque ad Euphratem fluuium & Aegyptum Scauro tradidisset, & duas legiones Romanas, per Ciciliam Romam perrexit. Ducebat etiam cũ sua generatione Aristobulum uinctum, cui duæ filiæ uel totidẽ filij fuerunt, quorum

Alexand

Alexander euasit: nouissimus autem Antigonus cum patre uel fororibus Romam deportatus est.

De bello Scauri contra Petram. CAP. IX.

SCaurus autem contra Petram Arabiæ cum exercitu produxisset, propter difficultatem ciuitatis, in circuitu terram uastauit. Sed exercitu Romano fame fatigato, Antipater obediens præceptis Hyrcani, à Iudæa triticum uel quæcunque erant necessaria, destinabat. Cumq; missus ab Scauro legatus Antipater ad Aretam perrexisset, per amicitias quas cum eo habuerat, flexit cum pecunijs, ne prouincia prædaretur. Qui etiam fideiussor eius pro trecentis talentis extitit: & in his bellum Scaurus sedauit. Siquidem non minus & ipse, quàm Areta, concupiuit idem fieri.

De Gabinii gestis contra Alexandrum. CAP. X.

INterfecto uerò tempore, cum Alexander Aristobuli filius Iudæam inuasisset, dux exercitus Gabinius de Roma ad Syriam usq; peruenit: qui inter alia quæ miranda fecit, contra Alexandrum produxit exercitū, nullatenus ualente Hyrcano uiribus illius resistere: cum etiam erigere Hierosolymorum muros festinaret, quos Pompeius deposuerat: hoc ne faceret, prohibuerunt eum Romani inibi cōstituti. Circumiens autem prouinciam, multos Iudæorum armauit: & maturius quàm sperabatur, collegit decem millia pedites, & mille quingentos equites: Alexandriū etiam castellum ualde munitum, & Macherunta iuxta montes Arabiæ cepit. Igitur Gabinius contra eum ueniebat, cum iam M. Antonium, aliosq; duces præmisisset. Qui cum Romanis militibus, & subiectis Iudæis, quos Pitholaus & Malachus ducebant, adunantes sibi & Antipatri societatem, Alexandro obuiam uenerunt, quos sequebatur etiam Gabinius cum legione. Alexander autem prope Hierosolymam accessit, ubi cum hostibus prælio facto, peremerunt

Romani

Romani tria millia Iudæorum: capiunt etiam non minus tria millia. Interim Gabinius cum ad Alexãdrium peruenisset castrum, inuitabat conclusos ad pacem, ueniamq; de prioribus suis delictis pollicebatur eis. Vbi cum plures hostiũ foras uallum starent, M. Antonius fortiter decertans, in congressione multos prostrauit. Gabinius ergo exercitus partem cum ibi reliquisset, ut castellum uastaret, & ipse reliquam Iudæam circuibat, quãtasq; inuenisset dirutas ciuitates, renouari præcepit: & recõstructæ sunt, Samaria uel Azotus, Scythopolis, & Anthedon, Raphia, uel Dora, Marisa, & Gaba, & aliæ non paucæ. Cumq; omnes Gabinij præceptis obedissent, ciuitates multo tempore desertæ suos habitatores acquisierunt.

Gabinius quàm mansuete prudenterq; se gesserit. CAP. XI.

HAec cum per prouinciam egisset, rediit in Alexandrium castellum. Vbi dum obsidionem statueret, & legationem ad eum Alexander destinauit, ueniam sibi de prioribus commissis postulans, & tradere castella, Hyrcaniam uel Macherunta, pòst etiam Alexandrium pollicetur: quæ Gabinius acceptа euertit. Mater uerò Alexandri cum ad eum peruenisset (nam fauebat Romanis) marito eius & aliis filijs Romam abductis, concessit ei Gabinius quæ postulauit. Cumq; disposuisset pacem cum ea, Hyrcanum ad Hierosolymam reduxit, habiturum templi diligentiã. Quinq; tamen curias constituens, æqualibus turmis gentem diuisit, quarũ una in Hierosolymis degebat, alia in Gadaris, tertia in Amathunte, quarta uerò in Hiericunte, quinta in Sephoris Galilææ: qui regia potestate liberati, sub optimatum gubernatione uiuebant.

De pugna Gabinii contra Aristobulum & alios. CAP. XII.

SEd cum Aristobulus à Roma ad Iudæam confugisset, & Alexandrium quod nuper dirutum fuerat, renouare desideraret, Gabinius milites cũ ducibus Sisinnio & Antonio & Seruilio

Seruilio mittit, ut id oppidum reconstrui prohiberent, simul & caperent. Multi tamen Iudæi ad Aristobulum transibant, propter ueterem eius gloriam nouis rebus studentes, necnõ et Pitholaus dux Hierosolymorum cum mille ad eum refugit: sed multi qui ad eum conuenerunt, inermes erant, quos decreuit in Macherũte ponere. Aristobulus ergo eos qui armis inopes erant dimisit, armatos autem octo milia existentes cum collegisset, perrexit ad bellum. Quos Romani fortiter inuadentes, prælio facto uicerunt. Et licet Iudæi propensius decertarẽt, tamen atrocitate hostium ad fugam conuertuntur, quorũ quinq; milia prosternũtur, reliqui uerò dispersi ut unusquisq; ualuit, per fugam sibi salutem quæsiuit: tamen plus mille Aristobulus habens, in Macheruntẽ munitissimum oppidũ receßit. Cumq; male perdidisset, nihilominus spem sibi bonã promittebat. Per duos tamen dies obsidioni resistens multis perfossus uulneribus, captiuus cum Antigono filio, qui de Roma cum eo fugerat, ad Gabinium trahitur. Aristobulus quidẽ his casibus usus, rursus ad Romanam ciuitatẽ trãsmittitur, quo ligatus teneba tur, cum regnum & principatũ sacerdotij, tribus annis et sex mensibus geßisset, uir clarus & magnanimus. filios autem eius senatus matri remisit, Gabinio scribente hoc ei promissum fuisse pro castellorum proditione, sed hi quidem in Iudæam remearunt. Gabinius autem cum contra Parthos exercitum duxisset, & Euphratem fluuium transisset, placuit ei ad Aegyptum reuerti, quatenus Ptolemæum ibi restitueret. Hæc uerò & per alios historiarum scriptores monstrata sunt. Gabinij deinde militibus Antipater ministrauit triticum, & arma, & pecunias, & Iudæos prope Peluſium auxiliatores effecit, qui custodes Aegyptiorum adituum fuerant. Cumq; ex Aegypto remeasset, & ad Syriã peruenisset, seditionibus et turbis eam inualescentem inuenit. Siquidem Alexander Aristobuli filius,

recipiens rursus per uiolentiam principatum, multos Iudæorum subtraxerat, magnoq; cum exercitu prouinciam inuadẽs, omnes Romanos, quantos inuenire poterat, occidebat, refugientes ad montem Garizin. Gabinius autem hæc uidens, Antipatrum ut prudentem præmittit ad illos qui rebellabant, ut eorum sedaret amentiam, quatenus ad meliorem sensum rediret. Qui cum perrexisset, multos quidem castigauit, & ad competentia restituit. Veruntamen Alexandrum comprehendere non potuit, dum exercitũ haberet triginta milia Iudæorum: qui cum Gabinio confligens uincitur, decem milibus suis prope Taburium montem prostratis. Gabinius autem cum dispositisset Hierosolymorum ciuitatem, Antipatri uoluntati obediens, contra Nabathæos expeditionem produxit: quos cum in pugna uicisset, Parthorũ transfugas Mithridatem & Orsanem dimisit: qui fide nõ seruata, ad proprios remearunt. Sed Gabinius cum opcram maximam uel clarissimam expeditionem fecisset, Romam redijt, Crasso tradens ducatum. De Pompeij & Gabinij contra Iudæos expeditione conscribit Nicolaus Damascenus, & Strabo Cappadox, nihil unus altero amplius exponens.

De Crassi gestis apud Parthos & Iudæos, & de Iudæorum dispersione. CAP. XIII.

CRassus autem cùm cõtra Parthos militiã produceret, ad Iudæam peruenit: & pecunias tẽpli, quas Pompeius non tetigerat, duo milia talentorum abstulit, necnon & totum reliquum aurum usq; ad octo milia talentorum. Tulit etiam trabem auream ucrsatilem, trecentas minas pensantem. Mina uerò apud nos duæ & semis libræ existimantur. Tradidit uerò ei hanc trabem custos pecuniarum, Eleazarus nomine sacerdos, non maleuolo animo, nam iustus et bonus fuerat: sed dum cõmissa fuissent ei custodia uelorum templi, quæ mira pulchritudine

tudine uel constructione pretiosissima resplendebant, in hac trabe pendentia, & Crassum uidisset templi cunctum aurum uelle colligere, ueritus ne templi cunctum ornatum auferret, auream ei trabem pro redemptione omniū præstitit: dum & iusiurandum ab eo accepisset, nihil aliud à templo tollendum, sed solo contentum esse auro ab eo tradito, quo multa milia pondo posset inuenire. Hanc uerò trabem alia lignea circundabat, ideoq; latebat. Crassus uerò licet iurasset, nihil aliud in templo tangere, post acceptam tamẽ trabem trãsgressus, omne templi aurum deposuit. Nemo tamen miretur, si tantæ diuitiæ in nostro templo fuissent, dum has omnes per diuersam terram Iudæi deum colentes, ibi ex antiquis temporibus obtulissent. Nec magnitudo prædictarũ pecuniarum testimonio caret, nec arrogantia nostra per tantam magnitudinem diuitias extollit, sed multi alij conscriptores nobis testimonium ferunt: necnon & Strabo Cappadox ita dicens: Transmittens autem Mithridates in Coum tulit pecunias, quas ibi Cleopatra regina deposuerat: uerumetiam & Iudæorum octingenta talenta. Nobis itaq; pecuniæ publicæ non sunt, nisi dei tantum. Vnde manifestum est, Iudæos per Asiam constitutos, ueritos Mithridatem has pecunias in Coum transmisisse. Non enim ex Iudæa fuerunt in Coo pecuniæ, dum ciuitatẽ & templum munitissimum haberent: sed neque Alexandriæ habitantes Iudæos, uerisimile est hoc fecisse, dum nihil omnino Mithridatem timerent. Testis nobis est idem Strabo & in alio loco, quia tempore quo transijt Sylla in Græciam pugnaturus Mithridati, Lucullum transmisisse fertur in Cyrenen ciuitatem, propter nostræ gentis seditionem, quæ totum orbem compleuit, ita dicens: Quatuor in ciuitate Cyrenæorum partes existunt, ciuium & agricolarũ, tertia uerò colonorum, & quarta Iudæorũ. Hæc per omnes ciuitates iam dispersa est, & nullus

mundi locus facile inuenitur, in quo non hanc gentem uideamus. Nam Aegyptus, & Cyrenæa dum sub uno regno fuissent, omnem conuersationem horum æmulatæ sunt, ita ut scripturis eorum uterentur: & præsertim pecunias secundum patrias leges Iudæorum congregarent. In Aegypto ergo summam partem Iudæorũ habitasse demonstratur, et Alexandriæ ciuitatis maxima pars huic genti deputata est. Ordinatus uerò etiam princeps, qui causas eorum & instrumenta publica debeat curare, et præcepta dare, tãquã princeps perfectæ Reip. In Aegypto tamen hæc generatio conualuit, eò quòd initio Iudæi Aegyptij fuissent, & quia iuxta prouinciam Iudæam Aegyptus iacet: necnon & propter illos, qui exinde ad Aegyptum peruenerũt. Ad Cyrenæam autem ideo transijt, quòd et ipsa finitima Aegypto existeret, quemadmodum & Iudæa, quòd sub uno regno prius fuissent. Strabo quidem hæc retulit. Crassus autem, cum omnia disposuisset, quemadmodum uellet, contra Parthos egreditur, ubi cum toto suo defecit exercitu: sicut & alibi demonstratum est. Sed Cassius, dum ad Syriam fugisset, & uindicasset eam ab incursionibus Parthorum, qui nimis per Crassi perditionem audaciores fuerant, rursus ad Tyrum peruenit: & exinde ad Iudæam ascendit. Tarichenam uerò ciuitatem inuadens, statim prædauit, & triginta milia uirorum captiuauit: Pitholaum etiam seditiosis Aristobuli successorẽ cepit, Antipatro inuitante. Qui etiam cum apud eum multum ualuisset, Idumæis amicus erat, de quibus & uxorem nobilissimam nomine Cyprin sibi coniunxit: ex qua quatuor liberos procreauit, Phaselũ, & Herodem qui postea rex fuit, & Iosippum, & Pheroram, filiam quoq; Salomen. Hic autem Antipater, dum cum alijs potẽtissimis amicitias, & hospitium copulasset, Arabo potius se sociauit: cui etiam filios suos dum bellaret, cõmendauit. Igitur Cassius, cum expeditionem super

Euphra-

Euphratem duxisset, prohibuit illam deuastari prouinciam, sicut & alibi relatum est.

De Aristobulo interfecto. CAP. XIIII.

INterjecto uerò tempore, cum Cæsar Romam teneret, post Pompeij uel senatus fugam, soluens à uinculis Aristobulum, ad Syriam transmisit: duas ei tradens legiones, quatenus paratam illi ut potens faceret Iudæam. Aristobulus autem potentia à Cæsare donata, minime potitus est. Nam Pompeiani præoccupantes ueneno eum corruperunt, & sepelierunt cum Cæsaris socijs: quo multo tempore iacuit, usquequo Antonius eum ad Iudæam remitteret, & in regijs monumentis poni præciperet.

De morte Alexandri Aristobuli filii. CAP. XV.

SCipio autem mandat Pompeio, Alexandrũ Aristobuli filium occidendũ, dum culparet eum de his, quæ prius contra Romanos egisset: & securi eum percußit. Quo in Antiochia defuncto, fratres eius Ptolemæus Minæi, tyrannus Chalcidis prope Libanum montem constitutæ, detinuit. Qui cum filium suum Philippionem in Ascalona ad Aristobuli uxorem destinasset, iußit eam mittere filium Antigonum cum eius sororibus: è quibus alteram Philippion cum dilexisset, uxorem eam habuit. Quem postea Ptolemæus pater eius occidens, matrimoniali iure eam duxit uxorem, & prouidentiam fratribus eius impendebat.

De profectu Cæsaris in Syria & Aegypto. CAP. XVI.

POst mortem uerò Pompeij, dum Cæsar cõtra Aegyptum pugnaret, Antipater Iudæorum potentißimus, mandatis Hyrcani obediens, multum illi utilis apparuit. Nam Mithridates Pergamenus, dum per Corycum transiret, & minime potuisset per Pelusium uiam conficere, sed in Ascalone moraretur, Antipater ei tria milia armatos Iudæos adduxit, necnõ

& Arabum nobilißimos auxiliatores illi parauit: & propter eum omnes Syri propenſius Cæſaris partes adiuuabant. Verum & Iamblicus potentißimus, & Ptolemæus filius eius, Libanũ montem habitantes, cum omnibus ciuitatibus eandẽ pro Cæſare mentem habebant. Mithridates autem ſurgens è Syria, cum ad Peluſium peruenißet, & eum non ſuſcepißent, ciuitatẽ obſidebat: cuius maxima uirtute Antipater primus partem muri deiecit, & reliquis uiam ingredi ciuitatem parauit. Et Peluſium quidem ita deuaſtatur. Antipatrũ autem & Mithridatem euntes ad Cæſarem, cum Aegyptij Iudæi tranſire prouinciam uetarent, quæ Oniæ dicitur, Antipater eos flexit ad Cæſaris amicitiam, principis ſacerdotum literas eis oſtendens. Quod cum audißent Memphitidem habitantes, ſimili modo Mithridatem ad ſe inuitarunt. Ad quos cum profectus fuißet, & ad locum qui dicitur Delta, peruenißet, conſligit cum hoſtibus, circa locum qui dicitur Iudæorum caſtra. Habebat autem dextrum cornu Mithridates, læuum uerò Antipater. Sed commiſſo prælio, inclinatur cornu, quo Mithridates pugnabat: qui periclitatus eſſet, niſi per ripam fluuij cum ſuis militibus Antipater currens, deuictis iam aduerſarijs, mortis eum periculo liberaſſet. Nam uictores Aegyptios ad fugam conuertens, & perſecutus, caſtra eorum deuaſtauit: Mithridatemq; fugientem retinuit. Cuius ceciderũt milites octingenti, Antipatri uerò quadraginta. Sed cũ Mithridates Cæſari demandaſſet uictoriam, ſimul & ſalutem, quam per Antipatrum obtinuit, Cæſar Antipatrum quidem tantum dilexit, ut etiam uteretur eo per omnia bellorum pericula. Quapropter & uulnerari Antipatrum ſæuißime contigit. Ergo bello finito, Cæſar cum in Syriam nauigaſſet, Hyrcano quidem principatum ſacerdotij firmum indulſit. Antipatrum uerò ciuitate Romana & immunitate donauit. Dicitur tamen

Hyrca

Hyrcanum huic quoque militiæ in Aegypto ſocium extitiſſe, ſicut teſtatur Strabo Cappadox, ex autoritate Aſinij ita referens: Poſt Mithridatis & Hyrcani principis ſacerdotum in Aegypto profectionem. Idem Strabo alibi ex autoritate Hypſicratis, rurſus ita retulit: Mithridatem ſolum exiſſe, uocatum autem ſecundo: cui Antipater Iudææ tutor in Aſcalone tria milia militum præparauit, & alios potentiſſimos inuitauit: ſociatum etiam Hyrcanum huic militiæ dicens. Hæc quidem Strabo expoſuit. Sed cum ueniſſet Antigonus Ariſtobuli filius tunc ad Cæſarem, & patris ſui calamitatem deflcuiſſet, qualiter propter ipſum ueneno fuerit interemptus, fraterq; ſuus ſecuri à Scipione percuſſus, petebat miſerari ſe à regno depulſum: prætcrea Hyrcanũ & Antipatrũ accuſabat, quòd male gentem regerent, & in ſe crudeliter egiſſent. Antipater autem eũ affuiſſet, ſatisfaciebat de obiectis ſibi criminibus, rebellem Antigonũ cum ſuis ſocijs diſſerens: & narrabat, quantum ipſe laboraſſet in expeditione coram ipſo Cæſare: & docebat iuſte Ariſtobulum Romam tractum, quòd ſemper Romanis hoſtis extitiſſet: fratrem uerò eius latrocinij cauſa pœnam à Scipione meritam ſumpſiſſe. Cum hæc Antipater uerba feciſſet, Cæſar Hyrcanũ quidem principem ſacerdotum ordinauit, Antipatro uerò poteſtatem donauit, quam ipſe elegerat, tutorem eũ totius Iudææ conſtituens. Hyrcano quoq; conceſſit patriæ muros reſtituere, cũ hanc ille gratiam ab eo petiſſet: nam adhuc diruti iacebant, ex quo Pompeius eos depoſuerat, unde à cõſulibus in Capitolio ſenatuſconſultũ hoc modo prolatũ eſt: L. Valerius, Lucij filius, Cos. Cõueniente ſenatu Idibus Decemb. in tẽplo Cõcordiæ, præſente L. Copinio, L. Collinæ filio, et Cepario filio Quirini, de his quæ Alexãder Dorothei, et Numenius Antiochi, et Alexãder Iaſonis, Iudæorũ legati, optimi uiri & auxiliatores locuti ſunt, renouantes

cum Romanis gratias,& amicitias præexistentes,clypeũ aureum pro indicio auxiliorũ deuouerunt,quinquaginta milium ſiclorum:& petiuerunt literas ſibi dari ad omnes liberas ciuitates, quatenus prouinciæ uel portus eorũ nullam uiolentiam paterẽtur.Placuit igitur ſenatui amicitias & ſocietatem cum eis componere,& omnia quæ ſupplicauerunt,concedere,clypeum'que ſuſcipere.Hæc acta ſunt ſub Hyrcano principe ſacerdotum,& rectore gentis,nono anno,menſe Panemo.Hyrcanus autem etiam ab Athenienſium populo laudatus eſt,cum multum ei apparuiſſet beniguus: nam miſerunt ei ſcriptum huiuſmodi decretum: Sub iudice uel ſacerdote Dionyſio,filio Aſclepiadis,menſe Panemo,uiceſimoquinto die, datum eſt magiſtratibus decretum Athenienſium ſub præſide Agatho, de quo Deucles Menandri Alimuſius ſcriba expoſuit: Munychionis undecimo die, concilio iudicum facto in theatro, ſuffragiũ tulit Dorotheus princeps ſacerdotũ: cum quo aſſidens Dionyſius filius Dionyſij,dixit:Quoniam Hyrcanus Alexandri princeps ſacerdotum,& rector Iudæorum,permanet cum populo noſtro, uel ſingulis ciuibus fidelis exiſtens, & omni circa eos utitur induſtria:ibiq; uenientes Athenienſes ſeu legationis cauſa, ſeu priuatim, munificenter ad ſe ſuſcepit,& prouidit quatenus illæſi redirent, decretum quidem de his & prius factum eſt: nunc uerò Dionyſio Dorothei Sunienſi ſuggerente,& de uiri uirtute populum ammonente,quomodo uoluntatem habet bene nobis quod potuit ſemper facere, placet honorare uirum aurea corona optima ſecundũ legem,& dedicare ei imaginem æream in templo populi, uel Gratiarum: decernere uerò coronã in theatro, cum Libero patri tragœdiæ ſolennia celebrãtur,& in Panathenæis,& Eleuſiniis,& in gymnicis certaminibus, diligentiam uerò magiſtratus habeant,ut ſi permanſerit,& ſeruauerit fauorem noſtrum, omne

quod

quod excogitamus pro gratia uel honore uiri, munificenter compleatur: quatenus cum hæc ita facta fuerint, appareat noster populus optimus eum amplecti, uicesq; reddere gratiarũ, ut ille nostrum studium iam honoribus affectus imitetur: imò etiam debemus eligere ab omnibus Athenienſibus, qui decretũ ei deportent, ut cum honorem ſuſceperit, feſtinet benefacere ſemper noſtræ ciuitati. Romanorum ergo uel populi Athenienſium erga Hyrcanum merita demonſtrauimus.

De Herode inſtituto rege, & geſtis prioribus. CAPVT XVIII.

CAeſar autem cũ Iudæam diſpoſuiſſet, in Syriam nauigauit. Antipater autẽ ut Cæſarẽ à Syria deduxit, in Iudæã reuertitur: & ſtatim muros à Pompeio dirutos reconſtruxit, ſeditionemq; prouincialiũ ſedauit: interminationibus ſimul et perſuaſionibus requieſcere eos inuitãs, cũ diceret: Si quis Hyrcano cõſenſerit, feliciter uitam ſuã poteſt peragere. Qui uerò adſpem rebellandi peruenerit, & lucro priuabitur, & me ipſum pro patrono dominum, Hyrcanũ autem pro rege tyrannũ ſentiet, Romanos uerò ac Cæſarem pro rectoribus amaros hoſtes: nam minime patientur amoueri, quẽ ipſi principẽ conſtituerunt. Sed cum tardũ & ſegnem Hyrcanũ uidiſſet, priorẽ filium ſuũ ducem in Hieroſolymis ordinauit, ſecundũ uerò Herodem Galilææ tutorẽ demonſtrauit, adhuc omnino iuuenem, nam quindecim annorũ tunc erat: cui nihil obſtat iuuentus, dũ prudentiam ſuper ætatẽ haberet. Qui cum occaſionẽ inueniſſet, ſtatim ad uirtutis oſtentationẽ prorupit. Siquidem Ezechiã principem latronũ comprehenſum, qui Syriam cũ magna turba uexabat, fecit interimi cũ multis ſuis prædonibus. Quo facto nimiũ à Syris amplectitur, unde & in amorem eius exarſerunt, quòd à latrocinijs prouincia eorũ eſſet erepta. Laudabant ergo eum per ciuitates & per uicos, quòd pacẽ eis præ-

ſtitiſſet, & tuitionem prædiorum ſuorum inueniſſent. Quapropter & Sexto Cæſari, cognato magni Cæſaris, tũc totam regenti Syriam, amicus factus eſt. Cum uerò æmulatio profactis Herodis Phaſelũ fratrem eius intraſſet, non minor ſtuduit tali gloria reperiri: & in Hieroſolymitis fautores ſibi parabat, dum & ciuitatem haberet, & populi negotia non ignarè tractaret. Quæ Antipatrũ faciebant ab omni gente, tanquam eſſet omnium dominus, honorari: tamen ex tali claritate, qualia ſæpius contingunt, Hyrcani fidem tranſgreſſus eſt. Potentiſſimi uerò Iudæorum, Antipatrum uidentes cum filijs extolli per fauorem gentis, & reditus Iudææ, uel pecunias Hyrcani, nimis inuidebant ei. Nam Antipater amicitias cum imperatoribus Romanorum compoſuerat: & cum flexiſſet Hyrcanũ pecunias trãſmittere, tanquam ſuas, & non Hyrcano præſtante eas, Romanis principibus deſtinabat. Vnde manifeſte Antipatrum accuſabant, dicentes Hyrcano: Vſquequo iſta pateris? an non uides Antipatrum cum filijs principatu præire cunctos, teq; nomen tantum regiũ poßidere? Sed ne te lateant, ne putes ſine periculo tuo negligere negotia, dum Antipater & filij eius totam nunc autoritatem contineant, & hanc ſine tuis iußionibus diſponãt. Nam Herodes filius eius Ezechiam & omnes qui cum eo erant, peremit: noſtram legẽ tranſgreſſus, quæ hominem prohibet occidi, licet malignus ſit: niſi primum in concilio condemnatus ſit. Ille uerò, dum nullam à te ſuſcepiſſet poteſtatem, hæc auſus eſt cõmittere. Quæ cũ Hyrcanus audiſſet, flectitur: plus autem iram eius incenderunt matres eorum, quos Herodes interfecerat, dum per ſingulos dies in templo eum peterent, ut Herodes ante concilium de actis ſuis redderet rationẽ. Commotus igitur Hyrcanus, Herodem uocauit, ſatisfacturum de criminibus ſibi illatis. Qui perſuaſionibus patris impulſus, uenit. Nam ſic ei præceperat, ut non priuatus

priuatus, sed cum tutela & custodia corporis adueniret. Qui cum & Galilæam, ut putauit prodesse sibi, dispositis militum parua manu circundatus uiam secabat, ut nec terribilis uideretur Hyrcano, cum maxima ueniens multitudine, nec nudus uel incautus coram iudicibus esset: imò & Sextus Cæsar, Syriæ rector scripsit Hyrcano, supplicans, ut liberaret à iudicio Herodem: simul & interminabatur ei, si non obediret. Sed Sexti literæ occasio fuerant, ne quid pateretur à sententia concilij Herodes, sed magis absolueretur. Nam diligebat eũ Hyrcanus, tanquam filium. Herodes autem, cum in medio unà cum suis militibus astitisset, omnes perterruit: nec ausus est aliquis ex his eum accusare, qui primum contra eum exclamabant, sed omnes sub quiete & silentio, rei exitum sustinebant. Qui cum ita sedissent, unus quidam nomine Sameus, uir iustus, & propter hoc minime deuitans periculum, surgens ita locutus est: Viri iudices & rex, neminem scio ad iudicium à uobis uocatum ita constitisse, neque uos nosse quicquam opinor simile: sed omnis quicunq; in hoc iudicium peruenit exquirendus, humiliter astitit, misericordiã à uobis expetens, capillis prolixis, & ueste nigra indutus: hic autem Herodes optimus iuuenis, reus pro homicidio satisfacturus, de tali crimine uocatus interest purpura circũdatus, & caput ornatum habens compositione crinium, stipatusq; armis, ut si condemnatus secundum legem fuerit, nos quidem interficiat, ipse uerò uim faciens ueritati, liberetur. Sed Herodem de his non culpabo, siquidẽ suum commodum pluris quàm legem fecit: sed uos uel regem accuso, qui tantam ei licentiam dedistis. Scitote tamen maximum esse deum, quia hic, quem nunc propter Hyrcanum ultis absoluere, quãdoq; uos & ipsum regem torquebit. Nihil autem hæc dicendo mentitus est. Nam Herodes, cum regnum cepisset, omnes occidit in cõcilio tunc inuentos, cum ipso Hyrcano

præter

præter Sameum, quem nimis dilexerat propter iustitiam eius: & quòd ciuitate posthac obsessa ab Herode & Sosio, persuasisset populo, ut Herodem acciperent, dicens, propter peccatum eum non posse deuitari. De his quidem suo loco dicemus. Hyrcanus autem cum uidisset propensiores iudices ad necẽ Herodis, iudiciũ in posterum diem distulit: & mittens ad Herodem furtim, persuasit ei ciuitatem relinquere, ut ita posset periculum declinare. At ille cum discessisset in Damascũ, fugiens regem, & ad Sex. Cæsarem peruenisset, ita apud se decreuit, ut si uocandus ad iudiciũ esset, non obediret. Indignabantur autem iudices Hyrcano, dicẽtes quomodo hæc omnia cõtra eum essent. Illum uerò cum nihil lateret, nihil agebat amentia uel imbecillitate sua. Sed cum Sextus Herodẽ ducẽ inferioris Syriæ ordinasset (nam hoc ei pecunijs uendidit) Hyrcanus timebat eum, ne quando contra se exercitũ produceret. Non multis autem transactis diebus, hoc euênit. Herodes enim aduersus eum expeditionẽ ducens, irascebatur, eò quòd ad iudicium uocatus sit satisfacturus. Prohibuerunt tamen eum obuiam uenientes pater Antipater, & frater, impetumq; eius retinuerunt: rogantes, ne accederet prope Hierosolymã: nec aliquod opus niteretur facere contra eos, qui concesserunt ei ad talem peruenire dignitatem. Deprecabãtur etiam, ut indignationem deponeret, quòd uocatus ad iudiciũ esset, sed absolutionis gratiam potius recordaretur: nec ita dolorem consideraret, ut saluti ingratus existeret: & animaduertendũ uerò, quòd & bellorum casus deus dispensat, quapropter uictoriam non omnino speraret, expugnando regem & amicũ, qui multũ ei profuisset, nihil uerò sponte in eum commisisset aduersi: sed per maleuolos suasores actum, quòd difficultatis umbram præstiterit. Flexus his Herodes, & arbitratus satis sibi factum, quòd suam fortitudinẽ genti demõstrasset, reuersus est. Per Iudæam

ergo

ergo taliter se res habebant.

Decreta Romanorum aliorumq; populorum & urbium de amicitia Iudæorum. CAP. XIX.

CAesar autem cum Romam uenisset, parabat ad Aphricam nauigare, quatenus Scipionem uel Catonem expugnaret. Ad quem Hyrcanus dirigens legatos, petijt cõfirmare cum eo amicitias. Videtur mihi necessarium et hoc exponere, qualiter Romanorum principes cum nostra gente sunt pacti: ne lateat aliquos quòd & Asiæ, et Europæ reges studium habuerunt, sociare sibi nostram fortitudinem, dum eorũ fidem dilexissent: sed quoniam multi propter odium nostrum minime credunt Persicis uel Macedonicis scriptionibus de nobis, eò quòd non eadẽ ubiq; in publicis locis depositæ demonstrantur, sed apud nos tantũ & alios quosdam Barbarorũ, de Romanis tamen decretis non est ambigendum: nam & publicis locis repositæ hactenus, & in Capitolio tabulis æreis cõscriptæ, continentur. Nam & C. Iulius Cæsar, Alexandriæ Iudæos per æream tabulam demonstrauit Alexandrinos ciues existere. Vnde initium approbationis faciam dum pando senatusconsulta, & C. Iulij Cæsaris de Hyrcano, uel gente nostra, decreta. C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, & dictator secundò, magistratibus Sidoniorũ, & curiæ, & populo salutem. Si sani estis, bene est: et ego sanus sum, cum meo exercitu. Exẽplum facti decreti ad Hyrcanũ filium Alexandri, principem sacerdotum, & rectorem gentis Iudæorũ, uobis destinaui, quatenus in publicis uestris annalibus reponatur. Volo ergo uos Græcè uel Latinè in ærea tabula scriptũ hoc ponere, quod huiusmodi est: C. Iulius Cæsar, imperator & pontifex, secundò dictator. Cum deliberata sententia decreui, quoniam Hyrcanus Alexandri, Iudæus, & nunc, & in prioribus annis, in pace & bello, fidẽ & studiũ demonstrauit, cui multi etiam consu

consules testimoniũ præbent: insuper & in propinquo Alexãdriæ loco, cum mille quingentis militibus auxiliatoribus nobis occurrit, & ad Mithridatem à me destinatus cum omni deuotione fidelis apparuit: propter has ergo causas Hyrcanũ Alexandri, filiosq; eius, rectores Iudæorũ esse, et principatum sacerdotij gentis Iudaicæ semper habere secundũ patrios mores, præcipio: ipsum quoq; filiosq; eius, auxiliatores uobis & inter uiros amicißimos esse censendos, quantacunq; uerò sacerdotalia iura sunt, eum ucl filios eius posßidere decerno. Si qua uerò interfuerit quæstio de Iudaicis rebus, placet nobis iudicium de his adhibere: exhyemationes uerò militum, aut pecunias exigendas ab eis, minime probaui. C. Cæsaris dictatoris, consulis data conceßaq; decreta sic habent: ut filij eius principatum gentis Iudæorum, & donata sibi loca posßiderent: ut princeps sacerdotũ idem & rector gentis Iudæorum legatis uim pasßis adesset: & quia transmisisset ad Hyrcanũ Alexandri filium, principem sacerdotum, Iudæorum legatos, qui de amicitijs uel auxilio cum eo loquerentur, & dedicarent ei tabulam æream in Capitolio, & in Sidone, & Tyro, & Ascalone, & in templis, scriptam apicibus Græcis uel Latinis, quæ infrà exposita continentur. Vt uerò hoc decretũ omnibus per ciuitates curatoribus, & iudicibus, & amicis innotesceret, & hospitia legatis præstarentur, & sanctiones ut ubiq; destinarentur, præcepit C. Cæsar, imperator, consul, honoris & uirtutis & clementiæ causa, conceßit pro cõmodis senatus et populi Romani, Hyrcanũ Alexandri filiũ, liberosq; eius, principes esse sacerdotum, uel antistites Hierosolymorum et gentis Iudææ, iure quo & proaui eorũ sacerdotium suum gesserunt. C. Cæsar, quinquies consul, decreuit habere hos, ucl munire Hierosolymorum ciuitatem, & gubernare eam, Hyrcanũ Alexandri, principem sacerdotum Iudæorum, rectorem gentis

secun

secundum suam uoluntatem, ut Iudæis in secundo anno locationis ex reditibus cori, id est, triginta modij subducantur: neq; ut aliqui eis calumnientur, neq; tributa ab eis exigant. C. Cæsar, dictator secundo sanxit, ut per singulos annos Ioppenses tributa Hierosolymorũ ciuitati præstent, excepto septimo anno, quem Sabbaticum annum appellant, quoniam in eo neque fruges agrorũ colligunt neque seminant: necnon etiam Hyrcano, & filijs eius decimas præbeant, et ut nullus uel præses, uel dux, uel legatus in finibus Iudæorum auxilia colligat, uel militibus liceat pecunias exigere ad exhyemandũ, aut pro nomine alicuius: sed esse undiq; liberos. Quæcunque postea habuerunt, uel emerunt, uel possederunt, omnibus his eos potiri: & Ioppen ciuitatem, quam ab initio Iudæi habuerunt, & cum amicitias cũ Romanis fecissent, eorũ esse, sicut & nobis prius placuit, imperamus. Ex qua ciuitate Hyrcanum Alexandri filium, liberosq; eius à possessoribus terræ, & à portu, tributa consequi iubemus: de Sidone modios uiginti milia, sexcentos septuaginta quinq;, per singulos annos, excepto septimo anno, quem Sabbaticum uocant, in quo neque arant, neque fructum arborũ colligunt. Prædia etiam in maximo campo, quæ Hyrcanus & proaui eius prius possidebant, placet senatui, hæc Hyrcanum & Iudæos habere, eodem iure quo & prius possederunt. Manere etiã iura, quæ ab initio inter Iudæos uel principes sacerdotũ fuerunt, & institutiones quas populo uel senatu decernente habuerunt, præterea eodem iure liceat illis uti. Et in Lydia loca etiam uel terras, quas pro hospitalitate reges Syri uel phœnices per donationem Romanorum possederunt, eas senatus probauit Hyrcanum rectorem gentis Iudæorum habere. Dari etiam licentiam Hyrcano, omnibusq; ab eo missis, ut cum senatoribus in ludo monomachorum, uel bestiarum sedentes spectent: & si petierint dictatorem uel magi

magistrum equitum, ut in senatu eos introducant, & responsa eis tradant intra decimum diem: hoc fiat post senatusconsultum. C. Cæsar, quater imperator, quinquies consul, in perpetuum dictator, huiusmodi uerba fecit de iure Hyrcani Alexandri, principis sacerdotum, & rectoris gentis Iudæorum: Prædecessores mei imperatores in prouincijs, cum testimonium Hyrcano principi sacerdotum Iudæorũ, & Iudæis coram senatu uel populo Romano præbuissent, cumq; gratias ei populus & senatus egisset, bene nobis uisum est memoriam habere & prouidentiam, quatenus Hyrcano ac Iudæorum genti filijsq; Hyrcani, à senatu et populo Romano, pro suo erga nos fauore, gratiæ retributionis redderentur. Iulius Caius dictator & consul Romanorum, magistratibus Parianorum, curiæ ac populo salutem. Interpellauerunt me Iudæi in Delo, et quidam de Colonijs Iudæorum præsentibus uestris legatis, & demonstrauerunt decretum, per quod uos eos prohibetis patrijs moribus & sacrificijs uti. Ergo mihi non placet in nostros amicos & auxiliatores talia fieri decreta, uel prohiberi eos secundũ suam uiuere consuetudinem, seu pecunias ad conuiuia & ad uictimas inferre: quando hoc facere nec Romæ quidem prohiberentur. Nam Caius Cæsar noster consul, dum in sanctionibus suis uetaret collegia per ciuitates congregari, hos solos non prohibuit, nec pecunias conferre, nec conuiuia parare: & ego quoq; alios prohibens, istis solis præcipio secundũ patrios mores & leges conuenire. Bene ergo facitis, si prolatam sententiam contra nostros amicos uel auxiliatores, propter nostrum erga eos studium & fauorem auferetis. Post Caij mortem, Marcus Antonius, & Publius Dolabella consules, cum senatum congregassent, & Hyrcani legatos introduxissent, locuti sunt de quibus petierũt, & amicitias cum eis fecerunt, & omnia eis concedi senatus decreuit quæcunq; postula

postularent: subiuncto etiam senatusconsulto, quatenus probationem dictorũ habeant, qui hanc historiam relegunt: quod tale fuit senatusconsultum ab ærario transcriptum de tabulis publicis, sub Quinto Rutilio ærarij custode: dum tertio Idus Aprilis, in tẽplo Concordiæ conscriberentur, præsente Lucio Calphurnio, & reliquo senatu. Publius Dolobella et Marcus Antonius cõsules, dixerunt: De his quæ per senatusconsultum Caius Cæsar pro Iudæis decernens in ærario deponere non occurrit, sic placet nobis, sicut & senatui uisum est, ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per singulas ciuitates transmittantur, quatenus curẽt & illi in tabulis reponere quod decretum est: Quinto Idus Februarias, in tẽplo Concordiæ. Legati autem principis sacerdotum fuerunt Lysimachus Pausaniæ, Alexãder Theodori, Patroclus Chæreæ, Ionathas Oniæ. Misit autem & ex his legatis unum Hyrcanus ad Dolobellam, tunc Asiæ procõsulem, petens eum soluere Iudæos à militia, ut patriam custodirent cõsuetudinem, quod facilius impetrauit. Siquidem Dolobella cum accepisset literas Hyrcani, nihil remoratus scribit per totam Asiam pro Iudæis, & ad Ephesinam ciuitatem, primã totius Asiæ, quæ huiusmodi legebantur, sub iudice Artemione, mensis Lenæonis die prima: Dolobella imperator Ephesiorum curiæ, & magistratibus uel populo salutem. Alexãder Theodori, legatus Hyrcani, filij Alexandri principis sacerdotum, & rectoris Iudæorum, intimauit mihi, quòd non possent ciues sui militare, dum nec arma portare possint, nec iter facere diebus sabbatorum, nec alimentorum secundum patrias leges copiam habere: iccirco ego sicut prædecessores mei imperatores, præbeo eis militiæ remissionem, & concedo patrijs uti legibus secundum solennes & sacras immolationes, & congregare sicuti solent pro sacrificijs pecunias, & uolo uos hæc per singulas conscribere ciui-

tates. Hanc quidem Dolobella Hyrcano legationem mittente, nostris donauit licentiam. Lucius autem Lentulus cõsul dixit: Ciues Romanos Iudæos, templa habentes, Ephesi ante tribunal, religionis causa à militia dimissi duodecimo Calendarum Octobris. Lucio Lentulo, & Caio Marcello consulibus, præsente senatu. Balbus legatus & uicarius, Ephesiorum magistratibus, curiæ & populo salutem. Iudæos per Asiam constitutos, Lucius Lentulus consul me pro ipsis petente, à militia dimisit. Postulans uerò post hæc & Fannium tribunum plebis, & Lucium Antonium ærarium, impetraui. Vos autem cupio curare, ne quis eis molestiam inferat. Decretũ Deliorum sub præside Biotomense Thargelione, uicesima die ad titulationem iudicum. Marcus Piso legatus, aduenies in ciuitatem nostram, pro delectu militum conuocans nos, & multos ciuium, præcepit, ut si qui sunt Iudæi ciues Romani, nequaquam militare cogantur, eò quòd Cornelio Lentulo consuli religionis causa Iudæos dimittere placuit. Quapropter obedire consuli nos oportet. His similia Sardiani quoq; de nobis decreuerunt. Caius Fannius Caij filius, dux, consul, magistratibus Coorum salutẽ. Volo uos scire, quomodo legati Iudæorum adierunt me, petendo accipere senatusconsulta pro ipsis constituta, quæ etiam subiuncta sunt. Igitur uolo uos curare uel prouidere his hominibus secundum senatusconsultũ, quatenus per uestram prouinciam incolumes ad propria reuertantur. Lucius autem Lentulus consul dixit. Ciues Romanos Iudæos qui templa Iudaica habere Ephesi uidentur, religionis causa dimisi. Hoc factum est duodecimo Calendarum Iuliarũ. Lucius Antonius, Marci filius, uicarius ærarij uel proconsul, Sardianorũ magistratibus curiæ & populo salutem. Iudæi ciues nostri adeuntes probauerunt nobis consilium habuisse proprium secundum patrias leges ab initio, & locum

propr

proprium, in quo negotia uel iudicia inuicem mouent: & hoc petierunt, quatenus liceat illis hoc facere, quod custodiri uel permitti decreui. Marcus Publius, filius Publij, & Marcus Lucius Marci filius dicunt: Lentulum proconsulem adeuntes intimauimus ei, de quibus Dositheus Cleopatridæ filius Alexandrinus uerba fecit, ut ciues Romanos Iudæos templa Iudaica facere solitos, si illi uisum fuerit, religionis causa eos fecisse, dimittat: & dimisit duodecimo Calendas Iulias. Lucio Lentulo & Caio Marcello consulibus, Lentulus decretũ protulit. Ciues Romanos Iudæos, sacraria Iudaica facere solitos, Ephesi ante tribunal religionis causa dimisi. Laodicensium princeps C. Rabilio Caij filio consuli salutem. Sosipater Hyrcani principis sacerdotum legatus, porrexit nobis epistolam tuam, per quam designauit nobis, ab Hyrcano principe & sacerdote Iudæorum destinatos quosdam cum literis pro sua gente conscriptis, quatenus sabbata Iudæis liceat secundum patrios leges celebrare, ut ne quis eos quicquam impediat: quoniam amici & auxiliatores nostri probãtur: aut ne quis eis uiolentiam inferat in nostra prouincia: & licet Tralliani palàm dicant, non sibi placuisse quæ pro his decreta sunt, tamen præcepisti hæc ita fieri. Postulamus autem ita, ut & nobis eadem de his scribas obsequentibus tuis præceptis. Epistolam autem porrectam suscepimus, quam reposuimus inter publica nostra monumenta: & de reliquis quæ præcepisti prouidemus, quatenus in nullo culpemur. Publius Seruilius, Publij Galbæ filius, procõsul, Milesiorũ magistratibus, curiæ & populo salutem. Pritanis Mercurij filius ciuis uester, dum in Trallibus negotia tractarem, insinuauit mihi, præter nostram sententiam Iudæis uos inquietudinẽ inferre, & prohibere eos sabbata celebrare, uel templa patria perficere, fructusq; sua cõsuetudine colligere. Volo igitur uos scire, quo modo audiẽs

uerba eius uel eorum qui contra eum disserebant, decreui ne prohiberentur. Decretum Pergamenorũ sub iudice Cratippo mense Desio sentẽtia principum. Quoniam Romani sequentes suos maiores, pro communi omnium hominum tutelá pericula suscipiunt, & studẽt auxiliatores & amicos suos in felicitate uel firma pace consistere, cum transmisissẽt ad eos Hyrcanus princeps sacerdotum gẽtis Iudææ legatos, Stratonem Theodori, Apollonium Alexandri, Aeneam Antipatri, Aristobulum Amintæ, Sosipatrum Philippi, uiros optimos, & hi singula demonstrassent, decreuit senatus de his quæ postulauerunt, quatenus nequaquam rex Antiochus Antiochi filiis lædat Iudæos auxiliatores Romanorum, imo ut & castella, & portus, uel prouinciam, & si quid aliud ab eis abstulit, redderet: & liceat eis à portubus deportare quæ uolunt, & ut nullus rex uel populus à portubus Iudæorum seu uectigalibus aliquid auferat, excepto Ptolemæo rege Alexãdrino, quia & ipse auxiliator his & amicus noster exiſtit: imò etiã custodiam à Ioppe depelli, sicut petierunt. Nostræ uerò curiæ Lucius Peticus uir optimus, iussit ut hæc fieri ita curemus, quemadmodum senatus decreuit, & prouideamus, quatenus incolumes legati ad propria possint redire, necnõ etiã Theodorum in curia, uel in conuentu suscepimus: Qui cum nobis epistolam, & senatusconsultum porrexisset, uerba faciens, demonstrauit Hyrcani uirtutem & liberalitatem, quia publice uel priuatim cunctis prodest qui ad eum conuenerint. Literas uerò inter publica cõscripta deposuimus, & nos quoq; omnia pro Iudæis agere tanquam auxiliatores Romanorum, secundum senatusconsultum decreuimus. Quippe etiam postulauit Theodorus dum epistolam nobis porrigeret, quatenus à magistratibus nostris mittatur ad Hyrcanum exemplar decreti, intimantis nostri populi sententiam, & petentis custodiri uel ampliari

ampliari nostras cum eis amicitias, & ut meminerit temporibus Abraham, qui omnium Iudæorum pater extitit, nostros maiores amicos ei fuisse, sicut & in publicis conscriptis inuenimus. Decretum Alicarnassæorum sub sacerdote Memnone Aristidis filio. Placuit populo, Marco Alexãdro insinuante, quoniam Iudæi Pietatis studium omni tempore habent, populusq; Rom. omnium hominum benefactores, pro Iudæorum amicitijs uel auxilijs ad nostram ciuitatem præcepta miserũt, quatenus permittantur immolationes Deo solennes efficere. Placuit igitur & nobis cõcedere Iudæis uiris uel mulieribus sabbata celebrare, uel sacrificia producere secundũ leges Iudaicas. Si quis uero hos prohibuerit, militiæ reus & debitor ciuitatis existat. Decretum Sardianorũ. Placuit curiæ uel populo, ducibus intimantibus, quomodo nostram ciuitatem habitantes Iudæi, multa uel maxima beneficia à populo sæpe meruerunt: nunc quoq; cum ingressi fuissent in curiam populum petere, quatenus suis legibus & libertate data à senatu populoq; Romano secundum consuetudinem congregentur, & iudicia sua disponant, datus est illis locus, in quo cum uxoribus uel filijs possint celebrare Deo patrias oratiões. Igitur uisum est curiæ uel populo, concedere eis conuenientibus certis diebus agere secundum suas leges: deputari etiam eis locum quẽ aptum ædificationibus uel habitaculis putauerint: Habeant etiam curatores annonæ ciuitatis diligentiam, ut si qua opus habuerint alimenta, faciant eis introduci. Decretum Ephesiorum sub Iudice Menophilo, mense Artemisio, prima die. Nicanor Euphemi dixit. Placuit populo intimantibus ducibus quomodo interpellauerunt in ciuitate Iudæi, Marco Iunio Bruto proconsule, quatenus agerent sabbata, & omnia facerent secundum patrias leges, nemine penitus impediẽte, proconsul concessit. Placuitq; populo propter Romanos, nullum

prohiberi obſeruare ſabbatorum diem: imò concedere eis omnia facere, ſecundum Iudaicas ſuas leges. Multa quoque & alia decreta ſenatum uel imperatores Romanos ad Hyrcanũ pro gente noſtra deſtinaſſe cognouimus, necnon & aliarum ciuitatum iudicata uel literas à magiſtratibus reciprocas noſtris epiſtolis, ex quibus hæc quæ demonſtrauimus flectere ſine inuidia legentes putauimus. Nam euidentiſſima ſigna de amicitijs Romanorũ & noſtris, demonſtrantur æreis tabulis, hactenus in Capitolio permanentibus, & in poſterum permanſuris. Omnium uerò expoſitionẽ tanquam ſuperfluam & faſtidioſam recuſaui, nullum credens tam difficilimũ inueniri, qui uel opinetur Romanorũ humanitatem minime circa nos extitiſſe, quam ſæpius oſtenderunt: nos quoq; de quibus retulimus, nequaquam mentitos eſſe cognoſcat. De amicitijs quidem Romanorũ, & noſtris illis temporibus factis retulimus. Eodem uerò tempore ſeditionem per Syriam hac occaſione contigit fieri. Baſſus Cecilius, Pompeianarum partium fautor, inſidias Sexto Cæſari faciẽs, interfecit eum: ipſe uerò cum ſuis militibus regni gubernacula tenuit. Tunc etiã maximum bellum circa Apamiam commiſſum eſt à ducibus Cæſarianis, quibus & Antipatcr auxilia cum filijs deſtinauit, memoriam habens beneficiorum Cæſaris. Quapropter & punire peremptores eius iuſtum putauit. Bellum autem cũ traheretur, Marcus quidem uenit à Roma ad Sexti ſucceſſionẽ, Cæſar autem interficitur à Caſsio & Bruto in Senatu, cum principatum tenuiſſet tribus annis, & menſibus ſex, quod & per alios conſcriptores dictum eſt.

De Caſsii geſtis & Malachi, Antoniiq; edictis pro Iudæis.

CAPVT XX.

POſt Cæſaris autem internitionem, cum bellum conflatum fuiſſet principibus Romanorum, omnibus pro exercitu congre

congregando dispersis, Cassius ad Syriam peruenit. Qui cum Apamenum exercitum accepisset, obsidionem soluens, ambos sibi cõiungit, Bassum & Marcum: & ciuitates circumeundo milites cum armis conglomerabat, & fiscalia grauia eis imponebat: à Iudæa uerò plus quàm septuaginta talenta pecuniarum exegit. Antipater autẽ cùm uidisset in maximo timore uel turba negotia constituta, diuisit pecuniarũ exactiones, utroq; filio eas tradens. Herodi quas difficilius exigi putabat, reliquas uerò alijs præcepit colligere. Cumq; primus Herodes à Galilæa exegisset quanta fuissent ei statuta, necessarius inter amicos à Cassio recipitur. Nam statuerat Romanis obsequi, & fauorem eorũ sibi laboribus alienis parare. Alij autem procuratores ipsas ciuitates cum habitatoribus uendebãt, quarum Cassius quatuor maximas captiuauit, id est, Gosnam & Amathuntẽ, necnon & Liddam, & Thamnam, qui etiam Malachum penè perdiderat, nisi Hyrcanus per Antipatrum centum talenta de suo ei misisset, & ita impetum eius refregisset. Sed cum Cassius cum multis pecunijs à Iudæa discessisset, Malachus insidias Antipatro parabat, dum interitũ eius principatus Hyrcani tutelam fore putaret. Quod Antipater intelligens, discessit trans Iordanẽ, ubi exercitum Arabicum simul & prouincialem congregauit. Malachus autẽ callidus existens, iureiurando negabat se insidias ipsi, uel filijs eius fecisse, satisfaciens ei. Nam Phaselo Hierosolymam regẽte, Herode uerò tenente armorum custodiam, nequaquam se tale facinus uel in animo habuisse dicebat. Vnde recõciliabatur cum Antipatro. Sed cum Marcus Syriam procuraret, audiuit nouis rebus per Iudæam Malachum studere, & uenit quatenus eum interficeret. Quod paulò minus contigisset, nisi Antipater eum petendo liberasset, nescius quòd suum interfectorem Malachũ liberaret. Igitur Cassius & Marcus exercitu

congregato, ducem Herodem totius Syriæ fecerunt, naues ei cum toto exercitu cõmendantes: promiserunt etiam regẽ eum Iudææ post bellum ordinare, quòd iam tunc cõtra Antonium & iuuenem Cæsarem immineret. Tunc magis ueritus Malachus, Antipatrẽ depellere cogitabat. Cumq; Hyrcani pincernam pecunijs redemisset (nam uterque apud eum epulabatur) ueneno hunc uirum interfecit: & milites armatos habens, ciuitatem obtinuit. Et cum insidias Malachi contra patrẽ suum Herodes & Phaselus intellexissent, & uindictam inferre cogitassent, Malachus eis iureiurando Antipatri negabat interitum. Cuius uita summis laboribus patriam protegens, ita finem inuenit. Filius uerò eius Herodes, ultionem quidẽ patris exigere cogitauit, & cum exercitu contra Malachum uenit: Phaselo uerò priori placuit dolo magis hominem superare, ne belli ciuilis initium facere putaretur, & satisfactionẽ Malachi susceptit, & credere simulauit, nihil eum ad patris interitum cõmississe. Sepulcrum etiam patri ornatissimum cõstruxit. Sed cum Herodes ad Samariam peruenisset, & inuenisset eam afflictam, refouebat, & ita inter eos certamen est dissolutum. Interiecto deinde breui tempore celebratione Hierosolymorum instante, cum militibus suis Herodes in ciuitatem aduenit: quod cum Malachus cognouisset, ueritus Hyrcanũ flexit ut nequaquam permitteret eum ingredi ciuitatem. Hyrcanus quidem paruit, causam uerò talem interdictionis proposuit, quòd nõ deberet multitudinẽ alienigenarũ iciunanti populo superinducere. Sed Herodes præcepta negligẽs, noctu ciuitatem ingreditur. Tunc Malachus licet metueret, dissimulationem tamen non refutauit, sed Antipatrũ ut amicum manifestè plangebat, custodiam uerò corporis sui latẽter habebat. Placuit uerò etiam Herodi, non redarguere dissimulationem eius: sed è contrario muneribus ei blandiebatur. Cassius tamen

men de patris interitu Herodi mandauit, quatenus Malachi crudelitatem cognoſceret. Qui ſcripſit præcipiens ei patris obitum uindicare, tribunis quoq; in Tyro mandauit Herodis ſequi uoluntatem. Tempore uerò quo Caßius Laodiciã cepit, acceſſerunt ad eum pariter coronas uel pecunias ei deportantes. Herodes quidem ſperans Malacho ibi ueniente ſe ulciſci cùm ad Tyrum Phœnices peruenißet, cauſamq; opinatus eſſet, Malachus maius quiddam conatus eſt agere, ita ut filium in Tyro obſidem exiſtentem, in ciuitatem ingreſſus furto uoluiſſet auferre, & ad Iudæã reuerti: credens ſe gẽtem Iudæorum contra Romanos excitaturum, & deiecto Hyrcano regnaturum, dum bello Caßius ab Antonio occupatur. Cõſilijs tamen eius Deus reſtitit. Herodes quoq; intelligẽs eius uoluntatem, tranſmiſit famulum, quaſi hoſpitalia paraturum, quia cunctos ad conuiuium inuitauerat. Et licet hoc ſimularet, ad tribunos tamen uerè direxit, quatenus ammoneret eos contra Malachum cum gladijs exire. Qui cùm exiſſent, & iuxta ciuitatem eum conueniſſent, ſuper littus hominem uulneribus confoderunt. Hyrcanus ergo cùm factum intellexiſſet, obſtupuit: rediensq; ad ſeſe conſuluit Herodem, quid eſſet factum, uel qui Malachum interfeciſſent. Cumq; Herodes reſponderet, Caßium hoc iußiſſe, laudauit factum: nam malcuolum & nimis patriæ perſuaſorem eum eſſe criminabatur. Hanc ergo pro iniquitate in Antipatrum commiſſa Malachus pœnã ſoluit. Caßio uerò diſcedente de Syria, maxima per Iudæam turba concitatur in Hieroſolymis, cùm Felix contra Phaſelũ unà cum militibus armaretur. Herodes autẽ ad Fabium rectorem Damaſci proficiſcẽs, cùm hoc audiſſet, & in fratris ſolatium cuperet feſtinare, ægritudine prohibetur. Phaſelus tamen Felicem ſuperans, in aliqua eum turre concludit, quem poſtea ſub pactionis fœdere dimiſit, Hyrcanum penè accuſans, quòd

multa sui beneficia prætermittens, inimicis suis fauorē impenderet. Itaq; frater Malachi multa tūc occupans loca, obtinuerat & Massadam omnium munitissimam: contra quem Herodes ualetudine liberatus exercitum duxit, & auferens omnia loca, quæ comprehenderat, sub pactionis lege eum dimisit. Antigonus autem Aristobuli filius, ut militiam congregauit, & Fabium pecunijs redemit, Ptolemæus eum Minæi propter cognationem ad Iudæam ducebat: auxilium etiā ei præbebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Cassius reliquerat. Nam hic Syriam omnem potentia capiens custodiuit. Marion autē Galilæam finitimā inuadēs, tria castella eius occupauit. Contra quem Herodes cùm ueniſſet, omnia quæ ille tenuerat, abstulit. Tyriorum uerò custodes cum humanitate dimisit, quibusdam etiam & dona præstitit, propter ciuitatis fauorem. Cum hæc ergo egisset, obuiauit Antigono, & prælio commisso uicit, & penè iam altiora Iudææ tenentem fortiter expulit: victoriaq; potitus ad Hierosolymam uenit, ubi coronas ei tum Hyrcanus, quàm populus ob uirtutis præmiū offrebāt. Nam cognatus Hyrcani per affinitatem credebatur, ideoq; magis eum defendebat, ueluti ducturum neptem suam fratris Aristobuli filiam, ex qua trium mariū extitit, & duarum fœminarum pater. Habuit siquidem priorem uxorem nomine Dorin, populārem ex gente nostra, ex qua prior filius eius concipitur Antipater. Cassium nanq; cùm Antonius, & Cæsar in Philippensi campo uicissent, sicut & ab alijs demonstratum est, post uictoriam Cæsar ad Italiam rediit, Antonius autem ad Asiam regressus est. Cumq; uenisset in Bithyniam, legationes undiq; obuiauerunt ei. Tunc & Iudæorum nobilissimi accusabant Phaselum, & Herodem, dicentes, habitu tantum Hyrcanum regem extare, hos uerò omnē potestatem possedisse. Herodem tamen Antonius maxime honorauit, cùm ad eum uenisset

ſet ſatisfacere pro accuſationibus, propter quod accidit aduer ſarios eius nec ſermone aliquid impetraſſe. hoc nanque acquiſiuit pecunijs Herodes ab Antonio. Sed cùm Epheſum peruenijſſet Antonius, deſtinauit Hyrcanus princeps ſacerdotũ, noſtraq; gens legationem ad eum, auream deportantem coronã, & ſupplicantem, quatenus Iudæos à Caſsio abductos, nõ extante bello, ſcriberet ad prouincias liberos relaxari, terramq; temporibus Caſsij ſubreptam reſtitui. Antonius uerò iuſtas Iudæorum poſtulationes conſiderans, reſcribit Iudæis, & Hyrcano, mandans etiam ſimul & Tyrijs decreta huiuſmodi continentia: M. Antonius imperator, Hyrcano principi ſacerdotum, & rectori gentis Iudæorum ſalutem. Si ualetis, lætamur, ualeo & ego cum exercitu meo. Lyſimachus Pauſaniæ, & Ioſippus Minæi, & Alexãder Theodori, legati Epheſum aduenientes, priorem Romæ confectam legationem renouarunt, & hanc quoq; pro te tuaq; gente ſedulò diſpoſuerunt. dum demonſtrarent tuum erga nos fauorem. Quòd cùm intellexiſſem ex decretis, & ſermonibus te familiaritatem erga nos ſeruare, moresq; optimos ueſtros, & religionem conſideraſſem, proprium te nobiſcum eſſe iudicauimus. Sed cùm totã Aſiam noſtri, populiq; Romani aduerſarij percurriſſent, qui nec ciuitatibus, nec templis pepercerunt, nec iuſiurandũ, quod ſtatuerant, quicquam ſeruauerunt, nos non pro eius tantum certamine, ſed uelut pro communi omnium ſalute in autores ſcelerum, quæ in Iudæos uel in omnes commiſſa ſunt, uindicauimus. Quorum facinora ſolem auerſatum exiſtimauimus, quòd talia in Cæſarem commiſerint. Impias uerò eorum inſidias Macedonia, tanquam in ſuo nefandiſſimo receptaculo, ſuſcepit, cùm ſceleratiſſimas eorum malignitates partes Philippenſis campi continerent: quæ loca maxima uſque ad mare, montesq; munitos occupauerant, ut penè cunctos tranſitus,

ſicut

ſicut unum introitum cuſtodirent, quos ad eorum damnationem pro conatibus iniuſtis grauatos deuicimus. Sed & Brutus cùm Philippos confugiſſet, circunſeptus à nobis, eiuſdem perditionis merito, cuius Caßius particeps inuentus eſt. Quibus oppreßis, in poſterum pace frui licebit, & Aſiam reſpirare à bellorum afflictione liberatam. Igitur communem pacem facimus cum auxiliatoribus è Deo nobis donatam: & tanquam de maxima peſte corpus Aſiæ releuatum, per noſtram reſtituemus victoriam. Memores ergo uestri, & gentem Iudaicam curauimus reddere lætiorem. Literas quoq; per ciuitates propoſui, quatenus ſi qui liberi, ſeu ſerui uenundati ſint, ſub Caio Caßio, ſeu per duces eius, abſoluantur. Super hæc & donationibus à me uel Dolobella clementer oblatis, uos uti cupio: necnon & Tyrios uiolentos uobis eſſe prohibeo: uel quantacunq; poßident Iudæi competentia, reſtitui præcipio. Coronam uero quam deſtinaſtis, accepi. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magiſtratibus, curiæ, populoq; ſalutẽ. Cùm mihi occurriſſent Epheſi Hyrcani principis ſacerdotũ & rectoris Iudæorum legati, dixerũt prouinciam uos eorum tenere, quam inuaſiſtis ſub aduerſariorum noſtrorum tyrannide. Quod nos pro imperio bellum ſuſcipientes, iuſta & pia prouidentia uindicamus, obliuioſos gratiæ, uel tranſgreſſores iuriſiurandi punientes. Volo ergo & uestram pacem cum auxiliatoribus noſtris conſtare, & quæ de noſtris hoſtibus accepiſtis, hæc non concedimus, niſi reſtituantur. Nam neque prouincias, neq; exercitum quiſquam illorum ſenatu præſente ſuſcepit, ſed uiolenter ſubripuit, dum auxilium eis præberent, qui iniqua concupiſcunt. Quapropter cùm illi pœnam dediſſent, noſtros auxiliatores præcipimus ſine mora recipere, quæ prius poſſediſſe noſcuntur. Vos quoq; ſi quæ prædia Hyrcani rectoris Iudæorum paulò ante, Caio Caßio bellum illicitum

illicitum producente contra noſtram prouinciam, ablata poſſi detis, reddite: nec aliquam uiolentiam eis ingeratis, unde læ di poſſint. Si quid uerò iuſtum contra eos habetis, dum ad locum uenerimus, liceat allegationibus uti: nos autem auxiliatoribus ſingula iuſta cõſideratione ſeruauimus. Marcus Antonius imperator, Tyriorum magiſtratibus, curiæ, populoq; ſalutem. Edictum meum uobis deſtinaui, de quo curam uos habere præcipio, quatenus in tabulis deſcribatur literis Latinis uel Græcis, & in loco eminentiſſimo deſcriptũ ponatur, unde ab omnibus relegi poſſit. Marcus Antonius imperator ac triumuir dixit: Quoniam Caius Caßius alienã prouinciam ſub exercitu conſtitutam & auxiliatores deprædauit, & deuaſtauit Iudæorum gentem, amiciſſimam populo Romano, arrogantiam illius armis conculcantes, edictis & decretis ab illo deprædata renouamus, ut reſtituantur hæc noſtris auxiliatoribus: & quanta Iudæorum corpora uenundata ſunt, ſicut prius libera remittãtur, & poſſeßiones prioribus dominis reſignentur. Si quis autem his noſtris edictis non obedierit, ulciſci in eo ſatisfacientes cauſæ promittimus. Hæc eadẽ & Sidonijs, & Antiochenis, & Aradijs conſcripſit: quæ tempore opportuno referemus, ut ſigna prouidentiæ Romanorum circa noſtram gentem extitiſſe clareant.

De Herodis tetrarchia ab Antonio inſtituta. CAP. XXI.

POſt hæc autem dum Antonius ad Syriam pergeret, Cleopatra ei per Ciciliam obuiauit, & amore ſuo detinuit: ubi iterum centum potentiſſimi Iudæorum ad eum peruenerunt, accuſantes Herodem cum Phaſelo. Contradicebat autem eis Meſſala defendendo iuuenes, Hyrcano præſente, qui ſocer iam Herodis erat. Cumq; ambas partes Antonius audiſſet, cõſuluit Hyrcanum, qui magis gentem continerent. Illo autem reſpondente, Herodem, & fratrem eius: Antonius familiaritatem

tem cum eis habens propter paternam hospitalitatem, quam cum Gabinio pater eorum præsens fecerat: hos quidē ambos tetrarchas ordinauit, & commisit eis Iudæorū negotia: quindecim autem ex resistentibus ligauit, ut eos occideret, nisi recusasset Herodes. Sed neq; ita de legatione reuersi quiescebāt. At cum Antonio rursus in Tyro occurrissent, multis iam corruptus pecunijs ab Herode uel fratre eius, Antonius præsidibus locorum præcepit legatos Iudæorum iniquis rebus studentes torquere, & Herodi præbere principatū totius. Mox autem Herodes sedentibus ante ciuitatem cum Hyrcano nuntiauit, & petijt eos recedere, nec ad certamen uenire, ne magnū malum eis eueniret: cui dum quidam non consentirent recedere, & quasi contrarij restitissent, mox Romani milites decurrentes cum armis eos inuadunt, & quibusdam ex ipsis peremptis, multos uulneribus laniabant: residui uerò fugientes, cū nimio metu ad propria redierunt. Clamante uerò populo contra Herodem, incitatus Antonius uinctos interfecit. Secundo tamen anno Syriam continuit Pacorus regis filius, & Barzafarnes satrapa Parthus. Quo tempore & Ptolemæo Minei defuncto, filius eius Lysanias in regno succedens, componit amicitias cum Antigono Aristobuli filio, satrapamq; prædictū sibi coniunxit, cuius & amicitijs nimis confidebat.

De fuga Herodis, profectioneq; ad Romam, & Parthorum tyrannide. CAPVT XXII.

ANtigonus autem promittit mille talenta & quingentas mulieres Parthis offerre, si Hyrcanum principatu priuarent, & ipsi traderent, Herodemq; cum suis interficerent: quod non compleuit, licet Parthi contra Iudæam expeditionem parassent, deducente eos Antigono. Nam pacorus per maritima, satrapa uerò Barzafarnes per mediterranea ingreditur. Tunc Tyrij exeludunt Pacorum, Sidonij autem & Ptolemaidenses

maidenſes ſuſcipiũt turmam equitum: quam idem Pacorus in Iudæam deſtinauerat, uexaturam prouinciam, & Antigonum adiuturam, ducem pincernarum regis unum eis præponens. At cùm à Carmelo monte quidam Iudæorum ad Antigonum ueniſſent parati ad auxilia, per quos ſperabat partem aliquã prouinciæ Antigonus capere, id eſt, ad locum qui Drimi nuncupatur, dumq; ei quidam occurriſſent, ad Hieroſolymã cum ſuis aſcendit: ubi congregatis etiam multis, contra regiam aulam peruenire ſtatuit, ut hanc expugnaret, niſi Phaſelus, & Herodes prælio per ſorum cõmiſſo eos uiciſſent. Et cùm eum in templo concluſiſſent, dirigunt armatos, ut propinquantes domos tenerent, quos populus cum ipſis domibus igne conſumpſit: pro qua iniquitate paulò pòſt Herodes à reſiſtentibus ultionem exegit. Cumq; ſingulis diebus inter ſe iacularentur, expectabat populus multitudinem de prouincia in Pentecoſtes celebratione uenturam. Inſtante ergo die feſtiuo, circa templum in ciuitate multa millia hominum armati, & inermia congregantur: compleuerunt nanq; templũ cum ciuitate, qui cõuenerant, præter aulam quam Herodes cum paucis militibus cuſtodiebat. Cumq; Phaſelus murum ſeruaret, Herodes cum ſuis excurrebat ſuper hoſtes. Quo cùm fortiter pugnaret, & multa millia fugaret, multi ad templum, quidam etiam ad exterius uallum confugerunt. Nam & Phaſelus fratrem adiuuabat. Pacorus autem dux Parthorum cum paucis equitibus, Antigono petente, ad ciuitatem peruenit, prætextu quidem componendæ ſeditionis, re uera autem Antigono principatum traditurus. Cui dum Phaſelus occurriſſet, & hoſpitio ſuſcepiſſet, Pacorus dolum aliquẽ meditatus, flectit eum legationem ad Barzafarnẽ deducere. Phaſelus quidẽ nihil ſuſpicatus acquieuit, licet Herodes hoc minimè approbaret, propter Barbarorum perfidiam. Sed tamen Pacoro aliiſq; properare hortant

hortantibus, perrexerunt legationem ferentes Hyrcanus, & Phaselus. Pacorus uerò cum ducẽtos equites & decem horum qui liberi dicuntur, eis reliquisset, præcessit. Cumq; Galileam intrasset, cum armis eis occurrũt prouinciæ custodes & Barzafarnes: & primum quidem eos studiosè suscepit, ac munera præstitit, pòst uerò eis contexebat insidias. Phaselus tamen cum suis prope mare reuertebatur. Vbi cùm audisset Antigonum promisisse Parthis mille talenta, & mulierẽs quingentas, in suspicione iam Barbaros habebat. Necnõ & noctu insidias senserant, dum quidam nuntiaret ei subitò custodiã circundatam. Et tunc capti quidẽ fuissent, nisi expectassent Parthi usquequo in Hierosolymis Herodes comprehenderetur, ne his prius interfectis, ille sentiẽs diffugeret. Phaselo ergo cùm persuaderent quidam fugiendo periculum euitare, propensius autem Ofelius, qui hoc à Saramalla ditissimo tunc Syrorum audierat, naues quoq; ad fugam ei promitteret (nam iuxta mare fuerant) ille minimè Hyrcano relicto fratrem adiuuare passus est. Cumq; ad Barzafarnem accessisset: Non æqua, inquit, te facere uideo, dũ talia de nobis cogitas. Nam si pecunijs eges, plures tibi ab Hyrcano proferẽtur, quàm Antigonus promisit: imò etiam nimis acerbum est, si legatos, qui ad te cum fide uenerunt, interfeceris. Tunc Barbarus eo dicẽte hæc, iurabat nihil uerum esse, sed falsa eum suspicione turbari. Et hæc dicens, ad Pacorum perrexit. Quo eunte, Parthi quidem Hyrcanum, & Phaselum ligauerunt: multa de periurio Parthos increpantem. At ille pincerna, qui contra Herodem destinatus fuerat, mandata habens, ut eum foras murum procedentẽ comprehẽderet, antè quàm hoc faceret, nuntij missi à Phaselo, indicauerunt Parthorum perfidiam. Cumq; audisset Herodes ab hostibus eos ligatos, cum querelis accedit ad Pacorum, Parthorumq; nobilissimos: qui omnem causam scientes dissimulabant,

bant, & dicebant eum oportere exire foras murum ad occursum literas deportantium, ne ab aduersarijs tenerentur: nam conueniſſe dicebant, ut demonſtrarēt, quantum Phaſelus proficiſſet. Quibus Herodes minimè credidit, audiēs ab alijs fratris comprehēſionē: necnon & ſuaſione filiæ Hyrcani, quam ſibi deſponderat, de Parthis ſuſpicabatur. Quam cùm alij non attenderēt, ipſe obediebat mulieri ſapientiſſimæ. Dumq; Parthi cogitarent, quid fieri oporteret (nam non eis uiſum eſt palàm tam maximum uirum comprehendere) & in poſterum diſtuliſſent, Herodes credens magis, quæ de fratre uel de Parthorum inſidijs audierat, quàm aduerſarijs conſentire, ueſpere ueniente deliberauit euitare aduerſariorū pericula. Igitur egreſſus eſt cum armatis. Cumq; mulieres ſuper iumenta impoſuiſſet, matrem ſuam, & ſororem, & quam matrimonio ducturus erat Alexandri filiam, qui fuit Ariſtobuli filius, & huius matrem Hyrcani filiam, & nouiſſimum fratrem, omniaq; in uia neceſſaria, & reſiduam multitudinem, ad Idumæam feſtinauit hoſtibus ignorantibus. Quorum nullus tam duriſſimus natura reperiri potuit, qui non, cum præſentia cerneret, miſeraretur eoſdem, uidendo mulieres cum infantibus duci lachrymantes, & gementes quòd à patria diſcederent, & nihil iam de ſe bonum expectarēt. Sed Herodes fortius atrocitatem rei ſuſtinens, & magnanimus contra omne periculum, per uiam unumquemq; confidere hortabatur, ne traderet ſe mœſtitiæ, quæ poſſet eius fugæ nocere, in qua ſola ſpes ſalutis eorum depoſita eſſet. Et illi quidem Herodis perſuaſionibus calamitatem ſuſtinere tentabant: ipſe uerò penè ſe interemit, dum carpento euerſo mater eius mortis periculum ſuſtineret. Cuius propter paßionem & timorē, ne hoſtes eius perſecuti remorantes circa paßionis curam comprehenderent, ſuum gladium euaginauit: ſeq; perimere conantem retinuerunt præſentes

uiri dum dicerent, non oportere inimicis satisfieri. Nam non hoc esse fortis, siquidem se de periculis liberãs, amatos traderet inimicis. Quibus uerbis compulsus, facinus quod in se cogi tquerat, prætermisit, matremq; curans pergebat uiam propositam, & celerius ad Massadam castellũ peruenit. Cumq; multas pugnas contra Parthos excurrẽtes egisset, totas obtinuit. In fuga uerò nec Iudæis pepercit, qui eum à ciuitate sexaginta stadijs sunt hostiliter persecuti. In illo uerò loco ubi Iudæos fudit, postea regnum adeptus, aulam opportunam construxit, ciuitatemq; ædificauit, quam Herodion appellauit. Cumq; ad Idumæam in Risa uico peruenisset, frater eius Iosippus obuiauit ei, cùm quo consilium de omnibus quid fieri debuisset, assumpsit: nam magna multitudo eum sequebatur, præter peregrinos conductos milites. Oppidum uerò Massada in quo propositum eis erat confugere, paruum erat, ut tantum susciperet populum; è quibus plus quàm nouem millia dimisit, præcipiens per Idumæam sese liberare, præstans eis uiæ stipẽdia: necessarios uerò in oppidum adducens peruenit. Cumq; ibi deposuisset mulieres, quæ actingẽtæ fuerunt, tritico, uel aqua uel alijs opportunis in oppido sufficienter constitutis, ipse ad Petrã Arabiæ recessit. Parthi uerò mox die facto, cùm uniuersam Hierosolymam & palatium deprædassent, Hyrcani tantum pecunias non tangebant, quæ usq; ad trecenta talenta fuerunt. Sed & multæ res Herodis euaserunt. Ille enim aliquas deportauerat per prouidentiam suam ad Idumæam. Dumq; Parthis ciuitatis pecuniæ non sufficissent, prouinciam exeuntes uastabant, & Marisa potẽtissimam ciuitatem expugnauerunt. Antigonus quidem cùm sic ad Iudæam à Parthorum rege introduceretur, Phaselum & Hyrcanum uinctos suscepit: nimis autem cruciabatur, quòd mulieres fugissent, quas hostibus dare promiserat. Nam has pro mercede cum pecunijs pa-

ctus

ctus est. Veritus autem, ne multitudo Hyrcano aliquando regnum restitueret, dū adhuc à Parthis custodiretur, aures eius amputauit, molitus, ne posset rursus ad eum principatus sacerdotij peruenire propter hanc mutilationem, dum lex hunc honorem iussisset integros tantum obtinere. Sed Phaseli miretur quisquam fortitudinem. Qui cùm sciret se occidendū, non mortem putauit atrocem esse, sed sub inimico perire amarissimum iudicauit. Cumq; non haberet manus uinculis solutas, & aptas ad interficiendum seipsum, saxo caput suum allidens uitam finiuit. Dicunt autem, quia uulnere cōfectum præcipiens Antigonus medicis tanquam curandum interemit, mortiferis medicaminibus superpositis in uulnere. Cùm tamen ad integrum uitam non amitteret Phaselus, à quadam muliere audiens fratrem Herodem aduersarios uitasse, satis internitionem uiriliter & pronè sustinuit, dum relinqueret superstitē, mortem suam uindicaturum & super inimicis ulcisci ualentē. Herodem tamen magnitudo circunuenientium malorum non perterruit, sed faciebat eum sagaciorem. Nam ad Malachum Arabum regem multa prius sibi beneficia debentem, remunerationem accepturus perrexit: & quod magis opus habuisset tum pecunias sumere, seu sibi debitas, seu per donationē dandas, quia multa impetrauerat Malachus ab eo. Qui dum fratris interitum non audisset, festinabat cum ab hostibus redimere, Tyrijs argenti trecenta talenta promittēdo. Adducebat etiam Phaseli filium, septimum annum ætatis agentem, quatenus pignus eum Arabis deponeret. Sed cùm nuntij obuiassent, & dixissent ei Malachum iussisse, ut à prouincia sua discederet, quod Parthi præcepissent nequaquam Herodem suscipi: qua occasione usus est, ne debitum persolueret: nam & nobiliores Arabes ad hoc eum irritabant, quatenus pecunias lucraretur depositas uel acceptas prius ab Antipatro; respondit

Herodes, nihil eos grauare se uenisse, sed locuturum se tantum de necessarijs suis negotijs. Postquàm autem uisum est ei discedere, cautè pergebat cum paucis ad Aegyptũ: ueniensq; in quoddam templum, remoratus est. Postero uerò die, cùm ad Rhinocolura peruenisset, interitum fratris sui audiuit. Malachus uerò pœnitẽs persequebatur Herodem, cui minime propinquauit ad Pelusium festinanti. Vbi cum inuenisset classem applicitam, prohibebatur Alexandriam nauigare. Ille uerò præsides interpellauit, à quibus cum multa ueneratione perductus in ciuitatem, à Cleopatra suscipitur: quem nullatenus potuit ibidem detinere Romam festinãtem, licet tempestas esset, & Italia seditionibus plena nuntiaretur. Vnde cùm nauigasset ad Pamphyliam, hyeme atrocissima uix ad Rhodum deducitur. Quò duos amicissimos sibi cùm occurrere uidisset, Sapphinium, & Ptolemæum, & inuenisset ciuitatem bello Cassij deuastatam, quamuis inops, tamen benefacere eum non piguit, sed & super uires suas largitus est, & ad eam renouandam donauit pecunias. Cumq; triremes construxisset, & nauigasset cum amicis ad Italiam, in Brundusium deducitur, & exinde Romam perrexit. Vbi prius Antonio retulit, quæ contigissent per Iudæam, & qualiter frater eius Phaselus à Parthis interemptus, & Hyrcanus captiuus teneretur: & quòd Antigonum regem ordinassent, mille talenta promittentem, & mulieres quingentas, quæ ex primoribus & de genere suo fuissent: & quòd suas noctu perduxisset, & uitasset inimicorum manus, multas passus calamitates. Pòst uerò deflebat periclitari suos familiares, dum obsiderentur: & quemadmodum hyeme nauigasset, & contemnens pericula, dum festinaret ad eum, in quo solo spes suas, & auxilium firmum posideret.

De Herode à senatu rege ordinato. CAP. XXIII.

Anton

ANtonius autem misericodia mouetur pro Herodis calamitatibus, deflens quòd in tali dignitate constitutis hominibus fortuna dominetur, necnon & memor amicitiæ patris eius Antipatri, & promißionis pecuniarum quas Herodes dare promiserat, si rex esset, quemadmodum & prius tetrarcha ordinatus: multò magis tamen propter odium Antigoni, dum seditiosum & Romanis eum inimicißimum arbitraretur, propensior erat Herodes apud eum. Cæsar quoque propter Antipatri expeditiones, quas per Aegyptum patri suo perduxit, & hoßpitium uel in omnibus fauorem exhibuit: præstansq; Antonio nimis pro Herode studenti, ad petitiones & ad auxilium, de quibus Herodes petebat, paratior erat. Cumq; senatum congregasset, Messala, & Atratinus Herodē præsentantes, de patris eius beneficijs intimabant, & quem circa Romanos ipse habuisset fauorem: simul etiam Antigonum accusabant, hostem eum manifestum pronuntiantes, non solùm ex his, quæ prius commiserat, sed quoniam & nunc à Parthis principatū Romanis neglectis acceperat. Cumq; senatus pro his commotus fuisset, Antonius insinuabat quemadmodum & contra Parthorū pugnam Herodem regnare prodesset. Cumq; hoc omnibus placuisset, decreuerunt eum creare regem. Summum tamē fuerat Antonio erga Herodem studium, quod ei tantum principatum insperatè acquisiuit, quod minimè petiturus ascenderat: nunquā enim putabat Romanos sibi regnum daturos, quod soliti erant generi sacerdotali donare: & ideo fratri suæ coniugis id præbere uolebat, qui nepos per patrem quidem Aristobuli, per matrem uerò Hyrcani fuerat, quem postea interfecit, quod apto tempore referemus: & quod intra septimum diem contulisset ei senatus, quod nullatenus sperauit, & ab Italia discedere feciſſet. Senatu uerò dimisso Herodem medium habentes Antonius, & Cæsar exie-

runt, præcedentibus alijs consularibus, immolaturi, & deposituri senatusconsultum in Capitolio. Herodem autem primo die regni pauit Antonius, cuius initiũ fuit centesima & octogesima quarta Olympiade, cõsulibus C. Domitio Caluino II. & C. Asinio. Quo tempore Antigonus Massadam circunsidebat, plenam omnibus prosperis, tantum uerò deficientẽ aquis. Quapropter & frater Herodis Iosippus, cum ducentis familiaribus fugere cogitarat ad Arabas, dum audiret Malachum pœnitere de his, quæ in Herodem commiserat: prohibuit autẽ Deus, qui per noctem tantam pluuiam misit, ut receptacula cisternarum cuncta complerentur. Qua copia recreati, exeuntes contra Antigonum confligebant, cùm quibusdam palam, cum alijs uerò furtim: quorum etiam multos in congressionibus prostrauere. Ventidius autem eodem tempore à Romanis dux trasmissus, quatenus Parthos à Syria prohiberet, in Iudæam peruenit, manifeste quidem tanquam Iosippum adiuturus: omnis uerò eius machinatio erat, ut ab Antigono pecunias acciperet. Igitur cùm prope Hierosolymã castra posuisset, & satis pecuniarũ ab Antigono sumpsisset, ipse quidẽ cũ ampliori militia discessit: ut non manifestaretur pecuniarum acceptio: Silonem autem cum quadam parte militum ibi reliquit, quem similiter Antigonus remunerabat, ut nihil se molestaret, sperans rursus sibi Parthos adiutores.

Quomodo Herodes Antigonum, Iudæam, & Galilæam deuicerit. CAPVT XXIIII.

HErodes autem ab Italia cùm ad Ptolemaidam nauigio uenisset, & congregasset non paruam expeditionem ex peregrinis simul & Iudæis per Galilæã, cucurrit super Antigonum. conueniebant etiam cum eo Silo & Ventidius per Delium compulsi: qui trãsmissus ab Antonio fuerat, ut Herodem deduceret. Ventidius ergo dum componeret turbas, quas

per

per ciuitates Syriæ Parthi commouerant, in Iudæa pecunijs ab Antigono corruptus degebat: Herodi uerò quotidie uires crescebant, cui se penè omnis Galilæa tradiderat. Cumq; impetum fecisset Herodes in Massadã, necessariũ putans circunseptos in oppido cognatos liberare, fit illi impedimento Ioppe. Nam aduersariam eam existentem oportebat prius capere, ne haberet post se relictum oppidum inimicorum ad Hierosolymam pergens. Cumq; Silonis uoluntate rebellarent Iudæi, Herodes cum paucis militibus eos inuadit, & ad fugam conuertit: Silonem uerò incautè confligentem, à periculo libẽ rauit: Ioppen quoq; expugnans, de Massada familiares suos eripere festinabat. Tunc quidam prouincialium propter paternam amicitiam subueniebant ei: multi uerò propter eius gloriam, imò etiam & alij propter remunerationem beneficiorũ, quæ ex ambobus acceperant, plures uerò propter spem quam in eo tanquam in rege habebant. Antigonus autẽ opportunos eius transitus insidijs & fraudibus præoccupãs, nihil aut perparum hostes læsebat. Herodes ergo de Massada familiares suos eripiens, & Risam castellum capiens, ad Hierosolymã properauit unà cum exercitu Silonis. Et cùm multi fortitudinẽ eius, castraq; ad Occidentalem partem posita ciuitatis cernentes metuerẽt, partis illius custodes sagittis eius impetum amouebant, quidam uerò etiam excursione facta cum hostibus decertabant. Herodes primum quidem iussit præconari iuxta murum, quod bono populi præstò esset, & pro salute ciuitatis, nec manifestorum aduersariorũ malitiã recordaretur: sed etiam inimicissimis abolitionem delictorum, quæ in se commiserant, præstaturum se promisit. Antigono uerò contra prædicta Herodis clamante Siloni uel exercitui Romanorum, quia præter suam iustitiam egissent, dum Herodi priuato & Idumæo, id est, non integro Iudæo regnũ darẽt, cùm soliti

fuissent hoc generi præbere digno: nam etsi nunc de se, uel de regno suo grauiter ferrent, tamen sacerdotes qui nihil in Romanos peccauerant, non iusta paterentur, si de honore deciderent. Cùm hæc adinuicē dixissent, & ad blasphemias peruenissent, Antigonus repellere prope murum uenientes suis præcepit, qui iaculando uel propensius pugnando facilè procul à turribus depulerunt eos. Tunc & Silo pecuniarum acceptionē reuelauit. Nam multos ex proprijs militibus remisit, dum indigentiā sumptuū reclamarent, & pecunias ad alimenta postularēt, quosdam uerò ad hyemalia loca destinauit. Nam circa ciuitatem loca deserta erant, eò quòd à militibus Antigoni omnia diruta fuissent, mouitq; exercitum, & discedere tentabat. Herodes autem petebat Silonis duces, uel milites, ut non se relinquerent à Cæsare, uel Antonio, uel à senatu honoratum: nam prouidere eorum inopiæ, & facilè præbere quæcunq; quærerent se promisit. Post petitionem autem statim ad prouinciam egreditur, nullam occasionem discessionis Siloni relinquēs. Siquidem multitudinem, quantam nemo sperabat, necessariorum deportauit à Samaria: familiaribus suis administrātibus triticum, uinum, & olcum, & pecora simul, & alia diuersa in Hierichūta deducētibus: præuidens, ne per sex dies aliquid militibus deesset. Quæ cùm nō latuissent Antigonum, statim misit per prouinciā, qui deberēt insidijs prohibere deportatores alimentorum. Cumq; præceptis Antigoni paruissent, grandē multitudinē armatorū circa Hierichuntem congregantes, super montes locati, custodiebant alimoniam deducentes. Sed dum hæc aguntur, Herodes non otiosè degebat, sed decem turmas suscipiens, quarum quinq; Iudæorum erant, aliæ uerò mercede cōductæ, necnō & equites paucos, ad Hierichūta peruenit. Cumq; ciuitatē desertam inuenisset, quingentos uerò excelsa præoccupasse cum uxoribus & cognatio

cognationibus, hos quidem dimisit: Romani tamen irruentes ciuitatem deprædauere, dum plenas domos pecunijs reperissent. Igitur custodiam rex in Hierichunte relinquens, reuertitur, & Romanorum militiam ad hyemalia dimisit in Idumæa, & Galilæa, & Samaria. Impetrauit autem & Antigonus à Silone pro pecuniarũ munere, ut partem exercitus Romani in Liddis susciperet, pro Antonij satisfactione. Romani quidem in delicijs erant, & ab armis quieti: Herodi uerò minimè uisum est otium habere, sed ad Iudæam fratrem suum Iosippum cum duobus milibus peditum, & quadringentis equitibus destinauit. Ipse uerò cum ad Samariã peruenisset, & ibi deposuisset matrem & alios cognatos ab Massada deductos, ad Galilæam usque peruenit, capturus quædam loca, quæ custodes Antigoni præoccupassent. Perueniens autẽ in Sephoram, custodibus Antigoni fugatis, in abundantia prospera erat. Postinde contra quosdam latrones in speluncis habitantes, equitum alam & peditum tria agmina transmittit, quatenus prohiberent eos, ne latrocinium exercerent. Hæc autem iuxta uillam uocabulo Arbilon fiebant, ubi ipse quadragesimo die cum omni expeditione profectus est. Hostes uerò cum conflixissent, uerterunt læuum cornu agminis eius, quos ipse inuadens fugauit, suos autem fugiẽtes eo loco constituit: permansit uerò contrarios persequens usq; ad Iordanẽ fluuium, cum per alias & alias uias diffugerent. Itaq; cum totam Galilæam cepisset, præter eos qui in speluncis habitabant, & diuisisset pecunias, unicuique uiro centum & quinquaginta drachmas præbens, ducibus autẽ multo plus, ad hyemalia eos loca remisit. Sub idem tempus & Silo simul cum suis ducibus ad eum uenit, eò quòd noluisset Antigonus alimenta per hyemalia constitutis præbere. Nam plus mense nõ eos pauit, sed misit in circuitu per prouinciam, præcipiens ut omnia dissi-

pantes per montes confugerent, quatenus de neceſſarijs nihil habentes Romani, fame conſumerentur. Herodes uerò prouidentiam eorum fratrem ſuum nouiſſimum habere præcepit, ſimul & Alexandrium oppidum muro circundare. Qui celerius abundantiam neceſſariorum militibus præparauit, & Alexandrium olim dirutum reconſtruxit. Eodem tẽpore Antonius quidem Athenis morabatur. Per Syriam autem Ventidius Silonem accerſens contra Parthos, primum quidem eĩ demandauit Herodem adiuuare, deinde uerò ad ſe auxiliatores conuocare.

De geſtis Herodis circa latrones deletos, & aliis quibuſdam præliis ac periculis. CAP. XXV.

CVm Herodes contra latrones in ſpeluncis feſtinaret, Silonem quidem ad Ventidium tranſmiſit, ipſe uerò cõtra illos expeditionem produxit. Erant enim latronum cubilia in montibus abruptis conſtituta, & per medium altiſſimos habentia tranſitus, ſaxis acutiſſimis circundatos, ubi cum omnibus ſuis familiaribus latebant. Rex autẽ arcas conſtruens, ferreis catenis ligatas, per machinam de uertice mõtis ſuper eos deponebat, dum nec ab inferioribus aſcẽdere propter acutum montem potuiſſent, neq; de ſuperioribus cõtra eos deſcẽdere. Arcæ uerò militibus armatis plenæ erãt, falces lõgiſſimas habentibus, quibus reſiſtẽtes latrones abſtractos occidere præualebant. Sed depoſitionem arcarum contigit incaute diſponi, dum nimis ad alta deſcendiſſent. Habebant etiam intus neceſſaria. Cum tamẽ arcæ depoſitæ fuiſſent, nec auderet quiſquam ab ſpeluncis exire, unus ex militibus gladio cinctus, & ambabus manibus catenam tenens ex qua arca pendebat, deſcendit in ſpeluncam, abhorrens moram non audentium exire latronum. Cumq; prope unam ſpeluncam ueniſſet, primũ quidem iaculis multos fugauit, poſt autem falce reſiſtentes impellebat

pellebat ad præcipitia ruere. Cumq; intus ingressus fuisset, multos occidit, & reuersus in arca quicuit: timor uerò reliquos gemitum audientes, & salutis desperatio comprehẽdit. Rei uerò terminum nox prohibuit: & multi rege cõcedente seſe subiectos tradiderunt. Eo modo & in posterum conflictionibus usi sunt, ut ab speluncis latrones exirent, & ante ianuas pugnarẽt. Milites autem in circuitu syluæ ignem miserunt, & ita multos occiderunt. Tunc senex quidã intus cum septem filijs & uxore relictus est, à quibus petitus quatenus eos ad hostes dimitteret exire, stans super ostium speluncæ, unumquenq; filiorum suorum exeuntem prosternit, usquequo cunctos interemit, pòst autẽ & suam uxorem. Cumq; in præcipitio cadauera iactasset, super illa seſe quoq; dedit, mortem pro seruitute sustinens: multaq; prius in Herodẽ uociferatus, & infirmitatem exprobrans, licet rex dexteram ei tetẽdisset, & omnem licentiam promisisset. Igitur his actis, iam omnes speluncas obtinuerat rex. Vbi ducem Ptolemæum ordinans, ad Samariam cum sexcentis equitibus & tribus milibus peditum discessit, tanquam Antigonum expugnaturus. Ptolemæo uerò non bene hæc militia cessit: siquidem hi qui prius Galilæam turbabant, inuadentes eum interemerunt. Cumq; hoc fecissent, in nemoribus & in difficilimis locis confugiunt, prædantes & rapientes omnia: quos reuersus Herodes puniuit. Nam multos transgressores interfecit: & eos qui in munitissimis locis confugerant, obsidione capiens occidit, & castella deposuit. Mulctauit etiam ciuitates, rebellibus extinctis, centum talentis. Interea Pacoro bellis ruente, cum Parthi fugissent, mittit Ventidius Machæram adiutorem Herodi cum duabus cohortibus & mille equitibus, Antonij præceptis obsecutus. Machæra siquidem Antigono uocante præter sententiam Herodis pecunijs corruptus properabat, explo-

raturus

raturus eius negotia. Cuius factionem suspectam habens Antigonus, aduentum eius nõ suscepit: sed fundis eum prohibuit, & demonstrauit eius uoluntatem. Quod ubi Machæra sensit, & Herodem optime sibi persuasisse cognouit: secq; peccasse non audientem ammonitionem illius, ad Samariam ciuitatem discessit: Iudæos uerò per uiam occurrentes amicos & inimicos prostrauit, iratus in his quæ passus est. Rex autem his incitatus, ad Samariam perrexit. Vnde ad Antonium cum propter hæc deliberaret proficisci, & suggerere quòd talibus auxiliatoribus non egeret, qui magis ei quàm hostibus nocerent, seq; ipsum sufficere ad expugnationem Antigoni, Machæra secutus supplicabat ei ut permaneret: si tamen omnibus modis iturus esset, fratrem suum Iosippum sibi præponeret, ut debellaret Antigonum. Itaq; petitus à Machæra, reconciliatur ei. Cumq; reliquisset Iosippum cum militia, persuasit ei ne periclitaretur, neq; Machæræ aduersaretur. Ipse porrò ad Antonium festinauit, qui Samosata oppidum iuxta Euphratem obsidebat cum equitibus & peditibus auxiliatoribus. Cumq; ad Antiochiam peruenisset, inuenissetq; cõgregatos qui ad Antonium pergere festinabant, timore tamẽ quòd in uia Barbari multos inuaderẽt & interimerent, nõ audentes transire, ipse eos adhortatus, dux itineris factus est. Sed cum ante duas mansiones Samosatorum uenissent, insidiæ Barbarorum ibidem locatæ, euntes ad Antonium inuadebant. Nam spinis obstruebant camporum aditus, ubi etiam equitum non paucos otiose sedere Barbari disposuerant: ut cum ad campum peruenirent, impetum super eos facerent. Sed ubi primi transierunt, & retrò obseruaret Herodes, Barbari subitò ab insidijs uelut quingenti secuti, primos ad fugam uerterunt. Tunc rex impetum cum suis militibus in eos faciens, statim hostes inuadit. Quos cum in fugam uertisset, audaciam suorum excitauit, & confe

confidenter eos fecit reuerti, qui prius fugiebant. Tunc rege à tergo pugnante, undiq; Barbari circundati prosternebantur. Sed cum multa iam direpta fuissent uasa & sarcinulæ & mancipia, uniuersa rex hæc eripiens pergebat. Porrò tamen cum multi de sylua propinquante eo campis cõtra eum exissent, his confligens ipse cum cohorte fortißima, uertit eos in fugam: multosq; interimens, opportunam sequentibus uiam præstabat, qui saluatorem & propugnatorẽ eum uocauerũt. Cum autẽ prope Samosata perrexisset, transmittit Antonius exercitum cum ornatu ad occursum Herodis, hunc ei honorẽ tribuens auxilij causa. Nam Barbarorum insidias, & impetum contra eos factum audierat. Cumq; præsentem alacriter uidisset, & cognouisset ab eo quæ per uiam acciderant, amplectebatur, & uirtutem eius laudibus efferebat & osculabatur eum, & præponebat sibi quem paulò antè regẽ ipse monstrauerat. Sed cum Antiochus non multo pòst oppidum traderet, & à bello desineret, Sosio quidem Antonius præcepit auxilium Herodi præbere, ipse uerò ad Aegyptum discessit. Tunc Sosius duas legiones cũ Herode præmisit ad Iudæam, ipse etiam cum ampliore exercitu sequebatur. Contigit uerò Iosippũ in Iudæa tali modo perire: Hic immemor præceptorum fratris ad Antonium euntis, exercitum per montes produxit: nam quinq; cohortes ei Machæra dederat ad Hierichũ tem properanti, dum uellet triticum metere: & Romanis militibus nouis & bellorum inexpertis existentibus, quorum multi per Syriam delecti fuissent, aduersarijs eum inuadentibus, relictus in difficilibus locis, fortiter pugnans interimitur, cunctum pene exercitum perdens: siquidem sex turmæ extinctæ sunt. Antigonus autẽ cum inimicos uicisset, caput Iosippi incidit, quod quinquaginta talentis frater eius Pherora redemit. Sed iam post hæc deserentes Galilæi potẽtes gentis suæ, socios

socios Herodis in paludem mergebant. Multi quoque & in Iudæa rebellauerunt. Macherá tamen oppidum Gutam munitißimum capit. Nuncij uerò cũ regi in Daphne Antiochiæ indicassent fratris casum, & ipso quidem hoc sperante propter uisiones, quas euidenter in somnis de morte fratris sui uidisset festinans proficiscebatur. Et cum ad montem Libanum peruenisset, octingentos exinde sumens, & habẽs etiam Romanum exercitum, ad Ptolemaidem peruenit: unde noctu surgens, cum expeditione Galilæam adijt. Cui cũ hostes occurrissent, & prælio uicti fuissent, in aliquo oppido concludũtur, unde & prius egressi sunt, dum congressiones facerent, multa tempestate commotas: nihilq; ualens conficere, exercitum ad uillas propinquas perducit. At cum ab Antonio secunda legio uenisset, hi qui oppidum tenebant, territi nocte ipsum relinquunt: & rex ad Hierichuntem urgebatur, ultionẽ exacturus pro fratre. Vbi cum profectus esset, potentißimos suos pauit. Post conuiuium autem cum ad superiorem domũ ascendisset, dimisit omnes qui præsentes erant, ubi miranda affuit Dei circa regem prouidentia. Nam tectum domus subitò cecidit, & neminem comprehendit. Vnde omnes crediderunt Herodem Dei amatorem esse, dum tam maximũ & mirandum periculum uelociter euitasset. Postero die aduersarij cum à summitate montium sex millia ad pugnam descenderent, timorem Romanis immiserũt. Qui cum accessissent, iaculis lapidibusq; regis socios exeuntes uulnerabant, & ipsum quidã telo circa præcordia percussit. Antigonus autem ad Samariam ducem mittit Pappum nomine, cum aliquanto exercitu, cupiens hostibus opinionẽ de se tanquam de bellatore præstare. Macherá uerò duci Pappo assidebat. Herodes autem quinq; ciuitates cum cepisset, relictos ibi duo millia existentes interfecit, ipsasq; ciuitates incendens, rediit contra Pappum, qui castra

ſua circa uillam Aſſanam uocabulo diſpoſuit. Dumq; multi confluerẽt ad eum ab Hierichunte, & ab Iudæa, iuxta hoſtes acceſſit, eosq; audacter percurrentes cum eis conſligens deiecit. Quos perſequens, pro fratris ſui uindicta occidebat. Quorum multi cum in domibus armati confugiſſent, tectis auulſis, deſuper lapidibus eos oppreſſit. Quod factum aduerſariorum magis animos confregit, ſperantiũ futura deteriora exiſtere. Nam non latuit multitudo ad uillam fugientium: & niſi tunc tempeſtas grandis deſcendiſſet, & ſi rex ad Hieroſolymam exercitũ uictoria cõfidentem deſtinaſſet, omne opus tunc perfeciſſet, Antigono iam fugam meditante, & à ciuitate diſcedere. Rex autem ueſpere facto, cœnare milites præcepit. Ipſe uerò cum in quandam domum laſſus intraſſet, ubi balneum erat, pene maximum periculum incidit: quod prouidentia Dei uitauit. Nam nudum & cum uno ſequente puero lauantem, hoſtium quidam, qui armati in eadem domo præ timore celati fuerant, inuadunt. Quorum unus exijt gladium tenens, & per ianuã cucurrit, & poſt hunc ſecundus & tertius ſimiliter armati, nihil tamen regem læſerunt. Poſtero tamen die interempti Pappi caput Pherora decidens pro ultione fratris, Herodi tranſmiſit. Nam is manu ſua illius interfector extiterat. Deſinente uerò hyeme regreſſus inde, prope Hieroſolymam peruenit, & iuxta ciuitatẽ caſtra ſua locauit: tertio regni ſui anno, ex quo Romæ ordinatus erat. Poſtea rurſus ſua caſtra iuxta murum accedens tranſmigrauit, unde potuiſſet ante templum ciuitas expugnari, ſicut & prius à Pompeio: & tribus aggeribus locũ circundans, turres erexit. Cumq; multa manu ad opus uſus ſuiſſet, & ſyluam deciduiſſet, & opportunos operantibus præpoſuiſſet, ipſe ad Samariam pro nuptijs diſceſſit, ducturus Alexãdri filij Ariſtobuli filiam: nam hanc ſibi deſponſauerat, ſicut & prius retulimus.

Quomodo

Quomodo Herodes Hierosolymam expugnauerit.

CAPVT XXVI.

POst nuptias autẽ uenit Sosius per Phœnicen, cum exercitum per mediterranea præmisisset: uenit etiã multitudo equitum & peditũ. Tunc rex quoq; regressus est à Samaria, non paruam super priorem expeditionẽ producens: siquidem triginta millia fuerant. Omnes autem prope Hierosolymorum muros cõgregabantur, ubi circũsidebant per Aquilonis partem muros ciuitatis. Quorũ exercitus erat undecim cohortes peditum, & sex millia equitum, necnon & auxiliatores Syri, & duo duces: Sosius quidẽ, ab Antonio missus auxiliator. Herodes autem decertabat pro se, quatenus ab Antigono principatum reciperet, qui Romæ dudũ hostis fuerat iudicatus, & pro illo rex Herodes per senatusconsultum ordinatus. Cum multa autẽ alacritate uel certaminibus Iudæi, qui intra muros cõclusi fuerant, Herodi repugnabãt, multáq; pro tẽplo iactabant: & multa pro solatijs populi, tanquam liberãte eos à periculis Deo: et omnia foras ciuitatẽ destruebãt, ne quid alimẽti uel hominũ uel iumentorũ relinqueretur: & latrocinijs furtim usi, inopiã eis parabant. Quæ cum Herodes prospexisset, aduersus latrocinia quidem in opportunißimis locis insidias parauit: de expensis autẽ longius agmina militũ transmittẽs, uenalia congregabat: ut intra paucum tẽpus multam affluentiam eis necessariorũ faceret abundare: manuq; multa frequẽter operantes, tres aggeres citius erigunt. Aestas enim erat, & nullum operantibus impedimentũ fiebat: sed machinamẽta inferentes, murũ permouebant, & omnibus experimẽtis utebantur: nec tamen terrebant intra ciuitatẽ existentes. Nam illi resistentes, cõtra istos nõ parua excogitabant: quædam adhuc imperfecta instrumenta, alia uerò perfecta cõburentes. Cumq; ad manus uenissent, non minores Romanis audendo fuerunt,

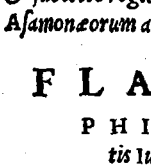
runt, nisi quia disciplina deerat militaris. Aduersum machinas nanq; muros construebant, iam prioribus ædificijs euersis: et sub terrã fodiẽtibus occurrẽtes confligebant: desperatione tamen potius quàm prouidentia belli usq; ad ultimum permanebant, licet magna expeditiõe obsessi, uel fame fatigati, uel inopia necessariorũ fuissent exhausti. Nam septimus tunc annus acciderat. Interea ascẽdunt quidem super murũ uiginti priores, postea uerò centuriones Sosij. Nam primus murus iam captus fuerat diebus quadraginta, secundus autem quindecim. et aliquæ circa templum porticus incẽsæ sunt: quas Herodes Antigonũ incendisse dicebat, odiũ ei mercatus Iudæorũ. Sed postquam capta exterior pars templi fuisset, & inferior ciuitas, ad interius sacrariũ & ad superiorem ciuitatem Iudæi confugerunt. Cumq; timuissent, ne prohiberent eos Romani Deo quotidianas immolationes offerre, per legatos supplicabant, permitti uictimas solitas introduci. Herodes autẽ dum putaret eos iam quieuisse, cõsensit. Sed cũ nihil uideret fieri eorũ quæ putasset, imò fortiter repugnare pro Antigoni principatu, instãter accedens, ciuitatẽ expugnat, & omnia statim internitionibus sunt completa. Siquidem Romani pro mora obsidionis irascebãtur, Herodes autẽ nullos ex Iudæis aduersarios relinqui uolebat. Occidebant igitur per uicos & per domos quoscũq; inuenissent, fugãtes eos, & in templo cõcludentes: neq; infantibus, neq; senibus, neque infirmitati mulierum misericordiam præstantes. Sed & rege destinante & petente ut parceret, nemo fuit qui dextram retineret immotam, sed furiosi cunctam ætatẽ extinguebant. Vnde & Antigonus nec priorẽ nec præsentem fortunã cõsiderans, à turre descendit, & procidit ante pedes Sosij. Ille tamen nequaquam eius misertus pro calamitate, sed plausibus incontinenter usus, Antigonam eum tanquam fœminam nominauit, quem non ut mulierem sine custodia

remisit. Et ille quidem ligatus custodiebatur. Herodes autem prouidebat prohibendo alienigenas auxiliatores. Nam festinabat multitudo peregrina templum uidere, & sancta in sacrario constituta. Rex autem quosdam petens, alijs interminatus, multos autem & armis uetebat: perditionem priorem uictoriam existimans, si quid inuisibilium uisum fuisset. Resecabat etiam rapinas ciuitatis, multum cõtra Sosium altercatus, dicendo: Si pecunijs & hominibus Romani ciuitatem euacuarint, solitudinis me regem relinquẽt: sed & tantis ciuibus prostratis, paruum uniuersi mundi principatum iudicari, pro repensatione necis huiusmodi. Ille uerò cum pro obsessione militibus iuste prædam permitti dixisset, respondit ipse se pecunias de suo pro mercede singulis præstaturum, & ita reliquã ciuitatẽ promissionibus cõpletis liberauit. Nam ita munificenter singulis militibus & ducibus merito regali, & ipsi Sosio donauit, ut omnes pleni pecunijs abirent. Hæc clades Hierosolymorum urbi contigit, consulibus Marco Agrippa & Canidio Gallo centesima & octogesima quinta Olympiade, tertio mense, in celebratione ieiuniorum, tanquam reuersa calamitate quæ sub Pompeio Iudæis illata est. Nam & tunc eodẽ die capti ante uigintiseptem annos esse noscuntur. Sosius uerò cum aureã Deo coronã deuouisset, reuersus ab Hierosolymis, Antigonum ligatum ad Antonium perduxit. Herodes quoq; ueritus ne custoditus Antigonus ab Antonio, & Romam perductus, allegationibus suis senatui demõstraret se quidem ex regibus descẽdentem, Herodem autem priuatum: & quòd oporteret filios eius regnare propter genus, si ipse Romanis peccasset, multis pecunijs compulit Antonium, ut Antigonus interficeretur. Quod cum factum fuisset, Herodes quidem timorem deposuit. Desitit autem hoc modo Asamonæi principatus post centum uigintisex annos. Nam de familia clarissima, & nob

& nobilissimo genere, uel honore sacerdotali fuerat. Cumq; multa pro gente Iudaica parentes egissent, propter mutuam seditionem principatum amiserunt. Transijt autem ad Herodem Antipatri filium de familia populari, & genere priuato, & subiecto regibus. Nos igitur hunc terminum cognationis Asamonæorum accepimus.

FLAVII IOSE-PHI ANTIQVITA-tis Iudaicæ liber decimusquintus.

De Herodis auaritia, & morte Antigoni. CAPVT I.

OSIVS *quidem & Herodes qualiter Hierosolymam ceperint, necnon & Antigonum captiuum, in superiori uolumine demonstrauimus: sequentia uerò nunc explanabo. Cùm autem totius Iudææ principatum Herodes sumpsisset, quantoscunque priuatos sui fautores inuenit, in dignitatibus eos constituit: illos autem qui contraria elegerant, non destitit tormentis singulis diebus afficere. Honorabantur autem apud eum Pollio Pharisæus, & Sameus discipulus illius. Siquidem obsessis Hierosolymitis, isti persuadebant Herodem suscipi, pro quo & compensatione gratiarum fruebantur. Nam hic erat Sameus, qui quondam in iudicio dum Herodi peperciſſet Hyreanus, prædixerat improperans ei & iudicibus, quòd Herodes liberatus eos omnes persequeretur: quod & factum est, Deo sermones illius adimplente. Eodem tempore cum Hierosolymam uenisset Herodes, omnem ornatum ciuium auferens, in aula colligebat. Ex quo multum pondus argenti & auri Antonio uel amicis eius donabat. Interfecit autem quadraginta quinq; primates partis*

Antigoni. Nam & custodes per portas muri dispoſuerat, nē quid deportari poſſet cum defunctis. Cadauera uerò dum excuterentur, ſi quid argenti aut auri, uel aliud neceſſariū fuiſſet inuentum, regi ferebatur: nullus uerò malorum terminus erat. Nam auaritia rectoris male conquiſita, deterius expendebat. Prouincia autem inculta permanſit, ſeptimo anno cogente, in quo agriculturam exercere illicitum nobis eſſe probauimus. Antonius itaq; cum captiuum Antigonum ſuſcepiſſet, deliberauit ligatū ad triumphū ſeruare. Sed audiens gentem rebellare Antigono fauentē, donisq; Herodis redemptus, decreuit in Antiochia illum perimere, quia nullatenus Iudei quieſcerent, Quod teſtimonio Strabonis Cappadocis cōfirmatur, ita dicentis: Antonium Antigonum Iudæum Antiochiam perductum interfecit. Et uiſus eſt hic primus Romanorum, regem occidiſſe; dum non æſtimaret alio modo ſententias Iudæorum flectere, quatenus ſuſciperent pro illo cōſtitutum regem. Nam nec tormentis ſubditi, regem eum appellari patiebantur, tanquam magnum aliquid de priore principe retinentes. Infamiam igitur uel odium Herodis ita minuere putauit. Hæc quidem Strabo.

De ritu Hyrcani ad Herodem à Parthis & ambitione principatus ſacerdotii & Ariſtobuli pulchritudine.

CAPVT II.

CVm uerò Herodem principatū tenuiſſe Hyrcanus princeps ſacerdotū audiſſet, qui captiuus apud Parthos tenebatur, rediit ad Herodē, de captiuitate tali modo ſolutus. Barzafarnes & Pacorus Parthorum duces, cū captiuos Hyrcanū principem ſacerdotum prius cōſtitutum, poſt autem & regē, & fratrem Herodis Phaſelum ad Parthos perducerent: Phaſelus non tolerans uinculorū obprobrium, & omni uitæ præponens mortē glorioſam, ipſe ſuus peremptor, ſicut prædictū eſt,

est, apparuit. Hyrcanũ uerò ad Parthos perductum, Phraates Parthorum princeps modestius attendebat, dum nobilitatem prosapiæ eius audisset. Quapropter remissum à uinculis, Babyloniæ habitare cõcessit: ubi & multitudo Iudæorũ Hyrcanum tanquã principem sacerdotum & regẽ, & omnes usq; ad Euphratem Iudæi habitantes honorabant. Qui dum his frueretur, & audiret Herodem principatum suscepisse, mutauit spem suam, ab initio ei amicissimus existens: quem & gratiæ memorem putauit, quòd eum à quæstione & mortis dãnatione, uel periculo tormentisq; liberasset. Sermones ergo Iudæis proferebat, festinando ad eum proficisci. Qui uetabant, & rogabant eũ permanere, dicentes, quòd officiorũ simul & honoris in sacerdotali uel principali dignitate nihil apud eos minus habuisset: præsertim dũ nihil ab Hierosolymitanis posset mereri pro diminutione corporis, quã ab Antigono pertulisset. Retributiones autem non similes à regibus dantur, quas priuati à benefactoribus acceperunt: nam mutat eos fortunæ prouentus. Talia cum ei suggererent, Hyrcanus desiderio eundi tenebatur. Cui scribens Herodes, petebat eum Phraati & illic Iudæis habitantibus supplicare, quatenus nõ inuideret ei unà secum cũmune regnum possidere. Nam tempus extitisse dicebat, quo ipse gratias redderet pro beneficijs, cum ab eo nutritus & saluatus esset. Hæc scribẽs Hyrcano, mittit ad Phraatẽ legatum Saramallam & dona multa, supplicans ne impediret gratias reddere, quas pro beneficio deberet. Erat autem studium eius non pro hoc: sed quoniam præter meritum principatum obtinuerat, timebat ne illi rationabiliter auferretur: et Hyrcanum properabat sub potestate sua redigere, uel penitus eum disperdere, quod postea fecit. Tunc tamen flexo Partho, pecuniasq; Iudæus ei dantibus ut ueniret, cũ omni eum honore suscepit: & in conuentu primum ei locum, & in conuiuijs

primum lectum concedebat: quem etiam decipiebat patrem uocando, & omnibus modis insidias inopinatas ei parabat. Disponebat etiam reliquas cum eo sui principatus utilitates, unde & in familia eius seditio exarsit. Nam dum obseruaret ne nobilissimus quidam princeps sacerdotum Dei haberetur, inuitauit aliquem ex ignobilissimis sacerdotem de Babylone, nomine Ananelum, & huic principatum sacerdotij designauit. Quod non pertulit Alexandra filia Hyrcani, uxor Alexandri filij Aristobuli regis, ex quo filios habuit: unum quidem pulcherrimum Aristobulum nomine, & Herodis iugalē Mariammen, forma nobilissimam. Turbata ergo & modeste ferens infamiam filij, quòd illo superstite alter aduena principatum sacerdotij meruisset, scribit Cleopatræ, quodam sodali suo literas deportante, ut peteret Antonium principatum sacerdotij filio suo præstare. Sed & Antonio negligente petitionem, amicus eius Gellius ad Iudæam cum propter aliquas causas peruenisset, & uidisset Aristobuli pulchritudinē et magnitudinem & iuuentutem, mirabatur: non minus etiam Mariammen regi cohabitantem stupebat. Vnde Alexandram bonorum liberorum matrem existimans, & ad sermonem eius ueniens, flectit eam pingere amborum imagines, & Antonio destinare, dicens, cùm eas uiderit, petitiones eius modis omnibus adimplebit. His elata uerbis Alexādra, imagines Antonio direxit. Cui Gellius referebat dicēs, nō ab homine putari, sed à quodam Deo esse liberos Alexādræ, dum uellet ad libidines Antonium emollire. Qui puellam quidem accersere erubuit Herodi nuptam, uerumetiam Cleopatram metuens contristari. Scripsit ergo puerum transmitti cum honore, addens, nisi graue uisum foret. His deportatis ad Herodem literis, non cautum existimauit iuuenem excellentem Aristobulum, & tunc iam sedecim annos ducentē, genere nobilissimo, ad Antonium

destinare

destinare potentissimum Romanorum, & paratum suæ luxuriæ supponere puerum, qui etiam libidinosior per potentiam existebat. Rescripsit ergo dicens: Si puer exierit à prouincia, statim omnia bellis uel seditionibus complebuntur, Iudæis sperantibus rerum nouarum mutationem. Quibus rescriptis cum Antonio excusasset, iudicauit non ultrà puerum uel Alexandram humiliare: sed etiam uxore sua Mariamne ualde petente, quatenus fratri suo principatum sacerdotij redderet: quòd prodesse arbitratus est, dum nec ad Antoniū proficisci posset tali præditus adulescens honore. Conuētum itaq; faciens amicorum, multum Alexandram accusabat, dicendo, latenter insidias egisse pro principatu, dum per Cleopatrā ageret, quatenus ipse quidem regno priuaretur, puer autem pro ipso rerum administrationem ab Antonio susciperet: & hæc quidem illam non iuste postulasse, quòd & filiam suam à possesso iam honore priuaret, & seditiones in regno moueret, cum multum ipse laborasset, ut posset multis & non fortuitis periculis: uerumetiam nullatenus memor ipse malorum illius, sed beneuolus circa eos esset, & nunc puero principatū sacerdotij præberet: ideoq; olim ordinasse dicebat Ananelum, quod ualde puer esset Aristobulus. Cùm tamen hæc non incaute dixisset, sed pro deceptione mulierum & præsentia amicorum, læta ex non speratis Alexandra cum lacrymis satisfecit: dicens, de sacerdotio quidem omnia pro infamia se festinasse: regnum uerò nec desideraſſe, inquit: nec si oblatum esset, cupide suscepisse: cum & nunc nimium honorem habeam propter principatū eius & tutelā, cuius uirtute totū genus meū effulget honoribus: nunc quoq; beneficijs uicta, suscipio filij honorem, & in posterum ad omnia ero subiecta. Petebat uerò, ut si quid propter genus & præsentem sibi fiduciam temerariū pro indignatione fecisset, ignosceret. Postquàm autē

locuti sunt, dextris datis reconciliantur, omni suspicione ut uidebatur sublata.

De interfectione Aristobuli, & Herodis amore in Mariammen. CAP. III.

ITaq; rex Herodes statim principatu sacerdotij Ananelum præter legem exuit, seditiones domesticas pacando: nam non licebat aliquẽ honore semel accepto fraudari, quod prius Antiochus Epiphanes destruxit, dum auferret ab Iesu sacerdotium, & ordinaret fratrem eius Oniam: secundus autẽ Aristobulus Hyrcanum fratrem suum priuauit: tertius Herodes principatum sacerdotij adulescenti tradidit Aristobulo. Et nunc quidem putauit sedasse contentionem. Et licet reconciliati fuissent, non tamen securus degebat, dum Alexandram ex præteritis conatibus, ne tempus nouarum rerũ caperet, ualde timeret. Quapropter præcepit eam ita in aula conuersari, ut nihil sub potestate sua haberet: diligenter etiam custodiebatur occulte, ne quid præter quotidianam conuersationem niteretur: quæ paulatim magis illam exacerbabant, & in odio suscitabant: nam superbia muliebris diligentiam custodiæ indigna batur habere, dum omnia potius uellet pati quàm fiducia priuari, & furtosum honorem cum seruitute uel metu possidere. Ad Cleopatram igitur, in quibus existeret, frequenter se lamẽtando destinabat, postulãs sibi auxiliũ præberi. Quæ iussit ei furtim cum filio in Aegyptum ad se confugere. Cumq; hoc ei placuisset, tale aliquid excogitauit: Duos loculos tanquam pro mortuorum exequijs parauit, in quibus & seipsam & filium mutti iussit: præcipiens cõscijs famulis eos noctu deferre, & exinde uiam ad mare facere, ubi nauim qua nauigarent ad Aegyptũ, præparatam haberet. Hæc Sabioni amico Alexãdræ Aesopus seruus eius edixit. Quod cùm Sabio audisset, & inimicus Herodis esset, quòd inter insidiatores Antipatri de ueneno

neno conſcius putaretur, odium lenire pro iudicationis fauore putauit: & regi nunciat inſidias Alexādræ. Qui cum iam uſq; ad conatum procedere dimiſiſſet, in ipſo facinoris opere detinuit, ſed inuitus conceßit culpā, dum putaret nullatenus Cleopatram ceſſare, ſi cōtra ſe cauſam inueniſſet. Palām ergo magnanimitate uel modeſtia ueniā eis largitus eſt. Propoſuit tamen omnibus modis aduleſcentem perimere, non tamen citò, propter ueriſimilem diſſimulationem. Cum ergo tabernaculorum feſtiuitas ueniſſet, quæ apud nos cum ſumma ueneratione celebratur, tunc quidem diſtulit, & in delicijs ipſe & reliqua multitudo degebat: mouit tamen eum feſtinare uoluntatē ſuam conficere inuidia. Nam dum aduleſcens Ariſtobulus decimum & octauum annum ducens, ſecundum legē ſuper aram aſcenderet uictimas immolaturus, et ornatu ſacerdotali circūdatus, celebraret religionis conſequentia, magnitudinem ſuper ætatem oſtendens, necnon & generis dignitatem, populi concitauit fauorem, & Ariſtobuli aui ſui præſens memoriam eis reduxit. Qui paulatim irritati, uoluntates ſuas iam demonſtrabant, gaudētes ſimul & lætitia perfuſi, uocesq; laudabiles in eum orationibus mixtas emittebāt, ut manifeſtus fieret populi fauor & temerarius, ſub regno utiq; conſtituti, cum aliorum præterita beneficia memorarent. Inter hæc omnia, ſtatuit Herodes uoluntatem quam in aduleſcentem habuiſſet implere. Celebratione autē tranſacta, dum in Hierich: unte maneret, & in conuiuiū eos Alexandra peteret, Herodes adulabatur aduleſcenti, & illiciebat ad aſſuētiam potionis, paratus cōcludere, uel iuueniliter ad gratiam illius iocari: & loco æſtiuo illic exiſtente, collecti ſimul exierūt refrigerium captantes. Cumq; fontibus aßiſterent, calorem meridianū aura temperare, prius quidē natantes ſeruos & amicos proſpiciebant: pòſt autem cū aduleſcens irritaretur, Herodis amici, quibus hoc præceptum

fuerat, tenebris iam tenentibus, sæpe eum mergentes tanquam cum eo ludentes, non emiserunt, usquequo eum pressum fontibus suffocarent. Aristobulus quidem ita extinctus est, decimum & octauum annum agens ætatis, cum principatum sacerdotij anno non amplius tenuisset, quem rursus Ananelus suscepit. Quo malo mulieribus nunciato, incessabilis eas statim dolor defuncti inuasit. Ciuitas etiam rumore delato, lamentis cuncta completa est, omnibus calamitatem tanquam propriam & non alienam dolentibus. Alexandra uerò plus consumebatur conscientia peremptionis: nam dolorem ampliorem ab ipso funeris actu ferebat. Sed sustinere necessarium putauit, licet sæpius sua manu uitam finire niteretur: desijt tamen si posset uiuens sufficere ad ultionem insidiarum perempti. Vnde potius suam uitam tenebat, ne daret suspicionem filium suum insidijs perijsse: per hanc enim dissimulationem sperauit satius se opportuno tempore uindicare. Illa quidem sic continenter dolorem tolerabat. Herodes autem omnibus uerisimilis uidebatur non insidiarum adulescentis autor extitisse. Nam non tantum quæ ad funus pertinerent peragebat, sed etiam lacrymis usus animæ confusionem ueram esse monstrabat. Interdum etiam & dolore uincente, eum ex aspectu pulchritudinis plangebat: & licet adulescentis mors pro eius tutela putaretur, manifestum tamen erat, quòd pro satisfactione ista faceret: siquidem munificèter exequias eius honorans, multum apparatum circa locellos, & multitudinem aromatum fecit: nimiumq; ornatum simul sepelijt, ut dolorem mulierum penè deleret, & solaretur eas per istam partem. Alexandram tamen nihil tale deuicit, sed semper mali memoriam mœstitia incitabat: & scripsit Cleopatræ Herodis insidias, & filij perditionem. Quæ dum festinaret petèti subuenire, calamitates Alexandræ miserata, propriam omnem causam confecit, & petere Antonium

uindicare

uindicare adulescentis interitum non cessabat, cum diceret nõ esse dignum, Herodem per eum regem statutum in regno, quod non ad eum pertineret, in ueros reges tales iniquitates ostendere. Quibus cum flexus esset Antonius, ad Laodiceam perueniens mittit præcipiens Herodem ad se proficiscí, sibiq; pro morte Aristobuli satisfacere: nam non recte insidiæ confectæ per eum extitissent. Qui cùm causam timuisset, & Cleopatræ contrarietatem, quæ non cessabat Antonio suadendo quatenus eum damnaret, statuit quidem obedire: nam nihil aliud erat quod ageret. Cumq; patruum suum Iosippum procuratorem regni & rerum reliquisset, demandauit ei secrete, ut si quid ab Antonio passus esset, cõtinuo Mariammen occideret. Nam dilexisse uxorẽ profitebatur, & timuisse ne contumeliam post eius mortem pateretur, dum per pulchritudinem illius ab alijs desiderari posset: per quæ demonstrabat impetũ Antonij, quẽ in eã habuisset, cum olim de pulchritudine illius audisset. Herodes quidem hæc præcipiens, spe incerta ad Antonium perrexit. Iosippus autem cum in dispensatione rerum regni statutus esset, & propter hoc frequẽter Mariammen cõueniret, & de negotijs honoris causa reginam percontaretur, fauorem & amorẽ circa eam Herodis inseruit. Mulieres autẽ cùm illũ adulationibus emollissent, plus autẽ ab Alexãdra seductus Iosippus, sententiã regis demonstrauit, & mandatum explanauit, dum fidem illis uellet facere, quòd nec post mortẽ sine ipsa posset esse: dum diceret, quòd si quid acerbũ ab Antonio pateretur, nõ sufferret ab ea nec post interitum separari. Hæc quidem Iosippus. Mulieres autẽ non hoc amorem affectus Herodis putauerũt: sed timuerũt, ne reuersus tyrãnica crudelitate sibi mortem inferret, ideoq; de uerbo suspicionem non paruam perceperunt. Eodem tempore rumor in ciuitate Hierosolymorum ab inimicis Herodis dispersus est, quòd Antonius

tonius tormẽtis eum affeciſſet & occidiſſet. Quæ fama cũctos quidem in aula turbauit, plus uerò mulieres. Tum Alexãdra Ioſippum flectit, ut cum ipſis ad Romana ſigna confugeret: nam Romanum agmen tunc iuxta ciuitatẽ ſub duce Iulio pro regni cuſtodia caſtrã poſuerat: dicens, primum ſi qua turba in aula concurrerit, ipſæ in tuto exiſterent, dum Romanos propitios haberent: præterea ſi Mariammen Antonius perſpexerit, principatum recipere ſperamus, ne in aliquod poſtea ſeruitium de propagine regij generis deſcendemus. Cum has rationes fugæ cogitaſſent, literæ ab Herode de omnibus ſuis cauſis deportantur, priori rumori contrariæ. Nam cum ad Antonium peruenisſet, confeſtim eum donis de Hieroſolymis deportatis reconciliauit: & ſermonibus dicere compulit, ut nequaquam contrarie quiddam de ſe haberet, & Cleopatræ uerba nihil aduerſus ſuam ſatisfactionẽ ualere. Nam non, inquit, iuſtum eſt Antonius, ut rex de ſuo principatu depoſitus pœnam luat: quia qui honorẽ ei dederunt, ipſi ei uti poteſtate permiſerunt. Quo dicto flexa eſt Cleopatra, ſciens nequaquam alienũ principatum ſcrutari prodeſſe. Cum de his ſcriberet Herodes, alioſq; narraret honores, quos ab Antonio in cõuentu uel in conuiuijs quotidianis haberet: & hæc tamẽ obtineret, licet in accuſationibus Cleopatra moleſta nimis exiſteret, quæ prouinciæ deſiderio omnibus modis perire illũ feſtinaret: ſed quia Antoniũ iuſtum circa ſe cognoſceret, nihil horũ difficilimum ſperaret: quod autem tardaret, fauore firmiore circa ſe Antonij, ſperaret Cleopatræ reconciliari animo poſſe, & ſe hoc facere dicebat: nam Antoniũ petitiones ſuas adimpleſſe, & ſibi inferiorem Syriam conceßiſſe denuntiauit: & per hoc ſolatiũ refutaret & reijceret appellationes quas Cleopatra pro Iudæa feciſſet. Cum hæ literæ ueniſſent, deſierũt ab impetu, quẽ tanquam de mortuo habuiſſent, ut ad Romana ſigna confugerent:

rent: non tamen eorum latuit uoluntas. Nam præcessit Antonium rex ad Parthos euntem, & ad Iudæam reuertitur: statimq; soror eius Salome, materq; eorũ consilium quod habuisset Alexandra cum suis aperuerunt: Salome uerò & cõtra maritum Iosippum accusationem protulit dicens, quòd cum Mariamme frequenter conueniisset. Hæc uerò dicebat inimicitiarũ causa, quòd frequenter ignobilitatẽ generis eius in iurgio deprauaret. Herodes autẽ callidus semper, & nimis Mariãmen amans, licet statim cõturbatus fuisset, nõ tamen patitur amore Mariammes aliquid temerarium in ea conficere: sed in utroq; anxius, secrete eam inquirit, utrũ uerũ esset de Iosippo quod audierat, an falsum. Illa uerò cum iuramento affirmante, & satisfaciẽte, quòd in nullo peccato fuisset ei cõmixta: paulatim rex deflectitur, & ira deleta coniugis amore superatur, ut & iam satisfactum sibi de his crederet, quæ audisset, & honestati eius multas ageret gratias: fauorẽ quoque quem erga ipsam uel amorem haberet pandebat: & qualia sæpe amantibus cõtingunt, collachrymabant inuicem, magno studio sese pariter diligentes. Cum uerò rex suum affectum iam prætermissa zelotypia confirmasset, nõ amantis est, inquit Mariamme, quòd mandaueras Iosippo, ut si quid patereris ab Antonio molestũ, me perimeret, quæ nihil tibi peccassem. Quod uerbum ut audiuit Herodes, exardescens in furorem, statim eam ab amplexu dimisit, clamans, & suos capillos dilacerans: dicendo manifestum signum cepisse, Iosippum cum ea habuisse communionem: nam nullatenus prodidisset, quòd secrete audierat, nisi maxima fides illis interfuisset: credensq; de crimine, penè suam interfecisset uxorem: nisi uictus amore, furoris impetum refrænasset, seipsum consumens: Iosippum tamen ulterius, nec ad suam faciem uenire permisit: Alexandram uerò tanquam totius mali causam seruari præcepit.

De mal

INterea per Syriam turba cõmouebatur, Cleopatra nõ desistente Antonium flectere, quatenus omnibus oppressis potentiam singulorum alatam sibi donaret: multumq; ualebat, desiderio sui illo inflammato: quæ cùm natura auara existeret, nihil iniustum reliquit. Siquidem fratrem suum, quem iam habiturum regnũ sciret, uenenis aggressa consumpserat, quintum & decimũ ætatis annũ agentem: sororem autẽ Arsinoën Ephesi ad templum Dianæ confugientem, per Antonium extinxit. Iam pecuniarum gratia & templa, & corpora uiolabat: neq; sacrarium tam castum fuit, aut asyli priuilegio tutum, cuius ornatum ipsa non abstulit: nec tam profanũ uel incestum, quod solum potuisset auaritiæ illius satisfacere. Et cũ omnia expoliaret, fœmineis cupiditatibus nullatenus satisfaciebat: siquidem cuncta deesse suis desiderijs semper putabat. Quapropter & Antoniũ cõpellebat aliquid ab alijs auferentem sibi donare. Nam cũ transisset ad Syriam cum eo, & eam cogitaret possidere: Lysaniã quidem Ptolemæi filiũ accusans, quia Parthos contra Rempub. duxisset, occidit. Petijt autem ab Antonio etiam Iudææ & Arabiæ reges occidi. Antonius autem cum ex omnibus amore fœminæ uictus esset, ut nõ tantum uerbis, sed etiam uenenis uideretur obedire, manifestam quidem iniquitatem uidens, petebat eam, ne se tantum ut peccaret compelleret, ne cuncta negaret ei, nec quanta illa præcepisset perficiens, palam iniquus uideretur. Ideoq; partes prouinciæ uniuscuiusq; recolens, donauit ei: præstans etiam ciuitates quæ intra fluuium Eleutherum usq; ad Aegyptum erãt, excepta Tyro & Sidone, quas à maioribus liberas esse cognouerat, licet multum eum illa sibi eas præbere supplicasset. Cũ hæc Cleopatra obtinuisset, & deduxisset Antonium usque ad Euphratem contra Armenios cuntem, reuertitur: & intrat

Apameam

Apameam & Damaſcum, inde etiam in Iudæam peruenit. Quam cùm Herodes ſuſcepiſſet, conduxit ab ea reditus Hierichuntis: nam balſamũ terra illa generat, quòd pretioſiſsimũ eſt, & nuſquam alibi naſcitur, & palmas multas & optimas. Et dum multum tempus faceret cum Herode, tentabat cum eo concumbere: nam naturaliter & euidenter libidine exardebat: forſan tamẽ & aliquid amatoriũ paſſa eſt: ſed quòd ueriſimilius eſt, regno eius inſidiabatur, ſi quo modo iuiuriam in ſe factam poſſet pro accuſatione adipiſci: deſiderio uerò quaſi uictam ſe eſſe demõſtrabat. Herodes autẽ licet olim nullatenus faueret Cleopatræ, dum ſciret eam omnibus eſſe moleſtam, tũc tamen & ampliori odio eius detentus, quòd per luxuriã uellet illa inſidias ei parare, uerba quidem eius in præſenti refutauit: conſilium uerò cum amicis ſuis ſumpſit, ut eam ſub poteſtate ſua poſitam occideret, ut & ſe, & multos malis eius liberaret, quibus iam grauis facta uel fieri poſſe putabatur. Nam hoc ipſum & Antonio prodeſſe, quia neq; illi fidelem eam eſſe dicebat. Cùm hæc cogitaſſet, prohibebant eum amici: primum quidem ſuggerentes, quòd nõ deberet maximũ periculum & manifeſtum pro re tanta ſuſcipere. Cumq; permanſiſſent ſupplicantes ne quid temerarie conaretur, nam nullatenus Antonium poſſe pati dicebant, quamuis eum muneribus redimere putaret: cùm amore eius potius incenderetur, & uideret uiolentia, uel inſidijs illius ſe eius amore priuatum, nec mediocre quiddam pro ſatisfactione poſſet edicere, ſi contra fœminam hoc ageret, quæ per illud tempus omnes dignitate ſuperabat: utilitatem autem quam Antonio dicit futuram, uerendum eſt ne potius ille temeritatem exiſtimet, quòd affectu tali eum priuaret: unde non eſt incertum, dicebant, quòd maximis uel continuis malis principatus eius uel generatio compleretur: refutare uerò concubitum, quem illa poſtulabat, pro tempore honeſte

neste suadebant: qui cum hæc designarent, & pericula merito demonstrarent, conatus eius compressérunt. Tunc Herodes Cleopatræ donis & muneribus satisfaciens, deduxit eam ad Aegyptum. Antonius autem cum Armeniam cepisset, Artabazen Tigranis filium cum Satrapis suis ligatum in Aegyptum destinauit, donans eos Cleopatræ cum omni eorum regio ornatu. Armeniæ uerò tenuit principatum Artaxias, maior illius filius, qui tunc euaserat. Quem cum Archelaus & Nero Cæsar expulissent, Tigranem nouissimum eius fratrem ordinauerunt. Hæc quidem postea cõtigerunt. Vectigalia uerò, quæ debuisset de terra donata ab Antonio, Cleopatræ præbere Herodes iustum iudicauit ex integro, ne occasionem ei odij præstarent.

De pugna Herodis contra Arabes. CAP. V.

ARetas autem, cum Herodes reditus eius conduxisset, tempore quidẽ aliquãto reddebat duo millia talenta, pòst autem indeuotus extitit, uix partem aliquam præbens. Herodes quidem hoc modo defraudantem, nihilq; secundum iustitiam facere uolẽtem, persequi deliberauit: sed interim propter bellum Romanorum hanc distulit exactionem. Nam dum in Actiaco littore speraretur pugna, quæ centesimaoctogesimaseptima Olympiade contigit, & Cæsar cum Antonio de repub. decertaret, Herodes ex opulẽtia prouinciæ suæ multo tempore reditibus & uiribus collectis, Antonio deliberauit auxilia diligenter præparare. Sed Antonius nihil auxilio egere se dixit, Arabum autem persequi præcepit. Nam iam audierat à Cleopatra perfidiam eius. Petebat enim hoc Cleopatra, dum sibi putaret prodesse, si unus ab altero sterneretur. Cũ hoc ab Antonio iussum fuisset, Herodes milites cõgregauit, tanquam confestim Arabiam ingressurus paratáq; equitum & peditum multitudine, in Dion ciuitatem peruenit. Cumq; illic

Arabes

Arabes ei occurrissent, pugna maxima commissa est, in qua uicerunt Iudæi. Postea multum exercitum Arabum in Chanaico congregatum, qui est in inferiori Syria, audiēs Herodes uenit super eos, ducens maiorem partem suæ militiæ, & prope Calon sua castra metatus est, unde opportune pugnaret. Cumq; hæc disponeret, populus Iudæorum clamabat mora dimissa contra Arabes impetū facere, dum credunt se in hoc paratos esse, quia in priori pugna uictores extitissent. Igitur suum studium milite ostendente, rex statuit magnanimitatem eorum non remorari, dicens non se deesse uirtuti eorū, & primus se armans omnes produxit ad aciem. Statim autem terror Arabis incidit. Contra quos modicum resistentes, ut uiderunt inexpugnabiles, omniq; plenos uirtute, plurimi fugerunt: fuitq; sentq; perempti, nisi Artemon Herodem & Iudæos iuuasisset: nam hic erat dux Cleopatræ ibi constitutus, & inimicus Herodis, futuraq; non imprudenter prospexit: ut si quid clarum agerent Arabes, ipse quiesceret: uictis autem eis, quod & contigit, ex propriis præparatis militibus, inuaderet Iudæos: quos tunc lassos & iam uicisse putantes, subitò superueniens prosternabat. Nam alacritatem animi cōtra manifestos inimicos consumentes Iudæi, & post uictoriam remissiores, citius à recentioribus hostibus obteruntur in locis asperis & saxosis, quorum notitiā inimici amplius habuerunt. Arabes autem prius uicti sese recuperantes reuersi occidebant, fiebatq; diuersa perditio. Rex autem Herodes desperationi pugnæ uectus equo ducere tentauit auxilium, sed non ualuit, licet festinasset subuenire. Sed castra Iudæorum cum Arabes cepissent, non mediocrem felicitatem & sine spe tenuerunt: nam uictoriam quam prius perdiderant, postea obtinuerunt, plurimum aduersariorū prosternentes exercitū. Exinde latrociniis utebatur Herodes, multamq; Arabū terram discurrens uexabat,

dum ſuper mõtes caſtra diſponeret, & omnino recuſaret manus cum eis ex æquo conſerere. Frequẽter tamen laborum diligentia lucrum ſibi acquirebat: nam & proprios milites omnibus modis fouebat, ruinam ſuam cupiens emendare.

De Herode contra Arabes inſtituente exercitum & vincente.

CAPVT VI.

INterea Acciaco bello inter Cæſarem & Antonium geſto, ſeptimo imperij anno Herodis, terra Iudæorum commota eſt: qualiter nunquàm animalium peſtilentia per prouinciam geſta: perempti ſunt à ruinis etiam hominũ decem milia. Milites uerò cum ſub diuo degerent, nihil ab oppreſſione ſunt leſi. Quæ cum Arabes inquirerent, & plus quàm in ueritate erat, audirent, quæ facta fuiſſent, tanquam prouincia hoſtium euerſa hominibus peremptis, nihil ulterius ſibi aduerſum credebant poſſe inſurgere. Quò cum legati Iudæorum peruenirent, pacem propter hæc quæ euenerant facturi, Arabes peremerunt eos, & cum alacritate contra milites eorum præparabantur. Qui nec inuaſionem Arabum ſuſtinuerunt, ſcilicet calamitatibus oppreſſi: nec bellare decernunt, dum nõ pares ſeſe prælijs eorum putarẽt, neq; auxilium haberẽt, rebus ſuis domi ſubuerſis. Quos ita diſpoſitos rex flectere ſermone tentauit, ut recuperaret eis antiquũ alacritatis animum: & exhortatus aliquos optimatum, auſus eſt etiam & ad populum ſermocinari: nam prius pigebat cum, ne male propter calamitates ſuſciperetur ab eis. Petebat ergo talem orationẽ præferens: Non ignoro ſocij quoniam multa per hoc tempus facta ſunt contra Rempub. noſtram, & fortaſſis nec hi modo de ſe cõfidunt, qui multum uirtute præcellunt: ſed quoniam cõpellimur pugnare, nec eſt aliquid quod ſemel factum, non poſſit rurſus bene tractatũ emendari: petere uos elegi ſimul & docere, per quæ poſitis in proprio alacritatis animo permanere. Volo tamen pri

primùm uobis ostendere, quòd iuste bellum id conamur committere, propter iniurias aduersariorũ: nam maxima magnanimitatis hæc causa uobis existit: post uerò declarare, quòd nihil sint quæ nunc nobis mala superuenerunt, sed & multas nos spes uictoriæ posidere. Exordiar autem principia, testes uos faciens mei sermonis. Nam Arabum iniquitatẽ nostis, & circa alios omnes, ita perfidam tanquam Barbarorũ, & quia nec deum cogitent: sæpius enim nos offenderunt auaritia uel inuidia sua. Et quid multa dicimus, dum immineret eis ut à proprio principatu deciderent, & Cleopatræ seruirent, quis alter eos de hoc timore liberauit, nisi mea amicitia quã cum Antonio posidebam? Et illius circa nos affectus nihil hos importunum sustinere permisit: nam Antonius cauebat agere, quod posset nobis in suspicionem peruenire. Tamen & cum uellet Cleopatræ partes aliquas ab utraq; prouincia præbere, hoc quoq; ego dispensaui, multaq; munera secretius offerens, tutelam utrisque acquisiui. Expensas autem ipse suscepi ducenta præstando talenta, duo milia uerò fide dicendo, quæ etiam pro reditibus adimpleui: unde nos nihil ab eis suscepimus. & oportebat quidẽ nulli tributa prouinciæ Iudæos præbere: quod & si præbendum esset, pro nobis, non etiam pro Arabis daretur, qui nobis nec gratias agunt: nam pro beneficijs iniqua circa nos egerũt, prius quidem quòd nos amicos, nõ hostes, reditibus priuauerint. Nam si fides hostibus necessariò seruatur, multo melius amicis. Sed non apud hos ita est, qui modis omnibus optimũ putant iniquitatẽ eligere, si solum lucrũ eis posit acquiri. Est ergo quæstio nobis, utrũ oporteat iniustos punire, dum hoc etiam deus desideret, & præceperit semper iniquitates & cõtumelias execrari: quæ nõ tantũ uerbo, sed etiã iussit per bellũ ulcisci: Nam quod uidetur iniustissimũ apud Græcos & Barbaros, hoc si dici fas est, in nostros le

gatos cognoſcitur perpetratũ. Græci ſiquidem ſacros & inuiolatos dicũt eos eſſe, nos autem optimũ & beatũ decretum in lege à deo didicimus. Hi nanq; & hominibus deũ placant, & aduerſarios hoſtibus recõciliant. Qualis igitur poſſit iniquitas peior agi, quàm ſi legati qui pro iuſtitia loquũtur intereant? Quemadmodum autẽ poſſint uitam ſuam innoxiam cuſtodire, ſeu circa bellum feliciter agere, dum talia perpetraſſent, mihi quidem nõ uidetur. An forſitan rectum & iuſtum nobiſcum eſt, illi uerò fortiores ob hoc putantur? ſed primum quidem indignum eſt uos hæc credere. Nam ubi iuſtum eſt, ibi & deus: deo uerò præſente multitudo cum fortitudine præſtò eſt. Vt ergo de nobiſipſis requiramus, uicimus primo prælio, in poſteriore uerò nec ſubſtiterunt, ſed ſtatim ceſſerunt, non ſuſtinentes noſtræ alacritatis impetum: uincẽtes autẽ nos Artemon inuaſit, bellum inferens non indictum. In primo uerò prælio nomen & fortitudo noſtra apparuit: in poſteriori uerò, iniquitate uel inſidijs concidimus. Cur igitur minora ſapimus in his, ubi maiores ſpes poſſidemus? Quomodo autem obſtupeſcimus eos, qui cum palàm decertant, ſemper uincuntur: cum uerò ſic uincuntur, ab iniquitate illis hoc euenit? Virtus uerò non expugnatione debilium: ſed in oppreſſione fortium appareret. Si tamen quenquã & illa terrent, quæ domi contigerunt, & in terræmotu acciderunt, primũ quidem ſciat, quoniam hoc ipſum & Arabas decepit, dum maiora quàm contigerunt, putarent. Præterea non debent hæc aut illis audaciam, aut nobis timorem immittere. Illi nanq; noſtris laboribus uel calamitatibus ſpes ſibi aſſumunt, quas nos egreſſi contra eos, uiriliter auferemus. Vos autem accipite alacritatẽ pugnãdi, neq; enim intantum ſumus cõtriti, neq; ira dei uulnerati, ut quidam putant, quæ potius accidentia ſunt dicenda. Quæ ſi dei prouidentia acciderunt, liquet quòd iam ſecundum illius iudicium

ira

ira deſijt, dum ſatis uindictam de factis noſtris acceperit. Nam ſi uellet amplius nobis nocere, nequaquam flexus fuiſſet. Bellum autem quia & uult fieri, & iuſtum eſſe cognouit, ex his nobis oſtendit, quòd multis per prouinciam terræmotu peremptis, nullus armatus interijt, deo euidenter oſtendẽte, quòd ſi omnes cum filijs uel uxoribus militarent, nihil penitus eis inopportunum accidiſſet. Hæc reputantes ergo, quòd in omni tempore dei patrocinium poſſidetis, perſequimini fortitudine iuſta iniquos, amicis perfidos, maleuolos circa legatos, ſemperq; ueſtra uirtute deuictos. Cum hæc audiſſent Iudæi, multum audaciæ ſumentes, ad pugnam parabantur. Herodes autem hoſtijs celebratis, cum magno ſtudio eos contra Arabas, tranſiens Iordanem fluuium produxit, & prope aduerſarios caſtra diſpoſuit. Tum uiſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare, quod ſibi multum prodeſſe putauit uolenti maturius prælium uel committere, uel differre: nam opportuno uel munito loco conſtiterat. Cumq; idem prouideret Arabes, bellum pro caſtello committitur, & primũ quidem protelatio, deinde uerò multis ex utraque parte ad manus uenientibus, Arabes afflicti recedunt. Quod ſtatim ſpes Iudæis non minores erexit, uirtutemq; accendit. Dumq; magis omnia uellent Arabes pati, quàm decertare, & Iudæi caſtra eorum inuaderent, Arabes coacti recedunt, nullas uincendi ſpes habentes, ſed tantum multitudine audaciam ſumentes. Itaque pugna facta, multisq; ab utraque parte cadentibus, Arabes recedunt, quorum plurima mors fugiendo fiebat. Nam non tantum ab aduerſarijs terrebantur, ſed ipſi fugientes, ſua multitudine contriti moriebantur. Vnde quinque milia defuncta ſunt, reliqui uerò ad caſtra confugerunt, minime ſpes ſalutis firmas habentes neceſſariorum inopia, & quod peius erat, aquarũ indigentia. Iudæi autem licet perſequerentur, tamen inuadere caſtra minime per-

mittebantur: obsidentes ergo uias eorum, fugere uolentes arcebant. In his igitur Arabes constituti, legatos ad Herodem dirigunt, primũ quidem dissolutionem belli petentes: nam sitis eos urgebat omnia pati, dum tantum in præsenti licentiam aquas acciperẽt hauriendi. Qui nec legatos nec dona susceptit: necq; mediocre quiddam pactus est, dum obstinate permaneret ulcisci transgressiones in suos ab illis factas. Qui siti compulsi nimia semetipsos tradiderunt, ut per quinq; dies quatuor milia caperentur: sexto uerò die reliqui de castris egressi, decertare cum aduersarijs nitebantur, eligẽtes omnia pati, ne paulatim sine gloria deperirent. Quæ cũ deliberassent, nullatenus decertare ualuerũt: nam animo & corpore calamitatibus afflicti, pro lucro mortẽ esse putauerunt, ne in tribulationibus uitam extenderent, quorum septem milia priori prælio consternuntur. Cùm his ergo casibus uteretur, arrogantiam priorem deponunt, miratiq; Herodis prudentiam cesserunt, patronum eum suæ gentis pronuntiantes. Qui cum multa felicitatis gloria reuertitur, maximam acquirẽs suæ fortitudini dignitatem.

Quomodo Hyrcanum Herodes occiderit, & Cæsaris gratiam acquisierit. CAP. VII.

IGitur licet optime per bellum Herodes res suas disposuisset, tamen in periculum incidit. Siquidẽ pro Republica decertans Antonius, in Acciaco litore à Cæsare uincitur. Tum in desperationem sui Herodes uenit, dum amici & inimici putarent non impune amicitias ei prouenire, quas cum Antonio habuisset. Quapropter amici quidẽ desperabant: inimici uerò licet in speciem contristarentur, tamen clàm nimiũ lætabantur, sperantes meliora sibi rerũ mutatione uentura. Herodes autem Hyrcanum solum uidens in dignitate regia constitutum, prodesse suis rebus opinatus est mortẽ illius: ne imminente sibi à Cæsare periculo, ille daret occasionẽ, qui solus regio uide-

batur

batur ex genere. Cum hæc cogitaret, nec daret occasionem Hyrcanus, nam modestia morum nullam rerũ gubernationem curabat, nec rebus studebat nouis, omnia concedens fortunæ: Alexandra nimis pertinax, & spem rerum mutatione incõtinenter credens, uerba ad patrem fecit, ne sustineret Herodis iniquitatem in familiam suã procedere: sed custodire spes eorum petebat, ut & Malacho Arabiam tenenti scriberet, quatenus eos susciperet ad se refugientes. Nam si mors euenerit inimico Cæsaris Herodi, ad se principatum uenturum, & propter populorum fauorem, & propter generis dignitatẽ. Dum his eũ flectere niteretur, Hyrcanus uerba depellebat. Sed pertinacia muliebri dum illa permanens nec noctu uel interdiu desinens, Herodis erga se insidias accusaret, cõpellit eum epistolam dare Dositheo cuidam amico, in qua scriptum erat, ut Arabas equites qui deberent eum ad se perducere, mitteret prope paludem bituminis, quæ distat ab Hierosolymis stadijs ducẽtis. Credebat enim Dositheo, dum nimis eum sibi amicum ipse & Alexandra existimarũt propter inimicitias, quas cum Herode haberet, ut Iosippi cognatus, quẽ ille peremerat: quia & illorum qui in Tyro prostrati fuerant ab Antonio prior frater extiterat. Sed hæc Dositheũ nullatenus Hyrcano fidum in ministerio parauerunt. Nam præponẽs illi regis amicitias, porrigit Herodi epistolam: qui eum pro fide non tantum laudauit, uerum iussit ei, ut ministraret reliquæ causæ, quatenus signatam epistolam traderet Malacho, literasq; ab illo reciperet, cum non paruũ putaret & illius sententiã cognoscere. Quæ cũ Dositheus alacrius ministraret, Arabs rescripsit & ipsum Hyrcanum se susciperc, & omnes qui cum co uenirẽt. Destinauit etiã qui deberent eos caute perducere. Vt ucrò et hanc epistolam Herodes susccpit, confestim uocato Hyrcano, de factis ei cum Malacho pactis requirebat. Cumq; ille ne-

gasset, epistolas coram cõcilio demonstrans, uirum interfecit. Hæc nos conscripsimus, quæ in annalibus regis Herodis continebantur. Alij uerò non ita existimant, sed magis Herodem insidias contra Hyrcanum cõtexisse quatenus eum interficeret, dicunt, ita scribentes. In aliquo conuiuio sine suspicione quendam sermonem Hyrcano intulit, si quas epistolas à Malacho suscepisset. Qui dum se confessus esset salutatorios apices accepisse: illo rursus interrogante, si qua super hæc etiam dona recepisset: nihil amplius respõdit, quàm quatuor iumẽta transmissa suscepisse. Occasione hac inuenta, dona esse corruptionis uel proditionis uociferans, uirum iussit occidi. Signa uerò sunt minime Hyrcanum peccasse, quatenus tali termino occumberet, & modestia morum eius, quod nihil in iuuentute sua atrocius aut temerarius egisset: & quia cũ ipse regnũ haberet, plurimã gubernationẽ Antipatro cõmiserat: cum iam octogesimum duceret annũ, & cum multa tutela sciret Herodem regnũ possidere, & Euphratẽ transisse honorantes eum: quæ omnia despexisse eum, & aliquid nouitatis molitũ, nimis incredibile est: quia nec naturæ illius aptũ erat, sed molitione Herodis occisus est. Ita quidẽ finem uitæ inuenit Hyrcanus, diuersas & uarias calamitates expertus. Nam principio ut mater eius Alexãdra regnauit, principatus sacerdotij gentis Iudæorum nouem annis honorẽ obtinuit: matreq; defuncta cum imperiũ suscepisset, & hoc tribus mẽsibus gebernasset, depellitur ab Aristobulo fratre: restituitur autem iterũ à Pempeio: & quadraginta annis honore usus, secundo regnũ per Antigonũ perdidit, & corporis diminutionẽ passus, apud Parthos captiuus perductus est: & exinde ad propria post tempus remeans, propter spes ab Herode promissas, nihil sicut sperauit executus est. Itaq; multis uitæ pasionibus inuolutus, & quod pessimũ est, ut diximus, in senectute, non dignũ uitæ terminum impetra

impetrauit. Siquidē modestus & mediocris in omnibus existebat, & plurima sui imperij sub dispēsationibus innocēs tractabat, neq; callidus regnū disponere, Antipatro, & Herodi usq; ad hoc conamē aperuit iter. Herodes autem Hyrcano interfecto, à Cæsare nihil optimū sperās de rebus suis, propter amicitias, quas cū Antonio habuisset, laborabat. Cumq; in suspicione Alexādrum habuisset, ne tempus nanciscereturs, & multitudinem & turbam in regno uel rebus suis conciturets, commendauit omnia fratri suo Pherorae: matrem autem Cyprin cum sorore & cognatione cuncta in Massadam constituit, iubens, ut si quod de se periculum audirent, principatum sibi assumerent. Mariammen uerò suam uxorem, quòd non potuisset ut inimica cum sorore uel matre cōuersari, in Alexandriū cum Alexandra matre sua deposuit: Iosippum, & Iturium, & Soēmum super eas dimittens fidos sibi amicos, quos sub specie honoris custodire mulieres reliquit. Quibus etiam mandauerat, ut si quid de se periculorum audirent, ambas interficerent, regnum uerò filijs suis cum fratre Pherora custodirēt. Cùm hæc mandasset, ipse Rhodum ad Cæsarem properabat. Cumq; in ciuitatem delatus esset, deposuit quidem diadema, aliud uerò nihil de dignitate sua diminuit. Vt uerò cōmunem sermonem cum Cæsare inseruit, tum multò potius suam magnitudinem ostendit, suæq; maiestatis honorem seruauit, dum nec ad preces, nec ad petitiones conuerteretur tanquā de peccatis suis satisfaciens: sed ratione actuum suorum confidens sine dubitatione Cæsari dicebat, amicitias sibi maximas cum Antonio fuisse, omniaq; pro uirtute sua egisse, quatenus ille rerum potentiam sortiretur. militiæ tamen eius nullatenus communicasse, eò quòd occupatus Arabas expugnaret: transmisisse uerò & pecunias, & frumenta: tamen minora dignitate sua. Nam qui fatetur amicum, uel benefactorem aliquem habere,

bere, debet uiribus animæ uel corporis aut ſubſtantiæ ſe facere participem etiam ad periculum, Quod ego, inquit, minus quàm oportebat effeci. Illud uerò integrè ſcio: quia quamuis uictum in Acciaca pugna non reliqui, neq; manifeſte trāſiui, cùm & ipſa tranſiret fortuna, ſed ſeruaui ei fidem, quanquam non opportunus auxiliator, tamen conſiliarius fidiſſimus exiſtens. Nam Antonio cauſa ſalutis & rerum poteſtas qualiter prodeſſet oſtendi, dum Cleopatram hortarer occidi: quòd ſi perempta illa fuiſſet, nullatenus à rerum principatu concidiſſet, imò magis & tuas facilius indignationes euitaſſet. E quibus nihil ille agendo, ſed ſibi quidem incommode, tibi uerò utiliter profuturam præponendo clementiā perijt. Nunc ergo ſiquidem pro Antonij ira noſtram fidem fuiſſe iudicas, non ſum denegaturus, quia parui, neq; meum erga illum fauorem euidenter prædicans recuſabo: ſi uerò perſona ablata, quis ſim circa benefactorem, uel qualis amicus requiras, poteris à factis me cognoſcere. Nam licet nomē ablatum fuerit, nihilominus amicitiarum firmamentum in nobis poterit approbari.

De liberalitate Herodis erga Cæſarem maxima, & cunctatione circa uxorem. CAP. VIII.

CVm hæc dixiſſet, & in omnibus ſui animi libertatem oſtendiſſet, non mediocriter Cæſaris liberalitatem, uel indulgentiam meruit: in tantum ut criminum cauſas pro fauore eius uindicari depoſceret. & tunc diadema rurſus ſibi repoſuit, Cæſare inuitante, dum nihil ſeeus circa eum, quàm prius erga Antonium appareret. Tunc Cæſar omnem ei honorem addidit, cæteris regibus ſcribens, cum omni alacritate Herodem ſibi occurriſſe. Poſtquàm uerò hanc ſatisfactionem præter ſpem ſuſceptam cognouit, uidensq; ſicut prius, firmorem ſibi principatum à Cæſare datum, decretumq; Romanorum ſibi pro ſtabilitate ſua mercatum, ſecutus eſt Cæſarem ad Aegyp

gyptum ambulantem. Cumq; super uires suas ei uel amicis dona obtulisset, liberalitatẽ, magnanimitatẽq; suam ostendens, petebat, ne Alexander amicus Antonij aduersi aliquid patereturSed hoc non impetrauit, quia iam iureiurando Cæsar præoccupatus fuerat. Rediit autem iterum ad Iudæam cum ampliore honore, & sperantibus cõtraria stuporem cum metu incußit, quod clarior à periculis dei prouidentia remeasset. Confestim ergo susceptionem Cæsari per Syriam in Aegyptum eunti parabat. Itaq; cùm eum suscepisset cum omni regio apparatu Ptolemaide, & præbuisset exercitui sumptus affluenter, omnino inter fideliſsimos reputatus est. Cumq; expeditionem Cæsar deputaret, in centum quinquaginta domibus ornatis, eum cum amicis suscepit. Præbuit autem per loca aridatranseuntibus necessariam humanitatem, ita ut nec uinum, nec aqua; quæ potius militibus acceptabilis erat, alicui deficeret: ipse etiam Cæsari octingenta talenta donauit: omnibusq; demonstrauit, quòd plus clarior in regno suo remunerando eum apparuisset, ut magis fidem eius & alacritatem Cæsar probaret. Cui & redeunti rursus Herodes ab Aegypto non minorem priore largitatem exhibuit. Tunc quoq; cùm ad regnum suum rediisset, turbatam omnem domum inuenit, ac grauiter ferentes uxorem suam, & matrem eius Alexãdram: dum putarent non pro corporum tutela in illo oppido se positas, sed tanquam in carcere, cùm nihil illæ neq; de suo, neq; de alieno in potestate haberent. Mariamne quidem amorem regis, dißimulationem & deceptionem suam putabat. Angebatur autem, quod si quid ille periculosum pateretur, nec spem uitæ posset habere, mandataq; Iosippo data recordabatur. Quapropter custodes cum nimia diligentia mitigabat, magis uerò Soëmum, dum illi putaret omnem potestatem creditam. Soëmus autem initio fidelis, nihil penitus de mandatis Herodis pa

dis patefecit: sed cùm sermonibus, & donationibus mulierum flexus paulatim deuictus esset, in ultimo cuncta regis mandata dilucidauit: dum tamen non omnino speraret eum cum eadem potestate reuersurum, sed si potius periculum fugeret, ne rediret insignior: ideoq; non parua mulieribus putauit praestare, utiq; ampliorem beneficiorum retributionem se acceptu-rum sperans, si regnaret. quod si prospere cuncta gerens Herodes reuerteretur, nequaquam cõtra uoluntatem uxoris eum posse facere sciret: dum cognosceret, omni ratione regis amorem erga Mariammen ampliorem existere. Itaq; cùm huiusmodi illum spes fefellisset, secreta omnia indicauit. Quæ Mariamme grauiter audiens, nec finem sibi de periculis Herodis inuenire putans, cui & infesta fuerat, nullatenus eum æquitatem impetrare orabat: & licet difficilem uitam suam post mortem illius putaret, nihil tamen de sui animi passione celauit. Nam cùm ille maximas res præter spem impetrasset, nauigauit, & primùm uxori suæ de his bona nuntiauit: solamq; præponens omnibus, propter amorem, & consuetudinem, quam cum ea habuisset, salutauit. Cui dum felicitatem suã referret, nullatenus gaudentem, sed potius grauiter ferentem intellexit. Non enim hæc celare dolorem poterat, sed pro decore nobilitatis suæ ad oscula gemebat: narrationibus uerò eius nequaquam lætabatur, sed potius contristari se demonstrabat. Vt uerò non suspecta tantum, sed etiam manifesta facta hæc turbarent Herodem, contristabatur, animaduertens irrationabile circa se uxoris odium non celatum, idcirco duriter tolerabat: dumq; amorem ferre non potuisset, nec in ira nec in amore permanebat, semper ab altero in alterum transiens, in utroq; inconstans erat. Sic ergo inter odium, & amorem destitutus, sæpius paratus uindicare, sed timuit, ne præoccupatam suam animam cupidine debilitaret: & nullatenus occidere eam sustinu

ſtinuit, dum uereretur, ne perempta illa maiorem pœnam per amorem pro illius interitu pateretur. Intelligentes ergo eum ita de Mariamme habentem ſoror eius & mater, optimũ putauerunt tempus pro illius odio cepiſſe: & loquebantur non pauca, Herodem concitantes in odium: qui nec ſuauiter hæc uerba attendebat, neq; facere quicquam in uxorem tanquam credulus præſumebat. Peius ergo dolorum paßione ſuccedebatur, dum neq; illa odium celaret, neq; iſte amorem. Conſeſtimq; aliquid nefandißimum actum fuiſſet, niſi Cæſar nuntiatus eſſet contrarios uiciſſe, & interẽptis Antonio & Cleopatra cunctam Aegyptum poſſediſſe. Quapropter feſtinãs ad Cæſarem, reliquit domum ita diſpoſitam. Qui proficiſcens, Mariammen Soẽmo commendans, multas habere gratias ei pro diligentia profitebatur, & partem magiſtratus ei à rege promeruit: & ille quidem honorem hunc obtinuit.

De crudelitate Herodis interficiẽtis uxorem, & amicos.

CAPVT IX.

HErodes uerò cùm in Aegyptũ peruenißet, Cæſari cum ampliori fiducia ſermonem inſeruit, tanquam iam amicus. Siquidem de ſatellitibus Gallis Cleopatræ quadringentos ei donauit, & terram ei rurſus reddidit, quam per illam perdiderat. Addidit etiam regno eius Gadara, & Samariam, necnon & maritimam Gazam, & Anthedonem, & Ioppen, & Stratonis turrim. Cumq; hæc acquiſiſſet, & Cæſarem comitatus uſq; ad Antiochiam eſſet, reuertitur: & quantò res ſuas extrinſecus feliciter tractabat, tantò tum domeſticis laboribus affligebatur, præſertim circa coniugem, de qua potius felicitatem quandam uidebatur habuiſſe: nam amorem non minorem illis pertulit, quos in hiſtorijs cognouimus cupidine retentos. Sed hic merito Mariammen dilexit, quæ cùm in alijs caſta uel fidelis eſſet, muliebre uel moleſtum quiddam naturaliter

liter habebat. Nam dominabatur marito seruienti libidini, & sæpius contumeliosè eum aggressa est. Quòd ille dissimulans ferebat, & blandiebatur, licet matris eius, uel sororis ignobilitatem illa derideret, & detraheret. Illo uerò tempore maioribus accusationibus à suspicione nutritis, annispacium completur ex quo Herodes à Cæsare reuersus erat, & cum iandudum culpa uolueretur, tunc erupit tali occasione data: Meridie nanq; dum uoluisset requiescere, accersijt Mariammen, amore quem in eam semper habebat astrictus. Quæ cùm intrasset, non cum eo concubuit, sed festinantem eum depulit, & improperauit ei sui patris uel fratris interitum. Qui cùm grauiter contumeliam tulisset, & paratus ad facinus esset, sentiens soror regis Salome, paratum olim pincernã regium intromittit: præcipiens dicere, qualiter suaderet ei, Mariammen amatorium confecisse regi: & siquidem ille turbaretur, & interrogaret, quale hoc fuisset, responderet uenenum illam tenuisse, petentem seipsum subministrare. Si uerò nullatenus de amatorio rex commoueretur, demitteret uacuum, dum nequaquam ei periculum fieret. Hæc eum docens illo tempore locuturum intromittit. Qui tanquam uerisimilia dicturus cum studio ingreditur, asserẽs Mariammen præmia sibi præstitisse, dum flecteretur amatorium regi porrigere. Cumq; ad hoc rex commotus fuisset: Venenum, inquit, erat, quod illa monebat dari: cuius uirtutem ipse se non scisse fatebatur, ideoq; nuntiasse, quatenus ipse requireret. Itaq; cum talia uerba Herodes audisset, & dudum iam furibundus, tunc potius excitatur: & eunuchum qui Mariammæ fidelissimus erat, de uenano torquebat, cõgnoscens, quòd sine illo tale aliquid non fecisset. Qui cùm necessitatibus interesset, nihil quidem tortus de ueneno dixit. Vxoris autem odium quod in eum haberet, propter sermones quos Soëmus explanasset, manifestauit ei. Cùm

hæc

hæc dixisset, magis rex exclamauit, dicēs, nullatenus Soëmum sibi fidißimum prioribus temporibus, hæc prodidisse mandata, nisi quiddam amplius inter eum, & Mariammen prouenisset. Et Soëmum quidem protinus interimi præcipit, uxori uerò iudicium colligens familiarium accusationem parauit, studioseq; executus est de relationibus amatorij uel ueneni. Erat tamen sermone incontinens & iracunda, quam postea ita sentientes, qui præsentes erant, mortiferam in eam sententiam protulerunt. Dum hæc sententia pronuntiaretur, subuenit quidam ei ex aliquibus præsentibus, ne ita temerarie illam interficerent, sed deponerent eam in aliqua regali custodia. Tunc Salome cum suis festinauit è medio mulierem abducere, quæ potius regem impulit: Caue, inquiēs, seditionem multitudinis, si illa uixerit. Mariamme quidem ita trahebatur ad necem. Considerans autem Alexandra tempus, & quòd paruam spem haberet, eadem ab Herode passura, contra priorem suam fiduciam, nimis ualde commutabatur. Nam uolens ostendere se ignorasse causam, exiens multa mala cōtra filiam uociferata est, & omnibus audientibus clamabat, malā circa maritum & ingratam extitisse: quapropter iustè pati, quod audacter ei restitisset, nec retribuisset tantorum beneficiorū remunerationem. Inter hæc talia & inhonesta ea simulante, & audente etiam capillos suos euellere, multa quidē in ea ab alijs uituperatio deformis dißimulationis apparuit. Quod potius à pereunte comprobatum est, cùm nec uerbum in initio dedisset, nec ad ullius improperationes turbata respexisset: sed æqualiter animi grauitate peccatū matris euidēter ferre demonstrabat. Ipsa quidem non timido gressu, neque mutato corporis colore ad mortem ducebatur, generositatem suam nequaquam in extremitate demutans. Et illa quidem sic interijt, fœmina quæ ad continentiam, & ad magnitudinem animi

animi optima erat, modestia uerò ei defuit. Pulchritudine nanque corporis & affabilitatis dignitate, magis quàm quis æstimare posset, omnes mulieres anteibat: occasio tamen exinde maior prouenit, ne cum gratia regis uellet uiuere. Nam dum semper potiretur illius amore, & nihil difficile ab illo speraret, fiduciam immoderatam habuit: contristabant autem eam, quæ erga suos euenerãt. Hæc omnia ei quẽadmodũ passa fuisset dicendo, ad ultimum inimicas sibi parauit matrem, & sororem regis, & illum simul, in quo tantum confidens, nihil quod molestum sibi oriretur sperabat. Postquàm interijt, regis potius desiderium exarsit, ut sæpius nomen illius inuocaret. Moliebatur omnia facere, quæ possent solatium afferre, conuiuia, colloquia, quæ nihil ei profuerunt: gubernationes etiam regales recusabat, & tantum doloribus tenebat, ut aliquando Mariammen uocare ministris tanquam uiuentem, ualentemq; præciperet. Cùm sic haberetur, superuenit ægritudo pestifera, quæ plures populi uel amicorum eius honestissimos extinxit: & omnibus præbuit suspicari, per iram dei hæc contigisse, pro iniquitate erga Mariammen confecta. adeoq; ad peiora rex peruenit, ut in ultimo solitudines eligeret sub occasione uenationis. His cõfectus cogitationibus, non potuit multos dies protrahere: sed incidit in difficilimam ualetudinem. Nam inflammatione, uel astrictione gutturis, mentisq; mutatione tenebatur: & quæ potuissent curam exhibere, nihil penitus profuerunt, sed contraria inueniebantur. Vnde postea desperatione facta, medici dum nequaquam medicaminibus allatis ægritudo decresceret, & rex nihil potuisset accipere, omnia quæ ille uellet iusserunt ei præberi, desperationem salutis casui deuouentes. Et ille quidem in Samaria Sebaste nominata ita inualidus iacebat: Alexandra uerò Hierosolymis habitans, cùm audisset in quibus esset Herodes, festinauit

ſtinauit cuſtodias ciuitatis obtinere, quæ duæ fuerãt: una quidem ciuitatis, altera uerò templi: quas ſi quis ſub poteſtate ſua comprehendiſſet, omnem gentem ſibi ſubdebat. Nam immolationes nullatenus ſine his fiebant, quas nõ exercere impoßibile Iudæis uidebatur: paratis utiq; magis uitam amittere, quàm religionis Dei ſolitum ſacrificium non implere. Igitur cuſtodibus earum Alexandra ſermonem obtulit, quòd oportuiſſet ipſi uel filijs Herodis eas tradere, ne quis alter eas præoccuparet illo defuncto, rerumq; poteſtatem teneret: dicens, quia ſi à morbo quo detinetur, euaſerit, tutius ea poterit cuſtodire. Cùm hæc uerba feciſſet, non patienter tulerunt, ſed fideles prioribus temporibus, extiterunt tunc magis & propter odiũ Alexandræ, putantes non eſſe optimum Herode uiuente deſperare. Quorũ unus conſobrinus regis nomine Amabec, confeſtim nuntiauit regi Alexandræ ſententiam. Qui nihil remoratus, interfici eam præcepit. Ipſe uerò uix & multo labore cùm ægritudinem euitaſſet, animo & corpore debilitatus, ſimul & faſtidioſus in omnibus cauſis factus, ad pœnã peccantium paratior erat: iccirco & amicos ſibi neceſſarios interemit, Cuſtobarum, & Lyſimachum, & Antipatrum, Gadiam uocatum, necnon & Doſitheum, ex hac occaſione. Cuſtobarus quidam genere Idumæus erat, inter primos dignitate horum qui à proauis ſacerdotes uidebantur Coze, quem Deum Idumæi arbitrabantur. Hyrcano uerò rempublicam eorum ſub Iudaicas leges redigente, cùm Herodes regno ſucceßiſſet, iudicem Cuſtobarum Idumææ uel Gazæ declarauit: & dat ei ſororem Salomen, Ioſippum occidens priorem eius maritum, ſicuti demonſtrauimus. Cumq; hæc Cuſtobarus præter ſpem libẽter impetraſſet, eleuatus felicitatem paulatim excedebat, putans non eſſe bonum, ſeſe iudice Herodis præcepta conficere, neq; Idumæos ſub lege Iudaica exiſtere. Quapropter de-

stinauit ad Cleopatram, dicens, Idumæam semper illius maiorum fuisse, ac propterea iustum esse, ut peteret prouinciam ab Antonio. Nam se paratum confirmabat transferre fauorem suum ad illam. Agebat tamen hæc, non quòd potius Cleopatrã dominari desideraret, sed existimabat, si pluribus uiribus Herodes priuaretur, facilius iam posset sibi gentis Idumæorum principatum uendicare, occasione generis & pecuniarum, quas perpetuò per illicita lucra acquisierat. Et Cleopatra quidem Antonium petens, prouinciam minimè obtinuit. Nuntiantur autem hæc uerba Herodi. Qui paratus Custobarum interficere, matris petitionibus, & sororis ueniam ei donauit: sed non insuspectum eum in posterum pro prioribus conatibus dereliquit. Tempore uerò interiecto, cùm contigisset Salomen à Custobaro discordare, mittit statim eĩ repudiũ, connubium renuens, non secundum leges Iudæorum. Nam marito quidem apud nos licet hoc facere, uxori uerò nullatenus separari & ducere alium, nisi prius à priore marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, sed potestatis sanctione cõnubium separauit: & ad fratrem Herodem dicebat, pro illius fide maritum se reliquisse, dum cognosceret eum cum Antipatro, & Lysimacho, & Dositheo nouis rebus studentem: fidem uerò sermoni de Babæ liberis imponebat, quòd seruarentur apud eum duodecim annis: quæ multum stuporem regi præter spem uerba fecerunt. Nam Babæ liberos destinauit olim persequi, quòd inimici sui fuissent: tunc uerò per temporis longitudinem de memoria eius exciderunt. Quorum inimicitiæ, & odium hinc ortum est: Cùm Antigonus regnum haberet, & Herodes ciuitatem Hierosolymorum obsideret, necessitate uel malis quanta obsessis assistunt, plures inuocabant Herodem, & ad illum clamabant. Babæ autem filij dignitatibus præcellentes, & apud populum ualidi, permanebant

bant cum Antigono, & Herodem accusabant, & seruandum regio generi principatum suadebant. Ciuitate uerò capta, cùm Herodes rempublicam tenuisset, Custobarus exitus ciuitatis obstructurus ordinatur, quatenus non recederent ab eis qui ciuium rei, aut qui regi contrarij extitissent: sciens uerò in opinione uel honore populi Babæ liberos esse, & putans magnam partem sibi eos fore in rerum mutatione, illorumq; saluti studens, abscondit in proprijs prædijs. Et tunc quidem iureiurando Herodem flexit nihil de illis scisse se, quare liberatus est à suspicione. Rursusq; edicto à rege proposito, & omnem modum excogitante, ut eos inueniret, non est confessus. Sed cùm primum negasset, non sine pœna sua esse putauit postea uiros ostendere: & non fide iam tantum, sed & necessitate eos celare festinabat. De his cùm nuntiatum à sorore fuisset, rex destinans ad loca ubi commorabantur, simul cum alijs accusatis, illos occidit: ut iam nihil esset residui de genere Hyrcani, sed regnum suo posideret arbitrio, nemine in dignitatibus existente, qui iniquitatibus eius resisteret.

De instituto theatro, & trophæo ab Herode, & cõsequentibus malis: deq; extructione Sebastiæ ciuitatis, & aliarum, CAPVT X.

IDcirco potius à patrijs moribus excedebat, & peregrinis inuentionibus ueterem statum corrumpebat, qui nullatenus maculari debuisset: unde non minora nobis in posterum mala prouenerunt diuersis recedentibus à maiorum pietate corruptelis. Primum quidẽ certamen quinquennale Cæsari constituit, & Theatrum in Hierosolymis cõdidit, rursus in campo maximo Amphitheatrum, utraque conspicua, à moribus uerò Iudaicis aliena. Siquidem usus aut apparatio talium nequaquam tradita fuerat. Celebrationem quidem illam clarissimam per quinquennium construebat, nuntians finitimis,

& conuocans ab omni gente athletas ad omnia certamina: & de tota terra inuitabat, ut spe propositorum præmiorum, & victoriæ gloria conuenirent. Igitur collecti sunt capitales artifices; nam nō tantum eos qui exercitationibus corporis præualerent, sed & musica præcellentes, quos Thymelicos uocant, proponens maxima victoriæ præmia, omnesq; nobilissimos ad conflictationem conuenire uocitabat. Constituit quoque & quadrigis, & bigis, & unius equi cursui non parua dona: & omnia quæ munificentia uel decore apud singulos præfulgebant, uolens habere clariora, spectaculum liberalitate composuit: theatrum uerò circa Cæsaris imagines habebat: & trophæa gentium quas bellando ille deuicerat, auro scilicet & argento puro cunctis instructis: & neque de ueste, neq; de uasis, aut de lapidibus pretiosissimum aliquid defuit. quod certantibus nō offerebat. Apparatus etiam ferarum fuit. Nam leonibus multis congregatis, & alijs quæ eminent ferocitate, & raro inueniuntur, quorum inter se altercationes & pugnæ contra homines excogitabantur: peregrinis quidem admiratio sumptuū, & delectatio spectaculi uidebatur: prouincialibus autem euidentissima solutio morum qui apud eos coluntur. Impium est enim feris homines pro hominum spectaculo subdere: iniquum etiam peregrinis moribus solita permutare. Super omnia uerò contristabant eos trophæa, dum putarent imagines esse armis obsitas, quia non patrium illis fuerat talia colere: Quod nec Herodem latebat, qui uiolentiam quidem eis inferre opportunum non putauit, loquebatur autem & solabatur, ut superstitionem eorum auferret: sed nullatenus persuadebat, dum grauiter illi tulissent, ea quæ uidebant soluta lege committi. Illi uerò unanimiter clamabant, dicentes: Licet omnia existimemus tolerabilia, tamen hominum imagines uel trophæa non esse patrium in ciuitate

admitti

admitti profitemur. Herodes autem turbatus, & intelligens non facile eos resistentes deuinci sine solatio, accersit quosdã primos eorum ad theatrum, & ostendens trophæa, consuluit quid illis hæc uiderentur. Qui cùm clamassent, hominum imagines, præcipiens auferre ornatum impositum, ostendit ligna nuda: quæ statim spoliata, risum plurimum spectantibus incusserunt. Tali modo multitudinis impetum mitigauit Herodes, ut iam plurimi mutati non offenderentur. Quidam uerò permanebant in difficultatibus suis, quòd solita minimè cõtuebantur, & putabant initium patrijs legibus destruendis. Vnde optimũ existimauerunt magis pericula pati, quàm mutatam rempublicam negligi: dum Herodem prospicerent uiolenter introducere, quæ non solita fuissent, & uerbo quidem regem, operibus autem hostem omnium demonstratum. Vnde coniurauerunt omne periculum se subire decem ciues, & gladios sub uestimentis portabant. Inter quos fuit quidam oculis captus, qui per indignationem eorũ, quæ audiebat fieri, seipsum pati, quæ & illi affirmabat, qui non mediocrem eis impetum in conatibus periculosis immisit. Quod consilium cùm deliberassent, ex composito ad theatrum pergebant, sperantes non posse Herodem fugere, si subitò eum inuaderent. Cum q; parati cum audacia properarent, unus horum qui perscrutantes singula renuntiabant regi, eorum conspirationem intelligens, paratos theatrum ingredi indicauit. Qui cõfestim sciens odium, quod plures in eum habuissent, & seditiones quotidianas, discedens ad aulam, nominatim accusatos uocauit. Qui cum à ministris euidenter capti fuissent, scientes quòd non euitarent periculum, ornauerunt necessarium uitæ finem, nullatenus deponentes animi sui fiduciam. Nec enim negauerunt actum, sed & demonstrauerunt gladios: confessiq; sunt bene & pie cõiurationẽ se fecisse, lucri quidem nullius causa,

neque pro ſuis doloribus, ſed pro communibus cauſis, quae ſeruare aut pro his mori cunctis dignũ uideretur. Talia quidem illi de uoluntate inſidiarum fiduciáliter prolocuti, à regalibus miniſtris circunſepti ducebantur, omnemq; pœnam paſſi perimuntur. Non multò pòſt, eum qui talia nuntiauit, odio quidam rapientes non tantũ interfecerunt, ſed & membratim dilacerantes canibus appoſuerunt. Videbant autem multi ciuium, quae fiebant, & nemo nuntiauit, uſq; dum Herodi accrbiorem, & certiorem inquiſitionem facienti, mulieres quædam tortæ cõfeſſæ ſunt, quæ uidiſſent. Tunc Herodes eos qui facinus commiſerunt, ſimul cum tota domo peremit, Concurſus uerò & audacia populi, quam pro legibus habebant, non remiſſiorem faciebant Herodem, ſed multò potius cautiorem. Qui ſtatuit ſeſe undiq; munire, ut ſi qui nouis rebus ſtuderent, manifeſta eorum fieret conſpiratio: dum ciuitas ab aula, in qua conuerſabatur, & à templi cuſtodia curaretur, quæ Antonia dicebatur. Samariam quoq; deliberauit muris circundare, quã mutato nomine Sebaſtiam appellauerunt. Putans etiam prodeſſe prouinciæ locum munire, qui ab Hieroſolymis aberat unius diei uia, & olim uocabatur Stratonis turris, etiam eum conſtructum Cæſareã nominauit, & in maximo campo electos equites deputans, locum ædificauit, qui in Galilæa Gaba uocatur, & trans fluuiũ Sobonitidam. Hæc ergo paulatim ſemper pro tutelæ ſuæ molitus perfecerat, & circundans cuſtodijs totam gentem, ut nequaquam poteſtatem haberet ſeditiones promptas agere, quibus paruo motu facto frequenter utebantur, nec laterent, ſi mouerentur, aſſiſtentibus, ſemper in proximo qui uel cognoſcerent. Et multos quidem auxiliatores ſuos, plures autem ex finitimis illic habitare fecit, dum munificentiæ ductus, templum conſtrueret, cui ſimile prius nec in nobiliſſimis ciuitatibus exiſtebat:

quod

quod magis pro tutela sua construens, in honorem Augusti Cæsaris Sebastiam appellauit, & prouinciæ partem meliorẽ, quæ propè fuerat, distribuit habitatoribus, ut prono animo conuenientes in ea conuersarentur: muroq; fortissimo circundans altiora loca, custodijs communiuit, ne magnitudine minor esset maximis ciuitatibus. Nam uiginti stadia intus habuit, in medio uerò mensuram unius & semis stadij locum statuit undiq; decoratum: in quo templum amplitudine & pulchritudine excellens ædificauit, paulatimq; totam ciuitatem exornans, munitioni quoq; eius prospexit, cuius pulchritudine memoriam posteris uoluit relinquere suæ largitatis.

De insigni liberalitate Herodis ad populum, & fauore consequente. CAP. XI.

EOdem tempore, tertiodecimo anno regis Herodis instante, magnæ calamitates prouinciam occupauerunt, siue de ultione, siue de casu sic occurrente. Siquidem prius gelu percussa terra, fructus nullatenus proferebat. Præterea & ciues per inopiam frumenti, morbus & passio pestifera possidebat. Qui continuè malorum diuersitate cõprehensi, dum indigerẽt cura uel alimentis, plus peste moriebantur. Morbus autem ita pereuntium, & uiuentiũ solatia auferebat. Nam corruptis frugibus terræ, horreisq; exhaustis, nulla spes alimentorum præter pestilẽtiæ malum nullatenus expectabatur. Necessitas ergo plurima inopiæ, non minus ipsi regi, quàm populo imminebat. Siquidem uectigalia quæ de terra solitus erat accipere, minimè colligere prævalebat, & pecunias consumpserat largissimè ciuitates ædificando, nec erat, quod dignum auxilio uideretur. Interea deliberabat tempori cõferre præsidium, quod difficilimum fuerat, dum nec uicini habuissent unde alimẽta præberẽt, quia nec ipsi leuiora toleraſſent,

& pecunijs deficiẽtibus, licet potuissent pauca pluribus comparare: bene tamen arbitratus nequaquam auxilium negligere, ornatum regium incidit, neq; pretiosissimis uasis, neque artificiosissimis parcens. Mittebat autẽ pecunias ad Aegyptum Petronio præsidi à Cæsare constituto, & dum non pauci ad eum confugissent propter eandem necessitatẽ, & amicus Herodis priuatim existeret, uolẽs subiectis eius subuenire, primis ipsis deportare triticum concessit, per omnia eos & in emptione, & in nauigatione subleuans, ut maxima pars ipse huius auxilij fieret. Nam Herodes his deportatis, non tantũ sententias in horrore se prius habentium mutauit, imò maximam ostentationem sui fauoris & patrocinij lucidauit. Siquidem primùm his quantum potuissent per se panificare, triticum diuisit. Præterea multis existentibus, qui senio uel altera infirmitate tenti, non sufficerent alimenta sibi præparare, prouidebat eis constituendo pistores, qui paratos panes uendiderunt. Diligentiam autem ne cum periculo hyemarent habuit, cùm comprehẽdisset eos etiam uestium inopia: corruptis enim & omnino consumptis pecoribus, neq; lanæ, neq; aliorum uestimentorum copiam habuerunt. Quæ cùm procurasset iam & ciuitatibus finitimis conabatur prodesse, semina Syris præbendo: quod etiam ei multum profuit, dum gratiam exinde acquisisset. Terra enim post hoc fructus suos uberius ostendente, non minus quinquaginta millia hominum, quos ipse pauerat, ad propria destinauit. Cùm hoc modo calamitatibus oppressum regnum, munificẽtia uel industria recuperasset non parua, & in circuitu similibus passionibus afflictos finitimos releuauit. Nam non fuit qui per necessitatem ad eum ueniens, non eius auxilium inueniret secundum suam dignitatem. Sed & populi uel ciuitates, & priuati ad eum confugientes, solatium impetrarunt, in tantum, ut æstimaretur indigentibus extra-

neis

neis plus decem millia tritici coros dediſſe. Corus autem habet modia Attica decem. In ipſo autem regno ſuo octoginta millia expendit. Hanc eius diligentiam, & ſolicitudinem, apud Iudæos tantum contigit præualere, & diuulgari apud alios, ut antiqua in eum odia commota pro præuaricationibus legum, per quas etiam regno totius gentis penè priuari putaretur, liberalitate ſua prorſus extingueret, animi ſui magnificentiam præter opinionem demonſtrans. Populum autem intantum mutauit, ut talem eum arbitrarentur, non qualem experti ſunt dudum, ſed qualem in neceſſitatibus probauerunt. Eodem tempore & auxilia Cæſari quingentos electos ſui corporis cuſtodes deſtinauit, quos Eliſæus ad mare Rubrum perduxit. Poſt hæc ad meliora rebus ſibi prouenientibus, palatium in ſuperiori ciuitate conſtruxit, magnas erigens domos, & ornatu pretioſiſſimas, ut plures uiros admiratione ſui capere potuiſſent. Secundum menſuram autem & appellationes eis impoſuit. Nam una Cæſaris, altera Agrippæ uocabatur.

Herodes ſacerdotis cuiuſdam filiam uxorem ducens, arces, & oppida extruit, filioſq; erudiendos Romã mittit.

CAPVT XII.

DEſiderio deinde commotus, cùm nihil præponeret ſuæ libidini, filiam Simonis ſibi coniunxit: qui Hieroſolymita filius Buzi cuiuſdam Alexandrini, ſacerdos inter nobiliſſimos, cùm filiam haberet optimam, & tunc in Hieroſolyma nominatam, huius pulchritudo animum Herodis inflammauit. Et ne ſuſpicaretur uiolentia uel tyrannide hoc agere, melius arbitratus eſt nuptijs puellam ducere. Ideoq; Simonem indignum regia cognatione iudicans, dum ſuum deſiderium complere uellet, per honores euexit. Statimq; Ieſum Boëthi filium à principatu ſacerdotij depoſuit, & Simonem ordina-

uit, atq; affinitati ſuæ coniunxit. Cum uerò nuptiæ perfectæ fuiſſent, ædificauit caſtellum in loco quo prius Iudæos, cum à principatu per Antigonum penè decidiſſet, euicerat: quod abeſt ab Hieroſolymis ſexaginta ſtadijs, natura munitum, ad ædificationem opportuniſſimum, inſtar collis manu factum, ut eſſet in rotundo circuitio eius. Concluditur autem in circuitu turribus, rectum habens aſcenſum, ducentis gradibus ædificatum. Intus autem domus regiæ pretioſiſſimæ & ad munimen & ad ornatum ſimul effectæ. Circa initium collis habitacula conſtructionis perſpicuæ, & aquæductus fecit. Nam non ille locus proprias habuit aquas, ſed longè perplurimis ſumptibus deductas. Circa campum uerò ciuitas erat ædificata, quæ collem pro arce habebat. Cumq; omnia ſecundum ſpem euenijſſent, ſeditiones contra regnũ nequaquam ſperauit oboriri, duobus modis ſubiectos regens: timore quidem, quòd eſſet ad pœnam non mitis: diligentia uerò, quòd in neceſſitatibus magnanimus appareret. Circundedit autẽ tutelam extrinſecus, tanquam murum ſubiectis parans. Nam & ciuitates extraneas, diuerſarumq; regionum reges muneribus ad amicitiam ſuas flectebat. Vnde magnificentia ſua Cæſarem & Romanorum potentiſſimos placabat, tranſgrediendo leges, dum tẽpla erigeret ritui noſtro cõtraria. Nam nobis interdicta ſunt delubra, uel figuras more paganorum honorare: quæ ſeris prouinciam Iudæam pro Cæſaris fauore faciebat in ciuitatibus, pro quarum conſtructione multas pecunias expendebat. Attendens uerò prope mare locum opportunum ciuitati, qui quondam Stratonis turris dicebatur, non qualemcunq; urbem illic, ſed lapide albo palatijsq; pretioſiſſimis ciuitatem cõſtruxit. Portum quoq; tranquillum, magnitudine ſimilem Piræo, tutaq; confugia nauibus præbentẽ conſtituit. Quæ ciuitas iacet in Phœnice ſecundum pelagus ad Aegyptũ, inter Ioppen-

& Dor

& Doram, oppida maritima: quæ ſtationem nauium difficillimam habent propter Aphrici procellas. Cui difficultati remedium præſtans, deſcripſit in circuitu portũ, qui ſufficeret maximis claſsibus locũ præbere refugij, lapides in altum ingentes ulnis uigintiquinq; deponens: quorum longitudo x x v. pedum erat, altitudo autem nõ minus decem & octo, latitudo nouem: ſuper quos turres diſpoſuit, quarum maxima Druſus nominabatur, à Druſo Cæſaris priuigno. Oſtia uerò portus cõtra Aquilonem extabant: in medio autem turris erat, ſuper quam templum Cæſaris poſitum nauigantibus apparebat habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram autem Cæſaris. Ciuitas autem Cæſarea uocabatur, quæ ſubtus cloacas non minores ſuperioribus ædificijs habebat, quarum aliæ quidem modicæ, ſpatio non longo ad portum & ad mare fundunt: una uerò media eſt, omnium receptaculum purgamentorum, quæ imbribus & mari influente diluũtur. Ædificauit etiam theatrum ab Auſtrali latere portus: Amphitheatrum quoq; multa millia hominum capiens, in conſpectu pelagi conſtruxit. Itaque perfecta ciuitate duodecimo anno cum nec ab re laſſaretur, neque rex ſumptibus deficeret, deliberauit filios ſuos Romam tranſmittere ad Cæſarem, Alexandrum & Ariſtobulum. Qui cum aſcendiſſent, & in domo Pollionis, uiri nimis illuſtris, & Herodis amici conuerſarentur, Cæſar eos cum omni humanitate ſuſcepit: pollicitus licentiam Herodi præſtare, quem uellet ſibi ſucceſſorem relinquere: inſuper & prouinciam Trachonem & Bathaniam, & Auranitem ei conceſsit, huiuſmodi occaſione. Zenodorus quidam conductor domus Lyſaniæ fuit: cui dum reditus non ſufficerent, de latrocinijs per Trachonem amplius acquirebat, quæ loca habitant latrones Damaſcenorum prædas agentes. Hos Zenodorus minime prohibebat propter communionem lucri, Cum

ergo

ergo mala paterentur finitimi, Varronem tunc præsidem interpellabant: rogantes ut scriberet Cæsari iniquitatem Zenodori. Cæsar autem delata suggestione rescripsit latrocinia exterminari: prouinciam autem Herodi deputari, tanquam illius diligentia indigētem: quia difficilima domicilia & aquarum receptacula, & deposita frumenta habentes possent diu sustinere pericula munitis speluncis. Cum hæc per gratiam Cæsaris Herodes accepisset, ad prouinciam Trachonem pergens, maleuolos latrones oppressit, & in circuitu desideratam pacem omnibus præbuit. Zenodorus autem contristatus, primum quòd à magistratu depositus fuisset, magis autem inuidia, quòd præfectura Herodi tradita esset, ascendit Romam accusaturus eum: unde nihil agens reuersus est.

De amicitia Herodis cum Agrippa & Cæsare, & de Manachemi prophetia. CAP. XIII.

INterea Agrippæ successori Cæsaris trans Ioniū misso, circa Mitylenem locuturus Herodes occurrit: pristinaq; amicitia renouata, rediit ad Iudæam. Gadarensium autem quidam cum ad Agrippam peruenissent accusantes Herodē, ille nullo responso dato, ligatos regi transmisit. Arabes quoque iandudum infesti principatui Herodis, seditionem conabantur rebus eius inferre, occasione huiusmodi nacta. Zenodorus enim cùm iam de se diffideret, præfecturæ suæ partem aliquam Auranitidis quinquaginta talentis uendidit: quæ cùm in donatione Cæsaris haberetur, tanquam iniuste ea sublata, contendebant sæpius quidem incursionibus uiolentiam inferre: necnon & inopes milites flectebant, expectantes rebellionem: quam desiderant qui student male uitæ suæ consulere. Quæ cum cognouisset Herodes, prouidentia sua seditionum auferebat occasiones. Igitur septimodecimo anno regni Herodis, Cæsar ad Syriā peruenit, ubi Gadarenses plurimi Herodem

rodem accusabant, grauem eum sibi & tyrannum in præceptionibus intimantes. Hæc autem eos dicere compellebat Zenodorus, cum iurasset nullatenus eos relinquere, usquequo ab Herodis imperio eos auferret, Quibus commoti Gadarenses, & confitentes quòd nihil passi fuissent ab Herode, cum eos Agrippa tradidisset, qui crudelis quidem in proprios, humanus autem erat in aliorũ peccatis: accusabãt rapinas & contumelias, probantes & euersiones templorum. Et Herodes quidem indignatus, paratus erat satisfacere: Cæsar autem amplectebatur eum, nihil de fauore suo dicens per seditionem multitudinis commutandum. Et in primo quidem die de his sermones prolati sunt, in posterum uerò nulla processit cognitio. Siquidem Gadareni uidentes Cæsaris & cõcilij intentionem, timore territi, ne regi traditi tormentis afficerentur, quidam sese noctu gladio percusserunt, alij præcipites sese dederunt, quidam in fluuio sponte submersi defecerunt, quæ uidebantur temeritatis, non peccati fuisse supplicia. Quapropter nequaquam Cæsar remoratus, Herodem à reatu soluit, necnon occurrit etiam non mediocris ei felicitas. Nam Zenodorus præcordijs ruptis sanguine multo profluente, in Antiochia Syriæ uitam finiuit. Cæsar autem & huius possessionis partem non paruam Herodi cõcessit, quæ inter Trachonem & Galilæam erat, Vlatham & Paneada, & in circuitu terram. Dimisit autem eum, & procuratoribus Syriæ præcepit, ut secundum illius sententiam omnia tractarentur: qui in tantum felicitatis processit, ut cum duo isti Romanorum imperium regerent, Cæsar & Agrippa, tertium sibi amicitijs Herodem coniunxissent. Qui cum in tanta fiducia consisteret, fratri suo Pherorę petiuit tetrarchiam à Cæsare, centum talentorũ fideiussor existẽs: ita ut si quid ille pateretur, filij eius immunes euaderent. Sed cum Cæsarem comitatus esset usq; ad mare, redíes

in terra

in terra Zenodori pulcherrimum ei templum construxit iuxta Paneada, ubi spelunca pulcherrima in monte cõsistit: sub qua terræ altitudo inaccessibilis est, aquis immobilibus plena, unde fontes Iordanis fluuij nascuntur. Quem locum templo cõstructo, Cæsari deuouit. Tunc etiam tertiam partem tributorum concessit subiectis suis occasione sterilitatis: plus autem reconcilians eos, ne aduersarentur ulterius. Nam in talibus operibus pietate soluta, moleste de præuaricatis legibus ferebant, & sermones faciebant adinuicem. Qui dum his incitarentur & turbarentur, diligentiam habuit hæc sedare, auferens quidem otium, & præcipiens semper in laboribus eos occupari. Nam neque communis deambulatio fiebat, neque conuentus in ciuitate, sed omnia custodiebantur, & sæuissima tormenta captis inferebantur, cum multi palam & furtim in carcerem Hyrcani tracti, illic extinguerentur, & intus in ciuitate pariter & in uijs: nam erant qui conuenientes in unum speculabantur eos. Dicunt etiam nec ipsum hoc neglexisse: sed sæpius priuatum accipiens habitum, nocte cum populis conuersabatur, experimentum faciens quid de principatu suo sentirent, & si quos omnino atroces, nec approbantes sua opera inuenisset, omnibus modis persequebatur, & reliquam multitudinem sacramentis impellebat sibi fidelem existere, & cogebat fauorem cum iureiurando sibi uel principatui custodire. Quorum multi placantes eum, uel timentes, ueniebant ad quod postulasset: alios uerò seruantes suam opinionem & grauiter ferentes quòd cogerentur, modis omnibus occidebat. Flectebat autem & Pollionem Phariseum, & Samæum, sociosq; illorum sibi iurare: Qui licet non obtemperassent, tamen non sunt torti, dum uenerationes eius per Pollionem impetrassent. Liberati sunt etiam de hac necessitate hi qui dicuntur apud nos Esseni. Genus autem hoc

est,

est, quod conuersatione utitur quam apud Græcos Pythagoras tradidit. De his quidem in alijs certius explanabo. Essenos autem ex hac causa sic honorabat, quia maius quiddam de his sentiebat, quàm de mortali natura. Dignum puto (nam non inhonestus sermo uidebitur in historiarum genere) de his talibus intimare. Quidam Essenorum nomine Manachemus fuit, per omnem uitam benigna uoluntate probatus, præscientiam à Deo futurorum habens. Is dum adhuc Herodem puerum ad doctores pergentem uidisset, ut regem Iudæorum salutauit: qui illusum se putans, commonebat eum sermone adhuc priuatus. Manachemus hic ridens, & feriens manu posteriora eius: Regnabis, inquit, feliciter: nã iam à Deo dignus iudicatus es, & recole Manachemi plagas, ut hoc tibi sit signum de peccatis in regno committendis. Nam optima est ratio, si iustitiam & Dei pietatẽ dilexeris, & modestiam circa ciues habueris: sed non talem te futurum intelligo, dum omnia cognoscam. Felicitate nanque omnes præcelles, & habebis gloriam æternam: obliuionem uerò pietatis & æquitatis possidebis. Hæc non latebunt Deum in ultimo uitæ pro tuo facinore. Quibus statim nullatenus animum intendit, dum spes Herodi deesset: paulatim uerò cum eleuatus usque ad regnum fuisset, & feliciter principatum egisset, accersijt Manachemum, & de tempore quantum regnaret, consuluit eum. Manachemus autem cum omnino nihil respondisset, sed tacuisset, interrogauit eum, si decem tantum anni regni sui essent: respondit, & uiginti & triginta, sed finem non addidit. Herodes autem istis contentus, Manachemum cum honore dimisit, & omnes Essenos propter illum honorauit. Hæc igitur licet miranda, legentibus demonstrare festinamus, & ostendere, multos apud nos talem diuinationis habuisse notitiam.

De ædifi

IN terea decimo & octauo anno regni, Herodes poſt prædicta ædificia opus non minimum inchoauit: ſiquidem Dei templum maximum conſtruere, & multũ altum & decorum erigere iudicauit: dum putaret id nobilius omnibus ſuis factis perficere, & ad æternam memoriam peruenire. Sed cùm non facilè populo perſuaderi cognoſceret, propter operis magnitudinem, conuocans eos hac oratione mulcebat dicens: Alia quidem quæ à me in regno ſunt acta, ò uiri contribules, ut de his laudem proferam, credo ſuperfluum tanquam mihi quidem minorem, licet uobis maiorem utilitatem ferre uideãtur. Nam in difficultatibus non neglexi, quæ ad ueſtra commoda pertinerent: neq; in extructionibus mihi magis, quàm uobis omnibus feſtinaui tutelam impendere, & puto quòd Dei cõſilio ad hanc felicitatem euectus ſum, ad quantam non prius gens Iudæorum aliquando peruenit. Conſtructæ nanq; ſunt per prouinciam ciuitates, quas habitatoribus plenas munitionibus ornantes genus noſtrum exaltauimus, quas operoſum mihi uidetur ſcientibus enumerare. Quod autem nunc nitor efficere omni pietate præcellentius, explanabo. Bene enim noſtis, quòd iſtud maximũ Deo templum noſtri patres ædificauerunt, cùm à Babylonia remeaſſent: & quia deſunt ei ad magnitudinem in altum cubiti ſexaginta, ad inſtar illius quod Salomon conſtruxerat, nemo negligentiam pietatis parentum noſtrorum accuſet: quia non culpa illorum factum eſt breuius templum, ſed Cyrus, & Darius Hiſtaſpis filius, huiuſmodi menſuram ædificationis fieri præceperunt. Quibus illi ſeruientes, uel ſucceſſoribus eorum, & poſt illos Macedonibus, non habuerunt aptum tempus quo ad eiuſdem antiqui formam iſtius menſuram perducerent. Nunc autem, quando nutu Dei principatui meo pax larga cõceſſa eſt, & diuitiarum poſſeſſio, & multitudo

multitudo redituum, & ,quod maximum est, amicitia fauorq; Romanorum,qui omniũ rerum domini existunt : cur non studemus relictũ necessitate seruitutis tẽpore opus corrigere, & integrũ Deo præbere pro beneficijs eius in meo regno collatis? Talia concionãte Herode,multis ammirationẽ sermo pronunciatus præter opinionẽ imposuit:nec aliqua desperatione cõmoti sunt,nisi quod anxiabantur,ne eo soluto aliquid emergeret, & opus moraretur ad finem usq; perduci : idcirco maior illis & difficilis putabatur magnitudo conaminis. Quos cũ Herodes cerneret dubitantes,adhortabatur eos dicens , se non prius deponere templum , nisi omnia præpararentur quæ ad perfectionem eius pertinerent. Nam neq; mentitus est ex hoc quod promiserat. Mille enim plaustra parauit , quæ lapides ueherent:decẽ millia uerò elegit peritos artifices,& mille numero sacerdotes , quibus stola secundum eorum honorem habitumq; parauit:sed & quosdam cementarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricã hortabatur. Cumq; omnem apparatum alacriter aggregasset,antiquis fundamentis solutis noua imposuit,super quæ templum erexit, longitudine centum cubitorum,latitudine centum cubitorum , altitudine centum uiginti. Qui uiginti cubiti per tempus fundamentis deficcatis resederunt,quod post hæc temporibus Neronis renouare deliberauimus. Aedificatum est autem templum ex lapidibus albis & tenacissimis, quorum magnitudo in longitudine uigintiquinque cubitorum,altitudine octo,latitudine duodecim erat. Totius templi nanque circuitus , & porticus undique humillima , altissimum uerò medium fuit , ut à multis stadijs conspiceretur , & in prouincia constitutis,& contra habitantibus aut ab accedentibus cerneretur. Ianuas autem introitus & superliminaria, necnõ & uela iuxta templi magnitudinem uario ornatu decorauit , & aureos flores

ambientes columnas fecit, super quarum capita uitis tendebatur, botryones aureos habēs pendentes: qui mirandam magnitudinem, & artificij claritatem uidentibus exhibebāt, propter materiæ pulchritudinem. Circundedit etiam & porticibus maximis omne templum, & secundum quantitatem uniuscuiusque rei sumptibus omnia priora superauit. Porticus autem duæ maximis parietibus fulciebantur, ipsi autem parietes opere inaudito constructi erant. Nam collis erat saxosus, paululum erectus à parte Orientali ciuitatis, pronus super arcem, quam dudum rex Salomon per Dei prouidentiā magnis operibus muro circundederat, ab inferioribus incipiens, quem nullis altißima circundabat. Saxa uerò Africo exposita, plumbo ligauit, ut interiora loca complecterentur, multum spatium structura comprehendente, & in altum quadrangulo facto, ut uastitas lapidum à fronte uideretur: ab interiore uerò parte ferro ligati, compaginem munirent immobilem per omnia tempora. Cumq; ita factum opus continuaret, usq; ad summitatem collis perduxit, & fossas circa murum positas complens, planum super æqualemq; confecit. Quadriporticus uerò in circuitu unaquaque porticu longitudinem stadij concludente, & intra hanc porticum, murum circa ipsam summitatem alius murus superius saxosus ambiebat omnia. Ab Orientali uerò parte pari longitudine porticum duplicē habebat, contra templi ianuas constitutam, quam multi priores reges construxerant. Circa omnem uerò sacrarij orbem, spolia barbarorum fixa, quæ rex Herodes deuouit, addens etiam quæ & ipse ab Arabis ceperat. Per latus autem Aquilonis turris alta, angulosa, munita ualde fuerat, quam ante Herodem reges & sacerdotes generis Asamonæorum construxerant, & Barin denominauerant, ut illic sacerdotalem stolam deponerent: qua cum opus habuisset ut immolaret princeps

sacerdot

ſacerdotum, induebatur. Hanc rex Herodes ſuo loco ſeruauit: poſt cuius obitum ſub Romanis fuit uſque ad tempora Tiberij Cæſaris. Sub quo Vitellius Syriæ procurator, cum profectus Hieroſolymã, & ſuſceptus à populo clariſſime fuiſſet, uolens eis uices retribuere, ut ſacerdotalem ſtolam ſub ſua poteſtate haberent, ſcripſit Tyberio Cæſari, & ille conceſſit. Et permã ſit ſtola ſub poteſtate Iudæorũ, uſquequo obijſſet rex Agrippa. Poſt quem Caſſius Longinus, cui tunc Syria parebat, cum Cuſpio Fado Iudææ procuratore, imperauerunt Iudæis in Antonianam turrim eam deponere, dicentes, Romanos oportere dominos eius eſſe, ſicut & prius. Deſtinant igitur Iudæi legatos ad Claudium Cæſarem, ut de his peterent. Qui cum peruenisſent, iuuenis Agrippa rex Romæ conſtitutus, petens ab imperatore poteſtatem eius, accepit, ſcribente Vitellio Syriæ procuratore. Prius autem ſub ſigillo principis ſacerdotum, & cuſtodum pecuniarum fuerat: qui ante unum diem celebrationis ad principem cuſtodiæ Romanorum aſcendentes, & requirentes ſuum ſigillum, ſtolam tollebant: tranſeunte uerò feſtiuitate, in eundem locum deportantes, & principi cuſtodiæ oſtendentes, ſimiliter cum ſigillis reponebant. Hanc autem Barin, id eſt, turrim, Iudæorum rex Herodes munitiorem conſtruens pro templi cuſtodia, ad gratiam Antonij, amici quidem ſui, principis uerò Romanorum, Antoniam nominauit. A parte autem Occidentalis muri quatuor portæ ſtabant, quarum una ad aulam tendebat, interpoſitum uallem quæ erat in medio eius uiæ, duæ autem ad ſuburbana, quarta uero ad ciuitatem: multis gradibus ad inferiorem uallem tendentibus, & exinde rurſus ad ſuperiora aſcendentibus. Nam ex aduerſo templi ciuitas in modum theatri iacebat, circundata uallem altiſſima per omnem auſtralem tractum. Quarta autem frons, quæ ad meridianum ſolem poſita erat,

habebat & ipsa quidē in medio partas, super quas regia porticus triplici longitudine terminata, ab Orientali ualle incipiens, & ad Occidentalem finita, amplius tendi non potuit. Opus autem fuerat dignū narrari omnibus qui sub sole sunt. Siquidem altißima uallis sic erat, ut nullatenus uideri posset, siquis eius altitudinem attendisset, super quā porticus illa steterat. Ex qua si quis à summo, id est à tertio tecto notasset, & profunditatem ædificiorum uidere uellet, tenebris perfudebatur, ita ut non posset uisus ad immensam altitudinem peruenire. Columnarum autem ordines consistebant in quadro per longitudinem, nam quartus paries colligabatur parieti lapideo. Crassitudo uerò uniuscuiusq; columnæ, tres coniunctas ulnas habebat: longitudo autem pedes uigintiseptem, duplici spira suppositā: multitudo autem omnium, centum sexaginta duæ fuerunt. Capita autem columnarum secundum modum Corinthium sculpta, & admiranda propter magnitudinem operis. Cumq; quatuor ordines fuissent, tres quidem media loca tenebāt: quorum duo eodem modo facti, latitudinem habebant pedum triginta: longitudine stadia tria, altitudine quinquaginta pedibus tendebantur: Medius uerò ordo latitudinē uigintiquinq; pedum habebat, altitudinem centum: nam duplā super utrunq; fuerat. Tecta uerò lignis sculptis in figuras diuersas apparebant: mediæ uerò porticus altitudo in immensum tendebat, habens columnas compositas, politas undique, quarum compago incomprehensibilis omnibus uidebatur. Talis quidem primus murus fuerat. A medio uerò non multum secundus distabat, gradibus paucis ascendendus: quem paries circuibat lapideus, titulum habens, qui prohibebat alienigenas ingredi morte interminata. Interior autem murus per australem partem & aquilonis tractum, tres in pariete ianuas habebat à se distantes: per Orientalem uerò unam maximā,

per quam

per quam trgusiebamus purificati cum mulieribus. Inacceſsibile autem ſacrarium fuit, intra quod tertium erat, ubi ſacerdotibus ſolis ingredi licebat. Ante quod ſacrarium ara erat, ſuper quam immolationes & holocauſta Deo imponebamus. Horum trium nullum rex Herodes intrauit, cum utiq; prohiberetur, quia non ſacerdos exiſteret: ſed operibus muros, & porticus exteriores curabat. Quæ cum octo annis ædificaſſet, templo per ſacerdotes in uno anno & quinq; menſibus peracto, omnis populus lætitia completus eſt. Et primum quidem pro celeritate gratias Deo agebant: deinde alacritatem regis, quam in dedicatione habuit, laudibus extollebant. Rex autem trecentos boues obtulit Deo, & alij ſecundũ uires ſuas, quorum numerus nullatenus æſtimatur. Nam cùm occurriſſet templi dedicatio, regiſq; natalitius dies, quo principatum aſſumpſerat, inſignis eſt celebrata feſtiuitas. Conſtruxerat & effoſſam uiam ad aulam, ab Antonia intra templum ducentem per ianuam Orientalem: ſuper quam & turrem ædificauit, quatenus & ſubterraneum haberet acceſſum, propter populi ſeditiones. Dicitur autem per illud tempus, dum templum conſtrueretur, quòd in die quidem non plueret, nocte uerò imbres deſcenderent, quatenus templi conſtructio non prohiberetur. Quod uerbum noſtri patres tradiderunt, nec eſt incredibile, ſi etiã Dei prouidentiã aliquis conſideret. Templum quidem huiuſmodi conſtructione finitum eſt.

FLAVII IOSE-PHI ANTIQVITA-tis Iudaicæ liber decimussextus.

Lex Herodis de furibus, & regressus filiorum è Roma. CAPVT I.

IN *administratione rerum, studium habens rex omnes iniquitates prohibere, quæ per ciuitatem & prouinciam fiebant, legem posuit nullatenus priori similem, in qua firmauit fures uendi. Quæ res non ad pœnam tantum grauis, sed ad confusionem patriæ, solutionemq; consuetudinis existebat. Nam alienigenis, & non eundem uitæ modum habentibus, seruire in his quæ imperassent, peccatum in religione non pœna excedentium erat, dum in prioribus cautum fuisset de hac pœna. Nam iubebant leges quadruplum fures reddere: non habentem uerò tantum uenundari, non tamen alienigenis, neque in perpetua seruitute, sed Iudæis, & sexto anno absolui. Ergo præter constitutionem, & præter legem reddi hanc pœnam, superbiæ pars uidebatur: nec regis, sed tyranni in uniuersos subiectos tormentum atrocissimum excogitatum, quòd populi parabat discordiam. Eodem tempore* Herodes *ad Italiam nauigauit, Cæsarem desiderans salutare, & uidere filios suos* Romæ *degentes. Cæsar quidem amicabiliter eum suscipiens, perfectos ei doctrina filios reddidit, quos ad propria reduxit. Cum uerò ab Italia rediissent, studiũ populi circa iuuenes erat: & conspicui omnibus facti magnitudine corporis, & ornatu regio, forma non deficiente, inuidiosi statim uisi sunt Salomæ sorori regis, & illis qui accusationibus Mariammen damnauerant: dum putarent, quòd si præualerent, ultionem exigerent de his, quæ in matrem*

matrem suam cõmissa uidebantur. Causam uerò timoris ad illorum criminationem transferebant: dum dicerent, non libenter cum patre eos cõmorari propter matris interitũ: & quia iniustum eis uideretur, simul cum interfectore genitricis conuersari: & ex ueritate sumentes initium, ad uerisimile descendentes, affligere eos tentabant, & fauorem patris quem circa filios habebat, auellere. Quod non manifeste ei dicebant, sed in multitudinem rumorem spargentes, Herodi nuntiari credebant: unde odium in eos patris exarsit. Interea omni suspicione uel accusatione prætermissa, rex amore filiorum honores eis largitus est, & uxores nobilissimas iunxit: Aristobulo quidem filiam Salomes Beronicen, Alexandro uerò Archelai regis Cappadocum filiam Glaphyram.

De prodigalitate Herodis in gratiam Agrippæ, & uectigalibus Iudæorum. CAP. II.

CVm hæc dispositisset, & audisset Marcũ Agrippam nauigasse rursus ab Italia ad Asiam, festinauit ad eũ, à quo petijt ut ad regnum eius accederet, ut obtineret quæ oportebat ab hospite uel amico. Qui cum flexus esset, lætus ad Iudæam peruenit. Herodes autem nihil quod ei placeret reliquit, in nouis ciuitatibus cum suscipiendo, ædificia demonstrando amplissima, & omni deliciarum apparatu reficiendo eum cum amicis in Sebastia, & Cæsareæ portu à se constructo, & in oppidis Alexandrio, & Herodio, & Hyrcanio. Ducebat etiam eum ad ciuitatem Hierosolymorum, occurrente cuncto populo cum laudibus. Agrippa autem Deo quidem centum boues immolauit, pauit etiam magnificè populum. Qui licet multos dies illic uellet remorari, tamen propter tempus nauigationis festinauit, rursusq; ad Ioniam muneribus ab Herode multis donatus, unà cum suis amicis nobilibus peruenit. Rex autem post hyemem ueris tempore

properauit rursus ad eum, sciens exercitum ad Bosphorum productur. Cumq; per Rhodum & Coon nauigasset, putauit eum in Lesbo inuenire, flatu uerò Aquilonis detentus, in Chio remoratus est: ubi multos sibi occurrentes donis regalibus honorabat. Cumq; ciuitatis porticum uidisset dirutam, quam in bello Mithridatico depositam, non facile propter magnitudinem & pulchritudinem restaurari contigerat, pecunias præbens quæ superabundare potuissent ad operis perfectionem, præcepit ciuibus, ut non negligerent, sed citius ornatum suæ ciuitatis erigerent. Ipse uerò cessante procella, ad Mitylenen accessit, & exinde ad Byzantium profectus, cum audisset ultra Cyaneas cautes iam Agrippam nauigasse, festinauit: & ad Sinopem Ponticam descendens, subitò illi inspe-
ratus apparuit: à quo libenter exceptus honoribus frucbatur. Cum quo & totius expeditionis tempore labores partitus est. Cumq; prouincias Pōticas ordinasset, per Paphlagoniam & Cappadociam, & exinde per magnam Phrygiam profecti, Ephesum peruenerunt, unde ad Samum nauigauerunt. Multa uerò per ciuitates singulas beneficia regis, secundum petitiones interpellantium fiebant, dum largitionibus minimè parceret: sed & si qui aliquid ab Agrippa petissent, arbitrio suo postulata complebat. Cumq; bonus & largus præstando petētibus esset, nullumq; contristaret, Agrippam similiter ad beneficia prouocabat. Nam Ilienſibus eū reconciliauit iratum: persoluit & pecunias, quas procuratoribus Cæsaris Chij debebant: aliorum quoq; petitiones munificēter complebat. Cumq; ad Ioniam perueniſſent, Iudæorum populi qui ciuitates habitabant, tempus & fiduciam nacti, uiolētias referebant, quas patiebantur dum legibus proprijs uti non sinerentur: damna etiam per calumniam exactorum in festis diebus: darent & pecunias quas ad Hierosolymam transmittebant,

& mul

& multis alijs calamitatibus opprimerẽtur, Romanis semper præcipientibus eis secundum proprias leges uiuere. Quæ cum suggessissent Herodi, præsentauit eos ut audiret Agrippa eorum allegationes. Nicolaum autẽ quendam ex suis amicis dedit, qui pro eis peroraret. Agrippa uerò Romanorum nobilissimos, & reges & potentes qui tunc præstò erant, cũ ad cõcilium secum perduxisset, Nicolaus ita pro Iudæis locutus est: Omnes quidem ò maxime Agippa indigẽtes, oportet pro necessitate confugere ad eos, qui uiolentiam possint auferre. Hi uerò qui nunc interpellant, fiduciam prius à uobis datam quã sepius optauerũt, nullatenus se perdere per uos postulant qui dedistis. Petunt enim ut hæc quæ acceperunt à uobis, qui soli potestis præstare, seruentur: Nam damnis afficiuntur, non ab aliquo meliore, sed ab his quos pariter secum subiectos uobis esse cognoscũt. Et siquidem maxima sunt quæ à uobis meruerunt, laudabiles uidentur, quòd ita se probauerunt beneficijs dignos: si uerò minora sunt, inhonestum est, si nec hæc firmauerint qui præstiterunt. Hi enim qui uiolentiam Iudæis ingerunt, nisi putarẽt bonos eos esse quod à uobis talia meruissent, non eis inuiderent, & uestra beneficia cessare niterentur. Quòd si quis interroget, utrũ uelint patrijs legibus ipsi priuari, id est, immolationibus & pompis, quas festis diebus offerunt: scio libenter eos omnia pati, quàm patrias leges amittere. Nam & bella propter hoc multi amplectuntur, ucrentes, ne transgrediantur patrias leges & libertatem, quibus nunc uniuersum hominum genus per uos potitur, quod nos etiã petimus, ut liceat nobis per prouinciam seruare solennia. Cur ergo hi quæ pati nolunt, in alios committunt? Illud uerò consideremus: Nunquid est populus, aut ciuitas, aut genus hominum: quibus non maximum bonum apparuit continentia uestri imperij, uel potentia Romanorum, uel audet aliquis

eorum beneficia infirmare, licet sit amens? Nam nemo est, qui non horum particeps, uel publice uel priuatim existat. Quòd & si quis auferat quæ uos donastis, nihil firmum neque sibi quod per uos habuerit obtinebit. Vestra enim dona quis enumerare prævaleat? Si recordatum fuerit regnum antiquum, & modernum imperium, multa existunt quæ à felicitate uestra concessa sunt. Nostra uerò licet clara sint, non tamen inuidiosa, propter uos qui donastis. Hoc tantum perfrui postulamus, ut sine impedimento patriam religionem seruemus. Quod & per se nõ debet inuidiosum esse, siquidem Deus lætatur honoratus. Ex nostris uerò solennibus nihil inhumanum est, omnia uerò religiosa & iustitia sunt salutari deuota. Neq; enim celamus mandata, quibus utimur monimentis pietatis & humanarũ professionum. Septimum uerò diem remittimus, doctrina nostrorum solennium imbuti: quapropter nullatenus peccamus. Bonæ itaque leges probantur quas colimus, si quis per se eas requirat, & antiquæ existentes, licet aliquibus non sic esse uideantur, ut earum honor per longitudinem temporis non facilè repellatur ab his, qui eas caste custodiunt, quibus nos priuant per uiolentiam. Pecunias nanque quas Deo conferimus, rapientes manifestum sacrilegium committunt. Vectigalibus uerò grauãtes nos in festis diebus, ad iudicia & ad mercimonia non necessaria trahunt, pro contumelia religionis quam nos colere cognoscunt, de qua non iustum odium habent. Siquidem uestrum imperium, quòd omnibus dominatur, probitatem quidem laudat, contumelias autem fortiter abhorret. Postulamus igitur maximè Agrippa uiolentias auferri, ne prohibeamur legitimis nostris solennitatibus perfrui, & ne substantiæ nostræ rapiantur ab his, quibus nullam uiolentiam inferimus. Nam petimus non tantum iusta, sed etiam à uobis primo donata, poscimusq; pro his senatusconsulta,

consulta, & tabulas in Capitolio positas relegere, quas certum est experimẽto nostræ circa uos fidei datas. Sed si nullatenus fideles uobis apparuissemus, debẽt tamen firma esse quæ donastis. & non tantum nobis, sed etiam omnibus hominibus præstitistis, eos beneficiorum largitionibus ampliantes: quorum singula si quis enumeret, potest immensam orationem longo sermone conficere. Nos uerò hæc iuste impetrasse si uelimus ostendere, sufficiet nobis, ut priora taceamus. hic noster rex, qui uobiscum præsens considet, qualiter eius fides erga uestram familiam claruit. Quis enim fauor eius, aut quis in uos nõ excogitatus honor, aut causa quæ defuit? Quis autem prohibet uestra circa nos enumerando beneficia explanare? Sed bonum puto, prius patris eius Antipatri res gestas explicare: qui cum in Aegyptum Cæsar intrasset, cum duobus milibus armatis eì auxiliaturus occurrit, neq; in terrestribus certaminibus neq; naualibus armatis minor apparens. Et quid oportet dicere, quantum profecit illo tempore, tot donationibus Cæsaris accumulatus? Singulas uerò memorare Cæsaris epistolas, quas tunc senatui pro ipso destinauit, publicos etiam honores, quod ciuem Romanum Antipatrum ordinasset, superfluum puto referre. Sufficit enim hæc demonstrare, iuste nos beneficia uestra posidere, quæ per uos confirmari postulamus: quæ etsi prius non extitissent, sperabamus affectu circa uos nostri regis, & uestro erga eum acquirere. Nuntiatur enim nobis ab Hierosolymorum Iudæis, qualiter prouinciam ingressus esses, & Deo perfectam immolationem honorando eum integris supplicationibus persoluisses, & quomodo populũ pauisses, & ab illo munera suscepisses, quæ per gentes & ciuitates signa uel indicia hospitalitatis & amicitiæ uestræ putantur, quæ meruit Iudæorum gens per Herodis prouidentiam. Hæc admonentes unà cum

ipso

iſto tibi cõſidente rege, petimus te nihil ſuperfluũ: ſed ut quæ uos dediſtis, ne concedatis ab alijs auferri. Cùm hæc Nicolaus diſſeruiſſet, nulla eſt facta à Græcis controuerſia. Non enim in iudicio hæc, ſed in conuentu uentilabãtur: hac tamen occaſione pro ſatisfactione uſi ſunt, dicentes: quòd inquilini per prouinciam Iudæi uiolentiam habitatoribus eius ingererent, dum illi indigenas ſe demonſtrabant: & licet ſuis ſolennibus uſi, tamen nihil læderẽt eos. Ergo intelligens Agrippa uiolentiam eos pati, hæc reſpondit: Propter Herodis amicitiam uel fauorem, paratum ſe eſſe cuncta Iudæis concedere. Tamen hæc, inquit, quæ poſtulant, per ſe iuſta perſpiciuntur: & ſi amplius petiſſent, non me piguiſſet, quæ non lædebant Romanorũ imperium, eis concedere. Sed quoniam hæc & prius acceperunt, infirmari nullatenus concedo, quos uolo ſine moleſtia proprijs ſolennibus potiri. Cum hæc interlocutus fuiſſet, concilium dimiſit. Herodes autẽ affectui eius gratias exoluebat. Et ille pariter eum amplectebatur, & ita tunc diſceſſerunt. Rex autem domum reuerti uolens, nauigauit: & ad Cæſaream deductus non multis diebus proſpero flatu uentorum, ad Hieroſolymã peruenit. Vbi concilium totius populi congregans, cum multi ex prouincia cõueniſſent, cõcione habita, rationem totius ſuæ profectionis explanauit, & quæ Iudæis in Aſia per eum proueniſſent, ut ſine uiolentia in poſterum poſſent degere. Narrauit etiam quid felicitas uel gubernatio ſui principatus eis profuiſſet: necnon & quartam partem fiſcalium præteriti anni cõceſſit. Qua illi oratione uel gratia lætati, cũ ſumma exultatione bona regi orantes, receſſerunt.

Domeſticũ diſsidiũ inter Herodẽ & eius filios. CAP. III.

PRocedebat autem ſeditio domeſtica, & acerbiorem accipiebat proiectũ, cum tanquam hæreditarium odiũ ſuſcepiſſet circa adoleſcentes Salome, & ſumpſiſſet de matris eorũ morte

morte audaciam: dumq; uellet neminem illius relinquere, qui posset mortem eius uindicare. Cumq; adulescentes à genitore discordarent, memoria matris quæ falsis accusationibus fuerat interempta, & imperij cupiditate: rursus simile malũ priorib⁹ ortum est, dum derogationes ab illis circa Salomen & Pherorã fierent, insidiæ uerò ab his in adulescẽtes. Nam odiũ par alterutris fuerat, modus autem odij nõ similis: dum illi manifeste quidem detraherent, inhonestum putantes iram cælare: illi uerò non tali modo, sed callidè ac maleuolè accusationibus uterentur, seducentes semper adulescentes, quorum audaciam putabant ad necem posse fieri genitoris. Qui nullatenus pro matris flagitio confundebantur, nec eam credebant iustè periisse, imò magis festinabant in autorem homicidij uindicare. Deinde cuncta ciuitas istis sermonibus completa, miserabatur innocentiam adulescentium: diligentia uerò Salomes crescebat, & ab illis occasiones accipiebat, dum sic contristarentur propter indignum matris interitũ. Dicebãt enim, misere quidem contigisse matris obitum: se uerò miseriores, qui compellerentur cum interfectoribus matris cohabitare. Hæc autem ad peiora in absentia regis procedebant.

De odio Herodis & impietate in filios duos legitimos.

CAPVT IIII.

CVm ergo Herodes resedisset, & populo interlocutus esset, sicut prædiximus statim sermones ad eum per Pherorам & Salomen proferebantur, magnum ei ab adulescentibus periculum imminere, quòd minime sustinerent inultum matris interitum. Addebant etiam, quòd Archelai Cappadocis spe niterentur, tanquam per illum ad Cæsarem profecturi, & patrem Herodem accusaturi. Per quæ Herodes confestim conterritus obstupuit, quòd & alij hæc eadem nuntiassent. Recordabatur autem priscas calamitates, quòd nec uxorc priuatus

uatus, seditione liberata domus eius fuisset, quæ priorum grauiora & peiora pateretur. Quapropter contristabatur, quòd omnia præter spem feliciter ei forinsecus Deus præstitisset, & domesticis calamitatibus uinceretur. Turbatus ergo & huiusmodi calamitatibus afflictus in deiectionem adulescentium, Antipatrum filium suum ante principatum sibi genitum de priuata uxore illis præponens, omnia in eum transtulit: dum putaret sic conterrere fiduciam filiorum Mariammes, & temeritatem eorum damnare, dum illi crederent alium præter se, patri succedere: depositoq; Antipatri prouectione supercilio, posset eos ad meliora conuertere. Quod non sicut putauit euenit: nam pueris omnino sua deiectio grauis apparuit. Qua Antipater fiducia potitus, quam prius non habuit, festinauit fratres affligere eorumq; accusatoribus consentire, quibus pater facilè credebat, alienatus à filiorum amore. Sodalibus ergo ministris usus, ne ipse in suspicionem ueniret, patris animum in fratres accendebat: nam multos iam acquisierat suæ uoluntatis ministros, propter spem quam de regno iam habuit: fide uerò patris putabatur hæc facere: unde plus tristitiæ adulescentibus occasiones crescebant. Nam sæpius ab eis lacrymæ pro contemptu suo, & matris recordatione fundebantur, patremq; manifeste apud amicos tanquam iniustum accusabant. Quæ maleuoli per Antipatrum Herodi renunciantes, non paruam in aula seditionem commouebãt. Quare exacerbatus rex accusationibus, & humiliare nimis Mariammes filios uolens, maiora in honorem Antipatri excogitabat, adeò, ut & matrem eius dudum contemptam reduceret, & Cæsari sæpius pro eo scriberet. Agrippa uerò post dispẽsationem decennalem Asiæ Romam ascendente, rex à Iudæa nauigans ad eum, solum Antipatrum secum duxit. Cui eum cum multis donis commendauit, quatenus

quatenus Romæ Cæsari amicum faceret, ut iam omnes crederent, contemptis aduleſcentibus in illum regnum patris tranſferri. Ipſe quoque ſcribens, Romæ multis amicis Antipatrum commendabat. Qui contriſtabatur, quòd abſens fratres ſuos ſolito accuſare minimè ualeret: timebat enim, ne mutatus pater, modeſtius filios Mariammes diligeret. Cumq; hæc cogitaſſet, ſua maligna uoluntate uſus, exinde incitare patrem ſperabat: unde contra fratres frequenter ſcribens, uereri patris interitum ſimulabat: uſquequo Herodem ad tantum iræ uel furoris perduxiſſet, ut iam aperte contra filios niteretur. At ille, ne tantum facinus perpetraretur, melius putauit Romam nauigare, & filios apud Cæſarem accuſare: nihilq; ſibi tale permittere quod propter magnitudinem impietatis periculoſum exiſteret. Cùm uerò Romam peruenisſet, & ad Aquileiam ciuitatem perrexiſſet, Cæſarem compellare feſtinans, tempore apto de maximis ſuis calamitatibus intimauit, filios q; ſuos præſentans, inſolentiam & audaciam eorum accuſauit, quòd feſtinaſſent patrem ſuum perimere, regnumq; tyrannico more inuadere: dum ipſe licentiam haberet, non neceſſitate, ſed recto iudicio tradere regnum permanenti filio circa paternam pietatem: quam à Cæſare percepiſſet, ut quem uellet, ſibi ſucceſſorem relinqueret: cum illi non ſolùm regno, ſed & uita mererentur priuari, qui tale facinus in patrem moliti ſunt: quorum temeritatem diu portans, nunc cogeretur Cæſaris aures talibus uerbis polluere, cum nihil paßi ſint moleſtum aut graue à patre: cur uerò iniuſtũ eis uideretur, ſi principatũ quem multis laboribus uel periculis ſuis acquiſiuit, cõcederet & præberet ei quẽ meritum exiſtimaret? nam hoc, inquit, præmiũ cum alijs iuſtitiæ donis exiſtit, ſi meritis quiſquã gratiam præcedentem compenſauerit: & talem diligentiã habuerit, ut retributione tanta dignus exiſtat. Impiũ enim eſt uel

de hoc

de hoc ipso cogitare, dum non possint ad regnum nisi patre perempto accedere, quibus hactenus pater honores uel diuitias administrauit, coniugesq; nobilissimas genere copulauit: Aristobulo quidem filiam sue sororis, Alexandro uerò filiam Archelai regis Cappadocum. Pro quibus commissis dum talia fecissent, potestatem habens nõ in eos se uindicasse dicebat, sed ad cõmunem benefactorem Cæsarem adduxisse: & auferẽdo à se totum, quantum aut pater læsus, aut rex insidiatus potuisset agere, pariter eos in iudicio secũ fecisse astare: & reliquũ esse, aut eos occidi, ne cum timore maximo ipse uiueret: aut se opprimi, quatenus utrique fabula hominum uel opprobrium forent. Cum hæc Herodes apud Cæsarem filios suos accusando dixisset, iuuenesq; eo dicente lacrymarentur, confusi de tali accusatione, licet liberum sermonem ac fidelem à conscientia possedissent, tamen patris criminationibus difficilem satisfactionem putabant fore, dum non arbitrarentur honestè & cum fiducia patrem redarguere. Erat ergo eis inopia dicendi & lacrymæ cum genitu: dum timerent, ne putarentur mala conscientia satisfactionem non inuenire. Turbationem autem eorum Cæsar attendens, sicut erant innoxij, credidit quod non conscientia facinorosa, sed imperitia & modestia minimè sese præualerẽt purgare. Vnde etiam facti miseratione digni cunctis præsentibus, patrem commouerunt ad ueram misericordiam: uidentesq; propitium eum & Cæsarem, & alios præsentes, unus eorum Alexander accusationes dissoluere nisus est: O pater, inquit, tuus quidem erga nos affectus euidenter manifestus ex ipso iudicio apparuit. Nam si quid in nos crudele cogitasses, non nos ad omnium seruatorem Cæsarem deduxisses, dum tibi quod uelles liceret ut patri. Nemo enim quenquam uolens interficere, ad templa eum, sacraria q; perducit, unde uita conquiritur: quæ nobis morte peior

existeret,

existeret, si tale aliquid in patrem cogitassemus. Siquidem sermonem fiducia ueritatis inuenit: cùm beatos nos fore sciamus, te mitigantes, ac pericula & falsam delationem fugientes: si uerò accusatio prævaluit, solem iam uidere nos superfluum iudicamus. Quod ergo dicis, regnũ desiderare nos, ueri simile is cõtra iuuenes causa uidetur: & quod de miseræ matris interitu subiungis, à priore calamitate argumenta percipiens, nobis ingeris crimen. Considera tamen, quia hæc cõmunia cunctis existunt, & similiter in alijs dici possunt: dum nihil prohibeat, si regis filij sint iuuenes, & matre eorum defuncta, omnes in suspicione patris esse tanquam insidiatores. Sed opinio ad talem crudelitatem non sufficit. Dicat uerò quisquam, si tale aliquid præsumptum est à nobis, unde credibilia hæc appareant. Nunquid hoc manifestis indicijs poterit approbari, aut ueneni confectio, aut æqualium coniuratio, aut seruorum corruptio, aut literæ contra te destinatæ: dum & hæc possint, licet non facta, criminationibus confingi, domo regia non cõcordante? Principatum etiam, quem tu dicis præmium esse pietatis, sæpius euenit causam fieri malignæ rei. Culpam quidem nostram nullus probauit. Accusationes uerò quomodo soluat, qui excusationes non uult audire? Locuti sumus quiddam, sed non cõtra te: nam hoc iniustum esset: sed in eos, qui si quid dictum fuerat, minimè tacuerunt. Matrẽ uerò quidam nostrum planxit, non quòd defuncta esset, sed quia derogabatur ei ab indignis, uolentibus principatũ inuadere. Scimus nec patrẽ possidere quicquam, quod nos non possidemus. Et dum regijs honoribus fruamur, frustra festinamus, si te occidendo regnum tenere uoluerimus, quibus pro hoc facinore nec terra peruia, nec mare nauigabile uidetur. Nunquid subiectorum pietas, & gens religiosa concedere habuit parricidas Rempub. obtinere, aut sanctissimũ à te confectum ingredi

templum? Vt uerò hæc omnia omittam, homicidium inultum Cæsare uiuente posset dimitti? Sed neq; filios impios creasti, aut stultos, sed infelices, tcq; indignos. Si neque causas habes neq; insidias inuenis, quid tibi ad fidem sufficiet in tali credulitate? An putas de matris interitu coniecturam sumere, quæ nos non incitare, sed magis mitigare posset? Ampliorem quidem satisfactioni uolebamus sermonem inferere, sed non recipiunt prolixiorem orationem, quæ minimè commissa creduntur. Quapropter ante omnium dominum Cæsarem præsenti tempore paciscimur, si sine suspicione tua cum ueritate circa nos tuum recipimus affectum, pariter possumus uiuere, licet non feliciter: quia maxima mala sæpius ex falso crimine generantur. Permanente autem in te aliquo mœrore culpæ nostræ, iam nobis uita iucunda non uidetur, si tu eam ut immeritis largiaris. Cùm hæc dixisset, & Cæsar nec prius magnitudinem criminationis crederet, tunc magis placabatur: & frequenter Herodem attendens, uidebatur mitigari. Cumq; præsentium miseratione rumor in aula diuulgatus esset, regem faciebat inuidiosum incredibilis accusatio. Nam adulescentum ætas, corporis pulchritudo, miserandum eis auxilium conferebat: plus uerò, quia oratio conuenienter & sapienter in Alexandri uerbis occurrerat. Cæsar autem modicum remoratus, adulescentes quidem licet ab accusatione extranei uiderẽtur, hoc ipsum tamen peccasse eos pronunciauit, quòd non tales se patri præbuissent, ut nõ darent criminationis occasionem. Herodem uerò petebat, ut omnem opinionem abijciens, reconciliaretur cum filijs: dum nõ esset credibile ab eis scelus hoc potuisse committi. Cum hæc persuasisset, iuuenibus innuit, ad uestigia patris sese proijcere. Qua supplicatione pater eos lacrymabiliter & flebiliter est amplexus: quod cernentes qui aderant, flexi miseratione, in lacrymas facilè proruperunt.

Illi

Illi autem gratias Cæsari agẽtes, pariter discesserunt: & unà cum his Antipater, simulans lætitiam pro eorum reconciliatione celebrata. Postero die Herodes Cæsari quidem donauit trecenta talenta, spectacula & munera populo Romano tribuenti. Cæsar autẽ ei metalli æris Cyprij dimidios reditus, & dimidiam procurationẽ præbuit, & hospitalibus cum muneribus honorauit: & de regno potestatem cõcessit, quem uellet filiorum successorẽ relinquere, uel partiri unicuiq; regnum, ut ad omnes perueniret. Illo tamen uiuẽte, hoc agere nõ permisit, dicẽs: oportere eum dum uiueret, & regni & filiorum dominationem possidere. Hæc dum ordinasset, rursus redit ad Iudæam. In cuius absentia, non parua pars regni defecerat Trachonitidis: quos relicti iudices iterum sub imperiũ redegerunt. Herodes uerò cum filijs dum nauigaret, & peruenisset in Elcusam Ciliciæ, quæ postea Sebaste dicta est, inuenit Cappadociæ regem Archelaum expectantem, & de filiorum reconciliatione gaudentem: & quòd Alexander, qui filiã eius habuit, ab accusatione solutus esset: donationesq; inuicem ut reges dederunt. Vnde cum Herodes ad Iudæam peruenisset, & ingressus in templũ fuisset, de suis prosperis actibus locutus est populo, Cæsaris in se munificentiam explanans. In fine uerò ad persuasionem filiorum sermonem cõuertit, ut in aula & in alijs cunctis concordarent: quos & post reges futuros demonstrauit: primum quidem Antipatrum, postea uerò filios Mariammes, Alexandrum & Aristobulũ, hortabaturq; eos, ut dum ipse uiueret, sibi in omnibus obedirent, quia nec per ætatem impediretur, nec per senectutem suam Reimpub. gubernare. Cum hæc dixisset, concione dimissa, multi sub expectatione filiorum eius, nouis rebus studebant.

De magnanimitate & munificentia Herodis, & urbibus ab eo conditis, & crudelitate in suos. CAP. V.

EOdem tempore perfecta est Cæsarea, quam ædificauit decennali tempore, uicesimooctauo anno regni sui, Olympiade centesima & nonagesima secunda: cuius in dedicatione celebratio uel apparatus munificentißimus fuit. Nam præceperat certamina musica, & palæstras conuenire. Præparauerat etiam feras, & gladiatores, cursusq; equorum: & reliqua miranda spectacula, in honore quinquēnali Cæsaris. Cui Cæsar cum sua uxore Iulia, pro dedicatione ciuitatis, maxima liberalitate summū direxerat apparatum: quorum summa quingentis talentis æstimata est. Cumq; multitudo ad ciuitatem cōueniisset pro spectaculis, & legationes quas populi destinauerant, beneficijs eius gratias agentes, pariter occurrissent, cunctos susceptit in diuersorijs & conuiuijs: & per dies quindecim spectacula & delitias ministrauit, unde insignis eius magnanimitas potuit diuulgari. Quapropter perhibent Cæsarem & Agrippam sæpius dixisse, quòd magnanimitati Herodis, imperium eius deesset: & dignum eum esse Syriæ uel Aegypti regnum possidere. Post huius urbis dedicationem in campo, qui Capharsaba uocabatur, in loco aquoso, & optima terra arboribus, & fluuio circundata, ciuitatem ædificauit, quam nomine patris sui Antipatridem nuncupauit, pulchritudine & amœnitate decoratam: necnon & nomine matris locum iuxta Hiericuntem ædificans, munitione & domicilijs optimū, Cyprum nominauit: imò & nomine fratris sui Phaseli, propter amorem quem in eum habuerat, construxit turrim in ea ciuitate, non minorem Pharo Alexandrina, pro munitione ciuitatis, quam in fratris memoriam Phaselum uocauit. Appellationis uerò eiusdem, & ciuitatem iuxta Hiericuntem condidit. Beneficia uerò ipsius, quæ alijs ciuitatibus per Syriam & Græciam, & ad quos cōtigit eum proficisci, donauit, minime possumus explanare: nobilißima uerò, & maxima

xima facta eius in Rhodios extiterunt. Siquidem Pythiũ ipse suis sumptibus cõstruxit, & præbuit multa talenta ad nauium confectiones. In Nicopolitana etiam ciuitate, quam in Accio Cæsar ædificauerat, multa publica loca cõdidit. Antiochenis uerò magnam ciuitatem Syriæ habitantibus, platcam longam in media ciuitate positam, ex utraq; parte porticibus ornauit, & uiam lapide polito strauit, ad ornatum & uoluptatem habitantium: nechon & Olympiacum certamen appellatione dignum, propter pecuniarum inopiã melius reditibus deputatis refecit, & immolationibus & reliquo ornatu celebrationem eius insignem reddidit: pro qua munificẽtia perpetuus Agonotheta nominatus est. Alijs quidem mira uidetur differentia uoluntatis naturæ eius. Nam si largitiones considerentur, & beneficia, quæ omnibus donauit hominibus, quis potest negare munificentißima natura eum fuisse? Si uerò tormenta & iniquitates in subiectos uel domesticos eius attendantur, durißimus & ferus, omniq; pietate alienus putatur. Vnde inconstantem & sibi contrariam uoluntatem eius existimant, quod ego minime puto, dum unam causam in utroque dominantem considero. Nam dum ad immensam largitionem, munificentiamq; produceretur, si alicubi præsentis gloriæ spes occurrisset, uel futuræ, sumptibus profusis alacriter eam emere festinabat. Quapropter cõpellebatur sæuus in subiectos existere, dum præsentibus consumptis pecunijs, alias uellet acquirere. Cumq; cognosceret propter uiolẽtias suas se subiectorũ odio teneri, corrigere quidem uitia non facilè poterat, conabatur autem odium suũ occasione pecuniarum ulcisci. Familiarium uerò, qui eum uerbo non placasset, sese seruum dicendo: aut si suspicatus fuisset aliquẽ de principatu cogitare, nullatenus se poterat moderari, sed persequebatur & cognatos, & amicos, tanquam hostes. Et dum uellet solum se honorari, talibus

delictis succubuit. Testimonium autem mihi præbent, huiusmodi passionis eum fuisse, in Cæsarem uel Agrippam, uel in alios amicos, honores exhibiti. Nam qualiter ipse adulabatur maioribus, similiter sibi fieri à subditis expetebat. Sed gens Iudæorum lege hoc agere prohibetur: & contempta inani gloria, solam spectat iustitiam. Vnde rex eos exosos habebat, quòd non potuissent eum templis uel imaginibus honorare. Huius rei gratia arbitror Herodem in suos quidem sæuissimũ, in extranæos uerò munificum apparuisse.

De Augusti & Agrippæ datis ad prouinciarum præsides literis, CAPVT VI.

INterea Iudæi per Asiam & Lybiam atrociter affligebantur, dum non eisdem legibus sicut sub antiquis regibus uterentur, sed uiolentia paganorum opprimerentur, ut pecunias sacras uiolenter amitterent: ideoq; ad Cæsarem pro his legationem destinauerunt. Qui scribens per prouincias, suis eos legibus uti præcepit. quarum exempla subiungimus: demonstrant enim uoluntatẽ, quam ab initio pro nobis Romani imperatores habuerũt. Cæsar Augustus pontifex tribunitiæ potestatis dicit. Quoniam gens Iudæorum fidelis non solũ præsenti tempore, sed etiam priori, & magis patri meo dictatori Cæsari, P. Q. Romano, & princeps Hyrcanus apparuit, placuit mihi & senatui, cum sententia populi Romani, Iudæos suis legibus, & patrio iure frui permittere, sicut & sub Hyrcano principe sacerdotum altissimi Dei, & sacraria eorũ inuiolata permanere, & pecunias ab eis ad Hierusalem transmissas, reddi custodibus pecuniarum: neq; uadimonia sabbato, uel sexto die ab hora nona exigi. Si quis autem inuentus fuerit auferens sacrosanctos eorum codices, aut pecunias à synagogis, huiusmodi sacrilegio teneatur, & substantia eius publice

blico deputetur. Suggestionem uerò eorum pro pietate mea, quam habeo super omnes homines, per C. Martium Censorinum mihi porrectam, & hoc decretum, præcipio proponi in nobilissimo loco, quem ominis Asia meo nomini dedicauit. Si quis autem transgressus fuerit hanc constitutionem, non mediocrem pœnam exoluet. Scriptum est in tẽplo Cæsaris. Cæsar Norbano Flacco salutem. Iudæi, qui antiqua consuetudine solent pecunias sacras ad Hierosolymam transmittere, sine impedimento hoc faciant. Hæc quidem Cæsar. Agrippa uerò scripsit pro Iudæis hoc modo: Agrippa magistratibus, senatui, populoq; Ephesiorum salutem. Pecuniarum sacrarum, quæ in Hierosolymorum templum transmittuntur, diligẽtiam & custodiam in Asia Iudæos habere præcipio, secundum patrium morem. Hos autem, qui sacras pecunias Iudæorum auferunt, & ad asylum confugiunt, iubeo detrahi, Iudæisq; reddi: quo iure etiam sacrilegi detrahuntur. Scripsit uerò Syllano magistratum gerenti, ne sabbato Iudæi compellantur uadimonia præbere. M. Agrippa Cyrenensium magistratibus, senatui, & populo salutem. Iudæi, qui per Cyrenem habitant, pro quibus iam Augustus scripsit in Libya Fabio magistratum gerenti, aliisq; ibi prouinciæ procuratoribus, quatenus sine impedimento pecuniæ in Hierosolymam secundum morem suum transmittantur, nunc me interpellauerunt, qui ab aliquibus calumniatoribus affliguntur, occasione tributorum, quæ nequaquam debent, & prohibentur solennia suæ peragere: quos nullo modo impedire admoneo. Sed & si quæ sacras pecunias ciues ab eis abstulerunt, has ipsas reddi præcipio, & in reliquo corrigi, ne talia committantur. C. Norbanus Flaccus, proconsul, Sardiensium magistratibus, & senatui salutem. Cæsar scripsit mihi, præcipiens nequaquam Iudæos prohiberi patria consuetudine pecunias colligentes,

ad Hierosolymam transmittere. Scripsi ergo uobis, ut sciatis, quoniam Cæsar & ego sic uolumus. Nihilominus & Iulius proconsul scripsit ita: Ephesiorum magistratibus, senatui, & populo salutem. Per Asiam Iudæi habitantes, Idibus Februarijs Ephesum mihi iudicanti demonstrauerunt, Cæsarem Augustum, & M. Agrippam concessisse eis, proprijs uti legibus: imò & pecunias, quas singuli eorum sua uoluntate pietatis causa, quam in Deum habent, solent transmittere, habeant licentiam sine impedimẽto hoc agere. Petierunt autem, ut & ego similiter cum decretis à Cæsare, & Agrippa, meam sententiam confirmarem. Volo igitur uos cognoscere, quomodo decretis Augusti & Agrippæ parens, præcepi eos uti & seruare sine impedimento sua solennia. Hæc ideo explanauimus, quoniam conscripta nostra amplius apud Græcos uentura sunt, ut demonstrem eis, quia cunctum honorem ab initio impetrãtes, nihil ex patrijs legibus prohibiti sumus à magistratibus agere: sed & defendebamur, religionẽ & honores in Deum seruantes: quarum facio sæpius mentionem, ut mutatis seculi odijs, causæ quæ nobis ob hoc uel illis irrationabiliter insertæ sunt, euellantur. Nam legibus eisdem nulla gens semper utitur, dum & oppidatim multa religionis differentia seruetur: iustitiæ uerò à cunctis hominibus similiter studetur, quæ commoda Græcis & Barbaris existit: de qua nostræ leges cum sint multam rationem habentes, omnes homines debent nos ut amicos & hospites amplecti. Nam oportet non differentia religionum nos alienos facere, sed conseruare benignitatis affectus, quæ omnium hominum communem uitam poterit custodire. Redeo uerò ad reliqua monumenta conscriptionis.

De sepulchro Dauidis, & Salomes incontinentia, & Herodis perturbatione. CAP. VII.

Igitu

IGitur Herodes sicut prædixi, consumptis suis pecuniis, audiens Hyrcanum ante se regem aperuisse tumulum Dauid, & tria millia talentorum inuenisse, multò plura credens deposita, quæ ad omnes sumptus suos sufficerent, tumulum aperiens ingreditur noctu, dum nequaquam uellet hoc ciuitatem sentire. Vnde fidelissimos amicos tantũ ducens, pecunias quidem depositas sicut Hyrcanus non inuenit, ornatum uerò, & uasa aurea plura tulit. Dum uerò omne studium poneret, & inquisitionem diligentiorem faceret, ac uellet interius ingredi ad urnas, in quibus Dauid, & Salomonis corpora posita erant, duo eius satellites flammis exusti sunt, ab interiore parte occurrentibus. Tunc ille timore perterritus, egreditur: & pro piaculo, monumentum ex lapide candido, ante ianuam magnificentissimis construxit expensis. Cuius & Nicolaus historiographus meminit, sed descensum regis obticuit, dum inhonestum hoc factum cognosceret, quòd semper in suis egit conscriptis. Nam uiuente rege cum eo degens, ad gratiam eius & fauorem illa tantummodo dicebat, quæ ad gloriam eius pertinebant: multas uerò iniquitates eius mutabat, & cum multo studio celabat. Nam Mariammes, filiorumq; eius mortes crudeliter factas, ad satisfactionem cupiens perducere, ut luxuriosam illam, & adulescentes patris insidiatores accusauit. Res gestas autem regis, amplioribus laudibus extollens, de delictis eius studiosè satisfaciebat. Cui dãda uenia est, quia non historiam, sed laudem conscripsit. Nos uerò generi Asamonæorum regum propinqui, & cum honore sacerdotium habentes, aliquid mentiri sœdum putauimus: ideoq; cum ueritate gestorum memoriam recensemus. In domesticis ergo malis Herodes constitutus affligebatur, nam multi ex regis ira capientes audaciam, accusabant propinquos, & amicos eius. Quibus ita inter se dispositis, nulla requies erat. Siquidem

dem Salomone inimica filijs Mariammes, Aristobulo suam filiam cõiunctam, nullatenus fidelem ei esse sinebat: dum flecteret eam, ut quicquid locutus secretè fuisset, nuntiaret sibi: & in altercationibus quæ inter iugales sæpius contingunt, cogebat puellam dicere, quæ de marito sciebat. Illa uerò dicebat, quòd sæpius memoriam suæ matris Mariammes faceret, & quòd patrem odio haberet: frequenter autem interminaretur, quia si principatum obtineret, filios quos Herodes ex alijs uxoribus habebat, magistros literarum in agris constitueret: dum magis apti essent ad hoc opus, quàm haberent circa studia diligentiam: uxores uerò, si quando uideret maternum indui ornatum, pro præsentibus ornamẽtis, cilicijs intercludi, ne solem uideret. Quæ confestim per Salomen regi nuntiata, dolorem eius inflammabant. Vrgebatur uerò multò peius omnibus credens, inuicem se accusantibus. Tunc autem filijs interminatus, satisfactionibus eorum ad præsens mollitus, in posterum atrocius exarsit. Nam Pherora cùm ad Alexandrum uenisset, filiam Archelai Glaphyram, sicut prædiximus, habentem: Salomen, inquit, dicentem audiui, quòd Herodes in amorem Glaphyræ suæ nurus incidisset, & minimè desiderij solatium posset inuenire. Quod ille audiens, adulescẽtia uel æmulatione commotus, quæ honoris causa circa puellam ab Herode fiebãt, propter amorem hæc eum facere suspicabatur. Dolorem ergo minus tolerans, patri nuntiauit cum lacrymis, quæ Pherora dixisset. Herodes autem multò magis furens, & mendacium impudicæ criminationis non ferens, turbabatur: & sæpius exclamans maleuolentiam familiarium, qualis ipse erga eos fuisset, & quales eos inueniisset, conuocauit Pheroram: quem huiusmodi uerbis aggressus: Peßime, inquit, omniũ ad tam immensam, & infandam indeuotionem peruenisti, ut talia de nobis existimes, aut loquaris? Non'ne uideo tuam uolun-

luntatem, quia non ad meam iniuriam talia uerba producere, sed insidias & uenena immittere filio pro mea perditione festinasti? Quis enim alter nisi bonitate Dei retentus, quam hic puer in se habet, portare potuisset in patrem non uindicare tam crudelem opinionem? Prius enim gladium in dextram, quàm hoc uerbum in animum eius debebas immittere contra patrem. Quid autem conaris male loquendo de me, nisi ut eorum fauorem fraudibus tibi concilies? Nam talia dixisti, quæ tuæ impietati fuissent cogitanda. Abscede iam pessime circa fratrem, ac benefactorem, & tecum quidem hæc malitia conscientiæ conuiuat. Ego uerò uincere soleo meos, nec uindicans merito in eis, sed magis beneficijs exornans, quibus indigni esse noscuntur. Talia quidem rex. Pherora uerò statim mœstitia plenus: Salome, inquit, hæc persuasit, & ab illa sermones audiui. Quæ mox, ut audiuit (nam præsens erat) exclamauit, quòd nihil tale ab ipsa dictum fuisset, & quod festinarent omnes ad odium regis eam perducere: cunctisq; modis occidere, propter fidem quam erga eum semper habere cognoscerent: in præsenti uerò plus sibi insidiari, quòd sola reflecteret fratrem, ne uxorem quam nunc haberet, repudiaret, regisq; filiam in matrimonio sibi coniungeret. Quapropter me falsis, inquit, accusationibus est aggressus. Cum hæc dixisset, crines suos dilacerans, & pectora manibus tundens, uerisimilis ad negationem esse constabat: maleuolentia uerò morum, dissimulationem redarguebat. Pherorас autem in medio restitit, nullam habens satisfactionem. Nam Alexandro se dixisse confessus est, audisse uerò à Salome minimè comprobauit. Vnde diu confessione sermonum facta, rex fratrem, & sororem auersatus, filium pro constantia laudauit, quòd sibi sermones Pheroræ nuntiasset. Hac lite facta, Salome ut accusationis commotæ caput, omnium odio tenebatur,

quam

quam uxores regis ut maleuolam abhorrebant, eo quòd natura malignam eam cognoscerent. Occasione ergo data, semper eam accusabant Herodi: quarum fiducia ex huiusmodi causa magis accreuit. Rex Arabum Obodas nomine, naturaliter segnis, & regni negotijs penè inefficax, habebat dispensatorem regni sui astutum iuuenem, & in omnibus nimis ornatum: cuius & ditioni omnis Arabia subiacebat. Hic pro causa quadam cùm ad Herodem peruenisset, & cœnaret cum rege, uidit Salomen, & desiderio eius captus est: audiens præsertim quòd uidua esset, amplius inflammatus, loquitur de nuptijs eius. Salome uerò male tunc à fratre tractata, iuuenisq; accensa amore, libenter consentit ad nuptias. Et cùm rursus ad cœnam conuenissent, monstrabantur plurima, nec mediocria signa cupidinis eorum. Quæ mulieres regi nuntiauerunt, deridentes impudentiam illius. Herodes uerò, cùm Pheroram interrogasset, & obseruare præcepisset in cœna, quid illi facerent inter se, nunciauit ei, quod nutibus & oculis non laterent de suo pudore. Post hæc Arabs quidem in suspicionem ueniens, recessit. Cumq; tribus mensibus remoratus esset, rursus rediit, adhuc ipsum sermonem Herodi facturus, postulatq; dari sibi matrimoniali iure Salomen, dum non incommoda ei foret affinitas eius cum Arabum principatu, quem iam sibi nunc adesse, magis uerò futurũ ex plano credebat. Cumq; hunc Herodes sermonem sorori retulisset. interrogans, si ad nuptias consentiret, illa sine mora consensit. Tum illum quoq; inquirit, si uellet inscribi legibus Iudæorum, & circuncidi, eò quòd aliter non posset Salome penitus sibi iungi. Ille respondit nullatenus ista consentire: quia si actum fuerit, se ab Arabis non solum regno, sed & uita priuari. Quo dicto, recessit. Salomen autem ex illo die Pheroras iam de luxuria criminari cœpit, nec tantũ ille, quantum regis uxores, quæ

dicerent

dicerent eam cum Arabo adulterium cõmisisse. Puellam nanque, quam fratri suo Pheroræ rex desponsauerat, ipse quidem non accepit, uictus amore, sicut prædiximus, uxoris absentis. Salome autẽ rogabat filio suo de Custobaro nato, eam coniungi: & dissuadetur rex à Pherora, dum adulescentẽ suspectum haberet propter patris interitũ: iustius autem esse, si duceret eam filius suus, qui magistratus tetrarchiæ successor extabat. Cumq; priore pacto soluta puella, duceretur à filio Pheroræ, præstitit rex dotem centum talenta. Itaq; dissensiones familiares non cessabant, sed maiores ei turbæ crescebant, & incidit tale aliquid ex causa non honesta, & diutius ad difficultatem usque processit. Fuerunt enim eunuchi regi, propter pulchritudinem non mediocriter acceptabiles: quorum unus pincerna, alter infertor, alter uerò lecturli regis creditarius, qui & consilio eius intererant. De quibus nuntiauit quidam regi, quòd hi ab Alexandro multis pecunijs corrupti essent. Qui requirenti regi, de facta quidem communione, uel permixtione confessi sunt: aliud uerò nihil acerbum scire de patre dixerunt. Cumq; magis torquerentur, & in necessitatibus essent, semperq; ministri atroces in eos insisterent, ad gratiam Antipatri hoc confessi sunt, quòd odium circa patrem & inimicitias Alexander haberet: & persuaderet eis Herodem quidem spernere, uelut superfluum, & cooperientem senectutis suæ tempora, dum annos ætatis celaret: & ad se iam respicere, tanquam regnum habentem inuito patre: & quod alij nullatenus, sed sibi citius primus locus uenturus esset: non propter genus tantum, sed præparationibus præparatam ei dominationem, essecq; quàm plures, qui cuncta pro se pati, uel facere essent parati. Hæc cùm Herodes audisset, totus in furorẽ, metumq; tractus, ea quæ ad contumeliam dicta cognouit, molestè tulit: alia uerò in suspicionem periculosam suscepit. Vnde

ex

ex utriſq; incitatus, timebat, ne pro ueritate conflata fuiſſet in eum coniuratio fortior priore: & cuſtodias undiq; communiens, ſecretè quæſtionē fecit. Speculatores autem eis de quibus ſuſpicabatur, appoſuit: & dum in ſuſpicione uel odio cunctos haberet, arbitrium pro tutela concipiens, multum contra inſontes acerbus factus eſt. Sed magis ac magis ualidi uidebantur ei, & terribiles, quos infrequenter nominabat, propter inſolidam conuerſationem: & ſi fortè uocaſſet, ſtatim de interitu ſuo ſecuri non erant. Poſtea uerò omnes propinqui, dum nihil habuiſſent firmum ad ſpem ſuæ ſalutis, contra ſe eō uerſi, exiſtimabant utile, ſi quis anticipans alium accuſaſſet: & hoc ſibi ſalutem poſſe cōferre, ſi ſuis facinoribus alios oneraret: & eò cadebāt, in quod cæteros inſidiabantur immittere. Nam regis pœnitētia, ne eos occideret, quòd non manifeſtè peccaſſent, intercedebat: ipſi uerò, quod peius eſt, non deſiſtebant ſimilia committere, ſed ad pœnam currebant parem: dum ulciſcerentur in eos, qui prius eos accuſaſſent.

De diſsidio Herodis cū filio Alexandro, & eorum amicis.

CAPVT VIII.

TAlis igitur dum fuiſſet in aula turbatio, multis amicis rex palatium interdixit. Quam interdictionem maximè conſtituit his, qui fiduciam potiorem habebant. Siquidem Andromachum, & Gemellum, uiros ab initio amiciſſimos, qui multum in republica eius legationibus, & conſilijs domeſticis profuerant, eiusq; filios docuerant: & qui præ filijs primum fiduciæ locum haberent, recuſauit ſuſcipere: Andromachum quidem, quòd filius eius Demetrius amicus Alexandri eſſet: Gemellum uerò fidelem illi ſciens, quia & in conuiuijs, & in ſtudijs Romæ cum ipſo degebat. Quos honeſtè quidem expulit, ne indecens aliquid contra uiros nobiliſſimos conſtituere uideretur: ſed cautè agens, fiduciā eorum cum honore amputauit

imputauit, ne per potentiam aliquid in eum committerent. Horum autem omnium malorum autor erat Antipater, qui patris inconstantiam intellexerat, cum iandudum ei consedisset. Vnde magis suadere uidebatur, ut auferretur unusquisq; potentium. Tunc ergo rex, Andromacho cum cæteris expulso de colloquio, & fiducia, reliquos fidelißimos Alexandri cum tormentis interrogabat, ut si quid contra se constatum scirent, edicerent. Qui moriebantur, dum non haberent, quod dicerent. Ille uerò consumebatur, quia tales, quales existimabat, non inueniebat. Callidus autem Antipater, quod ex ueritate ad constantiam, & fidem deducere non ualebat, plus incitabat, requirendo à pluribus latentem coniurationem. Proinde cùm aliquis ex pluribus tortis retulisset, quòd cognosceret adulescẽtem, cùm laudaretur corporis eius magnitudo uel sagittandi peritia, cunctaq; alia quæ ad uirtutem super omnes haberet, hæc sibi dixisse potius bona naturæ officere, dum pater inuideret: & idcirco ambulando cum eo sese humiliare, ne longior appareret: in uenationibus uerò cùm sagitaret, illo præsente non rectè iaculari propter genitoris inuidiam, quam de gloria sua haberet. Cumq; uerbum scrutaretur, & remißio pœnarum corporis interueniisset, addebat, quòd fratrẽ Aristobulum consicium haberet, ut in uenatione patrem perimentes, ad Romam confugerent, regnumq; peterent: repertas uero & literas adulescẽtis ad fratrem Aristobulum, in quibus patrem accusabat, nõ iustè feciße, dum terrã tribuisset Antipatro ducentorum talentorũ reditus. Quibus relectis, putauit Herodes uerum existere, quod de filijs suspicabatur: & statim apprehendẽs Alexandrũ ligauit. Deinde uerò remisit suam atrocitatem, dum nec quæ audisset, crederet, & existimaret nihil dignum pro insidijs ex his cõflatũ apparuisse, sed querela esset uel inuenilis temeritas: & qđ manifestè interficiẽtes eũ Romã

confug

confugerent, non ueriſimile uidebatur. Et maius aliquod ſperans inuenire iniquitatis filij ſignum, dicebat non placere ſibi temerariè filium colligaſſe. Torquens autem amicos nobiliſſimos Alexandri non paucos, nihil penitus, de quibus ſuſpicabatur, confeſſos inuenit. Cumq; in hoc multus apparatus exiſteret, & terrore uel turba palatium plenum eſſet, unus quidam iuuenis, ut in neceſſitates peruenit, Romã dixit tranſmiſiſſe Alexãdrum, & petiſſe, ut citius euocaretur à Cæſare: habere ſe manifeſtè cauſam ſuggerere contra patrem, quòd regem Parthorum Mithridatem contra Romanos ſibi reconciliaſſet: addens quia uenenum etiam Alexander in Aſcalone ei paraſſet. Tunc Herodes cùm hæc audiſſet, credẽs, quòd ſolatium temeritatis inueniſſet, ſtatim de ueneno præcepit inquiri, quod tamen nullatenus potuit inuenire. Magnitudinem ergo malorum Alexander uolens confirmare, negare quidem diſtulit, incitando temeritatem patris ad multò maiora delicta: forſan autem & per hoc amputare uolens facilitatem eius, quam in accuſationibus credendis habebat: tamen nullatenus obtinuit, dum omne regnum concutere uoluiſſet. Siquidem literas in quatuor libris deſtinauit, dicens, quòd non oporteret torqueri quẽquam, nec ulterius hoc procedere: quia re uera inſidiæ factæ eſſent, in quas coniuraſſe Pheroram & fideliſſimos amicos eius aſſerebat: Salomen autem noctu ſuper ſe ingreſſam, & cum inuito concubuiſſe: cunctosq; ſimul illic contra eum iure uenturos, quatenus eum occidentes perficerent, quod ſemper habere in expectatione meditati eſſent. Inter hos etiam Ptolemæus, & Sapphinius fideliſſimi regis accuſantur. Nam nihil aliud uidebatur, quàm ſi rabies quædam incidiſſet belluarum more, ut amiciſſimi cõtra ſe armarẽtur. Idcirco nec ſatisfactio ueritatis habebatur, ſed indiſcrete perditiones pronuntiabantur. Cumq; aliquibus uincula, &

alijs

alijs mortes, alijs uerò insperate dolores insligeret, turpiter regnum à priore felicitate dehonestatum est: & sæuissima erat Herodi uita, dum turbatus nemini crederet, magnamq; expectationem tormentorum haberet. Ita noctu & die turbatus, in furorem & insaniam penè lapsus est.

De conciliatione Herodis cum suo filio, & interfectione latronum. CAP. IX.

ARchelaus autem rex Cappadociæ, cùm hæc de Herode audisset, territus pro filia, & de adulescente cõtristatus, pro tantis amici turbationibus in Iudæam uenit: nec in contemptu quæ contigerãt ponens, diligenter prius cuncta perconatus est: nec tamen in aliquo quasi culpãs Herodem, quòd temere fecisset, aggressus est: uerens, ne non ad reconciliationem furoris eum perduceret: sed alium tenẽs ordinem, emendare quæ acciderãt, cœpit. Nam iuueni interminabatur, Herodem autẽ mitem dicebat, dum nihil temerariè fecisset, matrimonium quoque filiæ soluere se promittens: & nec ipsi parcere, si in aliquo reperta illi conscia non indicaret. Cum talẽ præter expectationem Herodes Archelaum uidisset, & quia plus ipso furorem suum demonstrasset, rex ab ira cundia mutatus, dum putaret iustè acta, quæ fecisset, paulatim ad patris affectum redijt. Misericordia ergo inter utrosque apparuit, cùm aliqui pro iuuene satisfecissent, & Herodes ab ira mutaretur. Tunc Archelaum similiter increpantem attendens, petebat, ut nuptias solueret, quod minatus esset: quia quamuis parum iræ adhuc habebat, in his quæ iuuenis commiserat, Archelaus tamen uti modestiorem eum faceret, criminationes in amicos referebat: dicens illorum esse, quòd iuuenem malignitate sua corrumperent: fratremq; regis magis in suspicionem mittebat. Nam cùm Herodes iam contra Pheroram habuisset, & Pherorꝰ indigeret regis reconciliatione, simulq; credens,

quòd Archelaus eum flectere potuisset, accessit ad eum cum veste nigra: petens, ut fratrem pro eo peteret. Quem Archelaus nec spreuit, nec confestim se Herodem suadere posse promisit. Imò hortatus est eum, ad regem accedere, & supplicando confiteri, se omnium malorum autorem extitisse: quia prodessent hæc ad eius indignationem mitigandam plus quàm sua suggestio. His flexus Pheroras, quæ inter se ambo constituerat, præter spem adulescētis accusationes absoluit. Cumq; & Pheroram reconciliasset Archelaus, ad Cappadociam reuersus est: & gratus tanquam nemo alter illo tempore factus Herodi. Quapropter & muneribus eum munificentissimis ornauit, & omnibus magnificè ditauit, & inter necessarios amicissimum arbitratus est. Constituit autem Romam proficisci, quoniam de his Cæsaris scripta susceperat: & usque ad Antiochiam eis simul euntibus, Syriæ procuratorem Titium, inimicum Archelai, ei Herodes amicum fecit. Cumq; Romæ fuisset, & inde reuerteretur, factum est bellum inter ipsum & Arabes, ex huiusmodi causa: Qui Trachonitidē habitant regionem, quam Cæsar à Zenodoro tollens, Herodis prouinciæ addidit, latrocinandi licentiam non habebant, sed agrum colere, & sub quiete uiuere cogebantur, quòd illis minime commodum erat: multaq; Herodi gloria pro diligentia sua surrexerat. igitur quando nauigauit Romam, ut filium Alexandrum accusans, Cæsari commendaret Antipatrum, fama uulgauit eum esse mortuum. Quo comperto, Trachonitidem habitantes, subtrahentes se ab eius principatu, rursus ad solitum morē reuersi, finitimos agros depopulabantur. Contra quos egressi procuratores regis, omnes domuerūt. Ex quibus quadraginta principes latronum cum cognatione sua, à Trachone prouincia ad Arabiam recesserunt: Sylæo susciente eos pro causa iræ, quam habebat negatis nuptijs Salomes. Quibus cùm

bus cùm locum munitum dedisset, illi non tantum Iudæam, sed & inferiorem Syriam deprædabantur: refugia sibi præstante Sylæo. Herodes autem Roma reuertens, comperit plurima regni sui à latronibus male tractata, nec posse duces suos latrones comprehendere, nec habere qualiter tutelam suam muniret, illis Arabũ patrocinijs fultis. Cumq; hoc grauiter ferret, ipse quidem Trachonem perueniens familiares eorum peremit. Vnde potius illi ad iracundiam incitati, legemq; habentes, ut in eos uindicarent, qui familiares suos occidissent, cunctam Herodis terram uexabant, & deprædabantur. Ille uerò referebat hæc Cæsaris ducibus, Saturnino, & Volumnio, uolens latrones ad pœnam petere. Nam illi fortiores & plures facti, omnia perturbabant, affligendo regis Herodis prouinciam, & uillas deprædando, & captos homines interimendo, ut & bello similis esset uiolentia quam faciebant. nam iam plus mille extabant. Herodes autem latrones quidem petebat, & debitum quod per Sylæum mutuasset Obodæ talentorum sexaginta, iam constituto die transacto, in quo statutum fuerat reddi pecunias. Sylæus autẽ Obodam despiciens, dum ipse cuncta gubernaret, latrones quidem denegauit per Arabiam esse, de pecunijs uerò differebat. Quapropter cognitiones coram Saturnino, & Volumnio procuratoribus Syriæ committebantur. Qui statuerunt, intra tricesimum diem Herodẽ pecunias debere recipere: & eos qui de utroq; regno confugissent, inuicem reddere. Et apud Herodẽ quidẽ nullus Arabum penitus inuentus est, nec per afflictionẽ, nec alio modo tentus: Arabes autẽ pasi sunt latrones apud se tenere Iudæos. Cumq; cãstitutus dies transisset, nec Sylæus de quo statuerat aliquid cõposuisset, Romã ascendit. Redditionem uerò pecuniarũ & latronũ Herodes exequebatur. Cumq; Saturninus, & Volũnius præcepissent indeuotos persequi, exercitũ assumens Herodes,

Arabiam ingreßus, diebus ſeptem mãſiones fecit. Cumq; prope caſtellum ubi latrones erant peruenißet, cepit quidem omnes eos inſidijs. Euertit uerò caſtellum, quod Repta uocabatur, cùm neminem penitus læſiſſet. Itaque Arabis ad auxilium uenientibus, cum Nacebo duce, pugna committitur: in qua pauci quidem Herodis, Nacebus autem Arabum dux cum uigintiquinq; ſuis cecidit: reliqui uerò ad fugam conuerſi receſſerunt. Puniens autem rex horum tria milia, circa Trachonem Idumæorum locauit exercitum, & latrones ibi conſtitutos arcebat: & de his ducibus circa Phœnicem exiſtentibus mandauit demonſtrando, quia nihil amplius in indeuotos executus Arabas, quàm oportebat egiſſet: quæ illi quidem requirentes, inueniebant nequaquam eum fuiſſe mentitum.

De geſtis inter Cæſarem, & Arabes. CAP. X.

NVntij uerò Sylæo cum Romæ geſta indicaſſent, & magis ad ſingula exaggeraſſent, & ille in aula permaneret tunc inter Cæſaris amicos, ſtatim hæc audiens, mutata nigra ueſte ad eum ingreſſus, ſuggeßit quod bello cuncta Arabia conflicta, totumq; regnum commotum ab Herodis exercitu fuiſſet: & lachrymis fuſis, quingentos quidem cum duobus milibus Arabum primates periſſe dicebat: interfectum autem & ducem eorum Nacebum, propinquum & affinem ſibi: diuitias autem Reptæ caſtello conſtitutas deprædaſſe: dum pro ægritudine contemptus Obodas ei non ſuffeciſſet occurrere: quia nec ipſe, nec exercitus Arabiæ interfuiſſent. Talia Sylæo dicente, & inuidioſè inſuper addente, quòd nec ipſe rediret ad prouinciam, niſi crederet, quia Cæſar de pace omnium cogitaret: neque ſi præſens fuiſſet, commodum eſſe cum Herode bellum committere. His dictis Cæſar iratus, præſentes homines Herodis percunctatus eſt, qui tunc à Syria ueniſſent,

niſſent, ſi exercitum Herodes ad Arabiam deduxiſſet. Qui cum ei hoc dicere compelleretur, nec cauſam facti ſuggererent, ira Cæſar commotus, ſcripſit Herodi cuncta quidem grauia. Summa uerò epiſtolæ hæc erat: Olim amico, nunc uerò ſubiecto. Scripſit autem de his Sylæus Arabis, qui releuati neque latrones ad ſe fugientes reddiderunt, neq; pecunias: ſed etiam & paſcua, quæ mercede tenebant, minime ſoluto reditu poſſidebant, Iudæorum rege Cæſaris furore humiliato. Tunc quoque Trachonitidem habitantes, cum Arabis aggreſſi cuſtodiam Iudæorum afflixerunt eos, non tantum pro ſua utilitate, ſed & memoria prioris belli per Herodem ſibimet irrogati. Quæ rex ferebat perdita fiducia, quam Cæſaris amicitijs habuerat, dum ſecundo legationes ſuas ſatisfacturus pro culpis non ſuſceptas ab eo cognoſceret. Aeſtuabat etiam de Sylæo, cui credebatur à Cæſare, qui præſens Romæ conabatur defuncto Oboda rege Arabum in regno ſuccedere, multis Cæſari promiſſis pecunijs, alijſq; in aula potentibus. Interea Oboda moriente, Dineas, qui poſt Aretæ dictus eſt, regnum arripuit. Cæſar autem Aretæ minabatur, quod regnare præſumpſiſſet, prius quàm ſibi de hoc ſcriberet. Ille uerò cum donis Cæſari coronam auream multorum talentorum deſtinauit: & epiſtolam, per quam Sylæum criminabatur ut maleuolum ſeruum, & Obodam uenenis eius peremptum, uxoresq; Arabum ab eo adulteratas, dum cauſas reipublicæ rege uiuente gubernaret, imò & ære alieno ſibi uellet per pecunias principatum acquirere. Quibus nullatenus animo Cæſar intendens, remiſit dona. Arabia uerò & Iudæa pluribus malis affligebantur; dum regum unus quidem, quia necdum firmum imperium habebat, prædatores nullatenus prohiberet: Herodes autem iratum Cæſarem pro ſua uindicta uidens, omnes illorum iniquitates portare cogebatur. Deinde tantis circunſtantibus malis,

iudicauit iterum Romam transmittere, si posset mediocriter per amicos Cæsarem placare. Direxit ergo Nicolaum Damascenum.

De accusatione filiorum Herodis coram Cæsare. CAP. XI.

DOmus autem & filij sui multò peius illo tempore erant dispositi: & licet sine suspicione nunquam fuissent, malum tamen plus tunc ex huiusmodi causa prævaluit. Lacedæmonius Eurycles, nobilis domi, malus autem animo, luxuriosusq; ad Herodem ueniens, multis donis eius fauorem comparauit, ut inter necessarios amicos deputaretur. Qui manens apud Antipatrum, aditum & consuetudinem cum Alexandro habebat. Nam Archelao Cappadoci se se dicebat hospitem, & ideo propter Glaphyram ualde honorabat eum, cuctisq; blandiebatur. Semper autem dicta uel facta notabat, ut exinde posset accusationibus consertis gratias Herodis conquirere: unde singuli existimabant multum sibi fidelem existere. Quapropter tractus Alexander ut adulescens, & dolens de his, quæ passus fuisset, narrauit quomodo pater alienatus fuisset, & mater sua interfecta ab eo perisset, Antipatrum autem sibi præposuisset: & quemadmodum ille intolerabilia de eo patri dixisset, & ad odium illum incitasset, ut nec conuiuijs eos, nec conuentu dignaretur. Cùm ergo dolens talia deflenisset, statim Eurycles Antipatro nuntiauit, dicens: Non pro mea utilitate tibi hæc nuntio, sed tuis iam uictus honoribus & rei magnitudine, præcipio cauere Alexandrum. Nam hæc non sine dolore dicens, inesse suis uerbis audaciam demonstrabat. Igitur Antipater cùm eum sibi fidũ esse existimasset, magnas ei donationes obtulit, & deinde flectit Herodi eadem explanare. Qui non sicut ab Alexandro audiuerat, intimauit, sed uerbis suis aliquam ueritatem accusationibus addens, animum regis immutabili odio filiorũ compleuit. Qui à rege donationem

rem quinquaginta talentorum accipiens, ad Archelaũ regem Cappadociæ profectus, Alexandrum modestum & bonũ referebat: multumq; laborasse, quatenus patri eum reconciliaret. Quapropter ab illo quoq; multa dona suscipiens recessit. Qui nec in Lacedæmone talia facere desistens, multis iniquitatibus immersus, patria priuatus excessit. Rex autem Iudæorũ, non sicut prius cõtra Alexandrum uel Aristobulum tantummodo accusationes audiebat, sed & si nullus aliquid ei nuntiasset, ipse perscrutabatur: licentiamq; dedit uolentibus quiddã contra eos referre. Tum uerò Euaretum quendam, licet uellet, tamen non libenter accusantem audiuit: quia & ipsum ut conscium abhorrebat. Superuenit autem contra adulescentes aliquid peius, dum omnes præmiorum promissione ducerentur, aliquid acerbum contra eos nuntiare: qui tanquam pro salute regis dicentes, etiam falsa suggerebãt. Duo enim fuerunt amici Herodi, fortitudine uel magnitudine corporis præcellentes, Iocundus, & Tyrãnus nomine. Qui cùm offendissent regem, expulsi, & Alexandrum secuti, in exercitationibus ab eo honorabantur, pecuniasq; & donationes accipiebant. Quorum statim rex in suspicionẽ ductus, torquebat eos. Qui cum multo tempore sustentassent, pòst uicti, dicebant quòd eis suasisset Alexander Herodem in uenatione feras sequentem ab equo deijcere, ut ita facilè eum suis telis perfoderent. quod olim ei contigerat. Demonstrauerunt etiam aurum in Ioppe oppido celatum: & præpositum uenationis conuincebant, quòd sibi tela regalia Alexandri iussionibus dedisset. Post hæc princeps custodiæ Alexandrij oppidi apprehensus torquebatur, quasi uellet suscipere custodiam adulescentium, & præbere eis in castello positas regales pecunias. Et ille quidem nihil tale confessus est: filius uerò eius ista facta fuisse dicebat, literasq; porrexit, quasi manu Alexandri factas, quæ ita continebant:

Cum dei auxilio quæ proposuimus, omnia confecta sunt. Ergo ueniemus ad uos, & sicut promisistis, in castello nos suscipite. Post hanc epistolam Herodes quidem de filiorum insidijs credidit. Alexander autem Diophantum inquit, scriptorem imitatum manum suam, & has propter Antipatrum literas astutè scripsisse: Diophantus enim talis erat, quapropter in huiusmodi & alijs rebus conuictus interijt. Rex autem cum coram multitudine produxisset in Hierichuntem filios, & accusatores eorum, hos quidem multi manu iaculantes interemerunt. Cumq; impetum super Alexandrum occidendum fecissent, rex eos per Ptolemæum, & Pheroram prohibuit. Custodiebantur autem, ne quis ad eos ingrederetur, & speculabantur, ne quid facerent, uel dicerent. Et quid amplius? Cum damnatorũ infamia tenerentur, horum unus Aristobulus existimans suam socrum condolore suis calamitatibus, & regem in odio habere: Et tu, inquit, in periculo perditionis communicas, dum accusata de nuptijs Sylæi, cuncta putaris prodere. Hæc autem illa statim fratri nuntiauit. Qui nullatenus sese continens, ligari eos, & distractos ab inuicem, quæ male de patre sensissent, scriptis porrigere præcepit. Qui præceptis coacti scribunt, insidias quidem contra eum nec cogitasse, nec instruxisse: fugam uerò meditatos, & hanc propter necessitatem, dum in suspicione uel difficultate uitam suam haberent. Eodẽ tẽpore cum de Cappadocia legatus ab Archelao, Mila nomine, nobilissimus peruenisset, Herodes uolens erga se perfidiam Archelai manifestã facere, uocauit Alexandrũ sicut in uinculis erat: & rursus consuluit de fuga, qualiter uel ubi statuisset discedere: cùm Alexãder ad Archelaũ dixisset, et ab eo promissum sibi fuisse, ut Romæ destinaretur: nihil uerò aliud, neq; importunũ aut acerbũ in patrẽ cogitasse: nec ea quæ per maleuolẽtiã aduersariorũ cõficta essent, uera existere: ac uelle

si adhuc

si adhuc Tyrannus uiueret, ut quæstione cautiore facta ueritas appararet: sed hūc citius periſſe, Antipatri per amicos popu lum incitante. Cum talia retuliſſet, iußit Milā cum Alexandro ſimul ad Glaphyram produci, ut interrogaretur, ſi quid ea cognouiſſet de inſidijs in Herodem conſtructis. Qui cum ue niſſent, ſtatim Glaphyra Alexandrum ligatum uidens, caput ſuum percußit, & ſtupefacta nimis ingemuit. Fuerunt autem & adoleſcentis, & præſentium lachrymæ, ſpectaculum dolo re plenum: nec diu potuerunt interrogare uel reſpondere. Deinde multo pòſt Ptolemæo, qui iuſſus erat eos perducere, in terrogante Glaphyram, ſi quid de his quæ fiebant cognoſce ret, Alexander reſpondit: Quid meū hæc ignoraret, quæ ani ma mea plus mihi diligitur, dum & communes filios habere mus? At illa clamauit, quòd nihil cognoſceret importunum: ſi tamen aliquid ſaluti eius prodeſſet, non recuſaret etiam men tiendo confiteri. Alexander autem: Nihil impium, inquit, nec quòd pater ſuſpicatur, quia nullatenus hoc ipſe cogitaui. Tu uerò mulier, quid aliud ſois, niſi quòd ad Archelaum fugere deliberauimus, & exinde Romam aſcendere? Eadem & illa confeſſa, Herodes in Archelaum de perfidia ſuſpicionem ha buit: deditq; Olympo & Volumnio literas, præcipiens tranſ eundo per Eleuſam ciuitatem Ciliciæ eas Archelao tradere, culpans eum quòd inſidiarum particeps cum filijs ſuis eſſet: & exinde Romam nauigarent: ubi ſi Nicolaum inuenirent aliquid profeciſſe, ne Cæſar in eadē difficultate permaneret, darent literas & argumenta, quæ contra iuuenes conſtructa deſtinauerat. Archelaus autem literas accipiens, ſuſcipere ſe quidem adoleſcentes cōfeſſus eſt, quia prodeſſet eis uel patri, ne quid peius per diſcordiā eueniret: ad Cæſarem autē tranſ mittere, uel aliud perfidum contra illum agere, nihil adole ſcentibus penitus promiſiſſe. Legati uerò cum hæc audiſſent,

& Romam peruenissent, literas porrexerunt: quia Cæsarem placatum inuenerunt. Nam de legatione Nicolai taliter euenit: ut hic ad aulam ascendit, primum quidem nõ pro quo uenerat, sed Sylæum accusare deliberauit. Quod multi intelligentes, Nicolaum adeuntes, iniquitates omnes Sylæi nunciabant, & quod multos Obodæ peremisset, quorum indicia manifesta ex literis eius demonstrabant.

De reconciliatione Cæsaris cum Herode, deq; accusato Sylæo, qui morte damnatus est. CAP. XII.

NIcolaus felicitatem quandam sibi existimans oblatam, moliebatur per accusationem Sylæi Cæsarem Herodi reconciliare. Sciebat enim quia si uellet satisfacere de factis eius, non permitteretur: si uerò Sylæum accusaret, tẽpus pro Herode dicẽdi posset inuenire. Constituto ergo die, Nicolaus præsentibus legatis Aretæ, accusabat Sylæum, et cum cæteris addebat regis multorumq; Arabum simul interitum: & pecunias mutuo accepisse pro nullo Reipub. commodo: nec non adulteria, non tantummodo per Arabiam, sed etiam Romanarum mulierum. Addebat autem, quò acerbius concitaret Cæsarem, nihil uerum docuisse de factis Herodis. Cumq; ad hunc locum peruenisset, Cæsar quidem interrogauit, si Herodes exercitum contra Arabiam non duxisset, nec duo milia quingentos occidisset, nec captiuos traxisset, prouinciamq; deuastasset. Ad quæ Nicolaus respondit: pro his magis se uelle suggerere, quòd nihil aut multo minus ut audierat factum fuisset: Sed tu, inquit, uir iustus hæc atrociter existimasti. Quod cum præter opinionem Cæsar audisset, & iussisset ut diceret: Nicolaus satisfaciendo, quingentorum talentorum syngraphã produxit. In qua cautum fuerat, licere Herodi constituto die transacto, pecuniisq; non redditis, totam Arabiam

imò

inuadere. Introductam uerò per prouinciam militiam, non expeditionem dicebat, sed multitudinem suas pecunias uolentem exigere: nec constituto die, sed multo pòst introductam. De qua re cum sæpius quidem Saturninum & Volumnium procuratores Syriæ interpellasset, deinde coram illis in Beryto cum Sylæus per tuam fortunam iurasset, intra tricesimum diem pecunias se præbere, nec non & eos qui à regno Herodis transfugissent, nihil horum eo faciente, rursus ad procuratores Herodes peruenit. Cui cum præcepissent pignora sumere, statim prouinciam cum suis ingressus est, quod iste bellum dicit ad inuidiam procuratorum tuorum, qui hoc fieri denuntiauerunt secundum conscriptionum statuta. Iste uerò, inquit, non tantum deos, sed & tuum numen periurans decipit. Restat mihi iam de captiuis dissere re. Latrones Trachonem habitantes, quadraginta primum, deinde multi tormenta factorum timentes, refugium sibi fecerunt Arabiam: quos Sylæus cum suscepisset, contra omnes homines uastabant terram, quam eis habitandam præbuit: & lucra latrocinij cum eis partiebatur. Spopondit autem per eadem sacramenta & hos reddere, & die quo promiserat se debitum soluturum. Quid ergo? Potest'ne demonstrare in præsenti quenquam alium ex Arabum prouincia, quàm hos abstractos quos refero? nec cunctos, ut ait, sed qui nequaquam latere potuerunt. Ita ergo calumnia de captiuitate declarata, maximum Cæsar intellige mendacium, & falsitatem ad tuam excitandam iram ab isto confictam. Nam cum ingressus Arabiam noster exercitus fuisset, & unus uel alter de socijs Herodis concidissent, coactus restitere, Nacebum ducem eorum cum uigintiquinque prostrauit. Quorum pro unoquoque eorum centum iste referens, duo milia quingentos periisse dixit. Hac oratione Cæsar permotus, ad Sylæum

læum cõuersus, furore plenus, interrogauit quàm multi Arabum periſſent. Qui conturbatus, erraſſe ſe dixit. Deinde pacta debiti leguntur, literæq; imperatorum & ciuitatum, quæ latrocinia criminabantur. Mutatus ergo Cæſar, Sylæum quidem mortis ſententia damnauit, Herodi uerò reconciliatur, ſatisfaciens quòd ex falſa criminatione atrociter ei ſcripſiſſet. Nam ita Sylæo reſpondiſſe perhibetur: Quis eſt iſte, qui me impulit mendoſa ſuggeſtione uirum mihi amicum offendere? Sylæus quidem pecunias creditoribus redditurus, & pòſt puniendus deſtinatur. Cæſar autem adhuc iraſcebatur Aretæ, quia principatum nõ ſuis præceptis, ſed propria præſumptione cepiſſet. Cogitabat ergo & Arabiam Herodi tradere, ſed impediebant literæ quas rex miſerat per Olympum & Volumnium. Qui cùm Cæſarem audiſſent placatum, ſtatim pro præcepto Herodis literas uel probationes, quas de filijs miſerat, porrexerunt. Quas cum Cæſar legiſſet, principatum alium addere ſeni, & male ſentienti de filijs, non æſtimauit. Admittens ergo legatos Aretæ, & improperans quòd temerarie niſus eſſet, & non à ſe regnum accepiſſet, dona ſuſcepit, & principatum ei confirmauit.

De occiſione filiorum Herodis à patre crudeliſſimo.

CAPVT XIII.

HErodi uerò ſcripſit, quòd placatus ei fuiſſet, & de filijs eius contriſtaretur: præcipiens ut ſi quid acerbum contra eum præſumpſiſſent, perſequeretur tanquam patris præuaricatores: nam huiuſmodi poteſtatem ei conceſſit: ſi uerò fugam tantummodo cogitaſſent, ut improperans mitigaret eos, nec aliquid crudele perageret. Admonuit uerò, ut concilio in Beryto congregato, quo multi Romani habitant, & ſimul imperatoribus Syriæ & Archelao rege Cappadociæ, aliiſq; quãtos exiſtimaret amicitijs uel honoribus clariſſimos, eorum

ſententijs quod oporteret impleretur. Herodes autem cum literæ uenissent, lætus pro reconciliatione, & quòd sibi potestas ſuper filios fuiſſet conceſſa, ſtatim accerſijt cunctos à Cæſare conſtitutos ad concilium, præter Archelaum, quem propter offenſam noluit intereſſe, ne quid uoluntati ſuæ impediret. Cumq; in Beryto imperatores & alij cõueniſſent, filios quidem non permiſit ad concilium accedere, ſed in uilla quadam Sidoniorum Platane nomine, iuxta ciuitatẽ reliquit, ut uocati ad concilium præſentarentur. Solus autem ingreſſus, centũ & quinquaginta uiris conſidentibus, accuſabat filios: & cauſa quidem nõ erat acerba, quantum ad ueritatis indicia: multum uere diſſimilis patri filios criminanti. Nam uiolenter perorabat, & in approbatione cauſæ turbabatur, & maximi furoris & ferocitatis ſigna monſtrabat. Defendebat etiam tanquam uera, quæ in odium filiorum dicta fuerant: & quæ ipſe contra filios ſcripſerat legebat, in quibus inſidiarum quidem nulla conſcriptio fuit: tantum uerò quòd fugere cogitaſſent, & derogationes quædam, & opprobria propter odiũ quod in eos habebat. Quæ cũ legiſſet, clamauit iurando, quòd melius uita priuaretur, quàm talia uellet audire. Deinde cũ dixiſſet quòd & natura, & Cæſare cõcedente poteſtatem haberet, addidit: & patriam legem ſibi præcipere, ſi quando parentes filios accuſarent, & ſuper capita eorum manus ſuas imponerẽt, neceſſe eſſe populos circunſtantes lapidare eos, & huiuſmodi morte perimere: quam legem ipſe paratam in patria quidem uel in regno habebat, ſi facere uoluiſſet: ſed ſpectaſſe illorum iudicia: cognitores autem inueniſſe eos in manifeſtis filiorum & non paruis criminibus, ut tempus habentes dignum, nullatenus deberent negligere, ne alijs talia prouenirent. Cum hæc rex itaq; dixiſſet, & adulescentes ad ſatisfactionem tranſiſſent: uidentes iudices quòd modeſtiam uel reconciliationem

mini

minime rex assumeret, potestatem ei confirmauerunt. Et primus quidem Saturninus, uir consularis, & in dignitatibus clarissimus, mitem sententiam protulit, dicens: Damno filios Herodis, interfici uerò non iustum arbitror: quia & ipse filios habeo, & regem puto sic uelle, quamuis infelices filios se habere consentiat. Post quem Saturnini filij tres, qui eius erant legati, sententiam eandem cum patre pronuntiauerunt. Volumnius autem econtra, morte puniendos filios Herodis respondit, ita circa patrem iniquos inuentos. Eadem cum plures dixissent, ut cum nihil ambiguum esset, quò minus intelligeretur morte damnatos adulescentes, statim Herodes ad Tyrum peruenit, ducens miseros adulescentes. Cumq; Nicolaus ad eum Roma delatus esset, & prius ipse sententias in Beryto de filijs pronunciatas audisset: Herodes eum consuluit, quid amici eius de hoc Romæ deliberassent. Ille ait: Quod & mihi uidetur, impia esse quæ illi de te senserunt: oportere uerò ligatos & custoditos coërceri, & si quid tibi aliud uisum fuerit. Prouide tamen, ne plus iracundia quàm modestia usus esse uidearis. Nam minime dimitti solutos puto, ne talia committant, quæ nullatenus possint corrigi. Multi etiam tuorum amicorum eadem Romæ deliberauerunt. Herodes autem cum tacuisset mœstitia tentus, pòst iussit Nicolaum secum nauigare. Moxq; ut ad Cæsaream delatus est, rumor à populo de filijs eius euolabat, cunctis sustinentibus ubi causa eueniret dum sic periclitarentur: & cum doloribus eorum condolerent, dicere aliquid palàm, aut dicentem audire, sine periculo non erat. Vnde misericordiam cum dolore conclusam sine uoce comprimebant. Vnus autē miles nomine Tyro, cum filio suo æqueuo & amico Alexandri, cuncta quæ alij timore tacite dolebant, cum libertate loquebatur: & sæpius clamabat inter multitudinem dicēs, quòd perisset ueritas, quòd iustitia ab hominibus

recessi

receſſiſſet. Vigent, inquit, mendacia & malignitas, tantamq; nebulam humanis negotijs intulerunt, ut maximæ calamitates & miſeriæ pro nihilo iudicentur. Cum talia ſæpius exclamaſſet, licet non ſine diſcrimine, ueritas tamen omnes mouebat. Quapropter ſinguli timentes occultabant, & hæc illum dicentem libenter audiebant. Qui cum regem petiſſet, ut ſolus ſoli quæ uellet ediceret, conceſſumq; ei fuiſſet: Non poſſum, inquit, rex continere pro tali dolore fiduciam uel audaciam meam, neceſſariam quidem tibi & cõmodam, ſi quid utile uelis ab ea ſuſcipere: meæ uerò tutelæ cõtrariam. Deinde ſubſecutus ait: Quò tua mens ſagaciſſima receſſit? aut cur ſuperabundans ſapientia ſenſu mutatur, quo plures uel maximos acquiſiſti triumphos? Quid eſt quòd cognati uel amici remorantur petitionibus tuã flectere pietatem? quos tibi minime iudico eſſe cognatos uel amicos, ſi deſpexerint tale ſcelus in tuo beatiſſimo fieri principatu. Tu uerò non præuides quid eueniat, ſi duos aduleſcẽtes ab uxore regia tibi creatos, & in omni ſummitate uirtutis præcellentes, occidis: teq; ſolum in ſenectute relinquis, cum uno filio male ſuam ſpem diſponente, & cũ cognatis, quos ipſe toties iam morte damnaſti. Non'ne cogitas, quòd multitudo tacens crudelitatem tuam conſpicit & odit? exercitus quoq; cunctus & primates eius, qui miſericordiam quidẽ de infelicibus, odium uerò in te hæc faciente concipiunt, terret? Cum hæc rex in initio non libenter audiſſet, & commouiſſent eum uerba Tyronis, per quæ manifeſte familiarium perfidiam exprobrauerat: paulatim immenſa & militari fiducia uſus Tyro, concidit, & turbatione compleuit Herodem. Qui cum magis increpari quàm admoneri ſe putaſſet, & quia milites cum abhorrerẽt, & primates eorũ indignarẽtur, præcepit nominatos cunctos cum Tyrone ligatos in cuſtodia detineri. Cùm hoc factum fuiſſet, & Tryphon

phon quidam tonsor regis, inuenta occasione regem adisset, ait: Suasit mihi Tyro sæpius, ut regẽ tondens, guttur eius inciderem: Nam inter primos apud Alexandrum, inquit, poteris esse, magnasq; donationes ab eo percipere. Quæ cum dixisset, eum rex comprehendi præcepit, & tormẽtis Tyronem & eius filium atq; tonsorem subdi. Cumq; Tyro ita consisteret, uidens filius patrem suũ crudeliter laceratum, nec habentem spem salutis, futurumq; sibi iudicium ex tormentis intelligens: Se, inquit, regi ueritatem nunciare: si uerbo cõfirmaret, tormenta patris & sua remittere. Cumq; rex fidem dedisset, dixit, cõstituisse sibi Tyronem manu sua regem adire & occidere, si copia daretur, ut solum eum inueniret: multaq; pati, quatenus Alexãdro præstaret. Quæ cum ille dixisset, patrem à necessitate soluit. Incertum autem est, utrum hæc ueritate an necessitate retulerit, ut aliquod perfugiũ in præsentibus malis inueniret. Herodes autem licet deliberasset iandudum filios interimere, tunc tamen festinauit crudelitati suæ finem imponere: & in concione producens, trecentos priores militum reos factos, cum Tyrone filioq; eius, et accusatore tonsore, criminabantur coram omnibus. Et illos quidem multitudo peremit: Alexander autem & Aristobulus in Cæsaream tracti, patre præcipiẽte laqueo perimuntur. corpora uerò eorum noctu ad Alexandrium ponuntur: quo matris eorũ pater, pluresq; cognati, & proaui positi esse uidebantur.

FLA

FLAVII IOSE-PHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimusseptimus.

De pessimis studiis Antipatri in patrem, & alios. CAPVT I.

ANTIPATRO autẽ, postquàm fratrum extitit accusator, & patris in facinus extremæ impietatis & crudelitatis impulsor, haud sanè pro uoto spes uitæ sequentis aperitur. Nanq; iam amittẽdi regni metu fuerat liberatus, quòd iam uidelicet illud cum fratribus se cõmunicaturũ fore non cerneret: operosius tamen & ambiguum regnum sibi fieri magis magisq; sentiebat. Siquidem odium uniuersæ gentis aduersus illum erat exortum. Fuit uerò illi etiam hoc ualde contrariũ, quòd totam contristabat militiam, dum auersam ab ea gereret protinus uoluntatem, in qua proculdubio omnia regni monimenta consistunt: & maximè, quoties gentem aut populum uniuersum, nouarum rerum cupidine perturbari contingeret. Tantum etenim periculum ei fratrum procurauit interitus. Veruntamen cum patre pariter participabatur regnandi negotium, non aliter quàm si rex etiam ipse consisteret: ampliorq; à patre ei negotia credebantur: & unde perire debuisset, firmitatem magis fauoris inuenerat, quòd quasi pro Herodis tutela fratrum suorum proditor extitisset, & non inimicitia, qua circa illos & circa patrem ipsum detinebatur. Talibus enim eum maleloquijs induxerat. Quæ omnia machinationes erant, uiam construentes, quæ aduersus Herodem tenderet, ut Antipater accusatores non haberet de his quæ parare cogitabat: Herodes autem omni refugio nudaretur, non habens qui sibi auxiliaretur, cum Antipater hostis

stis manifestus existeret. Proinde odio paterno illas fratrum insidias perpetrabat. Pulsabat autem eum amplius, ut ab incepto non desisteret, quòd cernebat moriente quidem Herode certò sibi principatum esse uenturum: prolixius autem iuuēte patre multa sibi surrectura pericula, si eius factio proderetur, cuius extabat ipse compositor: & quæ si palàm fieret, hostem illi patrem compellebat existere. Propter quæ ad donandum erat largus & affluens: & etiam eos qui circa patrem erant, lucris pulsabat ingentibus, ut aduersus eum omnium odia concitarent: & maximè illos, quos Romæ possidebat amicos, missionibus magnorum munerum sibi benevolos comparabat. Ante omnes autem Saturninum, qui tunc curam Syriæ gerebat, inducere magna spe incitabatur: sed etiam Saturnini fratrem promereri festinabat. Ad hæc sororem regis uiro inter primos apud Herodem coniunctam, suo modo utens, ad se uolebat attrahere. Erat quippe ad fingendas amicitias colloquentibus secum callidus, & ad odium dissimulandum ualde credibilis, & ad celandum semetipsum astutissimus. Non tamen decipere ualebat suam nutricem, quæ illum iam antè abunde cognouerat, & ab eo falli non poterat. Siquidem omnibus eius factionibus iam antea fuerat reluctata, ob morum improbitatem: quamuis eius filiam haberet uxorem prouidentia matris Antipatri, & eius ipsius instantia illam suscipiens, quæ primo fuerat Aristobuli sociata connubio. Nam alteram Calleas uiri eius filius habebat uxorem. Sed nullum hoc ei tutamen erat, quò minus eius intelligeretur iniquitas: sicut nec prius cognatio quicquam obstiterat, quò minus odibilis haberetur. Interea Salomen festinantem Sylæo Arabi coniungi corporali libidine concitatam, Herodes compellit cum Alexa inire connubium, cooperante quoq; illi Iulia, & persuadente Salome ne illius renueret nuptias, ne inimic

micitiæ inter eos maturius orirentur. Iurabat quippe Herodes, nunquam se circa Salomen beneuolum fore, nisi coniugium Alexæ susciperet, & obediret Iuliæ, utpote Cæsaris coniugi, ad hæc etiam utilia suadenti. Interim filiam Archelai regis, Herodes ad suum destinat patrem, quæ fuerat Alexandro iugata, dotem etiam restituens, ut nullum inter eos certamen oriretur.

De Herodis uxoribus, & filiis filiorum: deq; Zamari Iudæo Babylonico. CAP. II.

IPse autem enutriebat filiorum filios diligenter admodum. Erant enim Alexandro quidem ex Glaphyra uirilis sexus duo: Aristobulo autem ex Beronice Salomes filia masculi tres, puellæ duæ. Et sæpius amicis præsentibus coram se constituens Herodes illos infantulos, filiorum quoque fortunam casumq; deplorans, orabat, ne tale quicquam illorum filijs accideret: sed ut cum uirtute crescentibus, uicissitudinem illi nutricationis & educationis exoluerent. Desponsabat autem eis maturo iam tempore decurrente, maiori natu quidem Alexandri filiorum, filiam Pherorę: Aristobuli uerò filio, filiam Antipatri: filiam uerò Aristobuli denominat Antipatri filio: alteram uerò ex filiabus Aristobuli, Herodi filio suo: fuerat autem is regi natus ex filia pontificis. Paternus quippe mos erat, ut simul plures haberemus uxores. Agebat autem filiorum desponsationem rex misericordia infantulorum parentibus orbatorum, ad beneuolentiam eorum per societatem coniugalem Antipatrum prouocare desiderans. Antipater autem non cessabat circa infantulos ea uoluntate uersari, qua circa fratres quoq; fuerat agitatus. Incitabat autem eum studiũ patris, quod circa infantulos gerebat, sperans eos maiores ac meliores suis fratribus fore, præsertim cum in uirilem ætatem prorumperent: Archelao etiam auxilium ne-

potibus præbituro, uiro in regni culmine constituto: & Pherora, in nurum unam ex eis suscepturo filiam: tetrarches enim erat iste. Excitabat autem eum uniuersa quoque multitudo, quæ circa infantulos quidem misericordi mente mouebatur, aduersus eum autem odium in omnibus gerebat, eò quòd claruerat tantæ in fratres iniquitatis structor. Machinabatur quoque dissoluere quæ patri placuerant: aduersum sibi reputans, si contra se talium adunaretur potentia. Et differebat quidem Herodes sequi postulationes Antipatri, ut ipse quidem Aristobuli filiam in connubio susciperet: Pheroræ uerò filius, fratris eius Alexandri filiam. Et sponsiones quidem nuptiarum huiusmodi gerebantur à rege, Antipatro tamen inuito. Herodi uerò regi ea tempestate uxores erant nouem: Antipatri mater, & filia pontificis, ex qua etiam eiusdem nominis illi filius fuerat procreatus. Erat autem ei etiam fratris filia coniuncta: & cum ea neptis altera: ex his quidem proles nulla germinauerat. Erat etiam in uxoribus ex gente Samaræorum una, ex qua filij extiterãt Antipas & Archelaus: & filia Olympias nomine: & hanc quidem postea Iosippus susceperit uxorem, qui regis fuerat fratruelis: Archelaus autem & Antipas Romæ apud quendam familiarem educabantur. Coniuncta illi erat etiam Cleopatra, sed Hierosolymitis: & filij ex ea fuerant nati, Herodes & Philippus, qui etiam Romæ educabantur. Erat in uxoribus etiam Pallas, quæ Phaselum ei pepererat filium. Super has quoque Phædra & Helpis erant uxores, ex quibus duæ filiæ fuerant procreatæ, Roxana nomine, & Salome. Filiæ autem eius maiores natu, & una matre procreatæ, cum Alexandro, quarũ intuebatur Pherora nuptias, coniunctæ erant, una quidem Antipatri sororis filio, altera uerò Phaselo: & iste quoque fratris Herodis fuerat filius: & hoc quidem ex dispositione factum fuerat Herodis.

dis. Tunc autem uolens aduersus Trachonitas munitus existere, cogitauit uicum Iudæis ædificare, non distantem magnitudine ciuitatis, ut per hoc inaccessibiles hostibus faceret limites suæ prouinciæ. Et cognoscens uirum quendam Iudæum ex Babylonia, cum equitibus quingentis & sagittarijs plurimis, cognatorum etiam multitudine, usque ad centum fermè numerum uirorum, Euphratem fluuium transmeasse, & in Antiochia in loco qui dicitur Daphne Syriæ conuersari cum Saturnino, qui tunc ibidem imperator militiæ constitebat, illum ei locum ad habitandum benigna largitate, cui Balathana nomen erat, concedere promisit. Euocabat ergo eum cum tota multitudine omnium, qui eum fuerant consecuti: spondens daturum se terrā in regione quæ dicitur Bathanea. Determinauerat enim eum in Trachonitide constituendum, uolens eius habitationem obstaculum cōtra hostes habere. Promittebat itaque illam regionem sine tributis esse daturum, & liberos fore, quæ moris erat illius regionis habitatoribus exhibere: immunemq; eis terram & nullis illationibus obnoxiam præbiturum. His persuasus Babylonius uenit: & suscipiēs regionem, oppida, & municipia plurima constituxit. Et uicum Bathyra nomine constituens, obstaculum erat & oppositio quædam, ille uir indigenis aduersus Trachonitas, & Iudæis de Babylonia uenientibus ad Hierosolymam per sacrificiorū tempora, ne quis eorum latrocinijs Trachonitarum insidijsq; læderetur. Et aduentabant ad eum plurimi, maximeq; illi undique cōcurrebant, à quibus paternus mos Iudæorum, & institutā colebantur. Quibus rebus illa regio breui populosa facta est, propter quod immunis ab omnibus functionibus permanebat uiuente duntaxat Herode. Cæterum postquàm Philippus filius eius principatum regni suscepit, modicas paruo tēpore illis functiones imposuit. Agrippa uerò maior, & filius

eiusdem nominis, eos admodum grauauere: nõ tamen eis de libertate ipsorum, cum possent, ullam intulere molestiam. Sed Romani deinde dominatũ illius regionis adepti, libertati quidem eorũ etiam ipsi seruauere dignitatem, impositionibus autem eos functionum usquequaq; grauauerunt. Et hæc quidem opportuno tempore diligenter exequar, oratione procedẽte. Zamaris autem Babylonius inter hæc uita defungitur: qui ad possidendam illam regionem ab Herode fuerat accitus: quiq; cum uirtute uiuens, filios quoq; optimos reliquerat: Iacimum quidem, qui fortitudine clarus extabat (is equites Babylonios, qui sub illo fuerant, continebat) & Eli: quos rex afficiebat abunde muneribus. Sed Iacimus in senectute defunctus, Philippum filium dereliquit, & manu bonum, & alijs uirtutis artibus usui supa quemlibet accommodum. Ob hoc fida illi amicitia, & firmißimus fauor cum Agrippa rege prouenerat: militiamq; totam quam rex habebat, iste curabat: & ubicunque deducendam ratio postulabat, eius regimine ducebatur.

Insidiæ Antipatri in patrem Herodem, sed deprehensæ in Pharisæis. CAPVT III.

HErode autem in quibus retuli constituto, in Antipatrum spectabant cuncta negotia, propter quod utilis ac promptus á rege putabatur, & rex ex hoc firmitatem non amiserat potestatis, quam ei pater propitius indulgebat, spe quasi fauoris eius, ac fidei. Ad hæc erat etiam adderiuandam in se potestatem audacißimus, quoniam incognita erat patri eius nequitia: & quoniam ad fidem faciendam in dicendo callebat. Erat etiam cunctis terribilis, non tantum magnitudine potestatis, quantum peruersitate morum, & quòd erat ad male loquendum procacißimus. Maxime autem eum Pheroras accurabat, uicißimq; curabatur. Nam eum callide ualde circumuenerat Antipater, & maxime per mulieres, ad occupandos

dos eius animos ambierat. Deditus quippe fuerat Pheroræ uxori, matriq; eius, atque sorori, licet mulierum genus horreret, ob iniuriam filiarum suarum uirginum: ueruntamen his patiebatur, ab hisq; ducebatur, & nihil ab eo sine illis mulieribus agebatur. Nam hominem illum etiam medicaminibus accurabant, & sibimet inuicem cooperari nequaquam mutuo fauore cessabant. Ita enim eas omnibus modis Antipater induxerat, partim per semetipsum, partim etiam per propriam matrem. Nam idem hæ quatuor mulieres sentiebant, idemq; loquebantur. Pheroræ tamen circa Antipatrum in nonnullis minimis sanè rebus sententia mutabatur. Erat autem illis in contrarium nitens regis soror, tandiu cuncta circunspiciens, & amicitiam eorum in perniciem Herodis construi cernens, & à nuncijs non abstinens. Illi autem sentientes molestam esse regi suam ad inuicem beneuolentiã, consilium ineunt, ut manifesta eorum non esset amicitia, neq; palam conuẽtum facerent: odium autem & maliloquia, ubi tempus exigeret, contra semetipsos confingerent: maximè autem sub Herodis præsentia, ut ad eum de semetipsis talia deferrẽt: secreto uerò beneuolentia inter eos firmior certiorq; constaret. Et sic quidem illi gerebant. Salomen autem nihil prorsus latebat, neque primum eorum propositum ad huiusmodi negotia festinare, neq; tunc, quãdo secretas machinationes construebant. Cuncta quippe illorum illa mulier indagabat, quæ amplificans & atrociora faciẽs, ad fratrem propriũ perferebat, secretos eorum conuentus insinuans: & conuiuia, & consultationes occulte semotimq; consertas, ad eius interitum tendere, nisi maturius proderentur. Indicabat quoq; illos in manifesto quidem aduersarios sibimetipsos quasi constare, & ad læsiones mutuas ficte loqui, finemq; festinare: secrete & ab alterutris remotos, beneuolentiã inter se confirmare maximam

& quoties in quibuſcunque negotijs ſinguli ſerent, illud agere, quòd amicitia poſtularet: & polliceri ſibi, etiam pugnare contra quos opus eſſet, modo ut illud aſtu uel fauore mutuo non ſentirentur efficere. Illa quidem hæc & huiuſmodi inueſtigabat omnia, & integra ad fratrem conueniens cuncta deferebat, ſentientem quidem iam etiam ipſum plurima per ſemetipſum: ſed ad audendum aliquid, licet excitatus eſſet ſororis accuſationibus, retardantem. Erat enim portio quædam Iudæorum hominum, de ſcrupuloſitate & ſubtilitate paternæ legis gloriantium, & culturam diuinitatis ſimulantium, à quibus inducebantur mulieres illæ ſuprà memoratæ: hi Phariſæi dicebantur, qui poſſent maximè regi non modicum afferre præſidium. Erant enim procaces ad bellum gerendum, læſionesq; inferendas immaturius eleuati. Cùm igitur cuncta gens Iudaica iureiurando iuraſſet, Cæſaris ſe propriam fore, & omnibus regis rebus fauere, iſti non iurauerunt. Erant autem numero ſupra ſex ferè millia, quos rex pecuniario damno mulctauerat. Quod damnum uxor pro eis Pheroræ contulerat. Illi uerò beneuolentiam quaſi pro uiciſſitudine referentes, futurorum ſibi agnitionem nutu diuinitatis infuſam eſſe prædicabant: quòd Herodi uidelicet terminus regni iam eſſet ex ſuperna mateſtate decretus, tam ipſi quàm eius uniuerſæ cognationi. Illam autem regnum poſſeſſuram, atque Pheroram, & filios qui ex eorum eſſent ſemine deſcenſuri. Et hæc quidem regi nunciabantur: non enim Salomen iſta fugiebant, & quomodo plurimos regalis aulæ corrumpere niterẽtur. Rex autem interfecit Phariſæos, qui cauſa ſeditionis extiterant: & Bagoan eunuchum, & Carum quendam, qui tunc primatum inter eos habebat, honeſtate dignitatis decoratum, filioſq; eius peremit: omnesq; ei cognatione uel familiaritate coniunctos: quibus ille Phariſæus præ-

ſagiebat.

ſagiebat. Magnificabatur autem apud eos etiam Bagoas uti pater, & plurimis rebus benemeritus, ac profuturus apud regem futurum. In manibus enim eis cuncta fore prædicabat, præbente illis rege & coniugij firmitatem & filiorum, ueluti proprijs filijs.

De ſimultate inter Herodem & Pheroram. CAP. IIII.

HErodes itaq; ultus ex Phariſæis qui fuere conuicti, conuentum congregat amicorum: & accuſationem Pheroræ coniugis, iniuriamq; uirginum, & audaciam illius mulieris exponens, & crimen uxoris ad diminutionem dignitatis illius referens & honoris: quod ei certaminum ſeditiones aduerſus fratrem & bellum, ex illius ingenio ac uerbis operibusq; conſurgerent: & quantum poterat hortabatur, ut illa inter eos ſimulatio ſolueretur: quod fore firmabat, ſi ſocietatem illius effugeret propter illa quæ geſſerat. Nihil enim cum fratre Pherora gratiæ permanere poſſe definiebat, ſi ſecum illam retineret, quæ bonum ingenium circa ſe fratris euerteret. Iubebat igitur uxorem abijcere, quæ inter fratres cauſa belli conſtaret: & ſi magni pretij conſanguinitatem ſuam duceret, illam non iugaret: ſic enim poſſet nullo modo charitas fraternitatis imminui. At Pheroras licet illo ſermone moueretur, tamen affirmabat neque aliquid iuris ex germanitatis neceßitudine detracturum, neque dilectionem coniugis abnuere: eligere ſe potius mori dicebat, quã illa muliere priuari, quæ ſibi grata conſtaret. Herodes ucrò differebat circa Pheroram ſuper hoc iracundiam, quamuis cuperet pro rebus geſtis ultionem ſumere. Antipatro tamen interdixit & matri eius cum Pherora miſcere colloquium, uel cum illis mulieribus quæ cum eo erant: obſeruarentq;, ne in unum aliquatenus conuenirent. Illi ucrò profitebantur quidem, conueniebant tamen, quando temporis opportunitas prouocabat, &

ſimul etiam conuiuabantur Pheroras & Antipater. Ferebatur etiam ſermo, quòd Antipater Pherorę cõiugi miſceretur, cooperante illis ad conuentus faciendos Antipatri matre. Suſpectum autem patrem habens, & timens Antipater, ne circa ſe amplius eius odium procederet, ſcribit amicis Romæ, poſtulans ut ſcriberent Herodi, quatenus celeriter Antipatrum mitteret, ſimulq; cum eo munera digna mandaret, & teſtamentum etiam, in quo poſt ſe regem declararet Antipatrum: quoniam iam defunctus erat Herodes, qui ei ex filia pontificis erat procreatus. Quo facto, pergit unà quoque cum Antipatro & Sylæus Arabs, nihil ex his quæ præceperat Cæſar peragens: unde quoque Antipater ante Cæſarem eius accuſator extiterat: pro quibus primus Nicolaus patiebatur inuidiam. Accuſabatur etiam & ab Areta Sylæus, eò quòd plures occiderit in Petra caſtello benemeritorum hominum, præter ſuam conſcientiam: maximè autem Sondum uirum omni uirtute decoratum, iuſtitiaq; pollentem, ſed etiam Fabatum Cæſaris ſeruum. Sylæus autem cauſas habuit ex hiſdem criminibus propagatas. Erat quidam Corinthus, Herodis regis unus cuſtodum corporis, cui maximè plura committebat. Huie perſuadet Sylæus, pecunias magnas pollicens, ut Herodem occideret: hoc etiam ille promiſerat. Quod agnoſcens Fabatus Sylæo indicante, ſtatim regi denunciat. Ille uerò Corinthum tormentis examinans, fecit omnia depalari. Detinuit autem & ſecum duos Arabes, confeßioni credens Corinthi, & Philarchum, quòd Sylæi fuiſſet amicus: qui etiam ipſi (nam eos rex tormentis affecerat) confeßi fuerant quòd eos exhortaretur, nuncians Corinthum non agere molliter, & ſicubi opus eſſet rei, ferro cooperarentur ad perpetrandum facinus inter eos complacitum. Ad hæc etiam Saturninus, omnibus ei ab Herode denunciatis, Romam eos deſtinat. Pheroram

uerò

uerò fortiter in amore coniugis permanentem, discedere ad propria Herodes præcepit. Ille uerò gratanter accipiens, ad suam tetrarchiam non moratus abscessit: plurimum se iureiurando constringens, non prius reuerti, quàm mortem Herodis aduerteret. Proinde etiam ab Herode morbo constricto petitus, ut ueniret pro aliquibus sibi mandatis, si mors contingeret iniungendis: nullo modo persuasus est aduenire, ne iurisiurandi uiolator existeret. Non tamen Herodes in his rebus imitatur illius exemplum, meliorem circa Pheroram uoluntatem suæ mentis ostendens. Nam paulò pòst ipse cœpit ægritudine laborare. Ad quam Herodes non solùm non euocatus aduenit, sed etiam mortuum eum recepit, atque ad Hierosolymam detulit, & iuxta morem exequias ei honorabiliter magnificéq; celebrauit: ingentémq; luctum super eum, supra quàm quisquam ratus erat, exposuit. Hoc Antipatro, licet Romam nauigasset, malorum tamen extitit aduersorumq; principium: exhinc enim iam cœpit fratricidij factio denudari. Narrabo itaque omnem super hoc homine rationem, exemplum generi humano in futura tempora permansurum, ad utilitatem qui uoluerint uirtutis esse cultores.

De ueneno parato Herodi à filio. CAPVT V.

PHerora itaque mortuo, humatoq; celebritate magnifica, duo ex liberis eius, qui ab eo in honore habebantur, ad Herodem ueniunt postulantes, ne inultam mortem fratris relinqueret: quin potius inquisitionem faceret acerbæ mortis & calamitosæ, repentinæq; translationis. Illo autem attonito facto liberorum sermonibus (fidelia nanque narrabant) apud coniugem die proxima antequàm ægritudinem incurreret eum cœnasse retulerunt: uenenum autem in cibo sumpsisse, ex eoq; perisse: quod uenenum allatum esset ab Arabica

muliere

muliere, amoris faciendi gratia. Amare se nanq; fingebat, re autem uera ad interitum erat Pheroræ petitum. Sunt quippe ad uenena cõficienda artificiosissimæ Arabicæ mulieres. Persuasum illi dicebat, ut uenenum uenundaret: ad loca quippe illa uenisse referebat matrem Pheroræ coniugis & sororem, unde illud uenenum apportantes, cœnam illi præparauere, in qua ille ueneno sumpto periit. His uerbis protinus excitatus, ancillas earum mulierum tormentis examinat, inter quas aliquas etiam liberarum. Et adhuc in occulto remanente negotio, quia nulla earum aliquid depalaret: nouissima quædam, inflictis ei magnis ex tormento doloribus, nihil quidem aliud dixit, nisi Deum inuocans, ut talibus supplicijs Antipatri matrem traderet imprecata est, quæ omnium illorum malorum causa consisteret. Hæc ad instandum Herodem magis magisq; coëgerunt, ut cuncta mulierum illarum secreta tormentis erueret. Tunc omnia palàm facta sunt, & conuiuia, & conuentus secreto facti sæpissime: sed etiam sermocinationes, quæ ad ipsos & ad filium solum factæ fuerant, & illa quæ ab eo ad mulieres Pheroræ deferebantur (erant autem munera centum talentorum) ut secreto Pheroræ persuaderent, quic quid Antipater imperaret. Prodebatur etiam odium, quo in patrem conciaretur, & lamentationes, quas ad matrem propriam frequentabat, quòd tam prolixe pater aduiueret: sibi iam imminere senium, ut etiam ei si regnum ueniret, non liceret iucunde uiuere per ætatis grauitudinem atque molestiam: Ad hæc etiam, multos sibi fratres in regno illo coalescere, & fratrum plures filios, ex quibus omnibus minus spem suam tutam haberet. His etiam addebat dixisse, quòd per idem iam tempus fratri potius in regno suo licentiam habere concederet, crudelitatem quoque plurimam regis accusare, & filiorum cædes: se quoque timere, ne usque ad

ipsum

ipſum hoc malum pertingeret. Artem quoque Romam pergendi conſilium q; narrabat: Pheroram quoque ad ſuam tetrarchiam ex eius diſceſſiſſe ſententia. Quibus Herodes auditis, agnoſcebat ſororis ſuæ ſermones, quos ad ſe ſæpe detulerat. Incitabatur autem rex ſuper Antipatri nequitia, iußitq; matrem eius ornamenta ſua cuncta contradere, quæ multorum conſtarent pretio talentorum. Quæ poſtquàm abſtulit, reiecit eam, & in amicitiam mulierum Pheroræ pro damnatione dedicauit. Amplius autem aduerſus filium iracundiam regis incendebat uir Samarites, Antipater nomine, qui filio regis Antipatro curator extabat. Nam cum alia quidem eius in tormentis aperuiſſet, illud quoq; prodiderat, quomodo uenenum mortiferum confecerat, dederatq; Pheroræ: iubens, ut poſt eius abſceſſum, cum iam ſpatium aliquanti temporis cucurriſſet, ubi ratio prouocaret, patri protinus propinaret: & dicebat attuliſſe illud uenenum ex Aegypto Antiphilum, unum ex amicis Antipatri: tranſmiſſum autem Pheroræ per Theudionem fratrem matris Antipatri, & hoc modo ad uxorem Pheroræ peruenisſe, dante marito ad cuſtodiendum. Quod illa quoque fatebatur, rege ſcrutante negotium: & procurrens tanquam uenenum allatura, miſit ſe de tecto deorſum: non tamen interijt, quòd cadens in pedes terra ſuſcepta ſit: ac deinde poſtquàm recreauit animam, promittit ei Herodes ſalutem, eiusq; domeſticis, dummodo ab ea nequaquam occultaretur ueritas. Neque ſe illi malum pro ingratitudine redditurum iurabat, ſi cuncta cum ueritate proderet, uel modum quo geſta conſtarent. Ad hæc illa dicebat iſta ab alijs enunciata: firmabatq; allatum eſſe uenenum ex Aegypto ab Antiphilo: medicum quippe eſſe fratrem eius aiebat, à quo prouiſum fuerat: per Theudionem autem uiro ſuo tranſmiſſum: ſe uerò cuſtodire illud à Pherora ſuſceptum, aduerſum

sum ipsum sanè ab Antipatro præparatum. Cùm igitur Pheroras ægritudine, inquit, teneretur, & eum aduentu tuo consolationeq; curares, uidens circa se tuam beneuolentiam, concidit mente deiecta, & me conuocans: O mulier, inquit, induxit me Antipater, aduersus patrem suum fratrem meum, consilia iniqua constituens. Nam uenenum in eius perniciem nundinatus est. Nunc itaque quoniam frater erga me, nec antè iniquum aliquid gessit, & nunc propositum bonæ uoluntatis ostendit, me autem non multum post de hac luce sentio recessurum, age ne cum conscientia fratricidij ad nostros progenitores abierimus, illud uenenum apportans, epistolamq; Antipatri, me uidente combure. Ego autem plurimum eius igni contradens, aliquantulum reseruaui, ut Pherora defuncto, si me, ô rex, male fortassis attenderes, illo usa, seculi huius necessitates effugerem. Hæc dicens, & uenenum, & pyxidem in medium protulit. Sed etiam frater Antiphili, & mater eius eadem fatebantur, tormentorum uehementia compulsi, pyxidem quoque illam nihilominus agnoscebant. Accusabatur quoque filia pontificis, uxor regis, tanquam omnium conscia fuisset, sed ea celare maluerit. Ob quæ illam quidem Herodes emisit: filium autem eius ex testamento deleuit, in cæteris permanente: sed etiam soccrum pontificatu priuauit Simonem Boëthi: substituit uerò Matthiam Theophili, Hierosolymitem genere. Cùm ea geruntur, Bathillus quoque ex libertis Antipatri uenit ex Roma, & tormentis examinatus, inuenitur uenenum aliud attulisse, quòd matri daret Antipatri, ab illa Pheroræ tradendum: ut si primum uenenum minus regem forsitan peremisset, & hoc maturius uterentur. Apportabat etiam literas ab amicis Herodis Romæ constitutis, consilio Antipatri & dictatione compositas, accusationem habentes Archelai atq;

Philippi

Philippi, quod quasi de patre quererentur pro nece Aristobuli & Alexandri: semetipsos quoque Herodem miserari nunciabant: & euocabantur quidem à patre, ueluti non ob alias res, nisi ut etiam ipsos extingueret. Hæc quippe magnorum munerum amici gerebant opitulantes Antipatro. Scripsit etiam Antipater de fratribus, culparum genera magna confingens, omnimodo eos adiudicans, ætati eorum causam ascribens, qua impelli possent nequitiam sui patrare propositi. Ipse uerò certamini quod cum Syl æo gerebat, magno studio fuit intentus: & accusationi primorum uirorum Romæ constitutorum se totum dediderat. Monilia quoque pretiosissima ducentis talentis empta parauerat. Miretur fortasse aliquis, quomodo tantis aduersus eum in Iudæa motis turbinibus, ferme septem mensium tempore decurrente nihil illi fuerit nunciatum. Causa uerò huius rei erat obseruatio uiarum atque custodia, & odium hominum, quo circa eum tenebantur. Nullus etenim erat, qui pronus esset proprio periculo illius tutamen salutemq; conquirere.

Accusatio Antipatri de ueneno patri præparato. CAP. VI.

HErodes sanè, Antipatro scribente, quòd cuncta quæ oporteret peragens, maturius aduenirent, celans suam indignationem, rescribit iubens, ne ulla desidia ad iter agendum præpediretur, ne quid in eius absentia ipse forte pateretur. Et simul quoque de matre ipsius minimum quiddam expostulando causatur, promittens tamè ei se reconciliatum iri, cum ipse protinus aduenisset: & in omnibus erga eum dilectionem suæ quasi mentis aperiebat, formidans, ne fortè quicquam suspicans differret ineundæ uiæ negotium, atque Romæ demorans, aliquas possibilitates pararet, & in regno Romano muneris alicuius fieret minister. Has itaq; in Cilicia literas accepit, alias autem Tarenti, in quarum textu Pheroræ

declarab

declarabatur occasus. Quibus lectis, ægre satis tulit & aspere, non propter Pheroræ gratiam: sed quia patris interitu, ut promiserat, non peracto defecerat. Circa Celenderim autem Ciliciæ ueniens, cœpit de causa nauigationis ambigere, utrum deberet domum, sicut instituerat, tendere, a iectione matris adductus in dubium. Tunc ex amicis pars suadebant expectare, donec agnosceret, quæ domi mota gestáq; fuissent. Alij uerò hortabantur ne nauigationem domum differret: soluturum enim suo aduentu omnes aduersitatis causas aiebant: nam neque tunc aliunde illos fluctus euenisse, nisi eius absentia facultatē accusatoribus uirtutemq; tribuisset. His persuasus protinus nauigauit: & exceptus est portu nomine Sebasto, quem Herodes magnis opibus constructum, Sebastum ad honorem Cæsaris appellauit. In apertis iam malis erat Antipater, nullo ad eum cominus accedente, nullo colloquente, sicuti cum fuisset egressus, uotis eum ac secundis precibus prosequebantur: nunc econtra aduersis eum maledictis non prohibebantur excipere. Verebantur enim cuncti, quòd pœnam esset fratribus pro sua impietate soluturus. Ea tempestate contigerat fortè Varum Quintilium in Hierosolymis agere, qui successor Saturnini ad Syriæ regionem fuerat destinatus. Venerat quippe consultatum Herodi, ab eodem postulatus, pro causis in quarum dispositionibus hæsitabat. Quibus unà consessum habentibus, uenit Antipater, cunctis illi rebus incognitis, ingressus aulam regiam, indutus purpura. & ipsum quidem ianitores excipiunt: amicos autem qui circa illum erant, aulam accedere prohibebant. Cœpit itaque perturbari, in quæ mala deuenerit manifeste cognoscens. Denique illum pater salutatum accedentem repulit, fratricidij simul accusans, & consilia obiectans super suimetipsius interitu, quorum omnium auditorem ac iudicem in crastinum

Varum

Varum fore confirmat. Et ille quidem tanto malo audito pariter atq; imminẽte, ipsa magnitudine fatigatus abscessit. Cui mater & uxor accurrunt, quæ residua fuerat de filiabus Antigoni, qui ante Herodẽ in Iudæa regnauerat: ex quibus uniuersa cognoscẽs, cœpit se certamini iudicioq; præparare. Sed die postero consessum faciunt Varus simul atque rex, amici etiam utrorumq; conuocantur. Aderant quoq; regis consanguinei, & Salome soror: & si qui nunciaturi forent, quæ prodiderant examinatione tormẽtorum. Serui deniq; Antipatri, ex materno illi iure conuenientes, qui paulò antè fuerant comprehensi epistolam deferentes Antipatro, quæ fuerat in hanc perscripta sententiam: ne ad patriam repedaret, quòd cuncta uidelicet ad patris notitiam reuelata peruenissent: solumq; illi suffugium remãsisse Cæsarem, & sub patris potestate nõ cadere. Antipatro uerò patris genibus prouoluto, atque deprecante, ne iudiciũ de illo rebus incognitis promeretur, qui potius facultate sibi auditorij contributa, purgatum iri se apud patrem posse firmabat: Herodes iubens eum in medium produci, ipse lamẽtari primitus cœpit, quòd tales illi filios habere cõtigissent, per quos ei fortunæ tales exurgerent, aut unde tantam diuinitatis indignationem cõparauerit, ut sua senectus in Antipatri nequitias incidisset. Memorabat etiã enutritiones, & educationes, quas filijs studiosè præbuerat: opum quoque ac facultatum affluentiam, in quibuscunq; temporibus illi cuperent, semper illis protinus adiacere: & quòd nullũ esset impedimentum, quin eorum cõsilio periculum mortis incideret, dum illi regnum impie rapere festinarent, antè quàm ipse legi naturæ concederet. Vnde se ualde mirari dicebat Antipatrum, quorũ spe subleuatus auderet sine ulla refrænatione ad talia tantaq; prorumpere, quandoquidem eum regni successorem etiam scribẽdo declarasset: sed etiam uitæ suæ tempore in

nullo minor existeret, non claritate dignitatis, non uirtute potentiæ: quinquaginta deniq; illum talenta ex reditibus sumere, ad hæc trecenta talenta Romam eunti dona dedisse. Increpabat illum etiam de fratribus, quos uelut malignos accusauerit, cur eorum imitator extitisset: si uerò innocētes fuissent, inique aduersus consanguineos crimina confeciſſet. Nam illa omnia quæ de illis nunciata fuissent, à nullo alio nisi ab illo semetipsum protinus aduertisse: cōsilioq; eius gessisse cuncta, quæ aduersus illos fuerint gesta, quos nunc prorsus absoluerat, isto Herodi illis in parricidij facinore succedente. Hæc simul dicens profundebat lacrymas, quæ illum intercluſa uoce loqui amplius nō sinebant. Verum Nicolaus Damascenus, regis amicus, & in omnibus cum eo unà semperq; uersatus, & modum quo res gestæ fuerant assecutus, rogabatur à rege, ut ipse residua loqueretur, quæcunq; ad demonstrationem causæ redargutionemq; proficerent. Sed Antipater econtra conuersus ad patrem, semetipsum excusare nitebatur. Enumerabat itaque cuncta suæ circa illum benignitatis exempla, honoresq; sibi à patre concessos, quos minimè percepisset, nisi uirtute dignus & officijs circa illum meritus haberetur: enimuerò prouidisse se semper, ut usui necessaria forent, consiliumq; semper circūspectis rationibus antecepisse: ac si quando ad rem explanandam manu opus esset, suo labore negotia cuncta peregisse: neque credibile constare, qui sæpius ex aliorum insidijs patrem strenue liberarat, nunc ipsum insidiatorem patris effici, ut deleret omnia suæ uirtutis uetera monumenta, molimine repentini facinoris: præsertim, cum successor regni iam fuisset ostensus, & simul etiam rerum honorumq; potiretur, quæ usque ad præsens tempus eum habere constaret. Neque illud esse uerisimile prorsus, aiebat, qui cunctarum rerum dimidium sine sui periculo, & cum uirtutis honestate

honestate teneret, uelle totum cum crimine atque periculis appetere, incertus utrum non ualeret affectum suæ cupidinis obtinere: præsertim cum pro tali causa suos fratres uidisset extinctos, quorum facinoris & nunciatorem, & accusatorem ipsum esse constaret: quod nisi ab ipso proderetur, occultum proculdubio permaneret: quorum etiam postmodum, quòd esset malignitas eorum circa patrem ad fidem perducta, punitor extaret. Et ibi quidem hæc sua dicebat esse monumenta, quibus conuersationem suam cum magna beneuolentia circa patrem agitasse probaretur. Romæ uerò quæ gesserit, testem Cæsarem conuocabat, quem iuxta ac Deum fallere nemo posset, quorum fidem facere literas ab eodem Cæsare destinatas: quibus literis haud rectum esse fortiores aut fideliores reputare accusationes hominum, uolentium inter eos turbas & iurgia concitare, quas accusationes à suis inimicis confictas diebat, quas se reuerso ultrà iam habere non possent. Causabatur etiam de tormentis, quod eorum uiolentia factum esset, ut falsa dicerentur: doloris quippe ac necessitatis eam esse naturam, ut doceat eos qui subiecti sunt illa loqui, quæ uiderint grata dominantibus, quorum se potestate tormentis adigi sentiunt. His dictis, mutatio est facta totius confessus. Satis etenim miserabantur Antipatrum, profusione lachrymarum & uultus humilitate miserabilem, ita ut etiam inimicis lamentabilis appareret. Iam quoque flectebatur Herodis animus inclinatus, licet conaretur suam mentem alijs non esse manifestam. Nicolaus autem exorsus ab illis uerbis, quibus rex principium fecerat, causam amplificare cœpit: & cuncta quæ uel tormentis eruta, uel testibus erant relata proferens, congregabat undique criminis probamenta: maxime uerò uirtutem regis & clementiam, longa narratione proferebat:

qualiter nutritiones & educationes in ſtudijs doctrinarum filijs ſuis impenderat: quarum rerum labor in nullo ei profeciſſet accommodus, in alias ex alijs calamitatibus irruenti: quanquàm ſe non mirari diceret priorum filiorum inconſiderationem, quòd & adhuc fuiſſent adulescentuli, & deceptui faciles, à prauis ſuaſoribus corrupti, in tranſuerſum declinaſſent, naturæq; iura reliquiſſent, ut immaturius quàm oporteret regnandi cupidine raperentur. Antipatri uerò furiam admodum ſe prorſus expaueſcere, propter paterna beneficia, in quibus eum affatim fuerat muneratus, quæ cum eſſent tam multa magnaq;, eius tamen animum lenem reddere non quiuere, more uenenatorum repentium: licet illa repentia quamlibet ſint aſpera, beneficijs aliquatenus leniuntur. Non ſolum ergo in hoc expaueſcere ſe dicebat prauitatem Antipatri, uerum etiam quòd fortunæ iam fratrum pro exemplo præcederent, quo minus imitator eorum exiſtens, impetum ſuum à crudelitate retineret. Quanquàm ô Antipater, qui temeritatis fratrum nuntiator extitiſti, & ſcrutator documentorum & punitor redarguторum, cur non repuliſti animum, quem in illis te prodente culpabamus, ſed potius ad imitandũ flagitium illorum inſana libidine raptus es? Vnde claret, quòd nec illa à te pro tutamine geſta ſunt patris, ſed pro fratrum infelicium interitu feſtinata: ut illorum odium oſtentando, amator quaſi patris credereris, quatenus poſſes ad eius inſidias iter facilius adipiſci, poteſtatem à patre percipiẽs, quod etiam ipſis operibus approbatur. Ambiebas enim, ut fratres interimerentur de nequitia redarguti: ut autem conſcij eis proderentur, minime curaſti. Vnde certum eſt, te quoque cum illis aduerſus patrem inſidias cõſtruxiſſe, accuſationem illis præparando: ut ſi forte ad effectum ueniſſent, tibi lucrum parricidij proueniſſet, ut ex duobus procertaminibus tu fructus perciperes gaudiorũ, tuis moribus

moribus competentes. Et circa fratres quidem qualis extiteris, manifestus es: nam super eorum morte, uelut de rebus gloriabare magnificis. Quod quidem esset dignum, ita se sapere, si tu non deterior extitisses. Sed te occulto aduersario patris extante, claret quia illos non ueluti patris insidiatores habebas exosos (nam haud ita exorbitares, similem nequitiam cupiens perpetrare) sed timens, ne regni fierent successores, quos tibi uidebas iustiùs posse præponi: patrem autem super fratres extinguere festinabas, ne celeriter tua aduersus fratres factio proderetur: & pro quibus tu merebaris pœnas luere, ab infelici patre supplicium sumere conabaris: ac parricidium non commune cogitasti, sed quale uix à quoquam nunc usq; in uita hominum uel uideri potuit, uel audiri. Non solum enim filius patri insidias præparabas, uerum diligenti quoq;, & beneficia multa præstanti. Socius quippe regni constabas, successor in nomine, in dispositionibus particeps, in fruendo communis. Nam & successor antè iam denunciatus, & iucunditatem ac fructum regni iam antè capere in nullo prohibitus, ad spem etiam futuri gerendam es sententia patris & literis cõmunitus. Sed tu non ex Herodis clementia iudex rerum eras, sed tua uoluntate ac nequitia opera paterna pensabas: uolens patre in omnibus tibi obediente, etiam partem quam possedisset abripere: & cõfingebas uerbis uelle seruare eum, quem rebus ipsis & operibus interimere nitebaris. Et nõ solum tu malignus extabas, uerumetiam matrem prauis tuis replebas inuentionibus: fratrumq; uoluntatem aduersam seditiosamq; reddebas: qui etiam patrem, bestiam appellare ausus es, cum habeas ipse mentem omni serpente peiorem. Siquidem illorum aduersus patrem uenena colligebas. Et quem patrem? qui te tantis beneficijs muneratus est. Et contra eum auxilia diuersa postulabas, & artibus uarijs per uiros atq; mulieres

utebaris, quatenus interimeres hominem senio & ætate confectum, quasi ad nocendum non sufficeret sola tuæ mentis iniquitas. Et nunc uenisti post tormenta liberorum atque seruorum, quæ propter te uiris atque mulieribus constat inflicta, & contra denuntiationes coniuratorum tuorum inficiatum ire festinas. Et non solum patrem hominibus auferre meditatus es, sed etiam leges, uirtutemq; Vari, & ipsius iura naturæ, ipsamq; conaris interimere ueritatem. Ita'ne tua confidis impudentia, ut etiam tormentis temetipsum subijci uelis? cum causeris de tormentis eorũ qui examinati sunt: ut illi quidem qui ea dixerunt, quæ ad liberationẽ tui patris attineant, ueritatem minime tenuisse uideantur: tormẽtis uerò quæ tibi fuerint adhibita, uelis indagasse ueritatem. Non'ne saluas Vare, non'ne liberas regem, factionem à suo sanguine sustinentem? Per maiestatem imperij Romani, per uirtutem tuam obtestamur, ut hanc atrocissimam bestiam, quæ per proditionem fratrum, patri se beneuolum esse simulabat, quatenus posset solitarium & omni consanguinitate desertum de regno propellere, adiudices atque condemnes. Non pronuncias hunc sceleratum ducendum ad necem, sciens quoniam parricidium communis iniuria est, & naturæ ipsius, & totius uitæ hominum? Neque minus facinorosus reputandus est qui cogitauerit, tametsi eum effectum nõ contigerit adipisci. Naturam ipsam iniuriat, qui talibus supplicia non importat. Addebat etiam illa, quæ mater Antipatri ad aliquos stolidiate muliebri locuta est: uiolationes quoque ac diuinationes super rege factas, & sacrificia memorabat. Aiebat item & quicquid Antipater cum Pheroræ mulieribus lasciuire dicebatur: comessationes quoque sordidas, amoresq; narrabat. Denique examinationes tormentorum, & testificationes plurimas inferebat, quæ sanè plurimæ constabant. Nam alias quidem antè parauerat

uerat, alias ex repentinis nuntijs summatim acceperat, ex quibus priora magis magisq; firmabantur. Plurimi quippe homines, quæ antea timore Antipatri silentio prætereunda mandabant, cernentes eum accusationibus plurimis odibilem & aduersa fortuna inimicis eius aperte promptéq; contraditum, quòd odio ineffabili aduersus eum nitebantur, tunc omnia prodebant. Incitabantur quoque ad accusandum non solum honore factorum eius & magnitudine scelerum, quæ uel patrauerat, uel patratum ire præsumpserat: sed & improbitate, quam circa patrem & fratres exercuerat parricidijs: & quòd semper eum senserant, neque odium merito, neque amorem benignitate circa quempiam habuisse, sed suæ tantum commoditatis intuitu. Quorum omnium illud eum amplius aggrauabat, quòd nulli extiterant, qui res ex æquo bonoque iudicabant, quòd eorum animus amicitiarum iure careret. Dicebant ergo se olim ista sensisse, prohibitosque semper à nunciando: libertate uerò data, in medium cuncta deferre. A quibus proferebantur multiformia probamenta, nequaquam accusari de falsitate ualentia: quòd neque benignitate circa Herodem, neque timore periculoso tacerent: sed solo rerum indicio iniquitatem Antipatri proferebant: dicentes, quòd non in suis actibus Antipater utilitatem Herodis & munimen attenderit, sed sola nequitia ad illa facinora fuerit concitatus: propter quod omni pœna dignum esse loquebantur. Multa etiam à plurimis sine ulla interrogatione dicebantur, ita ut Antipater, quanquàm in omnibus rebus impudens, & ad mentiendum promptißimus atque callidißimus: tamen tunc tanta confusione fuerit oppressus, ut neque negare, neque contradicere ualuisset. Nicolao igitur finem dicendi redarguendique faciente, Varus iubebat Antipatrum, ut se tantis criminibus

expurgaret, si aliquas astructiones haberet, quibus obnoxius illorum quæ importata erant, nõ esse monstraretur. Nam ipse quoq; optare patrem se certe nosse dicebat, ut in nullo contra se cogitasse fieret manifestius. Ille uerò in faciem prouolutus, Deo rem omnibusq; commendabat, qui sibi testificarentur, nihil se improbum cogitasse: atque signum à Deo fieri postulabat, insidiatorem se patris penitus non fuisse. Solent quippe uniuersi, quibus iustitia deficit, quando facinorum aliquorum perpetratores existunt, dicere, sibi liberum arbitrium ex diuinitate cõcessum: quando uerò in pericula ceciderint, iustum recipientes iudicium, per inuocationem eius omnia testimonia conantur auertere: quod etiam Antipatro contingebat. Cum tanta nanq; uelut absente diuinitate, antè gesserat, tunc autem iusto iudicio undiq; cõcludente, defectu purgationum ad Dei iudicium accusationum absolutionem omniumq; criminum ferebat: potentiæ diuinæ causam tribuës, ut eius testimonium in medium ueniret, quanta pro patre gesserit, quantaq; pericula pro eius salute præsumpserit. Varus autem cum sæpius interrogaret Antipatrum, & nihil amplius ille quàm Dei proferret inuocationem, uidens in infinitum rem pergere, iussit uenenũ in medium proferri, ut experiretur quænam esset uis eius. Et adductus quidam eorum qui fuerant morte damnati, bibit iubẽte Varo, confestimq; moritur. Tunc exurgens, abibat è conspectu, & die postera in Antiochiam perrexit: ubi frequens illi fuerat conuersatio, eò quòd Syrorum regnum ibi fuerat constitutum.

De epistolis contra Herodem scriptis machinatione filii.

CAPVT VII.

HErodes autem continuò in uinculis filium obstringi iussit. Incertæ autem erant plurimis confabulationes Vari, quæ ad regem habebantur. Dicebant nonnulli, quòd ex eius

sententia

sententia fecerit, quæcunq; de Antipatro gesta sunt. Ligans ergo eum, destinauit Romam ad Cæsarem literas, omne declarantes negotium: sed etiam qui præsenti relatione Cæsarem docerent nequitias Antipatri. Deprehenditur autem in his diebus etiam epistola ab Antiphilo ad Antipatrum scripta. In Aegypto autem erat iste. Quæ soluta à rege, talia declarabat: Misi tibi epistolam ab Aeme, non parcens animæ meæ. Scis enim, quàm periclitabor à duobus domesticis, si hoc fuerit agnitum. Tibi autem prosperitas ad gerendam causam proueniat. Et epistola quidè talia loquebatur. Rex autè quærebat alteram epistolã, quæ tamen inueniri non poterat. Nam & seruus Antiphili, qui lectam apportauerat epistolã, aliam se susceptisse denegabat. Cùm autem hæsitaret rex, unus amicorum Herodis inspiciẽs interiorem tunicam serui (nam duabus erat indutus) arbitratus est in interiori tunica literas obcelari: & erat ita. Inuenitur ergo epistola, in qua erant scripta hæc: Acme Antipatro. Scripsi patri tuo qualem uoluisti prorsus epistolam: & rescriptum faciẽs epistolæ, quæ ad meã dominam, ueluti à Salome directa est, destinaui. Quã cùm legerit, certo scio puniturum Salomen, tanquam insidiatricem. Erat autẽ epistola tanquã Salomes ad dominã eius, ab Antipatro dictata, sub Salomes nomine, quantũ ad sentẽtias pertinebat: stylo autẽ Acmes cõpositã, in qua cõtinebantur ista: Acme regi Herodi. Ego studium habens, ne te quicquam lateat, quæ aduersum te geruntur, inueniens epistolam Salomes ad meam dominam contra te conscriptam, cum periculo quidem meo, sed cum tua tamen utilitate conscripsi, tibiq; direxi. Hanc autem illa conscripsit, uolens Sylæo coniungi. Scidi igitur hanc epistolam, ne fortassis ego de mea uita periclitarer. Ad ipsum autem Antipatrum epistola scripta erat, quòd eius iussionibus ministerium gesserat, ut ad Herodem scriberet, quasi Salome

insidias illi præparare festinaret. Sed etiam rescriptum eius epistolæ, quæ quasi ad suam dominam fuerat à Salome destinata, direxerat. Erat autem Acme Iudæa quidem genere, in seruitio autem erat Iuliæ Cæsaris coniugis: & hæc gerebat amicitia, quam cum Antipatro iunxerat, comparata ab eodem Antipatro magnis pecuniarum muneribus, ut eius aduersus patrem, & nutricem suffragaretur insidijs. Herodes autem obstupefactus magnitudine nequitiarum Antipatri, impellebatur quidem, ut confestim cum perimeret, uelut procellam magnarum, turbinemq; causarum, & non solùm sibi, sed etiã sorori insidiantem, domumq; Cæsaris sua iniquitate corrumpentem. Accedebat autem etiam Salome, crebrò pectus percutiens, & se interfici postulans, siquid forsitan tale in ea probaretur. Herodes autem conuocans filium interrogabat, iubens, ut si quid haberet, aperiret: increpabaturq; à patre, dicente: Quoniam inimicus omnino repertus es, age nunc, & qui tecum ad hæc negotia operam dedêre, nullo modo moreris aperire. Ille autem in Antiphilum cuncta referebat, nullumq; alium causam horum extitisse firmabat. Herodes uerò admodum dolens, uolebat Romam ad Cæsarem filium destinare, ut supplicium pro suis factionibus sumeret: timens uerò, ne fortassis amicorum suffragio ualeret effugere, ipsum quidem uinctum, sicut & antea, custodiebat. Verùm legatos misit ad accusandum filium cum literis, intimandaq; omnia, quæ Acme illi ad perficiendam factionem fuerat suffragata: exemplaria quoque transmisit epistolarum. Interea legati Romam proficiscuntur, docti in præsentia quæ loqui, respondereq; deberent.

De aurea Aquila pro foribus templi posita, & uindicata.

CAPVT VIII.

Sed

SEd rex morbo prægrauatus, teſtamentum ſcribit, iuniori filio regnum retribuens odio, quod circa Archelaum, Philippumq; ex Antipatri accuſatione conceperat. Cæſari uerò mille talenta dereliquit: Iuliæ uerò Cæſaris uxori, & filijs, & amicis, & libertis Cæſaris, quingenta: filijs etiam ſuis, filioq; filijs pecunias & reditus diſtribuit. Salomen ſororem magnificè locupletauit, quòd eam ſcilicet erga ſe beneuolam ſemper agnouerit, & nunquam aliquid ex aduerſo molientẽ. Deſperans autem contra morbum ſe poſſe ſubſiſtere (nam annum agebat circiter ſeptuageſimum) exaſperatus eſt, irreuocabili furia & amaritudine mentis incenſus, uolebatq; ſi poſſet, Iudæorum cuncta diſperdere. Cauſa uerò huius rei erat, quòd ſe contemni putabat, eò quòd caſum ſuum iucundè gentem totam exiſtimabat accipere. Super hæc quoq; quidam popularium hominum ſeditionem excitauerant, propter huiuſmodi cauſam. Erat quidam Iudas Ariſei, & Matthias Cargalothi, Iudæorum eruditiſſimi, & ſupra cæteros legis expoſitores doctiſſimi: populo etiã amabiles propter iuuentutis eruditionem. Semper enim apud eos totos conſumebant dies cuncti, quibus inerat ſtudium, & cura uirtutis. Iſti igitur audientes regem morbo prægrauatum, & remedij minime receptabilem, omnem excitauere iuuentutem: ut opera quæcũq; à rege præter patriam legem facta fuiſſent euertentes, pro lege Dei glorioſa niterentur exercere certamina. Etenim propter eius præſumptionem, & propter quod præter humanum morem fuerat conuerſatus in plures, omnia illi mala contigiſſe firmabant: ægritudinem quoq; præſentem, non ei ob aliud accidiſſe. Fecerat enim Herodes quædam contra legem, quæ Iudas, & Matthias uociferabantur. Nam conſtruxerat ſupra portam templi munus, quaſi Deo propoſitum, aquilam auream immanem, & qualitate, & quantitate ſatis opulentam. Prohibet autem

tem lex imaginum eleuationes, & animalium propositiones constituere, his qui uolunt secundum eius præcepta conuersari. Proinde horrabantur illi sophistæ aquilam illam loco diuelere. Enimuero mortalibus, inquiebant, multò iucundius debet esse periculum, quod pro cõuersatione paternæ legis, & pro uirtute suscipitur, quàm uitæ quãtacũq; dulcedo. Nam mortè quidem fama, & laus sempiterna conquiritur, & nascituris hominibus memoria iucunda relinquitur, exemplumq; uirtutis, & gloriæ. Nam etiam si quisquam sine periculo ualeat ali quod præclarum opus efficere, pòst paululum tamen uenturam mortem naturæ lege non ualebit effugere. Proinde pulchrum est his, qui studium habent, amoremq; uirtutis, cum laudibus & cũ honoribus de hac uita discedere. Leuigatio quippe maxima est, pro bonis operibus interire, quæ non nisi meditatione periculi conquiruntur, filijs atque cognatis, & alijs quibuscũque, qui ab eodem stemmate deducuntur, siue fuerũt uiri, siue mulieres, siue quilibet alteri: quibus prouideri debet in posterum, ut ad eos utilitas gloriæ perueniat. Et illi quidẽ huiusmodi uerbis iuuenes excitarunt. Defertur autem ad eos repentè rumor, regẽ uita discessisse, qui sophistis illis admodũ suffragatus est: mediáq; die ascendentes euulsere aquilam, & securibus occidêre. Cumq; plurimus esset tumultus in templo, ecce dux regis cum militibus uenit: nuntiatus quippe illi fuerat nisus eorum: & existimans ex maiore illos conspiratione etiam manu congressuros ad prælium, ampliorem secum numerum militum duxerat, qui possent impetum sustinere illorum, qui moliebantur anathema templi deijcere. Quo irruente super eos, nequaquam uim eius sustinere ualuerunt: sed sicut solet turba uulgaris, præsumptione magis stulta, quã cauta prouidentia congregata, omnes continuo fugerunt. E quibus quadraginta soli iuuenes animi cõfidentia remãsere, quos

dux

dux comprehendit, cum principibus facti, Iuda, & Matthia. Inglorium enim iudicauerunt loco cedere, aduentumq; ducis effugere. Hos omnes perducit ad regem. Quos cùm interrogasset, cur in tantam audaciam prorupissent, ut ornamẽta templi conuellerent. Et illi: Gessimus, inquiunt, quæ gesta sunt, & consulto nos illa gessisse profitemur, quæ ad uirtutẽ attinẽt, quam uiros decere certum est. Siquidem prudentum est defensare dignitatem legis & numinis. Nec mirari debes, si tuis institutis instituta præferimus, quæ nobis Moses inspiratione Dei cõscripta dereliquit. Mortem autẽ ac supplicia quælibet importes, cũ iucũditate subimus. Non enim pro iniusto facinore, sed pro amore pietatis nobis sustinenda sunt. Et illi quidem talia loquebantur, in nullo minora uerba, quàm fuerat cõmissi præsumptio proferentes. Rex autem uinculis eos constringi præcipiens, euocauit ex Hierichunte Iudæorum principes. Quibus aduenientibus, confessus omnium congregatur: ipse uerò in lecto recumbebat, quòd præ ualetudine stare non poterat. Enumerabat igitur præsumptiones seditiosorum iuuenum, in quibus sæpius fuerant deprehensi: templi quoq; ornamenta quæ suis fuissent magnis sumptibus constructa, memorabat: qualia per annos centum uiginti sex, neq; Asamonæum regem construere, neq; prosapiã eius ualuisse narrabat: se autem ad honorem diuinitatis illud templum anathematis admiratione dignis ornasse: quò post eius mortem, gratam sui memoriam, iucundamq; relinqueret. Exprobrabat etiã, quòd iniuriam illi non dubitarẽt ingerere. Cæterùm præsumptum facinus uerbo quidem ad suas pertinere licebat iniurias, re autem ipsa & ueritate, si quis uellet meritum examinare facinoris, sacrilegium commissum esse firmabat. Ad hæc illi propter eius crudelitatem, ne contra se quoq; fortassis exasperatus, ultiones in eos aliquas moliretur, humiliter responderunt, dicẽtes:

tes: neq; ex sua sententia contigisse, neq; illa commissa inulta esse debere. Ille uerò circa cæteros quidem quasi mansuetus extitit. Matthiam autem pontificem sacerdotio remouit, uelut huius facti consciũm, & causam seditionis extantem: promouet autem Azarum pontificem, fratrem uxoris suæ: Matthiæ autem pontificatus tempore, euenerat alterum extitisse pontificẽ, ad unius uidelicet diei functionem quam Iudæi cum ieiunio celebrant. Causa uerò talis erat: Matthiæ sacerdotali fungenti officio nocte, quæ in solennẽ lucescebat diem, in qua futurum erat ieiunium, uisum est se omnino mulieri esse commixtum: propterea q; sacerdotio perfungi non potuit: sed Iosephus Elimi filius, cognatus eius secundũ carnem, pro eo munere sacerdotali perfungitur. Hunc ergo Matthiam Herodes pontificatu remouit: alterum uerò Matthiam qui seditionem excitauerat, & aliquos uiros ex sociis seditionis illius, uiuos igni contradidit. Sed etiam luna eadem nocte defecerat.

De luctu quem sibi Herodes moriturus instituit. CAP. IX.

HErodem porrò amarior in dies morbus urgebat, supplicia Deo commissi sceleris expetente. Ignis quippe lentus inerat, non tantum conflagrationem in superficiem corporis agentem prodens, quantum intrinsecus crescens operabatur incendium. Auiditas quoq; inexplebilis semper inerat cibi: nec tamen satietas unquam rabidis incitatam faucibus ualebat implere ingluuiem. Intestina internis ulceribus tabida putrescebant, doloribus quoq; coli sæuissimis cruciabatur, humor liquidus, ac luridus erga pedes tumidos oberrabat. Similis illi quoq; & circa pubem erat afflictio. Sed & uerenda ipsa putredine corrupta scatebãt uermibus: spiritus quoq; incredibilis erecta tentigo, quæ fuerat satis obscœna diritate fœtoris, & anhelitus respiratione creberrima: contractus quoq; per cuncta membra subsistens, uim noxiã operabatur, quæ omnem

toleran

tolerantiæ contulerat firmitatem. Dicebatur igitur ab his quibus inerat diuinandi peritia, diuinitus has pœnas ob impietatem eius, & multa crudeliter gesta deposci. Ipse tamen multum spe salutis instabat, si forte posset contra morbos aliqua remedia prouidere. Medicos quoq; aduocans, ut uterentur si quid possent ad salutem proficere, postulabat: & transiens Iordanem fluuium, aquis calidis, quæ sunt circa Calliroën, die, noctuq; fouebatur. Hæ igitur aquæ calidæ, super alia quæ habebant commoda, etiam potabiles erant. Pergebat autem aqua illa in paludē, quæ sulphurifera uocitatur. Præterea uisum est medicis, ut eum in dolio oleo pleno confouerent: quò cùm missus esset, ita defecit, ut ab omnibus mortuus putaretur. Tūc grandis seruorum ululatus exortus est Cùm igitur nulla iam de eo spes salutis existeret, iussit militibus quinquagenas drachmas aurĕ distribui: plurima quoque ducibus & amicis suis munera tribuebat. Deinde reuersus in Hierichuntem, prævalēte nigra cholera, exasperatus iniquius est, ut ipso moriēte indignum facinus ageretur. Venerant quippe ex locis omnibus per eius præceptum Iudæorum optimates, & erant plurimi: siquidem ex omni gente fuerant conuocati. Adhæc etiam fuerat mors contemptoribus præcepti proposita. Magna igitur in omnes regis furia concitata, pariter culpabiles, inculpabilesq; in Hippodromo concludens, sororem suam Salomen, uirumq; eius Alexam conuocat, & mortem suam non in longum differri denuntiat: tantis se doloribus circumuentum, fore cunctis satis optabilem: se autem sine luctu & deploratione periturum, quod regibus, maximè autem sibi, magni mœroris esse firmabat: neq; suum arbitratum Iudæorum falli proposito, quòd eis sua mors amabilis foret & grata. Nam etiā se uiuēte sæpius illos & seditiones, & secessiones fuisse molitos, & in eius iniurias semper fuisse festinos:

cæterum

cæterum leuigationem quandam illis natam esse dicebat, quòd talibus ipse doloribus urgeretur: proinde petere se ab illis, quòd eos sciret cõtra eius gloriam in nullo uenturos, ut agerent qualiter eius exequiæ honorabiles super cæteros reges, & luctus amplior ageretur. Quod futurũ dicebat, *si peregissent, ut Iudæi ex animo in eius morte deplorare, lamentarique cogerentur.* Cùm igitur me, *inquit, animam uideritis expirantem, circumuallantes Hippodromũ omni militia, necdum mea morte uulgata, confestim omnes illos incluſos iugulari perficite: & ita cunctis intereuntibus duo commoda prouentura, quòd & regnum illis post suam mortem firmum perseueret, hostibus amputatis, & super suam mortem luctum celebrandum esse magnificum.* Et ille quidem *lacrymabundus talia lamentatur, & cognatos omnes beneuolentiam circa se, fidemq; seruare postulat, inuocationem diuinam in his interponens: ne cùm inhonorificentia sua mors, & cum indignitate tractaretur.* Illi uerò *profitebantur in nullo se eius præcepta transgressuros. Sed ego comperio illius hominis mentem, considerans illa quæ in anteriori tempore appetebat, quòd ex more temporalis uitæ fecerit quæcunq; parentibus geßit, considerans etiam præsentia mandata nihil humanũ penitus habuisse. Siquidem etiam de hac uita discedens procurabat, quatenus omnem gentem orbatam, & desertam parentibus dilectißimisq; relinqueret: iubens unum ex unaquaq; domo interimi, qui nihil iniustum neque in ipsum, neque in alios admisisse fuerant deprehẽsi.* Hæc igitur illo *suis parentibus demandante, deportantur & literæ ab legatis, qui ad Cæsarem Romam fuerant missi.* Quarum hæc erat *sententia, quòd Acme indignatione Cæsaris extincta sit, pro facinoribus quæ cum Antipatro perpetrare tentauerat: ipsum autem Antipatrum in patris uoluntatem dimissum, ut quod placeret ex*

eius

eius sententia fieret: ipsum etenim & patrem esse, & regem: siue illum in exilium detrudi, siue illum morte multari uellet, in eius proposito constitutum. His auditis Herodes, paulisper animum refouit, uoluntate scriptorum & morte Acmes in superbiam subleuatus, & potestate puniendi, quam acceperat in filium. Sed prævalentibus, crescentibusq; doloribus, interitui propinquabat: & quanquam in multo defectu contineretur, appetebat tamē cibum: & postulans malum, quæsiuit & cultrum. Erat enim illi talis mos, ut ipse per semetipsum malum excorians, per partes modicas recideret, & comederet. Sumens ergo cultrum, circunspiciensq; ne quis adesset, uoluit semetipsum interimere: quod forsitan perfecisset, nisi prævenies manum eius Aciabus contineret: nepos autem eius erat: & magnum clamans, statim ululatus per totam aulam exortus est & tumultus. Quæ cùm ad Antipatrum peruenissent, credidit suum patrem uitæ terminum suscepisse: præcipiensq; fiduciam tam uerbis, quàm motibus, ita totus animo gestiebat, tanquam fuisset liberatus è uinculis, & regnum in suis manibus sine ullo labore percepisset. Tunc cœpit cum custode carceris de sua dimissione fabulari, magna se continuò spondens dona tributurum. Ille uerò non solùm non acquieuit, ut faceret, quæ uolebat Antipater, uerum etiam cuncta regi denuntiat, intimans eius mentem, & quæ ab eo munera spondebantur. Tunc Herodes, quamuis & antè non minore odio fereretur in filium, cùm audisset custodem carceris illa narrantem, magnum protinus exclamauit. Tunc quassans caput, quanquam in extremo uitæ teneretur, & cubito sese attollens statim destinans quendam armigerorum suorum, sine ulla dilatione celeriter necari iubet Antipatrum, sepulturamq; eius in Hyrcanio sine ullo honore fieri.

Testamentum Herodis. CAP. X.

TEstamentum interea scribebat mente mutabili, & Antipatrum quidem, quem sibi successorem in regno designauerat, tetrarcham facit Galilææ regionis atq; Beræ: Archelao uerò regnum cõtribuit. Gaulanitidem autem, & Trachonitidem, & Bathaniam, & Paneada, Philippo filio quidem suo: fratri autem Archelai germano, tetrarchiæ iure concessit. Iamniam uerò, & Azatum, & Phaselidem Salomæ sorori distribuit, sed & argenti signati myriadas quinquaginta. Disposuit etiam de cæteris suis consanguineis, atq; cognatis, opibus eos, reditibusq; locupletans. Cæsari sanè argenti signati mille myriadas, præter uasa quædam aurea, quædam argentea, & metallis pretiosa, & artificis opere uenustissima dereliquit, indumenta quoque pretiosa. Iuliæ Cæsaris coniugi, & alijs nonnullis, quingentas myriadas. His dispositis, quinto die postquàm Antipatrum filium necauerat defungitur: regnans postquàm Antigonum interemit, annos triginta quatuor: postquàm autem à Romanis regnum perceperat triginta septem, uir crudelis quidē in omnes æqualiter: iræ quidem subditus, à iustitia uerò effrænatus: fortuna porrò propitia super quemlibet affluenter abusus, & ex plebeio in regnum assurgēs, & pericula plurima eludens quibus sæpius fuerat circunseptus, diuturnitate uitæ perfruitus est. Domi uerò circa filios, quantum quidem ad eius sententiam, etiam ibi prosperitate potitus, eò quòd se suos inimicos superasse censebat, meo uerò iudicio super omnes infelicissimus. At Salome, & Alexas antè quàm mors regis diuulgata foret, ex Hippodromo Iudæos abire permittunt ad propriās domos, dicentes, regem iussisse, ut unusquisq; in suas regiones abscederet. Hoc autem fecerunt, beneficium illi genti præstare cupientes: Interea mors magis, magisq; diuulgatur.

De sepultura Herodis, & successore Archelao. CAP. XI.

Tunc

TVunc Salome, & Alexas cunctam militiam congregantes in amphitheatro quod Hierichunti erat, primum quidem epistolam regis legi fecerũt, quam ad milites fecerat: deinde gratias eius in eos pro fide ac beneuolentia, quam circa eum exhibuerunt, insinuant: petitiones quoq; eius, ut similes se circa Archelaum filium eius exhiberent, quem regem constituit, intimabant. Ptolemæus etiam, cui fuerat testamentum à rege creditum, anulusq; quo signauerat commissus, continentia testamenti denuntiat: quod testimentum non posse robur, firmitatemq; suscipere dicebat, nisi cuncta quæ in eo essent, deferrentur ad Cæsarem. Fit continuo fragor ingens, honorantium Archelaum, regemq; proclamantium: milites quoq; cuncti, & uniuersi duces, fauorem, & beneuolentiam promittebant: paratosq; se, ac promptos ad omnia profitentur, adiutoremq; deum supplicationibus aduocabant. Dehinc sepulturam regi præparabãt. Curæ nanq; fuit Archelao, ut exequiæ patris quàm magnifica possent celebritate agerẽtur, utq; memoratum testamentum proferrẽt cum mortuo producendum. Portabatur itaq; in lecto aureo, lapidibus depicto uarijs atq; pretiosis: stramina uerò erant ostro, auroq; contexta: eratq; ipse mortuus circunamictus purpureis uestimentis, caput eius diademate coronatum: sceptrum quoq; in manu eius, uelut si à uiuo teneretur, erat appositũ: Circa lectum autem erat frequentia filiorum, multitudo cognatorum: circa quos omnis militia stipata pergebat, per proprias distincta nationes, & discreta nominibus. Erant autem tali ordine distributi: Nam primi quidẽ pergebant eius armigeri, post quos omnis Thracum manus: post istos etiam natio Germanorum, atq; Galatarum. Hos item sequebatur cum ornatu maximo cuncta belligeratoria multitudo. Cætera uerò militia postrema sequebatur, in eum scilicet modum digesti, qualiter solebant in bellum

procedere, & à ſuis ducibus ordinari. Poſt hos ſequebantur ſeruorum eius quingenti, odores uarios, & aromata deportantes. Pergebant autẽ in Herodium ſtadijs diſtans octo: illic enim eſt eius ſepultura ex eius iußione confecta. Et Herodes quidem hoc modo defungitur. Archelaus autem per ſeptẽ dies luctum ſuper patrem honore regio ex more gerit: tantos etenim dies lex paterna præcepit obſeruari. Cõuiuia itaq; celebrans, & luctum exoluens, aſcendit in templum, ibi magnis ei clamoribus fauebatur, magnisq; prædicabatur laudibus, ſecundum quod unuſquiſq; arbitrabatur ei maiora quàm alius conferre præconia. Tum uerò tribunal ille conſcendens, quod ſibi fuerat præparatum, & conſidens, omnibus benigna loquebatur, & ſibi propitios cõparabat, gaudio fauoris omniũ, & uoluntate, quam ex beneuolentia circa ſe cunctorum ceperat: gratias q; illis habere narrabat, quòd cum eſſent læſi à patre, nihil circa ſe malum ab illis reciprocaretur: ſe autem adniſurum, ut eis bonorũ uicißitudinẽ reddere, eorumq; remuneraret alacritatis affectum: rogabatq;, ut nunc interim parcerent nomine illum regis honorare, ſufficere ſibi dignitatem poteſtatis aiebat, quam tunc firmam eſſe dicebat, cum teſtamentum à patre ſcriptum à Cæſare firmaretur: ob quam cauſam neq; in Hierichunte, cuncta militia diadema illi imponere cupiente, uoluiſſe ſuſcipere: ambiguum honorem exiſtimando ex tali re ſibi prouenturum, quod eſſet adhuc incerta uoluntas eius, qui poſſet illi regnum proprie, firmiusq; concedere: non ſibi defuturam circa illos benignitatem, quæ beneuolentiæ eorum uicißitudinem reportaret. Feſtinare quippe ſe in omnibus enarrabat, meliorẽ ſe ſuo patre circa illos oſtendere. Illi uerò, ſicut plebeia multitudo conſueuit, in ipſis primis diebus uidentes regis lene principium, uoluntates ſuas laudibus, & fauoribus aperiebant, & quanto manſuetius cum eis

loqueba

loquebatur Archelaus, tantò amplius nomen Archelai prædicabant: deinde ad munerum petitiones, intercessionesq; uertuntur. Alij quidem functionum publicarũ leuigationem cum clamore postulabant, pars uerò uinctorum solutiones expetebant, qui fuerant ab Herode deuincti: alij uerò grauedines, quas Herodes in emptionibus & in publicis nundinis constituerat, auferri uociferabantur. Archelaus porrò in nullo illis contraria respõdebat, sed in omnibus eos placabat, accurans regni fore suffragium, si multitudinis beneuolentiam comparasset. Debinc ad sacrificia offerenda Deo conuertitur, & cum amicis conuiuia celebranda.

Seditio Iudæorum propter ablatam auream Aquilam.

CAPVT XII.

CVm hæc interim aguntur, congregantur Iudæorum iuuenes plurimi, nouarũ rerum cupidine concitati: & cœperũt de morte Matthiæ, aliorumq; cum eo ab Herode interemptorum, tumultuosa uoce causari: dicentes, quòd iniustè perempti etiam exequiarum honore Herodis timore caruerant. Erant autem isti, pro quibus turba loquebatur, qui fuerant euulsione aureæ aquilæ perempti. Magnũ ergo illa turba proclamante, & clamitationibus utente, quasdã etiam iniurias, quasi ex hoc posset ad illos mortuos aliqua leuigatio peruenire, proteruè, procaciterq; iactante, cõgregabatur magis, magisq; numerosa multitudo, & ultionem mortuorum ab Archelao fieri deberc poscebant, supplicijs eorũ, qui sub Herode fungebantur honoribus. Et primum quidem omnium sacerdotio remoueri pontificem, quem Herodes fecerat: proclamabant: uirum mundum, & secundum leges suas dignum, ad pontificatum promouendum esse dicebant. Archelaus autem licet ista grauiter ferret, annuebat tamen, impetum eorum mitigare festinans, donec iter ad Romam, quod propositum ha-

bebat, ſine tumultu perageret: et cùm de ſeſe uoluntatem Cæſaris agnouiſſet, reſpicere dixit, quid agendũ ſoret, & de cunctis petitionibus eorum legitime diſpoſiturum: neq; tunc tempus eſſe diſſenſionis, aut iniurias uel contumelias ingerendi, magis autem unitatis atq; concordiæ, donec ex præcepto Cæſaris ad eos cum firmitate regni recurreret: tunc quippe in commune conſulendum, de quibuſcunq; illis tractandum eſſe uideretur: tum autem ſuſtinendũ eſſe, nc forte ſeditionis quoq; crimen incurreret. Et ille quidem hæc dicens, ducemq; ſuum edoccns, mittit ad eos, hæc ipſa locuturum. Illi porrò proclamantes, ducem loqui penitus non ſinebant: periculum quoq; minabantur, ſi quis eos ab aſſumptione ſua reuocare uoluiſſet: & inſtabant ſua libidine magis expleri, quàm imperantium ſubiacere conſilijs. Grauè nanq; illis uidebatur, ſi cum Herode uiuente amicis priuati fuiſſent, eodem quoq; mortuo nullam ultionem fieri mortuorũ. Illud enim iuſtum, legitimumq; dicebant, non quod ratio dictaret, ſed quod eorũ libidini uoluptatem poſſet afferre: ſatui ad prouidendum, quantũ illis eſſet ex ea re periculũ naſciturũ. Plurimis itaq; ab Archelao miſſis, ut tumultũ, ſeditionemq; mitigarẽt, alijs ex regis perſona loquentibus, alijs autẽ ex illius quidẽ ſentẽtia, ſed ueluti ex ſua mente monẽtibus, illi nullũ penitus aduertebãt: ſed amplior fremitus & turba fouebatur: concurrente etiam plurima multitudine, quòd illa tempeſtate Iudæis dies feſtus imminebat, quando azyma ſecundum obſeruationem paterni moris exercent. Paſcha enim illa feſtiuitas uocitatur, ad recordationem et memoriam exitus ex Aegypto: & ſacrificatur ab eis illo die cum alacritate magna pecudum innumeroſa multitudo, quanta in nulla alia ſolennitate acta. Concurrit ergo ex uniuerſa regione magna copia populorum, plures etiam ex montanis locis aduenium, religionem numini ſoluturi. Sed iuuenes qui ſeditionem

tionem excitauere, Iudam, Matthiamq; lamentabantur, ueluti doctores, expositoresq; legis antiquæ: & persistebant in templo, suffragatione quoq; uictualium abunde subsistente. Nam seditiosis hominibus turpe non ducebatur ab alijs cibos expetere. Anxius autem Archelaus, ne in deterius eorum procederet audacia, cohortē destinat armatorum: cum quibus etiam tribunum militarem mittit, ut eorum coërceat impetum: & primum quidem, ut illos seditiosos repellerent, & alia multitudine seperarent. Sed uenientibus militibus, illi seditiosi cum ingēti alacritate, excitata secum etiam turba, super tribunum ac tota præsidia, cum uoce magna inuicem hortantes impetum faciunt: ex quibus plurimi fusi, pauci autem cum tribuno fauciati diffugiunt. Archelaus autem cuncta pessum ire cēsebat, nisi multitudinis illius impetum frangeret, tumultumq; illum resectum extingueret. Cunctam igitur mittit militiam, ut alij eos qui sibi in templo habitacula construxerant, exinde repellerent. Cæduntur itaq; ab equitibus circiter tria milia hominum, reliqua uerò in montes proximos refugit multitudo. Cæteros autem ex edicto, cunctos ad suas regiones discedere iubet Archelaus. Qui continuo discesserunt, festiuitatem deserentes minime celebratam, maioris timore periculi propulsati, licet essent in mortem temeritate præcipites. Interea Archelaus ad mare proximum cum matre descēdit, Nicolaum secum, & Ptolemæum habens, & amicorum plurimum comitatum: Philippoq; fratri omnia gubernanda reliquit, domum ei, regnumq; commendans. Salome quoquo soror Herodis, cum eo simul egreditur, omnem secum ducens prosapiam: ad hæc etiam plurimi cognatorum, uerbo quidem, ueluti cum Archelao collaboraturi, ut ei regnum à Cæsare firmaretur: re autem uera, ut aduersus eum niterentur: maxime illa, quæ ab eo in templo gesta sunt, accusando proponerent.

Obuiam fit Archelao Sabinus Cæſaris curator earum rerum quas in Syria poſsidebat, in Iudæam pergens, pro conſeruatione theſaurorum Herodis. Quem Varus ab hac intentione reuocauit, per Ptolemæum, qui tranſibat ab Archelao, conuocatus. Sabinus ergo Vari gratia, neq; arces obtinuit, quæcúq; fuerant in Iudæorum ciuitatibus conſtitutæ, neque theſauros conſignauit: ſed omnia ſub iure dimiſit Archelai, donec quid de his Cæſari uideretur, agnoſceret. Proinde Cæſareæ ſe ſuſtinuit: ſic enim ſe promiſerat eſſe facturum.

Certamen duorum de regno Iudææ, Antipatri, & Archelai.

CAPVT XIII.

SEd cùm Romam nauigaſſet Archelaus, Varus perrexit Antiochiam, Sabinus aſcendit in Hieroſolymam, & aulas regias obtinet: euocanſq; omnes oppidorum præfectos, & quotquot rerum diſpenſatores fuerant, ratiocinari cœpit, & arees ut ſibi traderentur expetere. Ex hoc iam illi quos præfecerat cuſtodes Archelaus, mandata eius implere non poterant: ſed cuſtodiebant omnia ſecundum interdictum Sabini, uſq; ad Cæſaris præceptum. Nauigat etiam Romam in illis diebus Antipater Herodis filius, regnũ etiam ipſe petiturus, hortatu Salomes & promiſsionibus incitatus, dicentis, iuſtiores cauſas illum habere Archelao ad regnum percipiendum: quod primum teſtamentũ, in quo is ſucceſſor regni fuerat conſtitutus, firmius eſſet, quàm illud, quod poſteriore tempore factum eſt: illud ſana ſiquidem mente feciſſe Herodem, hoc autẽ iam ſenſu præ ualetudine diminuto conſcripſiſſe. Ducebat ſecum etiam matrem, & fratrem Nicolai Ptolemæum, amicum Herodis ſatis honorabilem, ſed etiam ſibi ualde gratiſsimum, atque fauentem. Maximè autem eum incitabat ad regnum petendum Irenæus rhetor, uir opinione clarus, & ad dicendum acerrimus. Idcirco etiã freti, eos qui perſuadebãt cedendum

dum Archelao, siue quòd regio testamento successor fuerit institutus, siue quòd maior natu esset, aduertere contemnebant. Sed cum Romam uenissent, omnes cognati ab Archelao discedentes, ad istum conueniunt: non beneuolentia circa eum aliqua cõstricti, sed odio, quo aduersus Archelaum irritabantur. Maximè autem libertatem desiderabant, & Romanorum iudices magis quàm reges proprios habere cupiebant. Quòd si hoc minus procederet, Antipatrum magis quàm Archelaum sibi regem cõducibilius existimantes, impetrare laborabant. Sabinus quoq; accusationẽ Archelai apud Cæsarẽ deposuit, Inter hæc Cæsar suscipiens ab Archelao literas, in quibus iura à patre sibi relicta proposuit, testamentum quoq; cognoscens, & ratiocinia thesaurorum Herodis cum anulo consignatorio, quẽ Ptolemæus apportauerat, cœpit dispicere quid ordinandum ratio postularet. Legens quoq; literas Vari, & epistolas Sabini, summam quoq; thesaurorum, & quid pecuniæ per singulos annos ingrederetur, aduertens: literas quoq; quas Antipater pro regno promerendo transmiserat recensens, congregabat ad consultandum omnes senatorij ordinis, & amicos, in quibus etiam Caium filium Agrippæ & Iuliæ filiæ suum adoptiuum. Deinde illis omnibus in consessum inductis, copiam facit, ut quisq; de quibus moneretur, ediceret. Ibi primum Salomes filius Antipater, dicendi potentissimus, & Archelao satis infestus, huiusmodi uerba locutus est, dicẽs: Archelatum uerbo quidem pro regni petitione se fingere laborare, opere uerò omnem regni potestatem posidere: antè quàm ei à Cæsare, in quo cuncta potestas sita esset, indulgeretur. Huius testimoniũ esse dicebat eius audaciam, qua præsumpserat in die festo Iudæos interimere. Qui etsi iniustum aliquid gessissent, alios eos debere ulcisci, qui eos possint legitima & ordinata potestate compescere, & non ab illo tan-

tam cædem fieri oportere. Qui si ut rex illud fecisset, contumeliam grandem Cæsari intulisse firmabat, quòd ignorans quid de eo adhuc dispositurus esset, regia iam uti potestate præsumeret. Si autem uti priuatus illa gessisset, amplius eum deliquisse narrabat: quòd regnum non possidens, supplicia quibuslibet intulerit, de quibus decretum Cæsaris debuit expectari. Opponebat illi etiam iudicum militarium mutationes, & ordinationes: ad hæc etiam sedisse illum in solio regali, & causas plurimas iudicasse, ac determinasse proclamabat, tanquam à rege legitimo eius ius potestatis integrum possidente: petitionum quoque plurimarum promissa publice facta memorabat, quid eum amplius iuris ac potestatis habiturum, dum in regno à Cæsare firmaretur? Opponebat illi etiam, quòd ex hippodromo uinctos sponte dimiserit, & plurima, siue quæ facta fuerant, seu quæ facta quidē non erant, sed credibilia uidebantur propter naturam sui: quòd fieri posse iudicabantur à iuuene, tum etiā ab accensore regnandi cupidine. Dicebat etiam luctum eum patris penitus neglexisse, prohibitos quoq; omnes à rege cum moreretur uidendo: unde initium quoque seditionis affirmabat exortum, quòd eum uidebant circa patrem suum mortuum, qui ei multa & magna bona præstiterat, tam nequiter conuersari, uelut in se lachrymas per diem publice confingentem: occulte autem uoluptate regni percepti perfrui, & noctes in delicijs agitare. erga Cæsarem quoq; huiusmodi se præbiturum Archelaum, cum ei regnandi iura tribuerit, qualem se circa patrem exhibuisse cognoscitur: Tripudiare nanq; & cantus exercere in morte patris, tanquam si hostis aliquis interiret. & quòd nunc aduenisset ad Cæsarem, calliditate usum dicebat, ut se regni percipere firmitatem desiderare simularet, cum omni iam usus esset antea potestate, quanta illi nec amplior à Cæsare rerum do-

mino

mino posset attribui. Maximè uerò cædem, quæ in templo facta fuerat, uerbis exaggerabat: & impietatē obiectabat, quòd in die festo sacrificijs diuinis instantibus, multa milia hominum cæsa fuissent, in quibus multi peregrini, plurimi insontes indigne & miserabiliter occubuerint: templum quoque plenum cadaueribus mortuorum fuerit, non alienigena hoste perimente, sed eo qui se regni iura legitime percepisse iactabat. Vnde apparet, inquit, illud opus crudelitatis libidine peregisse, ut integre se plenum tyrannidis negotium prosecutum esse testetur, per iniquitatem admissam, qua cunctis hominibus constaret odibilis. Festinabat enim quoquo modo regnum accipere, sciens quòd pro sui merito nunquàm posset uel in somnis regiam potestatem legitimo iure promereri. Nam & patri suo certos esse suos mores agnouerat, unde se regni ab eo successorem disponi procul dubio desperabat, nisi per ægritudinem ac morbos, quibus non solum corpore confecto defecerat, uerumetiam animo parum ualido erat. Cæterum quando mens eius sospes fuisset & sana, & corpore fortis, ut digne ac merite negotia cuncta disponeret, in Antipatrum potestatem regnandi contulerat, testamento iure legitimeq; confecto: Nam qualis porrò rex iste posset existere, qui aut contempto Cæsare ius sibi totius potestatis arripuit: aut si à Cæsare se dominum fieri & ab eo regnum sperabat accipere, cur ciues suos sine illius præcepto priuatus adhuc, & in templo die festo instante, tam crudeliter interemit? Et Antipater quidem huiusmodi uerba locutus, testes etiam introduxit plurimos ex cognatis, per quos sua dicta firmaret. Cumq; is loquendi finem faceret, surgit Nicolaus pro Archelao uerba facturus, dicebat itaq;: Illa quidem quæ in templo contigerant improbitate potius eorum qui passi sunt, quàm Archelai potestate contigisse: siquidem tantum eos facinus aggressos fuisse, ut non

ut non solùm iniuriam contumeliasq; iactarent, sed etiam eos qui deuote humiliterq; uiuere disponebant, ulcisci prætenderent. Cumq; hostilia multa operarentur, uerbo quidē aduersus Archelaum, rei autem acerbitate aduersus Cæsarem, necessarium Arehelaus iudicauit, ut eos ab hac insolentia & improbitate reuocaret. Sed illi eos, quos Archelaus ad sedandas turbas miserat, interimere festinabant, sine ulla uel Dei uel loci festiuitatis ue reuerentia. Mirari se sanè dicebat, nō cōfundi Antipatrū, quòd talium defensor existeret: dummodo inimicitiæ suæ, quam contra Archelaum gerebat, libitum faceret: & odio magis quàm natura iustitiæ iudicaret: illos purgare gestiendo, qui cum tanto scelere aduersus suos principes arma corripuerint. Cætera uerò de quibus Archelaum accusauerant, in eos ipsos accusatores referebat, dicens: nihil sine ipsorum consultatione uel consensu factum gestumue fuisse: sed animo lædendi nunc in trāsuersum ab æquitate discedere. Nam neq; scire taliter res esse dispositas, qualiter accusabant: sed ad inuidiā Archelai cuncta deprauare: & tantam illos cupidinem inuasisse obsistēdi Archelao, uiro quidem consanguinitate propinquo, conuersatione autem eis familiari per omne tempus adiuncto. Testamentum etiam patrem sana mente conscripsisse narrabat, firmiusq; esse quod posterius fuisset scriptum, quòd in hoc posteriore dominum cunctæ ordinationis Cæsarem constituerit: quem minime illorum improbitatē imitaturum dicebat, qui Herodi iniuriam facerent, in cuius uita omnibus bonis omniq; potestate perfuncti essent, nunc autem ad contumelias uoluntatis eius & intellectus in omnibus festinarent. sed nequaquam Cæsarem iniurias illius uiri permittere, qui & amicus fuerit, & auxiliator, & omnia in sua potestate dimiserit: neque pati ut testamentum eius solueretur, quòd de sua fide fretus scripserit: neq; uirtutem Cæsaris imi-

tatu

taturam esse illorum accusatorum criminatorumq; nequitiam. fidem eius in omni mundo ad exemplar propositam, & indubitatam cunctis gentibus esse referebat: unde nequaquam possit Herodi alienationem & mentis furorem ascribere, quem per multum tempus optime regnum gessisse cognouerit, successionemq; optimo filio dedicasse. Sed neq; iudicium regis circa electionem successoris peccasse firmabat, imò magis prudenter & optime iudicasse, quòd omnia ad uoluntatem potestatemq; Cæsaris redegisset. Postquàm hæc Nicolaus enarrauit & finem loquendi fecit, Cæsar Archelaum sibi ad genua procidentem cum honorificētia subleuauit, pronuncians eum dignum regni perceptione, magnumq; suæ mentis monimentum gratiamq; declarauit: & non aliter esse se facturum, nisi quæcunq; testamento continerentur. Interea cuncti Archelao fauere: non tamen certum aliquid fuerat definitum.

De conspiratione Iudæorum in Sabinum & incendio porticus & pugna. CAPVT XIIII.

IGitur facta solutione confessus, apud setpsum Cæsar considerabat, utrum'ne Archelao regnum confirmare deberet, an omni Herodis generi dispertiri. Interea mater Archelai, morbo prægrauata defungitur. Sed etiam à Varo, qui in Syria militiæ magister erat, literæ ueniunt, significantes seditiones deceßionesq; Iudæorum. Postquàm enim Archelaus nauigauerat, cuncta gens uarijs motibus fuerat tumultuationibusq; turbata. Sed Varus aduenies, eos qui causa seditionis extiterant, supplicijs & tormentis adegit: rebusq; compositis ad Antiochiam repedabat, una legione Hierosolymis relicta, quæ Iudæis, si fortè aliquid seditionis molirētur, obuiam iret: sed nec sic tamen seditio terminatur. Nam postquàm Varus abscesßit, Sabinus curator Cæsaris illic remanens, Iudæos cœpit opprimere, ex militia sibi multos armigeros faciens, quorum

quorum ſatellitio aduerſus Iudæos affligẽdos utebatur. Vnde illi perturbati ad ſeditiones excitandas neceßitate cogebantur. Sed etiam arces uiolenter obtinuerat, & theſauros regios ſcrutatus ſumpſerat, lucrorum & rapinarum cupidine concitatus. Imminente igitur Pentecoſte (feſtiuitas nanq; hæc apud nos ſic patrio more appellatur) non tantum religionis gratia, quantum indignatione ſuccenſi, propter improbitatẽ & oppreßionem Sabini, multa milia congregata ſunt hominum Galilæorum & Hierichuntinorum immenſa multitudo, et quotquot trans Iordanẽ fluuium habitabant: ſed etiam incolarum magna manus adunata, qui plus alijs incenſi, in ultionem Sabini conſpirauerant. In tres itaq; partes diuiſi, diuerſa loca occupant. Et una quidem pars hippodromum tenuerat: cæterarum uerò duarũ altera pars ab Aquilone ad Auſtrum uerſa circa tẽplum erat: altera uerò ad Orientem loca poſita detinebat. Tertia uerò pars hippodromũ, ſicut diximus, ad Occidentem occupauerat: quo loco etiam aula regalis extabat. Erat autẽ illis tota feſtinatio, ut Romanos incluſos obſeſſoſq; conſtringerent. Sed Sabinus timens tam multitudinem eorum, quàm mobilitatem ingenij, quippe quibus mors contemptui erat, dummodo cœpta perficerẽt, confeſtim ſcribit ad Varum, poſtulans ut quàm citißime ſubueniret: in magno periculo eſſe cunctam á ſe ibi militiam derelictam: ipſe autẽ altißimam turrium arcis aſcendens, cognomento Phaſelum, in honorem fratris Herodis Phaſeli ædificatam atq; ita nominatam, qui in prælio Parthorum defecerat, annuebat Romanis, ut Iudæos exeuntes aggrederentur. Cumq; ipſe neque ad amicos auderet ullo pacto deſcendere, alios ante ſe pro ſuarum facinore rapinarum mortẽ hortabatur appetere. Sed Romanis egreßis cum fiducia, pugna utrinque aſpera ſatis exorta eſt. Et licet Romani opere bellico & experientia ſuperiores exiſterent,

& plu

& plures ex Iudæis occumberẽt, obstinatio tamen Iudæorum nequaquam tam dira belli facie frangebatur: sed circumeuntes ponè templum, ascendunt in porticus, quæ fani aream continebant, & ibi multum prælium profligatur: saxa quædam manibus uoluebant, quædam fundis & tormẽtis cæteris emittebant: ad hæc etiam cum arcubus intermixti, Romanorũ plurimos sauciabant. Nam opportunitate loci, Iudæi superiores extiterant. Romani uerò in incerto positi, nec ictus ancipites euitare, nec hostem ullis iaculis poterant uulnerare. Proinde cum in hunc modum non breui tempore pugnaretur, postremò Romani impune se talia perpeti non ferentes, ignem porticibus submittunt, Iudæis qui super porticus erant, non sentientibus. Ignis porrò à plurimis appositus, continuò in flammas exæstuat, tectaq; corripuit: quorum materies, quòd erat pice cum cera peruncta, & in superficiem deaurata, ignem confestim suscepit: quo incendio opera illa magna & admiratione digna dispereunt. Sed etiam eos, qui super porticus pugnantes astiterant, repentinus corripit & insperatus interitus: alij simul cum tectis concidentibus pessum ibant, pars hostium confixi periere uulneribus: plerique defectu consilij, & sub tali cladis stupore, aut igni sese contradunt, aut gladijs abusi suis intereunt: ut malum quasi quo se uidebant circumseptos, effugerent. Quotquot autem retrorsum uia qua ascenderant, recurrentes, à ruina uel incendio liberabantur, à Romanis continuò sine ullo negotio necabantur. Quippe nudi armis, & animi timore soluti, ueniebant in manus Romanorum. Proinde ex cunctis qui tecta conscenderant, nullus ualuit penitus euadere. Romani autem per illud incendium in fiduciam subleuati, interius progrediuntur: & ærarium ubi templi opes seruabantur, arripiunt, & plurima quidem à militibus furata sunt. Sabinus autem

uix

uix inde quadringenta talenta publica ualuit ratione conquirere. Interea Iudæos plurimum contristabat, tam interitus sociorum, quàm ærarij, anathematumq; direptio: & tamen quotquot eorum uel peruersitate mentis obstinati, uel pugnaces promptiq; constabant, aulam regiam undiq; uallantes minabantur incendium, & cunctos ibidem unà interitui dare, nisi celeriter abscederent. Nam se quoque copiam illis exeundi, si id eligerent, daturos. Sabino quoque, si etiam ipse uellet, exeundi tribuere facultatem pollicebantur. Dum ista geruntur, nonnulli ex regijs militibus ad Iudæos transeunt. Rufus autem & Gracchus tria millia pugnatorum ex militia Herodis sub se habebant, uiribus corporis exercitatos, & strenuos. Cum his igitur omnibus sese Romanis adijciunt. Rufus etiam equites aliquantos habebat, ipsos quoque secum Romanis auxilio duxerat. At Iudæi obsidionem minimè negligebant, sed etiam mœnia cuncta circuibant: hortabanturq; omnes, ut illam opportunitatem se saluandi, & in libertatem paternam respirandi non perderent. Sabino uerò optabile fuit, ut egrediens abscederet: sed committere semetipsum non audebat, suorum consideratione factorum, & quòd hostes admodum infideli mente esse cognouerat: simul etiam Vari præstolabatur aduentum: eumq; si adesset, obsidionem illam esse soluturum.

De tumultu Iudæorum uario pro libertate & regno.

CAPVT XV.

EA tempestate etiã alia plurima, turbis tumultibusq; plenissima prouenerunt, quæ totam Iudææ regionem grauiter desolabant. In quibusque nanq; locis, alij lucri cupiditate concitati, pars inimicitia Iudæorum, ad excitanda bella ferebantur. Militauerunt quondam Herodi duo millia hominum, hinc inde congregatorũ. Hi ergo in unũ collecti, & seorsum à

cæteris

cæteris discedentes, aduersus regios milites pugna congrediuntur. Vtebantur autem duce, Herodis nepote, quem sibi præfecerant: qui tam in campis ad pugnam strenuè ferebatur, quàm in locis asperis arte præualebat, propter experientiam, quam ex usu belli perceperat. Iudas autem quidam erat filius Ezechiæ præpositi latronum, qui multum quondam præualuerat, sed temporibus Herodis cum magno fuerat labore deprehensus. Iste igitur Iudas circa Sephorim Galilææ congregans multitudinem uirorum perditorum atque desperatorum, cum eis aulam regiam pugnabundus inuadit. Ex qua copiam armorum, quantamcunq; ille locus habebat, abripuit: & exinde suos omnes armans, sumit etiam cunctas opes, quæ ibidem pro custodia fuerant derelictæ. Hinc terribilis uniuersis effectus est. Nam huc atque illuc agebat & ductabat exercitum, libidine rei maioris accensus, & æmulatione regnandi, sine ulla uirtute ullaq; prudẽtia: sed ad uim inferrẽdam tantum, & lædendum pronior, & procliuis extabat: sperans ex hoc sibi dignitatem gloriamq; uenturam. Extiterat quoque Simon seruus quidem Herodis regis, uerum decorus uir, magnitudine corporis ac fortitudine præstans, cui magna fuerãt credita commissaq; negotia. Is igitur rerum intemperantia subleuatus, diadema suo capiti præsumpsit imponere, & aliquanta multitudine congregata, rex pronunciatur, insania simulq; furia populorum. Sed etiam ipse dignum semetipsum existimans, super omnes qui regnum antè gessissent, aulam regiam in Hierichunte succẽdit, & omnia quæ ibi habebãtur abripuit, multa quoque in diuersis locis per uniuersam prouinciam, ubi regia consistebant tabernacula, comburebat: cunctaq; exterminio dabat, ignibus cõcremãdo. Ampliora quoq; iste gessisset, & amplius illa regio fuisset deleta, nisi celeriter mutatio contigisset: nam exercitus militum regiorum, qui se

Romanis addiderant, tota manu totaq; uirtute congrediens, occurrit Simoni: ubi multa ui die longo certatur. Sed plures, qui ex locis trans Iordanem cum Simone fuerant congregati, neq; ordinis neque dispositionis bellicæ gnari (siquidem temeritate magis quàm disciplina pugnabant) à regijs occubuere militibus. Sed & ipsi Simoni, per fugas se & per montis fauces seruare cupienti, Gracchus occurrens, caput abscidit. Incensus est etiam illis diebus super Iordanem locus, nomine Emachoës, à quibusdam hominibus Simoni consimilibus. Sic igitur in illa gente multa dementia uagabatur, eò quòd regem proprium non habebat, qui populum uirtute ac moderatione disponeret: & propterea alienigenæ irruperant, per quos seditiosæ mentes occasionem accipientes, ad bella excitanda successæ sunt, intentione sola deuastandi, & rapiendi aliena. Cæterum & Athrongæus, uir neque generis dignitate conspicuus, neq; uirtute decoratus, sed opum tantum confisus abundantia (pastor enim erat iste, & cunctis in omnibus rebus obscurus, uerum magnitudine corporis & robore præualens) ausus est etiam ipse in regni conspirare potentiam. Erant quippe illi fratres quatuor, uasti etiam ipsi corpore, & magnum de fortitudine gloriãtes, & ex hoc credebãt sese regnum omnibus modis obtinere: nam unusquisq; eorum turmam propriam ductabat. Congregatur itaque ad eos plurima multitudo. Et illi quidem ductorum fungebantur officio: & ficubi opus erat, discurrebant, bellicos exercendo conflictus. Ille uerò diadema suo capiti circumponens, ad consultandum concilium cõuocabat, ut quid facto opus esset, decerneret. Videns autem cuncta in sua potestate, cœpit insania ferri, maximè quòd rex à populo uocabatur, quod sibi ad regendum quæ uellet, nihil esse impedimento cernebat. Denique tam ipse quàm fratres eius magna conspiratione frementes, odio Romanorum

manorum & regiorum militum, bellum gerere festinabant. Nam æqualiter aduersus utrosq; infesta mẽte ferebantur: aduersus regios quidem milites, propter iniurias, quas eos sub Herode perpetrasse reputabant: aduersus Romanos autem, quòd eorum in præsentia potestas existeret. Igitur asperitas huius mali tempore currente crescebat, nullusq; interitum poterat euitare. Nam alios quidem spe lucri exterminabant, alios autem occidendi consuetudine perimebant. Incurrunt etiam aliquando Romanorum turmæ circa Emmaum, & circundantes Arrium centurionem, qui ductabat exercitum, quadraginta ex eis uulnerauere, qui fuerant manuum exercitatione meliores: cæteri uerò timore fugientes, à Graccho qui multitudinem regiæ militiæ sub se habebat, defensati saluantur, suos mortuos relinquentes. Et multa parte diei Romanæ legionis milites insequentes, plurimos sauciabant. Superantur tamen postea, & comprehenduntur: alius quidem cum Graccho confligens, alter autem cum Ptolemæo. Maiorẽ autem fratrem, Archelai milites comprehenderunt. Nouissimus autem eorum super his quæ eontingebant mœrore confectus hæsitare cœpit, qualiter saluaretur. Nam se solum remansisse cernens, & omni manu militum spoliatum, fidei patruelis Archelai se committit, ac tradit: sed hæc quidem postea contigerunt. Igitur sic Iudæa latrocinantium facta fuerat habitatio. Si quis enim manum aliquam congregaret, quæ secum ad seditiones faciendas conspirare præsumeret, statim rex efficiebatur exurgens ad communem regionis interitum. In breui quidem, & in minimis rebus Iudæi Romanis noxij existentes, inuidia tamen contribulium, ciuiumq; suorum, ad omnia nequitiæ opera ferebantur.

De Varo Romanos in Hierosolyma obsessos liberãte, trucidantesq; seditiosos. CAP. XVI.

INterea Varus, mox ubi quæ gesta sunt Sabino scribēte cognouit, timens illi legioni, quam in Hierosolymis derelinquerat, duas reliquas legiones assumens (tres quippe in Syria fuerant cōstitutæ) assumens etiam equitum alas quatuor, & auxilia quæ reges ac tetrarchæ diuersi mādauerant, maturabat præsidium illis, qui in Iudæa obsidione tenebantur, afferre. Dicebat autem omnibus, quòd Ptolemaidem pergeret. Dant illi etiam Berytij transeunti subsidium mille quingentorum uirorū. Mandat illi & Arctas quoq; Petræus, qui odio circa Herodem, amicitiam cum Romanis induxerat, non paruam peditum & equitum manum. Congregato itaq; in Ptolemaide omni exercitu, exinde partem filio tradens, unum amicorum suorum destinat Galilæos expugnatum, qui super Ptolemaidem habitabāt. Ille autem Galilæam ingrediens, magna ui pugnare cœpit. Et primum Sephorim capiens, habitatores quidem omnes captiuos abduxit: ciuitatem autem ignibus tradidit. Varus autem Samariam cum omni manu ingreditur, sed à ciuitate abstinuit: erat etiam crimine seditionis immunis: sed quodam uico Ptolemæi Arus nomine, castra collocat, quem uicum Arabes odio Herodis hostili more comburunt. Iter quoque agentes, alium uicum Saffo nomine, magnum atque opulentum, ijdem Arabes comprehendentes, incendio concremarunt, & quaquauersum exercitus ibat, igne cuncta & cæde replebantur. Succenditur enim Emmaus castellum, Varo iubente gratia mortuorum. Hinc itaq; in Hierosolymam tendit. Illi porrò qui ad obsidionem fuerant congregati, faciem ipsam non ferentes exercitus, passim cuncti diffugiūt, imperfecta seditionis operarelinquētes: qui uerò in Hierosolymis fuere Iudæi, Varo grauiter incusante excusationibus diuersis semetipsos purgare nitebantur, quòd multitudo illa propter festiuitatem fuerit congregata: bellum autem nequaquam

quaquam ex eorum sententia contigisse, sed temeritate aduenarum fuisse commotum: seipsos autem cum Romanis obsessos potius quàm obsidendi gessisse propositum. Venerunt autem in occursum Varo Iosippus Herodis regis nepos, & Graci ejus atque Rufus, omnem exercitum quem sub se habebant, secum pariter adducentes: occurrunt etiam Romani, qui obsidione tenebatur. Sabinus autem non uolens in faciem Vari uenire, ex alia parte Hierosolymis egredies, mare uersus abscessit. Interea Varus per omnem regionem partem militiæ mittit quæsitu eos, qui causa seditionis extiterant. Deprehensis autem qui manifestabantur, alios qui causa mali extitere, supplicijs cruciabat: quosdam uero dimittit, in quibus culpa leuior inuenitur. Fuere autem, qui propter hanc causam in crucem acti sunt, ferme duo milia hominum. Hoc igitur modo rebus correctis, atq; compositis, maximam partem militiæ ad sedes propriæ dimittit, grauem eam illis locis existimans: nam in plurimis excesserant, & eius decreta plurima contempserant, lucrorum ac rapinæ cupidine. Ipse uero decem millia Iudæorum in unum locum fuisse congregatos audies, festinus occurrit, ut eos comprehenderet. Illi autem antequàm comprehensi fuissent, semetipsos tradidere, hortatu Aciabi. Tunc Varus multitudini quidem uenia contribuit, ipsos autem ductores, qui causam secessionis excitauerant, ad Cæsarem mittit. Cæsar autem pleroscq; ex eis dimittit: illos autem qui Herodis cognati fuere, supplicijs adegit, quòd nullum iustitiæ gerentes respectum, contra familiares & consanguineos arma tentauerant. Et Varus quidem ista disponens, & propter præsidia unam legionem, quam etiam primo dimiserat, Hierosolymis relinquens, Antiochiam redire festinat.

Iudæorum querela contra reges, & Cæsaris decretum. CAP. XVII.

ARchelao uero apud Romam commorante, aliorum negotiorum principia pullulabant, quorum hæc erat causa.

Venerat Romam legatio Iudæorum, super octo millia hominum, petentium, ut suis legibus uiuerent. & legati quidem qui ex decreto totius gentis fuerant missi, quinquaginta fuere. cætera uerò multitudo Romæ ad eos fuerat uocata. Cæsare autem concilium faciente cum amicis, cæterisq; Romanorum primatibus, & eos in Apollinis templum congregante, quod ab ipso fuerat magnis opibus impensisq; fundatum, legati quidem cum uniuersa multitudine indigenarum Iudæorum, causam acturi conueniunt. Archelaus autem econtra cum amicis aderat. Quotquot autem regis fuere consanguinei ab Archelao per odium separantur. Iudæis autem aduersus eum consociabantur: non tamen semetipsos publice demonstrabant, graue putantes, & ad confusionem propriã pertinere, si ante Cæsarem contra consanguineum & familiarem loqui præsumerent. Aderat etiam Philippus de Syria ueniẽs, Vari cõcitatus hortatu, prima quidem causa, ut fratri adesset. Nam ei plurimum Varus fauebat. Enimuero arbitrabatur, quia illo regno soluto, per partes posset distribui: siquidem plures essent, qui suis legibus uiuere postulabant. Vnde Philippum hortabatur, ut pro se laboraret, quo posset etiam ipse partem aliquam regni percipere. Data igitur Iudæorum legatis copia dicendi, cœperunt pro dissoluendo regno multa loqui, & primum ex iniquitatibus Herodis argumenta multa sumere: dicentes, eum nomine tantum fuisse regem, re autem uera tyrannidis facinora perpetrasse, & multam per eum desolationem rerum factam esse Iudæorum: naturaliter eum etiam ad nouitates inueniendas pronum fuisse proclamabant, & tantos quidem Iudæorum eius crudelitatibus interisse, quãtos nunquam ex historia periisse cognoscerent: sed multo amplius semet qui uiuerent, infeliciores existere, non solum eis, quibus ostensione uultus asperi, & indignatione mentis terribilis

tribilis apparebat, sed etiam eis quibus substantias suas abripuit: ciuitates quippe extraneas, & ab alienigenis habitatas, eum ornare & locupletare, cum perditione & exterminio eorum, qui sub eius regno habitabant: omnem gentem penuriæ necessitatiq; contradidisse, cum paucis autem regno delicijsq; frueretur: plurimos quoque ex nobilibus ciuitatibus, & nobili genere natos perimeret: nullis rationabilibus subsistentibus causis, nisi ut eorum substantias raperet, & quibus uitam fortasse concessisset, rerum suarum amissione damnaret. Iam uerò in exactionibus functionum, alia quidem pro muneribus publicis cum augmentis annalibus exigebat, alia uerò lucrorum gratia post functiones à seruis exactoribus, uel amicis eius diripi solere causabantur: nec solum ista quæ ad damnum auri uel argẽti pertinebant agi: uirgines etiam corrumpi, matronas pollui, quæ pudore sui similiter ab eis quẽ passi fuerant, tacebantur, sicut ab illis qui gerebant desiderabantur: qui uidelicet facinora sua timebant, ne in publicũ proderentur: tantasq; sub Herode iniurias, & contumelias passos fuisse, quantas nec ulla bestia posset ingerere, si facultas daretur, ut hominibus imperaret. Et multas quidem sæpius calamitates suam gentem passam dicebant, sed nunquam se in tantam infelicitatem, tantamq; cladem prorsus incidisse. Exemplum nanq; iniquitatis & facinoris Herodem uniuersæ genti fuisse. Et optabiliter se Archelaum quidem regem denominasse firmabant, quia post Herodem quemlibet malũ ferendum & tolerandum utiq; decernebant: qui tamen ipsis initijs se quasi mitiorem Herode conabatur ostendere: uerum postea uerens, ne non germanus Herodis filius crederetur, nihil ultrà distulit, sed statim aperuit suæ mentis indicia: & cum nõdum erat regni consecutus integram firmitatem, quòd in Cæsaris arbitrio consisteret, illius regni potestatem uel tribuere uel nega-

re,dedit tamen ingenij ſui propoſitiq; ſpecimen, qualiter poſſet in futuro illud regnum gerere, ex his quæ in ipſis initijs perpetrare præſumpſit: ut ciues in templo die feſto uelut numini eos offerens,auderet occidere: unde iuſte uniuerſæ genti illum fuiſſe exoſum, propter merita ſuæ crudelitatis & ſceleris. Ob id quoq; & has querelas, legationem totam gẽtem deſtinaſſe firmabant. Petebant ergo, ut eorum prouincia regibus careret, & Syriæ iungeretur: ut ab illis iudicibus regerentur, qui illuc ex Roma ad gubernandam prouinciam mitterentur: & tunc cognoſci poſſe dicebant,utrum'ne ſeditioſi eſſent,& tumultuũ cõcitatores, an ſubiecti & deuoti,ſi probis iudicibus, & rectoribus uterẽtur. Talia Iudæis dicẽtibus, Nicolaus regem criminibus expurgabat: Herodem quidem, quomodo per omne tempus quo ad uixerit,nunquàm fuerit accuſatus. Non enim uera poſſe dicere eos confirmabat,qui cum haberent aliquid unde cauſarentur,illo uiuente prætermittentes, quando poſſent in quibus læſi fuerant uindicari, illo mortuo querelas importune confingerent. Illa uerò quæ ſub Archelao acta eſſent,ad illorum improbitatem iniuriaq; referebat: qui contra ius & contra leges talia commiſiſſe præſumpſerint,quiq; cædis fecere principium in eis, qui ſe à tumultibus prohibebant. Incuſabat eos etiam,quòd ſeditionis libidine tenerentur, & quòd peruicaces eſſent ad obediendum uel legibus,uel iuſtitiæ,dum cuperent in omnibus ſuis aſſumptionibus uincere. Hæc itaq; Nicolao dicente, Cæſar hinc inde quæ dicta ſunt audiens,cõuentum dimiſit:& poſt paucos dies Archelaum quidem regem non pronuntiat,dimidiæ uerò Iudææ regionis, quæ Herodi tributa reddebat, Toparcham conſtituit:ſpondens ei regiam quoq; dignitatem, ſi laboribus & ſuoribus circa ſemetipſum meritus appareret,alteram uerò dimidiam,bifariam diſtribuit,alteris Herodis filijs, Philippo uidelicet

delicet & Antipæ, qui contra fratrem Archelaum de uniuerso regno certauerat. Et huic quidem regio trans Iordanem Galilæa tributa reddebat, quæ constabant in talentis ducentis per singulos annos. Philippo autem Bathanea cum Trachonitide, & Auranitide, cum aliqua parte domus, quæ Zenodori dicebatur, reddebant talenta centum. Cæterum Archelao Idumæa, & Iudæa, & Samaria. Hæc enim leuigata fuerant quarta parte functionum, ex decreto Cæsaris: propter quod in seditione cæteræ multitudini participes non fuere. Erant autem ciuitates, quæ Archelao tributa reddebant, Stratonis turris, & Sebasta, cum Ioppe, & Hierosolymis: Gaza uero, & Gadara, & ipsæ fuere Græcæ ciuitates: quas abscindens à dispensatione Syriæ, additamento Iudææ regioni coniunxerat. Accedebant ergo Archelao tributa per unumquenque annum talenta sexcenta, ex omnibus regionibus quas in sua potestate susceperat. Et hæc quidem de filijs Herodis ordinata sunt. Salome uerò super illa quæ frater in testamento reliquerat (erat autem Iamnia, & Azotus, & Phaselis, & argenti signati myriades quinquaginta) Cæsar etiam donat ad habitandum aulam regiam, quæ fuerat in Ascalone constituta. Intrabant autem etiam huic reditus ex omnibus suis, talenta per singulos annos sexaginta. Domus autem eius in regionibus erat, quæ sub Archelai fuere potestate. Accipiunt sanè regis quoque consanguinei, quæcunque in testamento declarantur. Duabus autem filiabus eius uirginibus, præter illa quæ pater reliquerat, Cæsar etiam utriq; dona largitur uicenas quinas myriadas argenti signati, easq; cõiunxit Pheroræ filijs. Cuncta uerò, quæ illi fuerãt dimissa, per filios Herodis distribuit: erant autem quingenta & mille talenta, pauca sibi sumens uascula, quæ non tam ei magnitudine uel pretio quàm recordatione regis accepta constabat.

De Alexandro quodam simulante se Herodis filium, interemptum à patre, deprehenso. CAP. XVIII.

His igitur à Cæsare dispositis iuuenis quidã, Iudæus quidem genere, sed apud Sidonios nutritus à quodam Romanorum libertino, qui cum in cognitionem Herodis induxerat, similitudine formæ prouocatus, qua uidebatur Alexandro consimilis, filio Herodis, qui fuerat interemptus (testificabantur quoque illi cuncti, quorum aspectibus occurrebat) ex hoc occasionem sibimet esse reputabat, quò regnum posset excipere, assumens secum adiutorem suæ gentis, hominem scientem cuncta quæ in palatio gerebantur, & ingenio callidum ad magna negotia perturbãda, eo sibi huius fictionis magisterium præbente. Dicebat ergo Alexandrum se esse Herodis filium, ex morte seruatum ab his, quibus cum ut perimerent, fuerat delegatus: occidentes quippe alios, per quos imaginem completæ iussionis ostenderẽt, & expectatores fallerent, illum eiusq; fratrem Aristobulum saluauisse. His igitur figmentis & ipse in superbiam extollitur, & alios quotquot occurrerent, erudiebat. Interea Cretam appulsus, Iudæorum omnibus, qui cum illo colloquia miscuere, persuasit. Vnde ille quoque pecuniarum abundantia cœpit affluere, plurimis hinc inde donantibus. Præter hæc uenit ad Melum, ibiq; congregat meliora. Nam ei plures offerebantur pecuniæ, fide, qua ex regio sanguine illum descendere iudicabant: & spe quòd posset paterni regni iura suscipere, uicemq; præstantibus rependere. Ibat igitur Romam, plurimis in eius obsequium uenientibus, & Dicæarchiam appulsus, ibidem quoque qui habitabant Iudæos similibus fallacijs illudere decipereq; non desistit. Occurrebant nanque illi, ueluti regi, & alij quidem plurimi, maxime tamen illi, qui familiaritatem & amicitiam cum Herode possedcrant. Causa uerò maxima deceptionis erat

erat hominibus, quòd illum casum cum uoluptate à referentibus aduertebãt. Ad hæc etiam accedebat fides ex formæ uultuúq; similitudine: etenim etiam qui plurimum fuerant cum Alexandro conuersati, nihilominus inducti fuerant ad credendum, illum non fuisse alterum, sed Alexandrum Herodis filium: ita ut etiam alijs nescientibus iurare præsumerent. Proinde ingredienti Romam, & fama sui cuncta replenti, in occursum egreditur Iudæorum plurima multitudo, instar miraculi, salutem eius factam diuinitus admirantes, & cum gaudio illum maiore suscipiunt: maximè propter maternum genus, quòd erat ualde clarissimum. Proinde cum ciuitatem intraret, per plateas & uicos in sella portabatur, cuncto regali cultu cõpositus ex opibus & quæstibus, quos per diuersa loca perceperat. Congregatur itaq; ad eum maxima multitudo, uoces plurimæ, clamoresq; cum fauore reddebãtur, & omnia fiebant, quæ solent ad gaudia mentes hominum concitare, præsertim in tali euentu, ubi præter spem salutem illius factam esse mirabantur. Sed ubi Cæsari nuntium illud allatum est, non quidem credebat, eò quòd sciret Herodem non facilè posse in quibuslibet negotijs decipi, præsertim in illis, in quibus animum intenderet: tamen sperans potuisse contingere, Celadum quendam suum libertum, qui sæpius fuerat cum illis infantulis collocutus, mittit ut uideret Alexandrum. Ille autem cum uidisset, nulla meliori discretione usus est, quàm usa fuerat multitudo. Verum Cæsar decipi omnino non potuit, quoniam erat quidem ille similis Alexandro, sed nõ ita, ut eos posset inducere, qui prudenter inspicere discernereq; ualerẽt. Siquidem iste falsus Alexander, ex labore & opere ualde cõstabat attritus: in illum autem delicatudo ex delicijs, & fortitudo de frequẽti exercitatione concurrerant: huic autẽ durius & crassius erat corpus. Intuens igitur mendacia, conspirantes,

iuxta

iuxta discipulum atq; doctorem, & cum fiducia uerba proferentes examinabat: rem etiam de Aristobulo cunctam perquirens, quid de illo quoque fuerit factum, & semetipsum obstupescere simulans, rogabat ob quã causam Aristobulus quoq; non uenisset, quò regnum etiam ipse dignitatemq; sibi deposceret. Cumq; ille respondisset, in Cypro illum insula remansisse, marinis periculis simul fatigatum, & territum, ut si forte sibi aliquid accidisset, saltem ille saluaretur, ne omne genus Mariammes penitus interiret (talia enim eum doctor ille respondenda docuerat) Cæsar semotum adulescentulum à cæteris abducẽs, Tibi, inquit, mercedis gratia salus à me præstabitur, si non tentaueris etiam me arte deceptionis inducere. Dic itaque mihi tu quis sis, & quis te ad talia confingenda perpulerit: maior quippe est tua ætate hæc adinuenta calliditas. Tunc ille (neq; enim ultrà mentiri potuit in periculo constitutus) aperit Cæsari omne figmentum, & quali modo, & à quo fuerit commentatum. Tunc Cæsar falli quidem Alexandrum nequaquam contra quod promiserat fecit: uidens enim eum laboribus aptum, in ordine constituit numeroq; nautarum: illum uerò qui talia præsumenda persuasit, morte condemnat. Melienſibus autem cõdemnatio sufficiens uisa est, ut quantoscũq; sumptus uel pecunias in falsum Alexandrũ erogassent, irreparabiliter amisissent. Et circa falsum quidẽ Alexandrum res cum magna temeritate præsumptæ, finem huiusmodi perceperunt.

Archelaï accusatio & relegatio. CAPVT XIX.

ARchelaus autem toparchiam suscipiens, mox ut Iudæam attigit Iozarum Boëthi de pontificatu remouit: exprobrans ei, quòd cum seditiosis una conuenerit. Eleazarum autem fratrem eius ad pontificatum surrogat. Aedificat etiam in Hierichunte aulam regiam, cum elegãtia & decore mirabili: mediet

medietatem quoque aquarum, quæ ad irrigationem agrorum influebant, tractu ductuq; cõstructo, diuertit in campum, qui ab ipso fuerat palmarum arboribus cõsitus. Vicum etiam ædificat, cui nomen Archelaidem constituit. Paternam quoq; legem transgrediens, Glaphyram Archelai quidem filiam, Alexandri uerò fratris coniugem, ex qua filios quoq; susceperat, sibimet accersijt uxorem. Iudæis autem fas non erat, fratrum uxores accipere. Sed neq; Eleazarus in pontificatu diuturno tempore perseuerauit. Siquidem etiam super ipsum constituit Iesum Seæ filium. Interea decimo anno principatus Archelai, omnis nobilitas Iudæorum, primatesq; Samariæ, non ferentes crudelitatem eius, moresq; tyrannicos, apud Cæsarem accusationem ei instituunt: maxime quia cognouerant eum Cæsaris mandata transgressum. Nam ei præceperat, ut mansuete, clementerq; conuersaretur ad populum. Cæsar igitur ut hæc aduertit, indignatione commotus, curatorem eiusdem Archelai rerum earum quæ Romæ fuere (Archelaus etiam ipse diceba tur) aduocat: cæterum scribendum Archelao, indignum existimat: illum autẽ destinat, ut Archelaum celeriter exhiberet. Ille continuò sine ulla dilatione nauem ascendens, nauigationem celeriter peragit, & in Iudæam uenit: Archelaumq; occupat cum amicis epulum celebrantem: mentem ei Cæsaris aperit, atq; ut confestim egrederetur ciuitatem, compellit. Cæsar uerò, ueniente Archelao, aliquibus accusatoribus astantibus, causam hinc inde cognoscit: sed ubi se parum expurgat Archelaus, in exilium retrudi præcipitur: in Vienna ciuitate Galliæ habitaculo contributo: pecunias uerò eius, rationibus iußit sociari fiscalibus. Sed antequàm Romam uocatus fuisset Archelaus, somnium suis amicis tale recitauit: Vidisse se nanq; dicebat, spicas decem numero, plenas turgentesq; frumentis, uigoremq; integrum posidẽtes, quas uidebat à bubus comedi.

Sed hoc

Sed hoc uidens, magnis fluctibus eius animus fatigabatur: à quibus dum sciscitaretur, illi per diuersas contrariasq; opiniones, solutionesq; discinduntur. Tunc Simon, uir Essenus, ueniens, mutationem rerum illo somnio significari dicebat Archelao, non sanè in rebus secundis aut commodis proueniturã. Boues nanque labores, & miseriam significare firmabat, eò quòd soleat illud genus animalium laboribus affligi & conteri: mutationem autem rerum illo somnio demonstrari dicebat, quòd terra boum laboribus & operibus exarata in seipsa permanere penitus non sinatur: per spicas autem decem, periodũ decem annorum terminari manifestabat. Vnam quippe futuram æstatem, & tempus suppleri assueuerabat Archelao, quo de principatu suæ potestatis exiret. Et ille quidem hoc modo somnium illud exposuit. Quinto uerò die, postquam illud somnium Archelao fuerat demonstratum, euocator eius Archelaus procurator suus, in Iudæam uenit à Cæsare destinatus, Similiter & Glaphyræ uxori eius, & regis Archelai filiæ prouenit. Quæ primo, sicut suprà ostendimus, Alexandro in coniugium sociata constabat, Herodis quidem filio, sed fratri Archelai. Postea uerò quàm idem Alexander à patre fuerat interemptus, Iubæ Maurorum regi coniungitur. Quo defuncto, item illam uiduatam in Cappadocia à patre Archelaus in coniugium suscepit, Mariam excludens, quæ sibi fuerat coniugata. Tãtus siquidem illum Glaphyræ amoris ardor incenderat. Cum uerò iuncta esset Archelao, tale somniũ ipsa quoq; contuctur. Videbat quasi Alexandrum sibi astantem, & se quidem illi adgaudere, eumq; libenter & alacriter amplexari: illum uerò exprobrationes ei protinus imputare, dicentem: O Glaphyra, nempe uel nunc confirmas prouerbium, quo dicitur, Fidem mulieribus non habendam. Non'ne mihi iureiurando constricta es, & iugali fœdere uirgo sociata? Postquã

filios

filios quoq; ſuſcepimus, amores noſtros oblita es, ſecundarum cupidine nuptiarum: ſed neque hoc tibi ſufficere iudicaſti, quin etiam cum tertio ſponſo concumbere præſumpſiſti: & ſine pudore domum noſtram ingrediens, thorum genialem polluiſti, cum Archelao ius coniugale conſocians, ut illum uirum haberes, quem meum fratrem eſſe conſtaret. Verum ego nunquam tui penitus obliuiſcar: neq; beneuolentia, qua ſemper circa te detentus ſum, carebo. Liberabo ſanè te uniuerſis opprobrijs, meam, ſicuti fuiſti, firmam ſtabilemq; perficiens. Quæ cùm illa familiaribus mulieribus retuliſſet, poſt paucos dies uita defungitur. Hæc ergo haud ſanè importuna huic noſtro operi ratus inſerui: primum quidem, quia ea ſunt, quæ circa ipſos reges cõtigiſſe noſcuntur: deinde, ut exemplo uera probentur dicere illi à quibus immortalitas diſputatur animarum: ac etiam, ut appareat diuina prouidentia rerum humanarum cuncta diſponi, ne incredulitate huiuſmodi rerum, homines lædantur in moribus. Enimuero qui hæc crediderit, nullo modo prohibebitur per dies ſingulos ad uirtutis augmenta procedere. Archelai uerò regio tributaria facta, Syriæ diſpenſationi coniungitur. Interea Cyrenius, uir conſularis, à Cæſare deſtinatur, cenſum in Syria diſpoſiturus, & domum Archelai redditurus.

FLAV

FLAVII IOSE-PHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimusoctauus.

De descriptione Syriæ per Cyrenium tempore natiuitatis Christi. CAPVT I.

CYRENIVS autem, unus de his qui semper in consultatione cõgregabantur, uir per omnium magisteriorum & principatuum officia celebratus, per cunctas administrationes ad consulatus culmen ascendens, & in cunctis alijs dignitatibus clarus, cum paucis uenit ad Syriam, censor gentis à Cæsare destinatus, & approbator uniuscuiusq; sententiæ. Mittitur etiam cum eo Coponius, ductor totius equestris agminis, potestatemq; Iudæorum omnium gerens. Venit etiã Cyrenius in Iudæam (nam dispensationi Syriæ fuerat adunata) uniuersorũ depretiaturus substantias, & Archelai redditurus pecunias. Porrò Iudæi licet in ipsis initijs descriptionis nomen dirum haberent, subijciuntur tamen, ne amplius resisterent, persuadente illis pontifice Iozaro: Boëthi nanque erat iste filius, & illi quidem euicti ratione pontificis depretiari suas permisere substantias, nihil amplius hæsitantes. Sed Iudas Gaulonites, homo ex ciuitate, cui nomen erat Gamala, Saddochum Pharisæum sibi coniungens, rebellionem facere festinabat, depretiationemq; & censum nihil aliud esse dicebant, quàm integram seruitutem. Proinde ad defendendam suam libertatem, totam plebem diuersis exhortationibus incitabant: omnem quoque illis cooperaturam esse creaturam, si pro bono libertatis honorem suum & gloriam magnanimitate tuerèntur: sed etiam Deum non aliter illis auxiliatorem fore, nisi talibus consilijs ad agendum procederent.

rent. His ita dictis, amplius eorum animus concitatur, ut etiam homicidijs nullo modo parcerent: quoniam cum magna uoluptate, quicquid ab illis dicebatur, hauriebant: atque hoc modo in magnum malum seditio illorum & audacia prorumpebat: nihilq; fuit malorum, quod per illos non pullulauerit uiros, & suprà quàm dici potest, illa gens continuationibus est repleta bellorum: & clades inter eos & latrocinia, depræda-tionesq; gerebantur, obtentu quidem utilitatis defensionisq; communis, re uera autem propriorum lucrorũ gratia tota seditio gerebatur. Multæ itaq; cædes ciuium sociorumq; perpetrantur: postremò in inuicem conuertuntur, non secus quàm contra hostes infensius agerent bellum. Itaq; quotidie depræ-dationes, captiuitates, cædes ubiq; concurrebant: ita ut etiam templum Dei ignibus cremaretur. Tantum ualuit nouitas, & institutionum mutatio paternarum. Siquidem iste Iudas & Saddocus quartam philosophiã nouiter introduxerant: cuius amatorum copiam conquirentes, seditionibus ac tumultibus repleuere rempublicam. Sed etiam malorum futurorum radi-ces peßimas plantauere, per insolentiam inconsuetæ philoso-phiæ: de qua uolo pauca differere.

De quatuor hæresibus apud Iudæos. CAP. II.

IVdæis igitur philosophiæ tres erant, iam inde ab initio institutis patrijs derelictæ, Essenorum, Sadducæorum, & tertia qua philosophabantur, qui dicebantur Pharisæi. Et quanquàm de eis explanauerim in secũdo libro Iudaici belli, tamen etiam nunc cõmemorationis gratia breuiter attingam. Pharisæi enim quotidianam cõuersationem exiguam habent, & prorsus abiectam, nihil mollitudini aut delicatudini peni-tus indulgentes: sed quæcunq; iudicio rationis oportere com-perta sunt, illa sequuntur: præpositis nullo modo reluctantur:

maiores natu competenti honore uenerantur, ita ut nec contrarium quiddam alicui aliquando respondeant: fato geri omnia credunt: sed neq; liberum arbitrium hominis auferunt: iudicium Dei futurũ esse sentiunt, illic cunctos homines propria merita recepturos, tam eos quidem qui secundum uirtutem uixerint, quàm illos qui nequitia deprauati sunt. Animas autem immortales dicunt. Sed etiam in inferno congrua unicuique habitacula, promerito uel uirtutis uel iniquitatis attribui, sicut unicuiq; uiuenti gerebatur studium: & alias quidem animas æternis retrudi carceribus, alias autem facultatem reuiuiscendi percipere: & ob hæc populis quidem sunt acceptabiles, credibiles q̃. Quantacunq; item ad culturam diuinitatis pertinent, orationum celebrationes, templorum constitutiones, expositionibus suis facieda esse prædicant. Nam tantum uirtutibus eorũ prælatum est testimonium, ut ad eos plurimæ ciuitates, & maxima multitudo cum studio grandi confluerent, opinione adducti, qua meliores cæteris existimãtur. Sadducæi autẽ animas mortales existimant, simulq; cum corporibus interire. Nullas uerò alias obseruationes præter legem custodiunt: aduersus doctores autẽ philosophiæ suæ certare, & reniti, gloriosum annumerant. Sed ad paucos admodum doctrina eorum peruenit, & modus exercitationis. Primates autem apud eos dignitatibus honoribusq; celebrantur. Esseni autem ad Deum cuncta redigunt: immortalem animam dicunt: iustitiam autem rem pretiosam, pro qua etiam usq; ad mortem pugnandum esse prædicant: in templo autem anathemata proponenda prohibent: sacrificia uel hostias cum populo non celebrant, quòd se plurimum ab eis putant munditia uel sanctitate differre: & merito se à communi congregatione discernunt, remotim sacrificia facientes: cultu uerò morum atque conuersationis optimi: ad colendam terram &

ram & exercendam omni studio intenti. Illud etiam habent dignum & ualde mirabile, quòd in alijs non inuenias gentibus tam Græcorum quàm etiã Barbarorum, quòd omnes illis opes in medio sunt, & ab eis omnia communia poßidentur: nihil amplius inter eos ditior fruitur, nihil pauperior defraudatur, ac si nihil omnino poßideat. Et illi quidem hoc modo sese gerunt. Sunt autem super quatuor millia hominum numero. Vxores non ducunt, neque seruos habere festinant: aliud quippe iniquitatis, aliud seditionis opportunitatẽ existimant. Isti ergo semotim apud semetipsos aduiuunt, mutuas sibi uicißitudines ministrantes: suscęptores autem redituum promouent, curatoresq; constituunt, qui cuncta quæ terra profert, in usus necessarios administrent. Sacerdotes autem optimos uiros eligunt: cibus illis simplex est, habitus insumptuosus & mũdus. Quartæ ergo philosophiæ Iudas princeps extitit, cuius fecimus mentionem. Huius sequaces in uestitu, in habitu, cæterisq; alijs, Phariſæis consentiunt: circa libertatẽ uerò immobilẽ retinent atq; immutabilem sententiam. Nam huius rei cupido magna eorum mentibus est infixa. Solum enim principem & dominum dicunt Deum omnium. mortis etenim multas & uarias ſpecies sustinere pro nihilo pendunt: uel cognatorum supplicia, uel amicorum amißiones omnino contemnunt, dummodo nullum hominem dominum dicere compellantur. Nonnulli nanque uiderunt, qualiter sæpius aliqui eorum in supplicijs immutabiles permanserunt. Vnde plurimi quoque illius gentis hoc ſtultitiæ morbo insanabiliter ægrotarunt: Geßio Floro principatum huius uanitatis obtinente. Nam ex hac quoque superbia ad seditiones excitandas Romanis, recedendiq; ab eis, & ipse præcipitatus est, & alios præcipites dedit. Et philosophiæ quidem genera, hæc atque huiusmodi sunt apud Iudæos.

De ciuitatibus ædificatis tempore Cyrenii, & pollutione templi. CAPVT III.

INterea Cyrenius opibus restitutis Archelai, descriptioneq; perfecta, quæ facta est tricesimo septimo anno, postquam Antonius Acciaco bello fuerat à Cæsare superatus: Iozarum quoque pontificem, seditionem à multitudine passus, sacerdotali deposuit officio, Ananum in pontificatu substituens. Herodes autem & Philippus tetrarchiam suam eorum unusquisque suscipiens, Herodes Sephorim muro circundedit, ad instar & similitudinem Galilææ, quam Autocratorida appellat. Aliam autem Betharāta. Ciuitas autem ipsa est, quam muro circunsepiens, Iuliam ex nomine Iuliæ uxoris Cæsaris nominat. Philippus autem Paneadem, quæ est circa fontem Iordanis flumimis constituens, Cæsaream nuncupauit. Tum etiam Bethsaidam proximam stagno Genesaræ ædificat, & dignitatem ei ciuitatis attribuit, habitatorumq; multitudine replet, aliarumq; necessariarū copia rerum refertam facit, & Iuliam cognominem Cæsaris filiæ uocat. Coponio autem Iudææ illo tempore gubernante, quem suprà docuimus cum Cyrenio destinatum, huiusmodi factum in Iudæa prouenit. Azymorum dies agebantur, quam festiuitatē Pascha uocamus, in qua mos erat ex media nocte portas templi à sacerdotibus aperiri. Et tunc itaq; apertis portis, uiri quidā Samaritæ occulte in Hierosolymam uenientes, per templi cunctas porticus, & per totum fanum ossa iaciunt mortuorum. Et ex illo cœpit in templo custodia maior à sacerdotibus exercerī.

De morte Cæsaris, & Parthorum imperatoris, de Artabano Pilatoq;. CAPVT IIII.

COponius autem non post multum temporis Romam reuertitur, cui successor regendæ prouinciæ Marcus effi-
citur, sub quo etiam Salome Herodis regis soror uita defun-
gitur,

gitur, Iuliæ Cæsaris uxori derelinquens Iamniam, & omnem suam toparchiam: & in campo Phaselidem & Archelaidem constitutam, quæ etiam plurimis consitæ fuere palmetis, quorum fructus optimus & ualde præcipuus. Sed huic quoq; succedit Annius Rufus, sub quo etiam Cæsar moritur Romanorum secundus imperator, septē & quinquaginta annos in imperio aduiuens, menses sex, dies aliquantulum super duos: ex quibus quatuordecim annis, simul cum eo Antonius Reipub. gubernacula rexerat. Viuens itaq; annos septuaginta septem, uita decessit. Huic succedit in principatu Tyberius Nero uxoris eius Liuiæ filius, qui fuit Romanis tertius imperator: sub quo quintus Iudæorum rector Valerius Gratus efficitur, Annij Rufi successor. Is Ananum remouēs sacerdotio, Ismaëlum filium Iabi pontificem designauit. Sed & hunc non multo pòst abijciens, Eleazarum Annæ pontificis filium, sacerdotio surrogauit. Post annum uerò etiam hunc arcet officio, & Simoni cuidam Camiti filio, ministeriū pontificatus attribuit. Sed non amplius & ipse quàm unius anni spatio eodem perfunctus officio, Iosephum cui Caiaphas nomē fuit, habuit ordine successorem. Et Gratus quidem talia gerens, Romam reuertitur, postquàm undecim annos in Iudæa cōpleuerat. Huic successor Pontius Pilatus effectus est. Herodes autē tetrarcha ad magnam amicitiam Tyberij peruenies, ædificat ciuitatem, quam ex eius cognomento Tiberiadem denominat, mœnibus eam firmis fortibusq; circundans, in regione Galilææ iuxta stagnum Genesar, unde aquæ calidæ non longè distabant in uico, cuius nomen erat Ammaus. In hanc igitur confines plurimi confluxere, atq; etiam ex tota Galilæa non parua multitudo concurrit. Ex omni quoque regione, quæ sub illo fuerat constituta, ab eo coacti conueniunt, ut ibidem commanerent. Multi etiā ex nobilitate illuc habitandi gratia transferuntur.

Susceptit etiam quotquot hinc inde ueniebant inopes & egenos, pleroſque etiam quos liberos non eſſe conſtaret, quibus tamen ſecuritatem libertatis attribuit, & beneficia plura contulit, ut hoc inuitamento nollent ex illa ciuitate diſcedere. Priuatas etiam domos ex proprijs opibus fabricabat, agros largicbatur, ut his omnibus ſtabiles habitatores efficeret: maxime autem ex paterna lege tranſcribens, in qua ſignificatur, ut habitatio ſeptem dierum ciuem loci perficiat. In illis diebus moritur etiam Phraates Parthorum imperator inſidijs illi à Phraate filio præparatis, ſecundum hunc modum: Phraates imperator poſtquàm legitimos filios habuit, aſciuit ſibi Italici generis concubinam, cui nomen erat Thermuſa. à Cæſare Iulio cum alijs muneribus hæc ei fuerat condonata. & primum quidem ea, ſicut dixi, pro concubina utebatur, captus mira pulchritudine mulieris. Procedente uerò tempore, filioq; ex ea Phraate ſuſcepto, coniugem eam legitimam deſignauit: quam honorabiliter tractabat in omnibus, quicquid etiam ei diceret obediebat. Itaque feſtinans, ut Parthorum principatus filio ſuo contingeret, quòd uidebat aliter fieri non poſſe, niſi exinde legitimos filios aliquibus argumentis excluderet: perſuadet imperatori, ut illos Romam obſides deſtinaret. Proinde illi (non enim facile fuit Phraati, diſpoſitionibus Thermuſæ reſiſtere) Romam à patre mittuntur, & ſolus in regno Phraates filius enutritur. Sed poſtquàm adoleuit, graue reputans ac moleſtum, ut principatum patre tribuente ſuſciperet, inſidias præparat patri, cooperante ſibi etiam matre. Nam ſermo quoque ferebatur, quòd ei concubitu miſceretur. Itaque pro utroque facinore genti factus eſt exoſus, tam parricidio quàm amore matris infando: & ſeditionibus excitatis, antè quàm amplior fieret, ex regni poteſtate depulſus emoritur. Concordantes itaque in

unum

unum Parthorum fortißimi, cernentesq; sine principe se non ualere consistere, cœperunt inspicere quisnam illis ex genere Arsacidarum fieret imperator: nam aliunde fieri non licebat: unde quoque usque in hodiernum diem pollutum dicunt, & iniuriatum ex semine mulieris Italicæ illud imperium. Herodem itaque per legatos asciscunt. Sed postquàm iste quoque suscepit imperium, cœpit inuidiosus esse multitudini, atque suspectus, propter immensam crudelitatem: erat quippe ferus, & omnibus modis immitis. Hunc ergo congregati simul extinguunt. Plerique autem dicebant, quòd eum in sacrificijs inter altaria peremerunt: nam eis moris erat in diuinis celebrationibus cultros portare. Apud plurimos tamen opinio illa est, quòd dum uenatum pergit, occisus est. Legationem itaque Romam mittunt, unum ex obsidibus ad imperium postulantes: & mittitur illis Vonones, cæteris suis fratribus antelatus: quòd iudicabatur fortunã suam, potestatemq; non insolenter aut nimie tracturus. Sed barbaræ multitudini celerrima cõuersio suboritur. Siquidem sunt etiam natura mutabiles. Mansuetudinem itaq; eius cœperunt cõtemnere: indignum putantes, ut seruo subijcerentur alieno. Nam obsidatum seruitutem esse definiebant: neq; enim iure belli datum: sed quòd peius putabant, in pace ad iniuriam suæ gentis & regni alienigenis esse contraditũ. His ergo querelis gens uniuersa commota, illum proturbat imperio, confestimq; Artabanum euocant Medorum regem, ab Arsacidarũ genere descendentem. Persuasus itaque Artabanus, uenit cum omni militia. Cui Vonones occurrit: & multitudine congregata Parthorum, cum eo bello congreditur. Artabanus autem uictus, confugit ad montes Mediæ: & non post multum tempus congregans etiam ipse magnas turmas exercitus, cum Vonone confligit: & uictus Vonones, cum pauco ad Seleuciam fugit

equitatu. Artabanus autem fusum Parthorum exercitum insequens, magnam stragem operatus est. Tunc Barbaris grandi metu compressis, ad Ctesiphontem cum magna multitudine pergit. Illo itaque Parthis imperante, Vonones in Armeniam uenit: & primò quidem in illa regione cœpit imperare, deinde uerò ad Romanos legationem mittit. Sed ubi Tiberius petitionem eius abnuit, ille rectà ad Parthos conuertitur, & bellum Artabano denuntiat, quandoquidem nulla illi recuperandi regni machinatio succurrebat. Cæterum Armenij, qui circa Nisatem habitabant, Artabano fuere sociati: à quibus detentus Vonones, Syllano Syriæ rectori contraditur. Ille autem ex uerecundia, quoniam cum Romæ nouerat, custodiuit, honorificeq; tractauit. Armeniam autem Artabanus Herodi uni suorum filiorũ tradidit. Ea tempestate moritur etiam Comagenæ rex Antiochus, & plebs aduersus nobilitatem scinditur, & mittit utraq; pars legationem Romam: nobilitas quidem statum Reipub. habitumq; mutare desiderans, ut præsidali dispensatione regeretur: multitudo uerò regnum habere proprio more cupiebat. Senatus autem utraque legatione susceptà, ex decreto Germanicum mittit, cuncta Syriæ negotia correcturum, agente fortuna, quò facilius interiret. Nam ueniens in partes Orientis, & in melius cuncta disponens, à Pisone ueneno perimitur, sicut iam in alijs indicatum est.

De Iudæorum cæde à Pilato commissa. CAP. V.

Pilatus autem Iudææ rector, exercitum de Cæsarea secum assumens, tendit ad Hierosolymam, ut leges solueret Iudæorum. Nam secum statuas Cæsaris, quæ in signis militaribus inerant, intromittit. Imagines autẽ, aut aliquid huiusmodi facere, lex nostra prohibet: & propter hoc ante illum omnes Iudææ rectores, sine signis ingrediebantur mœnia ciuitatis. Primus autẽ Pilatus ignorantibus populis introgressus, signa

signa quæ secum apportabat, in ciuitate constituit. Illi uerò mox ut rem cognouere, congregati ueniunt Cæsaream, diebus plurimis supplicantes, ut imagines de Hierosolymis auferrentur. Pilato uerò abnuente, quòd iniuriam Cæsari facere, si fieret, existimabat, Iudæi nullo modo discedũt. Tunc ille occultè in insidijs armatos milites collocat. Cumq; pro tribunali sedisset, quod ei fuerat ornatum in stadio (nam eum locum insidijs, quas præparauerat, aptum esse perspexerat) Iudæisq; iterum supplicarent, signo dato milites processere, Iudæisq; undiq; circundatis, cœpit Pilatus mortem comminari, nisi quieuissent. At illi mortem se potius electuros, quàm constitutiones legis suæ transgressum ire firmabant. Tunc Pilatus admirans fortitudinẽ Iudæorum in conseruandis legibus suis, cõsestim imagines de Hierosolymis auferri præcepit, Cæsareamq; perduci. Voluit etiam ex opibus templi aquæductum pergentem in Hierosolymam fabricare, suscipiens initium torrentis, qui stadiorum duorum interuallo distabat. Sed Iudæi non libenter accipiunt: & circa eos qui operabantur multa millia hominum congregata, clamabant, ut ab illo opere cessaretur. Pleriq; etiam maledictionibus utebantur, contumelias quoq; iactantes, sicut uulgaris solet multitudo. Ille uerò milites à dorso Iudæos circumuenire præcipiens, iubebat, ut decederent. Illis autem ad contumelias, iniuriasq; conuersis, dato signo militibus, iußit, ut Iudæos inuaderent. Milites porrò ampliora quàm iußi erant perpetrantes, multitudinem magna cæde prosternunt. Plures igitur ibi deficiunt, plerique autem sauciati discedunt. Itaq; hoc modo seditio illa terminatur.

De domino Iesu Christo. CAP. VI.

FVit autem eisdem temporibus Iesus, sapiens uir, si tamen uirum eum nominare fas est. Erat enim mirabilium operum effector; & doctor hominum eorum, qui libẽter quæ ue-

ra sunt, audiunt. Et multos quidem Iudæorum, multos etiam ex gentibus sibi adiunxit. Christus hic erat. Hunc accusatione primorum nostræ gentis uirorum, cùm Pilatus in crucem agendum esse decreuisset, non deseruerunt hi, qui ab initio eum dilexerunt. Apparuit enim eis tertia die iterum uiuus: secundum quod diuinitus inspirati prophetæ, uel hæc uel alia de eo innumera miracula futura esse prædixerant. Sed & in hodiernum, Christianorum, qui ab ipso nuncupati sunt, & nomen perseuerat, & genus.

De stupro nobilis Paulinæ in templo Isidis Romæ: deq; Iudæorũ turbatione Romæ, & in Iudæa per Pilatum.

CAPVT VII.

EIsdem temporibus alia Iudæos sæuiora perturbant. Nam etiam in templo Isidis, quod Romæ fuerat constitutum, factum quoddam turpitudine plenum, opprobrioq; contigit, quod primum explanabo: tum demum ad illa quæ apud Iudæos euenere transibo. Paulina quædam mulier erat Romæ, maiorum dignitate præclara, studio castitatis intenta, honestatis opinione perspicua. Erat etiam opum magnitudine locuples, & uultus pulchritudine decora: ætate autem quando maximè mulieres pudicitia decorantur. Hæc nupta erat Saturnino, etiam ipsi genere, opibus, cæteroq; cultu consimili. Huius itaque amore detinetur iuuenis quidam, nomine Mundus, ex numero equestri, sed in gradu iam emerito constitutus, & dignitate magna sublimis, idoneus etiam ad munera largienda, sumptusq; faciendos. Nam memoratæ quoq; muliĕri maiora dona promiserat, quæ illa contemnente maximo fuerat amore succensus, ut etiam uiginti myriadas drachmarum Atticarum se daturum pro uno concubitu spopondisset: sed neq; sic illa deflexa est. Tum ille nimiam infelicitatem morbi sustinens: siquidem neq; cibum ualebat accipere, morti se addixe-

rat:

rat: hoc unum sibi iudicans tanti mali fore remedium. Et ille quidem tale decretum animo infigens, per dies singulos hoc agebat, ut celeri morte raperetur. Erat autem eidem Mundo liberta quædam ex parentibus, nomine Ida, omnium malorum & iniquitatum coagulum. Quæ grauiter ferens, quod ille iuuenis se damnaret in mortẽ (nam clarebat omnino periturus) accedens erexit eum: & cœpit cum eo talia fabulari, quæ animum eius bonæ spei facerent. Promittebat se nanq; acturam apud Paulinam, ut quinq; myriadas accipiens, concederet iuueni, quod uolebat. His itaq; dictis iuuenẽ de morte reuocans, sumpsit ab eo pecuniæ quantum placuerat: sed nõ eadem uia Paulinam aggreditur, qua fuerat antè tentata: cernens animum mulieris nullo modo capi pecunijs. Sciens uerò quòd admodum esset illa cultura Isidis occupata, tale aliquid machinatur: Accedit ad quosdã ex templo Isidis sacerdotes, quibus interpositione iurisiurandi fidem seruare persuasit, dans etiam in præsenti duas myriadas & dimidiam: promittens etiam aliud tantum, si quod uellet, habuisset effectum. Tunc causam aperit, amorem iuuenis indicat: orat, ut & mulierem quibus possent modis, inducerẽt. Illi autem pecuniarum cupidine capti, promittunt quicquid imperaret, protinus impleturos: præsertim autem ipse maximus sacerdotum, ut Paulinam cõueniret, ac suis uerbis impelleret, pollicetur. Finxit itaq; se ex Aegypto uenisse, ab Anubi destinatum, quòd is grandi circa Paulinam amore teneretur: eumq; Deum sibi iussisse, ut Romã ueniret, mulieriq; præcepta numinis apportaret. Libẽter illa & exoptabiliter suscipit, atq; ad amicas gloriãdo denũtiat, quòd ab Anubi tali merito digna iudicetur. Hoc etiam indicat & marito, quòd ab ea thorum & cœnam Anubis concupiscat. Ille autem gratè concessit, pudicitiam coniugis non ignorans. Illa igitur pergit ad templũ: & cum cœnasset, tempusq; quie-

scendi

ſcendi uenisſet, uniuersæ ianuæ à ſacerdote claudũtur, cuncta quoq; lumina ſubtrahuntur: Mundus autem intrò latebat occultus. Qui postquàm ſilentium factum eſt, ad mulierem deuenit. Illa autem existimans Deum eſſe, reuerenter accipit: atq; ita cum ea Mundus pernoctans, circa uiciniam lucis abscepit. Illa autem mane facto conſurgens, atque ad ſuum uirum ueniens, aduentum ad ſe numinis enarrauit. Similiter etiã loquitur ad amicas, magnam ſibi ex hoc glorificationem reputans proueniſſe: & quia uerba quoq; ad illam feciſſet Anubis, indicabat. Sed ex audientibus alij non credebant, naturam inſpicientes rei, alij autem credebant: quidam uerò admiraculum ducebant, pudicitiam attendentes, dignitatem referentes. Tertia uerò die postquàm factũ eſt, occurrens ei Mundus: O Paulina, inquit, ſaluaſti mihi uiginti myriadas, quas potuiſſes familiaribus tuis rebus adijcere, nunc autem nec meis poſtulationibus defuiſti, & damnificatione liberaſti. Nam in templo tota nox à te cum Mundo peracta eſt: nec mei nomuis intereſt uoluptate percepta. Nihil enim ad perficiendum negotium obſtitit, quòd Anubis uocatus ſum. Et ille quidem talia locutus abſceßit. Illa uerò in mentem ſuam rediens, tunc primum illud facinus intellexit: & ſciſsis protinus ueſtimentis, ad uirum accurrit, fictionemq; aperuit tam magni facinoris, de precata, ne ſuam iniuriam negligeret. At ille imperatori cuncta denuntiat. Tunc Tiberius diligẽter cauſam examinans, uniuerſum ſacerdotum ſcelus inuenit: & ipſos quidem cum Ida, quæ cauſa totius iniquitatis extiterat, adegit in cruces: templum autem ipſum funditus euertit, ſtatuamq; Iſidis in Tybrim fluuium iactari præcepit: Mundum autem exilio condemnauit, dignum eum maiore pœna non iudicans, quòd amoris uehementia deliquiſſet. Et ea quidem quæ in templo Iſidis prouenere, tali fine concluſa ſunt. Nunc ad rem redeo, ut explicem,

quæ

quæ Iudæis Romæ eodem tempore contigerunt, sicut etiam ante perstrinxi. Erat quidam uir genere Iudæus, de sua patria profugus: accusabatur autem de legalium transgressione præceptorum, unde apud suos quoq; reus habebatur, & malignus in omnibus. Iste per multos dies legem se Mosi exponere simulabat: & tres uiros in omnibus similes sibi consocians, seducunt Fuluiam quandam, unam de cœtu nobilium, ut legi Iudaicæ animum suum dederet. Cui persuadent, ut ostri & auri plurimum in Hierosolymam mitteret, templi ornatui profuturum. Quod illi sumentes, proprijs usibus assumpsere, propter quod etiam argumentis, & fallacijs antea cuncta peregerant. Tunc Tyberius (nam ei totum negotium Saturninus insinuat, uir Fuluiæ pariter amicus & tutor) iubet Roma cunctos Iudæos excedere. Consules autẽ quatuor millia ex Iudæis militantes mittunt in Sardorum insulam: plurimos autem militare nolentes, propter legis paternæ custodiã, afficere tormentis: atque hoc modo propter nequitiam quatuor hominum, uniuersa ex urbe multitudo pellitur. Sed neq; Samaræorum gens turbarum fuit expers, uel à tumultibus aliena. Hos enim peruertit uir quidam, mentiri pro nihilo ducens, Caphedon nomine, qui omnem plebem suasionibus artificiosis induxerat, ut in montem Garizin omnes accurrerent, quòd eum sanctum, ac uenerabilem haberent. Pollicebatur enim se ascendentibus ostensurum uniuersa uasa, quæ ibidem à Mose fuissent obruta. At illi persuasi uerbis illius armantur, & considunt in quodam uico, cuius nomen Tirathua: atque hinc inde plurimos cõgregabant, ut cum maxima multitudine montem ascenderent. Sed hos in ipso ascensu Pilatus occupat, omnem equitatum præcedere iubens, & peditum uelocissimos: atq; ibi circa memoratum uicum pugna committitur, & alios obtruncant, plerosq; in fugam uertunt, maximã partem

tem capiunt: quorum seditionis principes, uel eos qui in fugiendo plurimum ualuerant, Pilatus interfecit. Sed ex Samaræorum gente turbata, cuncti priores ad Vitellium ueniunt, qui per id tempus gerebat Syriæ principatum, atq; apud eum Pilatum accusant, quòd iniustè tantos occiderit. Non enim à Romanis discedendo, sed iniuriam Pilati declinãdo, in Tirathua congregatos esse profitebantur. Tunc Vitellius Marcellum, unum ex suis amicis, qui curaret in Iudæa, constituit: Pilatum autem Romam pergere, ut de his quibus à Iudæis accusabatur, se in iudicio Cæsaris expurgaret. Tunc Pilatus, postquàm in Iudæa decimum compleuit annum, pergit Romam, Vitellij iussione compulsus: non enim posse eius dispositionibus reluctari. Sed antè quàm Pilatus Romam ueniret, Tiberius ex humanis rebus abscessit.

Vitellii gesta circa Caipham pontificem, & de bello Parthorum. CAP. VIII.

VItellius autem ueniens in Iudæam, ascendit Hierosolymam: & erat forte tunc festiuitas à maioribus instituta, quæ pascha uocatur. Vitellius itaq; magnificus, ac munificus extitit in populos: nam & uenalium rerum pretia leuigauit, & in alijs plurimis circa eos liberalis apparuit: sed etiam stolam pontificis, uniuersumq; eius cultum atq; ornatum, in templo haberi permisit, & sub pontificum potestate seruari, secundum institutionem moris antiqui. Nam antè quàm Vitellius uenisset, in Antonia seruabatur. Arx enim huiusmodi nomine censebatur. Vt autem ibidem seruaretur, talis extiterat causa. Pontificum quidam Hyrcanus nomine, unus ex multis (Nam plures hoc uocabulo fuerant nuncupati) prius in loco templi uicino tabernaculum construxerat, & ibi ex maxima parte degebat, ubi etiam stolam pontificalem habuit. Nam cùstos eius existebat, eò quòd eam soli licebat induere, quando intrab

intrabat templum. Cæterùm quando in ciuitatem exibat, priuatis indumentis utebatur. Hanc itaq; consuetudinem & ipse & filij eius multo tempore conseruabant. Sed postquàm Herodes acceßit in regnum, illud tabernaculum opportuno loco sibi situm existimans, opulētius construit: & Antoniā ex nomine Antonij, quod ei amicus erat, appellat: sed etiam stolam sicut eam ibi reperit, ita etiam præcepit custodiri, existimans ex hoc nihil seditionis aduersus se populum commoturum. Similiter etiam fecit Archelaus filius eius, postquàm Herodi succeßit in regnum. Et deinde Archelao excluso, à Romanis seruabatur stola pōtificis in illo tabernaculo ex lapidibus fabricato: sub sigillo sanè pontificum, & gazophylacis habebatur, à quo & cætera templi ornamēta & candelabrum quoq; seruabatur, quòd tantum per dies festos ad usum pontificum tradebatur. Transacta uerò festiuitate, iterum in loco proprio reponenda reddebatur: & per tres utiq; festiuitates singulis quibusq; annis, & per ieiunia dabatur, atq; reddebatur. Vitellius autem tunc secundum morem antiquum stolam illam pontificum potestati contribuit: neq; permisit, ut quando usui opus esset, à gazophylace peteretur. Hoc itaq; beneficium Iudæis indulgens, pontificem Ioßephum cognomēto Caiapham, sacerdotali remouit officio, cui Ionathan filium Annæ in pontificale ministerium subrogauit. Quæ cum egisset, iter consestim, quod in Antiochiam ducit, ingreditur. Mittit etiam Tiberius ad Vitellium literas, iubens ei, ut amicitiam cum Artabano Parthorum imperatore conficeret. Terrebat enim eum, quòd inimicus extaret, & Armeniam inuasisset, ne fortè amplius eius concepta progrederetur audacia: monetq;, ut non aliter eius amicitiæ crederetur, nisi suos filios obsides præbuisset. Hæc itaq; ad Vitellium scribente Tiberio, ille magnis muneribus persuadet Iberorum, & Albanorum regi, ut cum Artabano

tabano ſine ulla dilatione pugnarent. At illi à pugna quidem abſtinẽt, uerum Scythas, conceſſo eis tranſitu, aperientes Caſpias pylas, in Artabani regiones immittunt, atq; ita deuaſtatur Armenia, omniſq; terra Parthorum hoſtibus impletur & cladibus. Nam primi eorum paſsim ubiq; perimuntur, turbis & luctu cuncta complẽtur. Filius etiam ipſius imperatoris in ea pugna perimitur, cum exercitu numeroſo. Nã multæ myriades ibi deſecere Parthorum: ipſumq; Arthabanũ, per munera Vitellius corruptis amicis eius & conſanguineis, penè perdiderat. Sed cùm dolos intelligeret Artabanus, ſeq; circumuentum irremediabiliter agnouiſſet (nam erant & plures & primi, à quibus inſidiæ parabantur) cum paucis fidelibus ad ſuperiores ſatrapias abſceſsit, atq; ita ſe inſidiantiũ dolis eripuit. Poſtea uerò magnam manum Dacorum, ſuorumq; congregans, & ſuperans, ſuum tutatus eſt principatum. Hæcigitur Tiberius audiens, iuſsit poſtea cum Artabano amicitiam fieri: quòd etiam ille libenter amplectitur. Hoc autem quando gerebatur, circa Euphraten fluuium erant Artabanus, & Vitellius, atque ibidem paucis de fœdere colloquuntur, in medio ſibi ponte fluminis occurrentes, paucos ſecum uterq;, qui ſibi muniméto forent, adducens. Ibi poſtquàm de pace locuti ſunt, Herodes eis tetrarcha conuiuium in loco medio præparat, tabernaculum ex uelamentis pretioſis exornans. Tunc Artabanus dat obſidem Tyberio Darium filium ſuum, cum quo etiã munera magna, multaq; trãſmittit. In quibus etiam hominem magnitudine ſeptem cubitorum, genere Iudæum, nomine Lazarum, miſit: qui propter corporis uaſtitatem Gigas uocabatur. His itaq; peractis, Vitellius ad Antiochiã, Artabanus autem in Babyloniam reuertitur. Herodes autem uolens ſemetipſum Cæſari tali nuntio commendare, literas per huiuſmodi deſtinat portitores, in quibus intimat pacẽ factam, obſidemq;

ſuſcepi

ſuſceptum, poſtremò cuncta denuntiat, quæ ad negotium pertinebant, nihil penitus prætermittens. Poſtea uerò cùm à Vitellio de his rebus deſtinarentur epiſtolæ, reſcribitur à Cæſare, quòd cuncta iam antè cognouerit, Herode de omnibus edocente. Ex hoc Vitellius ſuprà quàm quiſquam ratus erat, indignatione turbatur: non tamē ſuum animum aperit, ſed iram mente ſeruabat, donec reuerteretur, Caio ſumente regimen principatus.

De bello inter Herodem, & Aretam propter Herodiadam.

CAPVT IX.

TVnc etiam Philippus Herodis huius frater uita defungitur, uiceſimo quidem ſecundo anno imperante Tiberio: ipſe autem per uiginti duos annos rectus aduixit, ſub ſuo iure poſſidens Trachonitidis, & Gaulanitidis regionem. Ad hæc etiam Bathaneorum uniuerſam gentem ſuo regimine gubernabat. Is moderatum & manſuetum ſe cunctis quibus imperabat, exhibuit, nullas oppreſſiones aliquibus importans: nam eius ad ſubiectos conuerſatio talis erat. Procedebat in itinere cum paucis electis, ſibiq; gratiſſimis: in cauſis iuſta iudicia proferebat: occurſantibus uel opis egentibus auxiliabatur impiger: ac ſi forte oppreſſionem ſenſerat alicuius, ſtatim in ſolio conſidens cauſam audiebat, iuſtæ parti adiutor, iniuſtæ autem punitor exiſtens. Hic ergo moritur in Iuliada: unde magnis exequijs in monumentum defertur, quod ab ipſo antè fuerat conſtitutum. Iuſtaq; ſunt illi magnificè celebrata. Principatum autem eius Tiberius Cæſar aſſumens, ſiquidem nullum reliquerat filium, diſpenſationi Syriæ, regiminiq; coniunxit: functiones autem tributarias quæcunq; colligerentur, in eadem præcepit tetrarchia ſeruari. His quoq; temporibus inter Aretam Petræum, & Herodem regem ſimultas magna contigit, propter huiuſmodi cauſam: Herodes Tetrarches

uxorem habuit, Aretæ filiam, cum qua non paruum tempus aduixerat. Sed cùm Romam euocaretur, trãsiens in domo Herodis exceptus est. Frater eius erat etiam ipse, sed non ex una matre progenitus. Herodes enim ex filia Simonis sacerdotis fuerat procreatus. Cumq; ibi esset, Herodiadis amore captus est, uxoris alterius Herodis: filia enim erat ista Aristobuli, soror autẽ Agrippæ maioris. Audet igitur cum muliere de nuptijs ineundis miscere sermonem. Illa uerò suscipiente, pacta firmantur: ut cùm Roma reuersus fuisset, illa connubij iura susciperet. Erat enim in pactis, ut filiam Aretæ regis excluderet. Et Herodes quidem Romam talibus pactis firmatis aduehitur. Sed cùm reuersus fuisset, peragens Romæ propter quæ fuerat euocatus, uxor eius fideliter cuncta cognoscens, quæ inter eum fuerant Herodiadem q; composita: antè quàm eam ille cuncta cognouisse sentiret, rogat uirum ut in Macherunta, ubi limes erat Aretæ, Herodisq; regionis, ab eo mitteretur, nihil suæ uoluntatis aperiens. Hoc Herodes libenter accipiens, mittit uxorem, nihil eam sensisse penitus arbitratus. Illa uerò (præmiserat enim ante multum tempus ad patrem, ut ei apud Macherunta omnia pararẽtur, quæ itineris usus expoſceret) à ductoribus Aretæ suscipitur: consestimq; intrat Arabiam, atq; ibi ab illis ductoribus ad alios, ab illisq; rursus ad alteros transmissa, cum summa celeritate patri perducitur, cui cuncta Herodis aperit uoluntatem. Ille uerò exhinc inimicitiarum sumpsit initium, atq; ab utroq; exercitu congregato, in regione Gamalica bello confligitur: non quidem ipsis præsentibus, sed ductoribus ab utraq; parte transmissis. Pugna itaq; facta, & exercitu Herodis afflicto, proditione perfugarum, qui de Philippi tetrarchia ad Herodem quasi auxiliandi causa conuenerant, hæc Herodes scribit ad Tiberium. Ille autem indignatus, quòd Aretas talia perpetrauerit, scribit Vitellio, ut ei

bellum

bellum incunctanter inferret, & aut uiuum eum uinctum adduceret, aut certè mortui caput auferret. Tiberius quidem ut hæc ageret, rectori Syriæ demandabat.

De Ioanne Baptista. CAP. X.

QVibusdam autem Iudæorum uidebatur ideo periisse Herodis exircitum, quòd in eum satis iuste indignatio diuina commota sit, pro uindicta Ioannis, qui uocabatur Baptista. Hunc enim Herodes occidit, uirum ualde bonum: qui præcipiebat Iudæis, uirtuti operam dare, iustitiam colere, in deum seruare pietatem, & per baptismum in unum coire. Tum demum enim baptismum acceptabile fore, si non solùm ad abluenda peccata sumatur, uerumetiam ad castimoniam corporis, atque ad animæ iustitiam, purificationemq; seruetur: omniumq; pariter uirtutum uelut signaculum & custodia quædam fidelis habeatur. Quæ cùm ab eo præcepta huiusmodi docerentur, atque ad audiendum eum perplurima multitudo concurreret, ueritus Herodes, ne fortè doctrinæ eius persuasione populi à suo regno discederent (uidebat enim, quòd præceptis eius ac monitis parata esset plebs in omnibus obedire) melius crèdidit prius, quàm noui aliquid fieret, præuenire hominem nece, quàm postmodum turbatis rebus, seram pœnitudinem gerere. Ex sola hac suspicione Herodis, uinctus in castellum Macherunta abducitur Ioannes, ibiq; obtruncatur. Iudæis autem, sicut iam diximus, uidebatur pro eius ultione interitum illius exercitui deum importasse, quo Herodes sumpsisset digna supplicia.

De morte Tiberii, & Herodis progenie uniuersa.

CAPVT XI.

VItellius uerò cœpit omnia præparare, ut bellum cum Areta perageret. Sumens igitur duas legiones, & peditum, & equitum uniuersam manum, cunctosq; auxiliarios ex

regibus qui ſub Romanis erant, ſimul adducẽs, pergebat per Iudæam tranſitum facere. Sed uenientes in occurſum eius primates Iudæorum, poſtulabant, ne per eorum regionem iter ageret, ne compellerentur contra legem ſuam imagines & ſigna ſuſcipere. Quibus auditis ille perſuaſus, mutata ſententia, quam antè conſulto prouiderat, per campum magnũ ire præcepit exercitum: ipſe autem cum Herode tetrarcha & amicis aſcendit in Hieroſolymã, deo hoſtias immolaturus. Nam dies feſtus Iudæorum propinquus inſtabat. Ad quam feſtiuitatem occurrens, fauorabiliter, ac decenter ab omni multitudine Iudæorum exceptus eſt: ibiq; peragens dies tres, Ionathan pontificali remouit officio, quod Theophilo eius fratri contradidit. Quarto autem die allatæ ſunt illi literæ, in quibus ſignificabatur mors Tiberij: & ut omnem multitudinem congregans, ad deuotionem Caij iurare compelleret, milites quoque & auxilia cuncta ad loca propria dimittebat, quòd bellũ iam gerere non ualeret, neſciens Caij propoſitum, in quem poteſtas rerum translata conſtaret. Dicebatur etiam, quòd hoc Aretas ex Augurio antea cognouiſſet. Nam cùm ad eum Vitellius nuntium belli miſiſſet, fertur Vitellij militibus reſpondiſſe, impoßibile prorſus, ut ad Petræos Romanus exercitus adueniret: antea enim unum ex principibus moriturum, uel eum qui bellum imperauiſſet, uel illum qui imperantis propoſito miniſtraret, uel illum aduerſus quem prælium pararetur. Vitellius interea in Antiochiam repedauit. Agrippa uerò Ariſtobuli filius, anno antè quàm Tiberius moreretur, Romam uenit: uolens apud imperatorem agere, ut ſibi aliquam tribueret poteſtatem. Volo igitur plenius explicare de uniuerſo Herodis genere, qualiter fuerit propagatum: ſimul enim & ſermo ad hanc hiſtoriam pertinens, amplius eniteſcet: & nihil prodeſſe, uel exercitus, aut uim corporis, uel alia, quæ uiden-

tur

tur mortalibus appetenda, sine pietate qua colitur deus. Siquidem intra centum annorum spatium, præter paucos (nam admodum plures erant) cuncta Herodis origo consumpta est. Super hæc etiam ad humilitatem & modestiam humanum genus adducitur, cùm illius familiæ calamitates audierit. Postremò etiam omnis res Agrippæ declarabitur, digna maiore miraculo, qualiter ex priuato & abiecto, ad tantam magnitudinem potestatis ascenderit, quòd nullus de illo homine, aut sperare posset, aut credere. Dixi quidem & antea de his, tamen nunc quoq; diligentius explanabo. Herodi maiori fuere ex Mariamme Hyrcani filiæ duæ: ex quibus una, id est, Salome, nupta fuerat Phaselo nepoti suo, filio Phaseli fratris Herodis: hanc enim pater ipse tradiderat: altera uerò, id est, Cypris, Antipatro, & ipsa nepoti quidem Herodis, filio autem sororis eius Salomes. Et Phaselo quidem ex Salome procreantur liberi quinq;: Antipater, Herodes, et Alexander: filiæ autem, Alexandra, & Cypris: quam in coniugium acceperat Agrippa, filius Alexandri. Alexandram autem honorabilis uir Cyprianus ex nobilibus habebat uxorem: sed nullos suscipiens filios Cypris, emoritur. Verùm ex Agrippa quidē pueri procreantur duo, filiæ autem tres: Beronice, Mariamme, Drusilla: Agrippa autem, & Drusus pueri uocabantur: quorū Drusus, antè quàm ad adulescentiam ueniret, emoritur: Agrippa autem à patre enutriebatur. Herodes autem, & Aristobulus, & Beronice, etiam hi quoq; filij fuerunt filij Herodis maioris: Beronice autem Custobari, fuit Salomes filia, sororis Herodis. Hos Aristobulus infantulos dereliquerat, occisus à patre cum Alexandro fratre, sicut antè iam diximus. Sed hi postquam adoleuerunt, ducunt: Herodes quidem iste Agrippæ frater, Mariam filiam Olympiadis, regis Herodis filiæ, & Iosippi, qui erat Herodis regis frater. Habuit autem ex hac filiū Aristobu

ſtobulum. Tertius autem Agrippæ frater Ariſtobulus ducit Iotapalam, Sigerammi filiam, Emeſorum regis: ex quibus naſcitur puella, cuius audiendi ſenſus fuerat obturatus, nomine Iotapa: Et iſti quidem maſculorum filij fuere. Herodias quoq; erat his ſoror progenita, quæ Herodi Herodis maioris filio fuerat iuncta, quem ex Mariamme ſuſceperat, Simonis pontificis filia. Ex iſtis etiam Salome filia procreatur: qua procreata, Herodias legem paternam tranſgrediens, Herodi coniungitur fratri uiri ſui, ex uno patre progeniti, uiuum deſerens uirum. Hic autem cui coniuncta eſt, tetrarchiam habebat Galilææ. Filia uerò eius Salome, Philippo filio Herodis nupta eſt, tetrarchæ Trachonitidis regionis. Sed iſto ſine filijs moriente, Ariſtobulus eam in coniugẽ ſuſcepit, filius Herodis, fratris Agrippæ. Ex quibus filij quoq; naſcuntur tres: Herodes, Agrippa, Ariſtobulus. Et Salomes quidem tali modo proſapia propagatur. Ei autem ex Antipatro filia procreatur Cypris, quam Alexas Selcias ſumit uxorem. Alaxæ uerò, huiuſq; mulieris filia, fuit item Cypris. Herodes autem, & Alexander, quos fratres diximus Antipatri, ſine filijs moriuntur. Alexandro autem Herodis regis filio, qui à patre fuerat interemptus, Alexander, & Tigranes filij generantur, ex Archelai Cappadocum regis filia: & Tigranes quidem cum regnaret in Armenia, accuſatus in Roma, ſine prole defungitur. Alexandro autem, Tigranes cognominis fratris eius gignitur filius: Et iſte Alexander, qui duxit Antiochi Comagenorum regis filiam Iotapam nonũne, Leſidi Ciliciæ ciuitatis à Veſpaſiano rex efficitur. Et Alexandri quidem origo confeſtim ut pullulauit, culturam gentis ſuæ deliquit, ad ritus tranſiens, mores q; gentilium: cæteræ uerò filiæ Herodis, nullam prolem penitus habuere. Herodis autem quam memoraui proſapia, permanſit uſq; ad tempus quo Agrippa maior regnum accepit.

Agrippæ

His itaq; de Herodis genere declaratis, nunc de Agrippa narrabo: uel qualis illi aduersitas fortunæ prouenerit, uel qualiter omnes calamitates effugerit, atq; ad magnam dignitatem, potestatemq; conscenderit. Ante paucum igitur tempus quàm rex Herodes de uita discederet, Agrippa apud Romam erat, ubi maximam familiaritatem cum Druso Tiberij filio conquisierat, & cum Antonia Drusi maioris coniuge: eò quòd hæc matrem eius in honore magno haberet, & uenerabiliter appellaret. Agrippa uerò magnanimus & natura largus existens, & ad donandum ualde munificus, uiuente quidem matre suam uoluntatem non ualebat ostendere. ueritus, ne illã in aliquo contristaret. Mortua uerò matre, & proprij factus arbitrij, cœpit opes suas abundanter effundere: & alia quidem quotidiani uictus gratia opulenter erogare: alia muneribus in diuersos expendere, plurima uerò libertis Cæsaris dare. quòd ipse per eos posset aliquid adiuuari. Proinde hoc modo semetipsum exhibens, breui ad magnam penuriam, egestatemq; peruenit. Acceßit illi enim aliud, unde Romæ permanere prohiberetur. Contigit enim Tiberij filium mori: quo mortuo, Tiberius prohibuit omnes amicos filij sui, omnesq; familiares ante faciem suam accedere: ne illis uisis, recordatione filij facta, dolor ei, luctusq; moueretur. Ob hanc igitur causam in Iudæam Agrippa nauigando perrexit, uidens se apud Romã miserabiliter uiuere, eò quòd omnes suas opes amiserat: & nullus illi aditus esset, unde posset aliquos quæstus habere: nam multas etiam ibi pecunias sub fœnore acceperat. à quibus cùm urgeretur, unde debitum consolueret, non habebat. Defectu igitur consilij, & confusione, quòd se taliter uideret, discesßit in quãdam turrim, quæ in Malathoës fuerat constituta: addicens semetipsum, ut hac luce defunge-

retur. Quæ cùm uxor eius Cypris ita esse sentiret, cœpit omnibus modis laborare, ut eum à morte prohiberet. Inuenit ergo consilium, ut ad suam sororem Herodiadem scriberet, quam Herodes tetrarcha uxorem acceperat, intimans ei, in quibus Agrippa esset constitutus, uel qualiter se uellet morte damnare, oportere illam propter consanguinitatem auxilium ferre. Illi uerò euocantes Agrippam, habitationem illi in Tiberiadem construunt, & aliquantum æris per singulos dies, quòd ad uictum eis subministraretur, dare præcipiunt. Sed in hoc Herodes non multo tempore perseuerat, licet eiam ipsa quæ daret, sufficientia non essent. Nam cùm aliquo die in Tyro per uinum hoc Herodes exprobraret Agrippæ, Agrippa impatiens exprobrationis abscessit, atq; inde perrexit ad Flaccum uirum consularem, cum quo Romæ amicitiam non paruam induxerat. Is enim tunc gubernationem Syriæ dispensabat. Cumq; susceptus esset à Flacco, apud eum interim degebat. Retinuit ibi quoq; Flaccus Aristobulum fratrem Agrippæ, sed simultate diuersum: haud sanè per hoc in aliquo præpediebantur, quò minus amicitiam consulis, honoremq; mererentur. Sed non tamen Aristobulus aduersando cessauit, donec eum Flacco quoq; reddidisset inuisum, huiusmodi causam offensionis inueniens: Damasceni cum Sidonijs pro limitibus certamen exercebant. Cumq; inter eos Flaccus auditurus foret, illi cognoscentes Agrippam, quòd apud eum plurimum posset, rogabant, ut patris eorum fautor existeret, argentum ei plurimum promittentes. Et ille quidem omnia studiosè gerebat, quod Damascenis suffragaretur auxilium. Aristobulus autem (non enim eum latuit pecuniarũ quæ fuerat facta promissio) causam deportat ad Flaccum. Quæ cùm fieret examinatione manifestior, à sua gratia repellit Agrippã. Ille autem extrema penuria circunseptus ad Ptolemaidẽ pergit, atq; ibi

neceſſi

necessitate rei familiaris astrictus, consilium capit in Italiam nauigandi. Sed cum eum sumptuum prohiberet inopia, Marsyam libertum suum rogabat, ut ei in tanto molimine adiutor existeret, ab aliquibus pecunias mutuando. Et Marsyas primum quendam Beronices matris Agrippæ libertum, sed iure testamẽti eius factum ditionis Antoniæ, postulat ut ei aliquas pecunias daret, scriptura & fide mediante. Ille uerò quereabatur de Agrippa pro cuiusdam fraude pecuniæ: & compellit Marsyam, cautionem dare trium milium Atticarum, facereq; ut duo milia minus quingentis acciperet. Ille porrò concessit, quia non erat aliud quod egisset. Sumpta itaq; pecunia, Agrippa Anthedonem uenit, & reperiens nauim, iter propositum peragebat. Hoc agnoscens Herennius Capito, Iamniæ curator, milites mittit, ut ab eo argẽti triginta myriadas exigerent, quæ Romæ thesauris Cæsaris debebantur. Qui uenientes, Agrippam pecuniam dare compellunt. Ille uerò facturum se quod iubebatur assimulans, nocte Alexandriam profugit, ubi Alexandrum deprecatur Alabarchum, ut ei uiginti myriades mutuans largiretur. At ille ipsi quidem daturum se non promisit. Cypridi autem similia postulanti non abnuit, obstupescens studium dilectionis eius erga proprium uirum, & quòd eam uidebat honestatis cuncto genere decoratum. Alexander igitur quinque illis talenta in Alexandria mutuatur, promittens ut cùm in Dicæarchiam ueniret, ibi reliquum daret: timens Agrippam, quòd esset in expensis profusior. Et Cypris quidem exinde uirum in Italiam nauigaturum dimittens, ipsa cum filijs in Iudæam reuertitur. Agrippa uerò Puteolos appulsus, epistolam ad Tiberium Cæsarem scribit, qui tunc Capreis agebat, præsentiam suam significans, ut dignus fieret uultui Cæsaris apparere, quò continentiam ab eo mereretur. Petebat ergo ut ei Capreas uenire concederet. Tibe-

rius autem nihil dilatione producẽs, clementer illi & humane reſcripſit: inter alia gaudere ſe quoque ſignificans, illum ad ſe ſoſpitem repedare. Cumq; ille Capreas aduenisſet, nihil minus ei Cæſar alacritatis exhibuit, quàm per literas oſtenderat. Nam eum & amplexatus eſt, & magnifica hoſpitalitate ſuſcepit. Sed poſtero die allatis literis ab Herennio Capitone, in quibus ſignificabatur, quòd Agrippa triginta myriadas debens, ſoluendo non eſſet, & ob id tempore quo ſe ſponderat redditurũ, profugit, exactores euitans, animus Cæſaris immutatus eſt. Nam cum illam legiſſet epiſtolam, indignatione commotus, ingreſſum ad ſe interdixit, donec ab eo debitum redderetur. Ille autem nequaquam ex Cæſaris indignatione turbatus, Antoniam deprecabatur Germanici matrem & Claudij, qui poſtea Cæſar effectus eſt, ut ei triginta myriadas mutuas impartiret, ne ab amicitia Tiberij decideret. Illa uerò Beronices matris Agrippæ recordatione (nam ſe hæ mulieres admodum diligebant, ſiquidem pariter Claudio lac præbuerant, pariterq; illum enutrierant) argentum quod poſtulabat impartitur. Quod cum pro debito reddidiſſet, nullo modo poſt hæc ab amicitia Tiberij prohibetur. Deinde Tiberius Cæſar eum ſuo nepoti coniunxit, iubens ut ei in omnibus proceſſionibus adhæreret. Agrippa uerò, propter quod ab Antonia cum magna gratia fuiſſet exceptus, cœpit omni ope niti, ut Caium eius filium in omnibus accuraret, qui fauore matris in magnis habebatur honoribus. Erat ibi fortè quidam genere Samaræus, libertus Cæſaris, ab eo mutuatur myriadas centum, ex quibus Antoniæ reſtituit quod debebat: ex reliquo autem Caium amplius accurabat, unde apud eum maiorem adipiſcitur dignitatem.

De moribus & morte Tiberii, deq; captiuitate Agrippæ, & exaltatione eius in regnum. CAP. XIII.

Indies

IN dies igitur Agrippa circa Calum in melius procedente, quodam die sermo fit de Tiberio : quumq; Agrippa ex affectu uota perfunderet, ut celeriter defuncto Tiberio, Caio daretur imperium, quem meliorem dignioremq; in omnibus esse firmabat : inter auditores horum uerborum fortè fuit quidam Eutychus, Agrippæ libertus & auriga : & tunc quidem silẽtio quod audiuerat tradidit, postea uerò cum eum Agrippa furti argueret pro uestibus aliquibus, & re uera aliqua uestimenta subtraxerat, fugiens comprehenditur. Cumq; ad Pisonẽ duceretur, qui tunc custos fuerat ciuitatis, causam fugæ requisitus, uerba quædam secreta Cæsari se nũciare dicit, eius munimini salutiq; profutura. Proinde uinctum mandat ad Capreas. Tiberius autem more suo utens, habuit eum in uinculis custoditum. Magnam enim solicitudinem pro semetipso gerebat, super quemlibet aut imperatorem cogitans, aut tyrannum. Nam neq; legationes facilè suscipiebat : neq; ducum suorum, uel curatorum, uel aliorum in cæteris constitutorũ officijs remotiones, prouectionesq; celebrabat : nisi fortè cum quisquam in aliqua deprehenderetur offensa. Alioqui nulli ab eo dabatur nisi morte successor : nam uinctorum aliquas secretas denunciationes suspectas habebat. Vnde cum amici causam huius dispositionis inquirerent, respondisse fertur : legationes quidem ideo nec facilè suscipere, nec cito dimittere : ne cæteri uidentes alios facilius absolutos, ex hoc plures ad se uenire incitarentur, & sibi frequentia legatorũ molestiam inquietudinis apportaret, præsertim cum necesse esset etiam eis dona largiri. Magistratus autẽ semel datos ideo se iugiter permittere dicebat illis, quibus fuere cõcessi, quòd intelligeret consuli per hoc & præstari ex magna parte subiectis. In natura nanque omnem administrationem hoc habere firmabat, ut circa opes acquirẽdas faceret homines studiose festinare. Cũ igitur non se aliquis

aliquis perennĕ in officio permanere perſpexerit, manifeſtum quòd omne gerat ſtudiũ, ut antè quàm arceatur officio, quàm plurimum poßit acquirat. Vnde quoque ad furta & rapinas plurimi concitantur. Si uerò perſcueraturos ſe in adminiſtrationibus certo cognoſcant: licentia plurima conquirendi pigriores & quietiores fiunt, ad furta uel fraudes aliquas faciendas. Cum autem celeres ſucceßiones dãtur hominibus, nec quaquam ſubiecti ſufficiunt ducibus deprædantibus, quibus largitas temporis non eſt attributa: qui repleti ſi eſſent, ſtudium omne lucrandi deponerent. Exemplum etiam eis proferebat, quendam uulneratum, ad cuius uulnus muſcæ congregabantur plurimæ: quem quidam tranſeuntium cum uidiſſet, miſeratus eſt eius calamitatem: ratusq; quòd imbecillitate nimia muſcas illas à ſe non poſſet abijcere, opusq; haberet alterius beneficio, interrogauit eum cauſam, cur ſibimet ipſe non auxiliaretur, moleſtiam repellendo muſcarum. Cui ille reſpondens: Amplius, inquit, læſionis importas, ſi has præſentes fugaueris. Iſtæ quidem iam repletæ ſanguine, non eo modo moleſtæ ſunt, quin etiam aliquantulum remißius inſiſtunt: ſi uerò his amotis aliæ famelicæ congregentur, ita illud uulnus inuadunt, ut etiamſi intereant, non ualeant effugari. Propterea igitur & ſeipſum dicebat ſubiectis per rapinas iudicum fatigatis conſulere, per hoc quòd non crebrò in adminiſtrationibus alios ſubrogaret: qui more muſcarũ, cum naturaliter ad lucra ferantur, tum etiam remotionis timore, amplius incitarentur ad rapiendi cupidinem. Teſtificatur autem huic meo ſermoni, quòd huius eſſet naturæ Tiberius, ipſum eius opus inſpectum: quandoquidem duobus & uiginti annis in imperio actis, duos tantum diſpenſatores in Iudæam miſit, quorum illa gens gubernatione regeretur, Gratum, atq; Pilatum, qui ei ſucceſſerat: nec in ſola Iudæa fortè talis extitit, ſed etiam in

cæteris

cæteris regionibus non aliter apparuit. Sed etiam uinctorum examinationes differre propterea se dicebat, quia si condemnati morerentur, liberatio per hoc omnium malorum imminentium illis adesset: cum uerò in custodia tenerentur, maiorem illis sicut meriti essent inferri calamitatem. Propter has igitur & huiusmodi causas, etiam Eutychus auditus non fuerat, sed retinebatur in uinculis. Tempore uerò procurrente, Tiberius ex Capreis Tusculanũ uenit, distantem à Roma interuallo stadiorum centũ. Agrippa uerò rogabat Antoniam, ut ageret, quo Eutychi aduersum se discuteretur accusatio. Honorabilis quippe apud Tiberium habebatur Antonia, & cognationis et dignitatis gratia: nam Drusi fratris eius uxor extiterat, tum etiam uirtute pudicitiæ. Aetate nanq; uiridi uiduata, permansit, spernens secundi uiri coniugium, cum etiam ab Augusto cuicunq; nubere iuberetur, omnemq; suam uitam liberam detractionibus gessit. Tiberio quoq; beneficiũ grande præstiterat, cum fuissent à Seiano insidiæ præparatæ, amico uiri sui, et potentiam tunc magnam habente, eò quòd multarum tunc militiarum ductor existeret, & quòd in consilium eius perplures ex nobilitate concurrerent, libertorumq; se ad eum magna manus addiderit: sed militia omnis fuerat antè corrupta. Igitur omnibus in dies augmentum accedebat insidijs, & pene Seianus totũ opus impleuisset, nisi Antonia Seiani malignitate prudentior, suam exercuisset in hac causa fiduciam. Nam cum cognouisset quæ de Tiberio tractarentur, scribit ad eum omnia diligenter: & per Pallantem quendam seruorum suorum fidelissimum, literas in Capreas destinat ad Tiberium. Ille autem insinuata cognoscens, Seianũ cum conscijs uniuersis interemit. Antoniam autẽ licet etiam antè uenerabilem haberet, uenerabiliorem tamen ex eo habuit, eiq; in omnibus obediebat. Ab hac igitur Tiberius rogatus, ut exa-

mini daret Eutychum: Siquidem, inquit, mendacium est aduersus Agrippam quod dicitur, meritum habebit Eutychus dignumq; sibi supplicium: si uerò in examine quæ dicit uera claruerint, in illum qui causam examinari cõpellit, omnis pœna reuertetur. Sed Agrippa cum ei hæc ab Antonia dicerentur, magis instabat, deprecans examinationẽ causæ fieri. Antonia uerò (non enim ualebat Agrippam contemnere, quòd erat uehemens in petendo) tempus opportunum inueniens, procedẽte etiam Caio eius filio & Agrippa pomeridiano (iam quippe pransi processerant) postulat Tiberium, ut uocato Eutycho, celebraretur examen. Tunc ille: Sciunt, inquit, Antonia dij, quia non ex mea sententia, sed à te coactus geram, quicquid in hac causa fuerit gestũ. Hæc dicens, iubet Macronẽ, qui Seiano successerat, ut adduceret Eutychum. At ille sine ulla dilatione cum esset adductus, cœpit eum Tiberius percontari, quidnam dicẽdum haberet aduersus eum, qui ei libertatis munus indulserit. Tum ille: O domine, inquit, uehebatur carruca Caius, & Agrippa eum eo, ego autem ante pedes eorum aßidebam. Et cum multi sermones uerterentur, hoc etiam inter plura locutus est ad Caium Agrippa: O si ueniat aliquando dies, ut isto sene defuncto mũdi tu suscipias principatum: nihil enim Tiberius filius eius impediet, quòd à te facilè ualebit occidi. Tum enim mundus beatus erit, & ego cum eo beatus efficiar. Tunc Tiberius credibilia quæ dicta sunt reputans, simul etiam quòd iram uetcrem reseruaret Agrippæ, eò quòd eum iusserat Tiberium nepotem suum filium Drusi frequentare suis conuentis & curare, quam iußionem Agrippa contempserat, totumq; se Caio dediderat: Hunc, inquit, Macro uinciri facito. Sed Macro nõ satis intelligẽs, de quo illud uerius imperaret: nam nec sperabat eum de Agrippa tale unquam aliquid cogitare: interrogauit, ut certius de eo id quod iuberet agnosceret. Cum

quo

quo Cæsar in hippodromo deambulabat, & peruenit ad Agrippam, cumq; manu cõprehẽdens, dixit ei: O Macro, hunc iussi uinciri. Illo etiam tum requirente, quemnam præciperet: Agrippam, inquit. Et Agrippa subitò perturbatus, ad precationes cõuertitur, cõmemorationẽ eius filij faciens, cum quo fuisset unà nutritus, & Tiberij, cum quo pariter fuerat educatus. Haud tamẽ proficiebat aliquid, sed ducebatur ostro uestitus in uincula: & erat ardor magnus: nam æstatis tempus extabat: & ex uino quo in epulis multo fuerant usi, cœpit sitẽ uehementer incendi. Vnde quoq; anxius factus, præter decus atq; dignitatem cœpit cuncta respicere, unde posset sitis inuenire remediũ: & conspiciẽs quendam ex famulis Caij, Thaumastum nomine, aquam in uase portantem, petiuit bibere. Illo autem porrigente, suscepit atq; auide bibit: Et spero, inquit, ò puer, quòd in bono tibi hæc effecta fuerit administratio. Nam cum hæc effugero uincula, nullo modo tardabo tibi libertatem à Caio promereri, qui mihi etiã uincto ministerium præbuisti: sicut etiam antè nunquàm neglexisti, cum fuissem in dignitate constitutus. Neq; hæc dicens, mentitus est, sed uicissitudinem ei meritam reddidit. Nam postmodum rex effectus, Thaumasto libertatem à Caio promeruit, curatoremq; eum fecit suæ substantiæ: sed etiam moriens, filio suo Agrippæ & Beronicæ filiæ in eodem ministraturũ officio dereliquit: atq; in hoc honore senio grandæuus defungitur. Et hæc quidem postea facta sunt. Agrippa uerò tunc uinctus stabat ante palatium, in quadam arbore præ anxietate reclinatus cum plurimis, qui simul fuerant uincti. & quadam alite considente super arborem, in quam fuerat Agrippa reclinatus, quem bubonem Romani uocant: quidã ex uinctis Germanus natione cõtemplatus, interrogauit milites, quisnã esset ille qui ostro uestiretur. & agnoscẽs quòd Agrippa uocaretur, genere autem

esset

esset Iudæus, ex his qui in illa gente primates haberentur: petiuit colligatum sibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quòd uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei cõcederetur, accessit: & per interpretem, O iuuenis, inquit, affligit quidem te repentina mutatio, magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denuncio, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo, deos tibi tam meæ patriæ quàm huius loci testes inuoco, ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouenerunt, quòd neq; cupidine fallendi, neque uanum tibi gaudium afferre desiderans dicam, quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes, quæ non ualent ipsis operibus approbari, magis faciunt mœroris augmentum, quàm si nihil uerborum aduertas illorum: ideoq; iustum putaui hoc deorum præsagio nunciare. Impossibile nanq; est, non te confestim de his uinculis liberari, & ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis & potestatis ascendere: ita ut inuidiã ab uniuersis habeas, qui te nunc miseranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te reperiet constitutum: diuitias q; plurimas, omniaq; quæ prima mortales ducunt, tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem, cum iterũ hanc alitem uideris, intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturũ. Et hæc quidem tibi cuncta complentur, nisi uano hæc à numine disponuntur, cui placuit prænunciandi causa illam alitem destinare. Ego autẽ iniustũ putaui, si talia cognoscens, te quoq; cognoscere defraudarẽ. Nam utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint, & omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicẽs, tantũ risum excitauit Agrippæ, quantum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauiter ferẽs Agrippæ calamitatem, intercedere quidem pro eo apud

Tiberi

Tiberium, ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiã infructuoſum fore. Sanè inuẽti ſunt ei à Macrone ex militibus tales, qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur, talis inuentus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur, ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliaq; omnia permittuntur, quibus ſolicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Sylas, & ex libertis Marſyas, & Stocheus, cibos afferentes quos libenter edebat, aliamq; diligentiam, quæ neceſſaria eſſe ſolet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoque deportantes ſub obtentu uendendi. Cùm autem noctis adeſſet aduentus, ſtramina cõponebant, cõſcijs fauẽtibusq; militibus. Nam eis Macro commẽdans antè prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menſes ſex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autem reuerſus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, ſed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo ſpem habebat Euodus, amantißimus ei omnium libertorum. Is iußit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat, ut cum eis loqueretur, antequam terminũ uitæ ſuſciperet. Erant autem illi filij, non quidem proprij, ſed adoptati: nam Druſus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gemellus: & Caius, Germanici fratris filius, iam aduleſcẽtibus, et liberalibus apprime diſciplinis inſtitutus, qui etiã populo & honorabilis erat, & charus, propter Germanici patris eius uirtutẽ. Nam hic ad magnum honorẽ apud populos fuerat ſublimatus propter manſuetudinẽ morũ, & propter affabilitatẽ qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet, nõ ſe tamẽ præferebat, ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolùm apud populum, ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq;

diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibusq; cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Caeterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cuncti tristitia mœrebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maximè autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarēt pro eo mori, si ratio postularet, quò ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iussit, ut sub ipso diluculo adulescētes illos adduceret. Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ, ideo à dijs sibimet demonstrari desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens, mittit ad nepotis sui pædagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret, putans illa re numinis superare sententiam. Sed Deus econtra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodum, ut quisquis foris esset adolescentum, cum ad se primitus euocaret: ille autem egressus, Caium ante tabernaculum reperit: nam Tiberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille autem ignorās totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: Veni, inquit, uocat te pater. Et cum dicto eum in tabernaculū introduxit. Tiberius autem ut uidit Caium, tum primum intellexit maiestatis supernæ potentiā, & quòd non sit in hominum

potestate

poteſtate de imperij conſtitutione decernere. Tunc ille primũ lamentatur: ſemetipſum quidem, quòd eius conſilium fuerat infirmatum, & ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: Tiberium autẽ nepotem, quòd non ſolùm de imperio decidiſſet, ſed etiam ipſam ſalutem ac uitam agere illi non ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiã illi ex cognatione futurã eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri Caium rebatur, tam ex eo quòd principatum accipere feſtinauerit, quàm ex eo quòd eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei præſagium fuerat, quòd eius nepos amiſiſſet imperium. Vnde multum anxius, ſequoq; culpabat, quòd illud augurium poſtulaſſet accipere: & quòd cum liceret de hac uita mœroribus liberum abſcedere ignoratione futurorum, per ſuam ipſius imprudentiam factum eſſet, ut cum magna infelicitate & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turbatus, quòd imperium ad quos nollet cernebat eſſe uenturum, pugnauit cum animo ſuo, ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propinquiorem Tiberium, tamen ex mea ſententia deorumq; decreto, imperij tibi contribuo poteſtatem. Rogo autem te, ut nihil aduerſus aliquem recorderis, qui mihi in principatu adminiſter extiterit, uel qui mihi beneuolentiam exhibuerit aut fauorem, neque aliquem lædas propter me, qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quàm te & cognationi debere cognoſcis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor exiſto: ut dignam uicißitudinem meæ circa te beneuolentiæ reddas, & ſimul Tiberium cures: ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras, cum tibi cum feceris adiunctũ. Nam ſolitarius

quisque amplius pater periculis, maxime cum in tanta rerum celsitudine quisquam fuerit constitutus: ad hæc quoque, quia nec dij impunitum quicquam relinquunt, quòd contra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tiberius loquebatur. Caius autem, & si ficta locutum Tiberium senserat, & ipse longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne respondit, & facturum se omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens, & Tiberium extinxit, & ipse non post multum tempus insidijs interemptus est. Sed hæc postea. Tùc autem Tiberius Caium successorem in principatu pronuncians, paucis diebus aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies tres, menses sex, annos duos & uiginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audientes Tiberij mortem, hilares agere cœperũt, prospero lætificati nuncio: non tamen ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent (nam multis suis pecunijs comparare diligerent, ut illud nuncium uerum esset) sed timuere, ne si falso nuncio concitati gaudis suã proderent, ab illo cogniti perirent, quòd eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorũ extinxerat. Nam erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset, & sine ratione quoq; malorum occasionem inueniens, & in omnibus quæ facienda decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audiẽtes, suam lætitiam manifestare uerebantur. Interea Marsyas libertus Agrippæ bonum deportarat nuncium, quem cũ in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbum intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantum ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ custo

diendo

diendo præerat, intendens tam festinationem Marsyæ qui aduenerat, quàm gaudium Agrippæ, quod ex eius uerbis illi contigerat, ratus nouitatem quandam significatam, interrogabat eos quid uellet ille sermo, qui fuisset allatus. Illi tantisper secretum efferre trepidabant: sed dum urgeret, nihil hæsitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum illo sermone percipiens, quòd etiam prosperitatem ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuium ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidam dicens uiuere Tiberium, & intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aspere ualde illo sermone turbatus, eò quòd cernebat morte digna quæ gesserat, quòd morte Cæsaris audita cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere festinasti, mortem imperatoris falso denũcians: sed scito hunc sermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens, confestim ligari iubet Agrippam, & cõstringi arctiore custodia. Et nocte quidem illa, Agrippa in malis fuerat constitutus: sequenti uerò die, per omnem ciuitatem de morte Tiberij sermo firmatur, & iam iamq; homines illum sermonem confidenter ac publice proferebant. Ad Caio quoq; destinãtur epistolæ, una quidem ad senatum, mortem Tiberij nuncians: altera uerò ad Pisonem, præfectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri custodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequam haberetur in uinculis: & ibi tũc interim erat in remissiore custodia. Sed Caius postquã Romam uenit, Tiberij corpus secum adducens, iusta ei secundum morem patriũ opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uerò, cum ipso die cuperet absoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctum, sed opinioni consulens Caij: ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, si eum tam

celeriter absoluisset, quem ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, eum accersiuit in domum, tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans ei etiam Lysaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena uerò ferrea quam gerebat, auream ei parem pondere condonauit. Magistrum autem equitum in Iudæa constitutorum Maxillum destinat. Verum secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciam sibi commissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriã: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cunctis apparebat, quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, comparantes penuriam hominis, in quam tempore priori deciderat, & prosperitatem, quia fuerat sublimatus. Plerique etiam beatificabant hominem, quòd non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabant, licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Herodes qua ratione missus in exilium Lugdunum Galliæ.

CAPVT XIIII.

HErodias autem soror Agrippæ, quæ Herodi coniuncta fuerat (tetrarcha enim erat iste Galilææ prouinciæ & trans Iordanem) potestatem fratris ex inuidia non ferebat, quòd eum in maiore dignitate cerneret quàm maritum, & quòd de prouincia quidem cum fuga discesserit, debitum non ualens resoluere, reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur, grauiterq; portabat tantam mutationem fratris: maxime autem, quando eum intuebatur cum

regal

regalibus insignibus incedentem, atque hinc inde circunferri multitudine populorum, infelicitatem suæ non tolerabat inuidiæ. Sed & uiri animum concitabat, exhortando ut Romam nauigaret, simulq; sibi dignitatem imploraret à Cæsare: Intolerabilem nanque sibimetipsis uitam esse firmabat, si Agrippa filius Aristobuli, qui culpatus à patre mori meruerit, inopia magna compressus, ita ut aliter non posset euadere creditores, nisi nauigatione diffugeret, atq; hoc modo patria decedens, cum regali fuisset dignitate reuersus: ipse uerò cum esset filius regis, & frater eius qui tetrarchiã illam antè possedcrat, unde magis ei cognationis iure deberetur, sederet in humilitate priuatæ degens uitæ. Quòd si antea nihil Herodem contristabat, quòd minorem honorem parente proprio possideret, saltem tunc excitari debere consanguinei tam præclarissima dignitate: neq; se pati debere superari ab eo, cui pecunia sua subuentum est: confusionemq; debere putare, ut ille præiret honoribus, qui anteriori tempore sua sustentabatur misericordia. Verum Romam, inquit, pergamus, nec labori parcẽtes, nec sumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores ascendere: sed omne quicquid nobis est expendamus, ut regnum ualeas adipisci. Ille uerò repugnabat, otiũ diligens & quietem: & molestiam Romæ declinans, moliebatur eam ratione deplacare. At illa quantò uidebat eum quiescere cupientem, tantò amplius instabat: iubens ne aliquid agendum prætermitteret, quò posset regnum à Cæsare promereri. His igitur illa mulier nullo modo cessabat, donec sæpius fatigando, in suam eum fecit transire sentẽtiam. Ille igitur præparans opulenter uniuersa, & nihil sumptibus parcens, nauigat Romam, simul secum Herodiadem adducens. Agrippa uerò intentionem eorum intelligens, uel qualiter præparabantur attendens, etiam

ipſe ſeipſum præparat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret, mittit etiam ipſe Romam quendam ex libertis ſuis, nomine Fortunatum, plurima Cæſari munera deportantem, & epiſtolas aduerſus Herodem. Ipſum etiam inſtruit, quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet Herodem, epiſtolas Cæſari reddidit. Nam ſimul in Dicæarchiam uenientes, Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas eſt parua Campaniæ, quinque ſtadiorum interuallo diſtans à Dicæarchia. Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter conſtructa ſunt, opibus diuerſorum per tempora principum magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultrò manantibus, aptis ſaluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem, mox ut Herodem ſuſcepit, & primum ſermonem cum eo cõmiſcuit, confeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas, quibus accuſationes continebantur Herodis. Accuſationes autem erant huiuſmodi: conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tiberium, & cum Artabano Partho aduerſus Caium. Probamentum autem huius rei dicebatur, quòd haberet Herodes conſtructionem immenſam armorum, quæ ſeptuaginta milibus pugnatorum ſufficiſſet: hanc in armamẽtario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem, ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uerò cum aliter dicere non poſſet, ne ueritate conuinceretur, reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar ueram credens accuſationem, tetrarchiam eius abſtulit, & Agrippæ regno coniunxit: ſed etiam omnes opes ſimiliter Agrippæ contribuit: ipſum autẽ æterno condemnauit exilio, habitaculũ illi conſtituens in Lugdunenſium Galliæ ciuitate. Cognoſcens uerò Herodiadem Agrippæ eſſe ſororẽ, opes & alia quæcunq; propria eſſe probarentur, ei reſtituit, arbitrans in cõſilio uiri conſciam non fuiſſe: tutabatur enim etiam eam quòd ſororem

Agrippæ

Agrippæ cognouerat. At illa: Tu quidem, inquit, imperator magnificè satis, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti non possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cõstringor: cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrẽ gerebat, & Herodi ob id quòd muliebres hortationes & uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnificè rebus utebatur, & mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quàm apud cæteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, & sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera est inhonorans.

De statua Caii Cæsaris impedita ne statueretur in templo.

CAPVT XV.

ILlo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudæos ibidem habitantes atque paganos, terni ex unaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat uerò inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudæos plurimum blasphemabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ cæteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cùm Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria construere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudæis duci proclamabat inglorium: debere quoq; istos simulachris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus eum in superbiam

biam eleuari posse censebat: Philo econtra suscepit, qui prae-erat legationi Iudaeorum, uir in omnibus quidem magnae gloriae: nam Alexandri Halabarchi germanus extabat: philosophiae quoque non expers: idoneus etiam defendere causas, & purgare quaecunque accusationibus subiacebant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus est, ut crederetur aliquid saeuissimum perpetrare. Tum Philo egredies è secretario, dicit ad Iudaeos, qui forte circa illum fuerant, ut animo confidentes existerent, neque Caij furore terrerentur: nam prope esse, ut ipsis operibus Deum repugnare clarescceret. Interea Caius grauiter ferens, quòd in tanto despectu apud Iudaeos solus existeret, legatum in Syriam mittit Petronium, successorem Vitellio, iubens ut cum numerosa manu Iudaeam inuaderet. & si quidem susciperet sponte eius simulachrū, erigeretur in templo Dei: si uerò resistere molirentur, pugnando superans idipsum inconcussanter efficeret: atq; ita Petronius in Syriam, decreta Caesaris exigens, pergebat, ut mandatis Caesaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit cōgregaret, duasq; Romanae militiae legiones assumeret, Ptolemaidem uenit ut ibidem hyberna peragaret, ut primo ueris tempore praelium posset agere cum Iudaeis: inde quoque consilium suum Caesari per literas intimauit. Ille autem laudabat eius sententiam, iubens ut nullo modo praetermitteret: & si minus obedientes essent, praelium Iudaeis intentius importaret. Interea Iudaeorum multa millia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem, deprecantes, ne ad solutionem & ad transgressionem paternae legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus, si placeret, interimi postulabant. Neque enim possumus, inquiunt, quoad uiuimus rem istam admittere: quae nobis ne

bis ne fieret interdicta est ab eo legislatore, cuius autoritatem non ualemus omnino contemnere: neque illas constitutiones paruipendere possumus, quas proaui maiores q; nostri usque ad suum interitum seruauere. Petronius autem respondit: *Si in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret consilijs, & iusta uobis ad me haec esset oratio: nunc autem Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero, aliud periculum maius incurram.* Tunc Iudæi: *Quoniã, inquiunt, ita sapis ô Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neque nos legis diuinæ præcepta transgredimur, qui uirtute maiorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usq; sine trãsgressione uiuimus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam, ut quæ à Deo interdicta sunt fecerimus, uel aliquibus bonis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus, spem gerentes fortissimam, Deum nobis auxiliaturum in præsentia, & mercedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi. Si uerò tibi uoluerimus obedire, non solùm infamiam debilitatis incurrimus, quòd timore transgressores legis efficimur, uerumetiã immaniter offendimus Deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius.* Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum, & sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigendo simulachro, nec sine multa cæde negotium illud euadere: assumens omnes amicos, & cuncta sua seruitia, in Tiberiadem pergit, uolens Iudeorũ instituta cognoscere, uel cuiusmodi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudæi uerò magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi, quàm impij efficerentur in Deũ. Multa

ita q;

ita q; millia Petronio in occursum ueniunt, ad Tiberiadem undique confluentes: & supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia, ut polluceretur ciuitas erectione simulachri. Ad hæc Petronius: Et pugnabitis, inquit, contra Cæsarē, neq; illius potentiam, neque uestram putantes infirmitatem? At illi: Minime nos, inquiunt, pugnare disponimus, uerumetiam sumus mori parati, antequàm legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciem prostrati, perimi se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terræ mādari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat, ne simulachrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elicias maior, alij quoque optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsenti consuleret, neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Caio decerneret, significans immobilem animum Iudæorum, neque eos constitutionem simulachri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere. sed & in occursum suum uenisse: & pugnare quidem uec uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequàm transgressores suæ legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrentur: fortassis enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, alijq; qui cum illo erant talibus Petronium deprecabantur. Petronius uerò instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiam Iudæorum constantiam: sæuum

quoq;

quoq; ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furiæ ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus aduiuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, nihil per eum iniquum contingeret: aut si forsitan indignatione cõ moueretur, quòd eius mandata minime compleuerit, & aduersus eum aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudæorum (nam multa millia illic fuerãt congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primò non suam, sed Cæsaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum non pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternæ legis uestræ instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi Dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit Deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestræ protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quòd si etiã exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, sumam omne periculũ, omnẽ miseriam, quæcunq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereũtes intuear. Ite igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terræ uestræ culturam impẽdite.

Ego

Ego uerò Romam literas destinabo, & omnia pro uobis, tum per me quàm per amicos, quæ rei conueniant agere non omittam. Hæc dicens, Iudæorum dimitti congregationem iubet, ut culturæ terræ diligẽtiam exhiberent. Omnes autem alloquio nobiles populi adhortabatur, ut spem meliorem gererẽt. Et illi quidem hoc modo multitudinem lætificare festinabat. Deus autem suam manifestauit repentè præsentiam, & adiutorium suum in omnibus fere Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit, confestim ingens descendit pluuia præter spem omnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat, nullumque signum pluuiæ in cœlo fuerat uisum: sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut desperatio fuisset exorta, non solùm pluuiæ, sed etiam si unquam posset cœlum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter consuetudinem tanta inundatio uenit aquarum, ut Iudæis spes magna fieret in nullo frustratũ iri Petronium, pro eorum negotio laborantem. Petronius autem amplius obstupuerat, uidens manifestissime Deum Iudæorum se consolatorem ostendere, & multum suam declarasse sententiam, ita ut nec illi fortè contradicere ualerent, quibus religioni nostræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caium, postulans ne tanta millia hominum contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli: peritura quoque tanta tributa, quæ ab illa gente darentur: memoriam etiam non bonam Romani nominis in posteriora tempora relinqui: super hoc quoque uirtutem diuinam Iudæis præbere præsidium. Nam exploratum esse firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiusmodi literas destinauit. Agrippa uerò rex (iam enim tunc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiáq; Caij crescebat. Et fortè quadam die epulum præparauerat Cæsari, ubi

ri, ubi magnam impenderat diligentiam, ut omnium in cibis elegantiam uinceret, omnesq; suauitates & delicias studiosius prouideret, ita ut non solum cæteros anteiret adinuentionibus epularum: sed nec ipse Caius multum cupiens ei posset æquari. Tunc Caius admodum admiratus tam ingenium eius, quàm magnificentiam animi, quòd super uirtutem suam sumptus expenderet ut sibi placeret, uoluit munificentiam Agrippæ remunerare. Tum itaque ex delicijs & uoluptate ac uino hilarior effectus, cum ab Agrippa ad potum inuitaretur: Et primum, inquit, quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beneuolentia & fauore, quem circa me semper habuisti, ut etiam apud Tiberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum, & nos amore superantem, indecorum existimo tuo circa me studio superari. Volo itaque, quòd antea minus feci, modo perficere, & tantas tibi munerum copias attribuere, ut magnum momentum tuis opibus, & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, existimans quòd posceret aliquos reditus sibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat, timens, haud suam uoluit aperire sententiam: sed respondens confestim Caio, quia neque primo lucro, sed eius gratia delectatus, ut contra Tiberij præceptum studium accurationis ei impenderet, neque modo se aliquid agere intentione lucri, sed sola eius gratia semper se fuisse contentum aiebat: nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata: Quæ si tua, inquit, uirtute tuaq; potentia minora sunt, meo tamen, hoc est, accipientis merito & dignitate mea multum constat esse maiora. Caius autem obstupescens eius continentiam, magis instabat ut diceret, quid sibi cuperet donari: Ille quoniam, inquit, ò domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas,

ſtimas, populo nihil quidē quòd ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti: ſed illud peto, quòd tibi & opinionem pietatis efficiat, & diuinitatis mereatur auxilium, unà etiam mihi gloriæ fuerit apud audientes: quòd nihil à te petieram, ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur, ut erectionem ſtatuæ, quam in templo Iudæorum faciēdam Petronio præcepiſti, ultrà nolis effici. Et ille quidem, licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur, iudicaret Cæſar, nihil aliud niſi mortem afferret illa petitio: ergo quamuis periculoſum eſſe cenſeret, tamen cōtemptis aliis ſibi neceſſarijs & utilibus, illud Cæſarem poſtulauit. Caius autē, tum eò quòd ab Agrippa taliter fuerit accuratus, tum quia indignum exiſtimabat mendax corā tantis arbitris apparere, ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expetere, paululum ſui pœnitēs, mox uerò uirtutem Agrippæ miratus, quòd ſuum regnum non reditibus, non pecunijs, nō alio quocunque munere amplificari cupiuerit, ſed pro conſeruanda lege cultuaq; diuinitatis illibata celebranda interuentor extiterit, conceßit: ac ſcribit ad Petronium, laudans quidem eum, quòd exercitus inſtruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit præparatus, & omni niſu laborauerit iniuncta perficere. Verum ſtatuam, inquit, ſi contigerit erexiſſe, ut cōſtituta eſt, perſeueret: ſi uerò necdum erecta eſt, nihil ultrà fatigandus exercitus, & auxilia dimittenda: teipſum uerò ad ea quæ miſſus es curanda, cōuenit proficiſci: nam ultrà iam opus non habeo, ut erigatur ſtatua. Hoc enim Agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo, uiro honorabili mihi ſemper, ſed nunc amplius honorando. Et Caius quidē talia ſcribit Petronio, antequàm ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mētes omnium tumebant, atq; talia uoluntatum eorum indicia mōſtrabantur, ut ſi fortè contrarium

nuncium

nuntium aduenirent, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono consilio: & in omnibus quæ faciẽda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullo modo sciens: sed beatitudinem iudicans, si omne quod sibi esset uoluptati perficeret: postea scribit Petronio huiusmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quæ tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm mea complere præcepta, & cuncta quæ illis libita sunt studes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipsum iudicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam concitasti: ut exẽplum efficiare cunctis & præsentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epistolam festinauit quidẽ Petronio, non tamen ipso uiuente perlata est. Petronius autẽ tardius eam aliquanto suscepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantum ut etiam ante hanc epistolam alias literas accepisset, in quibus de morte Cæsaris certior redderetur. Non enim obtuisci poterat Deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna subierat, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præstitisset: & Caium de medio auferens, mercedem illi dignam pro illius impietate restituit, cooperatus est autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata est, tam Romæ quàm in unoquoq; regno, ut Dei gratia super eum euidens appareret. Romæ nanque senatorij ordinis, & quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem est non post multum temporis, quàm fuerat epistola scripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quam extinctus est, & totum ordinem insidiarũ, narrabo procedẽte sermone. Petronio uerò prima uenit epistola, mor-

ipſe ſeipſum præparat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret, mittit etiam ipſe Romam quendam ex libertis ſuis, nomine Fortunatum, plurima Cæſari munera deportantem, & epiſtolas aduerſus Herodem. Ipſum etiam inſtruit, quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet Herodem, epiſtolas Cæſari reddidit. Nam ſimul in Dicæarchiam uenientes, Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas eſt parua Campaniæ, quinque ſtadiorum interuallo diſtans à Dicæarchia. Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter conſtructa ſunt, opibus diuerſorum per tempora principum magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultrò manantibus, aptis ſaluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem, mox ut Herodem ſuſcepit, & primum ſermonem cum eo cõmiſcuit, confeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas, quibus accuſationes continebantur Herodis. Accuſationes autem erant huiuſmodi: conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tiberium, & cum Artabano Partho aduerſus Caium. Probamentum autem huius rei dicebatur, quòd haberet Herodes conſtructionem immenſam armorum, quæ ſeptuaginta milibus pugnatorum ſufficiſſet: hanc in armamẽtario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem, ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uerò cum aliter dicere non poſſet, ne ueritate conuinceretur, reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar ueram credens accuſationem, tetrarchiam eius abſtulit, & Agrippæ regno coniunxit: ſed etiam omnes opes ſimiliter Agrippæ contribuit: ipſum autẽ æterno condemnauit exilio, habitaculũ illi conſtituens in Lugdunenſium Galliæ ciuitate. Cognoſcens uerò Herodiadem Agrippæ eſſe ſororẽ, opes & alia quæcunq; propria eſſe probarentur, et reſtituit, arbitrans in cõſilio uiri conſciam non fuiſſe: tutabatur enim etiam eam quòd ſororem

Agrippæ

Agrippæ cognouerat. At illa: Tu quidem, inquit, imperator magnificè satis, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti non possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cõstringor: cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrẽ gerebat, & Herodi ob id quòd muliebres hortationes & uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnificè rebus utebatur, & mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quàm apud cæteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, & sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera est inhonorans.

De statua Caii Cæsaris impedita ne statueretur in templo.

CAPVT XV.

ILlo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudæos ibidem habitantes atque paganos, terni ex unaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat uerò inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudæos plurimum blasphemabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ cæteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cùm Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria construere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudæis duci proclamabat inglorium: debere quoq; istos simulachris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus eum in superbiam

biam eleuari posse censebat: Philo econtra suscepit, qui præerat legationi Iudæorum, uir in omnibus quidem magnæ gloriæ: nam Alexandri Halabarchi germanus extabat: philosophiæ quoque non expers: idoneus etiam defendere causas, & purgare quæcunque accusationibus subiacebant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus est, ut crederetur aliquid sæuissimum perpetrare. Tum Philo egrediès è secretario, dicit ad Iudæos, qui fortè circa illum fuerant, ut animo confidentes existerent, neque Caij furore terrerentur: nam propè esse, ut ipsis operibus Deum repugnare clarescceret. Interea Caius grauiter ferens, quòd in tanto despectu apud Iudæos solus existeret, legatum in Syriam mittit Petronium, successorem Vitellio, iubens ut cum numerosa manu Iudæam inuaderet. & si quidem susciperẽt sponte eius simulachrũ, erigeretur in templo Dei: si uerò resistere molirentur, pugnando superans idipsum incunctanter efficeret: atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cæsaris exigens, pergebat, ut mandatis Cæsaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit cõgregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones assumeret, Ptolemaidem uenit ut ibidem hyberna peragaret, ut primo ueris tempore prælium posset agere cum Iudæis: inde quoque consilium suum Cæsari per literas intimauit. Ille autem laudabat eius sententiam, iubens ut nullo modo prætermitteret: & si minus obedientes essent, prælium Iudæis intentius importaret. Interea Iudæorum multa millia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem, deprecantes, ne ad solutionem & ad transgressionem paternæ legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus, si placeret, interimi postulabant. Neque enim possumus, inquiunt, quoad uiuimus rem istam admittere: quæ nobis ne

bis ne ficret interdicta est ab eo legislatore, cuius autoritatem non ualemus omnino contemnere: neque illas constitutiones paruipendere possumus, quas proaui maiores q; nostri usque ad suum interitum seruauere. Petronius autem respondit: Si in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret consilijs, & iusta uobis ad me hæc esset oratio: nunc autem Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero, aliud periculum maius incurram. Tunc Iudæi: Quoniã, inquiunt, ita sapis ô Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neque nos legis diuinæ præcepta transgredimur, qui uirtute maiorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usq; sine trãsgressione uiuimus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam, ut quæ à Deo interdicta sunt fecerimus, uel aliquibus bonis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus, spem gerentes fortissimam, Deum nobis auxiliaturum in præsentia, & mercedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi. Si uerò tibi uoluerimus obedire, non solùm infamiam debilitatis incurrimus, quòd timore transgressores legis efficimur, uerumetiã immaniter offendimus Deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum, & sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigendo simulachro, nec sine multa cæde negotium illud euadere: assumens omnes amicos, & cuncta sua seruitia, in Tiberiadem pergit, uolens Iudeorũ instituta cognoscere, uel cuiusmodi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudæi uerò magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi, quàm impij efficerentur in Deũ. Multa ita q;

itaq; millia Petronio in occursum ueniunt, ad Tiberiadem undique confluentes: & supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia, ut pollueretur ciuitas erectione simulachri. Ad hæc Petronius: Et pugnabitis, inquit, contra Cæsarē, neq; illius potentiam, neque uestram putantes infirmitatem? At illi: Minime nos, inquiunt, pugnare disponimus, uerumetiam sumus mori parati, antequàm legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciem prostrati, perimi se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terræ mādari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat, ne simulachrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elicias maior, alij quoque optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsenti consuleret, neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Caio decerneret, significans immobilem animum Iudæorum, neque eos constitutionem simulachri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere. sed & in occursum suum uenisse: & pugnare quidem nec uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequàm transgressores suæ legis extarent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrentur: fortassis enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, alijq; qui cum illo erant talibus Petronium deprecabantur. Petronius uerò instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiam Iudæorum constantiam: sænum

quoq;

quoq; ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furiæ ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus aduiuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, nihil per eum iniquum contingeret: aut si forsitan indignatione cõ moueretur, quòd eius mandata minime compleuerit, & aduersus eum aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudæorum (nam multa millia illic fuerãt congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primò non suam, sed Cæsaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum non pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternæ legis uestræ instituta soluantur: nec adeam dignitatem templi Dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit Deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestræ protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quòd si etiã exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, sumam omne periculũ, omnẽ miseriam, quæcunq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereũtes intuear. Ite igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terræ uestræ culturam impẽdite.

Ego

esset Iudæus, ex his qui in illa gente primates haberentur: petiuit colligatum sibi militem, ut ad eum copiam acciperet accedendi, quòd uellet ab eo de patria eius aliquid percontari. Quod cum ei cõcederetur, accessit: & per interpretem, O iuuenis, inquit, affligit quidem te repentina mutatio, magnam tibi fortunam calamitatis importans: sed uerba tibi denuncio, quæ tibi ex numine diuino fugam totius mali portendunt. Scito ergo, deos tibi tam meæ patriæ quàm huius loci testes inuoco, ex quorum prouidentia hæc nobis uincula prouenerunt, quòd neq; cupidine fallendi, neque uanum tibi gaudium afferre desiderans dicam, quæ dixero. Siquidem tales prænunciationes, quæ non ualent ipsis operibus approbari, magis faciunt mœroris augmentum, quàm si nihil uerborum aduertas illorum: ideoq; iustum putaui hoc deorum præsagio nunciare. Impossibile nanq; est, non te confestim de his uinculis liberari, & ad prouectum diuturnum magnæ dignitatis & potestatis ascendere: ita ut inuidiã ab uniuersis habeas, qui te nunc miseranter attendunt: exitus etiam uitæ in beatitudine te reperiet constitutum: diuitias q; plurimas, omniáq; quæ prima mortales ducunt, tuis filijs qui tibi nati fuerint derelinques. Memineris autem, cum iterũ hanc alitem uideris, intra quinq; dies finem uitæ tibi uenturũ. Et hæc quidem tibi cuncta complentur, nisi uano hæc à numine disponuntur, cui placuit prænunciandi causa illam alitem destinare. Ego autẽ iniustũ putaui, si talia cognoscens, te quoq; cognoscere defraudarẽ. Nam utile tibi iudicaueris paululum afflictum esse mœroribus, cum in manus tuas cuncta mortalium bona deuenerint, & omnem infelicitatem, in qua nunc detrahimur effugeris. Et Germanus quidem talia prædicẽs, tantũ risum excitauit Agrippæ, quantum postea apparuit dignus miraculo. Et Antonia grauiter ferẽs Agrippæ calamitatem, intercedere quidem pro eo apud

Tiberi

Tiberium, ſuſpectum eſſe cernebat: ad hæc etiã infructuoſum fore. Sanè inuẽti ſunt ei à Macrone ex militibus tales, qui eum ſine diſtrictione ſeruarent. Adhibetur etiam talis centurio, qui illis præeſſet militibus: ſed etiam qui cum eo ligaretur, talis inuentus eſt. Lauacra quotidiana concedebantur, ſed etiam copia libertis & amicis ad eum intrandi tribuitur: aliaq; omnia permittuntur, quibus ſolicite curaretur. Intrabant autem ad eum amicus Sylas, & ex libertis Marſyas, & Stoccheus, cibos afferentes quos libenter edebat, aliamq; diligentiam, quæ neceſſaria eſſe ſolet in rebus talibus, exercebant, indumenta quoque deportantes ſub obtentu uendendi. Cùm autem noctis adeſſet aduentus, ſtramina cõponebant, cõſcijs fauẽtibusq; militibus. Nam eis Macro commẽdans antè prædixerat. Et hæc quidem agebantur per menſes ſex, quibus Agrippa in his infortunijs habebatur. Tiberius autem reuerſus in Capreas, febrium ardore corripitur: & primum quidem mediocriter, ſed in peius ægritudine procedente, contrariam de eo ſpem habebat Euodus, amantißimus ei omnium libertorum. Is iußit ad eum filios eius adduci. Oportere nanq; dicebat, ut cum eis loqueretur, antequam terminũ uitæ ſuſciperet. Erant autem illi filij, non quidem proprij, ſed adoptati: nam Druſus eius filius iam fuerat mortuus, cuius filius Tiberius fuerat adoptatus, cognomento Gemellus: & Caius, Germanici fratris filius, iam aduleſcẽtibus, et liberalibus apprime diſciplinis inſtitutus, qui etiã populo & honorabilis erat, & charus, propter Germanici patris eius uirtutẽ. Nam hic ad magnum honorẽ apud populos fuerat ſublimatus propter manſuetudinẽ morũ, & propter affabilitatẽ qua cunctis gratus extabat. Et cum ipſe clarus eſſet, nõ ſe tamẽ præferebat, ſed omnibus par eſſe uolebat. His igitur rebus non ſolùm apud populum, ſed etiam apud ipſum ſenatum magnus habebatur. Ad hæc etiam unuſquiſq;

diuersarum gentium, alius confabulationis gratia, alius fide ac mansuetudine, quam in eius moribus motibusq; cernebat, ad amorem fuerat excitatus. Caterum eius morte luctus magnus apud uniuersos expositus est: non sicut assolet, ut principi placeretur, ficto dolore monstrato: sed uera cunctis tristitia mœrebant. Nam eius mortem unusquisque propriam suam reputabat, ita eius mores eiusq; colloquia cunctis hominibus grata fuerant. Vnde ad filium quoque ipsius, amor cunctorum fauorq; peruenerat: maximè autem omnis militia eius amore tenebatur, ita ut gloriam reputarēt pro eo mori, si ratio postularet, quò ipse susciperet principatum. Sed tunc Tiberius Euodo iußit, ut sub ipso diluculo adulescētes illos adduceret. Ipse autem dijs patrijs supplicabat, ut ei signum manifestum ostenderent, quisnam post eum in imperium succederet: festinans quidem ut nepoti suo principatum relinqueret, maiorem tamen credens sua sententia suoq; consilio diuinæ dispensationem prouidentiæ, ideo à dijs sibimet demonstrari desiderabat. Supplicanti denique illi omen tale monstratur: ad illum uidelicet uenturum esse principatum, qui ad eum sequenti die primus ex omnibus aduenisset. Hæc ille cognoscens, mittit ad nepotis sui pædagogum, iubens ut primo mane puerum ad se perduceret, putans illa re numinis superare sententiam. Sed Deus e contra de imperio decernebat. Illo igitur talia cogitante, ecce dies illuxit: iubetq; Euodum, ut quisquis foris esset adolescentum, cum ad se primitus euocaret: ille autem egressus, Caium ante tabernaculum reperit: nam Tiberius necdum aderat, ciborum acceptione tardatus. Ille autem ignorās totum quod agebatur, quidq; Tiberius cuperet: Veni, inquit, uocat te pater. Et cum dicto eum in tabernaculū introduxit. Tiberius autem ut uidit Caium, tum primum intellexit maiestatis supernæ potentiā, & quòd non sit in hominum

potestate

poteſtate de imperij conſtitutione decernere. Tunc ille primũ lamentatur: ſemetipſum quidem, quòd eius conſilium fuerat infirmatum, & ei poteſtas ordinandi quem uellet ablata: Tiberium autẽ nepotem, quòd non ſolùm de imperio decidiſſet, ſed etiam ipſam ſalutem ac uitam agere illi non ſine periculo fore cernebat: ad hæc etiam inuidiã illi ex cognatione futurã eſſe. Nam timore uel odio ſuſpectum fieri Caium rebatur, tam ex eo quòd principatum accipere feſtinauerit, quàm ex eo quòd eum inſidiaturum ſibi putaturus eſſet: quaſi feſtinaturum in ſe redigere poteſtatem. Et tunc quidem in his malis erat Tiberius ex illo euentu augurij, quod ei præſagium fuerat, quòd eius nepos amiſiſſet imperium. Vnde multum anxius, ſe quoq; culpabat, quòd illud augurium poſtulaſſet accipere: & quòd cum licerct de hac uita mœroribus liberum abſcedere ignoratione futurorum, per ſuam ipſius imprudentiam factum eſſet, ut cum magna infelicitate & magno dolore diſcederet. Tunc tamen licet ualde turbatus, quòd imperium ad quos nollet cernebat eſſe uenturum, pugnauit cum animo ſuo, ut huiuſmodi uerba loqueretur ad Caium: O fili, inquit, cum habeam propinquiorem Tiberium, tamen ex mea ſententia deorumq; decreto, imperij tibi contribuo poteſtatem. Rogo autem te, ut nihil aduerſus aliquem recorderis, qui mihi in principatu adminiſter extiterit, uel qui mihi beneuolentiam exhibuerit aut fauorem, neque aliquem lædas propter me, qui te ad tantam ſublimo magnitudinem dignitatis: neq; circa Tiberium minus aliquid charitatis exhibeas, quàm te & cognationi debere cognoſcis, & mihi: qui tibi tantorum bonorum autor exiſto: ut dignam uiciſſitudinem meæ circa te beneuolentiæ reddas, & ſimul Tiberium cures: ut etiam conſanguinitati quod debes exhibeas, & munimen tibi uel principatus uel ſalutis acquiras, cum tibi eum feceris adiunctũ. Nam ſolitarius

quisque amplius pater periculis, maxime cum in tanta rerum celsitudine quisquam fuerit constitutus: ad hæc quoque, quia nec dij impunitum quicquam relinquunt, quòd contra fœdus naturæ fuerit perpetratum. Et hæc quidem Tiberius loquebatur. Caius autem, & si ficta locutum Tiberium senserat, & ipse longe aliter in animo gerebat, tamen pro tempore benigne respondit, & facturum se omnia pollicetur. Cæterum in imperium ueniens, & Tiberium extinxit, & ipse non post multum tempus insidijs interemptus est. Sed hæc postea. Tùc autem Tiberius Caium successorem in principatu pronuncians, paucis diebus aduiuens uita defungitur. Imperauit autem dies tres, menses sex, annos duos & uiginti. Caius autem quartus Romanorum efficitur imperator. At Romani audientes Tiberij mortem, hilares agere cœperũt, prospero lætificati nuncio: non tamen ad credendum, uel exercendum gaudium fiduciam gerebant: non quia forte nollent (nam multis suis pecunijs comparare diligerent, ut illud nuncium uerum esset) sed timuere, ne si falso nuncio concitati gaudia sua proderent, ab illo cogniti perirent, quòd eius morte gauderent. Plures quippe ille nobiles Romanorũ extinxerat. Nam erat importabilis in ira, irreuocabilis ad quicquid perpetrandum cupiditas impulisset, & sine ratione quoq; malorum occasionem inueniens, & in omnibus quæ faciendæ decernebat, asper agrestisq; constabat. Ob hæc illi mortem eius audiẽtes, suam lætitiam manifestare uerebantur. Interea Marsyas libertus Agrippæ bonum deportarat nuncium, quem cũ in balneo reperisset iam egredientem, noto ei signo dato, Hebræaq; lingua locutus: mortuus est, inquit, leo. At ille uerbum intelligens, gaudio cœpit extolli. Tibi, inquit, super omnia pro hoc etiam bono nuncio gratiæ abundantes repositæ sunt, tantum ut uera sint quæ dicuntur. Tunc centurio, qui Agrippæ custo

diendo

diendo præerat, intendens tam festinationem Marsyæ qui aduenerat, quàm gaudium Agrippæ, quod ex eius uerbis illi contigerat, ratus nouitatem quandam significatam, interrogabat eos quid uellet ille sermo, qui fuisset allatus. Illi tantisper secretum efferre trepidabant: sed dum urgeret, nihil hæsitans indicauit Agrippa. Iam enim amicitiam magnam induxerat. Ille autem gaudium magnum illo sermone percipiens, quòd etiam prosperitatem ex hoc Agrippæ euenire cernebat, conuiuium ponit. Eis epulantibus, potuq; indulgentiore procedente, uenit quidam dicens uiuere Tiberium, & intra paucos dies in ciuitatem uenturum. Tunc centurio aspere ualde illo sermone turbatus, eò quòd cernebat morte digna quæ gesserat, quòd morte Cæsaris audita cum illo uincto gaudens conuiuium celebrauerit, ex lecto ponit Agrippam: Tu, inquit, fallere festinasti, mortem imperatoris falso denũcians: sed scito hunc sermonem pœna tui capitis expiandum. Hæc dicens, confestim ligari iubet Agrippam, & cõstringi arctiore custodia. Et nocte quidem illa, Agrippa in malis fuerat constitutus: sequenti uerò die, per omnem ciuitatem de morte Tiberij sermo firmatur, & iam iamq; homines illum sermonem confidenter ac publice proferebant. Ad Caio quoq; destinãtur epistolæ, una quidem ad senatum, mortem Tiberij nuncians: altera uerò ad Pisonem, præfectum tunc temporis urbi: in qua iubebat Agrippam ex militum auferri custodia, & ad domum transferri, in qua primitus habitabat, antequam haberetur in uinculis: & ibi tũc interim erat in remissiore custodia. Sed Caius postquã Romam uenit, Tiberij corpus secum adducens, iusta ei secundum morem patriũ opulenter magnificeq; celebrauit. Agrippam uerò, cum ipso die cuperet absoluere, Antonia prohibuit, non odio aliquo circa uinctum, sed opinioni consulens Caij: ne putaretur mortem Tiberij gratanter accipere, si eum tam

celeriter absoluisset, quem ille deuinxerat. Veruntamen non multis diebus prætereuntibus, eum accersiuit in domum, tondiq; præcepit: & uestibus cultuq; mutato, diadema capiti eius imposuit, & regem confirmat tetrarchiæ Philippi, donans ei etiam Lysaniæ alteram tetrarchiam. Pro catena uerò ferrea quam gerebat, auream ei parem pondere condonauit. Magistrum autem equitum in Iudæa constitutorum Maxillum destinat. Verum secundo anno Caij Cæsaris, Agrippa postulat, ut nauigare permitteretur ad propria, quo prouinciam sibi commissam, & aliqua necessaria certo dispensans moderamine, reuertatur. Et permittente imperatore, uenit in patriã: & præter spem omnium rex ab omnibus cernebatur cum magno miraculo: & in hoc cunctis apparebat, quantam habeat in omnibus fortuna licentiam. Omnes enim hæsitabant, comparantes penuriam hominis, in quam tempore priori deciderat, & prosperitatem, quia fuerat sublimatus. Plerique etiam beatificabant hominem, quòd non fuerit defraudatus recuperatione fortunæ. Alij etiam penè incredibilia putabant, licet suis intuerentur obtutibus. Tanta quippe in Agrippa rerum mutatio cernebatur, ut quorundam mentes adducerentur in dubium.

Herodes qua ratione missus in exilium Lugdunum Galliæ.

CAPVT XIIII.

HErodias autem soror Agrippæ, quæ Herodi coniuncta fuerat (tetrarcha enim erat iste Galilææ prouinciæ & trans Iordanem) potestatem fratris ex inuidia non ferebat, quòd eum in maiore dignitate cerneret quàm maritum, & quòd de prouincia quidem cum fuga discesserit, debitum non ualens resoluere, reuersus autem esset cum amplissima dignitate. Contristabatur igitur, grauiterq; portabat tantam mutationem fratris: maxime autem, quando eum intuebatur cum

regal

regalibus insignibus incedentem, atque hinc inde circunferri multitudine populorum, infelicitatem suæ non tolerabat inuidiæ. Sed & uiri animum concitabat, exhortando ut Romam nauigaret, simulemq; sibi dignitatem imploraret à Cæsare: Intolerabilem nanque sibimetipsis uitam esse firmabat, si Agrippa filius Aristobuli, qui culpatus à patre mori mcruerit, inopia magna compressus, ita ut aliter non posset euadere creditores, nisi nauigatione diffugeret, atq; hoc modo patria decedens, cum regali fuisset dignitate reuersus: ipse uerò cum esset filius regis, & frater eius qui tetrarchiã illam antè possedcrat, unde magis ei cognationis iure deberetur, sederet in humilitate priuatæ degens uitæ. Quòd si antea nihil Herodem contristabat, quòd minorem honorem parente proprio possideret, saltem tunc excitari debere consanguinei tam præclarissima dignitate: neq; se pati debere superari ab eo, cui pecunia sua subuentum est: confusionemq; debere putare, ut ille præiret honoribus, qui anteriori tempore sua sustentabatur misericordia. Verum Romam, inquit, pergamus, nec labori parcẽtes, nec sumptibus: non enim pro auro re peritura debemus prohiberi, ne ad honores ualeamus ampliores ascendere: sed omne quicquid nobis est expendamus, ut regnum ualeas adipisci. Ille uerò repugnabat, otiũ diligens & quietem: & molestiam Romæ declinans, molliebatur eam ratione deplacare. At illa quantò uidebat eum quiescere cupientem, tantò amplius instabat: iubens ne aliquid agendum prætermitteret, quò posset regnum à Cæsare promereri. His igitur illa mulier nullo modo cessabat, donec sæpius fatigando, in suam eum fecit transire sentẽtiam. Ille igitur præparans opulenter uniuersa, & nihil sumptibus parcens, nauigat Romam, simul secum Herodiadem adducens. Agrippa uerò intentionem eorum intelligens, uel qualiter præparabantur attendens, etiam

ipſe ſeipſum præparat. Cum autem nauigaſſe eos cognoſceret, mittit etiam ipſe Romam quendam ex libertis ſuis, nomine Fortunatum, plurima Cæſari munera deportantem, & epiſtolas aduerſus Herodem. Ipſum etiam inſtruit, quæ ore proprio Caium edoceret opportunitate reperta. Qui cum ſubſecutus eſſet Herodem, epiſtolas Cæſari reddidit. Nam ſimul in Dicæarchiam uenientes, Caium apud Baias inueniunt, quæ ciuitas eſt parua Campaniæ, quinque ſtadiorum interuallo diſtans à Dicæarchia. Habitacula quoq; ibi imperialia opulenter conſtructa ſunt, opibus diuerſorum per tempora principum magnifice exornata. Lauacra calida ille locus exhibet, aquis ex terra ultrò manantibus, aptis ſaluti corporum, quos ibi lauari contigerit. Caius autem, mox ut Herodem ſuſcepit, & primum ſermonem cum eo cõmiſcuit, confeſtim Agrippæ ſuſcepit epiſtolas, quibus accuſationes continebantur Herodis. Accuſationes autem erant huiuſmodi: conſilium habuiſſe Herodem cum Seiano aduerſus Tiberium, & cum Artabano Partho aduerſus Caium. Probamentum autem huius rei dicebatur, quòd haberet Herodes conſtructionem immenſam armorum, quæ ſeptuaginta milibus pugnatorum ſufficiſſet: hanc in armamẽtario Herodis repoſitam dicebat aſſeruari. Quibus lectis motus Caius, percontatur Herodem, ſi uerum eſſet quod de armis nunciaretur. Ille uerò cum aliter dicere non poſſet, ne ueritate conuinceretur, reſpondit eſſe arma. Tunc Cæſar ueram credens accuſationem, tetrarchiam eius abſtulit, & Agrippæ regno coniunxit: ſed etiam omnes opes ſimiliter Agrippæ contribuit: ipſum autẽ æterno condemnauit exilio, habitaculũ illi conſtituens in Lugdunenſium Galliæ ciuitate. Cognoſcens uerò Herodiadem Agrippæ eſſe ſororẽ, opes & alia quæcunq; propria eſſe probarentur, ei reſtituit, arbitrans in cõſilio uiri conſciam non fuiſſe: tutabatur enim etiam eam quòd ſororem

Agrippæ

Agrippæ cognouerat. At illa: Tu quidem, inquit, imperator magnificè satis, sicut dignitatem tuam decebat, hæc mihi largiens: uerum ego tuo uti non possum beneficio tuisq; muneribus propter dilectionem qua marito meo cõstringor: cui socia in prosperitatibus existens, iustum non existimo, ut eum in hac fortuna derelinquam. Tum ille magnitudinem animi eius indigne suscipiens, simul eam cum Herode misit in exilium, eiusq; substantiam Agrippæ contribuit. Et Herodiadi quidem pro inuidia, quam circa fratrẽ gerebat, & Herodi ob id quòd muliebres hortationes & uanitates aduertit, tale iudicium ex prouidentia diuinitatis illatum est. Caius autem primo quidem ac sequenti anno magnificè rebus utebatur, & mediocrem semet exhibenti fauor in dies tam apud Romanos quàm apud cæteros subiectos amplior augebatur. Sed procedente tempore, magnitudine dignitatis eleuatus, humanum perdidit intellectum, & sese uolebat consimilem diuinitati, diuinitatem quæ uera est inhonorans.

De statua Caii Cæsaris impedita ne statueretur in templo.

CAPVT XV.

ILlo tempore cum in Alexandria seditio proueniret inter Iudæos ibidem habitantes atque paganos, terni ex unaquaque parte legati mittuntur ad Caium. Erat uerò inter Alexandrinorum legatos unus, Apio nomine, qui Iudæos plurimum blasphemabat, multa quidem & alia dicens: illud autem præ cæteris eos accusabat, quoniam Cæsaris honores haberent omnino contemptui. Nam cùm Romano imperio subiectos, templa Caio fundare, altaria construere, atque alia sicuti dijs celebrare firmaret, à solis Iudæis duci proclamabat inglorium: debere quoq; istos simulachris honorare Cæsarem, nomenq; eius habere iurabile. Hæc igitur Apione, & alia huiusmodi durissima prolocuto, quibus eum in superbiam

biam eleuari posse censebat: Philo econtra suscepit, qui præerat legationi Iudæorum, uir in omnibus quidem magnæ gloriæ: nam Alexandri Halabarchi germanus extabat: philosophiæ quoque non expers: idoneus etiam defendere causas, & purgare quæcunque accusationibus subiacebant. At hunc ex secretario Caius iubet excludi, absentemq; fieri. Nam tanta indignatione succensus est, ut crederetur aliquid sæuissimum perpetrare. Tum Philo egrediès è secretario, dicit ad Iudæos, qui fortè circa illum fuerant, ut animo confidentes existerent, neque Caij furore terrerentur: nam propè esse, ut ipsis operibus Deum repugnare clarescceret. Interea Caius grauiter ferens, quòd in tanto despectu apud Iudæos solus existeret, legatum in Syriam mittit Petronium, successorem Vitellio, iubens ut cum numerosa manu Iudæam inuaderet. & si quidem susciperēt sponte eius simulachrū, erigeretur in templo Dei: si uerò resistere molirentur, pugnando superans idipsum incunctanter efficeret: atq; ita Petronius in Syriam, decreta Cæsaris exigens, pergebat, ut mandatis Cæsaris minister existeret. Cumq; auxilia plurima quanta potuit cōgregaret, duasq; Romanæ militiæ legiones assumeret, Ptolemaidem uenit ut ibidem hyberna peragereret, ut primo ueris tempore prælium posset agere cum Iudæis: inde quoque consilium suum Cæsari per literas intimauit. Ille autem laudabat eius sententiam, iubens ut nullo modo prætermitteret: & si minus obedientes essent, prælium Iudæis intentius importaret. Interea Iudæorum multa millia ueniunt ad Petronium in Ptolemaidem, deprecantes, ne ad solutionem & ad transgressionem paternæ legis cogerentur. Si autem modis omnibus statuisset simulachrum in Hierosolymam inferre, ibiq; statuere, semetipsos primitus, si placeret, interimi postulabant. Neque enim possumus, inquiunt, quoad uiuimus rem istam admittere: quæ nobis ne

bis ne fieret interdicta est ab eo legislatore, cuius autoritatem non uelemus omnino contemnere: neque illas constitutiones paruipendere possumus, quas proaui maiores q; nostri usque ad suum interitum seruauere. Petronius autem respondit: Si in primis essem, meis uterer ad agendum quod oporteret consilijs, & iusta uobis ad me hæc esset oratio: nunc autem Cæsare iubente incumbit mihi multa necessitas eius decreta complendi: ne si contempsero, aliud periculum maius incurram. Tunc Iudæi: Quoniã, inquiunt, ita sapis ô Petroni, ut transgredi Cæsaris mandata non audeas, neque nos legis diuinæ præcepta transgredimur, qui uirtute maiorum nostrorum & laboribus instituti, nunc usq; sine trãsgressione uiuimus: neq; in tantam ausi fuerimus nos præcipitare nequitiam, ut quæ à Deo interdicta sunt faceremus, uel aliquibus bonis illecti, uel metu mortis adacti: sed fixum animo tenemus, ut pro seruatione legis nostræ cuncta pericula subeamus, spem gerentes fortissimam, Deum nobis auxiliaturum in præsentia, & mercedem postea redditurum, si pro eius cultura fuerimus aliqua mala perpessi. Si uerò tibi uoluerimus obedire, non solùm infamiam debilitatis incurrimus, quòd timore transgressores legis efficimur, uerumetiã immaniter offendimus Deum, qui etiam te iudice multo antiquior tempore censetur esse quàm Caius. Tunc Petronius considerans ex uerbis eorum immutabile firmumq; propositum, & sine pugna se non posse Caij præcepta perficere in eius erigendo simulachro, nec sine multa cæde negotium illud euadere: assumens omnes amicos, & cuncta sua seruitia, in Tiberiadem pergit, uolens Iudeorũ instituta cognoscere, uel cuiusmodi essent, uel qualibus ordinibus haberentur. Iudæi uerò magnum quidem sibi ex bello Romanorum cernebant imminere periculum, sed magis iudicabant subigi, quàm impij efficerentur in Deũ. Multa

itaq; millia Petronio in occursum ueniunt, ad Tiberiadem undique confluentes: & supplicationibus utebantur, ne cogerentur ad talia, ut pollueretur ciuitas erectione simulachri. Ad hæc Petronius: Et pugnabitis, inquit, contra Cæsarē, neq; illius potentiam, neque uestram putantes infirmitatem? At illi: Minime nos, inquiunt, pugnare disponimus, uerumetiam sumus mori parati, antequàm legis nostræ mandata soluamus. Simulq; in faciem prostrati, perimi se paratos esse firmabant. Et hæc quidem per dies quadraginta gerebant, culturam quoq; terræ negligentes, cum maxime tempus exigeret. Nam iam ea pars anni uertebatur, quando solent semina terræ mādari. Tantus quippe eos moriendi feruor accenderat, ne simulachrum aliquod poneretur in ciuitate. Taliter igitur se rebus habentibus, Aristobulus Agrippæ regis frater, & Elicias maior, alij quoque optimi uiri ex eadem ipsa familia, & plures de primatibus ad Petronium uenere, deprecantes ut bene de negotio præsenti consuleret, neque de tantæ multitudinis perditione cogitaret: quin potius scribendum Caio decerneret, significans immobilem animum Iudæorum, neque eos constitutionem simulachri uelle suscipere: omnem quoq; culturam terræ negligere. sed & in occursum suum uenisse: & pugnare quidem uec uelle nec posse: mori tamen incunctanter paratos, antequàm transgressores suæ legis exturent: debere igitur consuli, ne in aliud intenta multitudine, terra inculta remaneat, & postea per inopiam latrocinia perpetrentur: fortassis enim posse Caium emolliri, & nihil crudele decernere, neq; talia disponere, quibus ad seditionem populus excitetur. Et Aristobulus quidem, alijq; qui cum illo erant talibus Petronium deprecabantur. Petronius uerò instante Aristobulo & cæteris, uidens quoniam non pro rebus minimis supplicabant, uidens etiam Iudæorum constantiam: sænum

quoq;

quoq; ratus, ut multa millia hominum per ipsum darentur in mortem, si uellet Caij furiæ ministrare: simul etiam se Deum offensurum, & cum pessimis postea spebus aduiuere: multo melius iudicat, ut scriberet Caio: ut eius animo mitigato, nihil per eum iniquum contingeret: aut si forsitan indignatione cõ moueretur, quòd eius mandata minime compleuerit, & aduersus eum aliquid mali decerneret: bene contentum esse iudicabat, pro meliore causa, & pro tanta hominum multitudine subire discrimen. Conuocans igitur in Tiberiadem magnam multitudinem Iudæorum (nam multa millia illic fuerãt congregata) & constituens in circuitu cunctas militias & turmas, censuit primò non suam, sed Cæsaris proferre sententiam, dicens timere se iracundiam Caij: proinde accedere ad perficienda quæ sibi præcepta sint, oportere se firmabat: qui tanto fuisset ex eius beneficijs honore sublimatus, ut nihil contrarium eius uoluntati perageret. Verum non arbitror, inquit, iustum esse: ut salutem honoremq; meum non pro uobis, qui tam plures estis, impendam: nec permittam, ut per me paternæ legis uestræ institutа soluantur: nec adeam dignitatem templi Dei contemnere, ut per potestates principum, iniuriæ uestris religionibus ingerantur: sed scribam ad Caium, uestras illi uoluntates intimans, quantum possum causam adiuuans, & uestrum in bono propositum: & spero quia aderit Deus, cuius potestas potior est omni humano molimine humanaq; uirtute: potens est enim & uos in conseruatione legis uestræ protegere, & me tutari, ut nec ab ipsis etiam excidam humanis honoribus. Quòd si etiã exasperetur forsitan Caius, ut iram suam in me uelit effundere, sumam omne periculũ, omnẽ miseriam, quæcunq; corpori meo possit infligi, ne uos tantos pro rebus optimis pereũtes intuear. Ite igitur unusquisq; uestrum ad opus proprium, & terræ uestræ culturam impẽdite.

Ego

Ego uerò Romam literas destinabo, & omnia pro uobis, tum per me quàm per amicos, quæ rei conueniant agere non omittam. Hæc dicens, Iudæorum dimitti congregationem iubet, ut culturæ terræ diligẽtiam exhiberent. Omnes autem alloquio nobiles populi adhortabatur, ut spem meliorem gererẽt. Et ille quidem hoc modo multitudinem lætificare festinabat. Deus autem suam manifestauit repentè præsentiam, & adiutorium suum in omnibus fere Petronio. Simul enim ut finem loquendi fecit, confestim ingens descendit pluuia præter spem omnium. Nam illo die ab ipso solis ortu serenitas magna claruerat, nullumque signum pluuiæ in cœlo fuerat uisum: sed etiam omnis annus magna fuerat ariditate siccatus, ita ut desperatio fuisset exorta, non solùm pluuiæ, sed etiam si unquam posset cœlum tectum nubibus apparere. Tunc igitur etiam præter consuetudinem tanta inundatio uenit aquarum, ut Iudæis spes magna fieret in nullo frustratũ iri Petronium, pro eorum negotio laborantem. Petronius autem amplius obstupuerat, uidens manifestissime Deum Iudæorum se consolatorem ostendere, & multum suam declarasse sententiam, ita ut nec illi fortè contradicere ualerent, quibus religioni nostræ reluctari tota laborat intentio. Scribit ergo ad Caium, postulans ne tanta millia hominum contemneret, quæ non possent sine bello & ingenti cæde ad transgressionem suæ religionis impelli: peritura quoque tanta tributa, quæ ab illa gente darentur: memoriam etiam non bonam Romani nominis in posteriora tempora relinqui: super hoc quoque uirtutem diuinam Iudæis præbere præsidium. Nam exploratum esse firmabat pro Iudæis euidenter indicium. Et Petronius quidem huiusmodi literas destinauit. Agrippa uerò rex (iam enim tunc Romæ fuerat) amplius in amicitia gratiáq; Caij crescebat. Et fortè quadam die epulum præparauerat Cæsari, ubi

ri, ubi magnam impenderat diligentiam, ut omnium in cibis elegantiam uinceret, omnesq; suauitates & delicias studiosius prouideret, ita ut non solum cæteros anteiret adinuentionibus epularum: sed nec ipse Caius multum cupiens ei posset æquari. Tunc Caius admodum admiratus tam ingenium eius, quàm magnificentiam animi, quòd super uirtutem suam sumptus expenderet ut sibi placeret, uoluit munificentiam Agrippæ remunerare. Tum itaque ex delicijs & uoluptate ac uino hilarior effectus, cum ab Agrippa ad potum inuitaretur: Et primum, inquit, quamuis tibi honorificentiam exhibui pro beneuolentia & fauore, quem circa me semper habuisti, ut etiam apud Tiberium periculum ingens incurreres: uerum quia in omnibus te uideo & uirtute præditum, & nos amore superantem, indecorum existimo tuo circa me studio superari. Volo itaque, quòd antea minus feci, modo perficere, & tantas tibi munerum copias attribuere, ut magnum momentum tuis opibus, & tuis accedat honoribus. Et ille quidem hæc dicebat, existimans quòd posceret aliquos reditus sibi dono dari: uel ciuitates exhiberi. Ille autem, quamuis præparatum haberet quod petere cupiebat, timens, haud suam uoluit aperire sententiam: sed respondens confestim Caio, quia neque primo lucro, sed eius gratia delectatus, ut contra Tiberij præceptum studium accurationis ei impenderet, neque modo se aliquid agere intentione lucri, sed sola eius gratia semper se fuisse contentum aiebat: nam & multa sibi ab eo & maiora fuisse donata: Quæ si tua, inquit, uirtute tuaq; potentia minora sunt, meo tamen, hoc est, accipientis merito & dignitate mea multum constat esse maiora. Caius autem obstupescens eius continentiam, magis instabat ut diceret, quid sibi cuperet donari: Ille quoniam, inquit, ò domine magnanimitate nimia dignum me muneribus tuis existimas,

ſtimas, populo nihil quidē quòd ad diuitias opesq; pertineat: nam me anterioribus tuis muneribus admodum locupletem reddidiſti: ſed illud peto, quòd tibi & opinionem pietatis efficiat, & diuinitatis mereatur auxilium, unà etiam mihi gloriæ fuerit apud audientes: quòd nihil à te petieram, ad uſus pertinens temporalium rerum. Poſtulo igitur, ut erectionem ſtatuæ, quam in templo Iudæorum faciēdam Petronio præcepiſti, ultrà nolis effici. Et ille quidem, licet periculoſum exiſtimaret illud expoſcere: nam niſi rectum quod petebatur, iudicaret Cæſar, nihil aliud niſi mortem afferret illa petitio: ergo quamuis periculoſum eſſe cenſeret, tamen cōtemptis alijs ſibi neceſſarijs & utilibus, illud Cæſarem poſtulauit. Caius autē, tum eò quòd ab Agrippa taliter fuerit accuratus, tum quia indignum exiſtimabat mendax corā tantis arbitris apparere, ante quos alacriter compellabat Agrippam quod uellet expetere, paululum ſui pœnitēs, mox uerò uirtutem Agrippæ miratus, quòd ſuum regnum non reditibus, non pecunijs, nō alio quocunque munere amplificari cupiuerit, ſed pro conſeruandæ lege cultuq; diuinitatis illibatæ celebranda interuentor extiterit, conceßit: ac ſcribit ad Petronium, laudans quidem eum, quòd exercitus inſtruxerit, pugnareq; cum Iudæis fuerit præparatus, & omni niſu laborauerit iniuncta perficere. Verum ſtatuam, inquit, ſi contigerit erexiſſe, ut cōſtituta eſt, perſeueret: ſi uerò necdum erecta eſt, nihil ultrà fatigandus exercitus, & auxilia dimittenda: teipſum uerò ad ea quæ miſſus es curanda, cōuenit proficiſci: nam ultrà iam opus non habeo, ut erigatur ſtatua. Hoc enim Agrippæ gratiæ conceſſum eſſe uolo, uiro honorabili mihi ſemper, ſed nunc amplius honorando. Et Caius quidē talia ſcribit Petronio, antequàm ſeditio maior oriretur. Nam ita iam mētes omnium tumebant, atq; talia uoluntatum eorum indicia mōſtrabantur, ut ſi fortè contrarium

nuncium

nuntium aduenirent, parati essent apertum bellum gerere cum Romanis. Sed Caius, cuius animus erat obnoxius turpitudini, alienus bono consilio: & in omnibus quæ faciẽda decerneret, ira magis pertinax ad implendum: moderari se nullo modo sciens: sed beatitudinem iudicans, si omne quod sibi esset uoluptati perficeret: postea scribit Petronio huiusmodi uerba: Quoniam, inquit, dona quæ tibi Iudæi dedere, meliora iudicas quàm mea complere præcepta, & cuncta quæ illis libita sunt studes efficere, mea mandata contemnens, iubeo temetipsum iudicem fieri, & eligere quid debeas pati, qui me ad tantam iracundiam concitasti: ut exẽplum efficiare cunctis & præsentibus & futuris, quo nullus audeat imperatoris mandata contemnere. Hanc igitur epistolam destinauit quidẽ Petronio, non tamen ipso uiuente perlata est. Petronius autẽ tardius eam aliquanto suscepit, remoratis nauigio portatoribus: in tantum ut etiam ante hanc epistolam alias literas accepisset, in quibus de morte Cæsaris certior redderetur. Non enim obluiscì poterat Deus tantorum periculorum, quæ Petronius cum alacritate magna subierat, ut Iudæis in honorem eius religionis gratiam præstitisset: & Caium de medio auferens, mercedem illi dignam pro illius impietate restituit, cooperatus est autem Petronio. Nam tanta illi dilectio comparata est, tam Romæ quàm in unoquoq; regno, ut Dei gratia super eum euidens appareret. Romæ nanque senatorij ordinis, & quotquot dignitatibus eminebant, tam uirtutis merito, quàm odio Caij, quod propter eius crudelitatem iniquitatemq; conceperant, circa Petronium magno fauore ferebantur. Mortuus autem est non post multum temporis, quàm fuerat epistola scripta Petronio, in qua eum morte damnauerat. Causam autem per quam extinctus est, & totum ordinem insidiarũ, narrabo procedẽte sermone. Petronio uerò prima uenit epistola, mor-

tem indicans Caij: post aliquantum uerò temporis ea, in qua propria manu semetipsum interimere iubebatur. Vbi miranda est diuinæ clementiæ prouidentia, quomodo sine ulla dilatione tantam illi retributionem mercedis indulserit, pro honore quem exhibuit templo Dei, & pro adiutorio quod Iudæis præstitit, ut per eum beneficium salutis acciperent.

De actis Asinei & Anilei fratrum, & maxima strage Iudæorum in Babylonia & Seleucia. CAP. XVI.

CONtigit etiam per idem tempus Iudæis illis, qui in Mesopotamia & Babylonia habitabant, ualde magna calamitas, ubi quoque multa cædes accidit, quanta nunquam antè refertur in historia: de qua cuncta diligẽter absoluam, ut causas ipsas ex quibus prouenit insinuem. Neerda dicitur Babyloniæ ciuitas, admodum populosa, habens circa se plurimam fœcundamq; regionem: quæ cùm alijs plurimis bonis, tum etiam hominibus ipsa referta est, hostibus quoque inabiblis. Nam eam Euphrates undique circumiens, in medio continet uniuersam. Ad hæc etiam mœnibus est munita firmißimis. Est autem alia ciuitas, cuius Nisibis uocabulum, circa eiusdẽ fluminis fluenta constructa: unde Iudæi quoque natura confidentes locorum, censum quem solent in honorẽ Dei tribuere, ibidem custodiẽdum illo tempore deponebant. Sed etiam alia munera decora templorum illis ciuitatibus habuere: nam eis ueluti penu, uel promptuario munitißimo securius utebantur: hinc autem in Hierosolymam, cum tempus expeteret, pecunias dirigebant. Plurima quoque inde hominum millia pascebantur. Erant itaq; duo quidam homines, Asineus & Anileus nomine, Neerdatenses quidem genere, & inter se germani fratres. His præceperat mater (nam patre orbati fuere) ut nauium operarentur uela: quia non indecorum apud eiusdem loci ciues hoc opus habebatur, ita ut etiam plures apud

eos

eos uirorum, eis exerceantur operibus, quæ usui marino proficiant. Hos quadam die magister, qui eidem operi præerat, apud quem etiam ipsam artem didicerant, de aduentu & tarditate culpauit, eosq; uerberibus ultus est. Illi uerò grauiter hoc ferentes, arma quantacunque in eius domo seruabantur, abripiunt: pergunt in quendam uicum, qui diruptò fluminum uocatur, ubi optima solebant pascua germinari, ibiq; ea reposuerunt. Quo facto, congregantur ad eos plurimi iuuenes, quotquot egestate laborabant. Hos armis instruunt, ipsi uerò ueluti ductores agebant. Ibi quandam sibi extruentes arcem, demandant uniuersis, qui per illa pascua armenta ductabant, ut illis censum redderẽt, atq; ex hoc & cum eis amicitiam haberent: & aduersus hostem qui depopulatum fortè prorumperet, auxilio fore se firmabant. Illi uero dicto audientes fuere, non enim aliter facere ualebant, & ex pecoribus mittebant quantacunque iubebantur: ac proinde manus & uirtus illis amplior accedebat, & potestatẽ habebant quæcunq; animus uellet efficere, alios fugare uel lædere, alios regere uel curare, non solum incolas regionis, sed etiam quos fortè transire contigeret: nomenq; eorum formidolosum satis habebatur, & per singulos dies de eis sermo crescebat: donec ad regem Parthorum usq; peruenit rumor. Satrapa uerò Babyloniæ postquàm ista cognouit, uoluit eos in ipsis initijs reprimere, antè quàm eis licentia crescente malum amplius oriretur. Et congregans manum quàm plurimam potuit, sed etiam ex Parthis Babyloniisq; quàm plurimos, aduersum eos repentè tendebat, nolens eos nuncium sui antè quàm ueniret, accipere. Igitur per occulta ductans exercitum, & ueniens in quendam nemorosum locum, ibidem latitabat. Et sequenti die (illucescebat nanq; sabbatũ, in quo Iudæi nihil operãtur) ratus est resistere non ausuros, atque hoc modo sine pugna

uinctos posse abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum, ut cum proximus fieret, statim in eos irrueret. Sed Asineus, [illegible]t fortè cum alijs nonnullis consederat, ante quos arma fuere iacentia: O uiri, inquit, binnitus equorum meas aures allapsus est, non equarum amor: sed equorum uiros uehentium binnitus scio existere: nam etiam strepitum frænorũ simul aduerto. Vereor itaq;, ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex uobis spectatum procurrat, qui nobis quidnam istud sit manifeste denunciet. Opto autem falsa me locutum fuisse, & deceptum potius uerisimilitudine sonitus, quàm uera sensisse. Et ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cum ecce simul quidam aduenium speculati negotium: & celeriter accurrentes, Neq; tu, inquiunt, falleris, sed integre cõiectasti, quæ aduersus nos geruntur. Ab hostibus circundati quippe sumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, cò præsertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Asineus porrò, non secundum speculatoris sententiam quid deberet fieri decernebat: sed legale magis existimans, ne demissis manibus pereuntes, lætitiam hostibus exhiberẽt, oportere iudicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illum erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere sessos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerunt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cuncta paratà reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisset, obstupefactus super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, & cum eis miscere colloquium: & mittit ex armigeris fidelissimũ, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis læsus

à uobis

à uobis, & quamuis sua prouincia depræda ta, tamẽ nulla circa uos indignatione, qua debebat accensus est: sed consideratione uirtutis uestræ, magis in uestram gratiam factus attonitus, misit me, dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum ueniatis, & eius habeatis amicitiam, nullum dolũ aut insidias formidantes: dona etiam se daturum promittit, & honoribus sublimare; ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum muneribus mittit, quæ præparare potuerunt. Et ille quidẽ ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorẽ ingreditur. Artabanus autem audiens Anileum uenisse, interrogabat causam, cur etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quòd timore suum aduentũ subtraxerit, cœpit per deos patrios obtestari, nihil se mali facturum in eos, si se eius committerent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam quisquam inter eos, postquàm dextram præbuerit, mentiatur: nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artabanus quidem ista gerens, mittit Anileum persuasurum fratri, ut ad eum etiam pariter ipse adueniret. Agebat autẽ hæc imperator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eò quòd in aliena regione facilè possent ab imperio suo decedere, ut antè quàm tale aliquid contingeret, ipse illos per amicitiam occuparet. Timebat etiã ne in Babylonia plurimi se Asineo coniungerent, & ille manu ualida cõgregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facilè se à Persarum imperio defensaret. Et ille quidem talia reputans, mandabat Asineo. Anileus autem persuasit fratri, intimans ei munificentiã & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebãt. Ille autem eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur Asineum, quòd ita magnanimus extitisset, cum corpus possi-

deret ad uidendum breue, & quòd contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatemq; considerans, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendentéq; Asineum uni ductorum suorum, Abdagadi nomine, atq; eius nomine indicante, omnemq; uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi cõtribui, ut eum occideret, atq; iniurias eius & depopulationes, quas in prouincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præsumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus est, ut Parthorum iniurias ulciscaris: discedentem uerò, si cupis, insequere, eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaque facto, accersiri iubet Asineum. Tempus tibi est, inquit, ò iuuenis ad propria discedendi, ne fortè plurimos ad te ductorum irrites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionem, ut eam lædi à latronibus non permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine hanc reciprocationem accipere, qui tibi fideles animos omnino seruauerim: neque ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitum irritati, sed ad salutem tuam tuendam sedulo festinaui. Hæc dicens, cum donatum muneribus competentibus, in propriam destinat regionem. Ille autem domum reuersus, oppida constituit, & castella quæ primò fuere restaurando confirmat, atque ita breui magnus effectus est: tantáq; per eum negotia gerebantur, quanta nunquam ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, ut etiam ab ipsis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam solam Babyloniorum honorificentiam

centiam habere minorem ducebat, quam suæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Mesopotamia gerebantur, ex eius potestate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata crescebat, & bonorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali prosperitate fruerentur, subitò malorum illos occupauere principia, quæ huiusmodi causis occipiunt. Postquàm enim strenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam, conuertuntur ad iniurias perpetrandas, & transgressiones paternarum legum, cupiditatibus in transuersum agentibus. Denique Parthorum quendam ductorem inuadunt, qui ad gubernandam illam missus fuerat regionem, quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculum spectantibus apporturet. Hanc Anileus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens, siue proprio uisu conspiciens, adamauit. Deinde cœpit insidias eius uiro præparare, eumq; hostiliter inuadens interemit, illam autem abripiens sibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus Anilei domum ingressa est, sed tam ipsi quàm Asineo fratri, magnorum malorum deportauit aggeriem, per huiusmodi causam: Cum enim illa post mortem uiri, deorum suorum simulachra sumpsisset, quæ more paterno tam ab ipsa, quàm à uiro eius religiosè colebantur: cœpit ea domi habere, & simili cultu uenerari: sed etiam cum alicubi fortè pergebant in exteras regiones, secum illa simulachra portabat. Et primò quidem latenter hunc rium religionis exercebat, postea cœpit etiã marito monstrare, quali modo uel lege deos illos cum primo suo coniuge coleret. Tunc socij eorum, qui ab eis inter primos honorabantur, primum quidem ad ipsum

Anileum locuti sunt: quia non deberet Hebraico ritu contempto, & neglectis suis legibus, eam mulierē accipere, quæ contrario ritu aliam religionem habens, interdicta sibi sacrificia diis extraneis exhiberet: debere illum aiebant rebus suis bene consulere, ne fortè amore mulieris & uoluptate corporis captus, illa celebrari permittens seq; regnumq; suum pessundaret. Sed cum nihil proficerent talia cōmonentes, uirum etiam quendam illorum, qui maximè inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fiducia locutus sit, interemit. Ille uerò moriens, maledixit ipsi Anileo fratriq; ipsi Asineo, cunctisq; socijs, ut similiter ab hostibus interirent: ipsi quidem, quòd tale in se facinus perpetraret: illis autem, quòd non prohibuerint, neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant tamen non ob aliud, nisi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audissent, ultrà tolerandum non esse iudicabant opus Anilei, quòd in legem patriam iniuria gerebatur. Itaque plurimi congregati, ad Asineum accedunt: & eum magnis uocibus increpabant, dicentes: Bene quidem esset, si neq; primum tale aliquid fieret: sed quia iam factum est, saltem nunc correctio consequatur, antè quàm illud peccatum illi cum cæteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra consuetudinem legis ipsorum: & superstitionē mulieris, quæ in iniuriam Dei sui fuisset inducta. Ille autem, quamuis peccatum fratris cognosceret magnorum malorum fuisse causam & fore, ueruntamen uictus consanguinitatis fauore tolerabat: ueniamq; fratri dabat, quòd fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eū in dies, accusationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui

compul

compulsus est, increpans eum, & quiescere de cætero iubens ab illis operibus, & ut mulierem ad sua propria, parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiēs tumultum, qui propter se populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Asineo. Quo ille accepto, defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere cœpit, solum sui iudicē habens, quem sentiebat suo amore constrictum. Porrò Anileus solus regni moderamina excipiens, exercitum sumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco constituti, & regis Artabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cùm irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multosq; captiuos abripuit, & numerosum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias, opulentiamq; pertinere noscuntur. Sed cùm hæc Mithridates audisset, quòd talis in suis uicis præda & captiuitas fuisset effecta, grauiter tulit, quòd ipse antè nihil læsisset Anileū. Anileus uerò quòd exordium tantæ sumpsisset iniuriæ, tanta in se dignitate contempta: congregansq; quàm plurimum potuit equitatum, sed etiam ætate feruentium non minimam manum, aduersus Anileum uenit, & contendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antè quàm ad eum uenisset, in quodā uico occultè castra constituit, ut inde proxima die in hostes irrumperet: quoniam sabbatum illucescebat, cùm à Iudæis otium & uacuitas exercetur. Anileus autem ista cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cùm alia integrè nuntiaret, tum etiam uicum intimabat, ubi Mithridates mansionem fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, castris egressus est, cunctis ignorantibus, quòd aduersus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam uigiliam, hostes inuadit, alios dormientes obtruncat, pleroſq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, secum ducebat, super asinum nudum imponens, quod

ualde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contra ipsum consilium aliud dicebat, non rectum esse dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & necessitudine connubij apud regem Artabanum magnificè honorabilem: nunc autem utcunque tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam etsi iniuriatus est Mithridates, uerum tamen beneficio salutis erit sc liberantibus gratiam debiturus: si uerò quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudæis importaturum in Babylonia constitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter consanguinitatem, qua regi coniunctus est, & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis, ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, nisi festinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate cõstitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe nanq; illa esse dicebat, ut salutem eligeret, postquàm captiuus in manus Iudæi hominis fuisset, & nunc aut ultum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minimè ferens, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coniugium solueretur, non sponte quidem neque uolens congregans manum quàm plurimam potuit aduersus Iudæos tendebat, intolerandam & ipse salutem existimans, si Parthus impunè fuisset à Iudæis repulsus belli certamine. Anileus autem, ut cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, inglorium iudicauit si in locis suis maneret, & non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidens iterum se pugnaturum, credens audientibus uirtutis

etiam

etiam robur accreſcere. Multi itaq; illi ſuperiorum exercitus ſe coniunxere, ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos, & in ipſa prima facie terrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaq; illo die ſtadia nonaginta, per loca uaſta & inaquoſa iter facientes: ſed medio die, ardore ſolis ingenti, ſitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuò, feſſos itinere, ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec æſtum nec arma ferre ualentes, profugiunt. Parthi uerò inſequentes, magnam cædem faciunt, Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem, & quotquot circa eum erant, in ſyluam ſe recipiunt. Mithridates uerò magnam uictoriam ſumens, magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anileum infinita multitudo hominum peßimorum, & ſuam ſalutem parui pendentium, quos Anileus ſuſcipiebat, uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis, quæ bello perierat: ſed haud ſanè ſimiles illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum, eoſq; paßim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bellum parati, mittunt tamen in Neerdam ad Iudæos qui ibidem habitabant, tradi ſibi Anileum expetentes. Illi uerò uequaquam illorum ſermonem accipientes, neque cum traditione Anilei pacem facere uolentes, prouocabant eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permiſere, ut ad Anileum uenirent, & cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonij locum integre ſpeculantes quo ſe conſtituerat Anileus, & cũcta diligenter inſpicientes, occulte nocte ſomno oppreſſos inuadunt, neccantq; quotſcunq; reperiunt, ipſumq; Anileum obtruncant, atque hoc modo Babylonij iniurijs Anilei, & grauedine liberati ſunt. Impreßio nanque eis illa magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur: nam penè ſemper inimicitias exercebant. Cauſa uerò hu

rò huius iræ, fuit lex eorum paterna, quam ille oppugnabat: & propterea sibi semper inuicem æmulabantur: unde si eorum quisquã opportunitatem inuenerat, ab iniurijs non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo, cœpere Babylonij Iudæis instare. Illi uerò & grauiter ferentes impressionem Babyloniorum, & repugnare penitus non udentes, in Seleuciam cum suis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas est admodum opulens, & decorq; quam Seleucus Nicanor fabricatus est. Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantissimi. Est ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinq; quidem annos illæsi, & expertes malorum fuere. Sexto uerò anno (nam Babyloniæ corruptio eorum magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis, magisq; confugiunt) eos amplior ibi clades suscipit, propter causam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduersus Syros ex maxima parte inimicitiæ acutæ gerebãtur, sed Græci semper superiores extabant. Tunc itaque cohabitabant eis & Iudæi, qui aduenerant. Syri autem seditionem mouentes, cœperunt superiores existere, ex consensu & auxilio Iudæorum, hominum inconsiderate se in pericula præcipitantium, & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc Græci hac seditione superantur. Illi uerò nullam aliam rationem cernebant, qua possent statum suum pristinum, & dignitatem reformare, nisi Syros à Iudæis separarent. Vnusquisq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem inter se, amicitiamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraque parte, pacta quibus pax & concordia seruaretur, instituunt: atque hoc modo inuicem exhortantur, ut cum Iudæis bellum gerant. Quos ex constituto repentè inuadunt: interimuntq;

ſuper quinquaginta millia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos, qui fortè aut amicorum, aut uicinorum miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, diſcedunt exinde Cteſiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi conſuetus eſt Parthorum rex, per ſingulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, & plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios, quàm Seleucios formidoloſos habebant: ſed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipſum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam, & in Niſibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe cenſebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos, acta ſunt, huiuſmodi fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimusnonus.

Qualiter C. Caligula Cæſar inſidiis extinctus ſit.

CAPVT I.

CAIVS autem non in ſolos Iudæos, qui Hieroſolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabant, iniuſtitiæ ſuæ demonſtrabat inſaniam, ſed per omnem terram, & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat, quaquauerſum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales antè nunquā hiſtoriæ

ſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omnium Roma cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus exiſtimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita ſenatum, & omnes quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat, aduerſus equites Romanos. Quidam autem hoc dignitatis nomine cenſebantur, opibus autē penè pares ſenatoribus exiſtebant: proper quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant, quos ualde inhonoros habuit: plurimosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam ſimul pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, niſi ut eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uerò ſibi cultum & honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: ſed etiā in templum Iouis ueniens, quod Capitolium quidem uocant, magis autem uenerabile illis eſt omnium templorum, fratrem ſe Iouis auſus eſt appellare. Sed etiam alia quæ gerebat, non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuitate, quæ in Campania conſtituta eſt, ad Meſſanam, quæ alia quoq; maritima ciuitas eſt, graue putans uti remis trāſitumq; facere, putansq; ſibi ſubijcere etiam hoc elementum poſſe, uelut domino maris exiſtēti, talia etiam uolebat in fluctibus gerere, qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & à littore ad littus, ſtadia ferme trecenta in medio mari, & intra tam uaſtum ſinum, pontem cōſtruere, ſuper quem carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere, uel alio quolibet opificio pulchra ſimulachra, atque omnimodo anathematizata, deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere, niſi in pulchriori loco. hunc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolum autem ſuam domū, ſed etiam hortos, aliaq; ſua

ſua habitacula, ubicunq; terrarum Italiæ conſtabant, ex talibus repleuerat ornamẽtis. Nam etiam Iouem Olympiũ, qui maximè apud gentiles uenerabilis habetur, quẽ Phidias Atheniensis fecerat, auſus eſt in Romanam transferre ciuitatem: non tamen ad effectũ res perducta eſt, architectis dicẽtibus ad Mennium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quòd ſi illud ſimulachrum moueretur, aliquod malũ poſſet accidere. Fertur autem Mennius, etiã prodigijs propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negotium. Veruntamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Caium, unde periculum mortis illi protinus imminebat: euaſit tamen, quoniam Caius morte præuentus eſt. Intantum etiã proruperat eius inſania, ut cùm ei filia fuiſſet exorta, eam perducens in Capitolium, ſuper genua ſimulachri cõſtitueret, communem ſibi natam, Iouiq; confirmans, duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illum etiam talia perpetrantem, prò nefas, homines tolerabant. Molitus eſt & ſeruos ad accuſationẽ excitare dominorum, quæcunq; uellent in publicum crimina deportare. Illi autem, quæcũq; illis peßima oriebantur in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fore, quicquid mali dixiſſent: ita ut etiam Claudiũ auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare: & ille paticbatur, aduerſus patrem ſuum geri capitale iudicium: ſperans etiam ipſum, quò faciliorem potentiam aduerſus cæteros adipiſceretur, extinguere: non tamen aſſecutus eſt, quod uolebat. Repleta igitur uniuerſa repub. diuerſis malis, diuerſiſq; calumnijs, ex audacia ſeruorum aduerſus dominos ubiq; inſidiæ gerebantur: ab alijs quidem, ut ſuas iniurias quas paßi ſunt ulciſcerentur: ab alijs autem, præuenire dominos cupientibus, cùm ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniam corruptis legibus & hominibus in afflictione conſtitutis, non paruum beatitudinis momentum mors illius hominis

minis apportauit: ſed etiam genti noſtræ, quæ breui iam omnis interiiſſet, niſi mors illum celeriter occupaſſet: uolo ſuper eo cuncta diſſerere. Nam aliàs quoq; magnam felicitatem confert hominibus, & ſolatium in calamitatibus conſtitutis: ac etiam correctionem his, qui putant proſperitatem eſſe perpetuam: docetq;, ne rebus ſecundis quiſque peßime commutetur, ſed uirtutis ſtudium eſſe percolendum. Vias equidē tres mors illa parauerat: & harum uniuſcuiuſq; uiri boni primatum in conſilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hiſpaniæ ciuitate originem ducens, congregauit plurimos, ut ſiue per illos, ſiue per ſemetipſum alacriter Caium interimeret: alterius autem principatum gerebat Caßius Chærea tribunus: ſed & Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. Cauſa autē erat illis odium, quo circa Caium uniuerſi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius, & iniuſtitiam, qua in cunctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cum multis aduerſus Caium conſilium capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei uidebantur ad cauſam: Minutianus autem, ut Lepidum ulciſceretur amicum ſuum: hunc enim cum aliquibus ſuis conciuibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat, ne à Caio ſimiliter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis ſibi mortem imminere, feſtinabat ſuum præuenire periculum. Chæreas uero confuſionem ſuam, & Caij opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quòd quaſi nihil in ſe fortitudinis haberet, inſuper etiam periculum ſibi per ſingulas dies imminere cernebat. Mortem quoq; Caij, omnes honeſtum opus & liberū libenter excipere reputabant: cæteri uerò cupiebant ſuper hoc habere commune conſilium: uidentes tantas iniurias, & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo, ut

tantis

tantis cladibus liberarentur, desiderabāt aduersus Caium aliquid geri: decere nanq; ad talia negotia bonos uiros accedere, pro salute pietatis, & imperij macula auferēda, etiam cum suo discrimine. super omnia autem Chæream ad opus gerendum excitabat melioris fāmæ cupiditas: & quia cernebat facilem sibi aditum fore ad Caium: tribunus nanq; erat, & per hoc se opportunitatem reperturū putabat, qua perimeret Caium. Interea ludi currules agebātur: circa quæ spectacula magnum geritur à Romanis studium. Concurrunt enim alacriter ad circum: & pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatoribus congregatione facta, deposcūt. Illi uerò, quod multitudini non iudicant resistendum, confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc Caium, cum omni intentione postulationibus utentes, ut censuū releuationes efficeret, & gra uedines cunctas auferret. Ille uerò nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens, iubet clamantes abripi, & sine ulla dilatione confestim interimi. Et ille quidem talia iusserat: quibus autē præceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa morientibus, populus spectans clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, uidentibus alios pro suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Chæream excitabāt, ut magnanimiter ingrederetur in causam, & insidias quas parauerat Caio, perficeret, & eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij, rem uoluit aggredi, & tamen consideratione reuocabatur: non se cernens inuenire opportunitatem, qualem negotio aptam esse iudicabat: uerēs, ne frustra ad tantū opus accederet: sed ita rem moderabatur, ut consiliū animi sui consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat, non libenter conuersationem sustinens Caij. Cùm autem eum

uinctos posse abducere. Paulatim ergo ac pedetentim accedebat ad locum, ut cum proximus fieret, statim in eos irrueret. Sed Asineus, [illegible]t forte cum aliis nonnullis consederat, ante quos arma fuere iacentia: O uiri, inquit, hinnitus equorum meas aures allapsus est, non equarum amor: sed equorum uiros uehentium hinnitus scio existere: nam etiam strepitum frænorũ simul aduerto. Vereor itaq;, ne nos circumfusi hostes aggressi sint. Sed citius quispiam ex uobis spectatum procurrat, qui nobis quidnam istud sit manifeste denunciet. Opto autem falsa me locutum fuisse, & deceptum potius uerisimilitudine sonitus, quàm uera sensisse. Et ille quidem huiusmodi uerba locutus est. Cum ecce simul quidam aduenient speculati negotium: & celeriter accurrentes, Neq; tu, inquiunt, falleris, sed integre cõiectasti, quæ aduersus nos geruntur. Ab hostibus circundati quippe sumus dolo, nihil à brutis animalibus differentes. Nam nos plurimus equitatus inuadit, cò præsertim tempore, quo nudi omnibus armis extamus, ob id, quod lex paterna uacare nos, & nihil agere hodie præcipiat. Asineus porrò, non secundum speculatoris sententiam quid deberet fieri decernebat: sed legale magis existimans, ne demissis manibus pereuntes, lætitiam hostibus exhiberẽt, oportere iudicat, ut non sine hostium ultione operentur. Arma itaq; corripit, alios qui circa illum erant similiter adhortatur, eos in audaciam excitans, ut uirtutis memores, hostes itinere fessos inuaderent: atq; impetum facientes, multos obtruncant, alios fugauerunt. Nam eos securitas, qua se putauerant quasi cuncta parata reperturos, & ignauos & molles effecerat. Parthorum autem imperator cum ei tale nuncium aduenisset, obstupefactus super illorum fratrum audacia, desiderauit eos uidere, & cum eis miscere colloquium: & mittit ex armigeris fidelissimũ, qui diceret: Imperator Artabanus, quamuis læsus

à uobis

à uobis, & quamuis sua prouincia deprædata, tamẽ nulla circa uos indignatione, qua debebat accensus est: sed consideratione uirtutis uestræ, magis in uestram gratiam factus attonitus, misit me, dextram uobis fidemq; præbiturum, ut ad eum ueniatis; & eius habeatis amicitiam, nullum dolũ aut insidias formidantes: dona etiam se daturum promittit, & honoribus sublimare; ex quibus potentia uobis maior accrescat. Tunc Asineus ipse quidem distulit, sed fratrem suum Anileum cum muneribus mittit, quæ præparare potuerunt. Et ille quidẽ ita perrexit, atq; perueniens ad imperatorẽ ingreditur. Artabanus autem audiens Anileum uenisse, interrogabat causam, cur etiam Asineus non simul aduenerit. Cumq; audisset, quòd timore suum aduentũ subtraxerit, cœpit per deos patrios obtestari, nihil se mali facturum in eos, si se eius committerent fidei. Inter illos enim barbaros esse solet iudicium, ut nunquam quisquam inter eos, postquàm dextram præbuerit, mentiatur: nec quisquam de fide dantis dextram dubitauerit. Et Artabanus quidem ista gerens, mittit Anileum persuasurum fratri, ut ad eum etiam pariter ipse adueniret. Agebat autẽ hæc imperator, opus habens illis fratribus, pro tutamine illius satrapiæ, eò quòd in aliena regione facilè possent ab imperio suo decedere, ut antè quàm tale aliquid contingeret, ipse illos per amicitiam occuparet. Timebat etiã ne in Babylonia plurimi se Asineo coniungerent, & ille manu ualida cõgregata, præsertim in illis locis tam munitissimis, facilè se à Persarum imperio defensaret. Et ille quidem talia reputans, mandabat Asineo. Anileus autem persuasit fratri, intimans ei munificentiã & alacritatem imperatoris, tum etiam iusiurandum quod ei præbuerat: proinde ad Artabanum cum alacritate pergebãt. Ille autem eos cum gratia magna suscipiens, admirabatur Asineum, quòd ita magnanimus extitisset, cum corpus posi-

deret ad uidendum breue, & quòd contemptui ab intuentibus haberetur: eiusq; prudentiam strenuitatemq; considerans, fertur ad amicos dixisse, quàm maior esset anima, corpore tam minore. Ostendentq; Asineum uni ductorum suorum, Abdagadi nomine, atq; eius nomine indicante, omnemq; uirtutem & strenuitatem eius intimante, qualis extitisset in bello: Abdagades postulabat permissum sibi cõtribui, ut eum occideret, atq; iniurias eius & depopulationes, quas in prouincias commiserat, ultum iret. Non permittam, inquit imperator, hæc fieri in eum uirum, qui mea fide præsumptus, dextram à me iurationemq; deorum accipiens, uenire properauit. Tu quia uir bonus extas in bello, nihil periurijs meis opus est, ut Parthorum iniurias ulciscaris: discedentem uerò, si cupis, insequere, eumq; si poteris iure belli superato. Mane itaque facto, accersiri iubet Asineum. Tempus tibi est, inquit, ò iuuenis ad propria discedendi, ne fortè plurimos ad te ductorum irrites, & sine mea conscientia pereas. Commendo autem tibi Babyloniæ regionem, ut eam lædi à latronibus non permittas, sed tua uirtute à malis omnibus defendatur. Dignus nanque sum à te optimo homine hanc reciprocationem accipere, qui tibi fideles animos omnino seruauerim: neque ad eos attendi, qui fuerant ad tuum interitum irritati, sed ad salutem tuam tutandam sedulo festinaui. Hæc dicens, eum donatum muneribus competentibus, in propriam destinat regionem. Ille autem domum reuersus, oppida constituit, & castella quæ primò fuere restaurando confirmat, atque ita breui magnus effectus est: tantaq; per eum negotia gerebantur, quanta nunquam ab alio ante ipsum geri potuerunt. Tantus ergo fuerat factus, ut etiam ab ipsis Parthorum ductoribus honoraretur, qui ad illam regionem per tempora mittebantur. Nam solam Babyloniorum honorificentiam

centiam habere minorem ducebat, quam suæ uirtutis merito debere iudicabat exolui. Omnia igitur negotia quæ in Mesopotamia gerebantur, ex eius potestate pendebant, & amplius eius felicitas per annos quindecim amplificata crescebat, & bonorum omnium uigore ac flore pollebat. Sed dum tali prosperitate fruerentur, subitò malorum illos occupauere principia, quæ huiusmodi causis occipiunt. Postquàm enim strenuitate ac uirtute ad magnam peruenere potentiam, conuertuntur ad iniurias perpetrandas, & transgressiones paternarum legum, cupiditatibus in transuersum agentibus. Denique Parthorum quendam ductorem inuadunt, qui ad gubernandam illam missus fuerat regionem, quem etiam propria uxor fuerat comitata. Hæc cum in alijs pluribus rebus laudabilis erat, tum pulchritudine cunctas fœminas anteibat, ita ut magnum decoris miraculum spectantibus apportaret. Hanc Anileus siue pulchritudinem eius auditu cognoscens, siue proprio uisu conspiciens, adamauit. Deinde cœpit insidias eius uiro præparare, eumq; hostiliter inuadens interemit, illam autem abripiens sibi coniunxit. Quæ mulier haud equidem sine magnis calamitatibus Anilei domum ingressa est, sed tam ipsi quàm Asineo fratri, magnorum malorum deportauit aggeriem, per huiusmodi causam: Cum enim illa post mortem uiri, deorum suorum simulachra sumpsisset, quæ more paterno tam ab ipsa, quàm à uiro eius religiosè colebantur: cœpit ea domi habere, & simili cultu uenerari: sed etiam cum alicubi fortè pergebant in exteras regiones, secum illa simulachra portabat. Et primò quidem latenter hunc ritum religionis exercebat, postea cœpit etiã marito monstrare, quali modo uel lege deos illos cum primo suo coniuge coleret. Tunc socij eorum, qui ab eis inter primos honorabantur, primum quidem ad ipsum

Anileum locuti sunt: quia non deberet Hebraico ritu contempto, & neglectis suis legibus, eam mulierẽ accipere, quæ contrario ritu aliam religionem habens, interdicta sibi sacrificia diys extraneis exhiberet: debere illum aiebant rebus suis bene consulere, ne fortè amore mulieris & uoluptate corporis captus, illa celebrari permittens seq; regnumq; suum pessundaret. Sed cum nihil proficerent talia cõmonentes, uirum etiam quendam illorum, qui maximè inter eos honore fungeretur, quoniam ampliore fiducia locutus sit, interemit. Ille uerò moriens, maledixit ipsi Anileo fratriq; ipsi Asineo, cunctisq; socijs, ut similiter ab hostibus interirent: ipsi quidem, quòd tale in se facinus perpetraret: illis autem, quòd non prohibuerint, neque ullum auxilium tulerint homini, pro legibus paternis & pro tanta gente proloquenti. Cuius mortem omnes quidem grauiter ferebant: tolerabant tamen non ob aliud, nisi quia illorum potentia ad infelicitatem ducebantur. Cum autem culturam etiam deorum Parthorum audissent, ultrà tolerandum non esse iudicabant opus Anilei, quòd in legem patriam iniuria gerebatur. Itaque plurimi congregati, ad Asineum accedunt: & eum magnis uocibus increpabant, dicentes: Bene quidem esset, si neq; primum tale aliquid fieret: sed quia iam factum est, saltem nunc correctio consequatur, antè quàm illud peccatum illi cum cæteris omnibus adducat interitum. Eiq; exprobrabant, propter nuptias cum alienigena muliere confectas, contra consuetudinem legis ipsorum: & superstitionẽ mulieris, quæ in iniuriam Dei sui fuisset inducta. Ille autem, quamuis peccatum fratris cognosceret magnorum malorum fuisse causam & fore, ueruntamen uictus consanguinitatis fauore tolerabat: ueniamq; fratri dabat, quòd fortiore malo libidinis uincebatur. Sed cum plures ad eũ in dies, accusationes à pluribus aduenirent, tunc de his Anileo loqui

compul-

compulsus est, increpans eum, & quiescere de cætero iubens ab illis operibus, & ut muliërem ad sua propria, parentesq; reuocaret. Sed nihil eorum uerborum percipiebat effectum. Mulier autem sentiës tumultum, qui propter se populos obtineret, uenenum inter cibos dedit Asineo. Quo ille accepto, defunctus est. At illa sine ullo timore postea degere cœpit, solum sui iudicē habens, quem sentiebat suo amore constrictum. Porrò Anileus solus regni moderamina excipiens, exercitum sumens, uicos Mithridatis inuadit, uiri apud Parthos in primo loco constituti, & regis Artabani filiam in coniugio possidentis. Vbi cùm irrumperet, omnia prædæ dedit: & multas pecunias inde, multos q; captiuos abripuit, & numerosum pecus abduxit, & alia plurima, quæ ad diuitias, opulentiamq; pertinere noscuntur. Sed cùm hæc Mithridates audisset, quòd talis in suis uicis præda & captiuitas fuisset effecta, grauiter tulit, quòd ipse antè nihil læsisset Anileū. Anileus uerò quòd exordium tantæ sumpsisset iniuriæ, tanta in se dignitate contempta: congregans q; quàm plurimum potuit equitatum, sed etiam ætate feruentium non minimam manum, aduersus Anileum uenit, & contendebat, ut cum eo bello decerneret. Sed antè quàm ad eum uenisset, in quodā uico occultè castra constituit, ut inde proxima die in hostes irrumperet: quoniam sabbatum illucescebat, cùm à Iudæis otium & uacuitas exercetur. Anileus autem ista cognouit à quodam homine Syro, alienigena, ex alio uico, qui cùm alia integrè nuntiaret, tum etiam uicum intimabat, ubi Mithridates mansionem fecerat. Milites itaq; cœnare faciens, castris egressus est, cunctis ignorantibus, quòd aduersus Parthos tenderet. Et circa noctis ferè quartam uigiliam, hostes inuadit, alios dormientes obtruncat, pleroſq; in fugam conuertit. Mithridatem autem uiuum tenens, secum ducebat, super asinum nudum imponens, quod

ualde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contra ipsum consilium aliud dicebat, non rectum esse dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & necessitudine connubij apud regem Artabanum magnificè honorabilem: nunc autem utcunque tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam etsi iniuriatus est Mithridates, uerum tamen beneficio salutis erit se liberantibus gratiam debiturus: si uerò quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudæis importaturum in Babylonia constitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter consanguinitatem, qua regi coniunctus est; & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis, ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, nisi festinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate cõstitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe nanq; illa esse dicebat, ut salutem eligeret, postquàm captiuus in manus Iudæi hominis fuisset, & nunc aut ultum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minimè ferens, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coniugium solueretur, non sponte quidem neque uolens congregans manum quàm plurimam potuit aduersus Iudæos tendebat, intolerandam & ipse salutem existimans, si Parthus impunè fuisset à Iudæis repulsus belli certamine. Anileus autem, ut cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, inglorium iudicauit si in locis suis maneret, & non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidens iterum se pugnaturum, credens audientibus uirtutis

etiam

etiam robur accrescere. Multi itaq; illi superiorum exercitus se coniunxere, sperantes prædam se sicut antea relaturos, & in ipsa prima facie terrorem hostibus illaturos. Pergunt itaq; illo die stadia nonaginta, per loca uasta & inaquosa iter facientes: sed medio die, ardore solis ingenti, sitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuò, fessos itinere, ac siti fatigatos inuadit. Illi nec æstum nec arma ferre ualentes, profugiunt. Parthi uerò insequentes, magnam cædem faciunt, Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem, & quotquot circa eum erant, in syluam se recipiunt. Mithridates uerò magnam uictoriam sumens, magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anileum infinita multitudo hominum pessimorum, & suam salutem parui pendentium, quos Anileus suscipiebat, uolens ex his recompensationem efficere multitudinis, quæ bello perierat: sed haud sanè similes illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum, eosq; passim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bellum parati, mittunt tamen in Necrdam ad Iudæos qui ibidem habitabant, tradi sibi Anileum expetentes. Illi uerò uequaquam illorum sermonem accipientes, neque cum traditione Anilei pacem facere uolentes, prouocabant eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permisere, ut ad Anileum uenirent, & cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonij locum integre speculantes quo se constituerat Anileus, & cuncta diligenter inspicientes, occulte nocte somno oppressos inuadunt, necantq; quotscunq; reperiunt, ipsumq; Anileum obtruncant, atque hoc modo Babylonij iniurijs Anilei, & grauedine liberati sunt. Impressio nanque eis illa magno constabat odio, quod circa eos detinebatur: nam penè semper inimicitias exercebant. Causa uerò hu

rò huius iræ, fuit lex eorum paterna, quam ille oppugnabat: & propterea sibi semper inuicem æmulabantur: unde si eorum quisquã opportunitatem inuenerat, ab iniurijs non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo, cœpere Babylonij Iudæis instare. Illi uerò & grauiter ferentes impressionem Babyloniorum, & repugnare penitus non udentes, in Seleuciam cum suis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas est admodum opulens, & decorq; quam Seleucus Nicanor fabricatus est. Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantißimi. Est ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinq; quidem annos illæsi, & expertes malorum fuere. Sexto uerò anno (nam Babyloniæ corruptio eorum magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis, magisq; confugiunt) eos amplior ibi clades suscipit, propter causam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduersus Syros ex maxima parte inimicitiæ acutæ gerebãtur, sed Græci semper superiores extabant. Tunc itaque cohabitabant eis & Iudæi, qui aduenerant. Syri autem seditionem mouentes, cœperunt superiores existere, ex consensu & auxilio Iudæorum, hominum inconsiderate se in pericula præcipitantium, & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc Græci hac seditione superantur. Illi uerò nullam aliam rationem cernebant, qua possent statum suum pristinum, & dignitatem reformare, nisi Syros à Iudæis separarent. Vnusquisq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem inter se, amicitiamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraque parte, pacta quibus pax & concordia seruaretur, instituunt: atque hoc modo inuicem exhortantur, ut cum Iudæis bellum gerant. Quos ex constituto repentè inuadunt: interimuntq; super

ſuper quinquaginta millia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos, qui fortè aut amicorum, aut uicinorum miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, diſcedunt exinde Cteſiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi conſuetus eſt Parthorum rex, per ſingulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, & plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios, quàm Seleucios formidoloſos habebant: ſed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipſum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam, & in Niſibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe cenſebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos, acta ſunt, huiuſmodi fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimusnonus.

Qualiter C. Caligula Cæſar inſidiis extinctus ſit. CAPVT I.

CAIVS autem non in ſolos Iudæos, qui Hieroſolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabant, iniuſtitiæ ſuæ demonſtrabat inſaniam, ſed per omnem terram, & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat, quaquauerſum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales antè nunquã hiſtoriæ

ſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omnium Roma cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus existimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita ſenatum, & omnes quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat, aduerſus equites Romanos. Quidam autem hoc dignitatis nomine cenſebantur, opibus autē penè pares ſenatoribus exiſtebant: proper quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant, quos ualde inhonoros habuit: plurimosq; ex eis morte damnabat, quorum etiam ſimul pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, niſi ut eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uerò ſibi cultum & honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: ſed etiā in templum Iouis ueniens, quod Capitolium quidem uocant, magis autem uenerabile illis eſt omnium templorum, fratrem ſe Iouis auſus eſt appellare. Sed etiam alia quæ gerebat, non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuitate, quæ in Campania conſtituta eſt, ad Meſſanam, quæ alia quoq; maritima ciuitas eſt, graue putans uti remis trāſitumq; facere, putansq; ſibi ſubijcere etiam hoc elementum poſſe, uelut domino maris exiſtēti, talia etiam uolebat in fluctibus gerere, qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & à littore ad littus, ſtadia ferme trecenta in medio mari, & intra tam uaſtum ſinum, pontem cōſtruere, ſuper quem carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere, uel alio quolibet opificio pulchra ſimulachra, atque omnimodo anathematizata, deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere, niſi in pulchriori loco. hunc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolùm autem ſuam domū, ſed etiam hortos, aliáq; ſua

ſua habitacula, ubicunq; terrarum Italiæ conſtabant, ex talibus repleuerat ornamẽtis. Nam etiam Iouem Olympiũ, qui maximè apud gentiles uenerabilis habetur, quẽ Phidias Atheniensis fecerat, auſus eſt in Romanam transferre ciuitatem: non tamen ad effectũ res perducta eſt, architectis dicẽtibus ad Mennium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quòd ſi illud ſimulachrum moueretur, aliquod malũ poſſet accidere. Fertur autem Mennius, etiã prodigijs propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negotium. Veruntamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Caium, unde periculum mortis illi protinus imminebat: euaſit tamen, quoniam Caius morte præuentus eſt. Intantum etiã proruperat eius inſania, ut cùm ei filia fuiſſet exorta, eam perducens in Capitolium, ſuper genua ſimulachri eõſtitueret, communem ſibi natam, Iouiq; confirmans, duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illum etiam talia perpetrantem, prò nefas, homines tolerabant. Molitus eſt & ſeruos ad accuſationẽ excitare dominorum, quæcunq; uellent in publicum crimina deportare. Illi autem, quæcũq; illis peßima oriebantur in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fore, quicquid mali dixiſſent: ita ut etiam Claudiũ auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare: & ille paticbatur, aduerſus patrem ſuum geri capitale iudicium: ſperans etiam ipſum, quò faciliorem potentiam aduerſus cæteros adipiſceretur, extinguere: non tamen aſſecutus eſt, quod uolebat. Repleta igitur uniuerſa repub. diuerſis malis, diuerſiſq; calumnijs, ex audacia ſeruorum aduerſus dominos ubiq; inſidiæ gerebantur: ab alijs quidem, ut ſuas iniurias quas paßi ſunt ulciſcerentur: ab alijs autem, præuenire dominos cupientibus, cùm ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniam corruptis legibus & hominibus in afflictione conſtitutis, non paruum beatitudinis momentum mors illius hominis

minis apportauit: sed etiam genti nostræ, quæ breui iam omnis interisset, nisi mors illum celeriter occupasset: uolo super eo cuncta disserere. Nam aliàs quoq; magnam felicitatem confert hominibus, & solatium in calamitatibus constitutis: ac etiam correctionem his, qui putant prosperitatem esse perpetuam: docetq;, ne rebus secundis quisque pessime commutetur, sed uirtutis studium esse percolendum. Vias equidē tres mors illa parauerat: & harum uniuscuiusq; uiri boni primatum in consilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hispaniæ ciuitate originem ducens, congregauit plurimos, ut siue per illos, siue per semetipsum alacriter Caium interimeret: alterius autem principatum gerebat Cassius Chærea tribunus: sed & Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. Causa autē erat illis odium, quo circa Caium uniuersi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius, & iniustitiam, qua in cunctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cum multis aduersus Caium consilium capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei uidebantur ad causam: Minutianus autem, ut Lepidum ulciscetur amicum suum: hunc enim cum aliquibus suis conciuibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; sibi timebat, ne à Caio similiter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis sibi mortem imminere, festinabat suum præuenire periculum. Chæreas uero confusionem suam, & Caij opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quòd quasi nihil in se fortitudinis haberet, insuper etiam periculum sibi per singulas dies imminere cernebat. Mortem quoq; Caij, omnes honestum opus & liberū libenter excipere reputabant: cæteri uerò cupiebant super hoc habere commune consilium: uidentes tantis iniurias, & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo, ut

tantis

tantis cladibus liberarentur, desiderabãt aduersus Caium aliquid geri: decere nanq; ad talia negotia bonos uiros accedere, pro salute pietatis, & imperij macula auferẽda, etiam cum suo discrimine. Super omnia autem Chæream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas: & quia cernebat facilem sibi aditum fore ad Caium: tribunus nanq; erat, & per hoc se opportunitatem reperturũ putabat, qua perimeret Caium. Interea ludi currules agebãtur: circa quæ spectacula magnum geritur à Romanis studium. Concurrunt enim alacriter ad circum: & pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatoribus congregatione facta, deposcũt. Illi uerò, quod multitudini non iudicant resistendum, confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc Caium, cum omni intentione postulationibus utentes, ut censuũ releuationes efficeret, & gra uedines cunctas auferret. Ille uerò nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens, iubet clamantes abripi, & sine ulla dilatione confestim interimi. Et ille quidem talia iusserat: quibus autẽ præceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa morientibus, populus spectans clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, uidentibus alios pro suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Chæream excitabãt, ut magnanimiter ingrederetur in causam, & insidias quas parauerat Caio, perficeret, & eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij, rem uoluit aggredi, & tamen consideratione reuocabatur: non se cernens inuenire opportunitatem, qualem negotio aptam esse iudicabat: uerẽs, ne frustra ad tantũ opus accederet: sed ita rem moderabatur, ut consiliũ animi sui consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat, non libenter conuersationem sustinens Caij. Cùm autem eum

constituisset Caius super omnes publicas functiones, & cetera alia quæ Cæsaris erant inferenda thesauris, per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiorē sibi uirtutem implendi operis aggregabat, quòd more suo magis rebus utebatur, quàm Caij obediebat imperio: parcebat enim humilibus atq; depressis. Vnde ad iracundiā prouocauit Caium, ita ut eum de mollitie, & de socordia criminaretur, non ualentem sicut ipse uellet, pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina, omni confusione plenissima. Et hæc quidem cum alijs increpareț, ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorum, quas ipse constituerat. Stolas nanque muliebres induebatur, et circumpositionem crinium complicatorum adhibens, alia q; quæ ad ornamentum, cultumq; muliebrem pertinent, ipse sustinens, huius confusionem criminis audebat alijs exprobrare. Chærea autem, quando hæc uestimenta Cæsar sumebat, indignatione ferebatur: maxime autem, cùm illa uestimenta ministris irridentibus redderet, ita ut etiam tribunū in derisionem ēum haberent & opprobrium. Nam cùm sumpturi essent ministri à Cæsare muliebria uestimēta, prædicabant aliquas, ut consueti erant, ad lusum illū proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior accessit, ut socios quosdā acciperet, quibus se ostenderet, non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiam Pompidius senatorius, qui penè per omnes ordines & gradus administrationis transierat. Epicureus autē erat, & propter hoc otij & quietis studiosus. Hunc Timidius inimicus eius accusauit, quòd posset Caium malesicijs turpibus infamare, eò assumēs Quintiliam mulierem, quæ in rebus scenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat et studium: nam etiam ab ipso Pompidio diligebatur: accusatio autem erat falsa.

Illa

Illa uerò graue iudicante, testimonium in causa mortis aduersus amatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Chæream sine ulla dilatione continuò tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunq; tormẽtis opus esset, eodem Chærea utebatur: eò quòd eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & socordia culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta ducereturr, conseiorum cuiusdam pedem calce deprimens, significauit eos debere confidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chæreas tamen etsi nolens, tormentis eam adegit: timens propter illam ipse subire periculum. Et nihil differens, eam in conspectum Caij deducit, fœdatam tormẽtis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illã speciem non sustinens, sed admodum compassus Quintiliæ, eò quòd grauiter tormentis fuisset affecta, liberam crimine absolutamq; pronuntiat, & cum ea simul Pompidium. Ipsam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi solatium esset, propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat, sed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt, quòd per eum homines torquerentur. Vnde quoque suam iracundiam non sustinens, dixit ad Clementem, atque Papinium: quorum Clemens quidem super militiam constitutus erat, Papinius super eos qui Caij fuere custodes: O Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos, qui aduersus eius principatum coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus desudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantum, ut etiam ipsi Caio miserabiles uideantur. Ita nostram militiam cum nimia seueritate

tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem se ferre, quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm uultu & colore manifestus: uerbis autem insaniam imperatoris aperire, iniustum esse iudicauit. Chæreas autẽ cohortes prouidenter præparans, cœpit fiducialibus uti sermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem, & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum esse causa malorum diceretur: Si uerò quisquam rem, inquit, cum ueritate discutiat, inueniet ô Clemens, quòd ego sim totius mali causa, & hic Papinius, & tu, qui Romanis & uniuersæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulsi Caij, sed nostra in hoc uoluntate progressi, Festinemus igitur comprimere tantum iniuratorem in ciues suos, omnesq; subiectos, cui non ministerium exhibemus: & ueluti satellites, atque carnifices, ad eius crudelitates explendas extamus: & arma quæ aduersus hostes proferre debemus in nostros ciues conuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano: sed pro salute eius, qui suæ iniquitati festinat cuncta subijcere. Nam simul & nostra corpora, & nostras conscientias, per singulos dies polluimus tormentis & sanguine miserorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio ministerium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit, cum fauore circa nos conuersabitur, magis autem cum suspicione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam stragem fecerit (non enim poterit Caij unquam sæuitia terminari, quoniam non iudicio in talibus causis intendit, sed sola libidine ad hominum cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clemens consilium Chæreæ manifestius approbabat: taceri autem iubebat, ne in plures sermo ferretur: & diffusis passim rebus quæ gerebantur, antè quàm res consequatur effectum, secreto

secreto prodito, & insidijs propalatis, ipsi ducerentur ad pœnam: sed tempore procedente, rem spei permittere, ut opportunitatem fortuna tribuente, opus gnauiter adimpleretur: se tamen dicebat per senectutem non posse audaciam gerere, ad tantum negotium inchoandum. His uerò quæ à te ô Chærea tractata, dictaq; sunt, cautius aliquid fortasis inueniam: decentius autem quis poterit inuenire? Et Clemens quidem continuò mutare sententiam, omniaq; quæ audierat, quæq; ipse dixerat, cœpit efferre per plurimos. Chæreas autem formidans, perrexit ad Sabinum, existentem uirum dignum, quem etiam libertatis cognouerat amatorem, & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans, ut celeriter quæ cogitabat inciperet, opportunum ratus est, ut cum eorum communicarent maximo timore, ne à Clemente secreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cùm autem libenter Sabinus tali cogitationi, taliq; uoluntati consentiret, tunc quidem tacere se dixit, & ad nullum de tali re suam proferre uoluntatem: si uerò tempus & hominem nancisserentur, tunc non solùm silentium abiecturum, sed etiam suam uoluntatem manifestaturum esse firmabat: sed si aliquid uiriliter uolumus efficere, nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis, exinde conuertuntur ad Minutianum, ipsis quidem studijs & uirtute parem, & similia ex animi magnitudine cupientem: consanguineum tamen Caij, sed suspectum propter mortem Lepidi. Multam nanq; inter se amicitiam Minutianus, Lepidusq; posidebant: & propterea etiam ipse timore periclitabatur, ne similiter eum perire contingeret. Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis, ut putaretur aduersus unumquenq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibimet erant pro rerum necessitate formidini: & uoluntatem,

quam circa odium Caij gerebant, indicare non poterant. Ob huius utique ſuſpicionem, nec deuotionem ſibimet aperte impendere præſumebant. Dum igitur conueniſſent, & Minutiano honorem ſicuti prius exhibuiſſent, erat enim dignitate præclarus, & cunctorum ore laudatus, inter principia ſermonum, præcedens ille uerba fecit ad Chæream: requirens quod ſignum illa die perceperit. Per totam nanque ciuitatem gratis Chæreæ uidebatur iniuria, quam per ſignorum dationem ipſe portabat. Et ille inter uerba iucunda nihil motus, Minutiano reſpondit, eiq; ſermonem de rebus talibus faciendum eſſe commiſit: Et tu mihi, inquit, da libertatis ſignum, gratias agenti tibi, qui me amplius acuiſti, quàm egomet implere conſueui. Neque mihi ſermonibus iam pluribus opus erit, ſed hoc ſufficiet iudicio, ſi etiam tibi idem placeat, quod & mihi: quando & prius quàm conueniremus, eiuſdem cognoſcimur fuiſſe communionis. Vno itaque gladio ſum accinctus, qui ſufficere poſſit ambobus, in quo cõſecuti fortiter & accedamus ad opus. Princeps autem ſi uis, ipſe conſiſto, iubens operibus imminere. Quòd ſi cepero tui cooperationem ſolatij, perſequar graſſatione ferri, conceſſa mihi te confirmante fiducia: per hoc enim, ipſum quoq; ferrum efficacius ſolet exiſtere. Impellor enim ad actum non pro his, quæ patior ego, dum ſpe ipſe circunferar. Non enim hæc lenitas, mea pericula tantummodo me conſiderare permittit: dum & liberæ patriæ atque legibus, & ademptæ uirtuti, & tantæ condoleam peſti, quæ cunctos ſimul propter Caium apprehendit. Dignus enim ſum apud te iudicem fide rerum huiuſmodi, quando etiam tu ſæpe talia comprobaris. Tunc Minutianus conſiderans ardorem ſermonum eius, libenter amplexus eſt, & eius audaciam approbauit, atque laudauit: & uale dicto, cum uotis eum precibuſq; dimiſit. Quidam enim aſſeuerabant, ea quæ contin-

ge

tingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam, uox cuiusdam de populo fertur emissa, quæ quasi admoneret, dicens: Perfice quod agendum est, opitulante diuinitate. Quo facto, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum uidcretur prodidisse secretum: nouissime uerò considerando, quia hæc pro inuitatione dicerentur, siue commonente aliquo sociorum, seu certè deo (qui cuncta humana respicit) consulente, omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset, uniuersi simul armati sunt: alij quidem ex ordine senatorio, alij uerò Romanorum militum, qui conscij esse uidebantur. Neque enim erat uir nobilitate, seu felicitate præditus, qui Caij exitium non ardenter appeteret. Quapropter omnes, quo possent studio, ut uita priuaretur, totáq; confidentia, atque uirtute, ad tyrannicidium erant & sermonibus, & operibus præparati. Nam & Calistus libertus Caij, uir unus potentia summi culminis eleuatus, qui nihil aliud potestate sua, quàm tyranno æquus esse putaretur, timore cunctorum, & magnitudine pecuniarum, quæ ei nimis accesserant, eò quòd esset in muneribus accipiendis, & iniurijs exercendis accerrimus, & uigorem ultra modum haberet, cùm naturam Caij instabilem esse sciret, & in quibus declinasset, nequaquam posse reuocari: & multas quidem alias periculi causas, necuon & magnitudinem pecuniarum haberet, accedens latenter ad Claudium, sperans, quia si ei cederet principatus, deficiente Caio, honorem similem ei præberet, eò quòd illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus, ait, quia iussus à Caio Claudium ueneno perimere, crebras huius rei dilationes quæsisset, ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur, quia fingebat hæc Calistus, uolens capere Claudium. Nam neque Caius studens interfici Claudium honestas poterat occasiones ex-

quirere, neque Calistus iussus optabilem rem Caio perpetrare si distulisset mandata domini sui, pericula potuit declinare. Sed Claudium quidem diuinitas à Caij uesania liberauit. Calistus autem pro commendatione finxit hãc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem, qui circa Chæream erant, differebant quotidie, dum multos segnities detineret: Chæreas autem nullam moram gerebat, sed omne tempus ad agendum opportunissimum iudicabat. Nam dum Caius in Capitolium ascendisset, ut pro filia sacrificaret, uenit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine stantem, ac populo auri & argenti pecunias dispergentem, dum hæc ministeria gererentur, præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cùm se à nullo uideri putaret, nec insidias fecisse crederetur. Et licet non optata mors euenisset, ipsi tamen accessisset audacia, ut etiam præter ferrum perimeret Caium. Tantum habuit cum coniuratis Chæreas ardorem, metuens, ne tempora opportuna diffluerent. Illi uerò uidebant quidem eum pro sua libertate solicitum: poscebant autem, ut paucum tempus usque ad solennitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conscij requirerentur à Caio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro: sed hoc utile fore, ut in celebratione spectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani nobiles cum filijs simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita faciles erat incursus, quando multa milia hominũ paruo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoque custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facilè deportarent. Ex-

pecta

pectabat ergo Chæreas, & uenientibus ſpectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, ſine dilatione fortunæ ſolatijs adimpleret: à quo tamen tribus diebus ludorum tranſactis, uix die nouiſſimo opus ualebat terminari. Itaque Chæreas aduocans cõiuratos, Satis, inquit, ô uiri præteritum tempus noſtram poteſt obiurgare ſegnitiem, pro his quæ cum tanta uirtute tractata ſunt, & neglecta noſcuntur. Et melius eſt, ne proditione facta, pereat occaſio, & potius Caius nos afficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijcimus, cum & nos de cætero debeamus eſſe liberi, & alijs cauſam præbere felicitatis, præteriti ſeculi honorem & miracula reparare. Illis uerò nequaquam contradicentibus, quaſi non bene fuiſſet hortatus, neq; actum hunc aduerſè ſuſcipientibus, ſed potius conticeſcentibus: Cur, inquit, ô fortiſſimi, ſegnes ſumus? An nõ uidetis hodie ſpectaculorum diem eſſe nouiſſimum, & Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum cõtempletur? Bonum ergo uobis eſt, ut ueſtris manibus Romanæ gloriæ anferatis opprobrium, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quomodo non iuſte erimus cõfuſioni obnoxij, ſi quis eum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam non ferens libertatis oppreſſæ? Ego ſiquidem nequaquam cogitationes ueſtras differre patior, ſed hodie ad pericula ſimul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo ſcilicet conſiſtens ad pericula omnia præparato, quàm ut mihi huius laudis poſsit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipſe audacius armatus eſt, & reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat deſiderium, ut conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equeſtrium armata conuenit. Mos erat tribunis enſe cinctis, petere ab imperatore ſignum, quòd ei competebat, ut ſignum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes, ut pro ſpectaculo

loca sibimet occuparent. Cumq; multa plebe atq; cõpressione Caius exultaret, ita ut præ multitudine, neq; senatui, nec Romanis equitibus locus esset: sed omnes permixti sederent, cum uiris pariter mulieres, & liberi unà cum seruis, Caius processu sibimet facto, Diuo Cæsari solenniter immolabat: cuius etiam spectacula celebrabat. Et cum de sacrificijs aliquid sanguinis cecidisset, contigit, ut ex eo cruore cuiusdam senatoris Asprenatis nomine, uestis adimpleretur: quòd factum Caio quidem præbuit risum, Asprenati uerò augurium fuit apertum, qui scilicet unà cum Caio peremptus est. Ferunt itaque Caium ultra suam naturam illa die fuisse mitissimum, ita ut omnibus eius humilis salutatio mira uideretur. Qui post sacrificia ad spectacula ueniens, præsidebat: & circa eum primi procerum. Est autem ipsum spectaculum, ubi annis singulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atriũ, altera uerò ad porticum, ingressibus & egressibus apta, quatenus non turbentur, qui interius esse noscuntur. Est enim illic & alia cella, ubi lusores exerceri solent, atque cantores. Residente itaq; populo, & Chærea cum tribunis non procul à Caio (dextrum nanq; cornu Cæsar tenebat) quidam Batibius ex ordine senatorum, uir militaris, Cluditum cõsularem uirum iuxta se residentem, nullo audiente requirebat, si quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil sibi ea die nunciatum: O Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, O fortissime, inquit, tace: & mox uersum Homeri subiecit, dicens: nequis alius maleuolus sermonem exaudiat. Cumq; multa poma in theatro spectantibus spergerentur, & pariter aues innumeræ, & quæ pro raritate sua sunt comparantibus pretiosæ, Caius lites & rapinas propter hæc actas libenter inspiciebat. In illo siquidem spectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Mimus nanque introducitur,

quo

quo actum est, ut iudex deprehensus crucifigeretur, & pantomimus fabulam saltauit Cynaræ, in qua & ipse occisus, & eius filia Myrrha uidebatur: atq; sanguis mimica arte diffusus, & circa iudicē crucifixum, & circa Cynaram & Myrrham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingredientem, unus sociorum sustineret in spectaculo, usque in finem, eò quòd nouissimus erat dies, aut certe usus balneis, atq; cibis illic, deinde remearet, sicut & prius. Minutianus iuxta Caium sedens, ac metuens, ne in uacuum tempus efflueret, surgens, cum etiam Chæream uideret egressum, pergebat ut consortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à ueste, & quasi per amicitiam, Quò, inquit, pergis ò beatissime? At ille reuersus Cæsarem, cum timore resedit, & paululum quiescens, denuò surrexit, & abijt. Cui egredienti nō impediuit iter Caius, credens cum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum esset & ipse particeps operis, admonebat Caium, sicut & prius, ut ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula remearet: quærens ut ad finem sua tractata perducerentur. Illi siquidem, qui circa Chæream erant, exacuebant alterutros, quasi tempus esset singulos præparari, ne ad opus absentes inuenirentur, & negligentes opportunū tempus amitterent. Erat nanq; etiam dies, iam circa horam nonam. Chæreas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad sedem eius: præscius tamen, quia illic necē principis cum multo sanguine senatorum, & simul equestrium adimpleret: licetq; arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutamen libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum uota conuersi, Caius signum surgendi fecit: turbaq; repentè facta, conuersi sunt coniurati, & populos impellebant, ut quasi Caio secreti officium præberent, opere uerò uolētes habere

ualde ignominiosissimum apud Parthos habetur. Cumq; ad locum proprium peruenit, hortabantur amici, ut Mithridatem perimeret. Sed contra ipsum consilium aliud dicebat, non rectum esse dicens, ut Mithridatem extingueret, uirum primo genere apud Parthos ortum, & necessitudine connubij apud regem Artabanum magnificè honorabilem: nunc autem utcunque tolerabile censeatur esse quod factum est: quoniam etsi iniuriatus est Mithridates, uerum tamen beneficio salutis erit se liberantibus gratiam debiturus: si uerò quicquam patiatur, nequaquam regem Artabanum patienter laturum, sed magnam cladem Iudæis importaturum in Babylonia constitutis. Parcere itaq; illi melius uidetur, & propter consanguinitatem, qua regi coniunctus est, & pro tanta dignitate qua inter suos honorabilis, ac magnus habetur. Et ille quidem talia in concione loquens, omnibus persuasit. Dimittitur igitur Mithridates. Sed ei reuertenti, eius mulier exprobrabat, nisi festinaret utpote regis gener, & in tanta dignitate cõstitutus, supplicia sumere de his qui contumeliam ingessissent. Turpe nanq; illa esse dicebat, ut salutem eligeret, postquàm captiuus in manus Iudæi hominis fuisset, & nunc aut ultum ire suam iniuriam intenderet, aut se per deos iurare coniugij fœdera soluturam. Has ille exprobrationes per dies singulos minimè ferens, magnanimitatem etiam mulieris metuens, ne inter eos coniugium solueretur, non sponte quidem neque uolens congregans manum quàm plurimam potuit aduersus Iudæos tendebat, intolerandam & ipse salutem existimans, si Parthus impunè fuisset à Iudæis repulsus belli certamine. Anileus autem, ut cognouit ad se tendentem cum multa manu Mithridatem, inglorium iudicauit si in locis suis maneret, & non magis anteueniens hostes occurreret, ex prosperitate prima confidens iterum se pugnaturum, credens audientibus uirtutis

etiam

etiam robur accreſcere. Multi itaq; illi ſuperiorum exercitus ſe coniunxere, ſperantes prædam ſe ſicut antea relaturos, & in ipſa prima facie terrorem hoſtibus illaturos. Pergunt itaq; illo die ſtadia nonaginta, per loca uaſta & inaquoſa iter facientes: ſed medio die, ardore ſolis ingenti, ſitis Iudæos occupat. Mithridates autem apparens continuò, feſſos itinere, ac ſiti fatigatos inuadit. Illi nec æſtum nec arma ferre ualentes, profugiunt. Parthi uerò inſequentes, magnam cædem faciunt, Iudæorum multæ myriades occumbunt. Anileus autem, & quotquot circa eum erant, in ſyluam ſe recipiunt. Mithridates uerò magnam uictoriam ſumens, magno gaudio cœpit exultare. Congregatur autem ad Anileum infinita multitudo hominum peſſimorum, & ſuam ſalutem parui pendentium, quos Anileus ſuſcipiebat, uolens ex his recompenſationem efficere multitudinis, quæ bello perierat: ſed haud ſanè ſimiles illis, qui bello perierant. Nam erat uulgus inexercitatum. Sed etiam cum hac multitudine irrupit in uicos Babyloniorum, eosq; paſſim depopulabatur. Tum Babylonij, quamuis ad bellum parati, mittunt tamen in Necrdam ad Iudæos qui ibidem habitabant, tradi ſibi Anileum expetentes. Illi uerò uequaquam illorum ſermonem accipientes, neque cum traditione Anilei pacem facere uolentes, prouocabant eos ad prælium. Veruntamen aditum legatis Babyloniorum permiſere, ut ad Anileum uenirent, & cum eo quicquid uellent protinus loquerentur. Babylonij locum integre ſpeculantes quo ſe conſtituerat Anileus, & cuncta diligenter inſpicientes, occulte nocte ſomno oppreſſos inuadunt, necantq; quoſcunq; reperiunt, ipſumq; Anileum obtruncant, atque hoc modo Babylonij iniurijs Anilei, & grauedine liberati ſunt. Impreſſio nanque eis illa magno conſtabat odio, quod circa eos detinebatur: nam penè ſemper inimicitias exercebant. Cauſa uerò hu

rò huius iræ, fuit lex eorum paterna, quam ille oppugnabat: & propterea sibi semper inuicem æmulabantur: unde si eorum quisquã opportunitatem inuenerat, ab iniurijs non parcebat. Tunc itaq; hoc modo pereunte Anileo, cœpere Babylonij Iudæis instare. Illi uerò & grauiter ferentes impressionem Babyloniorum, & repugnare penitus non udentes, in Seleuciam cum suis omnibus emigrarunt. Seleucia ciuitas est admodum opulens, & decorą, quam Seleucus Nicanor fabricatus est. Habitabant autem eam Macedoniorum plurimi, & Græcorum abundantißimi. Est ibi etiam Syrorum non minima multitudo. In hanc igitur Iudæi refugiunt: & per quinq; quidem annos illæsi, & expertes malorum fuere. Sexto uerò anno (nam Babyloniæ corruptio eorum magna contigit & ruina, & ob hoc plurimi in Seleuciam magis, magisq; confugiunt) eos amplior ibi clades suscipit, propter causam quam breuiter enarrabo. Græcis in Seleucia habitantibus aduersus Syros ex maxima parte inimicitiæ acutæ gerebãtur, sed Græci semper superiores extabant. Tunc itaque cohabitabant eis & Iudæi, qui aduenerant. Syri autem seditionem mouentes, cœperunt superiores existere, ex consensu & auxilio Iudæorum, hominum inconsiderate se in pericula præcipitantium, & intentionem solam ad bellum gerendum habentium. Tunc Græci hac seditione superantur. Illi uerò nullam aliam rationem cernebant, qua possent statum suum pristinum, & dignitatem reformare, nisi Syros à Iudæis separarent. Vnusquisq; igitur eorum, uerba faciunt ad Syros, cum quo quisq; se familiaritatem habere cernebat: atque hoc modo pacem inter se, amicitiamq; componunt. Primates itaq; uiri ex utraque parte, pacta quibus pax & concordia seruaretur, instituunt: atque hoc modo inuicem exhortantur, ut cum Iudæis bellum gerant. Quos ex constituto repentè inuadunt; interimuntq;

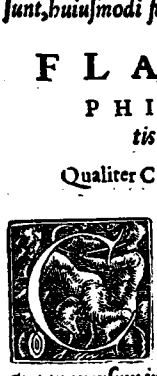
super

ſuper quinquaginta millia hominum. Pereunt igitur omnes præter admodum paucos, qui fortè aut amicorum, aut uicinorum miſericordia conſeruati ſunt. Et quia iam ibidem uiuere non poterant, diſcedunt exinde Cteſiphontem, ciuitatem uicinam Seleuciæ: ubi conſuetus eſt Parthorum rex, per ſingulos annos hyberna peragere: ubi etiam plurimæ eius opes, & plurimus regni cultus aſſeruatur. Nulla tamen iam eis uiuendi ſpes fuerat derelicta: nam etiam ibi omnis gens Iudæorum terrore regis premebatur. Nam tam Babylonios, quàm Seleucios formidoloſos habebant: ſed etiam omnis multitudo Syrorum, quæ in illis locis habitabat, id ipſum cum Seleucijs loquebantur, ut bellum gererent cum Iudæis. Ob hoc ergo diſcedunt etiam inde in Neerdam, & in Niſibin: ubi propter munimentum illarum ciuitatum tutos ſe eſſe cenſebant. Super hæc etiam habitantur illæ ciuitates ab hominibus bellicoſis. Et ea quidem quæ circa Iudæos Babyloniæ conſtitutos, acta ſunt, huiuſmodi fuere.

FLAVII IOSEPHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber decimusnonus.

Qualiter C. Caligula Cæſar inſidiis extinctus ſit.

CAPVT I.

AIVS *autem non in ſolos Iudæos, qui Hieroſolymis fuere, & eos qui in his regionibus habitabant, iniuſtitiæ ſuæ demonſtrabat inſaniam, ſed per omnem terram, & per omne mare ſuper eos præcepta deſtinabat, quaquauerſum imperium Romanum protenditur: & pluribus cuncta calamitatibus adimpleuit, quales antè nunquã hiſtoriæ*

ſtoriæ prodiderunt. Maxime autem omnium Roma cladem perpetiebatur, quam in nullo honorabiliorem cæteris ciuitatibus exiſtimabat. Nam cum omnes cæteros exteros libenter tractaret, non ita ſenatum, & omnes quanticunq; ex nobilibus uel generoſis clariſſimi conſtabant. Multa etiam crimina perpetrabat, aduerſus equites Romanos. Quidam autem hoc dignitatis nomine cenſebantur, opibus autē penè pares ſenatoribus exiſtebant: proper quod etiam in conuentu ſenatus intereſſe ſolebant, quos ualde inhonoros habuit: plurimos q; ex eis morte damnabat, quorum etiam ſimul pecunias auferebat. Nam multas etiam cædes non ob aliud, niſi ut eorum auferret pecunias, perpetrabat. Diuinum uerò ſibi cultum & honores uolebat, non cum hominibus exhiberi: ſed etiā in templum Iouis uenicns, quod Capitolium quidem uocant, magis autem uenerabile illis eſt omnium templorum, fratrem ſe Iouis auſus eſt appellare. Sed etiam alia quæ gerebat, non erant à furore aliena. Nam etiam ex Dicæarchia ciuitate, quæ in Campania conſtituta eſt, ad Meſſanam, quæ alia quoq; maritima ciuitas eſt, graue putans uti remis trāſitumq; facere, putansq; ſibi ſubijcere etiam hoc elementum poſſe, uelut domino maris exiſtēti, talia etiam uolebat in fluctibus gerere, qualia ſolet terræ natura ſuſtinere. Voluit ergo & à littore ad littus, ſtadia ferme trecenta in medio mari, & intra tam uaſtum ſinum, pontem cōſtruere, ſuper quem carrucis & diuerſis uehiculis itinera ualeret efficere. Sed & templorum paganorum nullum non depopulatum reliquit. Quæcunque enim pictura aut ſculptura uenuſta fuere, uel alio quolibet opificio pulchra ſimulachra, atque omnimodo anathematizata, deferri iuſſit ad ſe. Non enim alibi pulchras res eſſe dicebat oportere, niſi in pulchricri loco. hunc autem Romam eſſe firmabat. Non ſolùm autem ſuam domū, ſed etiam hortos, aliaq; ſua

ſua habitacula, ubicunq; terrarum Italiæ conſtabant, ex talibus repleuerat ornamẽtis. Nam etiam Iouem Olympiũ, qui maximè apud gentiles uenerabilis habetur, quẽ Phidias Atheniensis fecerat, auſus eſt in Romanam transferre ciuitatem: non tamen ad effectũ res perducta eſt, architectis dicẽtibus ad Mennium Regulum, cui res illa fuerat imperata, quòd ſi illud ſimulachrum moueretur, aliquod malũ poſſet accidere. Fertur autem Mennius, etiã prodigijs propter hoc multis acceptis diſtuliſſe negotium. Verumtamen eiuſmodi uerba ſcribit ad Caium, unde periculum mortis illi protinus imminebat: euaſit tamen, quoniam Caius morte præuentus eſt. Intantum etiã proruperat eius inſania, ut cùm ei filia fuiſſet exorta, eam perducens in Capitolium, ſuper genua ſimulachri cõſtitueret, communem ſibi natam, Iouiq; confirmans, duos patres uni proli conſtituens. Et hæc illum etiam talia perpetrantem, prò nefas, homines tolerabant. Molitus eſt & ſeruos ad accuſationẽ excitare dominorum, quæcunq; uellent in publicum crimina deportare. Illi autem, quæcũq; illis peſſima oriebantur in animo, nulla prohibebantur dicere ratione: cernentes gratum illi fore, quicquid mali dixiſſent: ita ut etiam Claudiũ auderet Polydeuces ſeruus eius accuſare: & ille patiebatur, aduerſus patrem ſuum geri capitale iudicium: ſperans etiam ipſum, quò faciliorem potentiam aduerſus cæteros adipiſceretur, extinguere: non tamen aſſecutus eſt, quod uolebat. Repleta igitur uniuerſa repub. diuerſis malis, diuerſisq; calumnijs, ex audacia ſeruorum aduerſus dominos ubiq; inſidiæ gerebantur: ab alijs quidem, ut ſuas iniurias quas paſſi ſunt ulciſcerentur: ab alijs autem, præuenire dominos cupientibus, cùm ſibi ab eis pro culpis ſuis aliquid ſupplicij imminere ſentirent. Proinde quoniam corruptis legibus & hominibus in afflictione conſtitutis, non paruum beatitudinis momentum mors illius hominis

minis apportauit: ſed etiam genti noſtræ, quæ breui iam omnis interiiſſet, niſi mors illum celeriter occupaſſet: uolo ſuper eo cuncta diſſerere. Nam aliàs quoq; magnam felicitatem confert hominibus, & ſolatium in calamitatibus conſtitutis: ac etiam correctionem his, qui putant proſperitatem eſſe perpetuam: docetq;, ne rebus ſecundis quiſque peßime commutetur, ſed uirtutis ſtudium eſſe percolendum. Vias equidè tres mors illa parauerat: & harum uniuſcuiuſq; uiri boni primatum in conſilijs habebant. Aemilius enim Regulus, ex Corduba Hiſpaniæ ciuitate originem ducens, congregauit plurimos, ut ſiue per illos, ſiue per ſemetipſum alacriter Caium interimeret: alterius autem principatum gerebat Caßius Chærea tribunus: ſed & Minutianus non paruam partem hominum ad hoc opus aggregauerat. Cauſa autè erat illis odium, quo circa Caium uniuerſi tenebantur. Et Regulus quidem iracundiam eius, & iniuſtitiam, qua in cunctos utebatur, horrebat. Gerit quippe indignationis aliquid animus liber, ut iniquitatem ferre non ualeat. Hic igitur cum multis aduerſus Caium conſilium capit, cum amicis & cum alijs, qui efficaces ei uidebantur ad cauſam: Minutianus autem, ut Lepidum ulciſceretur amicum ſuum: hunc enim cum aliquibus ſuis conciuibus Caius extinxerat. Super hoc quoq; ſibi timebat, ne à Caio ſimiliter pateretur. Nam uidens ex alijs exemplis ſibi mortem imminere, feſtinabat ſuum præuenire periculum. Chæreas uero confuſionem ſuam, & Caij opprobria non ferebat, quibus eum arguebat, quòd quaſi nihil in ſe fortitudinis haberet, inſuper etiam periculum ſibi per ſingulas dies imminere cernebat. Mortem quoq; Caij, omnes honeſtum opus & liberũ libenter excipere reputabant: cæteri uerò cupiebant ſuper hoc habere commune conſilium: uidentes tantis iniurias, & exemplum prauum dari cupientibus principatum. Omnes ergo, ut

tantis

tantis cladibus liberarentur, desiderabāt aduersus Caium aliquid geri: decere nanq; ad talia negotia bonos uiros accedere, pro salute pietatis, & imperij macula auferēda, etiam cum suo discrimine. super omnia autem Chæream ad opus gerendum excitabat melioris famæ cupiditas: & quia cernebat facilem sibi aditum fore ad Caium: tribunus nanq; erat, & per hoc se opportunitatem reperturū putabat, qua perimeret Caium. Interea ludi currules agebātur: circa quæ spectacula magnum geritur à Romanis studium. Concurrunt enim alacriter ad circum: & pro quibuscunq; rebus opus habuerint, ab imperatoribus congregatione facta, deposcūt. Illi uerò, quod multitudini non iudicant resistendum, confestim grate petita concedunt. Rogabant itaq; tunc Caium, cum omni intentione postulationibus utentes, ut censuū releuationes efficeret, & gra uedines cunctas auferret. Ille uerò nolebat ista concedere. At illi uoces amplius eleuabant. Tum ille diuersos per diuersa loca mittens, iubet clamantes abripi, & sine ulla dilatione confestim interimi. Et ille quidem talia iusserat: quibus autē præceptum erat, iussa complebant. Plurimis itaque pro hac causa morientibus, populus spectans clamare cessauit. Tunc omnibus suæ facultates in contemptu fuerunt, uidentibus alios pro suis opibus ad interitum peruenire. Hæc & huiusmodi Chæream excitabāt, ut magnanimiter ingrederetur in causam, & insidias quas parauerat Caio, perficeret, & eum tam nequiter aduersus homines exasperatum reprimeret. Et sæpius in conuiuijs Caij, rem uoluit aggredi, & tamen consideratione reuocabatur: non se cernens inuenire opportunitatem, qualem negotio aptam esse iudicabat: uerēs, ne frustra ad tantū opus accederet: sed ita rem moderabatur, ut consiliū animi sui consequeretur effectum. In hoc igitur multo tempore militabat, non libenter conuersationem sustinens Caij. Cùm autem eum

constituisset Caius super omnes publicas functiones, & cætera alia quæ Cæsaris erant inferenda thesauris, per illud omne tempus à rato negotio priuabatur. In quo tamen maiorẽ sibi uirtutem implendi operis aggregabat, quòd more suo magis rebus utebatur, quàm Caij obedibat imperio: parcebat enim humilibus atq; depressis. Vnde ad iracundiã prouocauit Caium, ita ut eum de mollitie, & de socordia criminaretur, non ualentem sicut ipse uellet, pecunias congregare. Contumelias igitur illi plurimas ingerebat, & muliebria oppingebat nomina, omni confusione plenissima. Et hæc quidem cum alijs increparet, ipse magis gerebat in quibusdam celebrationibus mysteriorum, quas ipse constituerat. Stolas nanque muliebres induebatur, et circumpositionem crinium complicatorum adhibens, alia q; quæ ad ornamentum, cultumq; muliebrem pertinent, ipse sustinens, huius confusionem criminis audebat alijs exprobrare. Chærea autem, quando hæc uestimenta Cæsar sumebat, indignatione ferebatur: maxime autem, cùm illa uestimenta ministris irridentibus redderet, ita ut etiam tribuni in derisionem eum haberent & opprobrium. Nam cùm sumpturi essent ministri à Cæsare muliebria uestimẽta, prædicabant aliquas, ut consueti erant, ad lusum illũ proferre facetias. Propter hoc etiam ei fiducia maior accessit, ut socios quosdã acciperet, quibus se ostenderet, non pro causis minoribus indignari. Nam erat etiam Pompidius senatorius, qui penè per omnes ordines & gradus administrationis transierat. Epicureus autẽ erat, & propter hoc otij & quietis studiosus. Hunc Timidius inimicus eius accusauit, quòd posset Caium maleficijs turpibus infamare, eò assumẽs Quintiliam mulierem, quæ in rebus scenicis erat propter pulchritudinem clara, & pulchritudine plurimorum amorem habebat et studium: nam et ea amab ipso Pompidio diligebatur: accusatio autem erat falsa.

Illa

Illa uerò graue iudicante, testimonium in causa mortis aduersus amatorem proferre, torqueri eam dixit debere Timidius. Tum Caius excitatus, iubet Chæream sine ulla dilatione continuò tormentis examinare Quintiliam. Nam & in rebus capitalibus, & ubicunq; tormẽtis opus esset, eodem Chærea utebatur: eò quòd eum crudelius arbitrabatur ministerium exhibere, timentem, ne ab eo de mollitie & socordia culparetur. Quintilia itaq; dum ad tormenta ducreretur, conseiorum cuiusdam pedem calce deprimens, significauit eos debere confidere, & nihil de tormentis eius penitus timere. Chæreas tamen etsi nolens, tormentis eam adegit: timens propter illam ipse subire periculum. Et nihil differens, eam in conspectum Caij deducit, fœdatam tormẽtis, atq; deformatam: ut etiam ab amatoribus suis sine ulla uoluptate uideretur. Tunc Caius illã speciem non sustinens, sed admodum compassus Quintiliæ, eò quòd grauiter tormentis fuisset affecta, liberam crimine absolutamq; pronuntiat, & cum ea simul Pompidium. Ipsam tamen etiam pecuniarum dono muneratur: unde illi solatium esset, propter quod grauiter erat debilitata tormentis. Nam non solum sanitas eius corporis ex supplicijs corrupta erat, sed etiam pulchritudo defœdata. Hæc igitur grauiter Chæream commouerunt, quòd per eum homines torquerentur. Vnde quoque suam iracundiam non sustinens, dixit ad Clementem, atque Papinium: quorum Clemens quidem super militiam constitutus erat, Papinius super eos qui Caij fuere custodes: O Clemens, inquit, nimis fecimus in agendo, quæ pro imperatore constabant. Nam etiam eos, qui aduersus eius principatum coniurationem fecerant, multa prouidentia uigilantes, & laboribus desudantes, alios quidem extinximus, alios autem tormentis affecimus: intantum, ut etiam ipsi Caio miserabiles uideantur. Ita nostram militiam cum nimia seueritate

tractamus. Tacente autem Clemente, grauiter quidem ſe ferre, quæ imperabantur, tam oculis erat, quàm uultu & colore manifeſtus: uerbis autem inſaniam imperatoris aperire, iniuſtum eſſe iudicauit. Chæreas autẽ cohortes prouidenter præparans, cœpit fiducialibus uti ſermonibus: & ad eum enarrabat mala, quæ ciuitatem, & imperium illud obtinerent: & quod uerbo quidem Caius illorum eſſe cauſa malorum diceretur: Si uerò quiſquam rem, inquit, cum ueritate diſcutiat, inueniet ô Clemens, quòd ego ſim totius mali cauſa, & hic Papinius, & tu, qui Romanis & uniuerſæ humanitati pro bonis omnia tormenta & omnes clades ingerimus, non imperijs compulſi Caij, ſed noſtra in hoc uoluntate progreſſi. Feſtinemus igitur comprimere tantum iniuratorem in ciues ſuos, omneſq; ſubiectos, cui non miniſterium exhibemus: & ueluti ſatellites, atque carnifices, ad eius crudelitates explendas extamus: & arma quæ aduerſus hoſtes proferre debemus in noſtros ciues conuertimus, non pro libertate, non pro imperio Romano: ſed pro ſalute eius, qui ſuæ iniquitati feſtinat cuncta ſubijcere. Nam ſimul & noſtra corpora, & noſtras conſcientias, per ſingulos dies polluimus tormentis & ſanguine miſerorum: donec etiam alter aliquis inueniatur, qui in nos quoque tale Caio miniſterium exequatur. Non enim propter hæc quæ gerit, cum fauore circa nos conuerſabitur, magis autem cum ſuſpicione. Ad hæc etiam cum pereuntium multam ſtragem fecerit (non enim poterit Caij unquam ſæuitia terminari, quoniam non iudicio in talibus cauſis intendit, ſed ſola libidine ad hominum cædem impellitur) tum demum etiam nos cunctis pereuntibus coniunget. Ad hæc Clemens conſilium Chæreæ manifeſtius approbabat: taceri autem iubebat, ne in plures ſermo ferretur: & diffuſis paſſim rebus quæ gerebantur, antè quàm res conſequatur effectum,

ſecreto

secreto prodito, & insidijs propalatis, ipsi ducerentur ad pœnam: sed tempore procedente, rem spei permittere, ut opportunitatem fortuna tribuente, opus gnauiter adimpleretur: se tamen dicebat per senectutem non posse audaciam gerere, ad tantum negotium inchoandum. His uerò quæ à te ô Chærea tractata, dictaq; sunt, cautius aliquid fortasis inueniam: decentius autem quis poterit inuenire? Et Clemens quidem continuò mutare sententiam, omniaq; quæ audierat, quæq; ipse dixerat, cœpit efferre per plurimos. Chæreas autem formidans, perrexit ad Sabinum, existentem uirum dignum, quem etiam libertatis cognouerat amatorem, & propterea dispositiones illorum temporum hostiliter abhorrentem. Opus itaq; putans, ut celeriter quæ cogitabat inciperet, opportunum ratus est, ut cum eorum communicarent maximo timore, ne à Clemente secreta proderentur. Super hæc etiam dilationes temporum aliquid contrarium reputabat allaturas. Cùm autem libenter Sabinus tali cogitationi, taliq; uoluntati consentiret, tunc quidem tacere se dixit, & ad nullum de tali re suam proferre uoluntatem: si uerò tempus & hominem nanciscerentur, tunc non solùm silentium abiecturum, sed etiam suam uoluntatem manifestaturum esse firmabat: sed si aliquid uiriliter uolumus efficere, nihil dilationis penitus detur. His igitur dictis, exinde conuertuntur ad Minutianum, ipsis quidem studijs & uirtute parem, & similia ex animi magnitudine cupientem: consanguineum tamen Caij, sed suspectum propter mortem Lepidi. Multam nanq; inter se amicitiam Minutianus, Lepidusq; posidebant: & propterea etiam ipse timore periclitabatur, ne similiter eum perire contingeret. Erat quippe Caius omni nobilitati terribilis, ut putaretur aduersus unumquenq; singulari insania prorupturus. Propter hoc enim alterutri sibimet erant pro rerum necessitate formidini: & uoluntatem,

quam circa odium Caij gerebant, indicare non poterant. Ob huius utique suspicionem, nec deuotionem sibimet aperte impendere præsumebant. Dum igitur conuenissent, & Minutiano honorem sicuti prius exhibuissent, erat enim dignitate præclarus, & cunctorum ore laudatus, inter principia sermonum, præcedens ille uerba fecit ad Chæream: requirens quod signum illa die perceperit. Per totam nanque ciuitatem grauis Chæreæ uidebatur iniuria, quam per signorum dationem ipse portabat. Et ille inter uerba iucunda nihil motus, Minutiano respondit, eiq; sermonem de rebus talibus faciendum esse commisit: Et tu mihi, inquit, da libertatis signum, gratias agenti tibi, qui me amplius acuisti, quàm egomet implere consueui. Neque mihi sermonibus iam pluribus opus erit, sed hoc sufficiet iudicio, si etiam tibi idem placeat, quod & mihi: quando & prius quàm conueniremus, eiusdem cognoscimur fuisse communionis. Vno itaque gladio sum accinctus, qui sufficere posßit ambobus, in quo cõsecuti fortiter & accedamus ad opus. Princeps autem si uis, ipse consisto, iubens operibus imminere. Quòd si cepero tui cooperationem solatij, persequar grassatione ferri, concessa mihi te confirmante fiducia: per hoc enim, ipsum quoq; ferrum efficacius solet existere. Impellor enim ad actum non pro his, quæ patior ego, dum spe ipse circunferar. Non enim hæc lenitas, mea pericula tantummodo me considerare permittit: dum & liberæ patriæ atque legibus, & ademptæ uirtuti, & tantæ condoleam pesti, quæ cunctos simul propter Caium apprehendit. Dignus enim sum apud te iudicem fidei rerum huiusmodi, quando etiam tu sapere talia comprobaris. Tunc Minutianus considerans ardorem sermonum eius, libenter amplexus est, & eius audaciam approbauit, atque laudauit: & uale dicto, cum uotis eum precibusq; dimisit. Quidam enim asseuerabant, ea quæ contingе

tingebant quodam auspicio fuisse firmata. Nam dum Chæreas ingrederetur in curiam, uox cuiusdam de populo fertur emissa, quæ quasi admoneret, dicens: Perfice quod agendum est, opitulante diuinitate. Quo facto, primum quidem Chæreas expauit, ne quis coniuratorum uidcretur prodidisse secretum: nouissime uerò considerando, quia hæc pro inuitatione dicerentur, siue commonente aliquo sociorum, seu certè deo (qui cuncta humana respicit) consulente, omnibus ad confortationem insidiarum causa patuisset, uniuersi simul armati sunt: alij quidem ex ordine senatorio, alij uerò Romanorum militum, qui conscij esse uidebantur. Neque enim erat uir nobilitate, seu felicitate præditus, qui Caij exitium non ardenter appeteret. Quapropter omnes, quo possent studio, ut uita priuaretur, totáq; confidentia, atque uirtute, ad tyrannicidium erant & sermonibus, & operibus præparati. Nam & Calistus libertus Caij, uir unus potentia summi culminis eleuatus, qui nihil aliud potestate sua, quàm tyranno æquus esse putaretur, timore cunctorum, & magnitudine pecuniarum, quæ ei nimis accesserant, eò quòd esset in muneribus accipiendis, & iniurijs exercendis accerrimus, & uigorem ultra modum haberet, cùm naturam Caij instabilem esse sciret, & in quibus declinasset, nequaquam posse reuocari: & multas quidem alias periculi causas, necuon & magnitudinem pecuniarum haberet, accedens latenter ad Claudium, sperans, quia si ei cederet principatus, deficiente Caio, honorem similem ei præberet, eò quòd illi gratiam & uerba clementiæ impendisset primitus, ait, quia iussus à Caio Claudium ueneno perimere, crebras huius rei dilationes quæsisset, ne talia perpetraret. Sed mihi uidetur, quia fingebat hæc Calistus, uolens capere Claudium. Nam neque Caius studens interfici Claudium honestas poterat occasiones ex-

quirere, neque Calistus iussus optabilem rem Caio perpetrare si distulisset mandata domini sui, pericula potuit declinare. Sed Claudium quidem diuinitas à Caij uesania liberauit. Calistus autem pro commendatione finxit hãc gratiam, quæ ei nequaquam probabatur iniuncta. Hi quidem, qui circa Chæream erant, differebant quotidie, dum multos segnities detineret: Chæreas autem nullam moram gerebat, sed omne tempus ad agendum opportunissimum iudicabat. Nam dum Caius in Capitolium ascendisset, ut pro filia sacrificaret, uenit frequenter ad eum, & in imperialis loci culmine stantem, ac populo auri & argenti pecunias dispergentem, dum hæc ministeria gererentur, præcipitem ex eminenti loco cogitauit impellere: cùm se à nullo uideri putaret, nec insidias feciſſe crederetur. Et licet non optata mors euenisset, ipsi tamen accessisset audacia, ut etiam præter ferrum perimeret Caium. Tantum habuit cum coniuratis Chereas ardorem, metuens, ne tempora opportuna diffluerent. Illi ucrò uidebant quidem eum pro sua libertate solicitum: poscebant autem, ut paucum tempus usque ad solennitatem spectaculorum differret: ne dum conamen nequiuerit impleri, turba fieret ciuitati, dum conscij requirerentur à Caio: & insidiarum non ualeret utilitas in futuro: sed hoc utile fore, ut in celebratione spectaculorum res potius agi tentaretur. Hæc spectacula in palatio ob honorem Cæsaris, in paruo eius rotundo templo aguntur, qui primus potestatem populi conuertit in seipsum, quæ scilicet Romani nobiles cum filijs simul & coniugibus libenter spectare noscuntur. Tunc enim Caius negligens ad omnes ita faciles erat incursus, quando multa milia hominũ paruo loco concurrerant, ut potuisset quilibet ad eius necem audacter accedere: absentibus quoque custodibus, qui licet uellent, non tamen ei præsidium facilè deportarent. Ex-

pecta

pectabat ergo Chæreas, & uenientibus spectaculis, prima die nitebatur, ut quod fuerat præcogitatum, sine dilatione fortunæ solatijs adimpleret: à quo tamen tribus diebus ludorum transactis, uix die nouissimo opus ualebat terminari. Itaque Chæreas aduocans cõiuratos, Satis, inquit, ô uiri præteritum tempus nostram potest obiurgare segnitiem, pro his quæ cum tanta uirtute tractata sunt, & neglecta noscuntur. Et melius est, ne proditione facta, pereat occasio, & potius Caius nos afficiat, cunctorumq; auferat libertatem, his diebus, quos nos tyrannidi eius adijcimus, cum & nos de cætero debeamus esse liberi, & alijs causam præbere felicitatis, præteriti seculi honorem & miracula reparare. Illis uerò nequaquam contradicentibus, quasi non bene fuisset hortatus, neq; actum hunc aduersè suscipientibus, sed potius conticescentibus: Cur, inquit, ò fortissimi, segnes sumus? An nõ uidetis hodie spectaculorum diem esse nouissimum, & Caium ferri ad Alexandriam nauigaturum, ut Aegyptum cõtempletur? Bonum ergo uobis est, ut uestris manibus Romanæ gloriæ anferatis opprobrium, & hoc terra mariq; diuulgetur. Nam quomodo non iuste erimus cõfusioni obnoxij, si quis eum Aegyptius uideatur perimere, iniuriam non ferens libertatis oppressæ? Ego siquidem nequaquam cogitationes uestras differre patior, sed hodie ad pericula simul accedo: grate ferens quicquid ex eis euenerit: animo scilicet consistens ad pericula omnia præparato, quàm ut mihi huius laudis posit euenire priuatio. Hæc ille dicens, & ipse audacius armatus est, & reliquis fiduciam præparauit: cunctisq; iam erat desiderium, ut conamen attingeretur, nihilq; differens, diluculo ad palatium multitudo equestrium armata conuenit. Mos erat tribunis ense cinctis, petere ab imperatore signum, quòd ei competebat, ut signum acciperet. Concurrebant ergo ad palatium omnes, ut pro spectaculo

loca ſibimet occuparent. Cumq; multa plebe atq; cõpreſſione Caius exultaret, ita ut præ multitudine, neq; ſenatui, nec Romanis equitibus locus eſſet: ſed omnes permixti ſederent, cum uiris pariter mulieres, & liberi unà cum ſeruis, Caius proceſſu ſibimet facto, Diuo Cæſari ſolenniter immolabat: cuius etiam ſpectacula celebrabat. Et cum de ſacrificijs aliquid ſanguinis cecidiſſet, contigit, ut ex eo cruore cuiuſdam ſenatoris Aſprenatis nomine, ueſtis adimpleretur: quòd factum Caio quidem præbuit riſum, Aſprenati uerò augurium fuit apertum, qui ſcilicet unà cum Caio peremptus eſt. Ferunt itaque Caium ultra ſuam naturam illa die fuiſſe mitiſſimum, ita ut omnibus eius humilis ſalutatio mira uideretur. Qui poſt ſacrificia ad ſpectacula ueniens, præſidebat: & circa eum primi procerum. Eſt autem ipſum ſpectaculum, ubi annis ſingulis exhibetur in duabus cellis, quarum altera quidem ducit ad atriũ, altera uerò ad porticum, ingreſſibus & egreſſibus apta, quatenus non turbentur, qui interius eſſe noſcuntur. Eſt enim illic & alia cella, ubi luſores exerceri ſolent, atque cantores. Reſidente itaq; populo, & Chærea cum tribunis non procul à Caio (dextrum nanq; cornu Cæſar tenebat) quidam Batibius ex ordine ſenatorum, uir militaris, Cluditum cõſularem uirum iuxta ſe reſidentem, nullo audiente requirebat, ſi quis ei aliquid dixerit nouitatis. Quo dicente, nihil ſibi ea die nunciatum: O Cludite, inquit, hodie tyrannicidij certamen agitur. Tunc Cluditus, O fortiſſime, inquit, tace: & mox uerſum Homeri ſubiecit, dicens: nequis alius maleuolus ſermonem exaudiat. Cumq; multa poma in theatro ſpectantibus ſpergerentur, & pariter aues innumeræ, & quæ prorarítate ſua ſunt comparantibus pretioſæ, Caius lites & rapinas propter hæc actas libenter inſpiciebat. In illo ſiquidem ſpectaculo, duo ei auguria prouenerunt. Mimus nanque introducitur,

quo

quo actum est, ut iudex deprehensus crucifigeretur, & pantomimus fabulam saltauit Cynaræ, in qua & ipse occisus, & eius filia Myrrha uidebatur: atq; sanguis mimica arte diffusus, & circa iudicē crucifixum, & circa Cynaram & Myrrham. Constat autem, quoniam dies ipse fuit, quo Philippum Amyntæ filium, Macedonum regem, in spectaculum ingredientem, unus sociorum sustineret in spectaculo, usque in finem, eò quòd nouissimus erat dies, aut certe usus balneis, atq; cibis illic, deinde remearet, sicut & prius. Minutianus iuxta Caium sedens, ac metuens, ne in uacuum tempus efflueret, surgens, cum etiam Chæream uideret egressum, pergebat ut consortaret eum. Tunc egredientem tenuit Caius à ueste, & quasi per amicitiam, Quò, inquit, pergis ò beatissime? At ille reuersus Cæsarem, cum timore resedit, & paululum quiescens, denuò surrexit, & abijt. Cui egredienti nō impediuit iter Caius, credens cum ad necessaria progredi. Asprenas quoque, cum esset & ipse particeps operis, admonebat Caium, sicut & prius, ut ingressus ad balneas atque prandium, ad spectacula remearet: quærens ut ad finem sua tractata perducerentur. Illi siquidem, qui circa Chæream erant, exacuebant alterutros, quasi tempus esset singulos præparari, ne ad opus absentes inuenirentur, & negligentes opportunū tempus amitterent. Erat nanq; etiam dies, iam circa horam nonam. Chæreas itaque tardante Caio, erat paratus, ut ingrederetur ad sedem eius: præscius tamen, quia illic necē principis cum multo sanguine senatorum, & simul equestrium adimpleret: licetq; arderet, melius tamen esse iudicauit, omnium tutamen libertatemq; seruari. Cumq; essent omnes ad spectaculorum uota conuersi, Caius signum surgendi fecit: turbaq; repentè facta, conuersi sunt coniurati, & populos impellebant, ut quasi Caio secreti officium præberent, opere uerò uolētes habere

bere licentiam, ut eum in silentio trucidarent. Præcedebant itaq; Claudius patruus eius & M. Minutianus sororis coniunx, & Valerius Asiaticus: quos etiam si uoluissent repellere, propter dignitatis reuerentiam non uelebant. Caius uerò sequebatur cum Paulo Aruntio. Cumq; iam esset intra regalia, rectum dimisit iter, ubi constituti erant famuli, qui ei gratifice ministrabant, Claudio scilicet præcedente. Et conuersus est ad locum quendam angustum, silentio iturus ad balneas, simul & pueros qui uenerant ex Asia contemplaturus, qui eorum forent utiles ad hymnos mysteriorum, quæ erat celebrare consuetus, aut qui ad Pyrrhicam in theatris apti esse uiderentur. Tunc itaq; occurrit ei Chæreas, ut signum peteret. Quo quasi ad illusionẽ eius signum dante mollium, nihil ille moratus, iniurijs utebatur aduersus Caium, & euaginato gladio, ei intulit plagam uehementem: non tamen omnino mortalem. Sunt qui dicunt, hoc à Chærea de industria factum: ne Caius unius plagæ uulnere moreretur, sed plagarum multitudine sauciatus, maiori dolore cruciaretur. Sed mihi non uidetur hic sermo credibilis, eò quòd in huiusmodi actibus timor talem non exigit rationem. Nam si Chæreas ita cogitauit, omnes stultitia præcessisse credendus est, uoluptati magis fauorem præbens, quàm per celeritatem sibi & coniuratis periculorum euasionem acquirens, dum possent multæ machinationes auxilium Caio conferre, antè quàm potuisset mori. Vnde certum est, quia Chæreas non circa supplicia Caij restitit, sed de se & amicis potius cogitauit: quando etiã acta causa silentio magis usus est, ut uindicum fugeret iracundiam, & quatenus res gesta celaretur: ne sermonibus usus, & se perderet, simul & tempus. Et hæc quidem licet ut uoluerit unicuiq; tractare. Caius itaq; unlneris dolore ferebatur: inter humerum enim & collum ensis illatus, iuguli ossibus est retentus, ne ulterius

rius posset accedere. Quo facto, neque clamauit, neq; uocauit quemlibet amicorum, seu incredulitate, siue imprudentia, sed dolorem fortiter ferens, interius fugiebat. Quem suscipiens Cornelius Sabinus, & ipse iam sua mente præstructus, impulit. Tum genu flexo cadentem, multi circumastantes, singuli adinuicem gladijs, & quasi ad certamina discerpserunt. Constat autem, quia ultimus Aquila ei mortis intulit plagam. Omnis itaq; causa, Chæreæ indubitanter attribuenda est. Nam licet cum multis hoc opus effecerit, primus tamen cogitauit quemadmodum gereretur, & primus cæteris hoc ausus fuit edicere: quibus suscipientibus, in illius necem uerbo subinde alios congregauit: & sapienter cuncta disponens, ubi erat sententiarum adhibēda professio, etiam sermonibus locutus est utilibus: necnon necessitatem suæ præsumptionis imposuit, ut dum tempus exigeret, manibus uterentur. Is quoq; rem prior aggressus est, & uirtutem illius necis impleuit: atq; nisum facilem Caio iam moriente concessit. Quapropter iustum est, ut etiam quæcunq; cæteri gesserunt, Chæreæ cogitationi & labori manuum ac uirtutibus applicentur. Caius itaq; hoc modo, multis uulneribus iacebat extinctus. Chæreas autē & cæteri perimentes Caium, per eadem itinera reuertentes, euadere se impossibile iudicabant, propter hæc utique, quæ fuerant gesta. Non enim paruum erat periculum, peremisse principem, stultitia populi sæpius honoratum: cum & à militibus non sine sanguine, de morte eius faciendā esset seditio. Ita cū essent angustæ uiæ, in quibus hoc opus effectum est, & maxima turba repleret eas militum, qui illo die pro custodia principis aderant, per uias alias discedentes, ad domum uenere Germanici patris Caij. Erat enim domus coniūcta regalibus, eò quòd hi qui in eminentia constituti sunt, diebus suæ potentiæ in talibus habitare noscuntur: & declinantes multitudinis inuasionem,

sionem, esse iam uidebantur in requie. Cum itaque lateret adhuc pestis illata Caio, primùm Germanis est agnita. Erant enim armigeri, æquiuocum gentis suæ Celticæ habentes tagma, quorum patriæ mos est, importabili uti furore, sicut Hispanis, aut cæteris Barbaris: eò quòd omnes huiusmodi homines ratione minore sint, corporisq; robusti: & impetu primo, quibuscunq; congressi hostibus, prævalentes: cum non haberent uirtutis discretionem, pro utilitate cunctorum, sed tantum sibi prospicerent: quibus Caius charissimus ob hoc erat, quòd pecuniarum muneribus eos sibi placauerat. Euaginatis ergo gladijs, ingressi sunt domum, perscrutantes Cæsaris peremptores, quorum tribunus Sabinus erat: qui non tantum uirtute et fortitudine maiorum, quantum suo robore, eum monomachus esset, hanc obtinuerat dignitatẽ. His itaq; requirẽtibus Asprenas primus occurrens exoluit pœnas: cuius uestem sacrificiorum sanguis, sicut prædiximus, cruentauerat, et non ei bonum fecisse uidebatur augurium. Post hunc occurrit eis Barbarus Norbanus, fortissimus ciuium, & de cuius maioribus imperatores multi processerant: cuius etiam ciues eminentiam non ignorabant. Is cum esset ualetudine robustus, primo sibimet occurrentium abripiens gladium, permixtus alijs contendebat, ne sine aliorum interitu moreretur. Qui multorum agmine constipatus, frequentium uulnerum illatione defunctus est. Tertius autem Anteius, ex ordine senatorio, Germanis sicuti priores occurrit. Is ut uideret Caium iacentem, & lætaretur, aduenerat: quia patrem illius eiusdem nominis effugauerat: eumq; nec sic satiatus, militibus destinatis, occiderat. Aderat ergo Anteius, ut Caij uideret funus, turbataq; subitò domo, dum se uellet occulere, furentes Germanos, & tunc subtiliter inquirentes qui Caium occiderant, etiam innoxios uuà perimentes, latere non potuit. Et illi quidem ita sunt mortui. Cum igitur

igitur in theatrum de Caij morte ueniſſet ſermo, admiratio et incredulitas facta eſt. Alij nanq; ualde delectabãtur in eius morte: & licet dudum ſcirent ſibimet utilem fore, hoc non ſinebantur credere per timorẽ. Quibuſdam uerò hoc in deſperatione erat, cum neq; uellent circa Caium huiuſmodi aliquid prouenire, nec uerè hoc crederent, quaſi non poſſet aliquis hominum, opus huius uirtutis implere. Erant enim, quibus non erat grata mors Caij, mulieres & infantes, & quidam militum: alij propter mercedem, & qui ad nihil aliud, quàm tyranno conueniente ad iniurias potentiſſimorum ciuium, illius miniſterio erant præparati: mulieres autem ac iuuenes, propter ſpectaculorum & gladiatorum munera, in quibus ſolet uulgo delectatio miniſtrari, & propter carnium dilacerationes, quas in ludis agebat Caius, ut quaſi populo uoluptatem exhiberet: pro ueritate autẽ ad ſatiandam ſuæ crudelitatis inſaniam. Serui autem dominos contemnebant, & ad iniuriandum eos, eius fulciebantur auxilio. Facile nanq; eis mentiẽtibus cõtra dominos credebatur: eorumq; pecunias oſtendentibus, & libertas & diuitiæ ſuccedebant: nec accuſationis metuebant pœnam, quibus erant propoſita præmia, octaua pars ſubſtantiæ ſenatorũ. Igitur etſi aliquibus in theatro credibilis uidebatur de Caij peremptione ſermo, eò quòd aut præſciſſent inſidias, aut optaſſent, de his quæ nunciabantur non ſolum gaudia retinebant, ſed etiam audire hoc aut dicere fugiebant, metuentes, ne eum uerũ non appareret, pœnæ ſuccũberent, quaſi uota ſuæ uoluntatis aperientes. Illi uerò qui inſidias præſciebant, amplius ſe celabant: formidantes ne dum alicui amatori tyrãnidis hoc panderẽt, proditi uiuẽte Caio punirentur. Nam & alius ſermo fuerat diſperſus in populo, quia res quidem à coniuratis fuiſſet tentata, non tamen Caius extinctus, ſed ablatus à medicis, ductus fuiſſet ad curã: nullusq; erat uerax, cui ſe

quicun

quicunq; committeret, aut ſuam panderet uoluntatem. Nam & ſi quis amicus erat, propter fauorem tyranni uidebatur eſſe ſuſpectus, & multo magis odioſus non poterat credi. Dicebatur autem ſenatoribus, à quibuſdam eorum animos perturbantibus, quòd inter ipſa pericula atque uulnera, ut erat ſanguine cruentus, ueniſſet in forum & concionem habuiſſet ad populum: quæ reficiebant eorum mentes, neque loca ſuæ cuſtodiæ relinquebant, formidantes ne illis quælibet impingeretur culpa quando non qua uolũtate diſcederent accuſari poterant aut damnari: ſed quemadmodum uellent accuſatores aut iudices. Cùm itaq; turba Germanorum euaginatis gladijs ſpectaculum circũdediſſet, cunctis ſpectantibus metus ſuæ perditionis acceſſit: & ex omnibus aditibus terror erat, quaſi repentè ingredientium gladijs caperentur: & neq; diſcedendi ſecuritatem habebant, neque in theatro poterant morari ſine periculo. Illis igitur irruẽtibus, in theatro fragor eruptus eſt, ſupplicantium atq; dicentium, quia & quæ cogitata fuiſſent, (ſi tamen aliquid proueniſſet) & quæ dicebantur geſta, neſcirent: & deberent parcere, nec alienam præſumptionem eis, qui non eſſent culpabiles, irrogarent: ſed exquirerent commiſſores, ſi tamen aliquod ſcelus probaretur eſſe commiſſum. Et illi quidẽ hæc & his potiora cum lachrymis & percuſſione uultus ſæpius clamitabant, facientes ea quæ periculi & mortis uicinitas exigebat. Ad hæc militum ira ceſſauit & pœnitentia ducti ſunt, in ſpectaculo conſtitutos occidere. Erat enim crudele etiam illis, licet uiderentur exaſperati: portabant enim capita Aſprenatis & eorum quos una peremerunt. Quæ cum uiderent in ſpectaculo poſiti, amplius ſunt concuſſi, pro dignitate uirorum, & miſericordia huiuſmodi caſuum. Quapropter & ſemetipſos à tabulis ærumuis euadere non credebãt: & incertum ſibi fore, ſi tanta pericula poſſent

sent declinare. Ideoq; licet aliqui aperte & iuste odium circa Caium habuissent, eius alacritatis munus expulere: cum ad tanta pericula peruenissent, & spe totius cecidissent uitæ. Fuit igitur Aruntius quidam, gratus homo inter præcones rerum uenalium, & propterea magnitudine uocis utebantur, indutus uestibus diuersi coloris, ad instar nobilium Romanorum: habebatq; potentiam agendi quæ uellet in ciuitate, in his quæ tunc & postea gerebantur. Is aptauit semetipsum ueluti lugẽtem, licet & ipse odio Caium haberet: eratq; timore superior eius concio, atque militia, qua nitebatur salutem in rebus præsentibus apparare: & omnem ornatum, quasi de charissimi principis morte amisisse confingens, progressus est in theatrum, ut mortem Caij denuntiaret. Quo facto, quies omnibus affluit, ne possent ulterius ignorantia fluctuare. Deinde statuas etiã Aruntius, & loca singula circuibat, reuocãs Germanos, & cum eo tribui, iubentes recondi ferrum, atque manifestantes Caium fuisse defunctum. Hoc ergo factum aperte in theatro collectos eripuit, & uniuersos qui furorem incurrerant Germanorum à morte seruauit: nam prius spem habentes uiuere Caium, à nulla factione penitus abstinebant. Tantam enim deuotionem circa eum habuerant, ut etiam post amissionem animæ eius fauorabiles essent. Quem dum aperte mortuum cognouissent, ab iracundia diuersorum & supplicio quieuerunt, eò quòd uindicta illis utilis iam non esset: nec foret, qui eis pro talibus recompensaret: deinde timentes ad potiorem iniuriam prorumpere, ne senatum contra se prouocarent, si ad eos imperij summa deueniret. Igitur Germani à sua rabie, quæ eos inuaserat pro Caij morte, quieuerũt. Chæreas autem cum nimis esset de Minutiano solicitus, ne Germanorum furiis insania extinctus, singulos militum de eius salute requirebat. & Minutianum quidem Clemens adduxit in

medium: ad Chæream uerò cõuersus, cum multis alijs senatoribus, iustitiæ & uirtuti testabatur, eius laudãs cogitatum, & actum sine formidine completum, tyrannidem dicẽs ad nihilũ fuisse perductam, eò quòd iniuriarũ uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non posset felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, sed cum tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum consensum, proprium facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum, & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, sibi hostes efficeret, & sermone quidem alios eius esse peremptores, opere uerò semetipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant, quãdo omnes abscedere festinabãt. Cuius mali tũc causa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quasi ad curam aliquorum uulneratorum, & mittens qui cum eo erant, ut quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur senatorum & plebis in foro. Et populus quidem inquisitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & senatus: inter quos Asiaticus Valerius, uir consularis, stans in populo, tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus, eò quòd imperator eis ignorantibus uideretur occisus: dum eum cuncti requirerent: qui sunt qui Caium interemerũt? Vtinam, inquit, ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerunt, accusantes Caium: atq; iubentes populo simul & militibus, ut ad propria remearent: populo quidem multam requiem promittentes, militibus autem honores, si tamen solita disciplina consisterent, & nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus, ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent, & ad rapinas aut ad templorum spolia uerterẽtur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorum, & maxime consentientes ad

tes aduersus Caium: fiducia iam utentes, & in contemptu maximo constituti, quasi in eis respublica resideret.

Sentii oratio pro libertate Romana, & mors uxoris filiæq; Caii. CAP. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio, alterutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore, ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret: nec sibi utile, si quis illorū qui cooperatores in nece Caij fuerunt, ad imperium peruenireti: sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerent, defuncti patruum, & omnium senatoria dignitate præcipuum, uirtute maiorum fultum, militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt, in medio statuentes, imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaque Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum, & quasi pro laude fugientem, qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere, non tamen declinabat integra uoluntate, stans in medio senatu, nihilq; metuens, apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens: Licet incredibile sit ô Romani, libertatis nos acquisisse dignitatē, eò quòd longo tempore nobis abfuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem, quantum ad magnitudinem pristinæ seruitutis: sed tamen alacritatem ferre possibile est, si eius felicitatem nequiuerimus amittere. Satis est enim, & una hora sensum uirtutis habentibus, cum secura uoluntate in libera patria uitam degere, & legibus florentibus aliquando communicare. Ego siquidem iam prioris libertatis oblitus, quā olim quidem amisimus, nunc autem magna beatitudine retinemus, reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atque nutriti sunt, & non minorem à dijs honorem his uiris præbendum esse decerno: qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo

eius præmia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hæc dies, & iuuenibus nostris, & quicunq; senuimus: senibus quidem, quando eius conspicientes libertatem, cum dulcedine moriemur: iunioribus autem, eò quòd sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat uiros esse istos, quorum labore consistimus, propter hæc quæ nuper gesta noscuntur: quia nihil quàm cum uirtute degere maius est, de qua consueuit libertas humana solum modo cogitare. Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens: quæ uerò uisu conspexi, ualde sunt grauia. Malis enim ingentibus inuaserunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes utiq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium, libertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem eò quòd principum uoluntati cuncta subijciuntur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit, & ornamenta legum comprimens, rempublicam conturbauit, iustitiam præuaricatus, & sua delectatione uictus, nihil est mali quod non irruit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret, arbitrati suam esse munitionem, si uitiosis uterentur hominibus, & uirtute præcelsos, non solùm gloriæ immanitate priuarent, sed etiam ad mortem usque perducerent. Singuli nanq; regnantium quæq; sunt grauia commiserunt. Quorum Caius, qui hodie mortuus est, amplius extitit sæuior uniuersis, qui nõ solùm in ciues, sed etiam in cognatos pariter & amicos effrænatam intulit suæ ferocitatis insaniam, iniuste pœnas exigens, & ueluti furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nihil etenim tyrãnus suæ uitatis habere potest. Non'ne cum iniuria uobis abusus est? Non'ne in pecunijs uos & coniugibus contristauit? Non'ne omne uotũ uestrum precibus angebatur insistentibus inimicis? Aduersa quidem tyrannis cuncta libertas est, nec eis unquam

faueri

faueri poteſt: ſed nec ipſi, qui cõſentiunt eis, patiuntur turpia ſuſtinere. Sentientes nanq; tyranni quibus malis inſignes uiros affligãt, & eos uidentes patienter talia ſuſtinere, nec tamen ignorare quod geritur, ſed ſolatium expectare, hoc ſolummodo ſuam credunt comparare ſecuritatem, ſi eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis, & ſub alterutra ueſtri ditione cõſtituti, quòd reipublicæ maxime prodeſt, & ad præſentem reſpicit deuotionẽ, inſidijs amputatis, & reſtituta republica, iuſtum eſt utilitati communi prouideatis, & quod placet non imminente periculo cenſeatis: quãdo nõ erit dominus, qui rempublicam gubernaturus eligitur, ut ciuitatem lædere, & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarũ multa genera poſſit inferre. Sub tyranno ſiquidem quod illi diſpliceat dici non poteſt, nec diuerſa ſententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationẽ pacis, & cõſueti degere modo ſeruili, importabiles incurrentes erumnas, etiam proximis malorum uidebamur autores: fugientesq; cum uirtute mori, nouiſſima confuſione peribimus. Quapropter primitus tyrannicidis decernite honores egregios, & maxime Caſsium Chæream principem fortium uirorum annũtiate, qui cum alijs uir unus & conſilio, & opere acquiſitor noſtræ libertatis apparuit: cuius nunquam dignum eſt obliuiſci, qui contra tyrannidem noſtra pro libertate primus conſilium ſumpſit, & ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſsit. Opus eſt enim optimũ, & uiris liberis beneficiũ opportunũ præſtantibus, aliquid recompenſare dignum: qualis ſcilicet uir iſte circa uos extitit, non ſimilis Caſsio & Bruto, qui Caium Iulium peremerunt. Illi nanq; ſeditionis principia bellorumq; ciuiliũ, ſubuerſionem ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannicidij graſſatione, etiam malis eius priuauit urbem. Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt, ſenatu delectabiliter audiẽte, & equi-

tibus Romanis, qui præsentes erant. Quo facto, quidam Trebellius Maximus insiliens, anulum de digito traxit, habētem lapidem clausum, in quo forma Caij cælata uidebatur: quem ille sibimet studio dicendi, quæ suadebat impleri, fuerat oblitus auferre. Et cælatura quidem est agnita, nox autem continuo subsecuta. Chæreas uerò cum signum à cōsulibus petisset: & illi libertatem ei dedissent, miraculum fuit cunctis, & uelut incredulitas, quia reuersa uideretur ad consules hæc potestas. Hi siquidem, antequàm tyrannus inuaderet ciuitatem, rebus militaribus ciuilibusq; præsidebant, qui senatui consentiebant. Chæreas uerò percepto signo militantibus præsidebat. Erant autem cohortes quatuor, quibus uiuere sine principe magis quàm sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant, & populi discedebant læti, hanc spem habētes atque cogitationem, quasi ipsi gubernationem reipublicæ rursus acquirerent, & nequaquam alij subiacerent: inter quos Chæreas præcipuus existebat. Igitur Chæreas periculum credens, si Caij uxor & filia superessent, & non omnis domus eius pariter deperiret: quando si quis ex eis derelinqueretur, non hoc sine peste ciuitatis lethoq; constaret: insuper & propositum suū perficere, & odium quod circa Caium habebat, explere festinans, misit Lupum, unum tribunorum, qui uxorē Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clemētis, cui hoc officiū tradiderunt, quatenus uel hoc opere & uirtute tyrannicidij particeps esset, & quasi in omnibus uideretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam uerò coniuratorum crudele uidebatur, ut cōtra mulierem taliter uteretur, dicentibus Caium sua magis natura malis usum, quàm uxoris consilio facinora molitū, quibus & ciuitas uexata esset, & flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur: omnium autem malorum quæ à Caio gesta fuerant,

fuerant, hæc erat caput. Caio nanq; dederat poculum, ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amori: & incantationibus ad uesaniam transformatum ita sibi deuinxerat, quatenus fortunæ omnium Romanorum, & totius urbis cui præsidebat, ei subditæ uiderẽtur, nihilq; defensores eius ualere potuerunt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministerium eo momento differre, ne culpabilis esset in his, quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: uenlensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caij coniugem, iuxta uiri corpus humi prostratum, & omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus: eratq; sanguine uulnerũ eius plena, & maxima calamitate circundata: necnõ & filia iacebat simul: nihil illic aliud audiebatur, nisi culpa Caij, tanquam non bene gubernantis, & quia uxor eius frequẽter talia uẽtura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc, & nunc similiter existimatur, & in omniũ mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alij nanq; dicebant, quia suasisset Caio, ut recedẽs à sæuitia & crudelitate ciuiũ, humiliter & cũ uirtute rempub. gubernaret: qui cũ in sua feueritate uiueret, propter talia deperisset: alij uerò, quia cũ sermo de cõiuratis peruenisset ad Caium, suasisset illa, ut sine ulla dilatione uelociter cũctos placaret, quia licet nihil iniuste tẽtasse aliqui probarẽtur, tamẽ hoc agẽs cũcta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt, & quæ de ea homines dicebãt, hæc sunt. At illa cum uidisset uenientẽ Lupum, corpus Caij monstrabat, & ut ad proximũ ueniret, eum cum lacrymis exorabat. Cumq; eum uidisset mente attonitum, & nulla compassione motum, cognoscens ad quod uenerat, ei suum iugulum præparabat: & lugens ea promptius faciebat, quæ agere soliti sunt, qui in uitæ desperatione constituuntur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo

perempta est, & super eã filia pariter extincta est. Caius igitur quarto imperij sui anno, minus quatuor menses, ita defunctus est, uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & pronæ semper auidus potestatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens, atq; uideri uolens. Is fauore populi sæpe deceptus, quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt, sua credidit esse ornamenta, uirtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicij frequẽter exorsus est, inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptißimum, & in his quæ concupisceret, nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus, odium ciuium maxime cœpit habere, eò quòd simile aliquid longo tempore minime factum esse cõstaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem præsentium temporum, aut futurorum reperitur gestum, niſi quod circa Rhegium & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter instituit. hoc enim constat maximum, & nauigantibus utilißimum, quod tamen non uenit ad effectum: sed semiplenum ab eo, dum segnius cõstruitur, derelictum est. Cuius moræ hæc causa fuit, eò quòd rebus inutilibus, sibiq; placitis uoluptatibus studens, & illic expensas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Insuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua, ad dicendum uelocißimus, & ad intelligendum aliena opera præparatus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis, et acerrimo ingenio, meditationisq; labore, suum magis opus excellere dictionis fortitudine cõprobaret. Hunc nanq; Tiberius, tanquàm fratris nepotem, quem etiam habuit successorem, magna necessitate studuit erudiri, cùm

ipse

ipſe eiſdem annis primo floruerit. Caius itaque puer colebat hæc, quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere, quòd non tamen obtinere prævaluit, neque ex eruditionis opere bona congregata ſeruare: ſed abuſus poteſtate, peruenit ad mortem. Difficile nanque eſt, ut illis poſſit acquiri uirtus, quibus facile uidetur agere quo trahuntur. Initio ſiquidem, faciente eruditionis cauſa, amicis ſtudebat dignis zelo meliorum rerum: poſtea perductus ad iniuriam, onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant, ad id uſq; deſcendit, ut ab eiſdem paſſus inſidias extingueretur.

Claudius in imperium à militibus uocatus, à ſenatu rogatur miſsis legatis, ſi cedere imperio noluerit, id eorum potius quàm militum autoritate uſurpet. CAP. III.

CLaudius igitur, ſicut dixi ſuperius, interruptione facta uiarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, & domo Cæſaris nece turbata, in anguſtia pro ſalute conſiſtens propria, & in quodam arctiſſimo loco deueniens ſe celabat: nullam periculorum cauſam, niſi ruborem formidans. Is enim cum priuatus eſſet, ſe mediocriter tractabat inter omnes, ſufficienter doctus, & diſciplina maxime Græca compoſitus, qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat. Tunc itaque, dum trepidatio populos obtineret, & omne palatium ferocitate militum plenum eſſet, & terror atque indiſciplinatio cunctos apprehendiſſet, ſummi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Caij quidem interitum parui pendentes, eò quòd iuſte uideretur extinctus, quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabant: quemadmodum bene cuncta diſponerentur. Cumq; Germani ad necem peremptores Caij requirentes, ſuæ magis quàm cunctorum utilitati conſulerent, Claudius turbatus, & nequaquam de ſalute ſua ſecu-

rus, maxime quia capita ferri uiderat Asprenatis, & quos cū eo constabat occisos: stabat in quodam loco super paucos gradus, obscuritate celatos. Tunc Gratus quidam militum in palatio uidens eum, nec perfecte præ obscuritate cognoscens, credens hominem esse, qui magis in eo loco insidias faceret: proxime ueniens, eumq; apprehendens agnouit, seq; requirētibus ait: Iste Germanicus est, eum constituamus imperatorē. Claudius uidens eos in suo raptu præparatos, & metuens ne propter Caium ipse quoq; morceretur, parcendum sibi esse poscebat, eisq; sua facta commemorabat. Tunc Gratus subridens, dexteram ei porrexit: & noli, inquit, de tua salute pusillanimis esse, cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare: quod dij auferētes Caium, mundoq; prospicientes, tuæ concessere uirtuti. Perge nūc, & maiorum tuorum recipe solium. Supportabatq; eum, nequaquam ualentem pedibus ambulare, propter timorem scilicet, gaudiumq; dictorum. Concurrebant autem circa Gratum etiam multi militum, & uidentes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum, tanquam pro uiro suaui ac quieto, & multa pericula in imperio Caij perpessō, dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis, factaq; turba, fugæ totius plebis exortæ sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente, eum in uehiculo rapientes, pro eius incolumitate soliciti, cum fuga ad palatium deuenerunt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculū dedit hominibus. Cumq; iam rempub. tenere uideretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis utiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus, eumq; principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnam gloriam suæ uitæ reliquerat uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriæ potestatis, & quæ pridem suo principatu deliquerant. Inter hæc etiam

etiam rursus cogitabant, quia imperium deductum ad unum, periculo non careret: quando quodcunq; solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter alterutrosq; cogitabant, & quae solent prouenire quotidie loquebãtur. Erant ergo diuisae hae sentẽtiae populi atq; senatus. Hi quidem dignitatem pristinã appetebant, & oneroſum seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens, & auaritiam eius effugiens, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tũc itaq; bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamen imperatore constituto sedatũ est. Inter haec senatus agnoscens Claudium à militibus abreptũ, misit ad eum de suo cœtu uiros uirtute claros, qui eum admonerent, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uirorum unus cederet, & communem utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utq; memor esset, quorum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati, & quae sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neq; imitaretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, sponte ad subuersionem patriae coarmaret, sed ut magis priorẽ uirtutẽ suae quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorũ ciuium, & legũ decreto succederent: quo facto, fauorem imperantiũ & quibus imperatur acquireret: quia si neq; obtemperare uellet, nec cederet autoritati senatoriae, grandem manum ad resistendum haberent, & armatorũ copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uterentur: maximum uerò sibimet esse remedium spei atq; fortunae. Sed etiam deos non alijs praebituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriae libertate pugnarẽt. Et legati quidẽ Verannius & Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, & prostrati

Claudium

Claudium suppliciter exorabant, ne bellorum ac subuersionis fòret occasio ciuitati: uidentes utiq; eum multitudine militum circũseptum, & in comparatione illius exercitus cõsulis nihil esse: Suadebantq; simul, ut si appeteret principatum, à senatu magis sibi datũ acciperet, quòd esset prosperius atq; felicius, si non cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogantia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quàm regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorum. CAPVT IIII.

IGitur Agrippa, completis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscens Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratum ut senatui cederet, exacuit monens, ut imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiã, unguens caput unguentis, quasi ab scorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quæ gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam posideret, paratum quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandum suasit de utilitate cunctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio uellent, armis atq; militibus, quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere uiderentur in malis. Respondente uerò senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militum copiam aliquam partem congregandam, quatenus libertas seruis emergeret: Opto, inquit Agrippa, ô curia, peragere uos quæ desiderij uestri sunt: dicendũ tamen est indubitanter, quod credo

credo fore pro uestra salute. Scitis militiam, quæ pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam: nostra uerò pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retinere difficilis. Nos ucrò aduersus expertos bella suscipimus, producētes uiros neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidetur esse mittendū ad Claudium, qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiam me legatione fungi, paratus sum. Hæc cum dixisset, cū his consentiētibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis potestate respōdere. Tunc Claudius ait, nō esse mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dū eius mansuetudinem præguſtaret, cum nomine tantū ipse princeps foret, opere uerò communitas imperaret, eò quòd multarum uariarumq; rerum uideretur expertus, prospere eius imperium sibimet obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes uerba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem cōgregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permanendi accipiens, donauitq; singulos custodum corporis sui quinq; milibus drachmis, & ducibus numerorum promeritam portionem largitus est: sed & militibus absentibus similia cō promisit. Consules itaque conuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte: quorum alij quidem semetipsos in ciuitate celarant, consultationem refugientes eorum: alij uero in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectū ueniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo seruiēdi cum segnitie uiuere, quàm possidētes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Veruntamen non amplius centum collecti sunt: quibus in commune de præsenti statu tractantibus,

medium: ad Chæream uerò cõuersus, cum multis alijs senatoribus, iustitiæ & uirtuti testabatur, eius laudãs cogitatum, & actum sine formidine completum, tyrannidem dicẽs ad nihilũ fuisse perductam, eò quòd iniuriarũ uoluptate fuerit eleuata: quippe cum non posset felix uita illi præberi, qui uirtuti probaretur odibilis, sed cum tali calamitate deficere, quali Caius, qui etiam ante coniuratorum consensum, proprium facinus sibi constituit inimicum, agendo iniurias diuersorum, & prouidentiam legis exterminando: ut quos habebat charos, sibi hostes efficeret, & sermone quidem alios eius esse peremptores, opere uerò semetipsum sine dubio perdidisse. Iam ergo surgebant de theatro custodiæ, quæ principio pernicioſæ fuerant, quãdo omnes abscedere festinabãt. Cuius mali tũc causa fuit Alcion medicus, abreptus quidem quasi ad curam aliquorum uulneratorum, & mittens qui cum eo erant, ut quasi ad medicinam necessaria deportarent: quos inde pro ueritate dirigebat, ut pericula declinarent. Interea conuentus agitur senatorum & plebis in fõro. Et populus quidem inquisitionem de Caij peremptoribus uehementius faciebat. Aderat & senatus: inter quos Asiaticus Valerius, uir consularis, stans in populo, tumultuantibus illis & dirum esse clamantibus, eò quòd imperator eis ignorantibus uideretur occisus: dum eum cuncti requirerent: qui sunt qui Caium interemerũt? Vtinam, inquit, ego. Ad hæc autem & consules edicta proposuerunt, accusantes Caium: atq; iubentes populo simul & militibus, ut ad propria remearent: populo quidem multam requiem promittentes, militibus autem honores, si tamen solita disciplina consisterent, & nulli quodlibet contumeliæ genus inferrent. Erat enim metus, ne forsitan exasperati mala ciuitati facerent, & ad rapinas aut ad templorum spolia uerterẽtur. Conuenerat itaq; omnis multitudo senatorum, & maxime consentientes adu

tes aduersus Caium: fiducia iam utentes, & in contemptu maximo constituti, quasi in eis respublica resideret.

Sentii oratio pro libertate Romana, & mors uxoris filiæq; Caii. CAP. II.

INterea subito de domo raptus est Claudius. Milites enim facto concilio, alterutri de rebus agendis dedere sermonem. Videbant enim impossibile fore, ut tantis rebus existentibus quis rempublicam gubernaret: nec sibi utile, si quis illorũ qui cooperatores in nece Caij fuerunt, ad imperium peruenireț: sed bonum esse si nondum perfectis rebus Claudium principem facerent, defuncti patruum, & omnium senatoria dignitate præcipuum, uirtute maiorum fultum, militari disciplina pariter eruditum. Hunc deliberauerunt, in medio statuentes, imperatorem facere: dignitatibusq; solennibus honorare. Sentius itaque Saturninus, licet Claudij cognouisset raptum, & quasi pro laude fugientem, qui uidebatur quidem ad hoc inuitus accedere, non tamen declinabat integra uoluntate, stans in medio senatus, nihilq; metuens, apud liberos fortesq; uiros perorauit hæc dicens: Licet incredibile sit ô Romani, libertatis nos acquisisse dignitatẽ, eò quòd longo tempore nobis abfuerit: ueruntamen tenemus eam incertam quidem, quantum ad magnitudinem pristinæ seruitutis: sed tamen alacritatem ferre possibile est, si eius felicitatem nequiuerimus amittere. Satis est enim, & una hora sensum uirtutis habentibus, cum secura uoluntate in libera patria uitam degere, & legibus florentibus aliquando communicare. Ego siquidem iam prioris libertatis oblitus, quã olim quidem amisimus, nunc autem magna beatitudine retinemus, reuerentiam exhibendam his, qui geniti in ea atque nutriti sunt, & non minorem à dijs honorem his uiris præbendum esse decerno: qui licet sero & in hac ætate nos eam gustare fecerunt, ita ut etiam in futuro seculo

eius præmia teneamus. Sufficiet itaq; etiam hæc dies, & iuuenibus nostris, & quicunq; senuimus: senibus quidem, quando eius conspicientes libertatem, cum dulcedine moriemur: iunioribus autem, eò quòd sit eis doctrina uirtutis. Vnde constat uiros esse istos, quorum labore consistimus, propter hæc quæ nuper gesta noscuntur: quia nihil quàm cum uirtute degere maius est, de qua consueuit libertas humana solum modo cogitare. Ego siquidem antiqua noui auditu cognoscens: quæ uerò uisu conspexi, ualde sunt grauia. Malis enim ingentibus inuaserunt rempublicam principes tyrannidum, prohibentes utiq; omnem uirtutis modum, & magnanimitatis officium, libertati derogantes, docentes blandimenta pariter & timorem eò quòd principum uoluntati cuncta subijciũtur. Ex quo enim Iulius Cæsar potestatem populi soluit, & ornamenta legum comprimens, rempublicam conturbauit, iustitiam præuaricatus, & sua delectatione uictus, nihil est mali quod non irruit ciuitati, successoribus adinuicem imperium sibi detrahentibus, ad destructionem scilicet patriæ libertatis, & ut præcipue in defectum robur ciuium deueniret, arbitrati suam esse munitionem, si uitiosis uterentur hominibus, & uirtute præcelsos, non solùm gloriæ immanitate priuarent, sed etiam ad mortem usque perducerent. Singuli nanq; regnantium quæq; sunt grauia commiserunt. Quorum Caius, qui hodie mortuus est, amplius extitit sæuior uniuersis, qui nõ solùm in ciues, sed etiam in cognatos pariter & amicos effrænatum intulit suæ ferocitatis insaniam, iniuste pœnas exigens, & ueluti furiosus in homines atq; deos ferus existens. Nihil etenim tyrãnus suauitatis habere potest. Non'ne cum iniuria uobis abusus est? Non'ne in pecunijs uos & coniugibus contristauit? Non'ne omne uotũ uestrum precibus angebatur insistentibus inimicis? Aduersa quidem tyrannis cuncta libertas est, nec eis unquam

fauere

faueri poteſt: ſed nec ipſi, qui cõſentiunt eis, patiuntur turpia ſuſtinere. Sentientes nanq; tyranni quibus malis inſignes uiros affligãt, & eos uidentes patienter talia ſuſtinere, nec tamen ignorare quod geritur, ſed ſolatium expectare, hoc ſolummodo ſuam credunt comparare ſecuritatem, ſi eos potuerint penitus amputare. His igitur erepti malis, & ſub alterutra ueſtri ditione cõſtituti, quòd reipublicæ maxime prodeſt, & ad præſentem reſpicit deuotionẽ, inſidijs amputatis, & reſtituta republica, iuſtum eſt utilitati communi prouideatis, & quod placet non imminente periculo cenſeatis: quãdo nõ erit dominus, qui rempublicam gubernaturus eligitur, ut ciuitatem lædere, & imperiali iure cuilibet loquenti pœnarũ multa genera poſſit inferre. Sub tyranno ſiquidem quod illi diſpliceat dici non poteſt, nec diuerſa ſententia reluctari. Hactenus igitur amittentes delectationẽ pacis, & cõſueti degere modo ſeruili, importabiles incurrentes erumnas, etiam proximis malorum uidebamur autores: fugientesq; cum uirtute mori, nouiſſima confuſione peribimus. Quapropter primitus tyrannicidis decernite honores egregios, & maxime Caſsium Chæream principem fortium uirorum annũtiate, qui cum alijs uir unus & conſilio, & opere acquiſitor noſtræ libertatis apparuit: cuius nunquam dignum eſt obliuiſci, qui contra tyrannidem noſtra pro libertate primus conſilium ſumpſit, & ſemetipſum periculo pro ſalute noſtra ante cunctos ingeſsit. Opus eſt enim optimũ, & uiris liberis beneficiũ opportunũ præſtantibus, aliquid recompenſare dignum: qualis ſcilicet uir iſte circa uos extitit, non ſimilis Caſsio & Bruto, qui Caium Iulium peremerunt. Illi nanq; ſeditionis principia bellorumq; ciuiliũ, ſubuerſionem ciuitatis excitauerunt: hic autem cum tyrannicidij graſſatione, etiam malis eius priuauit urbem. Sentius itaq; his ſermonibus uſus eſt, ſenatu delectabiliter audiẽte, & equi-

tibus Romanis, qui præsentes erant. Quo facto, quidam Trebellius Maximus insiliens, anulum de digito traxit, habẽtem lapidem clausum, in quo forma Caij cælata uidebatur: quem ille sibimet studio dicendi, quæ suadebat impleri, fuerat oblitus auferre. Et cælatura quidem est agnita, nox autem continuo subsecuta. Chæreas uerò cum signum à cõsulibus petisset: & illi libertatem ei dedissent, miraculum fuit cunctis, & ueluti incredulitas, quia reuersa uideretur ad consules hæc potestas. Hi siquidem, antequàm tyrannus inuaderet ciuitatem, rebus militaribus ciuilibusq; præsidebant, qui senatui consentiebant. Chæreas uerò percepto signo militantibus præsidebat. Erant autem cohortes quatuor, quibus uiuere sine principe magis quàm sub tyrannide complacebat. Milites itaq; cum tribunis abibant, & populi discedebant læti, hanc spem habẽtes atque cogitationem, quasi ipsi gubernationem reipublicæ rursus acquirerent, & nequaquam alij subiacerent: inter quos Chæreas præcipuus existebat. Igitur Chæreas periculum credens, si Caij uxor & filia superessent, & non omnis domus eius pariter deperiret: quando si quis ex eis derelinqueretur, non hoc sine peste ciuitatis lethoq; constaret: insuper & propositum suũ perficere, & odium quod circa Caium habebat, explere festinans, misit Lupum, unum tribunorum, qui uxorẽ Caij filiamq; perimeret. Erat enim is Lupus cognatus Clemẽtis, cui hoc officiũ tradiderunt, quatenus uel hoc opere & uirtute tyrannicidij particeps esset, & quasi in omnibus uideretur insidijs prioribus consensisse. Quibusdam uerò coniuratorum crudele uidebatur, ut cõtra mulierem taliter uteretur, dicentibus Caium sua magis natura malis usum, quàm uxoris consilio facinora molitũ, quibus & ciuitas uexata esset, & flos ciuium deperisset. Et illi quidem his assertionibus eam defendere nitebantur: omnium autem malorum quæ à Caio gesta fuerant,

fuerant, hæc erat caput. Caio nanq; dederat poculum, ut eius mentem suo posset subiugare seruitio & amori: & incantationibus ad uesaniam transformatum ita sibi deuinxerat, quatenus fortunæ omnium Romanorum, & totius urbis cui præsidebat, ei subditæ uiderẽtur, nihilq; defensores eius ualere potuerunt. Missus itaq; Lupus, in nullo moratus est ministerium eo momento differre, ne culpabilis esset in his, quæ ei pro utilitate publica uidebantur iniuncta: uenlensq; ad palatium, inuenit Cæsoniam Caij coniugem, iuxta uiri corpus humi prostratum, & omnes in luctu positos, sicuti moris est mortuis exhiberi corporibus: eratq; sanguine uulnerũ eius plena, & maxima calamitate circundata: necnõ & filia iacebat simul: nihil illic aliud audiebatur, nisi culpa Caij, tanquam non bene gubernantis, & quia uxor eius frequẽter talia uẽtura prædixisset. Hæc enim ratio & tunc, & nunc similiter existimatur, & in omniũ mente sita est circa eos qui compatiuntur. Alij nanq; dicebant, quia suasisset Caio, ut recedẽs à sæuitia & crudelitate ciuiũ, humiliter & cũ uirtute rempub. gubernaret: qui cũ in sua feueritate uiueret, propter talia deperisset: alij uerò, quia cũ sermo de cõiuratis peruenisset ad Caium, suasisset illa, ut sine ulla dilatione uelociter cũctos placaret, quia licet nihil iniuste tẽtasse aliqui probarẽtur, tamẽ hoc agẽs cũcta pericula declinaret. Quæ igitur à Cæsonia dicta sunt, & quæ de ea homines dicebãt, hæc sunt. At illa cum uidisset uenientẽ Lupum, corpus Caij monstrabat, & ut ad proximũ ueniret, eum cum lacrymis exorabat. Cumq; eum uidisset mente attonitum, & nulla compassione motum, cognoscens ad quod uenerat, ei suum iugulum præparabat: & lugens eã promptius faciebat, quæ agere soliti sunt, qui in uitæ desperatione constituuntur. Tum inuitauit eum, ut quæ decreta fuerant, non moraretur implere. Et illa quidem magnanimiter à Lupo hoc modo

perempta est, & super eã filia pariter extincta est. Caius igitur quarto imperij sui anno, minus quatuor menses, ita defunctus est, uir & ante regnum nequitia summus, libidinibus subiugatus, derogationibus amicus, in rebus terribilibus timidus, & pronæ semper auidus potestatis, in quibus non oportebat nimie largus, acquirens diuitias occidendo, & contra leges agendo, & diuinitate ac legibus maiorem se esse studens, atq; uideri uolens. Is fauore populi sæpe deceptus, quæcunq; leges tanquam turpia sapiunt, sua credidit esse ornamenta, uirtutis & amicitiarum immemor, quando contra hæc cum illatione supplicij frequẽter exorsus est, inimicum sibi existimans quicquid uirtuti esset aptißimum, & in his quæ concupisceret, nullo contradicente cedens. Vnde etiam propriæ sorori permixtus, odium ciuium maxime cœpit habere, eò quòd simile aliquid longo tempore minime factum esse cõstaret. Opus autem magnum aut regium, nullum ab eo ad utilitatem præsentium temporum, aut futurorum reperitur gestum, nisi quod circa Rhegium & Siciliam, propter aduentum nauium frumenta ex Aegypto deferentium, horrea decenter instituit. hoc enim constat maximum, & nauigantibus utilißimum, quod tamen non uenit ad effectum: sed semiplenum ab eo, dum segnius cõstruitur, derelictum est. Cuius moræ hæc causa fuit, eò quòd rebus inutilibus, sibiq; placitis uoluptatibus studens, & illic expensas efficiens, melioris operis dereliquit utilitatem. Insuper fuit & rhetor optimus, Græca pariter & Latina lingua, ad dicendum uelocißimus, & ad intelligendum aliena opera præparatus: ita ut maiori oratione dictis contradiceret alienis, et acerrimo ingenio, meditationisq; labore, suum magis opus excellere dictionis fortitudine cõprobaret. Hunc nanq; Tiberius, tanquàm fratris nepotem, quem etiam habuit successorem, magna necessitate studuit eruditi, cum

ipse

ipſe eiſdem annis primo floruerit. Caius itaque puer colebat hæc, quaſi cognatus & imago principis. Ob quam rem ciuibus meruit præſidere, quòd non tamen obtinere prævaluit, neque ex eruditionis opere bona congregata ſeruare: ſed abuſus poteſtate, peruenit ad mortem. Difficile nanque eſt, ut illis poßit acquiri uirtus, quibus facile uidetur agere quo trahuntur. Initio ſiquidem, faciente eruditionis cauſa, amicis ſtudebat dignis zelo meliorum rerum: poſtea perductus ad iniuriam, onus & odium quod circa eum homines omiſſa priori deuotione gerebant, ad id uſq; deſcendit, ut ab eiſdem paſſus inſidias extingueretur.

Claudius in imperium à militibus uocatus, à ſenatu rogatur miſsis legatis, ſi cedere imperio noluerit, id eorum potius quàm militum autoritate uſurpet. CAP. III.

CLaudius igitur, ſicut dixi ſuperius, interruptione facta uiarum, egrediebatur de theatro: Qui Caio mortuo, & domo Cæſaris nece turbata, in anguſtia pro ſalute conſiſtens propria, & in quodam arctißimo loco deueniens ſe celabat: nullam periculorum cauſam, niſi ruborem formidans. Is enim cum priuatus eſſet, ſe mediocriter tractabat inter omnes, ſufficienter doctus, & diſciplina maxime Græca compoſitus, qui etiam ſe ab omni turbarum inquietudine ſubtrahebat. Tunc itaque, dum trepidatio populos obtineret, & omne palatium ferocitate militum plenum eſſet, & terror atque indiſciplinatio cunctos apprehendiſſet, ſummi duces in curia de his quæ forent agenda tractabant. Et Caij quidem interitum parui pendentes, eò quòd iuſte uideretur extinctus, quæ ſibi eſſent utilia potius cogitabant: quemadmodum bene cuncta diſponerentur. Cumq; Germani ad necem peremptores Caij requirentes, ſuæ magis quàm cunctorum utilitati conſulerent, Claudius turbatus, & nequaquam de ſalute ſua ſecu-

rus, maxime quia capita ferri uiderat Asprenatis, & quos cū eo constabat occisos: stabat in quodam loco super paucos gradus, obscuritate celatos. Tunc Gratus quidam militum in palatio uidens eum, nec perfecte præ obscuritate cognoscens, credens hominem esse, qui magis in eo loco insidias faceret: proxime ueniens, eumq; apprehendens agnouit, seq; requirētibus ait: Iste Germanicus est, eum constituamus imperatorē. Claudius uidens eos in suo raptu præparatos, & metuens ne propter Caium ipse quoq; moreretur, parcendum sibi esse poscebat, eisq; sua facta commemorabat. Tunc Gratus subridens, dexteram ei porrexit: & noli, inquit, de tua salute pusillanimis esse, cum te magis oporteat magnanimiter de imperio cogitare: quod dij auferētes Caium, mundoq; prospicientes, tuæ concessere uirtuti. Perge nūc, & maiorum tuorum recipe solium. Supportabatq; eum, nequaquam ualentem pedibus ambulare, propter timorem scilicet, gaudiumq; dictorum. Concurrebant autem circa Gratum etiam multi militum, & uidentes Claudium duci quasi ad supplicium rerum gestarum, tanquam pro uiro suaui ac quieto, & multa pericula in imperio Caij perpessō, dolebant. Pluribus autem militibus aggregatis, factaq; turba, fugæ totius plebis exortæ sunt. Tunc Claudio propter corporis debilitatem fugere non ualente, eum in uehiculo rapientes, pro eius incolumitate soliciti, cum fuga ad palatium deuenerunt. Qui locus, ut sermo tradit, primus in ciuitate Romana habitaculū dedit hominibus. Cumq; iam rempub. tenere uideretur, multo magis militum concursus procedebat, cunctis utiq; aspectum Claudij libenter inspicientibus, eumq; principem statuere festinantibus, pro fauore Germanici eius fratris, qui magnam gloriam suæ uitæ reliquerat uniuersis: insuper etiam cogitantibus de auiditate senatoriæ potestatis, & quæ pridem suo principatu deliquerant. Inter hæc

etiam

etiam rursus cogitabant, quia imperium deductum ad unum, periculo non careret: quando quodcunq; solus uellet efficere pro fauore senatui gratiam perpensaret sufficienter: inter alterutrosq; cogitabant, & quæ solent prouenire quotidie loquebãtur. Erant ergo diuisæ hæ sententiæ populi atq; senatus. Hi quidem dignitatem pristinã appetebant, & oneros um seruitium pro tyrannorum iniuria declinabant: populus autem inuidiam circa senatum habens, & auaritiam eius effugiens, in raptu Claudij pro imperatoris ordinatione gaudebat. Tũc itaq; bellum penè iam ciuile sub Pompeio flagrabat, quod tamen imperatore constituto sedatũ est. Inter hæc senatus agnoscens Claudium à militibus abreptũ, misit ad eum de suo cœtu uiros uirtute claros, qui eum admonerent, ut pro adeptione regni nullam uim faceret: sed magis ut senatui tantorum uirorum unus cederet, & communem utilitatem prospicientibus legibus subiaceret, utq; memor esset, quorum malorum prisci tyranni occasio fuerint ciuitati, & quæ sub Caio etiam ipse cum eis pericula pertulerit: neq; imitaretur tyrannidis onus, & iniuriam ab alijs grauiter irrogatam, sponte ad subuersionem patriæ coarmaret, sed ut magis priorẽ uirtutẽ suæ quietis ostenderet: quatenus ei honores liberiorũ ciuium, & legũ decreto succederent: quo facto, fauorem imperantiũ & quibus imperatur acquireret: quia si neq; obetemperare uellet, nec cederet autoritati senatoriæ, grandem manum ad resistendum haberent, & armatorũ copiam & famulorum multitudinem, quibus aduersus eum fortiter uterentur: maximum uerò sibimet esse remedium spei atq; fortunæ. Sed etiam deos non alijs præbituros esse solatia, nisi eis, qui cum uirtute & boni principio ad congressionem certaminis aduenirent, cum ipsi scilicet pro patriæ libertate pugnarẽt. Et legati quidẽ Verannius & Brachus, ambo tribuni, his utebantur uerbis, & prostrati

Claudium

Claudium suppliciter exorabant, ne bellorum ac subuersionis foret occasio ciuitati: uidentes utiq; eum multitudine militum circũseptum, & in comparatione illius exercitus cõsulis nihil esse: suadebantq; simul, ut si appeteret principatum, à senatu magis sibi datũ acciperet, quòd esset prosperius atq; felicius, si non cum iniuria, sed cum fauore decernentium potius imperaret. Claudius igitur sciebat quidem cum qua senatus arrogantia direxisset, & ad præsens miti sententia mediocriter se tractabat: sed tam propter metum & instantiam militum, quàm regis Agrippæ præceptum cogebatur tantum principatum qui sponte uenerat, cedere non debere.

Calliditas Agrippæ erga senatum. Dissensio senatus & populi: & cædes coniuratorum. CAPVT IIII.

IGitur Agrippa, completis solennibus circa mortem Caij, à quo fuerat honoratus, & eius lecticam lugubriter prosecutus, agnoscens Claudium à militibus raptum, festinabat ad eum. Quem turbatum inueniens, & paratum ut senatui cederet, exacuit monens, ut imperium sibi defenderet. Cumq; talia dixisset, abscessit. Quem cum senatus euocasset ad curiã, unguens caput unguentis, quasi ab scorto remearet, senatum interrogabat quid de Claudio gereretur. Illis autem quæ gesta fuerant dicentibus & consulentibus quam ipse sententiam posideret, paratum quidem se mori pro gloria curiæ sermone professus est, & tractandum suasit de utilitate cunctorum: opus esse dicens, si resistere Claudio uellent, armis atq; militibus, quibus eum uiriliter expugnarent: ne forsitan imparati incidere uiderentur in malis. Respondente uerò senatu, armorum copiam & pecunias abundare, sed etiam militum copiam aliquam partem congregandam, quatenus libertas seruis emergeret: Opto, inquit Agrippa, ô curia, peragere uos quæ desiderij uestri sunt: dicendũ tamen est indubitanter, quod credo

credo fore pro uestra salute. Scitis militiam, quæ pro Claudio pugnat, longo tempore armis imbutam: nostra uerò pars hominum est incerta fluctuatio & turba multorum, & seruitute inopinabiliter liberata, retineri difficilis. Nos verò aduersus expertos bella suscipimus, producētes uiros neq; gladios sciētes educere. Quapropter mihi uidetur esse mittendū ad Claudium, qui suadeant componendam esse huiusmodi causam. Si censetis etiam me legatione fungi, paratus sum. Hæc cum dixisset, cūctis consentiētibus, missus cum alijs, Claudio tumultum senatus exposuit: eumq; magis latenter exacuit, imperialiter & dignitatis potestate respōdere. Tunc Claudius ait, nō esse mirabile, si imperatorem non libenter exciperet curia, quæ crudelitate priorum principum fuerat uulnerata. Sed dū eius mansuetudinem præguſtaret, cum nomine tantū ipse princeps foret, opere uerò communitas imperaret, eò quòd multarum uariarumq; rerum uideretur expertus, prospere eius imperium sibimet obuenisse gauderet. Et legati quidem hæc audientes uerba, reuersi sunt ad senatum. Claudius autem cōgregato exercitu loquebatur, ab eis iusiurandum secum permanendi accipiens, donauitq; singulos custodum corporis sui quinq; milibus drachmiis, & ducibus numerorum promeritam portionem largitus est: sed & militibus absentibus similia cō promisit. Consules itaque conuocauere senatum ad templum Triumphatoris, adhuc existente nocte: quorum alij quidem semetipsos in ciuitate celarant, consultationem refugientes eorum: alij uero in agros proprios sunt egressi, prospicientes, quoniam si res ad effectū ueniret, in libertatis desperatione consisterent, præstantius iudicantes, sine periculo seruiēdi cum segnitie uiuere, quàm possidētes dignitatem patrum, sub salute dubia commanere. Veruntamen non amplius centum collecti sunt: quibus in commune de præsenti statu tractantibus,

bus, repente clamor congregati exercitus est emissus, petentiũ ut militaris imperator eligeretur, & nequaquam principatus Romanus multis solueretur. Et hoc quidem milites apud semetipsos decreuerãt, ne cunctis simul, sed uni traderetur in periũ, hoc tantum senatui concedentes, ut ipsi qui dignus uideretur eligerent. Ob quam rem contraria erant uota senatus & populi: multo magis autẽ tam pro amissione gloriæ libertatis, quàm pro formidine Claudij. Erãt uerò qui eligerent alios ex genere nobilium, dignitatibus & coniunctione coniugum præpollentes. Minutianus nanque Marcum fortitudine dignum, qui Iuliam Caij sororem habebat uxorem, studebat eligere, ut rerum culmine potiretur. Consules uerò diuersis occasionibus differebant. Sed etiam Valerium Asiaticum Minutianus anteponebat, & penè homicidia facta sunt desiderantium principatum, ut Claudio quoquo modo repugnaretur. Monomachorum uerò turba non parua militum, per noctem ad ciuitatis custodiam positorum, concurrebat ad Claudium. Quapropter alij nouam urbis libertatẽ, alij quoq; Claudium metuentes, à cõsulibus abscesserunt. Diluculo autẽ Chæreas cum socijs aduenies, & ad medium transeũtes uerba facere nitebantur ad milites. Quos dum multitudo uidisset silẽtium postulantes, & dicendi initia facientes, continuo disturbauit: non acquiescens eis ut aliquid allegarent, eò quòd ipsi ad monarchiam pariter conspirassent. Tum regnaturo fauebant, tanquam non patientes senatui cedere potestatem, qui etiam si imperare niterentur, milites non sinerent interfectores Caij regnare. Inter hæc igitur Chæreas iram non ferens, imperatorem poscenti populo daturum se promisit ducem, qui ei signum abeunti deportaret. Erat enim hic Ethicus, agitator prasinus, Caio & militibus circa solennitates Circensium & seditiones atq; opera inhonesta deuotus: multáq; Chæreas opprobria

probria ſibi reluctantibus inferebat, ſed & Claudij caput ſe dicebat ablaturum. Peßima nanque eſt inſipientia cum furore. Milites ergo non reuerentes uerba Chæreæ, ſed euaginantes gladios, & ſigna tollentes ad Claudium deuenerunt, communicaturi cum illis qui etiam præbuerant iuſiurandum. Conſules autem & ſenatus in deſolatione relicti ſunt, non differentes aliquid à priuatis: eratq; eis formido pariter & anguſtia ignorãtibus quid paſſuri forent, dum Claudius prævaleret: & ſibimetipſi adinuicem derogabãt, & pœnitentiam facti gerebant. Sabinus autem unus interfectorum Caij, trãſiens ad medium, prius ſemetipſum interficere minatus eſt, quàm Claudium principem conſtitui, & ſeruitute ſe damnari uideret. Sed & Chæream hanc magnanimitatem aſſequi compulit: qui dum cõtempſiſſet Caium, & primus autor bonæ fuiſſet uitæ, neq; ſic patriæ uindicare potuit libertatem. Chæreas autem de morte quidem in nullo dicebat eſſe dubitandum, uelle tamen mentem Claudij trutinare. & illi quidem in his erant: ad milites autem omnis undique populus concurrebat. Interea Q. Pompeius dum accuſaret milites, & pro libertate ſenatus ſupplicaret, impetu facto euaginatis gladijs, niſi mitis Claudius prohibuiſſet, opus in eum necis impleuerant. Tunc Claudius ereptum conſulem à periculo, fecit ſibi aßidere. Senatores autem qui cum Quinto fuerant, non ſimili honore ſuſcepit. Nam quidam eorum etiam plagis affecti ſunt, & ad eum uenire compulſi. Apronius autem uulneratus effugit, eratq; periculum uniuerſis. Tunc rex Agrippa accedens ad Claudium, poſtulauit ut circa ſenatum mitis exiſteret, dicens quia ſi quid crudelitatis exerceretur in curia, non eſſet ſuper quos eius conſiſteret iam poteſtas. Claudius autem his flexus, ſenatum ad curiam conuocauit. Cumq; de palatio per ciuitatem ipſe procederet, obſequentibus in eius proceſſu militibus,

cum

cum multo nimis impetu atque ridiculo Caij interfectores in publicũ proruperunt, Chæreas & Sabinus, prohibentes eum mandato Pollionis, quem ante paululum Claudius ducem custodum corporis instituerat. Claudius itaq; dum ad palatium denuo uenisset congregans alios, protulit sententiam in Chæream: quibus opus quidẽ uidebatur esse præclarum. Sed Pollioni præcipue causam mortis applicabant, qui tantum opus fieri persuaserat, & ut ipse pariter pro metu futuri, temporis deperiret, iustum esse clamabãt. Ducebatur itaq; Chæreas ad mortem, & cum eo Lupus, sequebanturq; multi Romanorũ. Dicitur autem quia Chæreas magnanimiter hanc cladem exceperit, non solùm uultu nequaquam depositio, sed etiam Lupum resolutum in lacrymas obiurgando. Cumq; turba ad uidendum prosequeretur, dum uenisset ad locum, requirebat militem, si interficiendi meditationem haberet: rogauitq; ut gladium ad necem suam deferret, quo Caium ipse uidebatur occidisse. Et feliciter ergo mortuus est Chæreas, unius uulneris percussione finitus: Lupus autem crudeliter est extinctus plurimarum ictu plagarũ, eò quòd ceruicem mollius præparasset ad necem. Post paucos uerò dies imminente festiuitate, Romani honorauerunt facta Chæreæ, petẽtes expiationem fieri, eò quòd eius memoriæ fuissent ingrati. Hoc itaque modo Chæreas uita priuatus est. Sabinus autem, dum eum Claudius non solùm absoluisset à culpa, sed etiam dignitatem quam habuerat remisisset, iniustum credens ut relinqueret coniuratos, semetipsum occîdit gladio: sic incumbens, ut eum usq; ad capulum uulnus absorberet.

De Agrippa honorato à Claudio, & edictis pro Iudæis.

CAPVT V.

CLaudius itaq; susceptos milites dispergens, edicta proposuit: & principatum Agrippæ, quẽ Caius ei præstiterat, ipse

ipſe confirmans, regem quoque collaudans, adiecit ei omne regnum Herodis, quod auus eius ſuper Iudæos & Samaritas habuerat. Et hæc quidem tanquam debitum proprij generis ei reſtituit. Abelan uerò Lyſaniæ, & quæcunque in Libano ſunt monte, ei de ſuo pariter adiecit imperio: & publicè in media ciuitate Romana, cum Agrippa fœdera celebrauit. Antiocho uerò regnum auferens, quod habebat, Ciliciam & Comagenen donauit ei. Diſtinxit autem Lyſimachum, antiquo ſibi amicitiarum iure coniunctum, qui etiam Antoniæ matris eius tutor extiterat, & circa Caium deuinctus erat: cuius filius, Beronicen Agrippæ filiam duxit uxorem: Quam, dum Marcus Alexander filius fuiſſet mortuus, reſumens uirginem fratriſuo Herodi Agrippa coniunxit, petens ei regnum Chalcidis à Claudio. Hoc itaque tempore, ſeditio inter Iudæos atque paganos in Alexandrina ciuitate ſurrexit. Moriente nanque Caio, ſub cuius principatu ab Alexãdrinis uidebatur afflicta Iudæorum gens, recepta fiducia, repentè ueniunt ad prælia. Claudius autem Aegypti præfecto mandauit, ut ſeditionem amoueret. Et ſupplicantibus ſibi regibus, Agrippa pariter & Herode, edictum miſit in Alexandriam, atque Syriam, huiuſmodi oratione conſcriptum: Tiberius Claudius Cæſar, Pius, Germanicus, tribunitiæ poteſtatis dicit: Notum eſt, Iudæos in Alexandria conſtitutos, qui etiam Alexandrini uocantur, cohabitaſſe temporibus priſcis Alexandrinis: & paria ciuitatis iura à principibus impetraſſe. Quod palàm eſt ex reſcriptis eorum, pariter & edictis. Sed poſtquàm noſtro imperio Alexandria per Auguſtum noſcitur ſubiugata, ſeruata ſunt eis iura ſua, à præfectis per diuerſa tempora deſtinatis: & nulla de legibus eorum mutatio facta eſt, tempore quo Aquila in Alexandria fuit. Moriente uerò Auguſto principe, ut fuerunt ſinguli eorum, in ſuis ſolennitatibus permanſerunt, neque coacti

ſunt religionis paternæ iura tranſcendere. Quapropter Alexandrinos eleuatos contra Iudæos ibidem conſtitutos, qui temporibus C. Cæſaris, pro uehementi eius ſuperbia ſimul & impudentia, quòd nollet gens Iudæorum patriam religionem tranſcendere, & illum Deum appellare, humiliati ſunt: præcipio, ut nequaquam propter impudentiam Caij, de iure Iudæorum aliquid auferre nitantur: ſed ſeruanda eis iura priora, manentibus utique in ſuis ſolennitatibus: quamobrem partem utranque præcipio magnam habere curam, ut poſtquàm fuerint hæc edicta propoſita, nulla de cætero turba fiat. Edictum ſiquidem in Alexandria pro Iudæis miſſum, huiuſmodi eſſe dinoſcitur. Quod uerò in omni orbe directum eſt, his continetur eloquijs: Tiberius Claudius, Pius, Germanicus, tribunitiæ poteſtatis, conſul ordinarius ſecundo, dicit: Petentibus me regibus Agrippa & Herode chariſſimis, quatenus eadem Iudæis iura concederem, in omni imperio Romanorum, quæ in Alexandria conſtitutis, libenter hoc præbui: non ſolum petentibus hoc concedens, ſed etiam ipſos, pro quibus rogatus ſum, dignos exiſtimans, propter fidem & amicitiam Romanis impenſam: præcipuè iuſtum eſſe decernens, ut neque Græcorum ulla ciuitas eorum iure priuetur, quoniam ad Dei culturam hæc facere noſcuntur. Optimum ergo iudico, Iudæos in omni orbe ſub nobis conſtituto, paternas ſolennitates ſine prohibitione celebrare: quibus iam nunc præcipio, ut hanc meam clementiam manſuete cuſtodiant: & ipſi aliarum gentium religionem nequaquam adnihilare pertentent, ſed ſuas leges obſeruent. Hoc igitur edictum meum, iudices ciuitatum atque coloniarum, & municipiorum, intra Italiam & extra eam, regesq; pariter & potentes, per proprios legatos tranſcribere uelint, propoſitumq; non minus triginta diebus eſſe in loco, unde ex humili ab omnibus legi poſſit. His igitur edictis in

ctis in Alexandriam, & in omnem terrarum orbem directis, ostendit Cæsar Claudius, quam uoluntatem circa Iudæos habuerit. Mox autem etiam Agrippam, reddito ei regno, maximis cumulatum donis, remisit ad propria: principibus prouinciarum atque præsidibus, literis suis scribens, ut ei honorem debitum exhiberent. Ille uerò dum meliori fuisset fortuna prouectus, cum celeritate reuersus est: ueniensq; ad Hierosolymam, gratificas hostias celebrauit, nihil quòd erat legitimum derelinquens: unde & multos Nazaræos tonderi præcepit. Auream uerò catenam, quam ei dederat Caius, factam ad instar ponderis ferreæ catenæ, in qua manus regiæ fuerant obligatæ, ut tristis fortunæ memoriam reuocaret, & testimonium de rebus melioribus perhiberet, in templo suspendit supra gazophylacium, ut & maximum eius indicaret casum, & simul ostenderet, posse eum qui corruerit, denuo suscitari. Hoc enim illius catenæ oblatio omnibus indicabat: quoniam rex Agrippa ex parua causa, antè quàm dignitatem acciperet, fuerat alligatus, & post paululum compedibus absolutus, ad regnum priscum clarius probatur euectus. Propter hæc ergo oportet intelligi, quia res hominum & lapsu faciente corruunt, & inclinatæ ad culminis fastigium sæpius reducuntur. Perfecte igitur Agrippa cultu exhibito Deo, Theophilum quidem Anni pontificatu semouit: & Boëthi Simoni, cui cognomentum erat Canthara, honorem eius attribuit. Duo etenim erant fratres Simoni, & Boëthus pater, cuius filiam habuit rex Herodes uxorem: sicut superius declaratum est. Cùm fratribus ergo sacerdotium habuit. Simonis autem Oniæ tres filij, in Macedonum principatu fuerunt, sicut in priori scriptura contradidi.

Iniuria Doritarum erga Iudæos, quomodo ulta est à Petronio. CAP. VI.

REx igitur Agrippa hoc modo ſacerdotes inſtituens, Hieroſolymitis compenſationem eorum deuotioni reſtituit: & uniuſcuiuſq; modum bene diſponens, affectuoſam præbuit largitatem. Præfectum uerò nulitiæ totius fecit Sylam, uirum qui multis laboribus ei ſæpe communicauerat. Igitur tempore paruo prætereunte, Doritæ iuuenes, præponentes ueneratione præſumptionem, cùm natura uiderentur audaces, tollentes Cæſaris ſimulachrum, in ſynagoga ſtatuere Iudæorum, quod opus Agrippam uehementer exacerbauit. Videbatur nanque ad deſtructionem paternarum legum eſſe celebratum. Pro qua re ad Publium Petronium præſidem Syriæ feſtinanter aduenit: & contra Doritas conqueſtus eſt ei: qui non minus indignatus, cum utique & ipſe tranſgreſſionem legum factam nimiam eſſe iudicaret, impietate indiſciplinatorum Doritarum, hæc cum magna indignatione ſcripta direxit: Publius Petronius, legatus Tiberij Claudij Cæſaris Pij, Germanici, primatibus Dorienſium dicit: Audiuimus, quoniam quidam ueſtrum tanta ſuperbiæ præſumptione ſint uſi, ut nec dictis Cæſaris Claudij Pij, Germanici ſubderentur: quibus ſancitum eſt, Iudæos obſeruationi paternarum legum eſſe dimittendos: uosq; omnia contraria feciſſe cognouimus, ſynagogam conſiſtere prohibentes Iudæorum, cum in ea poſueritis ſimulachrum Cæſaris, præuaricationem ſcilicet agentes non ſolum contra Iudæos, ſed contra ipſum imperatorem: cuius ſimulachrum melius poneretur in omni Iudæorum templo, quàm in debito loco: cum utique decreto Cæſaris ſit ſancitum, unumquenq; in locis ſuis habere poteſtatem. Veruntamẽ cum edictum imperatoris, præcipientis ut iure ſolennitatibus ſuis utantur, & cum Græcis pariter conuerſentur, contempſeritis, riſibile eſt ſi dicam cur mei iudicij fueritis immemores. quapropter eos qui contra edictum Cæſaris talia commiſerunt, cum etiam eorum iudices

indig

indignentur, quando non propria uoluntate asserunt, sed impetu plebis impletum, à centurione Proculo Vitellio ad me perduci præcipio, quatenus posßint gestorum reddere rationem. Primates uerò seu principes moneo, ut si nolint uideri hanc querelam sua uoluntate celebratam, culpabiles personas centurioni demonstrent, nullam seditionis aut litis relinquentes occasionem, quam scilicet malevoli uenari his operibus demonstrantur. Mihi nanque & charißimo meo regi Agrippæ, nulla potior cura est, quam ne gens Iudæorum occasionem sumat uindictæ gratia, & ut ad tumulum seditionis accedat. Vt autem apertius sciatis, quid et Cæsar ex huiusmodi causa præcepit: edicta eius Alexandriam destinata, huic scripturæ præposui: quæ licet omnibus nota esse uideantur, tum etiam apud tribunal meum charißimus mihi rex Agrippa hæc legit, allegans, ut non oporteat eis dona imperatoris auferri. Agit siquidem me pronuntiante, ut de cætero nulla seditionis aut turbæ quæratur occasio, sed unusquisque suæ religionis iura sectetur. Petronius igitur hoc modo quæ fuerant comissa, correxit, ut denuò nihil posset huiusmodi perpetrari. Rex autem Agrippa Simonem Cantharam pontificatu priuauit, & denuò Ionam Annæ constituit, eum scilicet existimans digniorem: cui tamen gratum non fuit tantam recipere dignitatem, pro qua re supplicabat, hæc dicens: Tu quidem ò rex meo honori congaudens, hanc mihi restituis proprio consilio dignitatem: licet me pontificatu nunquam dignum iudicauerit Deus: semel tamen cum indutus sim stola sacerdotij, sufficit mihi: prius enim sum dignius indutus, quàm nunc denuo recepturus. Tu uerò si modo uis, ut accipiat dignior hunc honorem, agnosce quia omni peccato mundior est apud Deum & apud te rex frater mihi, qui posßit ad hunc honorem dignus accedere. In his ergo sermonibus rex Agrippa collaudans Ionæ uoluntatem,

tem, præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo pòst tempore, Petronio ſucceßit Marſus, qui Syriam gubernabat.

Quid Agrippa egerit circa Sylam, Hieroſolymitas atque Berytios. CAP. VII.

SYlas igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat, & nec in periculorum eius communione receſſerat, ſed cum eo in manifeſtis laboribus atque neceßitatibus ſuccubuerat, circa eum magnam habebat fiduciam: concedereq; ſibi petijt apud eum parem honorem, pro amicitiarum priſtina firmitate, & nequaquam patiebatur ei legaliter obedire, ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando, oneroſus eſſe uideretur, cùm ſemetipſum immenſa arrogantia glorificaret, & regi ſæpius ad memoriam cauſas communis triſtitiæ produceret, ut ſtudium quod tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod dum crebrò faceret, ut mihi uidetur, impropérare beneficia noſcebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non eſt enim ignobilium temporum grata memoria: neque ſuauis agnoſcitur, qui frequenter ea quæ præſtat, improperat. Quid plura? dum frequenter Sylas regis prouocaret iram, & ille plus indignationi quàm rationi tribueret, non eum remouit à præfectura ſolummodo, ſed etiam tradendum uinculis in patriam deſtinauit. Cumq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata, & perſpecta ratione in memoriam reuocaſſet, quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remiſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ, dum cuncti quibus imperabat in letitia magna conſiſterent, Sylam reuocari iußit, ſecum ſcilicet comeſurum. Ille uerò modum libertatis, quem iuſtum eſſe credebat, uenientibus ad ſe non tacuit, dicens: En ad quem me honorem rex euocat, quem denuo poſt paululum ablaturus eſt: quippe

quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ custodiuit, qui iniurijs me afficere non quieuit. Cum qua ergo fiducia, aut qua conscientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eripui, quanta pericula sustinui, ut illi salus acquireretur & honor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula & carcerem tenebrosum. Nunquàm ergo horum obliuiscar malorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam post solutionem carnis & animæ hæc memoria reseruatur. Hæc loquens, poscebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouisset animo non posse mitigari, dimisit eum in carcere custodiri. Hierosolymorum uerò muros, qui circa nouam respiciunt ciuitatem, publicis sumptibus munitissimos latitudine & altitudine fabricatus est: & omni humano reddidisset tutamine fortiores, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari quod agebatur suis indicasset scriptis. Quamobrem Claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit, ut à murorum ædificatione cessaret. Qui mox ut agnouit, reluctandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus, & ad beneficia munifica præparatus, & ciuitatem proprijs sumptibus exornare non tardus, ita ut sua claritate muneribusq; gauderet, & fauorabiliter suæ uitæ iura disponeret, in nullo similis Herodi regi. Illi nanque mens erat callida, & ad supplicia præparanda, & aduersus odiosos sine retentatione pernicioſa, Græcis magis quàm Iudæis familiaris existens, & alienigenarum ciuitates sæpe nobilitans: impensa magna pecuniarum balneas, theatra, & templa, porticusq; constituens: Iudæorum uerò ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquam eis præbuit impensam, unde potuissent habere eius memoriam. Mores autem Agrippæ erant mansuetui, circa omnes beneficia similia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona suæ uoluntatis ostendens: circa suam gentem pro

modo benignus, & potius compaßione pronus. Grata ſiquidem ei commoratio atque frequens in Hieroſolymis erat, ſeq; in paterna ſolennitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat hoſtijs uiduata ſolennibus. Quidam igitur in Hieroſolymis uir, nomine Simon, qui putabatur mandata legitima perfectè diſcernere, multitudine in eccleſia conuocata, cum rex Cæſaream perrexiſſet, eum accuſare præſumpſit, quaſi non ſanctum & iuſtum: ſuadens, ut rex prohiberetur à templi limine, quò non niſi dignis ingredi liceret. Hæc ergo regi literis indicata ſunt à præfecto, quia Simon talia concionatus eſſet. Quem rex euocatum, dum tunc eſſet in theatro, ſedere iuxta ſe fecit, & ſub ſilentio mitißime requiſiuit: Dic mihi, inquit, quid horum quæ hic aguntur contra legem eſſe noſcitur? Ille urò nihil habens quod reſponderet, ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quàm ab aliquo crederetur, indicans etiam manſuetudinem conuenire regi potius quàm furorem, muneribus honoratum remiſit ad propria. Cum autem multis multa conceſſerit, præcipuè Berytios honorauit. Inſtruxit enim eis theatrum, amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum, & amphitheatrum copioſa impenſa conſtructum. Sed & balneas, & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum aut pulchritudinem fœdauit, aut magnitudinem quamlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largißime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebraret, muſica quæque illic inſtrumenta produxit, & uaria delectationum opera affluenter exhibuit. In amphitheatro autem multitudine gladiatorum ſuam largitatem cunctis oſtendit. Vbi uolens numeroſitate concertantium delectationem ſpectantibus exhibere, alios ſeptingentos pugnaturos emiſit: quoſcunque malignos habuit, in hac actione diſtribuens, ut & illi hoc modo pugnarent,

& opus

& opus belli uoluptas pacis exiſteret. Hos itaque paſſim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ, & obitu. CAP. VII.

His ſpectaculis celebratis, in Tiberiadem urbem Galilææ migrauit: eratq; inter alios reges ualde conſpicuus: ad quem uenit Comagenenſis rex Antiochus, & Emeſorum Sigerammus, & Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter & Herodes frater eius, qui & ipſe Chalcidis habebat imperium, habuitq; colloquium apud eos, ſuſceptione & amicitijs ualde digniſſimum, ita ut oſtenderet ſuæ ſapientiæ culmen: & in præſenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud Agrippam ita degentibus, Marſus Syriæ præſes aduenit. Verùm Agrippa rex, ſciēs eum honorabilem Romanis eſſe, proceſſit è ciuitate, occurſurus ei quaſi ab ſtadijs ſeptem. Hoc etenim principium inimicitiarum circa Marſum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marſo, & tanta pariter amicitia in ſuſpicionem repentè uenit: non credenti expedire Romanis, reges huiuſmodi habere conſenſum. Mox itaque ad unumquenque mittens, mandauit, ut non ſegniter ad propria remearēt. Hæc Agrippa dolenter accepit, & propterea Marſo quidem factus eſt ininicus. Matthia uerò pontificatu ſpoliato, pro eo conſtituit ſacerdotem Elioneum Cantharæ natum. Igitur cùm tertium annum in Iudæa compleſſet regno, uenit in Cæſaream ciuitatem, quæ primitus turris Stratonis appellabatur, ibiq; ſpectaculum ad honorem Cæſaris pro eius ſalute celebrabat: ad quam feſtiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium, ſimul & procerum unà conuenerat. Secunda uerò ſpectaculorum die, ſtola ueſtitus undique argento contexta, ita ut textus eſſet ualde mirabilis, uenit ad theatrum incipiente die, & primis radijs ſole Oriente demiſſis, argenti cla-

ritas repercussa fulgorem reddidit valde perspicuum, & oculis inspicientibus formidandum. Mox autem adulatores voces fauorabiles emittebant, quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur, Deum scilicet adpellantes eum, atque dicentes: Propitius nobis esto, quia licet hactenus te uelut hominem timuerimus, attamen iam nunc superioris naturæ te esse conspicimus. Has autem uoces rex nequaquam compescuit, nec impia eorum uerba compreßit. Pòst paululum uerò respiciens, uidit supra suum uerticem in quodam func sedentem bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo paßionem mortiferam corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respicienscq; suos amicos: Ego, inquit, ueßter Deus iam uitam mutare compellor. Repentè nanque increpitus sum, cùm mendaces ad me clamarent. Nam qui uocábar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à Deo. Viximus etenim non praue, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaque cùm dixisset, crescente dolore comprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter moriturus esset. Mox itaque cuncti cum coniugibus simul & liberis, lege patria in sacciis iacẽtes, deprecabantur pro rege Deum, & omnia luctu, gemituq; complebantur. Rex autem cùm in domo sublimiore iaceret, deorsum respiciens, atque uidens eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinque uerò continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum, septimum uerò regni. Quatuor nanque sub Cæsare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum uerò cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudæam percepit, & Samariam, atque Cæsaream, & tributa sui

ta ſui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuerſis mutuum ſumpſit. Nam cùm eſſet ualde munificus, ſupplicantibus larga munera conferebat, & dona ſine aliqua parcitate præbebat. Igitur cùm mors eius populis eſſet ignota, conſpirantes ſimul Herodes Chalcidis rex, & Telchi præfectus, & regis amicus, Ariſtonem quendam fideliſſimum miniſtrorum deſtinauerunt: & Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quaſi iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ.

CAPVT VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo conuerſatus, diſceſſit à uita: qui de ſuo genere filium dereliquit, Agrippam nomine, agentem ſeptimum & decimum ætatis annum, & filias tres: quarum alia quidem nomine Beronice, ſextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur eſſe coniuncta: uirgines autem duæ erant, Maria & Druſilla, Maria quidem decimum agens annum, Druſilla uerò ſextum. Eratq; deſponſata à ſuo patre Maria Archelao Chelciæ filio: Druſilla uerò filio Antiochi Comagenenſis regis, qui dicebatur Epiphanes. Cumq; mors Agrippæ cunctis innotuiſſet, Cæſarienſes & Sebaſteni benefactorum eius immemores, peßimas res egerunt, blaſphemantes uehementer, indecenterq; defunctum. Sed & militum quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adeuntes, & ſtatuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad loca fornicaria detulerunt: & ſtatuentes eas in publico, reclinantes eis fœdas contumelias inferebant: & turpiora facinora quàm dici fas eſt, ſceleſtis actibus adimplebat: celebrantes conuiuia publica coronati, & madentes unguentis & oleo, ſacrificia pariter exhibentes: prandiaq; ſibimet alterutri pro regia morte mittentes. Erant autem immemores non ſolùm Agrippæ, qui multas eis præbuerat largitates, ſed etiam aui eius

Herodis,

Herodis, qui ipſas ciuitates inſtruxerat, porticuſq; ſimul & templa claris probabatur fabricatus impenſis. Filius uerò defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, & alebatur à Cæſare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuiſſe defunctum, & Sebaſtenos, atque Cæſarienſes ei mortuo contumelias intuliſſe, graui dolore perculſus eſt: eratq; præparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret ſucceſſorem, uolens etiam inſiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat ſuper commendato ſuæ fidei puero: interrogans, quid & ipſis uideretur, utrum cogitata de hoc manere uel non, decernerent: qui perſpecto Cæſaris animo, prudentius aliquid conſiliati ſunt, collaudantes quidem benignitatis eius propoſitum, uoluntatem autem eius incautum eſſe dicentes, ut puero, qui nec pueriles annos exceſſerat, magnitudinem tanti regni committeret, cui eſſet impoſsibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos rectè locutos Cæſar, præfectum in Iudæam, totumq; regnum direxit Cuſpium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto præſtitit, ne Marſum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, euheret. Præomnibus autem Fado præcepit Claudius, ut Cæſarienſes, & Sebaſtenos pro defuncti contumelijs coërceret. Cohortem uerò Cæſarienſium, & Sebaſtenorum, & quinq; numeros in Pontum transferri iuſſit, ut ibidem militarent: & ex numeris Romanorum in Syria conſtitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iuſsione migrati ſunt. Mittentes nanq; legationem ad Claudium ſupplicarunt, & in Iudæa conſiſtere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus cauſa maximarum calamitatum Iudæis effecti ſunt, ſumentes initio ſemina belli ſub Floro. Quamobrem tempore quo Veſpaſianus uicit, ſicut pòſt paululum referemus, eos ex illa regione migrauit.

FLAVII

FLAVII IOSE-PHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber uigesimus.

De diſsidio Iudæorum, & Philadelphinorum compoſito, & de ſtola ſacerdotali. CAP. I.

MORIENTE ſiquidem Agrippa rege, ſicut in libro præcedente narrauimus, Cæſar Claudius miſit ſucceſſorem Marſo Caſſium Longinum, memoriæ conferens hoc defuncti, à quo uiuente rogatus fuerat, ne Marſus ulterius Syriæ præſideret. Fadus inter hæc, dum præfecturæ culmine in Iudæam ueniſſet, comperit Iudæos habitantes trans fluuium, contra Philadelphinos habentes contentionem pro finibus uici, cuius nomen eſt Meas. Erantq; illic armatorum plurimi congregati, qui præter uoluntatem primatũ ſuorum ſumentes arma, multos Philadelphinorum peremiſſe noſcuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accenſus eſt, eò quòd non eius reſeruaſſent iudicio, qui ſe dicebant à Philadelphinis fuiſſe læſos, ſed uſq; ad arma ueniſſent: Qui ſumens tres priores ipſius ſeditionis, alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antiban nomine iußit occidi: duobus autem reliquis, Amaramao, & Eleazaro fugam commiſit. Ptolemæus autem princeps latronũ, & qui multa mala Idumæis, & Arabis frequenter intulerat, non multò pòſt captus, & ad eum deductus, morte multatus eſt. Hoc itaque modo cuncta Iudæa latronibus eſt purgata, Fadi prouidentia, atque ſolicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos uocans ſacerdotes, & priores Hieroſolymitarum, admonuit eos, ut talarem tunicam, & ſacerdotalem ſtolam, qua ſolus pontifex indui ſolet, in Antoniæ caſtro reponerent: ut ſicuti prius, ſub Romanorum poteſtate iacêret.

Illi

Illi uero nequaquam contradicere præſumpſerunt, ſed rogabant Fadum, atque Longinum (nam & ipſe cum multo exercitu ad Hieroſolymam uenerat, metuens, ne præceptis Fadi multitudo reſiſteret Iudæorum) & ab eis ſuppliciter exorabant, ut ſinerent legationem ad Claudium deſtinari, quatenus ab eo peterent, ut ſacerdotalē ueſtem haberent in propria poteſtate: & ipſi ſuſtinerent, donec Claudij reſponſa perciperent. Illi uerò ita ſe hæc præſtare dixerunt, ſi eorum filij obſides præberentur. Quibus obedientibus, filiosq; danibus, legati ſunt miſſi. Cumq; Romam ueniſſent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, cauſam aduentus eorum (erat namque, ſicut iam prædiximus, apud prædictum Claudium) Cæſari ſupplicauit, ut eiſdem Iudæis concederet, mittens ad Fadum ſua ſcripta, quæ de ſacerdotali ueſte poſcebant. Vocans itaq; Claudius legatos Iudæorum, promiſit ſe concedere quæ petebant: iuſſitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrem huiuſmodi ad Fadum miſit epiſtolam. Claudius Cæſar, Germanicus, tribunitiæ poteſtatis, quinquies conſul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hieroſolymorum principibus, curiæ, populoq; Iudæorum, & cunctæ genti ſalutem. Agrippa meo pijſſimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos ueſtros, gratias agente, eò quòd habeam gentis ueſtræ ſolicitudinem, & cum ſumma deuotione pro ſacerdotali ueſte atq; corona ſupplicante, ut ſub ueſtrâ poteſtate conſiſtant: quæ ſunt à me poſtulata, concedo, ſicut uir fortiſſimus & mihi chariſſimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati conſenſi, primum quidē propter pietatē meam, uolens unūquenq; exhibere ſuam in paterna traditione culturam: deinde ſciens, quia dum hæc fecero, & ipſius regis Herodis, & Ariſtobuli iuuenis, potentium perſonarum, quorum circa me pietatem, & circa uos ſtu-

dium

dium esse cognosco, amplissimas amicitias collocabo. Scripsi uerò ob hanc causam & Cuspio Fado, meo procuratori. Nomina uerò literas deferentium hæc sunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Ioannes Iouis panis. data est x iii. Calendas Iulij, Consulibus Rufo, & Pompeio Syluano. Petijt autem à Claudio Cæsare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur esse commissum, potestatem templi & sacerdotum ordinationem: & omnia pariter impetrauit. Ex illo autem fuit apud omnes eius liberos hæc potestas, usque ad belli finem. Herodes itaque à pontificatu remouit Cantharam, & Ioseph Cami filium ei successorem dedit.

De Helena regina ad Iudaismum conuersa. CAP. II.

EO siquidem tempore Helena Adiabenorum regina, & filius eius Izates, ad solennitatem Iudæorum hac causa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, sororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, contigit, ut dum cum ea dormiret, super uentrem mulieris manum poneret per soporem, & quandam subito uocem audiret, præcipientem, ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uexaret, qui prouidente Deo & principium, & finem esset felicissimum possessurus. Qua uoce turbatus, repentè surgens, hæc dixit uxori, & natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium seniorem filium, nomine Monobazum, & alios filios ex alijs mulieribus procreatos. maximam tamen deuotionem quasi unigenito Izati desiderabiliter impendebat: pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat & odium, quando cuncti contristabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater apertè cognoscens, illis quidem ignouit: sciens quia hoc non agebant pro malitia,

tem, præbuit Matthiæ eius fratri pontificatum. Et non multo pòst tempore, Petronio succeßit Marsus, qui Syriam gubernabat.

Quid Agrippa egerit circa Sylam, Hierosolymitas atque Berytios. CAP. VII.

SYlas igitur præfectus regis Agrippæ, quoniam in omni fortuna ei fidelis extiterat, & nec in periculorum eius communione receßerat, sed cum eo in manifeßtis laboribus atque neceßitatibus succubuerat, circa eum magnam habebat fiduciam: concedereq; sibi petijt apud eum parem honorem, pro amicitiarum priſtina firmitate, & nequaquam patiebatur ei legaliter obedire, ita ut maxima ab eo beneficia poſtulando, oneroſus eſſe uideretur, cùm ſemetipſum immenſa arrogantia glorificaret, & regi ſæpius ad memoriam cauſas communis triſtitiæ produceret, ut ſtudium quod tunc circa eum gerebat oſtenderet. Quod dum crebrò faceret, ut mihi uidetur, improperare beneficia noſcebatur: cuius rex apertam fiduciam tolerare non potuit. Non eſt enim ignobilium temporum grata memoria: neque ſuauis agnoſcitur, qui frequenter ea quæ præſtat, improperat. Quid plura? dum frequenter Sylas regis prouocaret iram, & ille plus indignationi quàm rationi tribueret, non eum remouit à præfectura ſolummodo, ſed etiam tradendum uinculis in patriam deſtinauit. Cumq; eius ira longo fuiſſet tempore mitigata, & perſpecta ratione in memoriam reuocaſſet, quantos pro eo labores ille pertulerat, eius remiſit culpam. Die ſiquidem feſtiuo natiuitatis ſuæ, dum cuncti quibus imperabat in letitia magna conſiſterent, Sylam reuocari iußit, ſecum ſcilicet comeſurum. Ille uerò modum libertatis, quem iuſtum eſſe credebat, uenientibus ad ſe non tacuit, dicens: En ad quem me honorem rex euocat, quem denuo poſt paululum ablaturus eſt: quippe

quippe nec primos honores deuotionis exhibitæ custodinit, qui iniurijs me afficere non quiuit. Cum qua ergo fiducia, aut qua conscientia ad eum ueniam? Quantis malis eum eripui, quanta pericula sustinui, ut illi salus acquireretur & honor? pro quibus omnibus retributionem merui, uincula & carcerem tenebrosum. Nunquàm ergo horum obliuiscar malorum: mihi enim pro bonis actionibus, etiam post solutionem carnis & animæ hæc memoria reseruatur. Hæc loquens, poscebat ut regi dicerentur Agrippæ. Qui dum eum cognouisset animo non posse mitigari, dimisit eum in carcere custodiri. Hierosolymorum uerò muros, qui circa nouam respiciunt ciuitatem, publicis sumptibus munitissimos latitudine & altitudine fabricatus est: & omni humano reddidisset tutamine fortiores, nisi Marsus Syriæ præses Claudio Cæsari quod agebatur suis indicasset scriptis. Quamobrem Claudius rebellandi causa suspicatus hoc fieri, Agrippæ mandauit, ut à murorum ædificatione cessaret. Qui mox ut agnouit, reluctandum ei non censuit. Fuit etenim rex iste natura bonus, & ad beneficia munifica præparatus, & ciuitatem proprijs sumptibus exornare non tardus, ita ut sua claritate muneribusq; gauderet, & fauorabiliter suæ uitæ iura disponeret, in nullo similis Herodi regi. Illi nanque mens erat callida, & ad supplicia præparanda, & aduersus odiosos sine retentatione pernicioſa, Græcis magis quam Iudæis familiaris existens, & alienigenarum ciuitates sæpe nobilitans: impensa magna pecuniarum balneas, theatra, & templa, porticusq; constituens: Iudæorum uerò ciuitates nulla fabrica reparauit, nec aliquam eis præbuit impensam, unde potuissent habere eius memoriam. Mores autem Agrippæ erant mansuetui, circa omnes beneficia similia conferebat. Alienigenis quoque erat clemens, etiam in illis dona suæ uoluntatis ostendens: circa suam gentem pro

modo benignus, & potius compaßione pronus. Grata ſiquidem ei commoratio atque frequens in Hieroſolymis erat, ſeq; in paterna ſolennitate ſeu puritate ſeruabat: nullaq; dies præteribat hoſtijs uiduata ſolennibus. Quidam igitur in Hieroſolymis uir, nomine Simon, qui putabatur mandata legitima perfectè diſcernere, multitudine in eccleſia conuocata, cum rex Cæſaream perrexiſſet, eum accuſare præſumpſit, quaſi non ſanctum & iuſtum: ſuadens, ut rex prohiberetur à templi limine, quò non niſi dignis ingredi liceret. Hæc ergo regi literis indicata ſunt à præfecto, quia Simon talia concionatus eſſet. Quem rex euocatum, dum tunc eſſet in theatro, ſedere iuxta ſe fecit, & ſub ſilentio mitiſſime requiſiuit: Dic mihi, inquit, quid horum quæ hic aguntur contra legem eſſe noſcitur? Ille uerò nihil habens quod reſponderet, ueniam poſtulabat. Tunc rex circa eum magis placatus quàm ab aliquo crederetur, iudicans etiam manſuetudinem conuenire regi potius quàm furorem, muneribus honoratum remiſit ad propria. Cum autem multis multa conceſſerit, præcipuè Berytios honorauit. Inſtruxit enim eis theatrum, amplitudine & pulchritudine præcipua decoratum, & amphitheatrum copioſa impenſa conſtructum. Sed & balneas, & porticus celſis operibus exaltauit: nullaq; tenacitate ſumptuum aut pulchritudinem fœdauit, aut magnitudinem quamlibet imminuit: quorum omnium dedicationem largißime ac magnifice miniſtrauit. Cum igitur in theatro ſpectacula celebraret, muſica quæque illic inſtrumenta produxit, & uaria delectationum opera affluenter exhibuit. In amphitheatro autem multitudine gladiatorum ſuam largitatem cunctis oſtendit. Vbi uolens numeroſitate concertantium delectationem ſpectantibus exhibere, alios ſeptingentos pugnaturos emiſit: quoſcunque malignos habuit, in hac actione diſtribuens, ut & illi hoc modo pugnarent,

& opus

& opus belli uoluptas pacis existeret. Hos itaque passim hoc modo cunctos extinxit.

De magnificentia Agrippæ, & obitu. CAP. VII.

His spectaculis celebratis, in Tiberiadem urbem Galilææ migrauit: eratq; inter alios reges ualde conspicuus: ad quem uenit Comagenensis rex Antiochus, & Emesorum Sigerammus, & Cotys minoris Armeniæ, qui etiam in Ponto Polemoniaco regnabat: pariter & Herodes frater eius, qui & ipse Chalcidis habebat imperium, habuitque colloquium apud eos, susceptione & amicitijs ualde dignissimum, ita ut ostenderet suæ sapientiæ culmen: & in præsenti eos uideretur regaliter honorare. Sed his apud Agrippam ita degentibus, Marsus Syriæ præses aduenit. Verùm Agrippa rex, sciēs eum honorabilem Romanis esse, processit è ciuitate, occursurus ei quasi ab stadijs septem. Hoc etenim principium inimicitiarum circa Marsum fuit. Sedens enim in tribunali Agrippa, inuitauit alios reges: quorum concordia Marso, & tanta pariter amicitia in suspicionem repentè uenit: non credenti expedire Romanis, reges huiusmodi habere consensum. Mox itaque ad unumquenque mittens, mandauit, ut non segniter ad propria remearēt. Hæc Agrippa dolenter accepit, & propterea Marso quidem factus est inimicus. Matthia uerò pontificatu spoliato, pro eo constituit sacerdotem Elioneum Cantharæ natum. Igitur cùm tertium annum in Iudæa complesset regno, uenit in Cæsaream ciuitatem, quæ primitus turris Stratonis appellabatur, ibiq; spectaculum ad honorem Cæsaris pro eius salute celebrabat: ad quam festiuitatem omnis prouinciæ multitudo nobilium, simul & procerum unà conuenerat. Secunda uerò spectaculorum die, stola uestitus undique argento contexta, ita ut textus esset ualde mirabilis, uenit ad theatrum incipiente die, & primis radijs sole Oriente demissis, argenti cla-

ritas repercussa fulgorem reddidit ualde perspicuum, & oculis inspicientibus formidandum. Mox autem adulatores uoces fauorabiles emittebant, quæ nec illi bonæ pro ueritate uidebantur, Deum scilicet adpellantes eum, atque dicentes: Propitius nobis esto, quia licet hactenus te uelut hominem timuerimus, attamen iam nunc superioris naturæ te esse conspicimus. Has autem uoces rex nequaquam compescuit, nec impia eorum uerba compressit. Pòst paululum uerò respiciens, uidit supra suum uerticem in quodam fune sedentem bubonem: quem etiam mox esse malorum causam intellexit, qui fuerat ei aliquando bonorum. Mox ergo passionem mortiferam corde suscipiens, & uehementer uteri dolore percussus, respiciensq; suos amicos: Ego, inquit, uester Deus iam uitam mutare compellor. Repentè nanque increpitus sum, cùm mendaces ad me clamarent. Nam qui uocabar immortalis à uobis, ecce iam ducor ad mortem. Suscipienda est sententia, quæ profertur à Deo. Viximus etenim non praue, sed claritatem beatitudinis appetentes. Hæc itaque cùm dixisset, crescente dolore comprimebatur. Tunc cum festinatione ad regalia reportatus est. Et sermo est apud cunctos egressus, quia indubitanter moriturus esset. Mox itaque cuncti cum coniugibus simul & liberis, lege patria in sacciis iacẽtes, deprecabantur pro rege Deum, & omnia luctu, gemitúq; complebantur. Rex autem cùm in domo sublimiore iaceret, deorsum respiciens, atque uidens eos prostratos esse, nec ipse à lachrymis potuit abstinere. Quinque uerò continuis diebus uentris dolore confectus, uita priuatus est, habens annum ætatis quartum & quinquagesimum, septimum uerò regni. Quatuor nanque sub Cæsare Caio regnauit annis, cum Philippi quidem tetrarchia tribus, quartum uerò cum Herodis: tres autem reliquos sub Claudij compleuit imperio: in quibus & Iudæam percepit, & Samariam, atque Cæsaream, & tributa sui

ta ſui innumera auxit imperij. Multum tamen à diuerſis mutuum ſumpſit. Nam cùm eſſet ualde munificus, ſupplicantibus larga munera conferebat, & dona ſine aliqua parcitate præbebat. Igitur cùm mors eius populis eſſet ignota, conſpirantes ſimul Herodes Chalcidis rex, & Telchi præfectus, & regis amicus, Ariſtonem quendam fideliſſimum miniſtrorum deſtinauerunt: & Sylam, quoniam eorum erat inimicus, quaſi iubente rege peremerunt.

Quæ Agrippa mortuo contigerint iuniori Agrippæ.

CAPVT VIII.

REx igitur Agrippa hoc modo conuerſatus, diſceſſit à uita: qui de ſuo genere filium dereliquit, Agrippam nomine, agentem ſeptimum & decimum ætatis annum, & filias tres: quarum alia quidem nomine Beronice, ſextodecimo ætatis anno Herodi patris fratri uidebatur eſſe coniuncta: uirgines autem duæ erant, Maria & Druſilla, Maria quidem decimum agens annum, Druſilla uerò ſextum. Eratq; deſponſata à ſuo patre Maria Archelao Chelciæ filio: Druſilla uerò filio Antiochi Comagenenſis regis, qui dicebatur Epiphanes. Cumq; mors Agrippæ cunctis innotuiſſet, Cæſarienſes & Sebaſteni benefactorum eius immemores, peßimas res egerunt, blaſphemantes uehementer, indecenterq; defunctum. Sed & militum quæ tunc aderat multitudo, in domum eius adeuntes, & ſtatuas filiarum regis uirginum diripientes, pariter ad loca fornicaria detulerunt: & ſtatuentes eas in publico, reclinantes eis fœdas contumelias inferebant: & turpiora facinora quàm dici fas eſt, ſceleſtis actibus adimplebat: celebrantes conuiuia publica coronati, & madentes unguentis & oleo, ſacrificia pariter exhibentes: prandiaq; ſibimet alterutri pro regia morte mittentes. Erant autem immemores non ſolùm Agrippæ, qui multas eis præbuerat largitates, ſed etiam aui eius Herodis,

Herodis, qui ipſas ciuitates inſtruxerat, porticuſq; ſimul & templa claris probabatur fabricatus impenſis. Filius uerò defuncti, Agrippa erat tunc Romæ, & alebatur à Cæſare. Tunc Claudius audiens Agrippam fuiſſe defunctum, & Sebaſtenos, atque Cæſarienſes ei mortuo contumelias intuliſſe, graui dolore perculſus eſt: eratq; præparatus, ut eius filium Agrippam in illius regnum dirigeret ſucceſſorem, uolens etiam iuſiurandum quod cum illo habuerat confirmare. Et conuocatis amicis indicauit, quod deliberarat ſuper commendato ſuæ fidei puero: interrogans, quid & ipſis uideretur, utrum cogitata de hoc mgnere uel non, decernerent: qui perſpecto Cæſaris animo, prudentius aliquid conſiliati ſunt, collaudantes quidem benignitatis eius propoſitum, uoluntatem autem eius incautum eſſe dicentes, ut puero, qui nec pueriles annos exceſſerat, magnitudinem tanti regni committeret, cui eſſet impoßibile tanta gubernacula detinere. Cumq; uideret eos rectè locutos Cæſar, præfectum in Iudæam, totumq; regnum direxit Cuſpium Fadum: quo facto etiam honorem defuncto præſtitit, ne Marſum ad eius regnum, qui illi fuerat inimicus, euheret. Præomnibus autem Fado præcepit Claudius, ut Cæſarienſes, & Sebaſtenos pro defuncti contumelijs coërceret. Cohortem uerò Cæſarienſium, & Sebaſtenorum, & quinq; numeros in Pontum transferri iußit, ut ibidem militarent: & ex numeris Romanorum in Syria conſtitutis, eligerentur milites, qui eorum loca complerent. Sed nequaquam tali iußione migrati ſunt. Mittentes nanq; legationem ad Claudium ſupplicarunt, & in Iudæa conſiſtere meruerunt. Vnde etiam futuris temporibus cauſa maximarum calamitatum Iudæis effecti ſunt, ſumentes initio ſemina belli ſub Floro. Quamobrem tempore quo Veſpaſianus uicit, ſicut pòſt paululum referemus, eos ex illa regione migrauit.

FLAVII

FLAVII IOSE-PHI ANTIQVITATIS Iudaicæ liber uigesimus.

De dissidio Iudæorum, & Philadelphinorum compositio, & de stola sacerdotali. CAP. I.

MORIENTE siquidem Agrippa rege, sicut in libro præcedente narrauimus, Cæsar Claudius misit successorem Marso Cassium Longinum, memoriæ conferens hoc defuncti, à quo uiuente rogatus fuerat, ne Marsus ulterius Syriæ præsideret. Fadus inter hæc, dum præfecturæ culmine in Iudæam uenisset, comperit Iudæos habitantes trans fluuium, contra Philadelphinos habentes contentionem pro finibus uici, cuius nomen est Meas. Erantq; illic armatorum plurimi congregati, qui præter uoluntatem primatũ suorum sumentes arma, multos Philadelphinorum peremisse noscuntur. Hæc audiens Fadus, uehementer accensus est, eò quòd non eius reseruassent iudicio, qui se dicebant à Philadelphinis fuisse læsos, sed usq; ad arma uenissent: Qui sumens tres priores ipsius seditionis, alligari præcepit. Deinde quendam eorum Antiban nomine iußit occidi: duobus autem reliquis, Amaramao, & Eleazaro fugam commisit. Ptolemæus autem princeps latronũ, & qui multa mala Idumæis, & Arabis frequenter intulerat, non multò pòst captus, & ad eum deductus, morte multatus est. Hoc itaque modo cuncta Iudæa latronibus est purgata, Fadi prouidentia, atque solicitudine. Is enim Fadus tunc cunctos uocans sacerdotes, & priores Hierosolymitarum, admonuit eos, ut talarem tunicam, & sacerdotalem stolam, qua solus pontifex indui solet, in Antoniæ castro reponerent: ut sicuti prius, sub Romanorum potestate iacèret.

Illi

Illi uero nequaquam contradicere præsumpserunt, sed rogabant Fadum, atque Longinum (nam & ipse cum multo exercitu ad Hierosolymam uenerat, metuens, ne præceptis Fadi multitudo resisteret Iudæorum) & ab eis suppliciter exorabant, ut sinerent legationem ad Claudium destinari, quatenus ab eo peterent, ut sacerdotalē uestem haberent in propria potestate: & ipsi sustinerent, donec Claudij responsa peciperent. Illi uerò ita se hæc præstare dixerunt, si eorum filij obsides præberentur. Quibus obedientibus, filiosq; dantibus, legati sunt missi. Cumq; Romam uenissent, audiens Agrippa iuuenis defuncti filius, causam aduentus eorum (erat namque, sicut iam prædiximus, apud prædictum Claudium) Cæsari supplicauit, ut eisdem Iudæis concederet, mittens ad Fadum sua scripta, quæ de sacerdotali ueste poscebant. Vocans itaq; Claudius legatos Iudæorum, promisit se concedere quæ petebant: iussitq; ut Agrippæ gratias dignas exoluerent, cuius precibus hæc eis iura concederet. Quamobrem huiusmodi ad Fadum misit epistolam. Claudius Cæsar, Germanicus, tribunitiæ potestatis, quinquies consul, ordinarius quater, imperator decies, pater patriæ, Hierosolymorum principibus, curiæ, populoq; Iudæorum, & cunctæ genti salutem. Agrippa meo pijssimo, quem ego connutriui, & habeo mecum, perducente ad me legatos uestros, gratias agente, eò quòd habeam gentis uestræ solicitudinem, & cum summa deuotione pro sacerdotali ueste atq; corona supplicante, ut sub uestrà potestate consistant: quæ sunt à me postulata, concedo, sicut uir fortissimus & mihi charissimus Vitellius fecit. Huic itaq; uoluntati consensi, primum quidē propter pietatē meam, uolens unūquenq; exhibere suam in paterna traditione culturam: deinde sciens, quia dum hæc fecero, & ipsius regis Herodis, & Aristobuli iuuenis, potentium personarum, quorum circa me pietatem, & circa uos studium

dium esse cognosco, amplissimas amicitias collocabo. Scripsi uerò ob hanc causam & Cuspio Fado, meo procuratori. Nomina uerò literas deferentium hæc sunt: Cornelius Leo, Tryphon Theodionis, Dorotheus Nathelis, Ioannes Ioui panis. data est x III. Calendas Iulij, Consulibus Rufo, & Pompeio Syluano. Petijt autem à Claudio Cæsare & Herodes, frater Agrippæ defuncti, cui illo tempore Chalcidis regnum uidebatur esse commissum, potestatem templi & sacerdotum ordinationem: & omnia pariter impetrauit. Ex illo autem fuit apud omnes eius liberos hæc potestas, usque ad belli finem. Herodes itaque à pontificatu remouit Cantharam, & Ioseph Cami filium ei successorem dedit.

De Helena regina ad Iudaismum conuersa. CAP. II.

EO siquidem tempore Helena Adiabenorum regina, & filius eius Izates, ad solennitatem Iudæorum hac causa proueniente migrauerunt: Monobazus Adiabenorum rex, cui cognomen erat Bazeus, sororem Helenam amore captus duxit uxorem. Quæ dum ex eo haberet in utero, contigit, ut dum cum ea dormiret, super uentrem mulieris manum poneret per soporem, & quandam subito uocem audiret, præcipientem, ut manum de uentre eius auferret, ne infantem in eo uexaret, qui prouidente Deo & principium, & finem esset felicissimum possessurus. Qua uoce turbatus, repente surgens, hæc dixit uxori, & natum filium Izatem nuncupauit. Habebat autem ex Helena & alium seniorem filium, nomine Monobazum, & alios filios ex alijs mulieribus procreatos. maximam tamen deuotionem quasi unigenito Izati desiderabiliter impendebat: pro qua re ille inuidiam fratrum sustinebat. Habebat & odium, quando cuncti contristabantur, quia eum pater omnibus præponebat. Hoc pater apertè cognoscens, illis quidem ignouit: sciens quia hoc non agebant pro malitia,

malicia, ſed quoniam ſinguli fauorem patris habere deſiderabant. Izatem uerò, cùm pro eo ualde metueret, ne odio fratrum mali aliquid ſuſtineret, multis muneribus ſarcinatum, in caſtrum Paſini miſit ad Abennerigum regem, commendans ei nati ſalutem. Abennerigus autem libenter eum excepit, & pro multa deuotione, filiam ſuam Amacos nomine, ei dedit uxorem: donauitq; prouinciam, ex qua perciperet multa tributa. Monobazus autem cùm iam ſenectute grauaretur, & paucum ſibi tempus uiuendi ſupereſſe uideret, uoluit aſpectum filij antè quàm moreretur, inſpicere: & uocans eum, delectabiliter eſt amplexus. Cui dedit quoque prouinciam, quæ dicitur Carrorum, terra fertilis amomi, in qua etiam reliquiæ ſunt arcæ Noë, quæ ex imbrium diluuio liberata fertur, & hactenus uidere uolentibus demonſtratur. Commorabatur itaque Izates in hac regione, & Artabanem Parthicum ad Iudæam deſtinauit. Cumq; legibus crederet Iudæorum, ſtudebat & ipſe conuerti: & credens ſe perfectum non eſſe Iudæum, niſi ſignum circunciſionis acciperet, erat hoc agere paratus. Quod dum cognouiſſet mater eius, prohibebat, dicens ei ſore periculum: quia cùm eſſet rex, multorum acquireret inimicitias ſubiectorum, cùm peregrinas ſolennitates & ſuæ genti extraneas adimpleret: nec pati eos ſuper ſe regnare Iudæum. Et illa quidem hæc dicens, omnino prohibuit. At ille ad Ananiam uerba referebat: Qui matri dixit, atque interminatus eſt, quia niſi acquieſceret, repentè decederet. Cui mater ait: metuere ſe, ne cauſa omnibus indicata, periculum ipſe ſupplicij ſuſtineret, qui quaſi autor & doctor exiſteret operum indecentium apud regem. Tunc ille audiens hæc, reſpondit, quia poſſet etiam præter circunciſionem colere diuinitatem, ſi omnino decerneret apud ſe leges Iudaicas obſeruare: & hoc eſſe firmius quàm circunciſionem accipere: ueniamq; illi daturum Deum,

opus

opus hoc non implenti propter neceſsitatem, ſubiectorumq; formidinem. Tunc ergo rex huiuſmodi ſermonibus acquieuit. Poſt hæc autem cùm nequaquam ſuum deſiderium abieciſſet, Iudæum quendam alium de Galilæa uenientem, Melazarum nomine, & leges eruditum patrias inuitauit, ut circunciſionis opus impleret. Qui cùm intraſſet ad eum, & inueniſſet legem Moſeos legentem: Ignoras, inquit, ô rex Moſeos iura, & per hæc Deo facere uideris iniuriam. Non enim ſolùm legere, ſed primitus facere te oportet, quæ præcepta ſunt. Quàm diu ſine circunciſione permanes, legibus nequaquam noſceris obedire. Sed ſi nondum ex hoc legiſti legem, ut ſcias, quapropter hoc geratur, uel nunc lege. Hæc audiens rex, actum differri non pertulit, ſed ad aliam conuerſus eſt domum, & uocans medicum, quod præcipiebatur, impleuit. Tunc euocata matre, & Anania doctore, eis quod egerat, explanauit. Qui repentè non mediocri timore ſunt territi, ne cauſa cunctis manifeſtata rex periculum deiectionis incurreret, non patientibus ſubiectis uirum extranei Dei cultorem ſibimet ſupereſſe: ipſiq; pariter pericula ſuſtinerent: quaſi & huius rei uiderentur autores. Deus autem præſens erat, qui illorum metum non perduxit ad terminum. Nam cùm multa pericula & Izates, & eius filij ſæpius incurriſſent, eum ex ingentibus liberauit angustijs, & ſalutis dona conceſſit: oſtendens, quia reſpicientibus ad eum, & ipſi ſoli credentibus, nequaquam fructus pietatis auferetur. Sed hæc quidem poſtea explanabimus. Igitur Helena regis mater, uidens regem pacificè gubernare, & ſuum filium eſſe beatum, & ultra cunctas gentes prouidentia diuina religioſum, deſiderium habuit Hieroſolymitarum conſpicere ciuitatem, atq; cunctis hominibus diuulgatum Dei templum ſuppliciter adorare, & hoſtias pacificas offerre. Ob quam rem filio ſupplicauit. Quo matri petenti prone

consentiente, & multam præparationem itineris faciente, & plurimas dante pecunias, descendit in Hierosolymam, etiam filio multo eam itinere deducente. Cuius aduentus Hierosolymitis tunc profuit ualde. Nam dum eorum ciuitatem illo tempore fames apprehendisset, & multi fuissent egestate consumpti, Helena regina misit quosdam suorum, alios quidem ad Alexandrinam urbem, ut frumenta ex eius pecunijs compararent: alios Cyprum, quatenus caricas ex abundanti deferrent. Cumq; uenissent hæc onera deportantes, alimenta indigentibus illa diuisit. Quapropter genti nostræ beneficiorum suorum maximam memoriam dereliquit. Cuius filius Izates audiens hanc famem, multas pecunias Hierosolymitarum primatibus destinauit. Et alia quidem multa bona hi principes in nostra ciuitate gesserunt, quæ postea declarabimus.

De gestis Izatis regis, & obitu. CAP. III.

ARtabanus itaq; rex Parthorum, sentiens sibimet satrapas inimicos, degere apud eos sibi iudicauit incautum. Quapropter decreuit pergere ad Izatem regem, salutem apud eum inuenire se credens, & ita ad regnum proprium remeare. Sumptis ergo cognatorum, atq; familiarium circa mille uiris, uenit ad regem Izatem. Cumq; ipse illum apertè nosset, Izates uerò Artabanum penitus ignoraret, inueniens eum in itinere constitutum, & astans ei, prior secundum morem patrium adorauit. Deinde: O rex, inquit, nec me despexeris tuum seruum, nec circa supplicem sis superbus: miser enim rerum mutatione factus, existens ex rege priuatus, tuum posco solatium. Perspice siquidem inconstantiam fortunæ, & hanc scito esse communem, & uim similem habituram. Nam si me sine uindicta despexeris, erunt audaciores plurimi circa alios etiam reges

reges. Hæc ergo Artabanus cum lachrymis edicebat, capite reclinato deorsum. Izates autem ut eius nomen audiuit, & Artabanum suppliciter sibi respexit astantem, mox ex equo desiliens: Habe, inquit, fiduciam ô rex, nec te præsentia fata confundant. Velociter enim erit tibi mutanda tristitia: amicum nanque me & auxiliatorem inuenies plus, quàm credis: aut enim in Parthorum regno te rursus, aut in meo constituam regem. Hæc dicens: Artabanum imposuit equo, ipse uerò pedibus sequebatur, honorem tribuens ei, quasi regi maiori. Respiciens igitur hoc Artabanus, grauiter tulit: & per præsentem fortunam, honoremq; iurauit, descensurum se, nisi ille rursus ascenderet, atq; præiret. Tunc ille in equum ascendens, eumq; ad regalia sua perducens, omnen ei honorem libenter exhibuit: & in consessu, atque conuiuijs primum recubitum ei parauit, non præsentem fortunam intendens, sed eius pristinam dignitatem, eumq; ratione frequenter consolatus est, quia communes sunt omnibus fortunæ permutationes hominibus. Scripsitq; Parthis, suadens eis ut Artabanum susciperent regem, promittens eum pristinorũ in se non habere memoriam, simul & iuramenta præbens. Parthis uerò susciperе quidem se uelle eum non negantibus, sed non posse dicentibus habere regem, eò quòd Cinnamum iam constituissent principem, ne fortè certamen inter eos emergeret: agnoscens eorum Cinnamus uoluntatem, mandauit, ut ueniret Artabanus, regnũ propriũ recepturus. Cui utiq; credens Artabanus, reuersus est: occurritq; ei Cinnamus, & adorans cum, & regem simul appellans, auferens de suo capite, imposuit eius uertici diadema. Sic igitur Artabanus per Izatem rursus in regnum, unde per proceres suos ceciderat, restitutus est: nec fuit immemor beneficiorum in se gestorum, sed Izatem magnis muneribus redonauit. Nam & tiara recta ei permisit uti: & in aureo

lecto, quo ſolis Parthorum regibus licet dormire, cõceſſit: deditq; ei maximam, & optimam regionem regis Armeniorum, cuius terræ nomen eſt Niſibis: in qua etiam primitus fecerunt Antiochiam ciuitatem, quam Mygdoniam nuncupauerunt. His itaque muneribus à rege Parthorum Izates honoratus eſt. Poſt paululum uerò tempus Artabanus regnum Bardani filio dereliquit. Is enim ueniens ad Izatem, ſuadebat ei, ut ſibi contra Romanos pugnaturo ferret auxilium, cui tamen perſuadere non potuit. Izates enim Romanorum ſciens potentiam, atque fortunam, putabat eum impoßibilia bella tentare. Inſuper dum miſiſſet quinque filios ætate nouellos, ut linguam noſtræ patriæ & eruditionem ſub integritate cõdiſcerent, ſed & matrem, ut templum ſicut prædiximus adoraret: ſegnior erat ad bellandum. Sed & Bardanem ſæpius prohibebat, narrans ei Romanorum uirtutes, & credens eum per talia uerba terrere, quatenus à deſiderio contra Romanos bellandi recederet. In his ergo Parthorum rex indignatus, bellum aduerſus Izatem repentè pronuntiauit. Sed nullam in hoc utilitatem habere promeruit, Deo ſcilicet ſpem eius annihilante. Agnoſcẽtes enim Parthi Bardanis uoluntatem, & quia contra Romanos bellum ſuſcipere decreuiſſet, illum quidem extinxerunt, principatum uerò Gotarzi eius germano contradiderunt. Cui etiam poſt paululum per inſidias rebus humanis ablato, ſucceßit frater Vologeſes, qui duobus ex eodem patre germanis ſuis præbuit poteſtatem: Pacoro quidem ſæniori Medorum, Tyridati uerò iuniori dedit Armeniam. Monobazus igitur regis frater, pariter & eius cognatio, uidentes Izatem propter pietatem quam circa Deum habebat, ultra omnes homines excellentem, habuerunt & ipſi deſiderium, ut mores patrios derelinquentes, Iudaicis ſolennitatibus obedirent. Horum niſus fuit ſubiectus ualde ingratus

gratùs, & in hoc proceres indignati, iram equidē retinebant expectantes opportunum tempus, ut in eis ulciſcerentur. Quamobrem ad Abiam regem Arabiæ ſcripſerunt, multas ſe daturos pecunias promittentes, ſi contra eorum regem caſtra moueret: ſimulq; profeßi ſunt circa primam congreßionem eum ſe quoque deſerere: quem uellent propter odium, quòd eorum cultum reliquerat, pœnas exoluere. Dictis ergo ſacramento firmatis, feſtinabant ad terminum peruenire. His itaque flexus Arabiæ rex, cum multo exercitu uenit ad Izatem. Tunc ipſa prima congreßione, antè quàm ad manus accederent, facto ſigno omnes Izatem uelut uno uincti funiculo reliquerunt, & dorſum hoſtibus dantes effugerunt. Non tamen Izates expauit, ſed conſilium proditionis agnoſcens à primatibus factum, & ipſe cum exercitu diſceßit: cauſamq; requirens, ut agnouit conſtitutum ad Arabas factum, autores quidem interfecit. Altera uerò die congreſſus, plurimos occidit, omnes autem ſimul in fugam uertit: ipſumq; regem perſequens in quodam caſtro Arſanum nomine circunclußit. Quo tamē forti dimicatione prævaluit, captoq; caſtro, dum Abiam regem non inueniſſet uiuum, quoniam ſeipſum peremerat, abripiens omnem prædam, quæ in eo uidebatur eſſe magna amplitudine conſtituta, in Adiabenorum regreſſus eſt regionem. Primo quidem conamine Adiabenorum proceres non ualentes aduerſus regem, Deo ſcilicet eos eius poteſtati tradente, neque tunc quieſcere uoluerunt: ſed ſcripſerunt Parthorum regi Vologeſi, rogantes eum, ut Izatem occideret, & eis principem de Parthorum gente conſtitueret: dicentes ſe odio habere proprium regem, qui iura patriæ deſtruxerat, & extranea diligebat. Hæc audiens rex Parthorum, eleuatus eſt ad bellum: & cùm iuſtam belli non inueniret occaſionem, datos eì à patre honores repetit, & reſiſtenti bellum ſe

inferre minatus est. His auditis, Izates non mediocriter turbatus est: & iudicans turpitudinem sibi fore, si propter metum collatis honoribus cedere uideretur, sciens insuper, quia etiam si his cederet, Parthorum rex ab eius inimicitijs non cessaret, decreuit magis Deo curatori omniū, animæ suæ pericula committere: eumq; maximum habere se arbitratus auxiliatorem, filios quidem & coniuges constituit in munitissimis locis, cunctaq; frumenta & fœnum, & pabula congregauit. Quibus gestis, hostium sustinebat aduentum. Veniente uerò Parthorum rege, cum exercitus sui multa uirtute, pedestrium pariter & equestrium, & cum magna uelocitate faciente nullum circa fluuium, Medorum scilicet & Adiabenorum prouinciã terminantem, etiam Izates castra posuit non procul ab eo, habens circa se equestrium quasi sex millia. Quo facto, uenit ad Izatem nuntius, à Parthorum rege directus, qui eorum uirtutem ediceret, quomodo ab Euphrate fluuio usque ad Bactrorum terminos resideret: simul & subiectos reges ei adesse dicens: interminatus pariter, quia pœnas Izates exoluret, eò quòd circa suum dominum esset ingratus: à cuius manibus neq; Deus eum posset quem colebat eruere. Hæc dicente nuntio, Izates nosse se quidem ait Parthorum exercitũ suo abundantius potiorem: sciendum tamen quia cunctis hominibus potentior esset Deus. Et huiusmodi dato responso, ad supplicationem Dei conuersus, humi se prosternens, & cinere caput implens: cum filijs & uxoribus ieiunauit, inuocans Deum, atque dicens: Dominator domine, si non frustra me tuæ dignitati subieci, & iuste omnium te solum & primum dominum esse cognoui, adueni auxiliator: non pro me solummodo ulturus in hostibus, sed quia etiam contra tuam uirtutem cum nefanda præsumptione locuti sunt. Et ille quidem hoc modo ingemiscens, cum lachrymis supplicabat: quem repentè Deus

exaudiuit

exaudiuit. Ea nanque nocte Vologeſes accepit epiſtolas, in quibus ſcriptum erat, quia Dacæ, & Sacæ cum maxima manu, contemnentes eius abſentiam, ad diripiendam Parthorum prouinciam deueniſſent. Quapropter nihil agens, retrorſum denuo remeauit. Sic itaq; Izates, Deo prouidente, Parthici regis interminationem effugit. Poſt paululum uerò tempus, cùm quinquageſimum quintum ætatis, & uiceſimum quartum regni compleſſet annum, relinquēs filios maſculos uigintiquatuor, & filias uigintiquatuor, uita priuatus eſt. Succeßionemq; regni fratrem Monobazum habere præcepit: repenſans ei, quia per eius abſentiam poſt mortem patris, regnum ei fideliter conſeruaſſet. Cuius mater Helena, audita filij morte, grauiter quidem tulit, & ſicut potuit mater, quæ pißimum filium uidebatur amiſiſſe: ueruntamen conſolata eſt, audiens regni ſucceßionem ad ſeniorē ſuum filium fuiſſe perductum: ad quem etiam pergere feſtinabat. Cumq; ueniſſet ad regionem Adiabenorum, non multo tempore ſuper filium Izatem uixit. Monobazus autem & illius oſſa pariter & germani mittens, in Hieroſolymis ſepelire præcepit in Mauſoleis, quæ mater tribus procul ſtadijs ab Hieroſolymis conſtruxiſſe uidebatur. Sed quæcunque rex Monobazus uitæ ſuæ tempore geſſerit, poſtea declarabimus.

De Theoda mago, & pſeudopropheta. CAP. IIII.

IGitur dum Fadus Iudæam prouinciam gubernaret, quidam uir magus, nomine Theodas, populo multa ſuaſit, ut ſumentes ſubſtantias ſuas, ſequerentur eum ad Iordanem fluuium: ſemetipſum aſſerens eſſe prophetam, & præcepto fluuium diuidere, ut eis facilè tranſitum præberet. Hæc ergo dicens, ſeduxit quidem multos: non tamen permiſit eos Fadus ad experimentum ſuæ inſipientiæ peruenire, ſed repentè cohortem miſit equeſtrium ſuper eos: quæ inopinabiliter irruens, multos qui

tos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit: ipsum'que Theodam comprehendentes, capitis sectione multauerũt. Hæc sunt ergo, quæ Iudæis contigerunt, tempore quo Fadus in eorum præfuit regione.

De Iudæ Galilæi filiis. CAP. V.

VEnitq; Fado successor Tiberius Alexander, Alexandri filius, qui etiam in Alexandria fuit Halabarches, id est, princeps salis, genere diuitijs q; Alexandrinorum cunctos excellens: sed etiam filio suo Alexandro diuina cultura melior, quippe cùm ille in paternis solennitatibus non permanserit. Horum ergo temporibus contigit illa maxima fames, quando etiam Helena regina multis pecunijs frumenta comparans ex Aegypto, indigentibus, sicut prædiximus, est partita. Insuper autem Iacobum, atque Symonem, filios Iudæ Galilæi, qui populum à Romanorum potestate subducere nitebatur sub Cyrenio Iudææ præside, sicut prædiximus, crucifigi Alexander imperauit. Herodes autem rex Chalcidis remoto à pontificatu Ioseph successionem hanc Anamiæ Nibidæi contribuit. Tiberio autem Alexandro Cumanus successor aduenit. Defunctusq; est Herodes frater regis Agrippæ maioris, octauo anno Claudij principatus, tres filios derelinquẽs: Aristobulum, qui ei de priori fuerat uxore progenitus, & ex Beronice fratris filia Beronicianum, & Hyrcanum. Cuius regnum Claudius Cæsar Agrippæ iuueni dedit.

De seditione orta in diebus azymorum ob impudentiam militis. CAP. VI.

SEditione igitur incidente in Hierosolymitarum ciuitatem, dum Cumanus in Iudæa pro rerum gubernatione consisteret, multi Iudæorum perempti sunt: sed primitus causam narrabo, propter quam talia prouenerunt. Instante festiuitate Paschæ, in qua mos est nobis azyma offerre: dum undique

ad fest

ad festiuitatem hanc populus conueniſſet, metuens Cumanus, ne qua per multitudinem turba aut res uel actio naſceretur, iußit militibus, ut unam aciem armatorum faciẽtes, circa porticus templi cõſiſterent: ut ſi fortè aliquid excitaretur, tumultuantium inquietudinem prohiberent: hoc etenim & priores præſides Iudææ in huiuſmodi feſtiuitatibus faciebant. Cumq; quarta dies eius celebrationis exceßiſſet, quidam militum reuelauit genitalia ſua, & populo demonſtrabat. Quod illi uidentes, ad iram furoremq; perducti ſunt: non ſemetipſos contumeliam paſſos, ſed in Deo impietatem geſtam eſſe dicentes. Quidam uerò procaciores, Cumanum blaſphemabant, aſſerentes militem ab eo ſummiſſum. Cumanus autem audiens, & ipſe non mediocriter prouocatus eſt. Veruntamen hortabatur eos à ſeditione quieſcere, ne in feſtiuitate inquietudines excitarent. Quibus dum ſuadere non poſſet, & illi ad blaſphemias magis accederent, iußit omnes milites arma ſumentes ad Antoniam conuenire. Erat enim hoc caſtrum, ſicut prædiximus, ſuprapoſitum templo. Multitudo ſiquidẽ uidens milites ibidem congregari, perterrita cœpit effugere. Et dum ſe milites perſequi crederent, per anguſtos egreſſus pariter cum timore fugientes oppreßi ſunt, & multos ad inuicem conterentes interemerunt. Viginti millia enim dinumerati ſunt, qui in illa turba defecerunt. Quapropter erat eis pro feſtiuitate luctus: & omnes obliti orationum atque ſacrificiorum, ad lamentationes lachrymaſq; conuerſi ſunt. Has ergo paßiones unius militis laſciuia generauit. Nondum igitur luctus quieuerat, & alter incidit denuò ſuper eos. Quidã enim qui ex illa turba fugientes euaſerant, uia publica uenientes, quaſi centum ſtadijs procul à ciuitate, & Stephanum Cæſaris ſeruum iter agentem more latrocinij ſpoliantes, omnem eius diripuere ſubſtantiam. Audiens hoc Cumanus, milites continuò deſti-

nauit, præcipiens uicinos diripi uicos, & nobiles eorum ad se uinctos adduci. Igitur uastatione facta, quidam militum leges Moseos in quodam uico reperiens, eas q; sumens cunctis uidentibus rupit, & multas blasphemias atque contumelias eis imposuit. Iudæi uerò hæc audientes & multi pariter concurrentes, in Cæsaream descenderunt. Illic enim Cumanus erat. Ad quem accesserunt dicentes: non se, sed Deum, ad cuius iniuriam hæc facta uidebantur, ulturum: se autem nolle uiuere, dum leges patrias sic tractari uiderent. Cumanus autem metuens, ne denuo tumultum populus excitaret, suadentibus amicis, & milite, qui contumeliam fecerat legibus, securi percusso, occasionem secundæ seditionis abrupit.

Alia seditio orta inter Samaritas & Iudæos. CAP. VII.

Post hæc igitur inter Samaritas atque Iudæos inimicitiæ huiusmodi causa prouenerunt. Mos erat Galilæis, tempore festiuitatum ad sacram concurrere ciuitatem, & iter facere per Samariam. Dum ergo aliquando iter haberent per uicum nomine Ginais, inter Samariam & campum maximum constitutum, quidam conferentes litem, multos eorum interemerunt. Primi siquidem Galilæorum audiētes, quæ gesta fuerant, ad Cumanum uenerunt, rogantes eum ut de interemptorum nece inquireret. At ille pecunias à Samaritis accipiens, neglexit hoc facere. Tunc Galilæi dolentes, multitudinē excitauere Iudæorum, ut arma sumerent, & suam defenderent libertatem: seruitutem amarissimam esse dicentes, & iniurias importabiles, in talibus non defendi. Primatibus uerò eorum, eos cōpescere uolentibus, ac promittentibus quia faceret uindictam Cumanus, illi penitus non acquiescentes, ad arma progressi sunt: & sumentes in auxilium Eleazarum Dinei, qui per multos annos latrocinia faciebat in montibus, uicos aliquos Samaritanorum incendentes, cuncta diripuerunt. Cumanus

manus autem hoc audiens, atque ſumens Sebaſtenorum cohortem, & pedeſtrium quatuor ordines, & coarmans pariter Samaritas, ſuper Iudæos egreſſus eſt: factáq; congreßione multos quidem peremit, plurimos autem uiuos cepit. Primi uerò Hieroſolymorum gencre pariter & honore, uidentes ad quantam calamitatum magnitudinem deueniſſent, induti ſaccis, & cinere capita ſua complentes, omnino eis qui reſultauerant, ut quieſcerent, ſupplicabant: ponentes ante oculos eorum ſubuertendam propriam regionem & templum pariter coneremandum, uxorum ac filiorum captiuitates futuras: & ideo rogabant ut mutarent uoluntatem, & proïjcientes arma quieſcerent, & de cætero ad propria remearent. Hæc ergo dicentes, flexerant eos. Quorum alij receſſerunt, latrones autem ad munitiora loca profecti ſunt. Et illo omnis Iudæa latrocinijs eſt impleta.

De diſſenſione Iudæorum & Samaritanorum. CAP. VIII.

SAmaritanorum uerò primates, ad Numidium Quadratum Syriæ præſidem, qui illo tempore in Tyro erat, aduenientes, accuſauere Iudæos, qui uicos eorum incenderint ac diripuerint. Et pro his quidem quæ ipſi paſſi fuerant, non tantum ſe dolere dicebant, niſi quia Romanorum contempſerint poteſtatem: ad quorum iudiciũ debuerant pro ſua, ſi qua fuiſſet, læſione concurrere. Nunc autem quaſi Romanos iudices non haberent, hæc ab eis acta dicebant, & propterea uindictam fieri poſtulabant. His ergo Samaritæ querebantur: Iudæi uerò & ſeditionis, & litis autores Samaritas fuiſſe dicebant, & ante omnia Cumanum munerum oblatione corruptum, qui peremptorum necem noluerit uindicare. Quadratus ergo cum audiſſet, diſtulit iudicare, dicens tunc ſe ſententiam prolaturum, cum in Iudæam ueniẽs ueritatem ſubtiliter indagaſſet. Et illi quidẽ nihil agẽtes reuertebantur. Poſt paululum

lulum uerò tempus Quadratus in Samariam uenit, ubi autores seditionis audiens, & quosdam Samaritanorũ ac Iudæorum indisciplinatos inueniens, crucifixit eos, quos Cumanus captiuos habuerat. Et exinde ueniens in quendam uicum nomine Liddam, non breuiorem magnitudine ciuitatis, sedens in tribunali, & secundo Samaritas audiens, à quodam Samareo didicit, quomodo quidam primus Iudæorum nomine Dortus, & aliqui cum eo iuuenũ, numero quatuor, populo suasissent, ut à Romanorum potestate recederent. Et illos quidem Quadratus præcepit occidi. Ananiam uerò pontificem, & Ananum magistrũ alligans, Romam direxit, quatenus de his quæ gesta fuerant, redderẽt Cæsari Claudio rationem: iussitq; primatibus Samaritanorum atque Iudæorum, pariter & Cumano, & Celeri tribuno, & uiolentiarum inhibitori, ut ad imperatorem pergerent, pro alternis inter se quæstionibus audiendis. Ipse uerò metuens ne multitudo Iudæorum seditionem iterum excitaret, Hierosolymam uenit: inueniteq; urbem in pace degentem, & festiuitatem patriam Deo celebrantem. Confidens ergo nihil ab eis inquietudinis generari, relinquens eos in festiuitate, reuersus est Antiochiam. Cumanus autem, & qui cum eo erant, necnon & primi Samaritanorum Romam directi, acceperunt ab imperatore constitutum diem, quo deberent intentionum suarum causas exponere. Habebant enim patrocinium Cumanus & Samaritæ libertorũ Cæsaris, & pariter amicorũ, qui scilicet prævalere poterant contra Iudæos: nisi Agrippa iuuenis cum Romæ consisteret, & primos Iudæorum opprimi uideret, uxorem imperatoris Agrippinam suppliciter exorasset, ut marito suaderet, quatenus decenter audiẽs, sua iustitia seditionum puniret autores. Claudius autem his precibus præstructus causam audiens, dũ agnouisset malorum principes fuisse Samaritas, eos quidem

qui

qui aſcenderant ad eum, iußit occidi: Cumanum autẽ in exilium egit: Celerem uerò tribunum præcepit Hieroſolymam duci, & omnibus uidentibus per totam urbem tractum laceratumq; diſpergi.

De Agrippa iuniore, qui præſide Felice, donatus eſt à Cæſare tetrarchia Philippi, aliisq; regionibus. CAPVT IX.

MIſit autem & Claudius Felicem Pallantis fratrem in Iudæam præſidem, qui rebus in regione Iudææ præſideret. Cumq; decimũ principatus cõpleſſet annũ, Agrippæ Philippi tetrarchiam donauit, & Bathaneam, & Trachonitidem ſimul adiecit, unà cum Abela, quæ fuerat de tetrarchia Lyſaniæ, Chalcidem uerò ei abſtulit, cui quatuor præfuerat annis. Agrippa uerò ſumens donationẽ Cæſaris, Aziazo regi Emezorum, uolenti ſe circuncidere, ſororem Druſillam dedit uxorem. Epiphanes enim Antiochi regis filius, eius nuptias refutauit, nolens Iudæorum ſolennitates ſequi, licet hoc factu rum ſe eius compromiſerit patri. Mariam uerò dedit Archelao, Chelciæ filio, cui ab Agrippa patre fuerat primitus deſponſata: quibus nata eſt filia, nomine Beronice. Nuptiæ ſiquidem inter Druſillam & Aziazum celebratæ, non multo tempore interueniente, huiuſmodi cauſa ſolutæ ſunt. Dum Felix in Iudæam ueniſſet adminiſtrator, uidens hanc cunctas mulieres pulchritudine præcellentem, eius ſpeciem cõcupiuit: & quendam Iudæum Simonen nomine, amicum ſuum, genere Cyprium, magum, mittens ad eam, ſuadebat ut derelicto uiro nuberet ei, promittens eam beatam fieri, ſi eius non deſpiceret thorum. Illa uerò non benefaciens, & declinare uolens inuidiam Beronices ſororis propter pulchritudinem ſuam, tranſcendere paternam ſolennitatem flexa eſt, & Felicis nuptias eſt ſecuta: Ex quo ſuſceptum filium uocauit Agrippam. Sed quemadmodum iſte iuuenis cum uxore per incendium

Veſuuij

Vesuuij mõtis temporibus Titi Cæsaris deperierit, postea declarabimus. Beronice uerò post Herodis mortem, qui eius fuerat maritus & patruus, multo tempore uiduata, fama discurrente, quia cum fratre coiret, suasit Polemoni regi Lyciæ, ut circuncisus eam haberet uxorẽ. Sic enim iudicabat falsas delationes posse monstrari. Polemon autẽ flexus est, maxime propter diuitias eius. Non multo tamen pòst eorum nuptiæ permanserunt, sed Beronice propter nimietatem coitus, ut dixerunt, Polemonem dimisit. At ille solutis nuptijs, etiam solennitates Iudæorũ pariter dereliquit. Eodẽ uerò tempore & Maria repudians Archelaũ, coniuncta est Demetrio Alexãdrino, Iudæo, genere & diuitijs ualde claro: tunc enim & Halabarches erat: susceptumq; ex illo filiũ, Agrippæ uocabulo nuncupauit. Sed de singulis horum subtiliter postea declarabimus.

De Nerone suffecto, & matre occisa. CAP. X.

CLaudius interea Cæsar defunctus est, cum imperasset annis tribus & decem, & mensibus octo, diebusq; uiginti. Est autem sermo quorundam, quia ab uxore Agrippina fuerit ueneno peremptus: cuius Agrippinæ pater fuit Germanicus Cæsaris frater: uir autem eius Domitius Aenobarbus nobilißimus Romanorum. Quo moriente uiduatam multo tempore Claudius duxit uxorem, habentem filium, qui patris nomine Domitius uocabatur. Claudius ergo propter zelum Agrippinæ Messalinam peremit uxorem, ex qua liberos habuerat Britannicum & Octauiã. Erat autẽ ei & Antonia filia senior, quam ex prima uxore nomine Petronia habuerat. Octauiã itaq; desponsauit Neroni: sic enim eum postea uocauit, cum Cæsar eum filium adoptasset. Agrippina autem metuens, ne Britannicus crescens regnum à patre perciperet, & uolens imperium suo filio præparare, de morte Claudij, sicut erat sermo, tractauit. Quo mortuo, repentè misit principem militiæ

militiæ Burrum, & cum eo tribunos libertorum ualde præpotentes, qui deducerent de castris Neronem, & eum more principis adorarent. Nero siquidem hoc modo principatu sumpto, Britannicũ quidem ueneno latenter occîdit, matrem uerò propriam interemit: hoc ei retributionis munus impendens, non solùm pro matris officio, sed etiam quòd ei suis machinamentis Romanorum præbuerat principatum. Peremit etiam Octauiam suam uxorem, multosq; uiros insignes, quasi insidias ei feciſſent. Sed de his quidem desino plura narrare. Multi nanque de Nerone historiam conscripserunt: quorum quidam pro gratia beneficiorum eius neglexere ueritatem: alij uerò propter odium & eius inimicitias, sic impudenter mendacijs inuoluti sunt, ut aperta reprehensione sint digni. Mirandi tamen à me non sunt, qui de Nerone mentiti esse nosceuntur: dum neque priorum gesta conscribentes, ueritatem uideantur historiæ custodisse: licet circa eos neque odium habuisse noscantur, cũ longis post eos tẽporibus extiterint. Sed de his quidem, qui ueritatem historiæ præuidere nolunt, liceat scribere sicut uolunt. Probãtur enim hoc habere gratißimum. Nos autem propositum ueritatis habentes, perfectionem præsentis negotij breuiter comprehendere nitimur, & quæ nobis Iudæis euenerunt enunciamus, non negligentes aut calamitates, aut delicta referare.

De Iudæa latronibus & seductoribus populi referta.

CAPVT XI.

REuertar igitur ad narrationem casuum gentis nostræ. Primo itaque imperij Neronis anno, moriente Aziazo Emesorum rege, eius frater succeßit in principatu, & minoris Armeniæ præsulatus Aristobulo Herodis regis Chalcidensis filio à Nerone commiſſus est. Sed & Agrippæ donauit Cæsar partem quandam Galilææ Tiberiadis tetrarchiæ: præcip

præcipiens, ut ei esset subiectus: deditq; ei & Iuliadem ciuitatem trans fluuium constitutam, & uicos circa eam positos quatuordecim. Res itaque Iudæorum crementum semper ad peiora suscipiebant. Latronum nanq; denuò & magorũ hominum turba populum seducentium est repleta prouincia. Quorum multos quotidie cum latronibus capiens Felix necabat: pariter & Eleazarum Dinei filium, qui latronum ordinem instituerat, per insidias cepit uiuum. Dans enim ei fidem, quia nihil mali sustineret, flexit eum ad se uenire, quem uinctum Romam direxit ad Cæsarem. Habens autem simultatem Felix cum pontifice Ionatha, eò quòd esse pius ab eo moneretur, ut rebus Iudæorum melius præsideret, ne querelam à plebe susciperet: cum populus petisset à Cæsare, ut ipse in Iudæam dirigeretur administrator, occasionem quærebat per quam remoueret eum, qui uideretur ei sæpius importunus. Graue nanq; est nocere uolentibus, si crebrius arceantur. Pro hac igitur causa Felix, fidelissimum amicorum Ionathæ quendam, nomine Ioseph, genere Hierosolymitam, multarũ pecuniarum promissione flexit, ut super Ionathan latrones induceret, qui eum uita priuarent. Ille autẽ sumpto cõsilio, hoc modo per latrones necem illius adpetiuit: Ascenderunt quidã eorum ad ciuitatem, quasi adoraturi Deum: gladiosq; sub ueste portantes, & permixti populis, peremerũt eum. Cumq; mors eius inulta remansisset, de cætero cum omni fiducia latrones in festiuitatibus ascendebant, & gladios absconsos habentes, quos uolebant inimicorum permixti populis perimebant, & non solum in reliqua ciuitate, sed etiã in tẽplo quosdam interimebant. Nam & ibi sæpius cædes facere præsumpserunt, nihil se agere impietatis existimãtes. Ob quam causam arbitror etiã Deum auersatũ nostrã urbẽ & templũ, uelut nequaquam suo habitaculo mundum, tradidisse Romanis, & ut purgatio

fieret

fieret ciuitatis, ignē & seruitium intulisse, dum uellet nos cum uxoribus atque filijs crebris castigare calamitatibus. Opera siquidem latronum hoc implebant scelere ciuitatem. Magi uerò & seductores populo suadebant, ut eos in eremum sequerētur, dicentes se Dei prouidentia signa & prodigia monstraturos. Multiq; in hac insipientia flexi, supplicia pertulerunt: quoniam dum ad hoc acceßissent, à Felice puniti sunt.

De Aegyptio quodam propheta, uelut seductore populi à Felice occiso. CAPVT XII.

HOc etiam in tempore uenit aliquis ex Aegypto ad Hierosolymam, dicens se esse prophetam: & populari multitudini persuasit, uti cum eo ad montem, qui dicitur Oliuarum, positum è diuerso ciuitatis procul stadijs quinq; conscenderent, uelle se dicens eis exinde monstrare, quia eo iubente Hierosolymorum muri corruerent, unde ingressum eis faciendum esse promittebat. Felix autem dum hæc audisset, iußit militibus ut arma sumerēt. Quo facto cū multis equestribus impetu facto ab Hierosolymis irruit super eos: & quadringentos quidē eorum gladijs interemit, ducentos uerò uiuos cepit: ipse autem Aegyptius fuga lapsus disparuit. Rursus itaq; latrones populū cōtra Romanorum prælia concitabant, suadentes ne eis subiacere deberent, & sibi resistentium uicos incendebant atq; diripiebant.

De contentione Cæsareæ orta inter Iudæos, & Syros, deq; alia inter pontifices & sacerdotes. Felix etiam à Iudæis accusatur, succedente illi Portio Festo. CAP. XIII.

INter hæc autem Iudæi habitatores Cæsareæ, contra Syros pro æquitate ciuitatis huiusmodi fecere seditionem. Iudæi nanque primos se esse dicebant, eò quòd conditor Cæsareæ rex Herodes, de genere fuit Iudæorum: Syri uerò de Herode quidem ita esse profitebantur: dicebant autem Cæsaream Stratonis turrim primitus uocitatam, & tunc nullum habitatorem

ipsius ciuitatis fuisse Iudæum. Hæc audientes præfecti prouinciæ, sumentesq; ex utraque parte seditionis autores, plagarum affecere uulneribus, & tempestatem litis eorum, ad breue tempus hoc opere sedauerunt. Rursus enim Iudæi habitantes in ciuitate, diuitijs confidentes, & propterea spernentes Syros, blasphemijs studebant eos ad iurgia denuo prouocare. Illi uerò pecunijs quidem minores, sed sapientia fortiores, dum multi Cæsarienſium & Sebastenorum sub Romanis ibidem militarent, paucо tempore & ipsi Iudæis iniurias sermonibus inferebant. Post alterutros se ita lapidauerunt, donec ex utraque parte uulnerati conciderent: ueruntamen uicere Iudæi. Felix autem cum uidisset belli modo eorum esse certamen, metuens petebat Iudæos, ut à lite cessarent. Quibus non audientibus, milites armatos immisit, & multos quidem eorum peremit, plurimos autem uiuos cepit, & domos quorundam multis pecunijs refertas, expilari militari irruptione permisit. Iudæorum uerò modestiores, & dignitate nobiliores, metuentes pro semetipsos, rogauere Felicem, ut milites missa tuba reuocaret, eisq; de cætero parceret, quod Felix facere eorum precibus acquieuit. Hoc itaque tempore rex Agrippa dedit pontificatum Ismaëli filio Siab. Exorta est enim & pontificum contentio contra sacerdotes & Hierosolymitarum primates. Vnusquisque enim eorum cateruas procacium & seditiosorum hominum colligens, uidebatur esse princeps. Et conferentes semetipsos ad lites, alterutris derogabant, & se lapidibus obruebant. Qui autem prohiberet non erat, sed ut in ciuitate sine præsule, audaci potestate ab omnibus talia gerebantur. Tantam siquidem impudentiam atque præsumptionem pontifices obtinuerant, ut etiam seruos suos ad areas destinare præsumpserint, qui decimas sacerdotibus competentes auferrent. Vnde fiebat, ut sacerdotes per inopiam deperirent.

Sic enim

Sic enim inquietorum uis, oppreſſa iuſtitiæ grauitate, præualuerat. Portio ſiquidem Feſto directo à Nerone pro ſucceſſione Felicis, primi Iudæorum Cæſaream habitantes, aſcenderunt Romam accuſaturi Felicem. Qui ſine dubio poterat pœnas exoluere pro læſione Iudæorum, niſi plurimum ei Nero pro fratris Pallantis precibus indulſiſſet, cui tunc honorem maximum impendebat.

Contentio inter Syros & Iudæos, ac de Beryllo Neronis pædagogo, deq; mago quodam ſeductore populi. CAP. XIIII.

INterea primates Syrorum Cæſarienſium, Beryllo pædagogo Neronis, qui officium ſuper Græcos habebat, per epiſtolas multis pecunijs ſuaſerunt, ut à Nerone peteret, daret eis epiſtolam, per quã ius ciuilitatis, quòd cum eis habebant Iudæi communiter, penitus non fieri intimaretur. Beryllus ergo impe ratorẽ rogauit, atq; promeruit ut huiuſmodi ſcriberetur epiſto la, quæ tamẽ genti noſtræ poſtea ingentiũ malorum fuit occaſio. Agnoſcẽtes nanq; Iudæi Cæſarienſes, quæ fuerant ſcripta pro Syris, tantas ſuſcitauere ſeditiones, donec bella ſuccederent. Feſto igitur in Iudæam ueniente, contigit ut prouincia à latronibus uaſtaretur, & uici omnes incenderentur: præcipue nanq; ſicarij tunc abundabant, utentes gladiolis magnitudine ſimilibus Perſicorum enſium, cum ſummitatibus obuncis, & quales ſunt Romanorũ ſicæ, à quibus etiam uocabulum ſicariorum latrocinantes habuerunt. Hi nanq; latenter permixti, in feſtiuitatibus populorum, ſicut prius diximus, ad ciuitatem pro cultura diuina conuenientium, quos uolebant facile perimebant. Sæpius etiam cum armis ad uicos inimicorũ uenientes diripiebant, & cuncta pariter concremabant. Interea diuerſis rebus turbata prouincia, Feſtus multitudinem deſtinauit equeſtrium atq; pedeſtrium ſuper populos, qui decepti fuerant à quodam mago,

ſalutem eis & malorum requiem promittente, ſi eum ſequi in deſertum contenderent. Quo facto, & ipſum ſeductorem & ſeductos irruentes qui miſsi ſunt, occiderunt.

De pariete circa templum ædificato, & Anano ſacerdote. CAP. XV.

HOc tempore rex Agrippa fabricatus eſt ædificium, magnitudine ualde præcipuum, in palatio Hieroſolymorum, iuxta theatrum. Quod palatium factum eſt olim à filijs Aſamonæi, in loco eminenti poſitum. Quod etiam uolentibus ciuitatem deſpicere, delectabilem conferebat aſpectum: unde rex inclinatus, inſpiciebat ea quæ gerebantur in templo. Hæc itaque uidentes Hieroſolymorum primates, grauiter habuerunt. Non enim patrium erat, ut ea quæ fiebant in templo, & maxime cum ſacra diſpenſarentur, aliquis exceptis ſacerdotibus aſpiceret. Quapropter parietem excelſum ædificauerunt circa exedram, quæ erat in interiori ſacrario ad Occidentem conuerſa. Hic ergo paries non ſolùm triclinij regalis aſpectum abſtulit, ſed etiam Occidentalis porticus, quæ erat in exteriori templo, ubi cuſtodias in feſtiuitatibus propter templum habere Romani ſolebant. In his igitur indignatus rex Agrippa, & præcipue Feſtus præfectus, præcepit eis, ut opus ædificatum repente deſtruerent. At illi rogauerunt, ut eis poteſtas daretur, quatenus ob hoc legatos dirigerent ad Neronem, dicentes non ſe uitam habituros, ſi quædam pars templi deſtrueretur. Tunc permittente Feſto, miſerunt de ſuis primatibus decem, ſimul & Iſmaëlem pontificem, & Helchiam gazophylacem. Nero autem audiens eos, non ſolùm ueniam geſti operis condonauit, ſed etiam ædificium manere permiſit, hoc beneficium Poppeæ coniugi religioſe pro Iudæis ſupplicanti condonans. Qui decem quidem qui uenerant redire præcepit, Helchiam uerò & Iſmaëlem obſidum loco retinuit. Rex

igitur

igitur hæc agnoſcens, pontificatum dedit Ioſeph, filio Simonis pontificis, qui cognomen habebat Gaddis. Porrò Cæſar miſit Albinum in Iudæam præfectum, mortem Feſti cognoſcens. Rex autem denuò Ioſeph quidem pontificatu priuauit, & Anani filio, qui & ipſe Ananus uocabatur, eius ſucceſſionem dedit. Hunc etenim ſeniorem Ananum dicunt fuiſſe felicißimum: filios nanque habuit, qui omnes Dei pontificatu ſunt functi, dum & ipſe primitus hunc honorem plurimis temporibus habuiſſet, quòd nulli pontificum apud nos proueniſſe dignoſcitur. Ananus autem iunior cum pontificatum ſuſcepiſſet, erat uehementer aſperrimus & audax, ſecta Sadducæus, qui circa iudicia ſunt ultra omnes Iudæos ualde crudeles, ſicut iam declarauimus.

De Iacobo fratre Domini lapidato ſub Anano pontifice, qui pontificatu priuatus, ſacerdotum decimas rapuit. Deq; Cæſarea illuſtrata, & pontificum diſsidio. CAP. XVI.

CVm ergo huius ſectæ Ananus eſſet, credens ſe inueniſſe tempus opportunum, Feſto mortuo, & Albino in itinere conſtituto, concilium fecit iudicum, & quoſdam deducens ad ſemetipſum, inter quos & fratrem IESVM, qui dicitur Chriſtus, nomine IACOBVM, quaſi contra legem agentes accuſans, tradidit lapidandos. Qui autem uidebantur moderatißimi eſſe ciuitatis, & circa legis integritatem habere ſolicitudinem, grauiter hoc tulere: miſeruntq; latenter ad regem, rogantes eum, ut ſcriberet Anano, ne talia perpetraret, cum neq; prius recte feciſſet. Quidam uerò eorum etiam Albino occurrerunt, ab Alexandria uenienti, eumq; docuerunt, quia non liceret Anano præter illius uoluntatem congregare concilium. Albinus autem eorum ſermonibus flexus, cum iracũdia ſcripſit Anano, interminatus eum pœnas exoluere. Quapropter & rex Agrippa, ſublato ei pontificatu, quẽ tribus habuerat menſibus

sibus, Iesum Dannei filium in eius locum constituit. Cumq; Albinus in Hierosolymitarum uenisset urbem, omni prouidentia nisus est, ut prouincia pacem haberet: & ideo sicariorum plurimos interemit. Pontifex igitur per singulos dies ad meliorem gloriam conscendebat, & fauorem ciuium habebat, pariter & honorem. Erat enim locuples, & quotidie Albinum atque pontifices muneribus complacabat. Habuit autem famulos ualde laboriosos, qui cum procacibus conuersati uiris pergentes ad areas sacerdotum, decimas accipiebant, uim facientes & non abstinentes à cæde non dantium. Sed etiam alij pontifices similia seruorum illius peragebant, cum nullus utique prohiberet. Quapropter sacerdotes, qui olim ex decimis alebantur, tunc inopiæ necessitate deficiebant. Rursus igitur sicarij, festiuitatis tempore, noctu ciuitatem ingredientes, comprehenderunt unum scribam magistratus, Eleazarum filium Ananiæ pontificis, & alligantes eduxerunt è ciuitatẽ. Deinde mittentes ad Ananiam, dixerunt ita sese scribam remissuros ad eum, si Albino suaderet, ut decem uiros, quos ex eis ceperat, & uinctos habebat, absolueret. Ananias autem propter necessitatem Albino ut hoc faceret persuasit, quod opus maximorum malorum fuit initium. Latrones nanque semper molibantur ut aliquos famulorum caperẽt Ananiæ: quos non aliter, nisi quosdam sicariorum reciperent, dimittebant. Cumq; numerus eorum iterum accreuisset, capta fiducia rursus prouinciam affligebat. Hoc itaque tempore rex Agrippa, Philippi Cæsaream amplius fabricatam, ad honorem Neronis Neroniam appellauit, & Berytijs theatrum pecunijs multis instructum, annalibus spectaculis condonauit, innumeras illic expensas efficiens. Frumenta nanque populo copiosa, & oleum opulenter exhibuit, & omnẽ pariter ciuitatem statuarũ pulchritudine & antiquorum imaginibus exornauit, & penè omne decus regium

ibi mi

ibi migrauit. Quapropter crescebat aduersus eum odium subiectorum, eò quòd illorum pompam auferens, ornaret extraneam ciuitatem. Iesus autem Gamalielis filius, à rege successionem pontificatus accepit, Iesu Dannei honore priuato: & propterea seditio inter alterutros orta est. Facientes etenim collectionem prauorum hominum, frequenter usque ad lapides blasphemijs præcedentibus inciderunt. Ananias autem præcellebat eos, quando diuitijs suis paratos accipere pecunias redimebat. Custobarus etenim & Saul maximam ei multitudinem congregabant, cum essent genere regio, & propter Agrippæ cognationem populi fauorem haberent, uiolenter scilicet iura & res infirmorum diripere parati. Ex quo præcipuè contigit nostram ciuitatem languere magis, cum utique res eius ad peiora proueherentur.

De hymnidicis, & ædificio templi ac ciuitatis.

CAPVT XVII.

ALbinus itaque cum audisset sibi successorem Gessium Florum fuisse directum, uolens aliquid Hierosolymitis præstare, producens uinctos, qui erant indubitanter morte digni, eos præcepit occidi: alios autem qui ex parua querela tenebantur in carcere, pecunijs sumptis abire præcepit. & ita factum est, ut carcer quidem purgaretur à noxijs, sed prouincia latronibus impleretur. Interea ex tribu Leui quicunque erant hymnorum dictores, persuaserunt regi, ut facto concilio eis concederet, quatenus stola linea proxime sacerdotibus uterentur: eius regnum deccre dicentes, ut memoriam de nouitate introducta perciperet. Quod petentes, impetrauerunt. Rex etenim cum uoluntate eorum qui concilio præsidebant, hymnidicis hoc concessit, ut posita ueste prima, linea sicut uoluerant uterentur. Omnia contraria paternis legibus agebantur: quibus spretis, non poterant penè non solui. Igitur

cum iam tunc etiam templum uideretur esse perfectum, & ciues conspicerent artifices ultra decem & octo milia uacantes operibus & labore, indigentes unde mercedes acciperent, quibus scilicet ex opere templi alimenta ministrabãtur, pecuniaq; repositas propter timorem Romanorum habere non auderent: tunc habito concilio, ut cura haberetur artificum, & eis potius liceret expendi thesauros: quando si una hora quilibet operaretur, mercedes acciperet: regi persuaserunt, ut Orientalem porticum altius eleuaret. Erat autem hæc porticus in exteriori templo posita, in conualle profunda, quadringentorum cubitorum parietes habens, ex lapide quadrato alboq; constructos: Singulorum enim lapidum erat longitudo cubitorum uiginti, altitudo uerò sex, opus Salomonis regis, qui primitus templum omne construxit. Rex autem, dum ei à Claudio templi fuisset cura commissa, iudicans quia omnis operis destructio quidem esset facilis, instructio uerò difficilis: & præcipue ad hanc porticum, & tempore & copiosis pecunijs opus esset: hoc quidem supplicantibus fieri denegauit: ciuitatem uerò sterni albo lapide non prohibuit. Iesu autem filio Gamalielis pontificatu priuato, dedit hunc honorem Matthiæ Theophili: sub cuius pontificatu & bellum Romanorum contra Iudæos sumpsit initium.

Catalogus omnium pontificum Iudæorum ab Aaron usque ad destructionem templi, & de Floro præside. CAP. XVIII.

NEcessarium inter hæc credo, & historiæ præsenti esse conueniens, narrare de pontificibus, quomodo inchoauerunt, & quibus fungi hoc honore permissum est, & quanti fuerunt usque ad belli finem. Primum itaque omnium dicunt Aaron fratrem Moseos pontificatum sumpsisse diuinum: quo moriente succesisse mox filios, & alijs eorum denuò liberis honorem unius distributum. Vnde legitimum est, nullum posse pontifi

pontificatum percipere, nisi de sanguine fuerit Aaron. Ex alio nanque genere, neque si in regno constitutus sit, pontificatum potest adipisci. Fuerunt itaque omnes ab Aaron (sicut diximus) primo, usque ad Dinasum, qui belli tempore per discordiam pontifex ordinatus est, numero octoginatres. Ex quibus, in deserto temporibus Moseos consistente tabernaculo, quòd Moses Deo dicauit, usque dum ad Iudæam populus aduenisset, ubi Salomon rex Deo ædificauit templum, pontificatum habuerunt uiri numero tredecim. Primi nanque donec uitam morte finirent, habebant ineripibiliter hunc honorem, postea uerò etiam uiuentibus succesio præbebatur. Sed hi quidem tredecim, Aaron existentes ex genere, per successionem sumebant honorem. Fuit autem Hebræorum respublica primò quidem sub populi potestate, post hoc autem sub unius principatu sita, tertio uerò sub regibus. Tempus ergo quo isti tredecim habuere principatum, à die qua Aegyptum patres nostri Mose duce reliquerunt, usque ad ædificationem templi, quod Salomon rex Hierosolymorum in urbe construxit, fuit annorum duodecim & sexcentorum. Post illos itaque tredecim pontifices, decem & octo alij hanc tenuere potestatem, à Salomonis regis temporibus Hierosolymis sibimet succedentes, usque ad aduentum Nabuchodonosor Babyloniorum regis, qui castrametatus aduersus urbem, templum quidem concremauit, gentem uerò nostram in Babyloniam migrauit, & pontificem Iosedech captiuum duxit. Tempus enim pontificatus horum, quadringentorum sexaginta sex fuit annorum, mensium sex, dierumq; uiginti, cum utique iam Iudæi sub regibus essent constituti. Post tempus autem annorum septuaginta captiuitatis gestæ per Babylonios, Cyrus Persarum rex dimisit ex Babylonia Iudæos ad propriam remeare terram, atque concessit templum ædificare captiuis. His itaque

reneantibus, Syſon pontificatum ſumpſit, & ex eius genere alij quindecim, uſque ad tempus regis Antiochi qui uocabatur Eupator, hunc habuere præſulatum. Conuerſabantur autem populari poteſtate annis quadringentis quatuordecim primuſq; Antiochus, quem prædiximus, & princeps militiæ eius Lyſias, Oniam, cui erat Menelaus cognomentum, pontificatu depoſuerunt, perimentes cum in Beroea, & conſtituerunt pontificem Ioachim ex genere quidem Aaron, non autem ex iſta domo. Propterea & Onias, defuncti fratruelis, & nomen referens patris, ueniens in Aegyptum, Ptolemæi Philometoris amicus effectus & Cleopatræ eius uxoris, ſuaſit eis ut in Heliopolitica præfectura Deo conſtruerent templum, Hieroſolymitano ſimile, & cum pontificem ordinarent. Sed de templo quidem apud Aegyptum ædificato, ſæpius declarauimus. Ioachim uerò cùm tribus annis habuiſſet pontificatum, defunctus eſt: cui nemo ſucceſſit, ſed per annos ſeptem ciuitas fuit ſine pontifice. Rurſus autem deſcendentes ex genere filiorum Aſamonæi, commiſſa ſibimet poteſtate gentis, arma ſumentes aduerſus Macedones, Ionathan ſeptem annis conſtituere pontificem. Quo per inſidias moriente, dolo Tryphonis, ſicut ſuperius iam quodam loco narrauimus, accepit hunc honorem Simon germanus eius. Huic quoque per dolum generi in conuiuio morienti, filius ſucceſſit Hyrcanus. Qui cum tenuiſſet pontificatum annis triginta & uno, Ariſtobulum filium ſucceſſorem habuit, in ſenectute moriens, qui cum & pontificatum tenuiſſet & regnum (is nanque primus uſus eſt anno uno diademate) hæredē fratrem reliquit Alexandrum. Cuius uxor Alexandra, fratrem eius Alexandrum conſtituit in regno. Alexander autē cum & regnaſſet, & ſacerdotium tenuiſſet annis uiginti ſeptem, uita priuatus eſt: Alexandræ coniugi præcipiens, ut ipſa pontificē ordinaret. Quæ pontificatum

tificatum quidem Hyrcano suo filio dedit, regnum uerò ipsa retinens annis nouem defuncta est. Cuius filius Hyrcanus per tempus pontificatum obtinuit. Post mortem nanque Alexandræ, dimicauit aduersus eum frater Aristobulus, & dum uicisset, illum quidem pontificatu remouit: ipse uerò & regnum tenuit, & Dei pontifex fuit. Huius anno tertio regni, mense similiter tertio, ueniens Pompeius, & Hierosolymitarum ciuitatem forti dimicatione deuincens, ipsum quidem Romam cum filijs uinctum misit, Hyrcanum uerò denuo in pontificatum restituit: quem gentis quidem præsidatum habere permisit, diademate uerò uti prohibuit. Habuit autem Hyrcanus hanc potestatem super nouem priores, alios annos uiginti tres. Barsafarnes autem & Pacorus Parthiæ potentes transeuntes Euphratem, & pugnantes aduersus Hyrcanum, ipsum quidem ceperunt: Aristobuli uerò filium Antigonum constituere regem. Qui dum tribus annis & mensibus totidem tenuisset regnum, Sosius & Herodes obsederunt eum: Antonius autem deductum Antiochiam trucidauit. Herodes uerò, commisso regno sibimet à Romanis nequaquam constituit ex genere Asamonæi pontifices: sed quibusdam ignobilibus, & qui solummodo de sacerdotibus essent, præter Aristobulum tribuit hunc honorem. Aristobulum nanq; filium Hyrcani, qui à Parthis captus fuerat, pontificem constituens, sororẽ eius Mariammen duxit uxorem: ob quam rem fauorem populi sibimet collocauit, propter Hyrcani memoriam. Deinde metuens, ne cuncti ad Aristobulum declinarent, eum in Hierico suffocari dolo machinatus est: cum nataret, sicut iam declarauimus. Post hunc autem nequaquam alicui ex genere Asamonæi pontificatus tribuit potestatem. Similia quoque gessit in constitutione sacerdotum Archelaus Herodis filius: pariter & Romani, postea super Iudæos obtinentes imperium. Sunt ergo uiri

qui ab

qui ab Herodis temporibus pontificatum habuerunt, usque ad diem qua Titus templum & ciuitatem capiens concremauit, cuncti simul uigintinouem. Tempus autem horum, anni sunt centum & septem. Quorum quidam conuersati sunt sub Herodis regno & filij eius Archelai. Post horum uerò mortem, populi quidem potestate cuncta regebantur: præsulatum tamen gentis pontifices obtinebant. Hæc ergo de pontificibus dicta sufficiant. Gessius itaque Florus, missus à Nerone successit Albino, qui plurimis malis Iudæos attriuit. Erat nanque genere Clasonius, habuit autem uxorem nomine Cleopatram: quæ dum esset amica Poppeæ Neronis uxoris, & malignitate marito non minor, per eam uir eius insulas huius dignitatis adeptus est. Sic autem Florus circa potestatem malignus fuit & uiolentus, ut pro magnitudine malorum eius, Albinum quasi beneficij largitorem Iudæi laudarent. Ille nanque malignitatem celabat, & ne penitus deprehenderetur à turba quodammodo prouidebat. Gessius autem Florus quasi ad docendam nequitiam missus, iniquitates suas in gentem nostram aperta malignitate portabat, neque direptioni parcens, neque modum iniusti supplicij derelinquens. Erat enim inflexibilis ad miserandum, & omnibus lucris auarus: qui etiam in latronum direptione communicabat. Sine timore nanque multi ad hoc accedebant, cum illius promissione de sua salute minime cogitarent. Quod opus non erat mediocriter condolendum. Quapropter infelices Iudæi, cum non ualerent uastationes sustinere latronum, cogebantur à proprijs solennitatibus recedentes cuncti diffugere: ut melius, ubicunq; liceret, apud alienigenas habitarent. Florus igitur fuit, qui nos contra Romanos bellum fecit assumere: melius iudicans, citius quàm paulatim & per tempora nos perire. Initium quippe sumpsit hoc bellum secundo quidem anno administrationis Flori, duodecimo autem

Neronis

Neronis imperij. Sed ea quidem quæcunque aut facere coacti sumus, aut pati, perfecte scire poterunt, qui legere uoluerint libros à me de Iudaica dimicatione conscriptos.

PERORATIO.

Hic igitur ponam terminum Antiquitatis historiæ, post quam etiam bellum cœpi cõscribere. Continet autem hoc opus à primi hominis natiuitate traditionem, usq; ad decimum annum Neronis imperij. Ea siquidem quæ nobis Iudæis prouenerunt in Aegypto, & Syria atque Palæstina, & quæcunque perpessi sumus ab Assyrijs & Babylonijs, uel circa nos Persæ seu Macedones egerunt, & post eos Romani, sicuti reor, sunt cum integritate composita. Nisus sum autem etiam descriptionem pontificum conseruare, qui per annos duo millia constituti sunt. Conscripsi etiam sine errore successiones regum, actus eorum & conuersationes enuntians, & monarchiarum potestates enarrans, sicut ex sacris libris de rebus omnibus descriptio continetur. Hoc enim in principio historiæ me facere compromisi. Dico siquidem cum fiducia, opere iam perfecto, quia nullus alter, licet uoluntatem habuerit, neq; Iudæus, neque alienigena, potuit hoc negotium Græcis ita subtiliter explanare. Habens enim indubitanter à cognatis meis maximam eruditionem nostræ prouinciæ, & etiam Græcas studui literas adipisci. Artis nanque grammaticæ experimentum sumpsi, integritatem uerò prolationis uerborum posidere me paterna consuetudo prohibuit. quippe cum apud nos non recipiant eos, qui elocutionem multarum gentium didicisse noscuntur, eò quòd commune putent hoc officium non liberis tantummodo, sed etiam uolentibus seruis. Sapientiam uerò illos tantummodo testantur habere, qui leges sub integritate cognoscunt, & uirtutem sacrarum literarum interpretari possunt. Propterea multis in hoc studio laborantibus, uix duo quidem aut

aut tres adepti, & laborum fructum repente potiti sunt. Non erit forsan inuidiosum, etiam de genere meo, & uitæ actibus postea breuiter enarrare. In his ergo dicere ulterius de Antiquitate cessabo, libris quidem existentibus uiginti, habentibus uerò sexaginta millia uersuum. Et si diuinitus concesserit, per discursum quidem commemorabo rursus & causas belli, & eorum quæ ad præsentem pertinent diem, quæ est terti-decimi quidem anni Domitiani *Cæsaris principatus: mihi autem à natiuitate quinquagesimi & sexti. Proposui quoque uobis conscribere etiam nostras, id est, Iudæorum sectas, in quatuor libris: de Deo eiusq; substantia, et de legibus, & cur secundum eas aliud facere promittimur, aliud prohibemur.*

FINIS.

BIBLIOTHEQUE DE LA VILLE LYON 1897

BIBLIOTHÈQUE DE LA VILLE
LYON
1897

